

שבוע פרשת כי תבוא

(18 - 24 August 13)

י"ב - י"ח אלול ה'תשע"ג

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

היום, על לְבָבְךָ. וְשִׁנְתָם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמֵעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֵת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגֶךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלָתוּ וְשִׁבְעוּ. הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶם וְעַבַדְתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְכֶם וְעִצַּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶם מִתְּרֵה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם. וְשָׁמַתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, פִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפְיָם בְּגִדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לְכֶם לְצִיצִית, וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לְכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

תְּרִינִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מִצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מִוְדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזֵרְתָּ בִּי נַשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה וּפָנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: וַיִּשְׂא יְהוָה וּפָנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תַּפִּילִין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תַּפִּילִין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתוֹ עוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹמָשׁ - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

ק"ב

גם זה המזמור נאמר כא"ב, ככל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והואך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּהָ | אֲשֶׁר־אִישׁ יֵרָא אֶת־יְהוָה בְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאַרְצָן יִתִּיחַ זֶרְעוֹ דָּוָר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד: ד זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר לַיִשְׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אִישׁ חוֹנֵן וּמְלוּוֹה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו פִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכֶר
עוֹלָם יִתִּיחַ צַדִּיק: ז מְשֻׁמְעָה רְעָה לֹא יִירָא נְכוֹן לְפִי בַטַּח בֵּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוָנִים צִדְקָתוֹ עִמְדַת לְעַד קָרְנוֹ תִּרוֹם בְּכָבוֹד:
י רָשַׁע יִרְאֶה | וְכַעַס שִׁנּוּי יַחַרֵּק וְנַמְס תְּאֵוֹת רִשְׁעִים תֹּאבֵד:

ק"ג

בו יסופר נפלאות מיציאת מצרים:

א הַלְלוּהָ | הִלְלוּ עֲבָדֵי יְהוָה הִלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
ג מִמְזֹרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רַם עַל־כַּלְגוּיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם בְּבוֹדוֹ:
ה מִי בֵּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמְּגִבִּיתִי לַשֵּׁבֶת: ו הַמְּשִׁפִּילִי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבְאַרְצָן: ז מְקִימֵי מַעְפָּר
דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן: ח לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עַם נְדִיבֵי עַמּוֹ: ט מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרַת הַיַּבִּית
אִם־הַבְּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּהָ:

26 שאינו נוהג בכל הזבחים. 27 תירוץ נוסף: וְאִי־עֵת אִי־מָא - ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך, 28 סִפְּאָ נְמִי - אף בסיפא מדובר בְּטוֹמָאָת בְּשֶׁר, וּמֵאִי - ומה הפירוש 29 שְׂנִינֵי נוֹהֵג כְּכֹל הַזְּבָחִים, אין הכוונה שבשאר הזבחים מותר 30 לאכול בשר טמא, אלא שפסול טומאת בשר אינו נוהג בכל 31 הזבחים כמו שהוא נוהג בפסח, דְּאִילוּ כְּכֹל הַזְּבָחִים שֶׁנִּשְׁמָטָא קוּדָם 32 זְרִיקָה, שִׁנִּינוּ לַחֲלוֹן (עו"ה) בֵּין שְׂנִינְמָא כֹּל הַחֲלָב וּבְשֶׁר קָיִים, וּבֵין 33 שְׂנִינְמָא כֹּל הַבְּשָׂר וְחֲלָב קָיִים, זוֹרֵק אֶת הַדָּם, שֶׁבִשְׁבִּיל לִזְרוֹק אֶת 34 הַדָּם דִּי לָנוּ אִם נִשְׂאָר אִו כּוֹזֵית בְּשֶׁר אִו כּוֹזֵית חֶלֶב, וְאִילוּ כְּפִסְחָ אִינוּ 35 כֵּן, אִלָּא שֶׁאִם נִשְׂמָא חֲלָב וּבְשֶׁר קָיִים זוֹרֵק אֶת הַדָּם, אִבֵּל אִם נִשְׂמָא 36 כֹּל הַבְּשָׂר וְרֵק חֲלָב קָיִים, אִינוּ זוֹרֵק אֶת הַדָּם, מִכֵּיּוֹן שֶׁהַפֶּסַח עִיקְרוֹ 37 לֹא־לִיחָה, וְלִפִּיכֵךְ אִם לֹא נִשְׂאָר בּוֹ כּוֹזֵית בְּשֶׁר לֹא־לִיחָה אִין זוֹרֵקִים 38 אֶת הַדָּם. הִרִי שֶׁמִּצְאָנוּ שְׂדִין טוֹמָאָת בְּשֶׁר בַּפֶּסַח שׁוֹנֵה מִשְׂאֵר 39 הַזְּבָחִים. 40 מִקְּשָׁה הַגְּמָרָא מִהִמְשֵׁךְ דְּבִרֵי הַבְּרִייתָא: כְּמֵאִי אִוְקִימָתָא - בְּמָה 41 הַעֲמַדְתָּ אֶת הַבְּרִייתָא כְּטוֹמָאָת בְּשֶׁר, אִם כֵּן אִי־מָא סִפְּאָ - אִמּוֹר 42 וּבֵאֵר אֶת הַסִּפְּאָ שֶׁל הַבְּרִייתָא, שֶׁהִתְנַח חוּזֵר וְשׁוֹאֵל, שִׁישׁ גַּם טַעַם 43 מִדּוּעַ עֵדִיף לְלַמּוּד אֶת עֵרְלָה מִמְּחֻשְׁבֵּת זִמְן וְ-פִיגּוּלָן וְלֹא 44 מִטּוֹמָאָה, לִפִּי שְׂדֵינָן אִנוּ דְּבָר שְׁלֵא הוֹתֵר מְכַלְלֵהוּ, דִּהִינּוּ עֵרֶל 45 שֶׁאִסּוּר הוּא בַּפֶּסַח וְלֹא מִצְאָנוּ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁהוּא הוֹתֵר מְכַלֵּל 46 אִיסּוּר זֶה, מְדַבֵּר שְׁלֵא הוֹתֵר מְכַלְלֵהוּ, דִּהִינּוּ מִמְּחֻשְׁבֵּת זִמְן, שֶׁאִיסּוּר 47 אִכִּילָה לְאַחַר זִמְנֵהוּ לֹא הוֹתֵר בְּשׁוּם קֶרֶבָן, וְאַל תּוֹכִיחַ טוֹמָאָה שְׁחִירֵי 48 הוֹתֵרָה מְכַלְלָה כְּאִשֶׁר תְּבֵאֵר הַגְּמָרָא בְּהַמְשֵׁךְ, וְאִינֵה דוֹמָה בּוֹה 49 לְעֵרְלָה. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: כְּמֵאִי - בְּאִיזָה טוֹמָאָה אִמּוֹר הִתְנַח שְׁהִיא 50 הוֹתֵרָה מְכַלְלָה, אִילִי־מָא - אִם נִאֲמַר שֶׁמְדוּבֵר

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' א

1 יוֹכִיחַ זִמְן שְׁפִסּוּלוּ נוֹהֵג כְּכֹל הַזְּבָחִים, וְאִינוּ דוֹמָה לְמַחֲשַׁבֵּת עֵרְלָה. 2 ומברר מר זוטרא: וּמֵאִי טוֹמָאָה - ובאיזה טומאה מדובר כאן 3 בסיפא. אִי נִי־מָא - אִם נִאֲמַר שֶׁמְדוּבֵר בְּטוֹמָאָת בְּשֶׁר, אִמֵּאִי - מִדּוּעַ 4 אִמּוֹר הִתְנַח שֶׁאִינוּ נוֹהֵג כְּכֹל הַזְּבָחִים, וְכִי מִצְאָנוּ בְּשֶׁר זֹבַח טֹמֵא 5 שְׁמוּתָר בְּאִכִּילָה, אִלָּא פְּשִׁימָא - אִלָּא פֶּשׁוּט הַדְּבַר שֶׁכָּאֵן דִּיבֵר 6 הִתְנַח בְּטוֹמָאָת נְבָרִי, וּמֵאִי - וְמָה הַפִּירוּשׁ שֶׁאִינוּ נוֹהֵג כְּכֹל הַזְּבָחִים, 7 דְּאִילוּ כְּכֹל הַזְּבָחִים עֵרֶל וְטָמֵא שֶׁאִינֵם יוֹכִיחִים לְהִיכַסֵּס לְעוֹרָה 8 מְשֻׁלְחִין אֶת קַרְנֵיהֶן עַל יְדֵי אַחֵרִים לְהַקְרִיבָן, וְאִף שֶׁהֵעֵרֶל 9 וְהִטְמִיא אִינֵם יוֹכִיחִים לְאִכּוֹל מִן הַקֶּרֶבָן, אִין זֶה מֵעַכְב, וְאִילוּ כְּפִסְחָ, 10 עֵרֶל וְטָמֵא אִין מְשֻׁלְחִין פְּסָחֵיהֶן בִּידֵי אַחֵרִים לְהַקְרִיבָן. לִפִּי שֶׁבַּפֶּסַח 11 אִכִּילַת הַבְּעֵלִים מֵעַכְבָּת, שֶׁנִּאֲמַר (שְׁמוֹת י"ד) 'אִישׁ לִפִּי אֶכְלוּ', 12 וּמִכֵּיּוֹן שֶׁאִין הִטְמִיא וְהֵעֵרֶל יוֹכִיחִים לְאִכּוֹל, אִין מְקַרְבִּיִם עֲלִיהֶם. 13 מִסִּיִּים מִר זוטרא אֶת הַקּוּשִׁיא: נִמְצָא לְדַבְרִיךְ, שֶׁבְּרִישָׁא 14 כִּשְׁהַבְּרִייתָא בֵּאֵה לְלַמּוּד עֵרְלָה מִטּוֹמָאָה הִיא מְדַבְּרַת כְּטוֹמָאָת 15 בְּשֶׁר, וְאִילוּ בְּסִפְּאָ כִּשְׁמַבְאֵרְתָּ הַבְּרִייתָא מִדּוּעַ יֵשׁ לְלַמּוּד עֵרְלָה 16 מִטּוֹמָאָה וְלֹא מִפִּיגּוּל, הִיא מְדַבְּרַת כְּטוֹמָאָת נְבָרִי, וְאִיךְ יִתְכּוֹן לְפִרְשׁ 17 כֵּךְ. 18 מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֲמַר לִיחַ רִבִּינָא, אִין - כֵּן, אִכּוֹן בְּרִישָׁא מִבְּקַשׁ 19 הִתְנַח לְלַמּוּד אֶת עֵרְלָה מִטּוֹמָאָת בְּשֶׁר, וּבִסִּפְּאָ כִּשְׁהוּא בֵּא 20 לְהַסְבִּיר מִדּוּעַ יֵשׁ לְלַמּוּד אֶת עֵרְלָה מִטּוֹמָאָה, הוּא אִמּוֹר סִבְרָא 21 שֶׁשִׁיבַת בְּטוֹמָאָת אֲנָשִׁים, וְאִין זֶה קֶשָׁה, מִשּׁוּם שֶׁשֵּׁם טוֹמָאָה קָא 22 פְּרִיף - כּוֹוֹנַת הִתְנַח לְפִרּוֹךְ, שֶׁעֵרְלָה דוֹמָה יוֹתֵר לְטוֹמָאָת בְּשֶׁר 23 מֵאִשֶׁר לְזִמְן, מִשּׁוּם שֶׁבִשְׁם הַכּוֹלֵל שֶׁל פֶּסוּל טוֹמָאָה מִצְאָנוּ דִּין 24 שֶׁאִינוּ נוֹהֵג בְּכֹל הַזְּבָחִים, דִּהִינּוּ בְּטוֹמָאָת אֲנָשִׁים, וְגַם פֶּסוּל עֵרְלָה 25 אִינֵה נוֹהֵגַת בְּכֹל הַזְּבָחִים, וְאֵל יוֹכִיחַ זִמְן שֶׁלֹּא מִצְאָנוּ בּוֹ דְּבַר

מפתח כללי

מסכת פסחים עם ביאורים	א) סדר הנחת תפילין
מדת נט עד דף סה	ב) מזמורי תהלים קיב, קיג
קמא	ג) מאמר ד"ה והיה כי תבוא אל הארץ
	ה) שבת פרשת תבוא, ח"י אלול, היתשמי"ג
מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	ד) מכתב כללי ח"י אלול, היתשמי"ג
כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	ה) שיחת שבת פרשת תבוא,
אדמו"ר הזקן	ח"י אלול, היתשמי"ו
קמא	ו) לקוטי שיחות – פרשת תבוא
	בלח"ק) כרד יד
כג) שולחן ערוך הלכות שבת	ז) מתוך פניני לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
אדמו"ר הזקן	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
קמא	ח) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה
	ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת לד, תרגום מאידיש
כד) לקוטי תורה	ט) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת תבוא
אדמו"ר הזקן	י) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תבוא
קמב	יא) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תבוא
	שיעורים בספר התניא (מוגה)
כה) שערי אורה	יב) לשבוע פרשת תבוא
אדמו"ר האמצעי	יג) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תבוא
קמג	יד) הלכה יומית לעיון ברמב"ם
כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו	שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:
אדמו"ר ה"צמח צדק"	טו) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תבוא
קמד	טז) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תבוא
כז) תורת שמואל תרל"ב	יז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תבוא
אדמו"ר מוהר"ש	יח) נביאים וכתובים
קמה	מלכים א פרק יט, תהלים פרק צ
כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	יט) משניות – מסכת מכות
אדמו"ר מוהר"ש"ב	ביאור קהתי
קמו	כ) עין יעקב מסכת יומא
כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ט	
אדמו"ר מוהרי"צ	
קמו	
ל) לקוטי דיבורים	
אדמו"ר מוהרי"צ	
קמו	
לא) יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ	
אדמו"ר מוהרי"צ	
קמו	
לב) אגרות קודש	
אדמו"ר מוהרי"צ	
קמח	
לג) ביאורים בפרקי אבות פרק ג	
קמט	
לד) חומש לקריאה בציבור	
קנ	
לה) לוח זמנים לשבוע פרשת תבוא	
קנח	
לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	
קנט	

ביאור בדרך אפשר

42 שנה, בכל זאת מובן שְׁאִין זֶה מִיַּד מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי צְרִיכָה לְהִיּוֹת
43 הַבָּאָת בְּפוּרִים אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' 6, היינו, המקום שבו
44 יהיה המשכן, ולאחר מכן המקום שבו יהיה בית המקדש דְּבִשְׁבִיל זֶה
45 צְרִיף שִׁיְהִיָּה בְּנֵן הַמִּשְׁכָּן וְכוּ', וגם כדי לבנות את המשכן (ואת

46 בית המקדש) נדרש זמן מסויים לאחר
47 כניסתם לארץ כך שבכל אופן לא ניתן
48 להביא ביכורים "מיד", ממש עם
49 הכניסה. וְלִכְאוּרָה יֵשׁ מִצֹּת
50 שְׁחִיבֵן חַל לְפָנֵי-זֶה, לפני
51 הקמת המשכן תִּכְף מִמֶּשׁ

52 בְּכִנְיֻסְתֶּם לְאֶרֶץ וְחִיבוֹן הוּא אִכֵּן
53 מִיד מִמֶּשׁ. וְכַגּוֹן מִצֹּת חֲלָה,
54 שבה מפורש (בפרשת שלח),

55 שְׁחִיבוֹב הִיָּה מִיַּד בְּבוֹאֵם שֶׁל
56 בני ישראל לְאֶרֶץ 7, וְיֵשׁ אוֹמְרִים
57 שְׁחִיבוֹב שֶׁל מִצֹּת 'חלה' הוּא
58 אֲפִילוֹ עַל עֵיסָה שְׁמִצְאוּהָ
59 כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ 8 כלומר שגם

60 בצק שנילוש כבר לפני בואם לארץ
61 חייב בחלה, ואם כן חיובה חל ממש
62 מִיד עִם כְּנִיסַתָם לְאֶרֶץ. וּבִפְשׁוּטוֹת
63 הָרִי בְּמִצֹּת חֲלָה יֵשׁ חִיבוֹב
64 הַפְּרִשָׁת חֲלָה הַמְתִּיר אֶת

65 הָעֵיסָה בְּאִכִּילָה לְכָל אִדָּם גַּם
66 לְפָנֵי מִסִּירְתָהּ לְגִבוּתָה כו' 9,
67 כלומר שניתן להפריש חלה, ומיד אחר
68 כך לאכול את העיסה שהופרש ממנה
69 ואת מסירת החלה שהופרשה לכוהנים

70 ניתן לעשות מאוחר יותר דְּלֹא
71 כְּבִיכּוּרִים שְׁהַמְצָוָה הִיא
72 לְהִבְיָאֵם אֶת הַבִּיכּוּרִים עִצְמָם אֶל
73 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' גו' ולא
74 רק ההפרשה עצמה, כך שקיים המצווה

75 בפועל מותנה בקיומו של המשכן (או
76 המקדש). וְלִפִּי זֶה דוֹרֵשׁ בִּיאוֹר
77 בְּיוֹתֵר מִדּוֹעַ מוֹדֵגֵשׁ בְּכַתּוּב
78 שְׁחִיבֵן בְּבוֹאֵם לְאֶרֶץ נִצְטוּ
79 בְּמִצֹּת בְּפוּרִים דְּוָקָא בְּעוֹד
80 שֶׁלֹּמַעֲשָׂה קִיּוּמָה שֶׁל מִצֹּת בִּיכּוּרִים

(בשונה ממצוות הפרשת חלה) היה
82 דווקא לאחר זמן רב.?

בס"ד. שבת פרשת תבוא, ח"י אלול ה'תשמ"ג. (הנחה בלתי מוגה)

וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹתֵן
לְךָ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּ בָּהּ גו' 1,

וּמִמְשִׁיף וּמִכָּבָר בְּכַתּוּב עֲנִין מִצֹּת בְּפוּרִים
שְׁנִצְטוּ בָּהּ בְּבוֹאֵם לְאֶרֶץ, וְצְרִיף לְהִבְיָאֵם 2 מִדּוֹעַ
תְּלָה הַכַּתּוּב מִצֹּה זו דְּוָקָא בְּבִיאַתְם לְאֶרֶץ. וְיֵשׁ
לְהוֹסִיף בְּזֶה, שְׁהָרִי אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא 3
(וְהוּבָא בְּפִירוּשׁ רַש"י עַל הַתּוֹרָה 4) שְׁלֹא נִתְחִיבוּ

8 בְּמִצֹּת בְּפוּרִים אֶלָּא לְאַחַר כִּיבוּשׁ וְחִלּוּקָה,
9 שְׁבַע שְׁכָבְשׁוּ וְשְׁבַע שְׁחִלְקוּ, וְאִם-פֶּן מִדּוֹעַ תְּלָה
10 הַכַּתּוּב הַמְצָוָה בְּבִיאָה לְאֶרֶץ. וְגַם לִפִּי מָה
11 שְׁכַתּוּב בְּסִפְרֵי 5 אֵין וְהָיָה אֶלָּא מִיַּד, הִינּוּ

12 שְׁחִיבוֹב הַמְצָוָה הוּא מִיַּד בְּבוֹאֵם לְאֶרֶץ, מְכַל-
13 מָקוֹם מוּכָן שְׁאִין זֶה מִיַּד מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי צְרִיכָה
14 לְהִיּוֹת הַבָּאָת בְּפוּרִים אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
15 ה' 6, דְּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיף שִׁיְהִיָּה בְּנֵן הַמִּשְׁכָּן וְכוּ'.

16 וְלִכְאוּרָה יֵשׁ מִצֹּת שְׁחִיבוֹב חַל לְפָנֵי-זֶה, תִּכְף
17 מִמֶּשׁ בְּכִנְיֻסְתֶּם לְאֶרֶץ. וְכַגּוֹן מִצֹּת חֲלָה,
18 שְׁחִיבוֹב הוּא אֲפִילוֹ עַל עֵיסָה שְׁמִצְאוּהָ
19 כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ 8. וּבִפְשׁוּטוֹת הָרִי בְּמִצֹּת חֲלָה יֵשׁ

21 חִיבוֹב הַפְּרִשָׁת חֲלָה הַמְתִּיר אֶת הָעֵיסָה גַּם לְפָנֵי
22 מִסִּירְתָהּ לְגִבוּתָה כו' 9, דְּלֹא כְּבִיכּוּרִים שְׁהַמְצָוָה
23 הִיא לְהִבְיָאֵם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' גו'. וְלִפִּי
24 זֶה דוֹרֵשׁ בִּיאוֹר בְּיוֹתֵר מִדּוֹעַ מוֹדֵגֵשׁ בְּכַתּוּב
25 שְׁחִיבֵן בְּבוֹאֵם לְאֶרֶץ נִצְטוּ בְּמִצֹּת בְּפוּרִים

26 דְּוָקָא. וּבְהַכְרַח לּוֹמַר, שְׁיֵשׁ בְּזֶה עֲנִין רוֹחֲנִי,

1 על מצות הבאת ביכורים (מפירות שבעת המינים הראשונים שצמחו באותה
2 שנה) נאמר בתורה בפרשת השבוע:

3 וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נוֹתֵן לְךָ נַחֲלָה
4 וִירְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּ בָּהּ גו' 1, וּמִמְשִׁיף וּמִכָּבָר בְּכַתּוּב עֲנִין

5 מִצֹּת בְּפוּרִים להביא לבית
6 המקדש מביכורי התבואה והפירות
7 שְׁנִצְטוּ בָּהּ בני ישראל בְּבוֹאֵם
8 לְאֶרֶץ והכתוב אומר שחובת המצווה
9 תחול לאחר כיבוש וחלוקת הארץ
10 לשבטים, וְצְרִיף לְהִבְיָאֵם 2 מִדּוֹעַ

11 תְּלָה הַכַּתּוּב מִצֹּה זו דְּוָקָא
12 בְּבִיאַתְם לְאֶרֶץ ואילו בחוץ לארץ
13 אין מצוות הביכורים נהגת?

14 וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, ולדייק עוד
15 בפסוק זה שְׁהָרִי אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
16 ז"ל בְּגִמְרָא 3 (וְהוּבָא בְּפִירוּשׁ
17 רַש"י עַל הַתּוֹרָה 4) שְׁלֹא
18 נִתְחִיבוּ בְּמִצֹּת בְּפוּרִים אֶלָּא

19 לְאַחַר כִּיבוּשׁ הָאֶרֶץ וְחִלּוּקָה
20 שֶׁל הָאֶרֶץ לשבטים כך שכל שבט
21 התיישב בנחלתו, ולכן מצוות ביכורים
22 החלה לנהוג בפועל ארבע עשרה שנה
23 לאחר כניסת בני ישראל לארץ, כעבור

24 שְׁבַע שָׁנִים שְׁכָבְשׁוּ בְּהוֹן אֶת הָאֶרֶץ
25 מידי אומות העולם וכעבור שְׁבַע
26 שָׁנִים נוֹסְפוֹת שְׁבָחוּ וְחִלְקוּ אֶת הָאֶרֶץ
27 לשבטים, וְאִם-פֶּן מאחר שלמעשה
28 קיימו את המצווה רק לאחר ארבע
29 עשרה שנים מזמן כניסתם לארץ
30 מִדּוֹעַ תְּלָה הַכַּתּוּב הַמְצָוָה

31 בְּבִיאָה לְאֶרֶץ היינו בכניסה
32 עצמה? וְגַם לִפִּי מָה שְׁכַתּוּב בְּסִפְרֵי 5

34 מִדְרַשׁ הַלְכְּתִי עַל הַסִּפְרִים בְּמִדְבַר
35 וּדְבָרִים אֵין וְהָיָה אֶלָּא מִיַּד,
36 וְנִאֲמַר כֹּאן "והיה כי תבוא" הִינּוּ
37 שְׁחִיבוֹב הַמְצָוָה הוּא מִיַּד
38 בְּבוֹאֵם לְאֶרֶץ, מְכַל-מָקוֹם

39 מוּכָן שֶׁגַם לִפִּי פִירוּשׁ הַסִּפְרִי
40 שֶׁמִּצֹּת הַבִּיכּוּרִים נִהְיָתָה מִיַּד, וְאִם כֵּן
41 אֵין מָקוֹם לְעִיבוֹב שֶׁל אַרְבַּע עֶשְׂרֵה

(1 פרשתנו כז, א ואילך. (2 ראה המשך תער"ב ח"א ע' קיב. ובכ"מ. (3 קידושין לו, ב. (4 עה"פ שם. (5 עה"פ. וראה לקו"ש חיי"ט ע' 603 בהערה. (6 פרשתנו שם, ב. (7 ספרי ופרש"י שלח טו, יח. (8 ירושלמי חלה פ"ב ה"א. (9 ראה אנציקלופדי תלמודית ערך חלה. וש"נ.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּבְהִכָּרְתָּ לַזֶּמֶר, שְׂשֵׁשׁ בָּזָה עֲנָנִים רוּחָנִי, מְצֻוֹת בִּיכּוּרִים
2 בְּרוּחָנִיּוֹת, שְׂעֲנָנִים בִּיאַת הָאָרֶץ תְּלוּי בָּהּ בַּמְצוּוֹת בִּיכּוּרִים
3 בַּמְשֻׁמְעוֹת הַרוּחָנִיּוֹת. וּבְמִלְאָא אֶף בְּזִמְן בָּזָה שְׂעֲדִין לֹא
4 הִתְחַיְיבוּ בְּמַצְוָה זֹה בְּפוּעֵל, וּכְמִבּוּאָר לַעֲלֵל שֶׁהַקִּיּוּם בְּפוּעֵל אֲכַן לֹא
5 הִיָּה יִכּוֹל לְהִיּוֹת מִיַּד מִמֶּשׁ יִשְׁנֹו
6 עֲנָנִים זֶה בְּרוּחָנִיּוֹת כְּפִי שֶׁהוֹלֵךְ
7 וּמִבּוּאָר.
8 וְיֻוְבָן זֶה הַתּוֹכֵן הַרוּחָנִי שֶׁל מְצוֹת
9 הַפְּרָשָׁת חִלָּה עַל-פִּי מַה דְּאִיתָא
10 מוּבָא בְּמִדְרָשׁ¹⁰, צָפָה מִשָּׁה
11 רַבִּינוּ עֲלִיּוֹ-הַשְּׁלוֹם בְּרוּחַ
12 הַקּוֹדֵשׁ וְרָאָה שְׁבִיַת הַמְּקַדָּשׁ
13 עֲתִיד לִיְחַרְבּ וְהַבִּיכּוּרִים
14 עֲתִידִין לְפָסֵק, עֲמַד וְהִתְקִין
15 לְיִשְׂרָאֵל שְׂהִיּוּ מִתְּפַלְלִין ג'ֵ
16 פְּעָמִים בְּכָל יוֹם כּוּ כוּ כוּ
17 שֶׁהַתּוֹכֵן וְהַעֲנָנִים הַרוּחָנִי שֶׁל הַתְּפִילָּה
18 יִשְׁמַשׁ תְּחִלְּפִי לְתוֹכֵן וְלַעֲנָנִים הַרוּחָנִי
19 שֶׁל מְצוֹת הַבִּיכּוּרִים. וְהִנְנוּ, מִדְּבָרֵי
20 הַמִּדְרָשׁ הַלְלוּ מוּבָן דְּעֲנָנִים
21 הַבִּיכּוּרִים בְּעִבּוּדָה רוּחָנִיּוֹת
22 הוּא עֲנָנִים עִבּוּדָת הַתְּפִילָּה.
23 דְּבִכְלָלוֹת לִגְבֵי הַתּוֹכֵן הַכִּלְלִי שֶׁל
24 עִבּוּדָת הַתְּפִילָּה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
25 ז"ל¹¹ תְּפִלוֹת בְּמִקּוֹם קְרִבְנוֹת
26 תִּקְנֹנָם, וּכְמִבּוּאָר בַּהֲרַחֲבָה בְּתוֹרַת
27 הַחֲסִידוֹת שֶׁהַעֲנָנִים הַרוּחָנִי שֶׁל עִבּוּדָת
28 הַקְּרִבְנוֹת הוּא הַתְּקַרְבוֹת הָאָדָם
29 לְאֱלֹהִים וְזֶה גַם עֲנִינָה שֶׁל הַתְּפִילָּה,
30 מִלְּשׁוֹן הַתְּחִבּוּרֹת וְהַתְּקַרְבוֹת (כְּמוֹ
31 "הַתּוֹפֵל כְּלֵי חֹרֶס") אֶף בְּפִרְטֵי
32 יוֹתֵר, בְּקְרִבְנוֹת גּוֹפָא, מִבֵּין
33 הַקְּרִבְנוֹת עֲצָמָם הִנְּהָ עֲנָנִים
34 הַתְּפִלוֹת הוּא בְּמִיּוּחַד, יוֹתֵר כְּנִגְדָּ
35 עֲנָנִים הַבִּיכּוּרִים מִשָּׂאֵר הַקְּרִבְנוֹת,
36 כְּפִי שִׁבְאָר לַהֲלֵךְ.
37 וּבִיאֹר הָעֲנָנִים שֶׁל הַקֶּשֶׁר הַמִּיּוּחַד
38 בֵּין מְצוּוֹת הַבִּיכּוּרִים לַעֲנָנִים הַתְּפִילָּה
39 הוּא, עַל-פִּי מַה שְׂמִבְּאָר כ"ק
40 אֲדָמוּר ה' צָמַח צֶדֶק בִּיאֹר
41 הַתּוֹרָה¹², דְּבִמְצוֹת הַבִּיכּוּרִים יֵשׁ ב' דְּבָרִים, הָאֶחָד הוּא
42 הַפְּרָשָׁת וְהַבְּאָת הַבִּיכּוּרִים לְמַשְׁכֵּן אוּ לְמִקְדָּשׁ, וְהַשֵּׁנִי הוּא קְרִיאַת
43 פְּרִשְׁת הַבִּיכּוּרִים כְּמוֹ שְׂפָתוֹב¹³ בְּתוֹרָה בְּהַמְשָׁךְ הַפְּרָשָׁה וְעֲנִית

(10) תנחומא פרשתנו א. הובא באוה"ת דלקמן. (11) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סצ"ח ס"ד. ובכ"מ. (12) פרשתנו ע' תתרלט. (13) פרשתנו שם, ה. (14) פרשתנו שם, ג.

ביאור בדרך אפשר

1 **בְּעֵינַי הַתְּפִלָּה** כמו בעיני הביכורים **יְשָׁנָם ב' עֵינַיִם אֱלוֹ** של
 2 "העלאה" ו"המשכה". **דְּהַתְּפִלָּה הִיא סוּלָם מוֹצֵב אֶרְצָה וְרֹאשׁוֹ**
 3 **מְגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה**¹⁵, על הסולם שראה יעקב אבינו בחלומו נאמר בתורה
 4 שהיה גבוה מהארץ ועד השמים ומבואר על כך שזהו משל לענין התפילה
 5 שבאמצעותה האדם הנמצא בארץ יכול
 6 להתחבר עם האלוקות, ה'שמים' הַיְנוּ
 7 **שֶׁהִיא סוּלָם שְׁעַל-יְדוֹ עוֹלוֹת**
 8 **הַתְּפִלוֹת לְמַעְלָה מֵעֵלָה,**
 9 והתפילה נמשלה לסולם, כי כשם
 10 שבאמצעות סולם עולים מלמטה
 11 למעלה, כך התפילה היא סולם שדרכו
 12 האדם יכול להתעלות ממצבו התחתון
 13 ולעלות עליה רוחנית מלמטה למעלה
 14 **עֵינַי הַהֶעְלָאָה מְלֻמְטָה,**
 15 **וְאַחַר-כֵּן הָרִי עַל-יְדֵי סוּלָם**
 16 **הַתְּפִלָּה** האדם זוכה שתפילתו
 17 נשמעת ועל ידי כך **יִוָּרְדוּ**
 18 **הַהַמְשָׁכוֹת** וההשפעות **שְׁעַל-יְדֵי**
 19 **הַתְּפִלָּה מֵהַשָּׁמַיְמָה לְאֶרְצָה,**
 20 כלומר מלמעלה למטה, **לְמַלְאֵ אֵת**
 21 **כָּל צָרְכֵי הָאָדָם הַמִּתְפַּלֵּל** הרי
 22 שהתפילה כוללת לא רק העלאה
 23 מלמטה למעלה אלא גם המשכה
 24 מלמטה למעלה (כשם שבמצוות
 25 הביכורים נכללים שני הדברים –
 26 "העלאה" בהבאת הביכורים"
 27 ו"המשכה" בקריאת הפרשה, כמבואר
 28 לעיל).
 29 **וּבְזָה יוֹבֵן גַּם עוֹד עֵינָיו, דְּהִנֵּה**
 30 **הַבְּפוּרִים צָרִיכִים לְהִיּוֹת**
 31 **מֵרֹאשִׁית פְּרֵי הָאָדָמָה, דְּהִנֵּה**
 32 **לֹא רַק מֵרֹאשִׁית כְּפִשׁוּטוֹ, מִמָּה שְׁצִמַח**
 33 **רֵאשׁוֹן, אֲלֹא רֹאשִׁית בְּאִיכוֹת,**
 34 **מִהַחֲלָק הַמּוֹבְחָר וְהַמְשׁוֹבַח**
 35 **וְכוֹ, וְכִמוֹ שֶׁכֶּתֵב הַרְמַב"ם**¹⁶
 36 **דִּילְפִינָן אֲנוּ לְמִדִּים מִמָּה**
 37 **שֶׁכֶּתֵב כָּל חֲלָב לְהוֹי'¹⁷, שֶׁכָּל דְּבַר שֶׁהוּא לְהוֹי' קִרְבֵּנוֹת,**
 38 **תְּרוֹמוֹת וּמַעֲשֵׂוֹת וְכוּ' צָרִיף לְהִיּוֹת מִן הַטּוֹב וְהַמְשׁוֹבַח וְכוּ',**
 39 **כְּמוֹ הַחֲלָב שֶׁהוּא חֶלֶק טוֹב וְשׁוֹמְנֵי בְּבִהְמָה וְכֵן הוּא גַּם בְּעֵינָיו**
 40 **הַתְּפִלָּה** שהיא מקבילה לענין הביכורים גם בפרט זה שהיא צריכה להיות
 41 מהטוב והמשוכח (כפי שיבאר הלה) **וּבְכ"ו הָעֵינַיִם הַנִּזְכָּרִים שֶׁבָּה**
 42 **"העלאה" וה"המשכה" שבשניהם התפילה צריכה להיות "מהטוב**

ביאור בדרך אפשר

43 והמשובח". **דְּהַתְּפִלָּה עֲצָמָה הִיא מַחֲלָק הַכִּי נִעְלָה שְׁבִנְפֶשׁ**
 44 **הָאָדָם,** היינו שהתפילה שהיא בהתבוננות במוח ובהתעוררות רגש הלב,
 45 היא באמצעות הכוחות הפנימיים והנעלים, "הטוב והמשוכח", שבנפש
 46 האדם, **כְּמוֹכֵן מְזָה שֶׁבָּעֵת הַתְּפִלָּה הָרִי הָאָדָם מִתְּבוֹגֵן וְיִוָּדַע**
 47 **לְפָנָי מִי הוּא עוֹמֵד**¹⁸, כדברי
 48 חכמינו ז"ל בגמרא (וכן נפסק בהלכה)
 49 שבתפילה על האדם לעמוד מתוך
 50 תחושה שהוא ניצב לפני מלך מלכי
 51 המלכים הקדוש ברוך הוא **שָׁזָה**
 52 **מִבֵּיא גֹרָם וּמַעֲוֹר שֶׁתְּפִלְתוֹ**
 53 **תְּהִיָּה בְּמוֹבְחָר וּמְשׁוֹבַח**
 54 **שֶׁכְּבוֹחֹתָיו הַנְּפִישִׁים, כִּי מֵאחַר**
 55 **שֶׁהוּא עוֹמֵד לְפָנָי ה' בּוֹדֵא יִתְאַמֵּן**
 56 **לְהַתְּפִלָּה עִם כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ הַכִּי נִעְלִים**
 57 **שְׁלוֹ וְזוֹ הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה בְּאֹפֶן**
 58 **נִעְלָה.**
 59 **וְעַל-דִּרְדָּרָהּ הִיא הַהֶמְשָׁכָה**
 60 **מְלֻמְעֵלָה לְמַטָּה, שְׁבִיאָה בְּעִקְבוֹת**
 61 **הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּתַכְלִית**
 62 **הַשְּׁלִימוֹת, הַשְּׁפָעָה מֵלֹאָה**
 63 **וּמוֹשְׁלֵמַת כִּי הַקָּב"ה נוֹתֵן לְאָדָם**
 64 **וּמְשִׁיךְ לוֹ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּצוּרָה**
 65 **מוֹשְׁלֵמַת שֶׁהִיא, כְּפִי שְׁאוּמְרִים בְּבִרְכַת**
 66 **הַמְּזוּן, שֶׁהַשְּׁפָעָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ**
 67 **הוּא הִיא מִיָּדוֹ הַמְּלֹאָה**
 68 **הַפְּתוּחָה הַקְּדוּשָׁה**
 69 **וְהַרְחֵבָה**¹⁹, **וְנִמְשָׁף עַל-יְדֵי**
 70 **שֵׁם הַיְוִי' וּבְנוֹסָף לְכֵן הַמְשַׁכַּת**
 71 **הַשְּׁפָעָה מִלְּמַעְלָה הִיא מִשֵּׁם הוִי' שֶׁהוּא**
 72 **שֵׁם נִעְלָה בְּמִיּוֹד (וְכַמְּבֹאֵר**
 73 **בְּמָקוֹם אַחֵר**²⁰ **שֶׁד' עֵינַיִם**
 74 **אֱלוֹ (הַמְּתַאֲרִים אֵת גּוֹדְלָה וּמַעֲלָתָה**
 75 **שֶׁל הַהַמְשַׁכָּה וְהַשְּׁפָעָה מִלְּמַעְלָה**
 76 **הַמְּלֹאָה הַפְּתוּחָה הַקְּדוּשָׁה**
 77 **וְהַרְחֵבָה) הֵם פְּנֵי ד' אוֹתִיּוֹת**
 78 **דְּשֵׁם הַיְוִי', וְהַשְּׁפָעָה נִמְשַׁכָּה**
 79 **מִמְּקוֹר עֲלִיּוֹן וְגִבּוֹה בְּיִתְרָה וְעַד מְקוֹם נִמְוֵן וְתַחְתּוֹן בְּיִתְרָה, כְּפִי שֶׁהִדְבַּר נִרְמֵז**
 80 **בְּשֵׁם הוִי' שְׁבִאֲרַבַּע אוֹתוֹתָיו בְּאִים לִידֵי כִּיטוּי עֵינָיו זֶה שֶׁהַשְּׁפָעָה הִיא**
 81 **מִלְּמַעְלָה בְּיִתְרָה וְעַד לְמַטָּה בְּיִתְרָה, מִן הַיְוִי' שֶׁבְּשֵׁם הַיְוִי' הָאוֹת**
 82 **הָרֵאשׁוֹנָה הַרוֹמְזוֹת לְדִרְגוֹת הַנְּעוּלוֹת שֶׁל מְקוֹר הַשְּׁפָעָה עַד לְה' אֲחֵרוֹנָה,**
 83 **הַרוֹמְזוֹת לְהַמְשַׁכַּת הַשְּׁפָעָה עַד לְמַטָּה כִּיּוֹן שֶׁהִיא נִמְשַׁכַּת מְעוֹלָם**
 84 **הָאֲצִילוֹת שֶׁהוּא הַעוֹלָם הַרוּחָנִי הַנִּעְלָה בְּיִתְרָה מִבֵּין אֲרַבְעַת הַעוֹלָמוֹת**

15 לשון הכתוב - ויצא כח, יב. וראה ד"ה ויחלום תש"ח. ובכ"מ. 16) סוף הלכות איסורי מזבח. 17) ויקרא ג, טז. 18) ראה ברכות כח, ב. 19) לשון ברכה ג' דברהמ"ז. 20) ראה לקו"ש ח"כ ע' 576 הערה 20.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הרוחניים הכלליים ל'ג' עולמות שלמטה מעולם האצילות פריאה-
2 יצירה-עשה, הנרמזים בפסוק בראתיו יצרתיו אף עשיתיו²¹,
3 וג' הענינים דמחשבה דבור ומעשה, שהשפעה באה ונמשכת
4 גם במחשבה דיבור ומעשה, תחילה כמובן הרוחני ועד למחשבה דבור
5 ומעשה כפשוטם של האדם
6 העובר שהשפעה מלמעלה באה
7 וניכרת ונרגשת בתוכם.
8 וזהו והיה כי תבוא אל הארץ
9 אשר ה' אלקיך נותן לך
10 נחלה וירשתה וישבת בה,
11 ומעתה מובנת המשמעות הפנימית של
12 פסוק זה, בהתאם למבואר לעיל
13 שמצוות ביכורים כוללת גם "העלאה"
14 וגם "המשכה", ולביאור הדברים
15 ידועה תורת הבעל-שם-טוב
16 על הפסוק²², שוהיה כי
17 תבוא אל הארץ, הנה ארץ
18 יש בה כ' פירוש, פירוש אחד
19 לשון מרובה²³ ופירוש שני
20 מלשון שרצה לעשות רצון
21 קונה²⁴, לשון רצון, כמובן של
22 תשוקה להתעלות מלמעלה למטה
23 (כמו בפסוק האמור במעשה מרכבה
24 "והחיות רצוא ושוב" ש"רצוא" הוא
25 תשוקה ורצון להתעלות למעלה)
26 שזהו בחינת העלאה מלמטה
27 למעלה. וזה הרצון והתשוקה של
28 ה'ארץ' (הרוחנית) יוצר קירוב של
29 ה'ארץ' התחתונה עם הדרגות העליונות
30 באוקות וכתוצאה מכך נמשך
31 אחר-כך בדרך המשכה מלמעלה
32 למטה באופן של התישבות,
33 שמשמעו קליטה בפנימיות (בשונה
34 מ'מרובה' ורצון' שהם מצבים של
35 תשוקה וחוסר מנוחה, היפך
36 ההתיישבות והמנוחה) וישבת בה,
37 ועד שנמשך אורות ככלים,
38 הספירות העליונות מאירות ומשפיעות
39 באמצעות התלבשות של האורות
40 העליונים בכלים' שקולטים אותם
41 בקליטה פנימית ולכן יורדת השפע עד להמשכה של האורות בכלים מעירה

על 'התיישבות' וכמו שמשמך בפסוק לגבי אופן קיום מצוות הביכורים
ושמם בטנא, לשים את הפירות בתוך כלי שפפשוטות הם הכלים,
היינו המשכת האורות העליונים בתוך 'כלים' ובפרט על-פי הידוע²⁵
שטנא ראשי-תבות טעמים נקודות אותיות, שהיא הדרך בה
התגלו אותיות התורה וכך התורה ירדה
מלמטה למעלה והתלבשה באותיות
ומילים מובנות בשכל האנושי שהוא
בחינת המחשבה מלמעלה
למטה.
והי-רצון שזה כללות ענין
הביכורים יביא את הברכה הכי
גדולה, שהיא הגאולה השלימה
כאשר יקום ענין כי תבוא
אל הארץ כפשוטו, בכניסת
וביאת כל בני ישראל לארץ ישראל
בביאת משיח צדקנו יבוא
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות
לארצנו ובעגלא דינן, במהירות
שלנו (לפי המושגים שלנו) ובפרט
על-ידי מצות התפלה שפגד
ביפורים, אשר על מצות
הביכורים אמרו²⁶ חכמינו ז"ל
עשה מצוה זו שבשבילה
תפנס לארץ, ובאופן פרוש
הספרי²⁷, שהובא בתחילת המאמר
והיה כי תבוא מיד, וכך גם
הגאולה תבוא מיד וכלשון
הרמב"ם²⁸ הבטיחה תורה
שסוף ישראל לעשות תשובה
כו' ומיד הן נגאלין, מיד
ממש, על-פי הלכה²⁹, בהתאם
להגדרה של "מיד" על פי ההלכה
(שמונה עשרה או לכל היותר עשרים
וארבע דקות) ואז כשתבוא הגאולה
בפעל יהיה שלימות התורה
ושלימות העם ושלימות
הארץ, ותהיה הבאת ביכורים
בבית המקדש השלישי, עליו
נאמר מקדש אד' פוננו ידיך³⁰,
כלומר שבית המקדש השלישי יבנה
בידי שמים במהרה בימינו ממש.

(21 לשון הכתוב ישעי' מז, ג. 22) הובאה בשיחת שמע"צ תרצ"ז. וראה לקו"ש ח"י אלול ש.ו. 1. ס"ה. וש"נ. וראה גם ד"ה אתם נצבים תשל"ט. (23 ב"ר פ"ה, ח. 24) נסמן בלקו"ש שם הערה 52. (25 אור"ת לה"מ ר"פ תבוא. 26) ספרי ריש פרשתנו. (27 שם. וראה לקו"ש ח"י שבהערה 5. 28) הלי' תשובה פ"ז ה"ה. (29) ראה שד"ח כללים כרך ג' תקמו, א. 30) בשלח טו, יז.

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

(תרגום חופשי מאידית)

ב"ה. ערב שבת קודש פי כי תבוא אל הארץ,
ערב חיי אלול, היתשמיג
ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

שנים-עשר הימים האחרונים של השנה, מחיי אלול ועד ראש השנה, מיועדים, כידוע, באופן מיוחד לעריכת חשבון הנפש על כל שנים-עשר חדשי השנה החולפת, יום לחודש, ולהכנה מוגברת לקראת השנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה,

משמעות הדבר, בראש ובראשונה, התבוננות מעמיקה יותר בתוכנו ומשמעותו של ראש-השנה, ובלקחים והוראות שיש להסיק מכך.

- כאשר הנקודה הראשונה והכללית שבדבר היא, שראש-השנה הוא יום ההכתרה של בורא-העולם ("שתמליכוני עליכם"), יחד עם קבלת עול מלכותו, ומיד לאחר מכן – קבלת עול מצוות, מצוותיו של מלך ישראל מלך העולם ("קבלו גזירותי").

* * *

בתוספת להוראות הכלליות של ראש השנה, ועד למעשה בפועל, שהרי המעשה הוא העיקר, מתווספות מדי שנה הוראות מיוחדות הקשורות בקביעות הימים שבשבוע שבהם חל ראש-השנה, פרשת השבוע, וכיוצא בזה.

ערב שבת קודש : שהוכפל בו כי טוב (חזקוני עה"פ בראשית א, לא. וראה רמב"ן שם). ובפעם הב' – "טוב מאד". וראה שיחת ש"פ עקב שנה זו.

שבת קודש . . **חיי אלול** : יום הולדת את שני המאורות הגדולים: הבעש"ט (בשנת נח"ת) ורבנו הזקן (בשנת קה"ת) – ספר השיחות תשי"ג ע' 141 ואילך. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 178 ואילך, ובהנסמן שם. ולהעיר, אשר רשב"י (ות"ח בכלל) איקרי שבת (זח"ג קמד, ב. שם כט, א. וראה שבת קיט, א).

כי תבוא . . **חיי אלול** : להעיר מתורת הבעש"ט בפסוקי ריש פרשת תבוא שנאמרו בש"פ תבוא חיי אלול (כהקביעות דשנה זו) תרנ"ב ("היום יום" חיי אלול. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות ס"ג). ביאור תורה הראשונה – ראה גם לקו"ש הנ"ל ס"ה ואילך.

ערב חיי אלול : זמן ההכנה לחיי אלול. ע"ד מרז"ל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (ע"ז ג, א).

שנים-עשר הימים האחרונים של השנה . . **יום לחודש** : ספר השיחות תשי"ג ע' 177. שם ע' 179.

אלול . . **חשבון-הנפש** : סה"מ אידיש ע' 75. שם ע' 129. וראה לקוטי מהרי"ל הלי ימים הנוראים. ל"ת להאריז"ל עה"יפ (תצא כא, יג) ובכתה גוי ירח ימים (וראה גם אה"ת נ"ך כר"ך ב ס"ע אינ ובשוה"ג שם). טור או"ח ר"ס תקפא.

הנקודה הראשונה והכללית . . **ראש-השנה** . . **הכתרה** : כדמוכח מהבקשה **בכל** תפלות ר"ה (משא"כ זכרונות ושופרות) מלוד על העולם, והחתימה (וכן בקידוש) מלך על כל הארץ. ובפרש"י (במחזור וויטרי) דאומרים המלך הקדוש (ולהעיר שזהו גם בערבית **הראשונה**) לפי שאמר הקב"ה תמליכוני עליכם ברי"ה כדכתיב (אמור כג, כב) אני הי אלקיכם וסמ"ך לוי (שם, כד) בחודש השביעי.

שתמליכוני עליכם : ר"ה טז, א. לד, ב.

קבלת עול מלכותו – **ואח"כ** . . **קבלו גזירותי** : מכילתא (ויליש) עה"יפ יתרו כ, ג. פרש"י עה"יפ אחרי יח, ב.

ד"ה יו"ט של ר"ה תרס"ו בתחלתו. תשי"ג פ"ב.

המעשה הוא העיקר : אבות פ"א מ"ז.

אגרות קודש

השנה חלים ימי ראש-השנה – ביום חמישי בשבוע וביום ששי בשבוע (ערב שבת), ימים המולכים מיד ישר אל יום שבת-קודש.

דבר זה מדגיש כי ההכתרה וקבלת עול מצוות, שבני ישראל "עושים" ומכריזים עליהם בקול רם ובתקיעת שופר וכו', והם מקבלים עליהם לקיים וליישם אותן בפועל בכל יום ובכל הימים של השנה החדשה, צריכות להיות באופן שיקיף את כל העניינים לפרטיהם של ההתנהגות היום-יומית, ולהפוך אותם כולם, כולל גם ענייני הרשות, לקדושה ומצוה.

במלים פשוטות: כל הפעילויות (מעשה, דיבור, מחשבה) של חיי היום-יום, כולל גם אכילה, שתי, שינה, וכיוצא באלה, דברים הנראים במבט ראשון כאילו אין בהם הבדל בין יהודים ללא-יהודים, גם עניינים אלה צריכים אצל יהודים להתעלות לקדושה ומצוה, כשם שבשבת-קודש הופכים ומתעלים דברים אלה לדרגה של מצוה, מצות עונג שבת וקדושת שבת.

- התעלות ענייני הרשות והפיכתם לענייני קדושה נעשית ע"י זה שהם "נעשים לשם שמים", כדי לקיים את "אני נבראתי לשמש את קוניי", יתר על כן ולמעלה מזה – ע"י אשר מקיים "בכל דרכיך דעהו", להפיץ אלקות בעולם ולעשות את העולם הגשמי, ואפילו – החומרי, למהות מתאימה (מזוככת ומקודשת) להיות "דירה לו יתברך".

* * *

בפירוט יתר: התנהגותו של האדם לפי רצון בורא העולם מתבטאת בשני קווים (כיוונים): "קום ועשה" (דברים שמותר וצריך לעשותם) ו"שב ואל תעשה" (דברים שאסור לעשותם).

לדוגמא: סתם אכילה ושתי בימי החול הן כדי להשביע את רעבונו של האדם ולרוות את צמאונו, ואילו בשבת הן נעשות "כדי לשמש את קוניי" עם ובאמצעות קיום מצות עונג שבת.

- עיסוקו של האדם לפרנסתו בימי החול (חרישה וזריעה, מסחר, וכיוצא באלה) מספק לו את צרכיו וצרכי בני ביתו, ואילו שייכותו לעיסוק זה בשבת קודש, המתבטאת באופן השלילי של "אל

הכתרה . . ובתקיעת שופר: להעיר אשר תק"ש, שהיא "מצות היום" (ר"ה כו, ב), "הענין הראשון" שבזה שאז "אנו ממליכין עלינו את הבורא" – רס"ג, הובא באבודרהם בטעמי התקיעות. וראה סידור האריז"ל, פע"ח וכו' בענין ר"ה.

במלים פשוטות: בהבא להלן ראה גם מכתב ו' תשרי תשל"ט (לקו"ש ח"ט ע' 594).
אכילה, שתי, שינה וכיוצא באלה . . להתעלות לקדושה ומצוה: ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה. שם ספ"ג. וראה "היום יום" כ"ז אלול. ולהעיר מעיקרים מ"ג פ"א. קונטרס ומעין מ"א פ"ג. ספר השיחות תו"ש ע' 243.

במבט ראשון . . ללא יהודים: להעיר מתניא פמ"ט (ע, רע"א): הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם.

מצות עונג שבת: כמ"ש (ישעי' נח, יג) "וקראת לשבת עונגי". וראה רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"א. שו"ע אדה"ז ריש הלכות שבת. וש"י. לקו"ת צו יא, ד. המשך וככה תרל"ז פ"ה ואילך. ועוד.

לשם שמים . . בכל דרכיך דעהו: אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו (ברכות סג, א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א (בהיפך הסדר שברמב"ם) ומסיים "ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד" – וצע"ק שבשו"ע אדה"ז או"ח סקני"ו השמיט כל מעשיך יהיו לשם שמים (אבל מציין בפנים לעיין: באדר"י פ"ז ובח"פ להרמב"ם פ"ה, שבשניהם מקושר הנ"ל עם "בכל דרכיך דעהו" – שהובא בשו"ע אדה"ז שם). – וראה או"ח להח"מ סי' רנ"ב ד"ה עוד נראה.

אני נבראתי לשמש את קוני: משנה וגמרא סוף מסכת קידושין.
יתר על כן ולמעלה מזה – ע"י אשר מקיים בכל דרכיך דעהו: לקו"ש ח"ג ע' 907. ובכ"מ. – ואף שבכלל בכל דרכיך כולל גם מעשיך לשי"ש (ראה רמב"ם ושו"ע שם).

התנהגותו . . מתבטאת בשני קווים . . קום ועשה . . ושב ואל תעשה: להעיר גם מתניא רפ"כ: שני דברות הראשונים אנכי ולא יהי לך הם כללות כל התורה כולה. כי דבור אנכי כולל כל רמ"ח מצוות-עשה ולא יהי לך כולל כל שס"ה מצוות ל"ח. ולכן שמענו אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה כמארז"ל מפני שהם כללות התורה כולה.

קום ועשה . . שב ואל תעשה: להעיר גם מעירובין ק, א.

חרישה וזריעה: שבת עג, א.

אגרות קודש

תעשה" (אי חרישה וכו'), באה "לשמש את קוניי" עם ובאמצעות מצות **לא-תעשה**: "לא תעשה כל מלאכה". הדבר בולט ומודגש יותר בכך שלא רק ל"ט המלאכות ותולדותיהן אסורות באופן מוחלט, אלא גם עניי "חול" במעשה ואפילו בדיבור, אסורים אף הם בשבת-קודש.

לפיכך, מאחר שלפי הקביעות של השנה "מוליך" ראש-השנה ישר אל השבת-קודש, מודגש בכך עוד יותר כי ההכתרה וקבלת עול מצוות שיהודים מקבלים עליהם בימי ראש-השנה, ואשר הן קובעות כיצד צריכה להיות ההנהגה בכל השנה – כוללות הן את הכל, כל העניינים, גם עניי רשות, בקווים של "עשה" או של "לא תעשה", בהחלטה איתנה להעלותם כולם למצוה ולקדושה.

וההתבוננות בזכות הגדולה של "לשמש את קוניי", ובמיוחד באופן האמור, מביאה לרגש עמוק של שמחה ותענוג פנימי, בדוגמת "עונג שבת".

* * *

ויהי רצון, שההתבוננויות האמורות, וההחלטות הבאות בעקבותיהן, ועד לעיקר – המעשה בפועל, יבוצעו בכל הימים ובכל יום של השנה הבאה, כדבעי ובשלימות, ובמיוחד כיון שהשנה היא שלימה גם מבחינה זו שיש בה "חודש העיבור".

וכיון שהשבת – "מיני מתברכין כולי יומי" (- ממנו מתברכים כל הימים), היא מקור הברכות לכל ימי השבוע – יוסיף הדבר בברכות וכחות אלקיים לקיים בפועל את כל האמור במלוא המדה.

- שהשפעת ראש השנה ("ראשי" של השנה) תורגש במדה המלאה בכל שאר ה"אברים", הימים והשבועות והחדשים, של השנה, כשם שהראש מכיל בקרבו את כל החושים החשובים ביותר, ואת העצבים, "המשגיחים" ומנהיגים את כל חלקי הגוף שיתנהגו כפי הצורך,

- עד להנהגה של "לשמש את קוניי" בשלימות המלאה, שאז גם מתקיים רצון קונו, דרישתו ואיחולו של הקב"ה: "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם" (הקב"ה אומר ומקווה שנהי כמלאכים).

וכל ההחלטות הטובות יוסיפו עוד יותר בברכותיו של הקב"ה בכלל וברכת ראש-השנה בפרט: שיקבל השם בחסד וברחמים, את ההכתרה, התפילות ותקיעות השופר של כל ישראל, ויתן לכל אחד ואחת כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד,

ובמיוחד הברכה שאל"י "קוינו כל היום" (כל יום וכל היום כולו) – הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה ולהצלחה

מנחם שניאורסאהן

מסחר . . עניי "חול" במעשה: ראה רמב"ן עה"ת (יתרו כ, ט. אמור כג, ז). ובשו"ת חת"ס (חוי"מ סי' קצ"ה) וצפתי"ל לרמב"ם הלי' שבת רפ"א רפכ"א, מנחמי (יג, טו-כב) שהוא מ"ע מה"ת ביום השביעי תשבות.

לא תעשה כל מלאכה: יתרו כ, י.

גם עניי "חול", במעשה ואפילו בדיבור, אסורים: שבת קיג, סע"א ואילך. טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח סי' ש"ו, ש"ז. וראה תניא קונטרס אחרון בסופו. לקו"ש ח"א ע' 80 ואילך ובהנמסר שם. שיחות ש"פ תז"מ ושי"פ אמור תשמ"ב. וראה לקו"ש שם גם בנוגע למחשבה.

כדבעי: ראה כתובות סז, רע"א.

שהשנה היא שלימה . . חודש העיבור: ערכין לא, א-ב. אוה"ת לתהלים יט, ה (ס"ד). וראה לקוטי לוי"צ לפסוקים כו' ע' קטו. וראה מכתב ו' תשרי תשל"ח (לקו"ש ח"ד ע' 478 ואילך).

מיני מתברכין כולי יומי: זח"ב סג, ב. פח, א.

ראש-השנה ("הראש" של השנה) וכו': ראה לקו"ת תבוא מא, ג. ר"ה נח, א-ב. עט"ר בתחלתו.

אני אמרתי . . כולכם: תהלים פב, ו.

אלקים . . מלאכים: פרש"י ותרגום עה"פ. ועוד.

בס"ד. שיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

- 1 א. אודות ח"י אלול ישנן הרבה שיחות של רבינו נשיאנו, וכמה מהם נדפסו כבר, ולכן, מספיק
2 להביא עתה את תוכן הדברים של אחת השיחות, ורק מה שנוגע לעניינינו, ואילו שאר הפרטים והסגנון
3 המדוייק כו', יכול כל אחד לעיין בפנים.
- 4 בשיחת ח"י אלול תש"ג¹, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר מה שאמר לו אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע
5 (לאחרי שחזרו מהטיול), בח"י אלול תרנ"ח (במלאות מאתיים שנה ללידת הבעש"ט) קודם תפלת
6 ערבית²:
- 7 "ברור הדבר, אשר כעת, שמתקרב זמן תפלת ערבית, מכריזין ברקיע על אודות חגיגת יום הולדת
8 מורנו הבעש"ט, בהכרזת התעוררו צדיקים והכינינו עצמכם לקראת החגיגה הקדושה".
- 9 ובהמשך הדברים מביא מאמר הזהר³ "בפלגות ליליא קוב"ה אתי לאשתעשע עם צדיקייא בנינתא
10 דעדן",
- 11 ומבאר, ש"עם היות דחיי הנשמות בג"ע . . הוא בעולם שכולו טוב וכולו קודש, שאין בו חול, כי
12 בכל עולם ועולם הנה מדריגת הג"ע דעולם ההוא הוא מדריגת אצילות דעולם ההוא, והוא כולו טוב,
13 הנה בכל זה, הרי גם בזה יש הפרש והבדל בין יומא דחול, שבת ומועדים",
- 14 [וכידוע⁴ שאף שהעולמות העליונים הם למעלה מהזמן, הנה גם בהם יש חילוקי מדריגות לפי חילוקי
15 הזמנים בעולם שלמטה],
- 16 ומסיק: "ובודאי כי השעשועים אשר ישתעשע הקב"ה עם הצדיקים בנינתא דעדן בלילה זה - יהי
17 כשמחת המועדים".
- 18 ב. ומוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר אודות דברי כ"ק אדנ"ע⁵:
- 19 "כשהנני משים לבי ודעתי - ממשיך הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק - להתבונן בתולדות ימי מורנו הבעש"ט
20 ובתולדות ימי כ"ק אדמו"ר הזקן, וארחות חייהם בעבודה קשה במסירת נפש על קדושת שמו ית'
21 במלחמתם על הבעל-דבר למעלה ועם מנגדי שיטתם ותורתם למטה, ובחסידי א"ל עליון נצחום - הנה
22 ודאי הדבר אשר חגיגת ימי הולדתם צריכים לחוג ברקיע כחגיגת שרי צבאות החוזרים ממערכות
23 המלחמה עם זרי נצחון בידיהם", ומסיים, ש"אין לשער כלל גודל עוצם מעלת הפלאה השמחה וההוד
24 וההדר הזיו והזוהר המאיר בהיכל הבעש"ט".
- 25 והענין בזה:
- 26 שיטתם ותורתם של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן - שגם יום הולדתו בח"י אלול - היא שיטת ותורת
27 החסידות: תורת החסידות הכללית שנתגלתה ע"י הבעש"ט, ותורת חסידות חב"ד שנתגלתה ע"י אדמו"ר
28 הזקן, שענינה להמשיך את תורת החסידות למטה באופן של הבנה והשגה כו'.
- 29 [ולמעשה גם מהפתגם⁶ שהבעש"ט גילה את כללות הענין, ואדמו"ר הזקן גילה את הדרך שמגיעים
30 לזה].
- 31 והרי ידוע⁷ שמצד גודל העילוי וההפלאה כו' שבענין התגלות תורת החסידות, היו על זה מניעות
32 ועיכובים וקטרוגים כו' למעלה, וכתוצאה מזה - גם למטה, ולכן הוצרכו הבעש"ט ואדה"ז לנהל מלחמה
33 מתוך מס"נ על התגלות החסידות, עד שניצחו במלחמתם.

(5) שם ע' 187.

(6) ראה שיחת ח"י אלול תש"י בתחלתה (תורת מנחם -

התועודיות ח"א ע' 190). וש"נ.

(7) ראה בית רבי ח"א פט"ז (בהערה). וראה גם לקו"ש ח"ל

ע' 170.

(1) שיחה ז (סה"ש תש"ג ע' 179 ואילך).

(2) שם ע' 186.

(3) ח"א עב, א. פכ, ב. צב, א. קלו, ריש ע"ב. קעח, ב. רלא,

ב. ועוד.

(4) ראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדור"ב) ס"א ס"ח. וש"נ.

1 ולכן, הנה "חגיגת ימי הולדתם צריכים לחוג ברקיע כחגיגת שרי צבאות החוזרים ממערכות המלחמה
2 עם זרי נצחון בידיהם".

3 ויש לומר בביאור המשל מ"שרי צבאות החוזרים ממערכות המלחמה עם זרי נצחון בידיהם" - ש"זר"
4 הוא כמו כתר ועטרה שע"ג הראש, שהו"ע המקיף. והיינו, שע"י הנצחון במלחמה על התגלות החסידות,
5 הנה לא זו בלבד שישנם האורות הפנימיים דתורת החסידות, אלא שנמשכו וניתוספו גם אורות מקיפים
6 - "מקיף" אפילו ביחס לגודל מעלתם של הבעש"ט ואדה"ז.

7 ג. וממשיך בשיחה זו⁵:

8 "בנוהג שבעולם, אשר בחגיגת שר הצבא, הנה גם חיילות מחנותיו ושריהם מתכבדים באותות כבוד
9 ובמתנות, כל אחד מהם כפי כהונת משמרתו במחנות שר הצבא, וכל איש בחיל שר הצבא כפי עבודתו
10 וכפי מסירתו הנאמנה בעבודתו. וכן הוא גם בחגיגה קדושה זו, אשר בטח הנה כל החבריא קדישא
11 מתלמידי הבעש"ט ותלמידי תלמידיו נשיאי ישראל לדורותיהם עם מקושריהם, הנה כולם, כל אחד לפי
12 ענינו, יתכבדו במתנות רבות, בעילוי נשמותיהם הקדושות בעילוי אחר עילוי".

13 וכל זה בנוגע לנשמות שנמצאות בעולם העליון; ואח"כ ממשיך ומוסיף גם בנוגע לנשמות בגופים:
14 "גם אנחנו, שוכני בתי חומר בארץ הלזו הגשמית, נזכרים לטובה ולברכה בתפלתו של בעל השמחה,
15 המעורר רחמי שמים על מקושרי מקושריו ההולכים בעקבותיהם, לשקוד בתורת כ"ק אבותינו רבותינו
16 הק', וללכת במסלה הרחבה בעבודת הבורא בעבודה שבלב ובתיקון המדות ואהבת ישראל".

17 ד. ויש לדייק בלשון השיחה "שוכני בתי חומר" - שהמדובר הוא גם אודות אלו שנשמותיהם
18 מלובשות (לא רק בגוף גשמי, אלא גם) בגוף חומרי, ואעפ"כ, גם אליהם מגיעים הענינים שנמשכים ביום
19 זה.

20 והגע עצמך:

21 מדובר אודות חגיגת יום הולדת של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, שגדלה ביותר הפלאת מעלתם כו',
22 ובפרט כאשר חוגגים ימי הולדתם "כחגיגת שרי צבאות החוזרים ממערכות המלחמה עם זרי נצחון
23 בידיהם", כאמור לעיל שהו"ע המשכת בחי' נעלית ביותר שאפילו ביחס לבעש"ט ואדמו"ר הזקן הרי זה
24 רק בבחי' מקיף.

25 ומבלי הבט על גודל העילוי - הרי זה נמשך ומגיע גם לאלו שנשמותיהם מלובשות בגוף חומרי!
26 ואדרבה - היא הנותנת: בגלל שהמשכה היא ממקום נעלה ביותר, לכן ביכלתה להגיע עד למטה
27 ביותר.

28 וכפי שמבאר בהמשך השיחה, שגם "שוכני בתי חומר בארץ הלזו הגשמית, נזכרים לטובה ולברכה בתפלתו
29 של בעל השמחה, המעורר רחמי שמים וכו'", וכיון שזוהי התעוררות שבאה מלמעלה, הרי זה לפי ענינו
30 ומצבו של המעורר כו'.

31 אמנם, אע"פ שזוהי המשכה שבאה ע"י התעוררות רחמי שמים מלמעלה, מ"מ, מובן שצריכה להיות
32 גם ההכנה לזה מצד עבודת המטה.

33 ה. וזהו הקשר לענין הנוסף שישנו בחי' אלול - כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתוועדות הנ"ל⁸:
34 בחי' אלול מתחילה ההכנה המיוחדת לר"ה במשך י"ב ימים שבהם צריך להיות ענין התשובה לאחרי
35 חשבון הנפש בנוגע לכל י"ב חדשי השנה, יום לחודש יום לחודש, החל מח"י אלול עצמו, שהוא יום
36 חשבון הנפש על חודש תשרי שעבר.

37 והענין בזה⁹:

38 חודש תשרי - נוסף לכך שהוא אחד מי"ב חדשי השנה, והימים שבו הם חלק משנ"ד או שפ"ה ימי

(9) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חכ"א ע' 261.

(8) שיחה ו' (סה"ש שם ע' 177 ואל"ך).

1 השנה, הרי הוא גם חודש כללי, הן בנוגע להמשכה על כל השנה הבאה, שכל הענינים שבו הם ענינים
2 כלליים שנמשכים על כל השנה כולה¹⁰, והן בנוגע לתיקון השנה שעברה, כדאיתא במדרש¹¹ ש"תשרי"
3 הוא מלשון "תשרי ותשבוק ותכפר על חובי עמך".

4 וכיון שח"י אלול הוא יום חשבון הנפש על חודש תשרי, הרי מובן, שעבודת התשובה דח"י אלול
5 היא עבודה כללית ביותר, וכוללת גם את העבודה של כל י"ב הימים עד ר"ה, שבהם הוא חשבון הנפש
6 על כל שאר חדשי השנה.

7 וזוהי גם עבודת המטה שעל-ידה זוכים לכל הגילויים הקשורים עם יום ההולדת של הבעש"ט ואדמו"ר
8 הזקן, כולל גם המשכת המקיף המרומז בענין ה"זרי נצחון".

9 ויש להוסיף ולהעיר, שענין הנצחון מודגש גם בחודש תשרי - כדאיתא במדרש¹² בנוגע לנטילת ד'
10 מינים בחג הסוכות: "משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית אנן ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב
11 באיין (כידון¹³) ביד', אנן ידעין דהוא נצוחיאי, כך ישראל ואומות העולם באין ומקטרגים לפני הקב"ה
12 בר"ה, ולית אנן ידעין מאן נצח, אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן, אנו
13 יודעין דישראל אינון נצוחיאי", ובאופן שגם אומות העולם רואים זאת בגלוי ומודים בזה, שלכן "הללו
14 את ה' כל גוים שבחיהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו"¹⁴.

15 ו. ויה"ר שתהי' העבודה דח"י אלול בכל הענינים האמורים לעיל,
16 כולל גם מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחה אחרת (שגם היא נדפסה כבר¹⁵), שח"י אלול מוסיף
17 חיות בעבודה דחודש אלול, שע"ז נעשית המשכת תוספת חיים מלמעלה, כמ"ש¹⁶ "מחי' חיים יתן לך
18 חיים",

19 וזו תהי' ההכנה המתאימה לשנה הבאה - שנזכה לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב
20 הנראה והנגלה, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

21 ז. בהמשך שיחת ח"י אלול הנ"ל¹⁷ נתבאר ענין נוסף, שעפ"ז מתורצת שאלה בנוגע לכללות ענין
22 השמחה ביום הולדת (בכלל, ובפרט יום הולדת) של צדיק - דלכאורה, מהי השמחה ביום הולדת, הרי
23 לידת האדם מתוארת בתורת החסידות בשם "ירידת הנשמה".
24 ובפרטיות יותר:

25 כיון שענין זה נקרא בתורה בשם "ירידה", הרי מובן שאין זה רק שינוי מקום בלבד, אלא זוהי ירידה
26 גם באיכות ובפנימיות הענינים, ובזה גופא - לא רק ירידה שבערך, אלא ירידה גדולה ביותר באופן שבאיך
27 ערוך.

28 וכמובן גם ממה שאומר כל אחד מישראל בכל בוקר בברכת השחר כשניעור משנתו,
29 - שזהו בדוגמת ענין הלידה, כמובן ממ"ש רבינו הזקן בשו"ע¹⁸ בביאור א' הטעמים לנטילת ידים
30 בבוקר, "לפי שכל אדם כשהקב"ה מחזיר לו נשמתו נעשה כברי' חדשה, כמ"ש¹⁹ חדשים לבקרים כו" -

קפו ואילך. וש"נ.
15 שיחת ח"י אלול תש"ה (לקו"ד ח"ג תעג, ב. סה"ש
תש"ה ע' 122). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 177. וש"נ.
16 יומא עא, א.
17 שיחת כ' אלול (סה"ש תש"ג ע' 189 ואילך).
18 או"ח רס"ד.
19 איכה ג, כג.

10 ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אוה"ת סוכות ע'
א'תשנ"ו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרע"ח ע' רעח.
תש"ב ע' 49. ועוד.
11 ויק"ר פכ"ט, ח.
12 שם פ"ל, ב.
13 ערוך - הובא במת"כ.
14 תהלים קיז. וראה ד"ה זה בתורת מנחם סה"מ תשרי ע'

1 "נשמה שנתת בי טהורה היא (ואח"כ) אתה בראתה כו"²⁰, והיינו, שירידת הנשמה למטה נקראת בשם
2 "בריאה", שלשון זה מורה על התהוות יש מאין, כמ"ש הרמב"ן בריש פ' בראשית בפירושו "בראשית
3 ברא": "אין אצלנו בלשון הקודש בהוצאת היש מאין אלא לשון ברא", ש"עשה אינו ישנו"²¹ - שזהו
4 ענין שבאין-ערוך.

5 וכל זה אפילו בנוגע להענין ד"ברי' חדשה" כפי שנעשה בכל יום,
6 - שזהו בהוספה על ענין חידוש כללות הבריאה בכל רגע, כתורת הבעש"ט²² על הפסוק²³ "לעולם
7 הוי' דברך נצב בשמים", שדבר הוי' שבו נבראו שמים וארץ וכל צבאם מלובש תמיד בכל הנבראים
8 - להחיותם מאין ליש -

9 ועאכו"כ בנוגע ללידת האדם כפשוטה, ביום הולדתו בפעם הראשונה (שהרי סוכ"ס אינו דומה מה
10 שנעשה כברי' חדשה בכל יום ללידתו בפעם הראשונה) - שזהו בודאי ענין של בריאה באופן שבאין-
11 ערוך.

12 וכללות הענין בזה - שכאשר הנשמה היא למעלה שייכת היא לעניני אלקות בלבד, ואילו בירידתה
13 למטה נעשית השייכות לענינים גשמיים וחומריים כו'.

14 וכיון שזוהי ירידה גדולה, "וכל הדרכים בחזקת סכנה"²⁴, וכפי שדרשו רז"ל²⁵ על הפסוק (שבפרשת
15 השבוע²⁶) "ברוך אתה בכוואך וברוך אתה בצאתך", "שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם, מה ביאתך
16 לעולם בלא חטא, אף יציאתך מן העולם בלא חטא" - אינו מובן: מהי גודל השמחה ביום הולדת,
17 דלכאורה - אדרבה?!

18 אך הענין הוא - כפי שמבאר בשיחה הנ"ל שתורת החסידות מבהירה זאת בכיטוי הידוע "ירידה צורך
19 עלי".

20 ח. והענין בזה²⁷:

21 למרות גודל ירידת הנשמה בכואה למטה להתלבש בגוף, הרי כאשר בהיותה למטה ממלאת הנשמה
22 את תפקידה ושליחותה בכירור נפש הבהמית והגוף וחלקו בעולם, אזי נעשה מהירידה - עלי', והעלי'
23 היא לא רק שחוזרת למקום שבו היתה הנשמה קודם ירידתה למטה (דא"כ, מהו הצורך והתועלת שבזה),
24 אלא יתירה מזה, שדוקא ע"י הירידה למטה מתעלית הנשמה לדרגה נעלית יותר שבאין-ערוך, שלא היתה
25 יכולה להגיע אלי' לולי הירידה למטה.

26 ובהקדמה:

27 קודם ירידתה למטה היתה הנשמה במעמד ומצב ד"טהורה היא", דקאי על עולם האצילות²⁸, ולא רק
28 אצילות הפרטית, אלא גם אצילות הכללית²⁹. וא"כ, כשאומרים שע"י ירידתה למטה מגעת הנשמה
29 למדריגה עליונה יותר מכמו שהיתה לפני^ז, הרי זו מדריגה שלמעלה מסדר השתלשלות.

30 ולכאורה אינו מובן - דממה-נפשך: אם זוהי מדריגה שלמעלה מהשתלשלות - איך יכולים להגיע
31 אלי' ע"י עבודת האדם בירידת נשמתו למטה, בה בשעה שכל מציאות האדם ועבודתו היא בסדר
32 השתלשלות?

33 אך הענין הוא - שזהו לפי ששרש נש"י הוא למעלה מהעולם, כדאיתא בתדב"א³⁰ שמחשבתן של
34 ישראל קדמה לכל דבר, וכמובן גם ממארוז³¹ "במי נמלך (אם לברוא את העולם) בנשמותיהם של
35 צדיקים".

27 ראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ד ע' 105.

28 ראה לקו"ת ראה כו, א. ובכ"מ.

29 ראה אוה"ת בלק ע' תתקסב ואילך. ענינים ע' עז ואילך.

30 ראה תדבאר פי"ד. ב"ר פ"א, ד. וראה גם לקוש"חל"ד

ע' 222. וש"נ.

31 ב"ר פ"ח, ז. רות רבה רפ"ב.

20 ראה גם לקו"ת ש"ה ש ו, ג. ובכ"מ.

21 ספר יצירה פ"ב מ"ו - הובא ברמב"ן שם.

22 תניא שער היחוד והאמונה בתחלתו.

23 תהלים קיט, פט.

24 ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד.

25 ב"מ קז, א. הובא בפרש"י עה"פ.

26 כח, ו.

- 1 ט. ומוסיף בשיחה זו, שמצד גודל העלי' שנעשה אצל הנשמה דוקא ע"י ירידתה למטה - ממתינה
2 הנשמה אלפי שנים עד שיבוא הזמן שתישלח למטה ע"י הקב"ה למשך מאה ועשרים שנה!
3 ולהעיר, שזהו דבר חידוש, אשר, שאילו לא הי' מפורש להדיא, לא הי' עולה על הדעת:
- 4 בהשקפה ראשונה מסתבר לומר, שכאשר הנשמה נמצאת למעלה, אזי היא עסוקה בעניני' כו', ורק
5 בבוא הזמן - יורדת למטה כו'.
- 6 ומחדש בשיחה זו, שא' הענינים של הנשמה בהיותה למעלה הוא - לחכות ולהמתין מתוך תשוקה
7 וגעגועים מתי יבוא הזמן שתרד למטה.
- 8 והגע עצמך:
- 9 בהיותה למעלה נמצאת הנשמה במעמד ומצב הכי טוב שאין למעלה הימנו - ללא שום פגם (שהרי
10 הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל³²), וללא העלמות והסתרים כו', שהרי היא עומדת בעולם
11 האצילות, עולם האלקות ועולם האחדות³³, שבו איהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד³⁴, וכמבואר בלקו"ת³⁵
12 ש'הנשמות שעדיין לא ירדו לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש הבהמית, ועודן . . . בביטול והתכללות ממש
13 באור א"ס ב"ה . . . נקראו בנות ירושלים . . . שמקבלים עליהם בחי' יראה שלם דהיינו שלימות היראה . . .
14 בבחי' ביטול אמיתי דאיהו וחיהי חד שבבחי' אצילות".
- 15 ואעפ"כ, לא מסתפקת הנשמה בכל העילויים הנ"ל, אלא ממתינה אלפי שנים מתוך תשוקה וגעגועים
16 מתי יבוא הזמן שתרד למטה. בידעה, שדוקא ע"י הירידה למטה ביכלתה להתעלות לדרגא נעלית יותר
17 שבאין-ערוך.
- 18 וזהו כללות הביאור על גודל השמחה שביום הולדת - כי, למרות שאז מתחיל ענין הירידה, ויודעים
19 שכל הדרכים בחזקת סכנה, והלואי שתאה יציאתך מן העולם כביאתך לעולם, מ"מ, כדאי הדבר, כיון
20 שדוקא עי"ז יכולים לבוא לתכלית העלי'.
- 21 י. וההוראה מזה בנוגע אלינו שוכני בתי חומר:
- 22 אצל כל אחד מישראל, יש זמנים מסויימים (אפילו בכל יום, ועאכו"כ בכללות השנה) שבהם נמצא
23 במעמד ומצב נעלה בעבודת ה', כך, שההתעסקות בענינים גשמיים נחשבת עבורו ל"ירידה".
- 24 ואעפ"כ, כאשר לפתע מזדמנת לו אפשרות לעשות טובה ליהודי בגשמיות - עליו להפסיק מעניניו
25 הנעלים ולירד ממדרגתו ולעסוק בדבר גשמי זה, ודוקא ע"י ירידה זו יבוא לעילוי גדול יותר.
- 26 יא. ובענין זה יש לימוד והוראה מרבינו הזקן - בעל יום ההולדת דח"י אלול:
- 27 ידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁶ אודות גודל המס"נ של רבינו הזקן לנתק את עצמו ("אָפּרײסן
28 זיך") מהדביקות ד"עמך לא חפצתי³⁷, ולהתמסר לעשיית טובה ליהודי.
- 29 והגע עצמך:
- 30 עבודתו של רבינו הזקן היתה באהבה בתענוגים כו', בבחי' "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"³⁷,
31 וכפי שהי' נשמע הלשון שהי' אומר בדביקותו: "איך וויל זע גאַרנישט, איך וויל ניט דיין ג"ע (לא ג"ע
32 התחתון ואפילו לא ג"ע העליון), איך וויל ניט דיין עוה"ב, איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין".
- 33 ואעפ"כ, בשמעו שיש אשה מישראל שזקוקה לעזר וסיוע בגשמיות³⁸ - הפסיק באמצע הדביקות
34 בעבודתו הנעלית באהבה בתענוגים כו', כדי לעשות טובה לאשה מישראל בענין גשמי, ששייכת רק
35 לנשמות בגופים יושבי בתי חומר.

(36) לקו"ד ח"א מה, רע"א.

(37) תהלים עג, כה. וראה סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח, סע"א). - נעתק ב"היום יום" יח כסלו.
(38) ראה גם תורת מנחם - רשימת היומן ריש ע' שסא. וש"נ.

(32) תניא פל"ז (מח, ב) - מע"ח שער כ"ו פ"א.

(33) ראה תורת מנחם - התוועדויות חל"ו ע' 21. וש"נ.

(34) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב). וראה תניא אגה"ק רס"כ.

ובכ"מ.

(35) שה"ש שם ואילך.

1 ובזה התבטאה מעלת המס"נ של רבינו הזקן - כיון שבעת עשיית טובה ליהודי לא הי' יכול להשאר
2 באותו מעמד ומצב כמו בעת דביקותו, ובשביל זה הוצרך לנתק את עצמו מהדביקות ד"עמך לא חפצתי"!
3 וסיפור זה סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (לא כדי להראות את גודל מעלתו של רבינו הזקן, אלא) כדי
4 ללמדנו הוראה.

5 ובהקדמה - ש"אף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לכו לגשת כו" (כלשון רבינו הזקן בתניא³⁹),
6 מ"מ, כיון שמדובר אודות א' מנשיאי ורועי ישראל "הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל"⁴⁰,
7 הרי "אפס קצהו ושמץ מנהו"³⁹ שייך גם לכל המקושרים אליו ההולכים בעקבותיו, ועל-ידם גם לכל
8 ישראל.

9 וההוראה היא - שיש בכחו של כל אחד מישראל, שגם בהיותו במעמד ומצב נעלה בעבודתו, יוכל
10 לנתק את עצמו ולירד ממדריגתו כדי לעשות טובה ליהודי, וכאמור, שדוקא ע"י ירידה זו יתוסף אצלו
11 עליו גדול יותר⁴¹.

* * *

12 יב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה והי' כי תבוא אל הארץ גו'.

* * *

13 יג. בנוגע למצות ביכורים שבהתחלת פרשתנו - הנה לאחרי ההקדמה ד"והי' כי תבוא גו' וירשתה
14 וישבת בה"⁴², ובפירוש רש"י: "מגיד שלא נתחייבו בביכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה" (וכפי
15 שנבאר בארוכה בשנה שעברה⁴³) - נאמר בכתוב⁴⁴: "ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו'".
16 ומפרש רש"י: "מראשית - ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבין בביכורים אלא שבעת המינין
17 בלבד. נאמר כאן ארץ, ונאמר להלן⁴⁵ ארץ חטה ושעורה וגו', מה להלן משבעת המינים שנשתבחה בהם
18 ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל שהן שבעה מינין".

19 ולכאורה הפירוש הוא שיש כאן ב' לימודים: (א) הלימוד ממ"ש "מראשית" - "מראשית ולא כל
20 ראשית, שאין כל הפירות חייבין בביכורים אלא שבעת המינין בלבד". (ב) הלימוד מגזירה-שוה דארץ
21 ארץ - "נאמר כאן ארץ, ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה וגו', מה להלן משבעת המינים שנשתבחה בהם
22 ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל שהן שבעה מינין".

23 ואינו מובן: מהו הצורך בב' לימודים - שלכן מביא רש"י את שניהם בהמשך אחד, ולא כב' פירושים,
24 שהרי אינו כותב "דבר אחר", וכיו"ב?

25 וכפי שהקשו מפרשי רש"י⁴⁶: "למה לי קרא דמראשית ולא כל ראשית, תיפוק לי' מג"ש דארץ ארץ
26 שאין כל הפירות חייבים בביכורים אלא ז' המינים בלבד"?

27 ויש להוסיף ולהקשות יתירה מזה:

28 ענין הביכורים נזכר בתורה לפני פרשתנו - בב' מקומות: בפרשת משפטים⁴⁷ ובפרשת תשא⁴⁸, וגם
29 שם פירש רש"י שהביכורים באים "משבעת המינין", אבל - גלא ב' לימודים הנ"ל: לא הלימוד
30 ד"מראשית ולא כל ראשית", שהרי שם נאמר "ראשית ביכורי אדמתך תביא גו'", ולא נאמר "מראשית";
31 ולא הגז"ש דארץ ארץ, שהרי שם לא נאמר ארץ.

44) שם, ב.

45) עקב ח, ח.

46) רא"ם. גו"א. שפ"ח. ועוד.

47) כג, יט.

48) לד, כו.

39) פמ"ד (סג, א).

40) שם רפמ"ב.

41) חסר סיום השיחה (המו"ל).

42) כו, א.

43) שיחת ש"פ כי תבוא דאשתקד בתחלתה (תורת מנחם -

התוועדות חמ"ד ע' 293 ואילך). וש"נ.

- 1 וא"כ, ממה־נפשך: אם יש לרש"י הכרח שהביכורים באים משבעת המינין גם ללא הלימוד
 2 ד"מראשית" והגז"ש דארץ ארץ (כפי שפירש בפ' משפטים ותשא) - מדוע בפרשתנו זקוק רש"י ללימודים
 3 הנ"ל, ולא עוד אלא שאינו מסתפק בלימוד אחד, ומביא ב' לימודים?!
- 4 יד. וממשיך רש"י: "זית שמן - זית אגורי ששמנו אגור בתוכו. ודבש - הוא דבש תמרים".
 5 וצריך להבין:
- 6 "זית שמן ודבש" - לא נזכרו כאן, אלא בפסוק "ארץ חטה ושעורה וגו'" שמביא רש"י מפרשת עקב
 7 (בשביל הגז"ש דארץ ארץ). ואם יש צורך לפרשם - הרי הפירוש צריך להיות במקום שבו נזכרו בכתוב
 8 (בפרשת עקב), ומדוע מפרשם רש"י בפרשתנו⁴⁹?
- 9 ולהעיר, שגם אם ההכרח והראי' של רש"י בנוגע לפירוש הכתוב "ארץ גו' זית שמן ודבש" שבפרשת
 10 עקב הוא (לא על אתר, אלא) מפרשתנו דוקא - הרי גם בכגון־דא דרכו של רש"י לפרש את הכתוב במקומו,
 11 ולהביא הראי' וההוכחה ממש"נ לאח"ז, ולא להמתין מלפרש את הכתוב במקומו, ולפרשו רק במקום
 12 שממנו יש ראי' והוכחה לפירושו.
- 13 וביותר יוקשה - שפירושו כאן אינו מתאים לפירושו בפרשת עקב: בנוגע לדבש - הנה בפ' עקב אינו
 14 מפרש מאומה; אבל בנוגע ל"זית שמן"⁵⁰ - הנה בפרשת עקב מפרש רש"י "זיתים העושים שמן", ואילו
 15 בפרשתנו מפרש "זית אגורי כו'?"
- 16 [נפשיטא שאין לומר שבפרשתנו חוזר בו רש"י מפירושו בפרשת עקב, דא"כ, לא הי' משאיר את
 17 הפירוש שבפ' עקב. וכידוע שרש"י הגי' ושינה כו"כ ענינים בפירושו (ולכן מצינו כמה מהדורות בכתבי
 18 רש"י), בהשתדלו שפירושו יהי' מתוקן ושלם, ועד שבשביל זה התענה תרי"ג תעניות כו'⁵¹].
- 19 ועכצ"ל, שרש"י בפרשתנו אינו בא לפרש את הפסוק "ארץ גו' זית שמן ודבש" שבפרשת עקב (שהרי
 20 זה היפך דרכו לפרש כל פסוק על אתר, גם כאשר ההכרח לפירושו הוא ממק"א, כנ"ל); פירוש הפסוק
 21 הוא כפי שמפרש במקומו (בפרשת עקב), ואילו בפרשתנו נחית רש"י לחיוב דהבאת הביכורים מ"זית
 22 שמן", שהוא ב"זית אגורי כו'" דוקא, כדלקמן.
- 23 טו. ואח"כ מוסיף בפירוש תיבת "מראשית" - "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, כורך
 24 עלי' גמי לסימן ואומר הרי זו ביכורים".
 25 וצריך להבין:
- 26 א) כיון שדרשינן כבר תיבת "מראשית", "מראשית ולא כל ראשית" - איך אפשר ללמוד מתיבה זו
 27 ענין נוסף?
- 28 ב) היכן מרומז בכתוב מ"ש רש"י "כורך עלי' גמי לסימן כו'?"
- 29 ג) מ"ש רש"י "ואומר הרי זו ביכורים" - אינו מתאים לכאורה להמפורש בקרא "ולקחת מראשית כל
 30 פרי האדמה", היינו, שצריך ליקח את הפרי, ולא רק לומר הרי זו ביכורים?
- 31 וכמדובר כמ"פ שכל פרטי הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות באופן המובן ומוכרח בפשוטו של
 32 מקרא, כדלקמן.
- 33 טז. והביאור בזה:
- 34 רש"י בפירושו בא לתרץ שאלה שמתעוררת בפסוק "ולקחת מראשית כל פרי האדמה":
- 35 בענין הביכורים שנזכר בפרשיות שלפנ"ז, נאמר: "ראשית ביכורי אדמתך גו'". וכן גם בהמשך פרשתנו
 36 בנוגע למקרא ביכורים: "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה"⁵²; ואילו כאן נאמר "ולקחת מראשית
 37 כל פרי האדמה" - לא "ראשית", אלא "מראשית"?

מנחם - התועדויות חמ"ד ס"ע 265. וש"נ.
 (52) פסוק יו"ד.

(49) ראה גם רא"ם כאן.
 (50) ראה גם שפ"ח ונח"י כאן.
 (51) ראה שם הגדולים (להחיד"א) בערכו. וראה גם תורת

1 ועל זה מפרש רש"י, שהכתוב "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" בא ללמדנו שהחייב דביכורים הוא
2 "מראשית, ולא כל ראשית".

3 אמנם, מיעוט זה אפשר לפרשו בכ' אופנים:

4 א) הכתוב קאי על כל פרי האדמה, היינו, כל מיני הפירות הגדלים מן האדמה, ובא ללמד שהחייב
5 דביכורים הוא לא מכל מיני הפירות, אלא רק מקצת מיני פירות חייבים בביכורים, וכל שאר מיני הפירות
6 פטורים.

7 ב) הכתוב קאי על כל מין מפרי האדמה בפני עצמו, ובא ללמד שהחייב דביכורים הוא להביא רק
8 מקצת הפירות, ולא כולם⁵³ (וע"ד שפירש רש"י על הפסוק⁵⁴ "מראשית עריסותיכם", "מראשית, מקצתה
9 ולא כולה").

10 ורש"י בוחר לפרש כאופן הא' - "שאינן כל הפירות חייבין בביכורים, אלא שבעת המינין בלבד".

11 יז. והכרחו של רש"י לפרש כן - לפי ש"נאמר כאן ארץ כו":

12 ובהקדמה - שאין לומר שכוונת רש"י היא להגז"ש דארץ ארץ, דא"כ, הי' לו לכתוב בפירוש הלשון
13 "גזירה שוה", כפי שמצינו בכ"מ בפירוש רש"י⁵⁵.

14 כוונת רש"י היא - ש"נאמר כאן ארץ" יתירה:

15 כיון שכבר נאמר "והי' כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך גו" - הרי לכאורה מספיק לומר
16 "ולקחת מראשית כל פרי האדמה ושמת בטנא וגו'", ואעפ"כ חוזר הכתוב ומדגיש "אשר תביא מארצך
17 אשר ה' אלקיך נותן לך".

18 ועד"ז בהמשך הפרשה: "ובאת אל הכהן גו' ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ
19 אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו"⁵⁶; "ויתן לנו את הארץ הזאת גו"⁵⁷.

20 והטעם ש"נאמר כאן ארץ" (אף שלכאורה מיותר הדבר) - מובן מזה ש"להלן נאמר ארץ חטה ושעורה
21 וגו', מה להלן משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל שהן שבעה
22 מינין":

23 הדגשת הענין ד"ארץ" בענין הביכורים הוא כדי להדגיש "שבח ארץ ישראל", וכמובן ממ"ש רש"י
24 בפסוק הבא⁵⁸: "ואמרת אליו - שאינך כפוי טובה", והיינו, שבמצות ביכורים מודגש הענין דהכרת תודה
25 להקב"ה על נתינת הארץ שמגדלת פירות טובים כו"⁵⁹.

בתוכם אני חלקך ונחלתך" (קרח יח, כ), וא"כ, מדוע חייב הלוי
בביכורים?

ומתוך רש"י שחייב הלוי בביכורים הוא "אם נטעו בתוך
עריהם" - שהרי אע"פ שאין להם חלק בארץ, נצטוו ישראל ליתן
להם "ערים לשבת ומגרש לערים סביבותיהם" (מסעי לה, ב),
"מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב .. אלפים באמה", "אלפים
הוא נותן להם סביב, ומהם אלף הפנימיים למגרש והחיצונים
לשדות וכרמים" (שם, ד-ה ובפרש"י), ומשדות וכרמים אלו
נתחייבו הלויים להביא ביכורים.

ומדייק רש"י "אם נטעו בתוך עריהם" - אף שהנטיעה היא
בשדה וכרם, ולא בתוך העיר - דכיון שאין ללויים חלק בארץ,
והשדות וכרמים שהיו להם במגרשי הערים אינם אלא מצד
הערים, נמצא, שאין להם מציאות מצד עצמם, וכל מציאותם היא
מגרשי הערים, דהיינו, חלק מהערים, ולכן הרי זה נחשב כמו
ש"נטעו בתוך עריהם".

(53) ראה גם פי' האוה"ח כאן.

(54) שלח טו, כא.

(55) ראה לדוגמא: פ' ראה יג, טו, יד. ועוד.

(56) פסוק ג'.

(57) פסוק ט'.

(58) וכיון שפסוק זה הוא בסמיכות-מקום, לא צריך רש"י
לפרשו כאן, כיון שסומך על הבן חמש למקרא שעוד בלמדו פסוק
זה יבחין כבר בפירושו בפסוק הבא, וממנו יבין גם בנוגע לפירוש
פסוק זה.

(59) במהלך השיחה נזכר* גם מ"ש (פסוק יא) "ושמחת גו'
אתה והלוי והגר גו'", ומפרש רש"י, "אף הלוי חייב בביכורים
אם נטעו בתוך עריהם":

כיון שהחייב דביכורים הוא "מראשית כל פרי האדמה ..
מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך", אינו מובן: הרי שבט לוי אין
להם חלק בארץ, כמ"ש "ונחלה לא יהי' לו בקרב אחיו ה' הוא
נחלתו" (פ' שופטים יח, ב), "בארצם לא תנחל וחלק לא יהי' לך

(* בהבא לקמן חסרים כמה פרטים, ואינו ברור הקישור וההמשך לכללות הענין (המו"ל).

- 1 וזהו הכרחו של רש"י לפרש הלימוד ד"מראשית, ולא כל ראשית", "שאינן כל הפירות חייבין
2 בביכורים, אלא שבעת המינין בלבד" - דכיון שענין הביכורים הוא להודות להקב"ה על שבח ארץ
3 ישראל, הרי מובן, שהפירות שמהם מביאים הביכורים צריכים להיות משובחים ביותר, כך, שבהם נראה
4 וניכר שבחה של ארץ ישראל, שבה גדלים פירות משובחים כאלו, שאין דוגמתם בכל שאר הארצות⁶⁰.
- 5 יח. וכיון שהביכורים קשורים עם שבח ארץ ישראל - צריך רש"י להבהיר בנוגע ל"זית שמן":
6 בשלמא בנוגע לחטה ושעורה - מצינו שבארץ ישראל היו "חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים"⁶¹.
7 ועד"ז בנוגע לגפן ותאנה ורמון - כפי שמצינו גבי המרגלים שנטלו עמהם מפרי הארץ "אשכול ענבים
8 ומן הרמונים ומן התאנים", "שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון", "פרי' משונה"⁶² - שבזה
9 ניכר שבחה של ארץ ישראל שפירותי' גדולים ביותר, שלא מצינו דוגמתם בשאר הארצות;
- 10 אבל בנוגע ל"זית שמן" - אם הפירוש הוא כפי שפירש רש"י בפ' עקב: "זיתים העושים שמן" (היינו
11 שבארץ ישראל כל הזיתים עושים שמן, משא"כ בשאר הארצות יש גם זיתים שאין עושין שמן⁶³) - אינו
12 מובן: כיצד מתבטא שבחה של א"י בהבאת ביכורים מזיתים העושים שמן, הרי גם בשאר הארצות יש
13 זיתים העושים שמן?
- 14 בשלמא בפרשת עקב ניחא - דכיון ששם מדובר אודות שבחה של ארץ ישראל, שהיא "ארץ טובה
15 ארץ נחלי מים . . ארץ אשר אבני' ברזל ומהררי' תחצוב נחושת"⁶⁴, ובשביל זה מספיק גם השבח ד"ארץ
16 זית שמן", "זיתים העושים שמן" (שכל הזיתים עושים שמן);
- 17 אבל כאשר מדובר אודות שבח ארץ ישראל שצריך להיות ניכר ב"פרי האדמה" (שזהו תוכן ענין הבאת
18 ביכורים) - לא די בהבאת זיתים העושים שמן, שהרי גם בשאר הארצות יש זיתים העושים שמן (אף
19 שיש בהם גם זיתים שאין עושים שמן), אלא יש צורך בזיתים משובחים דוקא, שבהם ניכר שבחה של
20 ארץ ישראל שיש בה זיתים משובחים כאלו.
- 21 [ובהקדם - הכרחו של רש"י שחיוב הבאת ביכורים הוא גם מזיתים:
- 22 דלכאורה: כיון שהכתוב "מראשית" ("ולא כל ראשית") מלמדנו שרק מקצת מיני פירות חייבים
23 בביכורים - הרי יתכן לומר שזיתים הם כמו שאר הפירות שלא נתחייבו בביכורים, ומנא לי' לרש"י שגם
24 זיתים חייבים בביכורים?
- 25 וההסברה בזה - שכיון שכל ענין הבאת הביכורים הוא להביע הכרת תודה להקב"ה ("שאינך כפוי
26 טובה") על נתינת הארץ כו', הרי הסברא נותנת שכל מה שאפשר לכלול בסוג זה, חייב בביכורים.
27 ומה גם שבכ"מ נאמר הלשון "ראשית", ורק כאן נאמר "מראשית", ולכן, למרות המיעוט "מראשית
28 ולא כל ראשית", מסתבר שיש להוסיף עד כמה שאפשר במיני הפירות שחייבים בביכורים.
29 ועפ"ז תתורץ קושיא בלשון הכתוב "מראשית כל פרי האדמה", דלכאורה הרי זה סתירה מיני' ובי',
30 שהרי בתחילה נאמר "מראשית", "ולא כל ראשית", ואח"כ נאמר "כל פרי האדמה"? - ועכצ"ל, ש"כל
31 פרי האדמה" שיכול להיות נכלל בסוג ד"מראשית", צריך להיות חייב בביכורים.
- 32 וזהו הכרחו של רש"י שהחיוב דביכורים הוא בכל שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, כולל
33 גם "זית שמן".
- 34 אלא, שכדי להביא ביכורים מן הזיתים, יש צורך בזיתים מובחרים דוקא, שבהם ניכר שבחה של ארץ
35 ישראל].
- 36 ולכן מפרש רש"י ש"זית שמן" שממנו מביאים ביכורים הוא זית משובח - "זית אגורי ששמנו אגור
37 בתוכו", וכפי ששנינו במשנה⁶⁵ "אין מביאין ביכורים . . לא מזיתי שמן שאינו מן המובחר" (כשם ש"אין

(63) ראה שפ"ח כאן.

(64) עקב שם, ז"ט.

(65) ביכורים פ"א מ"ג.

(60) ראה גם גו"א כאן.

(61) תענית כג, רע"א. וראה האזינו לב, יד ובפרש"י.

(62) שלח יג, כג ובפרש"י.

מביאין . . לא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים"), וכמוכא במפרשים⁶⁶ מ"ש בירושלמי⁶⁷: "זית
 שמן זה אגורי . . שהוא אוגר שמנו לתוכו וכו'⁶⁸".

יט. וכמו"כ צריך רש"י להבהיר בנוגע ל"דבש":
 בשבעת המינין שנימנו בפרשת עקב בנוגע לשבחה של ארץ ישראל - העיקר הוא שארץ ישראל
 נשתבחה בדבש⁶⁸, אבל אין צורך לפרט אם הכוונה ל"דבש תמרים" דוקא, או גם לדבש דבורים.
 ואדרבה: כיון שגבי שבחה של ארץ ישראל נאמר כמ"פ⁶⁹ (וגם בהמשך פרשתנו⁵⁷) שהיא "ארץ זבת
 חלב ודבש", הרי כשם שחלב הוא דבר הנוזל, מסתבר לומר, שגם דבש הוא דבר הנוזל - דבש דבורים.
 אבל בפרשתנו שמדובר אודות החיוב דביכורים "מראשית כל פרי האדמה" - עכצ"ל ש"דבש" שנכלל
 בחיוב דביכורים משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל "הוא דבש תמרים" (משא"כ דבש דבורים
 שאינו פרי האדמה).

כ. וכל זה מבאר רש"י בענין הביכורים שבפרשתנו דוקא, ולא בענין הביכורים שבפרשיות שלפנ"ז:
 המקום העיקרי שבו נתבאר כל פרטי דיני מצות ביכורים הוא בפרשתנו, ואילו בפרשיות שלפנ"ז רק
 נזכר ענין הביכורים בכללות: "ראשית ביכורי אדמתך תביא גו", ולכן, בפרשיות שלפנ"ז לא צריך רש"י
 לבאר את כל פרטי הענינים דמצות ביכורים שמבאר כאן⁷⁰ (כשם שלא ביאר מ"ש בהתחלת פרשתנו
 "שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה"), כיון שסומך על כך שהבן חמש למקרא ילמד
 זאת במקום העיקרי - בפרשתנו*.

ומה שהוצרך רש"י לבאר בפרשיות שלפנ"ז הוא - מ"ש "ראשית ביכורי אדמתך", דלכאורה הול"ל
 "ביכורין", כמו "ביכורי מעשיך"⁷¹, ולמה נאמר "ביכורי אדמתך" [ואם כדי ללמדנו שהחיוב דביכורים
 הוא רק מפרי האדמה, ולא ממין הבהמה, הול"ל "ביכורי האדמה"⁷²], ועל זה מפרש רש"י שהדיוק
 ד"ביכורי אדמתך" הוא לפי ש"אין ביכורים אלא משבעת המינין . . האמורים בשבח ארצך".

כא. ומוסיף רש"י (בד"ה הב') לבאר תיבת "מראשית" - דלכאורה עדיין אינו מובן⁶³:
 הפירוש ד"מראשית ולא כל ראשית", מבאר רק היתור דאות מ"ם ("מראשית"), אבל עדיין אינו מובן
 מדוע נכתבה תיבת "ראשית" בכללותה: הרי היתור דאות מ"ם הי' יכול להיות גם בתיבת "כל (פרי
 האדמה)" - "מכל פרי האדמה", ללמדנו שלא "כל פרי האדמה" חייב בביכורים, אלא החיוב דביכורים
 הוא "מכל פרי האדמה", משבעת המינים דוקא?

[ואין לומר שהפירוש ד"ראשית" הוא מלשון חשיבות (ע"ד שפירש רש"י בריש פרשת בראשית),
 שצ"ל פירות חשובים - שהרי מהיתור דמ"ם ("מכל פרי האדמה") יודעים כבר שאין מביאים ביכורים
 אלא משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, שהם פירות משובחים וחשובים].

* ומ"ש רש"י בפ' תשא "ודבש הוא דבש תמרים" - י"ל לפום ריהטא (כי בכלל זמנו בפ' תשא) שבאת"ל דע"פ פשט
 צ"ע הכפל ד"ראשית ביכורי אדמתך" בפ' תשא לאחר שנת' כבר לפנ"ז בפ' משפטים דינא דביכורים (ע"ד דתומ"י פרש"י
 כיו"ב ב"לא תבשל") - התיירו דקמ"ל הוספת עוד מין א': (דבש) תמרים (וטעם העדיפות לפרש שקמ"ל הוספת מין
 תמרים, ולא זית שמן (זית אגורי) - כיון שנמצא בפירוש במק"א: "כל דבש - כל מתיקת פרי קרוי דבש" (ויקרא ב, יא
 ובפרש"י שם)).

70) ומ"ש רש"י בפ' משפטים "כיצד אדם נכנס לתוך שדהו
 ורואה תאנה שבכרה וכו'" - נתבאר בשיחת ש"פ משפטים
 תשל"ב (המור"2).
 71) משפטים שם, טז.
 72) חסר מה שהובהר בנוגע ללימוד "עד שיהיו כל הגידולים
 מאדמתך" (ירושלמי ריש ביכורים). - המור"ל.

66) פ"י הר"ש. וראה גם פ"י הרע"ב.
 67) שם ה"ג.
 68) ולהעיר גם מ"ש בפ' האזינו (לב, יג) "ויניקהו דבש
 מסלע", ובפרש"י: "מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני הבא לי
 קציעות מן החבית, הלך ומצא הדבש צף על פ"י כו'" (נתבאר
 בשיחת ש"פ האזינו תשל"ח).
 69) שמות ג, ח. יז. בא יג, ה. ועוד.

- 1 ולכן מוסיף רש"י לפרש תיבת "מראשית" (תיבת "ראשית" עצמה, מלבד היתור דאות מ"ם) - ראשית
 2 בזמן: "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כו", היינו, שהחיוב דביכורים הוא בנוגע לפירות
 3 שצמחו ראשונה.
- 4 כב. אמנם, אי אפשר לומר שכאשר "רואה תאנה שבכרה", הנה תיכף ומיד צריך לקחתה ולהביאה
 5 "אל המקום אשר יבחר ה'" - כי:
 6 בפסוק שלאח"ז⁵⁸ מפרש רש"י מ"ש "הגדתי היום", "פעם אחת בשנה, ולא שתי פעמים".
- 7 ואם נאמר שתיכף ומיד כשרואה תאנה שבכרה צריך לקחתה ולהביאה לירושלים - עוד לפני שנתבשלו
 8 הפירות משאר ז' המינין (שהרי אין כל מיני הפירות מבשילים באותו זמן) - הנה לאחרי שכבר הביא
 9 ביכורים ממין א' ואמר "הגדתי גו" (מקרא ביכורים), הרי כשיחזור ויביא ביכורים משאר ז' המינים
 10 שנתבשלו לאח"ז, לא יוכל לקיים ההגדה, להיותה "פעם אחת בשנה, ולא שתי פעמים".*
- 11 ועפ"ז, הרי תמיד לא תהי' ההגדה כי אם על מין אחד (הראשון) - שזהו היפך הסברא הפשוטה!
 12 ולאידך גיסא, לדחות קיום מצות ביכורים עד שיראה שביכרו פירות מכל שבעת המינים - הרי זה
 13 "כפוי טובה" הכי גדול, שטובת ששה מינים אינה תופסת מקום אצלו כלל, עד שיקבל גם מין שביעי!
 14 ועכצ"ל, שכאשר "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה", חייב הוא לעשות פעולה מסויימת
 15 בקיום מצות ביכורים, ולכן מוכרח רש"י להוסיף: "ואומר הרי זו ביכורים".**
- 16 כג. אך עדיין יש מקום לשאלה:
 17 הבן חמש למקרא יודע שאסור להביא לידי תקלה, כמ"ש⁷³ "ולפני עור לא תתן מכשול", וכפי שפירש
 18 רש"י על הפסוק⁷⁴ "ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרוגו", "אם אדם חטא,
 19 בהמה מה חטאה, אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב תסקל, ק"ו לאדם שיודע
 20 להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחבירו לעבור עבירה".
- 21 ובנדו"ד: כאשר "רואה תאנה שבכרה . . ואומר הרי זו ביכורים", ומשאירה באילן, ורק לאחרי משך
 22 זמן (כשיבכירו שאר מיני פירות) יחזור ויקחנה כדי להביאה לירושלים - עלול הוא להביא לידי תקלה,
 23 שהרי יתכן שבינתיים יכנס מישוהו לשדה ויקח תאנה זו, כיון שלא ידע שהופרשה לביכורים! ?
 24 ולכן אומר רש"י: "כורך עלי' גמי לסימן", שזהו דבר המוכרח כדי שלא לבוא לידי תקלה.
- 25 ולא עוד אלא שרש"י מדייק ומקדים "כורך עלי' גמי לסימן" לפני ש"אומר הרי זו ביכורים" - כדי
 26 שלא תהי' אפשרות לענין של תקלה אפילו לרגע אחד.
- 27 כד. ויש להוסיף בפירוש רש"י הנ"ל - בנוגע להלכה:
 28 נתבאר לעיל (ט"ז) בדברי רש"י "מראשית ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבין בביכורים אלא
 29 שבעת המינין בלבד", שהלימוד מתיבת "מראשית" הוא שרק מקצת מיני פירות חייבים בביכורים, ולא
 30 שהחיוב דביכורים הוא להביא רק מקצת מהפירות. ועפ"ז נמצא, שיכול אדם להביא את כל הפירות בתור
 31 ביכורים⁶⁰.

(* שהרי הדין ד"פעם אחת כו" הוא לענין קריאה, ולא לענין הבאה, כמ"ש הרמב"ם (הל' ביכורים פ"ד ה"א) "הביא
 ביכוריו מאחד מן המינים וקרא, וחזר והביא ביכורים ממין אחר, אינו קורא עליהם, שנאמר הגדתי היום, פעם אחת בשנה
 הוא מגיד ולא שתיים". ואין לומר שע"ד הפשט אין לחלק בין הבאה להגדה (וגם אינו יכול לחזור ולהביא ממין אחר) -
 שהרי זהו היפך סברת פרש"י עה"ת, שהעתיק גם תיבת "הגדתי" (אף דלכאורה הול"ל רק "היום"). ופשוט.
 (** ולא כתב "ומקדישה" (כבפ' משפטים) - כי רק כאן (שנאמר "הגדתי היום", "פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים")
 צריך לשלול הלקיחה וכו' (כדי שתהי' ההגדה על כל שבעת המינים), ולכן מפרט שצ"ל רק דיבור ("ואומר") ולא מעשה.

1 וכן הוא ע"פ הלכה - כדאיתא במשנה⁷⁵ "עושה אדם כל שדהו ביכורים", וכדאיתא בירושלמי⁷⁶
 2 דילפינן ממ"ש⁷⁷ "וראשית כל ביכורי כל", דלא כבתרומה ש"אין אדם עושה כל שדהו תרומה"⁷⁸, וכן
 3 בחלה, שאין אדם עושה כל עיסתו חלה⁷⁹ (כנ"ל (סט"ז) מפירוש רש"י עה"פ "מראשית עריסותיכם",
 4 "מקצתה ולא כולה"), כמדובר פעם בארוכה⁸⁰ פרטי הענינים בזה.

5 כה. וההוראה מזה בעבודת ה':

6 כאשר יהודי רוצה לעשות כל שדהו תרומה או חלה, מבלי להשאיר לעצמו חולין, והיינו, שיהי'
 7 מופרש לגמרי מעניני העולם, ויעסוק אך ורק בעניני קדושה בלבד - אזי אומרים לו: לא זו הדרך אשר
 8 חפץ בה ה'!

9 בשבתות ובימים טובים צריך יהודי לעסוק בעניני קדושה בלבד, אבל בימות החול - רצונו של הקב"ה
 10 שיהיו ליהודי גם קצת עניני חולין, והיינו, שלאחרי שמתפלל ולומד, "מבית הכנסת לבית המדרש"⁸¹,
 11 אזי "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁸², שיוצא לעסוק בעניני העולם, כדי לבררם כו', וע"ד מ"ש⁸³ "עזוב
 12 תעזוב עמו", ועד שפועל שגם עניני החולין יהיו על טהרת הקודש⁸⁴; אבל לא באופן שמלכתחילה אין
 13 לו עניני חולין כלל.

14 [וע"ד המאמר הידוע של ר' שמשון מאַסטראָפּאָל⁸⁵: "טובה הפרישות עם הבריות וההתבודדות בתוך
 15 בני אדם", והיינו, שצריך להיות דוקא עם הבריות, בתוך בני אדם, ובמצב זה גופא - באופן של פרישות כו'].
 16 וכדאיתא בגמרא⁸² בנוגע לדברי ר' ישמעאל בפירוש מ"ש⁸⁶ "ואספת דגנך", "לפי שנאמר⁸⁷ לא ימוש
 17 ספר התורה הזה מפיק, יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ", ולעומת
 18 זאת, דברי רשב"י "אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עלי', אלא
 19 בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים" - "הרבה עשו כרבי ישמעאל
 20 ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן".

21 אמנם, כל זה הוא בנוגע לתרומה וחלה, שאין לו לעשות כל עניניו תרומה וחלה; אבל בנוגע לביכורים
 22 - שבאים משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל - "עושה אדם כל שדהו ביכורים".

23 ועד"ז בעבודת האדם: כאשר מדובר אודות עניניו המשובחים והמובחרים ביותר, הנה אם רוצה לעשות
 24 את כולם ביכורים, ליתן את כולם לה' - יכול שפיר לעשות זאת ("זאָל ער דאָס טאָן געזונטערהייט...").
 25 (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א⁸⁸): "ובת קול מברכתו הבאת ביכורים היום, תשנה לשנה הבאה"⁸⁹.

* * *

26 כו. בסיום שיחת כ"ף אלול הנ"ל⁹⁰, דיבר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות ניגון ה"ארבע בבות" של רבינו
 27 הזקן, ומצויין בשיחה: וכל המסובים מנגנים ניגון ה"ארבע בבות" בהתעוררות גדולה.
 28 (והמשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

29 בדרך כלל נזהרים שלא לנגן ניגון ה"ארבע בבות" אלא בזמנים מיוחדים⁹¹.

30 אמנם, בעמדנו ביום ח"י אלול, יום הולדת של הבעש"ט ואדמו"ר הזקן,

31 ובפרט בקביעות שנה זו שח"י אלול חל ביום השבת,

(84) חגיגה יט, ב. וש"נ.

(85) ראה שיחת כ' אלול הנ"ל (סה"ש תש"ג ריש ע' 191).

וש"נ.

(86) עקב יא, יד.

(87) יהושע א, ח.

(88) חסר קצת בנוסח הברכה (המו"ל).

(89) פרש"י פרשתנו שם, טו.

(90) סה"ש שם ס"ע 197 ואילך.

(91) ראה סה"ש תרפ"ח ע' 12. וש"נ.

(75) ביכורים פ"ב מ"ד.

(76) שם ה"ג (הובא בתויו"ט שם, ובפ"י הר"ש ריש פאה).

(77) יחזקאל מד, ל.

(78) ירושלמי ריש פאה.

(79) חלה ספ"א.

(80) לעת-עתה לא מצאנו (המו"ל).

(81) ברכות בסופה.

(82) שם לה, ב.

(83) משפטים כג, ה. וראה תר שם טוב בהוספות סכ"א.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

- 1 ומה גם שהשנה כולה היא שנת השמיטה, "שבת להוי". . שבת שבתון⁹², ועומדים כבר קרוב
- 2 לסיימה, שאז ("מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות"⁹³, "במוצאי יום טוב הראשון של
- 3 חג הסוכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית"⁹⁴) ישנו הציווי "תקרא את התורה הזאת
- 4 נגד כל ישראל באזניהם הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו"⁹⁵, "להקהיל כל ישראל אנשים ונשים
- 5 וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרישיות שהן מזרזות אותן במצות
- 6 ומחזקות ידיהם בדת האמת. . והמלך הוא שיקרא באזניהם כו"⁹⁶ - המלך דוקא, ואם אין מלך אין
- 7 קורין, ולכמה דעות צ"ל עכ"פ הגדול שבגדולים⁹⁷,
- 8 הרי כיון שזהו ח"י אלול מיוחד, שחל בשבת, ובשנת השמיטה - שזהו דבר נדיר, אחת לשבע שנים
- 9 - ינגנו עתה ניגון ה"ארבע בבות", ובודאי יהי' זה לטובה ולברכה, ויומשכו כל ההמשכות בגשמיות
- 10 וברוחניות, כל טוב גשמי וכל טוב רוחני.
- 11 ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בסיום שיחה הנ"ל: "כתיבה וחתומה טובה בגשמיות וברוחניות לנו
- 12 ולמשפחותינו ולכלל ישראל. לשנה טובה תכתבו ותחתמו".

(92) בהר כה, דה.
 (93) וילך לא, יו"ד.
 (94) רמב"ם הלי' חגיגה פ"ג ה"ג.
 (95) שם, יא"ב.
 (96) שם ה"א"ג.
 (97) ראה בהנסמן בלקו"ש חל"ד ע' 189 הערה 20.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

המשך מעמוד ל

ובינה הוא ההבנה להוציא דבר המושכל ע"ש, ויודע
 הוא כמו משכיל, ומדע הוא הדבר המושכל היוצא
 ע"י בינה, א"כ מדע הוא בחי' בינה, וידוע י"ל בחי'
 דעת, כמו סיפור בלקו"ת שם) כמו שהיה קודם לי'.
 ובפרק ד' שמדבר בתורה שנמשכת מאו"א עילאין
 יו"ד שבשם, הקדים יודע אבא, למדע אימא, כמו
 שה"י קודם לה"וד דמלוי הי', וכמובן.
 לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד קיח ואילך

בששון ע"ש. ועייין בתניא פ"ג²⁰ שחכ' הוא המשכיל,

א"א לדבר. (וזהו שבשלשה דברים אלו ברא הקב"ה עולמו כי
 התהוות העולמות הוא מבחי' דבר ה' שהיא בחי' ספור והדבור
 מקבל ממחשבה שנק' ספר שהוא נמשך מבחי' חכמה איה סופר וזהו
 בראשית ברא והיינו ע"י שמחכמה נמשך לבחי' מחשבה וממחשבה
 לדבור.) ע"ש.
 (20) וז"ל: הנה השכל שבנפש המשכיל שהוא המשכיל כל דבר נקרא
 בשם חכמה כ"ח מ"ה וכשמוציא כחו אל הפועל שמתבונן בשכלו
 להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה דבר חכמה המושכל בשכלו
 נקרא בינה והן הם אב ואם המולידות אהבת ה' ויראתו ופחדו.

המשך ביאור למס' פסחים ליום שישי עמ' א

1 ה"י, מַפְנֵי שְׁעֵמָה מוֹעֲטִין - שמעט אנשים היו בכת שלישית וכבר
 2 סיימו את שחיטת פסחיהם.
 3 כְּמַעֲשֵׂהוּ של הקרבת הפסח בארבעה עשר שחל בַּחֹל, כִּף מַעֲשֵׂהוּ
 4 בארבעה עשר שחל בַּשֶּׁבֶת, שכל סדר ההקרבה דוחה את השבת,
 5 אֲלֵא שֶׁהַכֹּהֲנִים היו מְדִיחִים אֶת הַעֲוֹנָה גם בשבת, ודבר זה היה שְׁלֵא
 6 בְּרִצּוֹן הַכֹּהֲנִים שסברו שאסור להדיח בשבת אפילו במקדש,
 7 ומחלוקתם תתבאר בגמרא.
 8 רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בּוֹס הָיָה הַכֹּהֵן מְלֵאא מְדָם הַמַּעֲרֹבֶת - מהדם
 9 שעל הרצפה שמעורב מדם הפסחים שנשחטו, וְרִקְנֵי זְרִיקָה אַחַת
 10 עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וטעמו יתבאר בגמרא. וְלֹא הוּדוּ לוֹ הַכֹּהֲנִים.
 11 לאחר וריקת הדם היו מפשיטין את עור הפסח כדי להוציא את
 12 האימורים ולהקטירם. המשנה מבארת את אופן הפשטת העור של
 13 הפסח: בְּיַצֵּד תוֹלֵין אֶת הַפֶּסֶח וּמַפְשִׁיטִין אֶת עוֹרוֹ, אוּנְקְלִיּוֹת וְרִיבֵי
 14 שְׂרָאשִׁימָם כְּפוֹפִים לְמַעְלָהוּ שֶׁל בְּרוֹל הָיוּ קְבוּעִים בְּבִתְלִים של
 15 העורה, וּבְעַמּוּדִים שהיו בבית המטבחים שבעורה, שֶׁבֶתֶן תוֹלֵין אֶת
 16 הַפֶּסֶח וּמַפְשִׁיטִין אֶת עוֹרוֹ. כֹּל מִי שֶׁאִין לוֹ מְקוֹם לְתֵלּוֹת וְלִהְפֹשֵׁט,
 17 שהאונקליות היו תפוסים על ידי אחרים, מְקַלּוֹת יָקִים וְחֲלָקִים -
 18 מקולפים מקליפתם היו שָׁם - בעורה, מְנִיחַ אֶת הַמַּקֵּל עַל כַּתְפוֹ וְעַל
 19 כַּתְף הַבַּיִת, וְתוֹלָה אֶת הַפֶּסֶח עַל הַמַּקֵּל, וּמַפְשִׁיטוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 20 אָמַר, אֲבִיבָה עֶשֶׂר בְּנִינָן

1 ואחר כך מְחִוֵּר אֶת הַבּוֹךְ הַרִיקָן הַמוֹחָזר לוֹ מִן הַכֹּהֵן הַסְמוּךְ לוֹ
 2 לְצַד הַזּוֹרוֹק, וְחֹזֵר חֲלִילָה, מִקְבֵּל אֶת הַבּוֹךְ הַמֵּלֵא וּמְחִוֵּר אֶת
 3 הַרִיקָן. וְהַבֶּהֱן הַקְּרוֹב אֲצֵל הַמִּזְבֵּחַ זֶרְקוּ זְרִיקָה אַחַת בְּנֶגְדַי הַיָּסוּד -
 4 היה זורק את הדם על זקיפת המזבח במקום שיש יסוד תחתיו,
 5 והדם נופל ליסוד.
 6 וְצִתָּהּ בַּת רֵאשׁוּנָה מִן הָעוֹרָה, לאחר שהשלימה את הקרבת
 7 פסחיה, וּנְכַסְתָּהּ בַּת שְׁנֵינָה לְעוֹרָה, וְצִתָּהּ שְׁנֵינָה לאחר שהשלימה את
 8 הקרבת פסחיה, וּנְכַסְתָּהּ בַּת שְׁלִישִׁית שהיא הכת האחרונה. כְּמַעֲשֵׂה
 9 הַרֵאשׁוּנָה - כמו שנהגו בהקרבת הפסחים של הכת הראשונה, כפי
 10 שנתבאר, כִּף מַעֲשֵׂה הַשְּׁנֵינָה וְהַשְּׁלִישִׁית - כך נהגו בהקרבת
 11 הפסחים של הכת השנייה והשלישית.
 12 קְרָאוּ אֶת הַהֵלֵל - כל כת וכת כשהתחילו לשחוט את קרבניה,
 13 היתה קוראת את ההלל. אִם נִמְרוּ אֶת הַהֵלֵל וּנְשָׂאוּ רִבִּים שְׁעֵדִין
 14 לא שחטו, שָׁנוּ - חזרו לקרוא את ההלל פעם שנייה, וְאִם שָׁנוּ וְעֵדִין
 15 לא נגמרה שחיטת פסחיה אותה כת, שָׁלְשׁוּ - קראו את ההלל פעם
 16 שלישית, וכך נהגו בכת השנייה והשלישית. אֵפֶה עַל פִּי שְׁלֵא שָׁלְשׁוּ
 17 מִיָּמֵיהֶם, כלומר מעולם לא אירע שגמרו לקרוא את ההלל בפעם
 18 השלישית, לפי שהיו כהנים מרובין ורזיזים במלאכתם. רַבִּי יְהוּדָה
 19 אָמַר, מִיָּמֵיהֶם שָׁל בַּת שְׁלִישִׁית וְ-מעולם בהקרבת הפסחים של כת
 20 השלישית לא הגיעו אפילו בהלל הראשון לפרק אֶהְבְּתִי כִּי יִשְׁמַע

לקוטי שיחות פרשת כי תבוא כרך יד

24 הזאת ולהביא מפירותיה בכורים? ! ובדוגמתם עוד
25 חסדים, כמו "אשד הנחלים"⁶, מלחמת סיחון ועוג
26 וכו'.

27 ואף את"ל דשאני ההצלה מיד לבן ומגלות
28 מצרים שהם חסדים עיקריים וכלליים, שבהם ועל
29 דם הציל הקב"ה את אבותינו ואת כל בני" מכליון
30 ואבדון גמור⁷; משא"כ שאר החסדים והנסים
31 הנ"ל, שהם כמו המשך של נסים פרטים והסתעפות
32 של החסד דיציאת מצרים בכדי להביאם לארץ –
33 שאין הנס דיצי"מ בשלימותו מבלי הנסים שבאו
34 אחריו: קרי"ס, המן והבאר וכו'⁸ – הרי עדיין
35 קשה⁹: למה אינו מזכיר בהודאת הבכורים את
36 החסד שנעשה ליעקב ובניו בין הזמן ד"ארמי אובד
37 אבי" והזמן ד"וירד מצרימה", ושהי' בו הצלה
38 עיקרית וכללית: הצלת יעקב ובניו מיד עשו
39 ואנשיו¹⁰ (שע"ז אמר יעקב אבינו בתפלתו "הצילני
40 נא וגו' והכני אם על בני"ם"¹¹)?

41 ומכיון שקושיא זו היא ב"פשוטו של מקרא" –
42 הרי תמוה: מדוע אין (רמז ל) ישוב קושיא זו
43 בפרש"י, שענינו כידוע לברר וליישב כל דבר
44 הקשה והדורש ביאור ב"פשוטו של מקרא"? ומזה
45 גופא ההכרח, שאין זו קושיא מעיקרא, והענין
46 מובן ומתבאר בפשטות כ"כ עד שאין צורך לרש"י
47 לפרש זה אפילו לבן חמש למקרא (או שמוכן
48 התירוץ ממה שפרש"י לפנ"ז)¹².

1 א. בתחלת פרשתנו, בפ' מקרא בכורים, נאמר:
2 "וענית ואמרת . . . ארמי אובד אבי וירד מצרימה
3 ויגר שם במתי מעט ויהי שם . . . ויוציאנו ה'
4 ממצרים ביד חזקה . . . ויבאנו אל המקום הזה".
5 והנה הטעם שבהבאת הבכורים מזכיר המביא
6 ב' ענינים אלו – "ארמי אובד אבי" (בכוונה
7 להדגיש הצלתו מלבן²) וירידת בני" למצרים
8 וגאולתם מגלות זו – נראה בפשטות, שזהו שבח
9 והודאה להקב"ה על חסדים אלו, שהציל הקב"ה
10 את אבותינו מלהיות "אובדים" וכלים ע"י לבן
11 ובגלות מצרים וכו', עד שהביאם אל ארץ "זבת
12 חלב ודבש" – והודאה זו שבדיבור מתבטאת גם
13 במעשה: הבאה מ"ראשית פרי האדמה" בכורים
14 להוי'.

15 אמנם צ"ל: אם הטעם הוא בכדי להזכיר "חסדי
16 המקום"³ שעשה לאבותינו החל מ"ארמי אובד
17 אבי" עד ביאתם אל הארץ – מדוע אינו מזכיר אלא
18 ב' חסדים אלו (ההצלה מלבן והגאולה ממצרים)
19 ולא שאר הנסים והחסדים⁴ שעשה הקב"ה עמהם?⁵
20 קודם שהביאם לארץ: קרי"ס, מלחמת עמלק; וכן
21 החסדים שבמדבר: המן והבאר וכו' – כי הלא הם
22 שעמדו לאבותינו להיות חיים וקיימים בלכתם מ'
23 שנה במדבר ("הגדול והנורא"), לבוא אל הארץ

(1) כו, ה"ט.

(2) ראה תרגום יונתן: "ושזבי" מימרא דה' מן ידוי" וראה לקמן הערה 13.

(3) פרש"י כו, ה. משא"כ לכמה משאר מפרשי התורה.

(4) וי"ל שהטעם שרש"י אינו מפרש כהראב"ע ((כשהי') ארמי אובד אבי (יעקב) * "והטעם כי לא ירשתי את הארץ מאבי כי עני ה' כאשר בא אל ארס, גם גר ה' במצרים והוא ה' במתי מעט כו' ואתה ה' הוצאתנו מעבדות ותתן לנו ארץ טובה") או כהספורנו (שיעקב לא ה' לו בית מושב ולכן לא ה' מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ ואחר שהי' לגוי לא ה' ראוי לקבל מתנה שהי' תחת עבדות (מצרים) ומה שקנה עבד קנה רבו כו' עיי"ש), כי לפירושים אלה – אין נפק"מ כלל פרטי קושי השעבוד וכו', משא"כ לפירש"י הרי"ז מגדיל "חסדי המקום".

(4) ולהעיר מפרש"י שלח יג, ל. הפיוט דיינו שבהגדה. ועוד.

(5) ובפרט לפי מש"כ מפרשי רש"י (רא"ם וגו"א ושפ"ח) שמה שאומר ארמי אובד אבי גו' הוא רק כדי להזכיר חסדי המקום, אבל אינו שייך לכאן, שלפני"ז תמוה ביותר למה נקט דוקא חסדים אלו.

(6) חקת כא, טו. ובפרש"י שם.

(7) או בל' רש"י (בפסוק זה בנוגע למצרים) "ועוד אחרים באו עלינו לכלותינו". משא"כ ברוב נסים הנ"ל.

(8) בנוגע להחסדים שבמדבר המן והבאר וכו' ה' אפשר לתרץ (בדוחק) שהטעם דלא חשבן לפי שזה ה' מזכיר (גם) חטא המרגלים שרק עי"ז הוכרחו להיות מ' שנה במדבר, והוצרכו כל הזמן להחסדים הנ"ל (אף שגם קודם חטא המרגלים ה' המן והבאר וכו'). ועד"ז י"ל במלחמת עמלק (ראה פרש"י בשלח יז, ח). ובנוגע לקרי"ס ה' אפ"ל שזה ה"ה הסיום של "ויוציאנו ה' ממצרים" – האותות ומופתים דיצי"מ, ונכלל בזה (אף דע"פ הספרי – הועתק בההגדה ש"פ – כל הפרטים שבזה דחשיב קרא: "ביד חזקה גו' ובמופתים" כולם היו בארמ"צ).

(9) נוסף לזה עדיין יוקשה בנוגע "אשד הנחלים" שגם אז "באו עלינו לכלותינו" (ראה פרש"י חקת שם).

(10) וכן הנס ד"ויהי תחת אלקים גו' ולא רדפו" שעיי"ז ניצולו מ"ונאספו גו' ונשמדתי אני וביתי" (וישלח לה, ה. שם לד, ל).

(11) וישלח לב, יב.

(12) בתו"ת כאן, דהשייכות הזכרה זו דיעקב ולבן להבאת בכורים, כי בא לתאר חסדי ה' מנתינת הארץ לבני, דעפ"י הטבע לא ה' יכולת לבני" לכבוש ולרשת הארץ כי בכדי לכבוש וכו'

* ענד"ז פ' בספורנו (ראה בפנים ההערה). וברשב"ם פ', שארמי אובד קאי על אברהם. ובת"א (וראה גם תרגום יונתן) הוא כפרש"י שארמי הוא לבן. וראה רא"ם וגו"א בפרש"י.

29 "לאבי" (ליעקב אבינו) שום רעה בפר"מ¹⁶ - דהרי
 30 מידה זו של מחשבה כמעשה נוגעת רק לגודל
 31 חטאו ועונשו של לבן, אבל אין בזה נפק"מ בנוגע
 32 ליעקב, דבין כך (שחשבה כמעשה) ובין כך (שאינה
 33 כמעשה) לא נגע בו לבן לרעה.

34 אלא – לאידך גיסא – שצ"ל, שאעפ"י שסכנת
 35 האבדון מידו של לבן לא היתה אלא בכח
 36 ובמחשבה, בכ"ז שפיר קורא המביא "ארמי אובד
 37 אבי" והר"ז בכלל "חסדי המקום" – א"כ הו"ל
 38 להמביא להודות ג"כ על החסד שעשה הקב"ה
 39 ליעקב אבינו בהצלתו מיד עשו.

40 המורם מהנ"ל: עכצ"ל שב' חסדים האמורים
 41 בכתוב יש להם שייכות מיוחדת למצות בכורים,
 42 מה שאינה בכל שאר החסדים.

43 ג. והביאור בזה:

44 במצות בכורים לא נתחייבו בני"א אלא לאחר
 45 שבאו לארץ וכבשוה והתיישבו בה, כמו שפרש"י¹⁷
 46 ("וירישת וישבת בה" -) "מגיד שלא נתחייבו
 47 בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה".

48 מזה מובן שמצוה זו דהבאת בכורים אינה רק
 49 הודאה על עצם נתינת הארץ מהקב"ה לבני"א, כ"א
 50 גם (ובעיקר) עבור זה שבאו אל הנחלה
 51 בהתיישבות קבועה בה, כי רק אז היא מביאה אותו
 52 הטוב ששמח בו – ובכורי פירותי מביאים לה'¹⁸.

53 ומכיון שתכלית ענין הבכורים היא תודה להוי'
 54 על חסדו וטובו שנתן לנו "את הארץ הזאת ארץ
 55 זבת חלב ודבש" לשבת בה בקביעות ולאכול מפרי'
 56 ולשובע מטובה – לכן, בכדי להדגיש גודל החסד
 57 הזה מזכיר המביא ג"כ (רק) דוגמתם – את "חסדי
 58 המקום" שנעשו לאבותינו בעת היותם במקום
 59 קבוע ושבתמקום ההוא לא הגיע להם שום טוב, כ"א
 60 אדרבא – בו עמדו לכלותם ולאבדם (תכלית הרע),

1 ב. והנה בישוב קושיא זו הי' אפשר לומר
 2 לכאורה דמה שאינו מזכיר מביא הביכורים גם את
 3 החסד דהצלת יעקב מעשו, הרי זה מפני שלא הי'
 4 באופן של הצלה מצרה שבאה בפועל ובמעשה
 5 (כ"א מסכנה הצפוי' במחשבה), שהרי בפועל לא
 6 עשה עשו שום מעשה רשע ליעקב¹³. ואף שגם לבן
 7 לא הוציא את מחשבתו הרעה אל הפועל, בכ"ז הרי
 8 זה כאילו נתקיימה מחשבתו בפר"מ, דמכיון
 9 "שחשב לעשות – חשב לו המקום כאילו עשה
 10 שהאומות עו"כ חושב להם הקב"ה מחשבה
 11 כמעשה" כפרש"י, ולכן אומר המביא "ארמי אובד
 12 אבי"; משא"כ עשו, שישראל מומר הי'¹⁴, אין
 13 מחשבתו הרעה נחשבת כמעשה, ומכיון שבפועל
 14 לא עשה את אשר זמם לעשות ואי"ז אלא ביטול
 15 רעה שהיתה "בכח", לכן אינו מזכיר הצלה זו
 16 ביחד עם ב' הענינים שבאו במעשה (או –
 17 כמעשה).

18 אולם אאפ"ל כן (נוסף לזה שלא מצינו
 19 במשמעות הכתובים, על פי פשש"מ, שעשו הי' לו
 20 דין ישראל מומר; ובנוגע להאבות בכלל, אין
 21 הוכחה מפשטות הכתובים שחל עליהם הגדר והדין
 22 של ישראל כפי שהוגדרו בו בני"א לאחר מ"ת¹⁵)
 23 דמ"מ"נ:

24 אם נאמר שיש להזכיר בהודאת הבכורים רק
 25 אלה החסדים דהצלת אבותינו מצרה וסכנה מעשית
 26 (וע"ד שהי' במצרים: "וירעו אותנו המצרים
 27 ויעוננו וגו' ויוציאנו וגו'"), א"כ לא הו"ל לומר גם
 28 "ארמי אובד אבי" מאחר שסוף-סוף לא הגיע מזה

צריך להיות במצב איתן כו'. משא"כ עם ישראל היו חסרים הנ"ל
 שלא הי' מצבם איתן כו' מחמת ההרפקאות שבבית לבן ואח"כ
 מה שעבר עליו מירידתו למצרים כו'. אבל עפ"י קשה ביותר למה
 לא מזכיר מה שברח מעשיו שמחמת זה הי' מטולטל ונטרד (כמו
 שכתב בעצמו שם לפני'ז). וגם היותם מ' שנה נעים ומטולטלין
 במדבר.

13 וזהו גם הטעם שאינו מפרט הצלתו מלבן כ"א "אובד
 אבי", כי רק "חשב לעשות" רעה, משא"כ הגאולה ממצרים
 מזכירה ובפרטיות, כי כו"כ חסדים בהגאולה ובאופן הגאולה
 (ראה רא"ם וגו'א).

בדברי דוד כאן, שאינו נזכר החסד בהצלתו מלבן, כי החסד הוא
 בזה שלא הניחם לסבול עול גלות בארם אצל לבן, כ"א "וירד
 מצרימה" במצרים "ונותן טעם דידע הקב"ה שאצל לבן לא הי'
 כלל תקומה להם כי הוא ביקש לעקור הכל . . . ובמצרים לא הי'
 כן". אבל מלשון רש"י "מזכיר חסדי המקום", ובד"ה שלאח"ז
 בנוגע למצרים "ועוד אחרים באו עלינו לכלותינו" משמע
 שההצלה מלבן הוא חסד בפ"ע ובדוגמת החסד דמצרים.
 14 קדושין יח, רע"א.

15 ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 143 ואילך.

16 והרי לפרש"י פי' אובד אבי הוא מה שביקש לעקור את
 הכל כשרדף אחרי יעקב (שאו לא נעשה בפועל שום רעה ליעקב)
 ולא בהזמן* שיעקב הי' אצל לבן שאז: "ביום אכלני חרב וקרח
 בלילה . . . ותחלף את משכורתי גו'" (ויצא לא, מ"מא).
 17 בריש פרשתנו.

18 ולכן חובת הבאת בכורים היא רק כשהפירות והאדמה
 שממנה גדלו הם שלו (ראה בכורים פ"א מ"א"ב. ירושלמי שם
 פ"א ה"ו. רמב"ם הל' בכורים פ"ב ה"י ואילך).

* וע"ד פירוש שאר מפרשי התורה – ראה לעיל הערה 3.

ועפ"ז יש לבאר שזהו הטעם שבקריאת הפרשה
 של בכורים מזכירים ב' ענינים: לבן ומצרים, כי
 שניהם (בשני עניניהם: הירידה לשם והיציאה) היו
 בבחי' חסד והמשכה מלמעלה למטה: "ויצא"²⁴
 (ונמשך) יעקב מבאר שבע (מלמעלה מעלה) וילך
 חרנה (למטה מטה) וביציאה משם "וישכם לבן
 בבוקר" – בחי' "לבן" בקדושה "הוא בחי' לובן
 העליון מקור החסדים ועל לבן כתיב"²⁵ "וישכם לבן
 בבקר", שבכל יום מתגבר ונמשך אור החסד עליון
 . . ויעקב הלך לדרוכו להמשיך בחי' לובן העליון
 הנ"ל למטה מטה"²⁶. ועד"ז בירידה למצרים, ועוד
 לפני זה: ואת יהודה שלח . . להורות לפניו –
 לתקן לו בית תלמוד²⁷ ולאח"ז יצי"מ שהי' מצד
 חסד הוי' שנגלה עליהם ממה"מ בכבודו ובעצמו
 וגאלם"²⁸.

ועפ"ז י"ל ביניה של תורה שבפרש"י מה שפי'
 "מזכיר חסדי המקום", דלכאו' (א) המדובר כאן הוא
 בהצלת יעקב מלבן ויצי"מ שהם נסים גדולים ולא
 חסדים בלבד, והול"ל²⁹ נסי המקום; (ב) למה נאמר
 "חסדי המקום" ולא "חסדי הוי'?"

וע"פ הנ"ל י"ל שבפרש"י נרמז הטעם
 שמזכירין ב' ענינים אלו בפרשת בכורים, כי ענין
 קריאת פ' בכורים הוא בחי' "חסד" – המשכת
 אלקות – ב"מקום" דוקא³⁰, ולכן מזכיר ענין
 ההצלה מלבן ויצי"מ שהם בחי' "חסדי" הוי'
 הנמשכים ב"מקום" (קבוצ) כנ"ל.

(24) ראה בדרושי רבותינו נשיאנו לר"פ ויצא.
 (25) ויצא לב, א.

(26) תו"א ויצא כג, א. וראה גם שם כד, ב. קיז, סע"א.
 ועפ"ז תובן שייכות פ' בכורים לחודש אלול* (ראה של"ה חלק
 תושב"כ ר"פ וישב) כי יש התגלות דבחי' לבן – לובן העליון
 (גם) באלול והוא, בחי' י"ג מדה"ר שבחודש אלול (אוה"ת ס"פ
 ויצא – בראשית (כרך ה') תתסט, ב ואילך).

(27) ויגש מו, כת. פרש"י שם.
 (28) ועד שכל חודש האביב (ניסן) הוא בחי' חסד (ראה זה"ב
 נא, ב), שאותיות כסדרן הוא בחי' חסד, ושם (קפו, א) שחדש
 האביב הוא אותיות כסדרן משא"כ תשרי). לקו"ת להאריז"ל פ'
 ויצא ד"ה ענין הז' כוכבי לכת. ד"ה החדש הזה (ש"ת, פ"ח.
 ועוד).

(29) ע"ד "הוי' נסי" (בשלח יז, טו. ועיין ברש"י שם: הקב"ה
 עשה . . שעשה המקום ה' הוא נס שלנו. ואכ"מ).
 (30) וי"ל שנעשה זה ע"י ש"חסדי" (ז"א – נמשכים ונעשים
 "חסדי") "המקום" (מל').

* ראה גם מהרש"א (ברכות ו, א) לענין את ה' האמרת היום גו'
 (ואח"כ) וה' האמירך היום שבפרשתנו (כ, ידיח) שהוא ע"ד אני לדודי
 לי ודודי לי – ענינו של חודש אלול (ראה אוה"ת פרשתנו ע' תתנד"ח.
 ובארוכה לקו"ש ח"ט ע' 162 ואילך).

והקב"ה עשה עמהם חסד והצילם – עד
 ש"ויביאינו אל המקום הזה", וניתן להם טוב הבא
 מהמקום עצמו ותכלית¹⁹ טוב זה.

וזהו שמזכיר דוקא את "חסדי המקום" שנעשו
 לאבותינו בארם²⁰ ובמצרים, כי במקומות אלו ישבו
 אבותינו באופן קבוע ("עשרים שנה" בארם ורד"ו
 שנה במצרים)²¹;

ויומתק ג"כ הטעם שמתחיל את הודעתו
 ב"ארמי אוכד אבי – וירד מצרימה", בכדי
 להדגיש, כנ"ל, שמצד המקומות עצמם של ארם
 ומצרים היתה צפוי' להם סכנת כליון ואבדון, אלא
 שהקב"ה בחסדו הצילם וגאלם, עד שהביאם אל
 המקום שהוא עצמו מלא ברכת הוי'.

משא"כ הצלתו של יעקב מעשו, שבאה בעת
 המצאו בדרך; ועד"ז בשאר החסדים שנעשו לבנ"י
 בלכתם במדבר (וגם כי הוא בעצם אינו מקום ישוב
 לבנ"א), הרי הם חסדים שאינם בדומה להודאה
 להוי' שבהבאת הבכורים, כנ"ל.

ד. בפנימיות הענין י"ל:

מבואר באוה"ת²² בענינה של מצות הבאת
 בכורים: פרי האילן הוא בחי' הנשמה שנתלבשה
 בגוף, ומצות בכורים היא לקשר ולחבר בחי'
 הנשמה שלמטה בשרשה שנק' בכורים העליונים,
 כמ"ש²³ כבכורה בתאנה ראיתי אבותיכם. ומבאר
 שם ש(ב' ענינים בזה: הבאת בכורים היא העלאה
 ממטה למעלה, ו) הקריאה של פרשת הבכורים היא
 המשכת אלקות מלמעלה למטה, דהיינו להמשיך
 בחי' בכורים של הנשמה ממעלה למטה, שיתחבר
 ויאיר בחי' הנשמה שלמע', בהנשמה המלובשת
 בגוף.³⁰

(19) דלא "כל הפירות חייבין בבכורים" (רש"י כו, ב). ועל
 כיו"ב אומרים (טושו"ע אדה"ז חאו"ח סר"ז – דנוסף על
 "חסרונם" יש גם) "להחיות בהם נפש כל חי" – היפך מן הקצה
 אל הקצה ד"אוכד". וראה לקו"ת בתחלתו (ד"ה ראו כי פ"ב).
 (20) ואף ש"לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב",
 הרי:

(א) כל זה הי' מעבר לגל שהקימו יעקב ולבן – בחלקו של
 לבן הארמי וכמש"ינ (ויצא לא, נב) "תעבור אלי",
 (ב) ועיקר – לבן בקש לעקור כו' כאשר הוגד לו כי ברח יעקב
 – היינו (1) כאשר הי' בארם, ואז נחשב לו כמעשה, כנ"ל. (2) מפני
 שברח מארם, ה"בקש" שייך ל"מקום".

(21) ועפ"ז יומתק מה שעיקר האריכות בפרשה זו היא בגלות
 וגאולת מצרים, כי שם הי' ישוב עיקרי – כמה דורות במשך כל
 חיייהם.

(22) פרשתנו ע' תתרמ ואילך.

(23) הושע ט, יוד.

9 שיהפכם לטוב ולקדושה ממש (שזה צ"ל
10 "מראשית פרי" דוקא – מן היפה³¹ הנאה והטוב),
11 שבזה הוא משלים תכלית הכוונה בבריאת העולם:
12 לעשות לו ית' דירה בתחתונים.
(משיחת ש"פ תבא תשל"ב)

1 ה. ההוראה מזה בעבודת האדם: אין להאדם
2 להסתפק בעבודתו ועלייתו בתורה ותפלה, שע"ז
3 הוא מתעלה ומתקשר להוי', אלא צריך ג"כ שימשיך
4 אלקות למטה וגם בדברי הרשות ובהמובחרים
5 שבהם; והיינו, לא רק שעניני הרשות לא יתפסו
6 שום מקום אצלו מחמת דביקותו בהוי', אלא שגם
7 בענינים הגשמיים שמתעסק בהם באופן של
8 קביעות וכו' ימשיך בהם אור וגילוי אלקי עד

31) רמב"ם סוף הל' איסורי מזבח. ועיין שינוי הל' בשו"ע
י"ד סו"ס רמ"ח.

המשך ביאור נמס' פסחים ליום שישי עמ' ב

34 שנינו במשנה: קבל את הבור המלא ומהויר את הריקן וכו'. מדייקת
35 הגמרא: תחילה מקבל הכהן את המזרק המלא ואחר כך מחזיר את
36 הריקן שבידו השניה, אבל איפכא לא – לא יעשה באופן הפוך,
37 שיחזיר תחילה את הריקן ואחר כך יקבל את המלא, דין זה מביא
38 ליה לרבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש, אין מעבירין
39 על המצות – משבאה המצוה לידו צריך מיד לקיימה ולא לעבור
40 ממנה, לפיכך משהושיט לו הכהן את המלא צריך מיד לקבלו,
41 שהרי קבלת הבור המלא מצוה היא.
42 שנינו במשנה: בהן הקרוב אצל המזבח וכו' זורקו זריקה אחת כנגד
43 היסוד. הגמרא מבארת מי התנא של משנתנו. מבררת הגמרא: מאן
44 – מי הוא התנא של משנתנו הסובר שדם פסח ניתן בזריקה מרחוק
45 ולא בשפיכה ו- שמקרב הבור לדופן המזבח ושופך בנחתו. משיבה
46 הגמרא: אמר רב תלמי, רבי יוסי תגלילי היא. דתנא בברייתא, רבי
47 יוסי תגלילי אומר, נאמר בענין הקרבת בכור בהמה (במדבר י"ז) אך
48 בכור שור וגו' את דמם תזרוק על המזבח ואת חלבם תקטיר, ויש
49 לדייק מכך ש'דמו' לא נאמר בלשון יחיד אלא 'דמם' בלשון רבים,
50 אף שהכתוב עוסק בקרבן בכור לבדו, וכן 'חלבו' לא נאמר בלשון
51 יחיד אלא 'חלבם' בלשון רבים, שמדובר בכמה קרבנות, למד על
52 בכור, ומעשר בהמה ופסח, שלא מצינו להם בשום מקום בתורה
53 מתן דמים ואימורין למזבח, שאף הן מעוניין מתן דמים ואימורין לנבי
54 מזבח. ומכך שרבי יוסי הגלילי דרש לרבות מתן דם בקרבן פסח
55 מפסוק זה הנאמר בבכור, ומלשון 'תזרוק' האמור בו, יש ללמוד
56 שלדעתו ניתן דם הפסח בזריקה ולא בשפיכה, ונמצא שמשנתנו
57 הסוברת שדם הפסח ניתן בזריקה היא כדעת רבי יוסי הגלילי.
58 הגמרא מבארת את מקור הדין שצריך ליתן את הדם כנגד היסוד,
59 כמו ששנינו במשנה זורקו זריקה אחת כנגד היסוד. מבררת
60 הגמרא: מנלן דמעוניין יסוד – מנין שדם הפסח, ניתן דווקא על דופן
61 המזבח שיש יסוד תחתיו. משיבה הגמרא: אמר רבי אלעזר, אתיא
62 – דבר זה נלמד בגזירה שוה 'זריקה' 'זריקה' מקרבן עולה, כתיב
63 הָאֵל – כאן בפסוק המלמד שבכור מעשר ופסח טעונין מתן דמים,
64 'את דמם תזרוק על המזבח, וכתוב חָתָם – בעולה (ויקרא א יא)
65 'זריקו בני אהרן כהנים את דמו על המזבח סביב, מה עולה מעונה
66 יסוד וכפי שיבאר בסמוך, אף פסח נמי טעון יסוד.

1 שנינו במשנה: ולא היו לזבחינן שוליים וכו'. הגמרא מביאה ברייתא
2 בענין זה: תנו רבנן בברייתא, כל הזבחינן שפסקיה לא היו להן
3 שוליים, מהטעם המבואר במשנה (לעיל ע"א) שמא יקרוש הדם
4 ויפסל, חזין מבייבי לזונה של לחם הפנים – שני ביבים שבכל אחד
5 מהם היו נותנים קומץ לבונה ומניחים אותם על השולחן סמוך
6 ללחם הפנים, שאם לא היה להם שוליים לעמוד בעצמם, יש
7 לחוש שמא יניחום וישעינום על דפנות הלחם ושהרי הלחם היה
8 עשוי באופן ששנים מדפנותיו היו נכפפים כלפי מעלה לגובה
9 טפחיים כמבואר במנחות (צ"ד: י"ג) ויפרוץ וישברן הלחם.
10 שנינו במשנה: שחט ישראל וקבל הבהן וכו'. מקשה הגמרא: לא
11 סניא דלאו ישראל – וכי לא די והגון אם לא ישחוט ישראל אלא
12 כהן. מתרצת הגמרא: הוא הדין שהכהן יכול לשחוט, אלא דהיא
13 גופא קא משמע לן – הלכה זו עצמה משמיענו התנא, דשחיתיה בור
14 ו-בישראלן פשיה. ומה ששנינו וקבל הבהן, הא קמשמע לן – דבר
15 זה משמיענו התנא שמקבלה ואילה, מצות פהונה – כל עבודות
16 הקרבן שמקבלת הדם ואילך וכגון עבודת הולכה וזריקה, מצותן
17 להיעשות על ידי כהנים, ואם נעשו בזה נפסל הקרבן.
18 שנינו במשנה: נזתנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע למזבח.
19 ארבע עבודות נעשו בדם הקרבן, שחיתה, קבלת הדם, הולכת
20 הדם למזבח וזריקתו (נבחים י"ג). הגמרא דנה בענין הולכת הדם
21 באופן שלא הלך הכהן ברגליו אם נתיקמה בכך עבודת הולכה.
22 מדייקת הגמרא: שמעתי מינה – ממה שטרח התנא להשמיענו אופן
23 ההולכה שנתנו לחבירו וחבירו לחבירו, ולא כתב סתם שהולכו
24 הכהן למזבח, כמו שכתב 'קבלו הכהן, בודאי בא להשמיענו
25 שהולכה שלא ברגל – שהכהן מקבל הדם העביר את הדם לידי
26 הכהן הזורק בלא שהילך ברגליו הויא – הרי היא הולכה. דוחה
27 הגמרא: דילמא הוא נייד פורתא – שמא הניע הכהן את רגליו מעט,
28 ולעולם הולכה שלא ברגל אינה הולכה.
29 מקשה הגמרא: ואלא מאי קא משמע לן – אם כן מה בא התנא
30 להשמיענו באריכות לשון זו. מתרצת הגמרא: הא קמשמע לן –
31 דבר זה משמיענו, שפרב עם הדרת מלך' (משלי י"ד כח) – כשהמצוה
32 נעשית על ידי רבים, יש בכך יותר הידור וכבוד הקדוש ברוך הוא,
33 ולפיכך התעסקו כל הכהנים בעבודת הפסח.

מבואר בתניא פרק ד' שתורה גבהה וגדלה מעלתה כו' על נר"ן דישראל מפני שתורה היא רצונו וחכמתו ית' ע"ש.

ולכאורה אינו מוכן, הלא בפרק ב' שם מבואר דגם נשמות ישראל נמשכו ממחשבתו וחכמתו ית' ע"ש, וא"כ במה מעלת התורה על נשמות ישראל.

אך י"ל דמה שנש"י נמשכו ממח' וחכמתו ית', היינו מישראל סבא ותבונה ה"י מהשם, אך מה שתורה הוא רצונו וחכמתו יתברך הוא מאו"א עילאין, יו"ד שבשם.

כי הנה בחו"ב⁷ גופא יש שני בחי':

א', או"א עילאין.

ב', ישראל סבא⁸ ותבונה.

ואו"א עילאין הם בחי' חכמה בכלל, יו"ד שבשם.

וישראל סבא ותבונה הם בחי' בינה בכלל, ה"י ראשונה שבשם.

והיינו, הבן⁹ בחכמה, או"א עילאין.

וחכם בבניה, ישראל סבא ותבונה, ועיין בע"ח

ביאור מ"ש בתניא פ"ב "ויפח באפיו נשמת חיים" דנשמת כל ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' וכו', ומבאר החילוק בין מעלת נשמת ישראל, ומעלת התורה (פרק ד') "דאורייתא היא חכמתו ורצונו ית'", וכן מבאר דיוק לשון התניא, בפרק ב' "הוא המדע והוא היודע", ובפרק ד' "הוא היודע והוא המדע"

ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזוהר מאן דנפח מתוכיה נפח פי מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו בכח: כך עד"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתיב¹⁰ בני בכורי ישראל בנים אתם לה' אלקיכם פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו¹¹ חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא וחכמתו א' וכמ"ש הרמב"ם¹² שהוא המדע והוא היודע כו'.

תניא פרק ב'

ועוד יש לכל נפש אלהית שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה שכשהאדם מקיים במעשה כל מצות מעשיות ודבור הוא עוסק בפירוש כל תרי"ג מצות והלכותיהן ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה הרי כללות תרי"ג אברי נפשו מלובשים בתרי"ג מצות התורה...

והנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן כמ"ש בזהר דאורייתא וקב"ה כולא חד פי' דאורייתא היא חכמתו ורצונו של הקב"ה והקב"ה בכבודו ובעצמו כולא חד כי הוא היודע והוא המדע וכו' וכמ"ש לעיל בשם הרמב"ם.

תניא פרק ד'

7 פירוש: מבואר בחסידות (ראה ביאורי זוהר לאדמו"ר האמצעי פרשת ויצא (ד"ה אמר ר"ח כד אזיל שמשא) עמוד יח. המשך תער"ב חלק א' עמוד רס ואילך. המשך תרס"ו עמוד שלח (קה"ת תשע"א). ועוד), דבחכמה ובינה (מוחין-שכל) ישנם שני שלבים כלליים, והם: שלב א' – קליטת עצם המוחין, עצם השכלה, והיא ההתעסקות בהשגת והבנת הענין כמו שהוא בעצם השכלת הדבר, מבלי לקבוע כיצד האדם צריך להתייחס אל הדבר (היינו האם התוצאות – מההשכלה והבנתו – יהי' לחסד – אהבה, או לגבורה – יראה וכיצא בו).

שלב ב' – התפשטות והתגלות החכמה ובינה, היינו ה"מדות" של השכל, המסקנא והבכין של הדבר, כלומר, הקביעה בשכלו הנוטה לחסד או לגבורה (אהבה, או יראה), ושלב זה שהשכל כבר מתייחס אל הענין המדות, זהו שנקרא "תבונה".

ודבר זה נרמז בתיבת "תבונה" (כדלקמן) תבונה אותיות "בן ובת" והם נרמזים למדות אהבה ויראה (ראה תניא פרק מג (עמוד סב, א) ועוד). האהבה (חסד) נק' בן בחי' זכר, והיראה (גבורה) נק' בת, בחי' נקבה.

והנה השלב הראשון נק' אב ואם (חכמה ובינה) עילאין, ושלב הב' נק' ישראל סבא ותבונה.

ובפרטיות:

בחי' מדות שבחכמה נק' ישראל סבא, ובחי' מדות שבבינה נק' תבונה. וידוע דאות "י" מרמז לחכמה, ואות "ה" לבינה (תניא) – אגרת התשובה פרק ד', ועוד), נמצא רבכללות בחי' או"א עילאין (עצם בחי' חכמה ובינה) נרמז באות יו"ד (אות "י" עצמה בחי' חכמה, ואותיות "וד" – המילוי של ה"י" – הוא בחי' בינה עילאה), וכללות בחי' ישראל סבא ותבונה נרמז באות ה' כדלקמן.

8 ראה גם לקמן סימן רל"ט.

9 ראה ספר יצירה פרק א משנה ד. ספר המאמרים רנ"ט עמוד רמו ואילך (קה"ת תשע"א).

1) ראה אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר זי"ע חלק כ' עמוד קלא.

2) ראה בראשית רבה פרק א' פיסקא ד'. לקו"ת שיר השירים יז, ג ואילך.

3) שמות ד, כב.

4) דברים יד, א.

5) הקדמת תיקוני זהר (יז, ב): פתח אליהו.

6) ראה הגהות והערות קצרות לספר של בינונים מכ"ק אדמו"ר זי"ע.

מתוך "פניני לוי יצחק על התורה"

הראובני השמעוני כו' וכן בכולם שם י"ה בכאו"א שהוא המעיד כו' כנ"ל, הנה הי"ה שנרמז בכאו"א הוא מקודם ה' ואח"כ י', והיינו ישראל סבא ותבונה, שתבונה הוא אות ה' ראשונה עצמה, ויש"ס הוא אות י" דמלוי הה"י.

א"כ מקודם ה"ה" ואח"כ ה"י".

גם לפי המארז"ל¹⁷ דברא כרעא דאבוה הוא, ועובר¹⁸ ירך אמו הוא, הנה הכרעיים והירכיים דחו"ב הוא ישו"ת כמ"ש במשנת חסידים מס' אבא ואימא סופ"א וירכותיהם והם השני פרצופים תחתונים שלהם הנקראים ישו"ת כו' ע"ש.

וזהו שמבואר בתניא פרק ד' שתורה גבהה וגדלה מעלתה כו' על נר"ן דישאל מפני שתורה היא רצונו וחכמתו ית' ע"ש. דמה שנש"י נמשכו ממח' וחכמתו ית', היינו מישו"ת, וזהו היחוס דנש"י ששם י"ה מעיד עליהן שהן מאבותיהן, היינו ישו"ת.

וזהו מחשבתו וחכמתו.

מחשבה, בינה.

וחכמתו, חכמה.

והקדים מח' לחכ', כי כן בישו"ת הנרמזים בה"י של שם, האות ה' קודם לאות י'.

אך מה שתורה הוא רצונו וחכ' יתברך הוא מאו"א עילאין, יו"ד שבשם.

ובזה יובן דקדוק הלשון בתניא, שבפ"ב אמר וכמ"ש הרמב"ם שהוא המדע והוא היודע כו', הקדים מדע ליודע, ובפ"ד אמר כי הוא היודע והוא המדע כו' כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם, הקדים יודע למדע.

והיינו בפ"ב שמדבר בנש"י שנמשכים מישו"ת, ה"י ראשונה שבשם, הקדים מדע תבונה, ליודע חכ' יש"ס.

(כי מובן שמדע ויודע, המדע עצמה הוא כמו ספר, והיודע הוא כמו סופר הכותב את הספר, וספר וסופר הוא בינה וחכ' כמ"ש בלקו"ת בד"ה¹⁹ ושאתם מים

המשך בעמוד כד

(17) ראה יונת אלם (מרה"ע מפאנזו ז"ל) ריש פ' ב. תוספות ד"ה מקמי יבמות ג, א. רש"י כתובות צב, א ד"ה כבעל. לקוטי תורה פרשת ברכה צו, ב. (ברא כדעא דאבוה היינו נה"י), לקוטי שיחות חלק יא עמוד 5 הערה 48.

(18) תמורה לא, א.

(19) לקוטי תורה דרושים לסוכות פ, ב וז"ל: מבואר בספר יצירה בשלשה דברים ברא הקב"ה את עולמו בסופר וספור. סופר הוא בחי' חכמה המשפיע לספר שהיא בינה בחי' מחשבה. וסיפור הוא בחינת דיבור המקבל מספר שהוא בינה שהרי בלתי מחשבה

שער¹⁰ אנ"ך פ"ח ע"ש, ובשער הזיווגים¹¹ פ"ה ע"ש. ובמסכת קדושין דף ע"ב, שהקב"ה משרה שכינתו על משפחות המיוחסות בישראל שנאמר בעת ההיא נאם ה' אהי' לאלקים לכל משפחות ישראל, והיינו הוי' אהי'¹³ הוא חו"ב, כמו י"ה, והיינו חו"ב שהם אב ואם, דהיינו ה' שבאיש וה' שבאשה, ומזה הוא היחוס. וזהו שנאמר במנין ישראל בפרשת פנחס¹⁴ הראובני השמעוני כו' וכן בכולם, שם י"ה בכאו"א, והיינו י"ה חו"ב אב ואם, מזה הוא היחוס, ועיין במדרש רבה וישלח פרשה ע"ט סוס"ז י"ה¹⁵ מעיד עליהן שהם בני אבותיהן אף כאן העיד, ובמה שנרשם בגליון המד"ר שם.

והנה מה שיוחסין קאי על חו"ב כנ"ל, אם שבכלל קאי על כללות חו"ב, אך בפרט, מובן שיוחסין שקאי על חו"ב הוא ישראל סבא ותבונה, כי מובן שהאב ואם דז"א ומל' הוא ישראל סבא ותבונה. וזהו שתבונה¹⁶ הוא אותיות בן בת, היינו שתבונה היא האם דהבן ז"א והבת מל'. ויש"ס הוא האב שלהם.

וזהו שמה שהיחוס הוא מי"ה שנא' בפ' פנחס

(10) שער יט.

(11) שער טו.

(12) וז"ל: אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנאמר (ירמי' ל, כה) בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלקים לכל משפחות ישראל לכל דבר לא נאמר אלא לכל משפחות.

(13) פירוש: שם הוי' הוא בחכמה, ושם אהי' הוא בבינה. ראה סידור עם דא"ח עמוד קנח, ד. תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשט"ז עמוד 7. ספר הערכים-חב"ד חלק א' עמוד תרמז.

וא' הטעמים בזה, כי אהי' ברבוע בגי' דם, כזה: א', א"ה, אה"י, אהי"ה = 44. (ראה לקמן סימן רמ. פז). והדם הוא בלב ובינה ליבא (תקוני זהר בהקדמה, פתח אליהו), ועוד כמו שה"ד"ם" הוא חיות הגוף, כן "בינה" הוא חיות המדות שבלב.

(14) במדבר כו, ז. יד. ראה שיר השירים רבה ד, כד וז"ל: א"ר הושעיה ראובן הראובני, שמעון השמעוני, אמר ר"ה בשם רב אידי ה"א בראש התיבה וי"ד בסופה, י"ה מעיד עליהם שהם בני אבותיהם ע"ש. וברש"י שם.

(15) במדרש שם דורש הפסוק (בראשית לג, יט) "ויבא יעקב שלם עיר שכסם... ויקן את חלקת השדה... במאה קשיטה", האותיות "קשט" מתיבת קשיטה הוא נוט', "אמר רבי סימון קו"ף קמיליא (הוא מין כלי. מ"כ). סמ"ך סלעים, טי"ת טריון (פרש"י שם מטבע על טריינוס)". והמדרש ממשך יו"ד ה"א מאי עבדית הכא (שנשאר במלת קשיטה. מ"כ), ומי כותב את האונה (השטר), י"ה מעיד על האונה, הוא יו"ד ה"א של קשיטה. הה"ד (תהלים קכב, ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'. י"ה מעיד עליהם שהן בני אבותיהן, אף כאן העיד. ע"ש.

(16) ראה זהר חלק ג' דף רצ, ב. עץ חיים שער טו סוף פרק ד. תניא פרק טז בהגהה.

חוברת לד
ב' ניסן תשי"ב

הסתלקות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

יום זה מזכיר לי בכל פעם דבר אחר. מלאו כבר שלושים ושתיים שנה, כמדומתני, להסתלקות הרבי נ"ע. אני זוכרת את הגעת הידיעה. באותה תקופה היה מצב התקשורת באמצעות הדואר והרכבת גרוע מאוד, אבל הידיעה על ההסתלקות הגיעה בו ביום. אין בפי מלים לתאר את הרושם שידיעה זו עשתה עלינו. ההרגשה היתה כאילו החיים כולם נעצרו במקומם. כך היתה ההרגשה בביתנו ובבתי הקרובים אלינו, וכמובן – ברוב בתי אנ"ש. בעלי ז"ל בכה מרות בקול רם, דבר שלא עשה כמעט מעולם. הדבר נודע מיד לכל אלו שהזכרתי – משום-מה אינני זוכרת באיזה אופן – וכולם הגיעו מיד לביתנו. למעלה מעשרים איש ישבו שבעה בביתנו, באווירה קשה ונכאה. הכל מיררו בבכי. תוך כדי כך, זוכרת אני, נכנס לביתנו מהנדס בשם י.ל. קארין – אדם רחוק מכל נטייה לדת, חפשי בדעותיו – וכשראה אנשים, צעירים וזקנים, ועמם בעלי, שאותו הכיר כבעל אופי חזק (כפי שהתבטא), כולם שבורים כל-כך – בכה אף הוא יחד אתם. הוא אמר לי על כך, שאמנם הוא חפשי בדעות לגמרי, אבל משנודע לו שאותו מקום קדוש שהיה להם לישראל, ושיהודים דבקו בו בהתקשרות כה גדולה, אבד מן העולם – בוכה אף הוא יחד עמהם, ומרגיש אף הוא את האבדה. גם לאחר צאתו מביתנו, כשהלך ברחוב, לא יכול היה עדיין להירגע, והוסיף למרר בבכי היסטרי.

שמונה שנים להסתלקות

י"א סיון תשי"ב

ציינתי את התאריך, אבל לא רשמתי דבר באותו יום. ביום זה מלאו חמישים ושנים לחתונתי²⁸⁴. היה על לבי דבר-מה שגרם לי לרצות לכתוב משהו, אבל לא עשיתי זאת.

[כ"ז תמוז תשי"ב]

אתמול בירכו את ראש-חודש מנחם-אב, וביום העשרים לחודש זה ימלאו כבר שמונה שנים להסתלקות בעלי ז"ל. ככל שעובר זמן רב יותר מרגישה אני יותר את הקושי שבאבדה זו שאיבדתי. בני שליט"א עושה ככל שביכלתו, או אף יותר מכפי יכלתו, כדי לשפר בעבורי את כל תנאי החיים, כדי שארגיש בטוב. אבל למרבה הצער – אני משקיעה כוחות כדי שהוא לא יבחין בכך – אין זה המצב.

ערב תשעה באב [תשי"ב]

אני נזכרת, שלא לרצוני, בערב תשעה-באב שבו ערכנו את הסעודה שלפני הצום בהשתתפות אנשים רבים, ובאווירה כה ידידותית וביתית; ובערב תשעה-באב בשנים מאוחרות יותר – שבו סעדנו בשניים בלבד, בבקתת החימר²⁸⁵. המצב היה רחוק מלהיות טוב, אבל בדידות לא הורגשה. ועתה – בני, יהי רצון שיאריך ימים מתוך בריאות והצלחה, ככל שהוא נעשה טרוד יותר ונוטל על כתפיו אחריות רבה יותר, לבי אינו מניח לי ליטול אפילו מזמנו שלו; ומלבדו – אין לי אף אחד.

(284) בשנת תר"ס.

(285) בהיותם בגלות בציאילי – ראה לעיל ע' 000. לקמן ע' 000.

אבל הברית שבמשנה תורה ירמו לגלותנו זה ולגאולה שנגאל ממנו. כי הסתכלנו תחילה שלא נרמז שם קץ וקצב ולא הבטיח בגאולה, רק תלה אותם בתשובה. ולא הזכיר בעבירות ההם שיעשו אשרים וחמנים ושיעבדו עבודת כוכבים כלל, אבל אמר (דברים כח, טו) והי' אם לא תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקותיו.

אמר, כי מפני שיעברו על קצת מצותיו שלא ישמרו ויעשו את כולן יענשו, שכך הי' בבית שני, כמו שאמרו (יזמא ט:): שבית ראשון מפני מה חרב, מפני עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, בית שני שאנו בקיאים בהם שהיו עוסקין בתורה ובגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שנאת חנם שהיתה ביניהם. ולא הזכיר שם המקדש וריח ניחוח כאשר הזכיר כאן, שלא היתה האש יורדת ואוכלת הקרבנות בבית שני, כמו שהעידו במסכת יומא שם (כא:). ואמר בקללות (דברים כח, מט) ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר, שבאו עליהם עם רומי הרחוקים מהם מאד, ואמר שם אל גוי אשר לא ידעת (שם פסוק לו), גוי אשר לא תשמע לשונו (שם פסוק מט), מפני רוב רחוקם מארצנו. ולא כן בדברי הברית הזאת, כי גלו לבבל ואשור שהם קרובים לארץ ונלחמים בהם תמיד, ויחוס ישראל משם הי' ויודעים לשונם, כענין שנאמר (מלכים ב-יח, כו) דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים אנחנו.

וכן והפיצ' ה' בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ (דברים כח, סד), הוא גלותנו היום שאנו מפוזרים מסוף העולם ועד סופו. ואמר (שם פסוק סח) והשיבך ה' מצרים באניות, ובגלותנו זה הי', שמילא טיטוס מהם ספינות וכן כתוב בספר הרומיים. וכן מה שאומר שם בנין ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות (פסוק לב), בניס ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי (שם פסוק מא), איננו הגלות שגלו אבות ובנים רק השבי ההוא לבנים לבדם, והאבות נשארים בארץ, ולא נאמר כן בברית הראשון מפני שגלו גלות שלמה, אבל בברית השני הזכיר כן שהיו הרומיים מושלים בארצנו ולוקחים הבנים והבנות כרצונם. וכן ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא (שם פסוק מח), היא עבדותנו שיעבדנו הרומיים בארצנו, ושריהם מושלים בארץ ומכבידים עלינו עול כבד ולוקחים גופינו וממונינו כאשר הוא ידוע בספרים.

ועוד ראי' שאמר (שם כח, לו) יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך, כי הלך אגריפס המלך בסוף בית שני לרומי ועל הליכתו שם נחרב הבית, ולא אמר הכתוב "המלך אשר ימלוך עליך", אבל אמר "מלכך אשר תקים", רמז לנו יתברך שלא הי' ראוי למלוך ואסור הי' להיות מלך על ישראל מדין תורה, אבל הקימו עליהם הוא ואבותיו שלא כדת, כמו שהוזכר זה במסכת סוטה (מא:). וכל אלה רמזים כאלו יזכירו בפירושו ענין גלותנו זה.

כח, טו – והיה אם לא תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וחוקותיו אשר אנכי מצוך היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך

א

ביאור מהרמב"ן, דהתוכחה דפר' בחוקתי מרמז על גלות בבל ובנין בית שני, והתוכחה דפר' כי תבוא מרמז על גלותינו והגאולה לע"ל – ומבאר זה בפ"י הפסוקים

ודע והבן כי האלות האלה (דפרשת בחוקותי) ירמוזו לגלות ראשון¹, כי בבית הראשון היו כל דברי הברית הזאת הגלות והגאולה ממנו. שכן תראה בתוכחות, שאמר ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם, ואמר להפרכם את בריתי, והזכיר בהם במות וחמנים וגלולים (פסוק ל), כי היו עובדי עבודת כוכבים ועושים כל הרעות. והוא שאמר (פסוק לא) והשימותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחכם, יתרה בהם לסלק מהם מקדשו וקבול הקרבנות שהיו לרצון לו במקדש ההוא. והעונשים עליהם, חרב וחי' רעה ודבר ורעב, וגלות בסוף, כי כל זה הי' שם כאשר בא בפירוש בספר ירמיהו (לב, כד).

ואמר בגלות (פסוקים לד לה) אז תרצה הארץ את שבתותי וגו' כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה, שהיו שנות הגלות כשנים אשר בטלו השמיטות, וכן אמר הכתוב בגלות ההוא (דברי הימים ב-לו, כא) למלאת דבר ה' בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את שבתותי כל ימי השמה שבתה למלאת שבעים שנה. כן התרה בהם וכן הגיע אליהם, אם כן דבר ברור הוא שעל הגלות ההוא דיבר הכתוב.

והסתכל עוד בענין הגאולה ממנו, שאינו מבטיח רק שיזכור ברית אבות, ובזכירת הארץ (פסוק מב), לא שימחול עונם ויסלח חטאתם, ויסיף אהבתם כקדם, ולא שיאסוף את נדחיהם. כי הי' כן בעלותם מבבל, שלא שבו רק יהודה ובנימין והלויים עמהם מעט, ומקצת השבטים אשר גלו לבבל, ושבו בדלות, בעבדות מלכי פרס.

וגם לא אמר שישוּבו בתשובה שלימה לפניו, רק שיתודו עונם ועון אבותם (פסוק מז), ומצינו אנשי בית שני עושים כן כמו שהתודה דניאל (דניאל ט, ה-ח) חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וסור ממצותיך וגו' למלכינו לשרינו ולאבותינו, וכתוב (שם שם, טז) כי בחטאינו ובעונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה, וכן נחמ' התודה (נחמה א, ה-יא), ועזרא אמר (שם ט, לד) מלכינו שרינו כהנינו ואבותינו לא עשו תורתך, הרי כי כולם למדו מן התורה שיתודו עונם ועון אבותם. וכל אלה דברים ברורים בברית הזאת שהוא באמת ירמוז לגלות הראשון והגאולה ממנו.

(1) עיין בזה גם לקמן סימן קעד. רעני.

♦ יום ראשון י"ב אלול ♦

כו (א) וְהָיָה כִּי-תִבְּרַא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
 א וְהָיָה אָרִי תְּעוּל לְאַרְעָא דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יְהִי
 לְךָ אַחֲסָנָא וְתִרְתִּיה וְתִיתִב בֵּיה :

כ"א וְהָיָה כִּי-תִבְּרַא וְגו' וִירִשְׁתָּהּ וְיִשְׁכַּבְתָּ בֵּיה • (קידושין לו) מַגִּיד שֶׁלֹּא נִתְחַיְבוּ בְּכַפּוּרִים עַד שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת
 הָאָרֶץ וְחִלְקֶיהָ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק ט עמוד 356, לקוטר-שיחות חלק ב עמוד 390)

תְּכִלִּית יְרִידַת הַנֶּשְׁמָה לַמָּטָה

וְהָיָה כִּי-תִבְּרַא אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ . . וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית | כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה וְגו' (כו, א)
 "כי תבוא אל הארץ" – "ארץ" מורה על הארץ הלזו הגשמית והחמרית, ו"כי תבוא אל הארץ" היא ירידת הנשמה מאגרא
 רמה לבירא עמיקתא, להתלבש בגוף ונפש הבהמית.
 "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" – תכלית הירידה היא לקחת את הטוב והמבחר (ראשית) שבעניני ה"ארץ" וה"אדמה"
 ולהעלותם לקדשה.
 "ולקח הפהו הטנא מידך" – את כל זאת נותנים לפהו שאוכלם, ואינם עולים כליל על המזבח, דהינו שאינו שורף ומבטל
 את עניני העולם, אלא ממשיך בהם קדשה. שישארו במציאותם, אף יהיו קדש לה'.
 ויתרה מזו מדגש, שנותן לפהו רק "מראשית" ולא כל "ראשית", והינו שגם ברשותו של הישראל נשארים פרות (ומהם
 גם פרות מבחרים), אלא שגפר בהם ועליהם, שמהם נלקחו בפורים לה'.
 והרי זה מיסודות תורת החסידות, שעבודת ה' אינה רק בשעת התפלה ותלמוד-תורה, אלא גם בשעת העסק במשא
 ומתן באמונה, ובשעת אכילה ושתיה, שכל זה נעשה לשם שמים, ועולה לקדשה.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק ל"ד עמוד 150)

בְּפִוּרִים שֶׁבְּכָל יוֹם

וְהָיָה כִּי-תִבְּרַא אֶל-הָאָרֶץ . . וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית | כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה וְגו' (כו, א-ב)
 הנה מצינו מחלקת דברי רבותינו ז"ל, אימתי חלה מצות בפורים, אם "אין והיה אלא מיד" ונתחייבו בפורים מיד
 כשנכנסו לארץ (ספרי על הפסוק כא), או שלא נתחייבו במצוה זו עד לאחר ירושה וישיבה (קדושין לו, ב).
 ועל-פי הפלל (ערוכין יג, ב) "אלו ואלו דברי אלקים חיים", יש לבאר את ההוראה משתי הדעות בעבודת האדם לקונו.
 דהנה תכן מצות בפורים הוא ההודיה להשם-יתברך על הנסים שעשה עמנו ועם אבותינו, שלכן מביא את "ראשית כל
 פרי האדמה", ומספר את "כל הטוב" שעשה לנו הקב"ה.
 ושתי הדעות בזמן חיוב בפורים, הם שני אופנים בהודיה לה' שבכל יום, כשיעור משנתו ובתפלת השחר:
 (א) "אין והיה אלא מיד" – ד"מיד כשיעור" (סידור הרב) אומר "מודה אני לפניך" כו, שהיא ההודיה להשם-יתברך על
 "שהחזרת בי נשמת", שהכרה זו אינה באה מהתבוננות שכלית, אלא מהאמונה הפשוטה הנטועה בלב ש"הקב"ה הוא
 המחזיר לו נשמתו ומחיהו בכל יום.
 (ב) כמו שבפורים נתחייבו רק לאחר שכבשו את הארץ ונתישבו בה, שאז ההודיה היא בפרות שהם בתכלית השבח
 והיפי, כך היא ההודיה שבתפלת השחר, שבאה כתוצאה מהתבוננות ב"רוממות הא-ל-יתעלה ובשפלות האדם" שקדם
 התפלה (רמ"א באורח-חיים סימן צח סעיף א), ומעמקת הדעת בעניני התפלה, שעל-ידיה היא בהכרה עמוקה
 ובתכלית השלמות. **אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

א והיה כי תבוא. בעבור שפתיב בהניח ה', אמר השם פי יש מצות הן קודם בהניח ה', רק כאשר תבא. והם הפורים והמעשר
 וקתיבת התורה על האבנים, וקנות מזבח, והכרחה והקללה על שני הקרים:

ב ותסב מריש כל אבא דארעא די תעל מארעך די יי אלהך יהב לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא די יתרעי יי אלהך לאשראה שכנתה תמן:

(ב) וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁית וְכֹל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרֶצֶךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְשַׂמְתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁבְן שְׁמוֹ שָׁם:

כ"ט • מֵרֵאשִׁית (מנחות פ"ד ב. ספרי) ולא כל ראשית, שאין כל הפרות חביבין בבכורים אלא שבעת המינין בלבד, נאמר כאן "ארץ", ונאמר להלן: (לעיל ח) "ארץ חטה ושעורה וגו'", מה להלן משבעת המינים שנשפתחה בהם ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל, שהם משבעה מינין. זית שמן • זית אגורי, ששמנו אגור בתוכו. ודבש • הוא דבש תמרים. מֵרֵאשִׁית • (ברכות לט. בכורים פ"ג. ספרי) אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שפברה, כורף עליה גמי לסימן, ואומר: 'הרי זה בכורים'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 150)

ושַׂמְתָּ בַטֶּנָּא (כו, ב) הַבֵּיאִם בְּכֹלֵי עֲרֵבָה . . הַבְּכוֹרִים וְהַסְּלִים לַכֹּהֲנִים (רמב"ם ביכורים ג, ז) יש לומר בדעת הרמב"ם, שהפלים הללו נעשים 'חלק' של הבכורים, וזוהי שלמות קיום המצוה (מה שאין-כן אם הביאים בכלי מתכת, חוזר הפלי לבעלים). והנה מבאר בחסידות, שבכורים רומזים לנשמה. הנשמה יורדת לעולם הזה, שאין תחתון למטה ממנו, מתלבשת בגוף, ב'פלי', מקימת מצוות מעשיות דוקא (ה'תחתון' שבעולם הזה גופא) – ועל ידי זה היא מגיעה לשלמותה האמתית. ואף בבכורים כן: שלמות המצוה היא פאשר מביאים אותם בכלי דוקא, ובכלי גופא – דבר פשוט ופחות (אין תחתון למטה ממנו), כלי ערבה. אבן עזרא

ג ומיתי לנת פהנא די יהי גיומא האנון ותימר ליה חותי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית לארעא די קיים יי לאכהתנא למתן לנא:

(ג) וּבֵאתָ אֶל־הַפְּתֹן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגְדַּתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵינוּ לֵאמֹר:

כ"י • אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמִים הָהֵם • (ראש השנה כה ב. ספרי) אין לך אלא כהן שבימך, כמו שהוא. ואמרת אליו • (ספרי) שאינך כפוי טובה. הַגְּדַתִּי הַיּוֹם • (שם) פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים. אבן עזרא

ד ויסב פהנא סלא מידך ונצענה קדם מדבחה די אלהך:

(ד) וְלִקְחַתְּ הַפְּתֹן הַטֶּנָּא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחֹ לַפְּנֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כ"י • וְלִקְחַתְּ הַפְּתֹן הַטֶּנָּא מִיָּדְךָ • להניף אותו. כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף (ספרי. סוכה מז).

אבן עזרא על התורה

לא ירשתי הארץ מאבי, כי עני היה פאשר בא אל ארס. גם גר היה במצרים, והוא היה במתי מעט, ואחר כן שב לגוי גדול. ואתה ה' הוצאתנו מעבדות, ותתן לנו ארץ טובה. ואל יטעון טוען, איך יקרא יעקב ארמי. והנה כמזהו, יתרא הישמעאלי, והוא ישראלי, כי כן כתוב: במתי. סמוך, כי לא נמצא לשון יחיד. ומתים לשון רבים. ורבי יונה דקדק אותה כולה באר היטב בצורך מתה:

אבי. מלת אבד, מהפעלים שאינם יוצאים. ואילו היה ארמי על לבן, היה הפתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר, לבן בקש להאבד אבי ויורד מצרימה. ולכן לא סבב לרדת אל מצרים. והקרוי, שארמי הוא יעקב, כאלו אמר הפתוב, פאשר היה אבי בארס, היה אבד. והטעם, עני בלא מוון. וכן, תנו שְׂכָר לאבד. והעד, ישתה וישכח רישו. והנה הוא ארמי, אבד היה אבי. והטעם, כי

ב בטנא. פדמות סל. וחברו, טנאך. וזאת המצוה, על הקרובים אל מקום המקדש: ג וטעם בַּיָּמִים הָהֵם. שנה חיוב, כל זמן ששם כהן גדול: הגדתי. הטעם, כרי שישמעו הקטנים. או הוא פדמות הודנה, שהשם השלים שבוועתו. והעד, הפרי: וענית. יתכן שישאלו הפהנים לאמר, מה זה שהבאת. על כן וענית. או פדמות תחלה. וכן, ויען איוב הראשון: אבד

(א) וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה
 אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כ"ט • מגיד שנוטלו אחר הנפת (ספרים אחרים: הנחת) הפקן, ואוחז בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף (ספר).
 בכורים פ"ג) *

(יא) וּשְׂמַחַת בְּכַל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וּלְבֵיתְךָ אִתָּה וְהַלְלוּ וְהִגַּדְתֶּם אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ׀

כ"ט • וּשְׂמַחַת בְּכַל־הַטּוֹב (בכורים שם) מפאן אמרו: אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה: הינו מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופרותיו וינינו ושמנו. אבל מהחג ואילך, מביא ואינו קורא. אמה והלוי אף הלוי חזב בבכורים, אם נטעו בתוך צריהם. והגר אשר בקרבך • (שם. מכות ט) מביא ואינו קורא, שאינו יכל לומר: "לאבותינו". אבן עזרא

♦ יום שני י"ג אלול ♦

(יב) כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂי תְבוּאֹתֶיךָ בַשָּׁנָה
 הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לִיתוֹם
 וְלֹא־לְמִנְהָ וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וְשָׂבְעוּ:

כ"ט • כִּי תִכְלֶה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂי תְבוּאֹתֶיךָ בַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית • כשתגמר להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הבעור והודוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר: (דברים יד) "מקצה שלש שנים תוציא וגו'", נאמר כאן "מקץ", ונאמר להלן: "מקץ שבע שנים", לענין הקהל. מה להלן רגל, אף כאן רגל. אי מה להלן חג הסוכות, אף כאן חג הסוכות? תלמוד לומר: "כי תכלה לעשר", מעשרות של שנה השלישית, רגל שהמעשרות פלין בו וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שגלקטין אחר הסוכות, נמצאו מעשרות של שלישית פלין בפסח של רביעית, וכל מי ששהה מעשרותיו, הצריכו הפתוב לבערו מן הבית. שנת המעשר • שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה. ששנה ראשונה ושניה של שמיטה נוהג בהן מעשר ראשון, כמו שנאמר: (במדבר ט) "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר", ומעשר שני, שנאמר: (לעיל יד) "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך", הרי שתי מעשרות, ובהן ולמדך כאן בשנה השלישית שאין נוהג מאותן שתי מעשרות אלא האחד, ואי זה? זה מעשר ראשון. ותחת מעשר שני יתן מעשר עני, שנאמר כאן: "ונתתה ללוי" את אשר לו, הרי מעשר ראשון. לגר ליתום ולאלמנה • זה מעשר עני. ואכלו בשעריך ושבעו • תן להם כדי שבעו, (פאה. ספרי) מפאן אמרו: 'אין פוחתין לעני בגרן פחות מחצי קב חטים וכו'. אבן עזרא

יג ותימר קדם יי אלהיך פלתי קדש מעשרא מן ביתא ואף יקבחה ללואי ולגירא ליתמא ולאמלא ככל פקודיך די פקידתני לא עברית מפקודיך ולא אתנשיתי:

(יג) ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולא למנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי:

כ"י < ואמרת לפני ה' אלהיך • (טוטה לב) התנודה שנתת מעשרותיך. בערתי הקדש מן הבית • (ספ"ו) זה מעשר שני ונטע רבעי, ולמדך שאם שיהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשו. וגם נתתיו ללוי • (טז) זה מעשר ראשון, 'וגם', לרבות תרומה ובכורים. ולגר ליתום ולא למנה • זה מעשר עני. ככל מצותך • נתתם כסדרן, ולא הקדמת תרומה לבכורים, ולא מעשר לתרומה, ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה 'ראשית', שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב: (שמות כב) "מלאתך ודמעה לא תאחר", לא תשנה את הסדר. לא עברתי ממצותיך • לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ומן הקדש על השן, (ולא מן הלש על המחבר, ולא מן המחבר על הלש). • ולא שכחתי • מלכרך על הפרשת

מעשרות. אבן עזרא

יד לא אכלתי באני ממנו ולא פלתי מנה בדמסאב ולא יקבתי מנה למית קבלית למימרא דיי אלהי עבדית ככל די פקידתני:

(יד) לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני:

כ"י < לא אכלתי באני ממנו • מכאן שאסור לאונן. ולא בערתי ממנו בטמא • בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא. והיכן הזהר על כך? (לעיל יב) "לא תוכל לאכל בשעריך", (יבמות עד. מכות י) זו אכילת טמאה, כמו שנאמר בפסולי המקדשים: (לעיל טו) "בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו'", אבל זה לא תוכל לאכל דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר. ולא נתתי ממנו למת • (ספ"ו) לעשות לו ארון ותכריכין. שמעתי בקול ה' אלהי • (מעשר שני פ"ה) הביאותיו לבית הבחירה. עשיתי ככל אשר צויתני • שמחתי ושמחתי בו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תש"נ עמ' 678)

לא אכלתי באני ממנו (כו, יד) ח"י אלול חל לעולם בסמיכות לפרשתנו. והנה ידוע שיום זה הוא התחלת י"ב ימים האחרונים של חדש אלול, שהם כנגד י"ב חדשי השנה, יום לחדש, ובהם יש לערוך חשבון נפש מיוחד על כל י"ב חדשי השנה. ויש לומר, שודוי מעשרות הוא על-דרך חשבון צדק: בערתי הקדש מן הבית. . לא אכלתי באני ממנו וגו'. ובפסוק הבא נאמר השקפה ממעון קדשך, ואמרו רז"ל כל השקפה שבתורה ארוה וזה לשון ברכה, שיש לומר שרומז על מעלת אתהפכה חשוכא לנהורא על ידי עבודת התשובה. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

הדברים, כי אסור הוא שיוציא מהדגן לשום דבר, עד תת המעשר שהוא קדש. כי אם יתן מהמותר, הוא דרך ביון. ואף כי אם נתן בטמא. וכאשר נשמרתי אני, ושמרתי הדגן, בעבור להוציא הקדש. פן שמור אלהינו, ארצנו. וזה טעם, ואת האדמה:

אונים. והטעם, ומזתי על לשון הקדש. וטעם אוני, כמו אבלי. כי אם הייתי אבל, לא אכלתי (קודם) [ס"א קודש] המעשר: ולא בערתי ממנו. הטעם, השחתי מהקדש: בטמא. בדרך טמא: למת. לצרכי מת. ויש אומר, לעבודת כוכבים. והטעם באלה

יג בערתי הקדש. שהוא המעשר. וגם שלא הפקדתי, רק נתתיו לאשר אני חייב לתת לו: לא עברתי. בודון: ולא שכחתי. שלא הוצאתי המעשר. או פירושו, על שני המעשרים: יד לא אכלתי באני. כמו בן אוני, ולחם

טו אִסְתָּכִי מִמְדוֹר קִדְשֶׁךָ מִן שְׂמֵיךָ וּבִרְךָ יְיָ
עִמָּךְ יְיָ יִשְׂרָאֵל וְיָת אֲרַעָא דִּי יְהִבְתָּ לְנָא
כְּמָא דִּי קִימְתָא לְאַבְהֶתְנָא אֲרַע עֲבָדָא חֲלָב
וּדְבָשׁ:

(טו) הַשְׁקִיפָה מִמְעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת־
עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ אַרְצָן זֶבֶת חֲלָב וּדְבָשׁ: ס

כ"ט < הַשְׁקִיפָה מִמְעוֹן קִדְשֶׁךָ • (ספרי) עֲשִׂינוּ מַה שֶּׁגִּזְרַתָּ עֲלֵינוּ, עֲשֵׂה אֶתְּהָ מַה שֶּׁעֲלִיךָ לַעֲשׂוֹת, שְׂאֲמַרְתָּ (ויקרא
כ): "אִם בְּחִקְתִּי תִלְכוּ, וְנִתְתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתְכֶם". אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתֵּינוּ • לַתֵּת לָנוּ,
וְקִימְתָּ, "אַרְצָן זֶבֶת חֲלָב וּדְבָשׁ". אבן עזרא

♦ יום שלישי י"ד אלול ♦

טז יֹמָא הַדִּין יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִפְּקֻדֶיךָ לְמַעַבְדֵי יְיָ
קִימְתָא הָאֵלִין וְיָת דִּינָא וְתִשְׂר וְתַעֲבֵד יְהוָה
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ:

(טז) הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה יֵאלֹהֶיךָ מִצְוֹתָ לַעֲשׂוֹת אֶת־
הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׁמְרַתָּ וְעַשִׂיתָ
אוֹתָם בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ:

כ"י < הַיּוֹם הַזֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מִצְוֹתָ • בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעִינֶיךָ חֻדְשִׁים, כָּאלוּ בּו בְּיָוֵם נִצְטוּנִית עֲלֵיהֶם. וְשִׁמְרַתָּ
וְעַשִׂיתָ אוֹתָם • בַּת קוֹל מְבָרְכָתוֹ: 'הִבְאֵת בְּפוּרִים הַיּוֹם, תִּשְׁנָה לַשָּׁנָה הַבְּאֵה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לט עמ' 6)

בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעִינֶיךָ חֻדְשִׁים (רש"י כו, טז) הַרְי שְׂתַבַּת "הַיּוֹם" מוֹרָה עַל חִבּוּר שְׁתֵּי תַנּוּעוֹת הַפּוּכּוֹת: תַּמִּידוּת וְהַתְחַדְּשׁוּת.
וְהַנּוּה, יוֹם מְרַקֵּב מִיּוֹם וּמִלֵּילָה, מִשְׁמֵשׁ וּמִזְרַח. בְּשִׁמְשׁ, שְׂאִין בּו שְׁנוּיִים, וְשׁ מַעֲלַת הַתַּמִּידוּת. בְּיָרַח, הַמּוֹשֵׁתָנָה תַּמִּיד, וְשׁ
מַעֲלַת הַהַתְחַדְּשׁוּת. וְיוֹם מִחִבּוּר אֶת שְׁתֵּי הַתַּנּוּעוֹת הַמְּגֻדָּדוֹת הַלְלוּ, אֶת שְׁתֵּי הַמַּעֲלוֹת יַחַד. אבן עזרא

יז יְיָ יְיָ חֲטָבְתָּ יוֹמָא דִּין לְמַהוּי לָךְ לְאַלְהָ
וּלְמַהוּי בְּאַרְחָן דְּתַקְנָן קְדָמוּהִי וּלְמַטְר
קְדָמוּהִי וּפְקוּדוּהִי וְדִינֵהוּי וּלְקַבְלָא
בְּמִימְרָה:

(יז) אֶת־יְהוָה הַאֲמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לְאַלְהִים
וּלְלַבֵּת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וּלְשִׁמֹּעַ בְּקוֹלוֹ:

כ"ב < הַאֲמַרְתָּ וְהֶאֱמִירְךָ • אֵינן לָהֶם עַד מוֹכִיחַ בְּמִקְרָא. וְלִי נִרְאָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה וְהַבְּדֻלָּה: הַבְּדֻלְתִּי
לָךְ מֵאַלְהֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְהִיּוֹת לָךְ לְאַלְהִים, וְהוּא הַפְּרִישֶׁךָ אֵלָיו מַעֲמִי הָאֲרָץ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה.
(וּמִצְאֵתִי לָהֶם עַד, וְהוּא לְשׁוֹן 'תְּפָאֲרָתִי, כְּמוֹ: (תהלים צד) "תִּתְּאֲפְרוּ כָּל פְּעוּלֵי אֱוֹן"). אבן עזרא

יח וְיָי חֲטָבְתָּ יוֹמָא דִּין לְמַהוּי לַה לְעַם חֲבִיב
כְּמָא דִּי מַלִּיל לָךְ וּלְמַטְר כָּל פְּקוּדוּהִי:

(יח) וְיְהוָה הַאֲמִירְךָ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה
כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לָךְ וּלְשַׁמֵּר כָּל־מִצְוֹתָיו:

כ"ג < כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לָךְ • (שמות ט) "וְהִייתֶם לִי סְגֻלָּה".

אבן עזרא על התורה

שֶׁהוּא יְהִי אֱלֹהֶיךָ. גַּם הוּא עוֹשֶׂה לָךְ, עַד
שְׂאֲמַרְתָּ שְׂתַּהֲיָה לוֹ לְעַם סְגוּלָּה. וְיָפָה
פִּירְשׁ. וְהַנּוּה תַּהֲיָה מַלְּת הַאֲמַרְתָּ, פְּעַל יוֹצֵא
לְשָׁנִים פְּעוּלִים:

יז הַאֲמַרְתָּ. מִלְּשׁוֹן גְּדוּלָּה וְקָרוֹב. מְגוּרַת,
בְּרֵאשׁ אָמִיר. וְיֵאמֵר רַבִּי יְהוּדָה הַלּוּי
הַסְּפָרְדִי נִשְׁמַתוּ־עַדָּן, פִּי הַמְּלָה מְגוּרַת
וְיֵאמֵר. וְהַשְּׁעַם, פִּי עֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר עַד שְׂיֵאמֵר

טו וְטַעַם אֲרָץ זֶבֶת חֲלָב וּדְבָשׁ. לְהִיּוֹתָה
כֵּן תַּמִּיד:
טז הַיּוֹם הַזֶּה. אֵלֶּה דְבָרֵי מֹשֶׁה: וְשִׁמְרַתָּ.
בְּלִבְךָ: וְעַשִׂיתָ אוֹתָם. בְּאַרְצָן:

יט ולמתנה עלאה על כל עממא די עבד לתשפחא ולשום ולרבו ולמהנה עם קדיש קדם יי אלהה פמא די מליל :

(יט) ולתתנה עליון על פלהגזים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתנה עם קדש ליהוה אלהיה באשר דבר: פ

כ"ט < ולהיתנה עם קדש וגו' באשר דבר • (ויקרא ט) "והייתם לי קדושים". אבן עזרא

♦ יום רביעי ט"ו אלול ♦

א ופקיד משה וסבי ישראל נת עמא למימר טר ית כל תפקדתא די אנא מפקד יתכון יומא דין :

כז (א) ויצו משה וזקני ישראל אתהעם לאמר שמר את פלהמצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום:

כ"ט < שמר את פלהמצוה • לשון הנה, גרדנ"ט בלע"ז (כעבאכטענד). אבן עזרא

ב ויהי פומא די מעברון נת נרדנא לארעא דיי אלהה יחב לך ויתקים לך אבניו ברבין ויתסוד יתהון פסידא :

(ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אלהארץ אשר יהוה אלהיה נתן לך והקמת לך אבנים גדלות ושרת אתם בשיר:

כ"ט < והקמת לך • בירדן, ואחר כך תוציאו משם אחרות ותכנו מהן מזבח בהר עיבל. נמצאת אתה אומר: שלשה מיני אבנים היו: שתיים עשרה בירדן, וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (דף לה). אבן עזרא

ג ותכתוב עליהן את פתגמי אורייתא הדא במעברך כדיל די תעול לארעא דיי אלהה יחב לך ארעא עבדא חלב ודבש פמא די מליל יי אלהא דאבהתך לך :

(ג) וכתבת עליהן את פלהדברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אלהארץ אשר יהוה אלהיה נתן לך ארץ זבת חלב ודבש באשר דבר יהוה אלהי אבותיך לך: אבן עזרא

ד ויהי במעברכון נת נרדנא תקימון נת אבניא האלין די אנא מפקד יתכון יומא דין בטורא דעיבל ויתסוד יתהון פסידא :

(ד) והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושרת אותם בשיר:

ה ותכני תמן מדבחא קדם יי אלהה מדבח אבניו לא תרים עליהן פרוזא :

(ה) ובנית שם מזבח ליהוה אלהיה מזבח אבנים לא תניף עליהם פרוזל:

אבן עזרא על התורה

ג למען. פי השם יעורר, אם החלות לשמור מצותיו. וזאת המצוה הראשונה לביאתם, לבנות להם מזבח תדש, להודות לשם שהחלו להיותם בארץ :

התורה. ויאמר הגאון ז"ל, פי כתוב עליהם מספר המצות, כמו הכתובות בהלכות גדולות בענין אזהרות. ונפה אמר: ב וטעם בשיר. שיעמדו:

יט ולתתנה עליון. זה הוא שכר האמירה: א ויצו משה. בצווי השם: וזקני ישראל. אמר פן, להקל. וכן רבים. וכבר הזכרתי: שמור את כל המצוה. ומה היא, והקמת לך אבנים גדולות להכיל

ו אבנין שלמין תבני ית מדבחא דיי אלהיך ותסק עלוהי עלון קדם יי אלהיך :

(א) אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו עולת יהוה אלהיך :

ז ותכוס נכסת קודשין ותיכול פמן ותהדי קדם יי אלהיך :

(ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתה לפני יהוה אלהיך :

ח ותכתוב על אבניא ית כל פתגמי אורייתא קדא פריש יאות :

(ח) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב : ס

ט"ז - באר היטב • (ס) בשבעים לשון . אבן עזרא

ט ומליל משה וכהניא לואי לכל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא הדין הוייתא לעמא קדם יי אלהיך :

(ט) וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הספת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם יהוה אלהיך :

י"ז - הספת • כתרגומא . היום הזה נהיית • בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בכרית .

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 282)

היום הזה נהיית לעם (כז, ט) ח"י אלול הוא יום ההלדת של שני המאורות הגדולים, הבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן, ושיניהם רמוזים בפסוק זה. **הבעל שם טוב** נהג לחזר בעיירות ובמושבות של בני ישראל ולגרם להם לומר "ברוך השם" וכיוצא בזה, הינו שגלה ועזר בהם את נקודת ההידות, שזהו התכן של "נהיית לעם". **אדמו"ר הזקן** - אאמו"ר מבאר (בלקוטי לוי יצחק) שהיום הזה בגימטריא שלש פעמים הוי' (78), שהם הג' מוחין דגדלות **חב"ד** - והרי אדמו"ר הזקן הוא מניסד תורת חסידות חב"ד. **אבן עזרא**

י ותקבל למימרא דיי אלהיך ותעבד ית פקודוהי וית קנמוהי די אנא מפקדך יומא דין :

(י) ושמעת בקול יהוה אלהיך ועשית את מצותו ואת חקי אשר אנכי מצוה היום : ס **אבן עזרא**

◆ יום חמישי ט"ז אלול ◆

יא ופקיד משה ית עמא ביומא ההוא למימר :

(יא) ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר :

יב אלין יקומון לברכא ית עמא על טורא דגרזים במעברכון ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן :

(יב) אלה יעמדו לברך את העם על-הר גרזים בעברכם את-הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן :

י"ג - לברך את העם • כדאיתא במסכת סוטה : (דף לו) 'ששה שבטים עלו לראש הר גרזים, וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארזן למשה, באמצע. הפכו לויים פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה :

אבן עזרא על התורה

בני העבירות. ועל הקלה, בני השפחות. ואם יחסרו שנים, ובני לאה רבים. ונלקחו הגדול והקטן :

הזה נהיית לעם. שיקרות עמך ברית : י ושמעת. היום בקולו. ועשית את מצותיו. לעתיד : וטעם הנהנים הלויים. כי הם האומרים, ארור האישי. על הברכה,

הפתיחה : ט וידבר משה והכהנים הלויים. כאשר כתוב, וזקני ישראל. והעיקר, משה : הספת פירושו, לפי מקומו. כי אין ריע לו : היום

שיעור יומי ליום חמישי ט"ז אלול ושנים מקרא ואחד תרגום - כז - פרשת תבוא מא
 "ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'", ואלו ואלו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל
 ופתחו בקללה, ואומרים: "ארור האיש אשר יעשה פסל וגו'", וכן כלם עד "ארור אשר לא יקים".

יג ואלין יקומו על לוטא בטורא דעיבל ואלין יקומו על לוטא בטורא דעיבל
 ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי:
**יג) ואלה יעמדו על הקללה בחר עיבל ראובן גד
 ואשר וזבולן דן ונפתלי:**

יד וענו הלויים ואמרו אל-פל-איש ישראל קול
 רם: ם אבן עזרא

טו ליט גברא די יעבד צלם ומתכא מרחקא קדם יי עבד ידי אמן ומשוי בסתרא ויתבון
 כל עמא ויימרון אמן:
**טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת
 יהוה מעשה ידי חרש ושם פסתר וענו כל-העם
 ואמרו אמן: ם**

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת פורים תשי"ז - תורת מנחם יט עמ' 184)

אשר יעשה פסל ומסכה . . מעשה ידי חרש ושם בסתר (כז, טו) כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם, בשם הזהר, שפאשר
 אדם מחדש חדוש בפנימיות התורה מסברא אישית, מדיליה - הוא מכניס "פסל ומסכה" בחלק הנסתר שבתורה "בסתר"
 (ראה זח"ג כז, ב. ניצוצי אורות שם אות א).

טז ליט דיקלי אבהי ואמה ויימר כל עמא
 אמן:
**טז) ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל-העם
 אמן: ם**

כז < מקלה אביו • מזלול, לשון (לעיל כה) "ונקלה אחיד". אבן עזרא

יז ליט דישיני תחומא דחברה ויימר כל
 עמא אמן:
יז) ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל-העם אמן: ם

כט < מסיג גבול • מחזירו לאחוריו וגונב את הקרקע, לשון: (ישעיה נט) "והוסג אחר". אבן עזרא

יח ליט דיטעי עירא בארחה ויימר כל עמא
 אמן:
**יח) ארור משגה עור בדרך ואמר כל-העם
 אמן: ם**

כט < משגה עור • הסומא בדרך, ומשיאו עצה רעה.

יט ליט דיצלי דין דיר יתמא וארמלא ויימר
 כל עמא אמן:
**יט) ארור מטה משפט גריתום ואלמנה ואמר
 כל-העם אמן: אבן עזרא**

אבן עזרא על התורה

יד וענו. כמו וענית ואמרת. ונחמינו ז"ל אמרו, כי טעם לברך ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה, וכן הכל. ועל דרך הפשט, הברכה היא ברוך אתה בעיר. והקללה, הפך זה. והעד, בספר יהושע. וטעם להזכיר אלה י"א עברות, בעבור שיוכל לעשותם בסתר. והעד, ושם בסתר. כי אם יעשה בגלוי, יומת. וכן מכה רעהו יד החל מהעיקר שהוא בינו ובין בוראו, ואחר כן בינו ובין אבותיו. כי מי ידע אם יקלה אותם: טז מקלה. לשון קלון, פועל יוצא: יז מסיג גבול רעהו. כי הוא דבר נסתר. ומשגה עור גם כן לא יוכל לפרסם מי שהשגהו: יט מטה משפט גר יתום. כי אין להם

עזר. והנה גם הוא בסתר. והזכיר הגר, גם היתום והאלמנה, כי אם ישה תדיין משפט אחרים, יערערו עליו ויפרסמוהו. והגר והיתום והאלמנה, אין להם כח. ושוכב עם אשת אב ואחות וחוטנת, אינו נחשד להתניחוד עמה. על כן הוא דבר נסתר. ואין כן שאר העבירות:

(ד) בְּרוּךְ פְּרִי־בִטְנֶךָ וּפְרִי אֲדָמְתֶךָ וּפְרִי בְהֵמְתֶךָ
 ד בְּרִיךְ וּלְדָא דְמַעַד וְאֲבָא דְאַרְעֶךָ וּנְלֻדָא
 דְבַעֲרֶךָ בְּקִרְיַי תּוֹרִיךָ וְעֻדְרֵי עֲנָךְ:
 שְׁגַר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת צֹאנֶךָ:

ד"י « שְׁגַר אֶלְפִיךָ • וּלְדוֹת בְּקֶרְךָ, שֶׁהִבְהֵמָה מִשְׁגֶּרֶת מִמַּעֲיָה. וְעִשְׂתָּרוֹת צֹאנֶךָ • כְּתַגּוּמוֹ. וְרַבּוּתֵינוּ
 דְרָשׁוּ: לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵם 'עִשְׂתָּרוֹת'? שְׁמַעְשִׁירוֹת בְּעֲלִיָּהֶן וּמְחֻזְקוֹת אוֹתָם כְּעִשְׂתָּרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהֵן סְלָעִים
 חֲזִיקִים. אבן עזרא

(ה) בְּרוּךְ טַנְאֶךָ וּמִשְׂאֲרֵתֶךָ:
 ה בְּרִיךְ סֶלֶף וְאַצְוֹתֶךָ:

ד"י « בְּרוּךְ טַנְאֶךָ • פְּרוּמִיךָ. דְּבַר אַחֵר: "טַנְאֶךָ", דְּבַר לַח שְׂאֵתָה מִסַּגֵּן בְּסָלִים. וּמִשְׂאֲרֵתֶךָ • דְּבַר יְבֵשׁ,
 שְׁנִשְׂאָר בְּכָלִי וְאֵינוֹ זָב. אבן עזרא

(ו) בְּרוּךְ אֶתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֶתָּה בְּצֵאתֶךָ:
 ו בְּרִיךְ אֶתָּה בְּמַעְלֶךָ וּבְרִיךְ אֶתָּה בְּמַסְפְּרֶךָ:

ד"י « בְּרוּךְ אֶתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אֶתָּה בְּצֵאתֶךָ • (ב"מ קז) שְׂתֵּהָא יְצִיאָתֶךָ מִן הָעוֹלָם בְּלֹא חֶטָּא, כְּבִיאָתֶךָ
 לְעוֹלָם. אבן עזרא

♦ יום שישי י"ז אלול ♦

(ז) יִתֵּן יְהוָה אֶת־אִיבֶיךָ הַקָּמִים עֲלֶיךָ נִגְפִים
 לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ אַחֵר יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׂבַעַת דְּרָכִים
 יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ:
 ז יִתֵּן יְיָ יֵת בְּעֲלֵי דְבָבֶךָ דְקִנְיָן עֲלֶיךָ תְּבִירִין
 קְדָמָךָ בְּאַרְחָא חַד יִפְקִין לְוַתֶּךָ וּבִשְׂבַעַת
 אַרְחֵן יַעֲרִקִין מִקְדָּמָךָ:

ד"י « וּבִשְׂבַעַת דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ • בֵּן דְרַף הַנִּבְהָלִים לְכַרְח, לַהֲיוֹת מִתְפַּזְרִין לְכָל צַד. אבן עזרא

(ח) יֵצֵו יְהוָה אֶתְּךָ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיךָ וּבְכָל
 מִשְׁלַח יָדְךָ וּבִבְרָכְךָ בְּאַרְץ אִשְׂרָיִהוּהָ אֱלֹהֶיךָ נִתֵּן
 לָךְ: אבן עזרא
 ח יִפְקֵד יְיָ עִמָּךָ יֵת בְּרַכְתָּא בְּאוּצְרֶךָ וּבְכָל
 אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ וּבִבְרַכְתָּךָ בְּאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ
 יִהֲב לָךְ:

(ט) וְקִימָךָ יְהוָה לוֹ לְעַם קְדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָּךְ
 כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ
 בְּדַרְכָּיו: אבן עזרא
 ט וְקִימְנָךְ יְיָ לַה לְעַם קְדִישׁ כְּמָא דִּי קִיַּים
 לָךְ אַרְי תִּטֵּר יֵת פְּקוּדֵיָא דִּי אֱלֹהֶךָ וְתִתֵּן
 בְּאַרְחֵן דְתַקְנֵן קְדְמוּהֵי:

(י) וִירָאוּ כָּל־עַמֵי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוָה נִקְרָא עֲלֶיךָ
 וִירָאוּ מִמֶּךָ:
 י וִיחֲזִינוּ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא אַרְי שְׂמָא דִּי
 אֲתַקְרִי עֲלֶיךָ וְיִדְחֲלוּן מִנֶּךָ:

אבן עזרא על התורה

ד פְּרִי בִטְנֶךָ. כְּבָנִים. וְהַבָּטָן, כְּנוּי: שְׁגַר
 וְעִשְׂתָּרוֹת. פִּירְשִׁתִּים:
 ה טַנְאֶךָ. מְקוֹם הַלָּחֶם. וְהוּא מוֹקְדֵם וּמְאֻחָר
 עִם מִשְׂאֲרוֹתֶיךָ. אוֹ מְקוֹם שִׁישׁ שֶׁם הַקַּמֶּח:
 ו בְּצֵאתֶךָ. לְחוּג וְלִסְחוֹר וְלִשְׁלוּל. אוֹ כָּל
 רַבִּים. בְּעֵבוֹר שׁוֹב קְמֵי הַשְּׁבוּעַ. כִּי הוּא
 תְּלוּי בְּעֲלִיוֹנִים:
 ח בְּאַסְמִיךָ. בְּאוּצְרוֹתֶיךָ. מִטַּעַם הַמְּקוֹם:
 ט לְעַם קְדוֹשׁ. וְהַקְדוּשָׁה, לְשִׁמּוֹר הַמִּצְוֹת:
 וטַעַם וְקִימָךְ. יַעֲמִידֶךָ: תִּשְׁמֹר. בְּלֵב:

- נקודות משיחות קודש - (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 592)

וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ (כה, י) אֵלֹהֵי תַפְלִין שְׁבַרְאֵשׁ (ברכות ו, א) בַּתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ יֵשׁ חֲבוּר שֶׁל ג' וְד' - שִׁינ׳ שֶׁל ג' רִאשִׁים וְשִׁינ׳ שֶׁל ד' רִאשִׁים. וְהִנֵּה יָדוּעַ שְׁגִימ״ל דל"ת הֵינּוּ גְּמֹל דְּלִים (שבת קד, א), וּמִבְּאֵר בְּחִסְדוֹת, שֶׁשְׁלֹשֶׁת הָעוֹלָמוֹת, אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה, מִשְׁפִּיעִים לְעוֹלָם הַרְבִּיעִי, עֲשִׂיהָ, שְׁגָם בּוֹ יֵאִיר אֱלֻקוֹת. וְאֵף כָּאן: חֲבוּר ג' וְד' (גְּמֹל דְּלִים) בַּתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ גּוֹרֵם לְהִשְׁפָּעָה בְּעוֹלָם, הַשְׁפָּעָה עַל כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ. גַּם יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁחֲבוּר זֶה רּוֹמֵז לז' קִנֵּי הַמְּנוֹרָה, שְׁמֹמְנָה אֹרֶה יּוֹצֵאת לְכָל הָעוֹלָם.

יא וַיִּוְתַרְנֶנּוּ יי לְטָבָא בְּוִלְדָא דְּמַעְרָה וּבְוִלְדָא דְּבַעֲרִירָה וּבְאָבָא דְּאַרְעָה עַל אֲרַעָא דֵי קִיָּים יי לְאַבְהָתָה לְמַתָּן לָהּ :

(יא) וְהוֹתַרְךָ יְהוָה לְמוֹכָה בְּפָרִי בְּמִנְחָה וּבְפָרִי בְּהַמֹּתְךָ וּבְפָרִי אֲדַמְתְּךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּיִךְ לָתֵת לָךְ: אבן עזרא

יב יִפְתַּח יי לָהּ נֵת אוֹצְרָה טָבָא נֵת שְׁמִינָא לְמַתָּן מִטְרָה אֲרַעָה בְּעַדְנָה וּלְבִרְכָא נֵת כָּל עוֹבְדֵי יְדָה וְתוֹרָה לְעַמְמִין סְגִיאִין וְאֵת לָא תוֹרָה:

(יב) יִפְתַּח יְהוָה לְךָ אֶת־אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשְּׁמַיִם לָתֵת מִטְר־אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבַרְכֶּךָ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְדָךְ וְהַלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאֵתָהּ לֹא תִלְוֶה: אבן עזרא

יג וַיִּתְנַנְּךָ יי לְמַתְנִיף וְלֹא לְחַלְשׁ וְתִהִי בְרַם לְעֵלָא וְלֹא תִהִי לְמַחְסָא אֲרִי תִקְבַּל לְפַקוּדֵינָא דִּינֵי אֱלֹהֵךָ דֵי אָנָּא מְפַקְדֵךָ יּוֹמָא דִּין לְמִטְרָה וּלְמַעְבָּד:

(יג) וַנִּתְנַנְּךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזֹנֵב וְהִיִּיתָ רַק לְמַעֲלָה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמַע אֱל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ הַיּוֹם לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת: אבן עזרא

יד וְלֹא תִסְטוֹן מִכָּל פְּתַגְמֵינָא דֵי אָנָּא מְפַקְדֵךָ תִּכּוֹן יּוֹמָא דִּין יִמְיָנָא וּשְׁמֵאלָא לְמַהֵךָ בְּתַר טַעֲוֹת עַמְמֵינָא לְמַפְלַחְנֵנּוּ:

(יד) וְלֹא תִסּוֹר מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶנָה אֲתִכֶּם הַיּוֹם יָמִין וּשְׂמֹאל לְלָכֵת אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרִים לְעַבְדָּם: פ

טו וְיִהִי אִם לֹא תִקְבַּל בְּמִימְרָא דִּינֵי אֱלֹהֵךָ לְמִטְרָה לְמַעְבָּד נֵת כָּל פְּקוּדוֹהִי וּקְנִימוֹהִי דֵי אָנָּא מְפַקְדֵךָ יּוֹמָא דִּין וְגִיתוֹן עֲלֶיךָ כָּל לְוִטְיָא הָאֵלִין וַיִּדְבַּקְנָהּ:

(טו) וְהָיָה אִם־לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְחַקְתִּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁוִיגוּךָ:

טז לִיט אֵת בְּקִרְתָּא וְלִיט אֵת בְּחַקְלָא:

(טז) אָרוּר אֲתָה בָּעִיר וְאָרוּר אֲתָה בַשָּׂדֶה:

יז לִיט סַלְף וְאַצְוֹתָךְ:

(יז) אָרוּר טַנְאָךָ וּמִשְׁאַרְתְּךָ:

יח לִיט וְלָדָא דְּמַעְרָה וְאָבָא דְּאַרְעָה בְּקִרְיָ תוֹרִיךָ וְעֲדָרֵי עֲנָךְ:

(יח) אָרוּר פְּרִי־בְּטִנְךָ וּפְרִי אֲדַמְתְּךָ שְׁגַר אֲלַפְיָךָ וְעֲשִׂתְרַת צֹאנְךָ:

אבן עזרא על התורה

שְׁלֹא תִסּוֹר מִאֲחֵרֵי הַשָּׁם, לְעַבּוֹד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. כִּי הוּא עֵינָר כָּל הָעֲבִירוֹת, לְכַפּוֹר בְּעֵינָר. וְהַפָּךְ זֶה, יְחוּד הַשָּׁם לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת. כִּי עֵינָר הַשְּׁמִירָה, הַמַּעֲשָׂה:

כִּי הַעוֹצֵר, סַבֵּת הָרָעָב: וְהַלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים. כִּי יִרְעִבוּ, וְלֹא יָבֹא זְמַן שֶׁתִּלְוֶה אֶתָּה. וְהַפְּלֵל, שֶׁתִּהְיֶה לְעוֹלָם לְרֹאשׁ: יֵג כִּי תִשְׁמַע. בְּלֵב, לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְהַפְּלֵל

אִם תִּהְיֶה רָעָה בְּאָרֶץ וְרָעַב מְאֹדָה, אֵתָּה תִשָּׂא לְטוֹבָה: יֵב אוֹצְרוֹ. שְׁהוּא בְּכַחוֹ לְצֵאת. וְכֵן אוֹצְרוֹת שְׁלֵג. עַל כֵּן, אַחַר הוֹתִירְךָ, אָמַר דָּבָר הַגָּשָׁם.

יט לִיט אֶתָּ בְּמַעֲלָךְ וְלִיט אֶתָּ בְּמַפְקָךְ :

(ט) אָרוּר אֶתָּה בְּבֹאֲךָ וְאָרוּר אֶתָּה בְּצֵאתְךָ :

כ יִגְרִי יי בָּךְ ית מֵאֲרַתָּ וְיֵת שְׂגוּשֵׁינָא וְיֵת מְזוּפִיתָא בְּכָל אוֹשְׁטוֹת יִדְךָ דִּי תַעֲבֹד עַד דְּתַשְׁתַּצִּי וְעַד דְּתִיבֵד בְּפָרִיעַ מִן קְדָם בִּישׁוֹת עוֹבְדֵיךָ דְשִׁבְקָתָא דְחַלְתִּי :

(כ) יִשְׁלַח יְהוָה אֶת־הַמֶּאֱרָה אֶת־הַמְּהוּמָה וְאֶת־הַמְּגִעֵרַת בְּכָל־מִשְׁלַח יְדֶךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׂמֵרָה וְעַד־אֲבֹרְךָ מִהֵר מִפְּנֵי רַע מַעֲלָלֶיךָ אֲשֶׁר עֹזְבֹתָנִי :

כ"ט < המֶּאֱרָה • חֲסָרוֹן, כְּמוֹ: (ויקרא יג) "צָרַעַת מִמֶּאֲרַת". הַמְּהוּמָה • שְׂגוּשׁ קוֹל בְּהִלּוֹת. אֲבֹן עוֹרָא

כא יִדְבֵק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָרֶזָה אֲשֶׁר־אֶתָּה בְּא־שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ :

(כא) יִדְבֵק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָרֶזָה אֲשֶׁר־אֶתָּה בְּא־שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ :

כב יִמְחַנֵּךְ יי בְּשַׁחֲפָתָא וּבְקַדְחָתָא וּבְדִלְקָתָא וּבְחִרְחוּרָא וּבְחִרְבָא וּבְשִׁדְפוֹנָא וּבְיִרְקוֹנָא וּבְיִרְדֶּפְנָךְ עַד דְּתִיבֵד :

(כב) יִכְבֶּה יְהוָה בְּשַׁחֲפַת וּבְקַדְחַת וּבְדִלְקַת וּבְחִרְחוּר וּבְחִרְב וּבְשִׁדְפוֹן וּבְיִרְקוֹן וּבְיִרְדֶּפְךָ עַד אֲבֹרְךָ :

כ"ט < בְּשַׁחֲפַת • שְׂבִשְׂרוֹ נִשְׁחַף וְנִפְחַח. וּבְקַדְחַת • לְשׁוֹן: (דברים לב) "כִּי אִשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי", וְהוּא אִשׁ שֶׁל חוּלִי, מְלוּוֵי בְּלַע"ז (פִּיבֵנֵר הִיטְז), שֶׁהִיא חֲמָה מְאֹד. וּבְדִלְקַת • חֲמָה יוֹתֵר מִקַּדְחַת, וּמִיָּנִי חֲלָאִים הֵם. וּבְחִרְחוּר • חֲלִי הַמְּחַמְמוֹ תוֹךְ הַגּוּף, וְצָמָא תְּמִיד לְמִים, וּבְלַע"ז לְשׁוֹן: (איוב ל) "וְעֵצְמִי חָרָה מִנִּי חִרְב", (ירמיהו ט) "נִחַר מִפּוֹחַ מְאֹשׁ". וּבְחִרְב • יָבִיא עֲלֶיךָ גִּיסוֹת. וּבְשִׁדְפוֹן וּבְיִרְקוֹן • מַכַּת תְּבוּאָה שֶׁבְשִׁדוֹת. שִׁדְפוֹן • רוּחַ קָדִים, אֲשִׁילֵד"ה בְּלַע"ז (זאנונפערבראנט). יִרְקוֹן • יָבֵשׁ, וּפְנֵי הַתְּבוּאָה מְכֻסִּיפִין וְנִהְפְּכִין לְיִרְקוֹן, קַמ"א בְּלַע"ז (נעלב). עַד אֲבֹרְךָ • תַּגּוּם: 'עַד דְּתִיבֵד', כְּלוֹמֵר עַד אָבוֹד אוֹתְךָ, שֶׁתְּכַלֶּה מְאֲלֶיךָ. אֲבֹן עוֹרָא

כג וְהָיוּ שְׁמֵיךָ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרוּזָל :

(כג) וְהָיוּ שְׁמֵיךָ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרוּזָל :

כ"ט < וְהָיוּ שְׁמֵיךָ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת • קְלָלוֹת הַלְלוּ, מִשֶּׁה מִפִּי עֲצָמוֹ אֲמָרן, וְשִׁבְהַר סִינַי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֲמָרן כְּמִשְׁמַעֲן. וְכֵן נֶאֱמַר: (ויקרא כז) "וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי, וְאִם תִּלְכּוּ עִמִּי קָרִי", וְכֵאֵן הוּא אוֹמֵר: "לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, יִדְבֵק ה' בְּךָ... יִכְבֶּה ה'", הַקֵּל מִשֶּׁה בְּקַלְלוֹתָיו לְאֲמָרן בְּלִשׁוֹן יְחִיד. וְגַם כֵּן בְּקַלְלָה זו הַקֵּל, שֶׁבְּרַאשׁוֹנוֹת הוּא אוֹמֵר: (שם) "אֵת שְׁמֵיכֶם כְּבִרוּזָל וְאַרְצְכֶם כְּנְחוּשָׁה", שְׁלֹא יִהְיוּ הַשָּׁמַיִם מְזִיעִין כְּדָרְךָ שְׂאִין הַבְּרוּזָל מְזִיעַ, וּמֵתוֹךְ כֵּן יִהְיֶה חִרְב בְּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ תִּהְיֶה מְזִיעָה כְּדָרְךָ שֶׁנְּחֹשֶׁת מְזִיעָה, וְהִיא מְרַקֶּבֶת פְּרוּחֶיהָ, וְכֵאֵן הוּא אוֹמֵר: שְׁמֵיךָ נְחֹשֶׁת וְאַרְצְךָ בְּרוּזָל, שֶׁיִּהְיוּ שָׁמַיִם מְזִיעִין, אֶף־עַל־פִּי שְׁלֹא יִרְיָקוּ מְטָר, מְכַל־מְקוֹם לֹא יִהְיֶה חִרְב שֶׁל אֲבָדָן בְּעוֹלָם, וְהָאָרֶץ לֹא תִהְיֶה מְזִיעָה כְּדָרְךָ שְׂאִין הַבְּרוּזָל מְזִיעַ וְאִין הַפְּרוּת מְרַקִּיבִין. וּמִפְּל־מְקוֹם קְלָלָה הִיא בֵּין שֶׁהִיא כְּבִרוּזָל, לֹא תוֹצִיא פְּרוּת, וְכֵן הַשָּׁמַיִם לֹא יִרְיָקוּ מְטָר. אֲבֹן עוֹרָא

אֲבֹן עוֹרָא עַל הַתּוֹרָה

כ הַמֶּאֱרָה. הַמְּגִעֵרַת: הַמְּהוּמָה. שְׁלֹא יוּכַל לְהַשְׁלִים הַמְּעִשָּׂה: הַמְּגִעֵרַת. שְׁלֹא יִשְׁמַח בְּמַעֲשָׂיו, רַק יִדָּאג בּוֹ אַחַר גִּיּוּעָתוֹ: כַּב בְּשַׁחֲפַת. יֵשׁ אוֹמֵר שֶׁהֵם מִיָּנִי חֲלָאִים: כְּבִדְחַת. בְּכָל יוֹם. מְגִזֵּר כִּי אִשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי. וְהַמְּהוּמָה וּמְגִעֵרַת וְשַׁחֲפַת וְקַדְחַת

וְדִלְקַת, שֵׁם הַתּוֹאֵר: וְנִשְׁמַח וּבְדִלְקַת. שְׁלִישִׁית אוֹ רְבִיעִית: וּבְחִרְחוּר. מְגִזֵּר וְחִרְהָ נְחוּשָׁתָה: וּבְחִרְב. מְגִזֵּר חִרְב: וּבְשִׁדְפוֹן. נְפִיחוֹת. וְכֵן, שְׂדוּפוֹת קְדִים. וְיֵשׁ אוֹמֵר, הַפּוּף. וְהַשָּׁעַם, דְּקוּק: וּבְיִרְקוֹן. כְּמִשְׁמַעוֹ בְּלִשׁוֹן קָרַר. וְיֵשׁ אוֹמֵר, כִּי אֵלֶּה חֲלָאִים

כְּנַעַר וּבְשִׁדְפוֹן כְּמוֹ שְׂדוּפוֹת קְדִים. וְהַעֲד, הַכִּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן וּבְיִרְקוֹן. עַל כֵּן אַחֲרָיו, וְהָיוּ שְׁמֵיךָ. וְכֵן בְּפִרְשַׁת אִם בְּחֻקוֹתֵי: כַּג נְחֹשֶׁת. כְּנְחוּשָׁת. וְכֵן בְּרוּזָל:

כ"י • ישגלגלה • לשון שגל פילגש, והכתוב פנהו לשבח: ישכבנה, (מגילה כח) ותקון סופרים הוא זה. תחללנו • בשנה הרביעית, לאכל פרו. אבן עזרא

לא תורף יהי נכס לעיניך ולא תיכול מנה חמרך יהי אגס מקדמך ולא יתוב לך ענף מסירין לבעלי דבבה ולית לך פריק:

(לא) שורף טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע:

לב בניך ובנותיך מסירין לעמא אחרן ועיניך חזן ויסופן בגללהן כל יומא ולית חילא בידך:

(לב) בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל-היום ואין לאל ידך:

כ"י • וכלות אליהם • מצפות אליהם שישבו, ואינם שבים. כל תוחלת שאינה באה, קרויה: 'כליון עינים'. אבן עזרא

לג אבא דארעך וכל לאותך יכול עמא די לא ידעת ותהי ברם עשיק ורעיע כל יומיא:

(לג) פרי אדמתך וכל-יגיעך יאכל עם אשר לא-ידעת והיית רק עשוק ורצוין כל-הימים: אבן עזרא

לד ותהי משתטה מחזו עיניך די תחזי:

(לד) והיית משגע ממראה עיניך אשר תראה: אבן עזרא

לה ימחנה יי בשחנא בישא על רכביא ועל שקנא די לא תכול לאתסאה מפרסת רגלך ועד מוקך:

(לה) יכבה יהוה בשחין רע על-הברבים ועל-השקים אשר לא-תוכל להרפא מברך רגלך ועד קדקדך: אבן עזרא

לו יגלי יי יתך ונת מלכך די תקים עלך לעם די לא ידעת את באבקהיך ותפלה תמן לעממא פלחי טענתא אעא ואבנא:

(לו) יולך יהוה אתך ואת-מלכך אשר תקים עליך אל-גוי אשר לא-ידעת אתה ואבתיך ועברת שם אלהים אחרים עץ ואבן: אבן עזרא

לז ותהי לצדו למתל ולשועי בכל עממא די ידברנה יי לתמן:

(לז) והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר-ינהגך יהוה שמה:

כ"י • לשמה • אש"ו אשטורדישו"ן, כל הרואה אותך ישום עליך. למשל • כשתבא מכה רעה על אדם, יאמרו: 'זו דומה למפת פלוני'. ולשנינה • לשון (לעיל ח) "ושננתם", ידברו בך, וכן תרגומו: 'ולשועי', לשון ספור, ואשתעי. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

לז וצבדת שם. ולא יועיל לך, רק תהנה לשמה. כל רואך, לשמו: לז למשל. באוון: ולשנינה. בפה. מגזרת ושננתם: ינהגך ה'. בעונך. וקודם זה, יבא עליך שנת רעב, ואתה עורך בארץך:

לג ורצוין. בחקקה: לד ופירוש בשגעוון. שיראה גופו מלא שחין: לה על הברבים ועל השוקים. פי בהיות השחין שם, קשה לסור: אשר לא תוכל להרפא. בעבור היותם מחזין לגוף:

ל ישגלגלה. פנוי לשכיבה. וכן שגל המוכנת למטה: תחללנו. מגזרת חלילה: לב וכלות. כמו נכספה וגם פלחה. וכן ותכל דוד. ואינו חסר נפש, פאשר פירש חסר הדעת. פי ותכל, פועל יוצא. ולא נזכר הפועל. כמו אשר ילדה אותה:

זרע רב תוציא השדה ומעט תאסוף כי יחסלנו הארבה: (לח) זרע זרע זרע סגי תפק למקלא וזער תכנוש ארי יחסלנה גובא: לח בר זרע זרע סגי תפק למקלא וזער תכנוש ארי יחסלנה גובא:

כ"י יחסלנו • יכלנו, ועל שם כך נקרא 'חסיל', שמכלה את הכל. אבן עזרא

כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת: אבן עזרא (למ) כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת: אבן עזרא

זיתים יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוף כי ישל זיתך: (מ) זיתים יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוף כי ישל זיתך:

כ"י כי ישל • ישיר פרוטיו, לשון (לעיל ט) "ונשל הפרזל". אבן עזרא

בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך ילכו בשבי: (מא) בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך ילכו בשבי:

כל-עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל: (מב) כל-עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל:

יירש הצלצל • יעשנו הארבה רש מן הפרי. יירש • יעני. הצלצל • מין ארבה. ואי אפשר לפרש יירש לשון ירשה, שאם פן היה לו לכתב: יירש. ולא לשון הורשה וגירושין, שאם פן היה לו לכתב: יירש. אבן עזרא

הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה: אבן עזרא (מג) הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה: אבן עזרא

הוא ילוך ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב: אבן עזרא (מד) הוא ילוך ואתה לא תלוננו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב: אבן עזרא

ובאו עליך כל-הקללות האלה ורדפוה והשיגוה עד השמדך כי-לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמור מצותיו וחקתיו אשר צוה: (מה) ובאו עליך כל-הקללות האלה ורדפוה והשיגוה עד השמדך כי-לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמור מצותיו וחקתיו אשר צוה:

והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד-עולם: אבן עזרא (מו) והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד-עולם: אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

מאד מאד:	הפך, ושמן על ראשך: כי ישל. מבנין נפעל:	לח יחסלנו. יכריתנו. והוא מן חסיל, מין ממיני הארבה:
מד הוא יהיה לראש. כטעם, ועבר לזה לאיש מלוח:	מב יירש. מהפכר הדגוש. והטעם, כמו להוריש גוים: צלצל. מלה מרובעת. אין לו ריע. ופירושו כפי מקומו:	לט תטע. תיגע בנטיעה ובעבודה: ולא תשתה. בשעת הבציר: ולא תאגר. תקבץ. והוא פעל. כמו, אגרה בקציר:
מו לאות. מהשם, שתזכור כי מרדת בו. ולא בך לבדך, כי גם בזרעך. כטעם, אבותינו חטאו ואינם. וכבר פירשתיו:	מג מעלה מעלה. פעמים שאין למעלה ממנו, או תמיד. וכן מטה מטה. הטעם,	מ לא תסוף. כמשפט, וסוף לא סכתי. וזה

מזחלף די לא פלחמא קדם יי אלהיך
בחדוּא ובשפירות לבא מסגי פלא:

(מז) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב פֶּלַ:

ט"י ◀ מְרֹב פֶּלַ • בְּעוֹד שֶׁהָיָה לָךְ פֶּלַ טוֹב. אבן עזרא

מח ותפלח ית פעלי דבבך די יגרגה יי בך
בכפנא ובצחוטא ובכרטיליתא ובחסירות
פלא ויתן גיר פרזלא על צונארך עד
דישתיצי יתך:

(מח) וְעַבַדְתָּ אֶת־אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יְהוָה בְּךָ
בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעֵרֹם וּבְחָסֶר פֶּלַ וְנָתַן עָלַי בְּרוּל'
עַל־צוֹאֲרֶךְ עַד הַשְּׂמִידוֹ אִתְּךָ:

מט ייתי יי עלך עם מרחיק מסגי ארעא
כמא די משתדי נשרא עמא די לא תשמע
לישגה:

(מט) יִשָּׂא יְהוָה עֲלֶיךָ גֹי מְרַחֵק מִקְצֵה הָאָרֶץ
בְּאֲשֶׁר יֵדְאָה הַנָּשֵׁר גֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשׁוֹנוֹ:

לא-תשמע לשונו • שלא תפיר לשונו,
"כי שומע יוסף", אינטינדרר"י בלע"ז

ט"י ◀ בְּאֲשֶׁר יֵדְאָה הַנָּשֵׁר • פתאם, ודרך מצלחת ונקלו סוסיו.
[כרשית מא] "תשמע חלום לפתור אותו", [וכן: (שם מב)]

(פערשטעהען) • אבן עזרא

נעם תקיף אפין די לא יסב אפין לסבא
ועל ינקא לא מרחם:

(נ) גֹי עַז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פָּנִים לְזָקֵן וְנָעַר לֹא
יָחַן:

נא ותיכול ולדא דבערך ואבא דארעך עד
דתשתצי די לא נשאר לך עבדא חמרא
ומשקא בקרי תוריה ועדרי ענה עד דיובד
יתך:

(נא) וְאָכַל פְּרִי בְהֵמָתְךָ וּפְרִי־אֲדָמָתְךָ עַד הַשְּׂמִידָה
אֲשֶׁר לֹא־יִשְׂאִיר לָךְ דָּגֵן תִּירוּשׁ וַיִּצְהָר שָׁנָה
אַלְפִיךָ וְעִשְׂתִּירַת צֹאנֶךָ עַד הָאֲבִידוֹ אִתְּךָ:

נב ויעק לך בכל קרויה עד דיקבש שוריה
רמא וכריכא די את רחץ לאשתובא בהן
בכל ארעך ויעק לך בכל קרויה בכל ארעך
די יסב יי אלהיך לך:

(נב) וְהֵצֵר לָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ עַד רֵדַת חֲמֹתֶיךָ
הַגְּבֻהַת וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אִתָּה בְּטַח בָּהֵן בְּכָל־
אֲרָצְךָ וְהֵצֵר לָךְ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ בְּכָל־אֲרָצְךָ אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ:

ט"י ◀ עַד רֵדַת חֲמֹתֶיךָ • לשון רדוי וכבוש.

נג ותיכול ולדא דמעך בשר בניה ובנתיה די
יסב לך יי אלהיך בצנרא ובקמא דיעק לך
סנאך:

(נג) וְאָכַלְתָּ פְּרִי־בִטְנֶךָ בְּשֶׁר בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר
נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר־יִצְּיֵק
לָךְ אֵיבֶךָ:

ט"י ◀ וְאָכַלְתָּ פְּרִי בִטְנֶךָ בְּשֶׁר בְּנֶיךָ וּגו' בְּמִצּוֹר • מחמת שיהיו צרין על העיר, ויהיה שם מצוק, עקת
רעבון. אבן עזרא

אבן עזרא על התורה

מז מרב פל. אשר תמאנה. או כל צורך: מט ידאה. יעוף. וכן, וידא על פני רים: נג ואכלת פרי בטנך. במצור: יציק לך. כל
אחד מאויביך. או הוא פן, בעבור היותו בסוף:

(ט) וְהָשִׁיב בְּךָ אֶת כָּל־מְדוּנָה מִצְרִים אֲשֶׁר יָגַרְתָּ מִפְּנֵיהֶם וּדְבַקוּ בְּךָ:
 • וְיָתֵב בְּךָ יָת כָּל מִכְתָּשֵׁי מִצְרַיִם דִּי דְחַלְמָא מִקְדָּמֵיהוֹן וַיְדַבְּרוּן בְּךָ:

טז • אֲשֶׁר יָגַרְתָּ מִפְּנֵיהֶם • מִפְּנֵי הַמַּכּוֹת, כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל רוֹאִים מַכּוֹת מְשֻׁנוֹת הַבָּאוֹת עַל מִצְרַיִם, הָיוּ יִרְאִים מֵהֶם שְׂלֵא יָבוֹאוּ גַם עֲלֵיהֶם, תִּדְעַ שְׁפָן כְּתִיב: (שמות טו) "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעַע וְגו', כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֲשִׁים עֲלֵיךְ", אֵין מִיִּרְאִין אֶת הָאָדָם, אֲלֵא בְּדַבְּרֵי שֶׁהוּא יָגוּר מִמֶּנּוּ.

(סא) גַּם כָּל־חֲלֵי וְכָל־מַפְּהָ אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמֹדָד:
 סא אָף כָּל מַרְע וְכָל מַחָא דִּי לֹא כְּתִיבִין בְּסֵפֶרָא דְאֻרִיתָא הָדָא יִתְנֹון יְיָ עֲלֶיךָ עַד דִּישְׁתַּצְּדָךְ:

טז • יַעֲלֶם • לְשׁוֹן עֲלִיָּה • אבן עזרא

(סב) וּנְשֹׂאֲרֵתֶם בְּמַתִּי מַעֲט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתֶם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 סב וְתִשְׁתַּאֲרוּן בְּעַם זַעַר חֲלָף דִּי הוּיִתוּן כְּכֹכְבֵי שָׁמַיָא לְמַסְגֵי אַרְי לֹא קַבְּלָתָא לְמִימְרָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ:

טז • וּנְשֹׂאֲרֵתֶם בְּמַתִּי מַעֲט תַּחַת וְגו' • מוֹעֲטִין חֲלוּף מְרַבִּין.

(סג) וְהָיָה בְּאֲשֶׁר־שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהֵיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם בְּן יִשְׂשִׁי יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וּנְסַחְתֶּם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בְּאֲשַׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:
 סג וְיִהִי כִמְא דְחָדִי יְיָ עֲלֵיכוֹן לְאוֹטְבָא יִתְכוֹן וּלְאִסְגָּאָה יִתְכוֹן בְּן יִחְדִי יְיָ עֲלֵיכוֹן לְאוֹבְדָא יִתְכוֹן וּלְשַׁצָּאָה יִתְכוֹן וְתִטְלָטְלוֹן מֵעַל אַרְעָא דְאֵתָּ עַלֵל לְתַמְן לְמִירְתָּהּ:

טז • בְּן יִשְׂשִׁי ה' • (מגילה י) אֶת אוֹיְבֵיכֶם עֲלֵיכֶם, לְהַאֲבִיד וְגו'. וּנְסַחְתֶּם • לְשׁוֹן עֲקִירָה, וְכֵן: (משלי טו) "בֵּית גָּאִים יִסַּח ה'". אבן עזרא

(סד) וְהִפְיֹצְךָ יְהוָה בְּכָל־הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדְּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֶתָ אֶתָּה וְאַבְתֹּיךָ עֵץ וְאֶבֶן:
 סד וַיְבַדְּרוּךְ יְיָ בְּכָל עַמְמֵיָא מִסִּפֵי אַרְעָא וְעַד סִפֵי אַרְעָא וְתַפְלַח תַּמְן לְעַמְמֵיָא פְּלַחִי טַעוּתָא דִּי לֹא יַדְעַת אֶת וְאַבְתֹּיךָ אַעָא וְאַבְנָא:

טז • וְעַבְדְּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים • כְּתַרְגוּמוֹ, לֹא עַבְדְּתָ אֱלֹהוֹת מִמֶּשׁ, אֲלֵא מַעֲלִים מִס וְגִלְגָּלוֹת לְכַמְרֵי עַבְדְּתָ כֹכְבִים.

(סה) וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא־יְהִי מְנוּחַ לְבָרִי רַגְלְךָ וְנָתַן יְהוָה לְךָ שֵׁם לֵב רַגְוֹ וּכְלִיוֹן עֵינָיִם וְדֹאֲבוֹן נַפְשׁ:
 סה וּבְעַמְמֵיָא הָאֲנוּן לֹא תִגִּיעַ וְלֹא יִהְיָ מְנַח לְפָרְסַת רַגְלְךָ וְיִתֵּן יְיָ לְךָ תַּמְן לֵב דְחַל וְחִשְׁכַת עֵינָיִם וּמִפְּחֵן נַפְשׁ:

אבן עזרא על התורה

סא יַעֲלֶם ה'. מַגְנַת הַעֲלָה. וְאֵם הוּא חֲטוּף. וְיֵשׁ אוֹמֵר, כְּמוֹ וְיִבְיֵאֵם, לְשׁוֹן אַרְמִי: סג וְטַעַם כְּאֲשֶׁר שָׁשׂ. שְׂלֵא תַחְשׁוּב, כִּי זִיּוֹק לְשֵׁם אוֹ יִתְאַבֵּל. כְּטַעַם, אִם צְדָקַת מַה תַּמְן לוֹ: וּנְסַחְתֶּם. מִבְּנִין נִפְעַל. וְהוּא חֲסַר נִיּוֹן. מַגְנַת. יִסַּח ה':

כ"י ◀ לא תרגיע • לא תנוח, כמו: (ישעיה כח) "וזאת המרגעה". לב רגז • לב חרד, פתרגומו: 'דחל', כמו: "שאל מתחת רגזה לך", (שמות טו) "שמעו עמים רגזון", (שמואל ב כב) "מוסדות השמים רגזו". וכליון עינים • מצפה לישועה, ולא תבא.

(טו) והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם
ולא תאמין בחיידך

כ"י ◀ חייך תלאים לך • על הספק, כל ספק קרוי 'תלוי': 'שמא אמות היום בתרב הבאה עלינו'. (מנחות ק"א) ורבותינו דרשו: זה הלוקח תבואה מן השוק. ולא תאמין בחיידך • זה הסומך על הפלטר. אבן עזרא

(טז) בבקר תאמר מִי־יתן ערב ובערב תאמר מִי־יתן
בקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך
אשר תראה:

כ"י ◀ בבקר תאמר מִי־יתן ערב • (סוטה מט) ויהיה הערב של אמש. ובערב תאמר מִי־יתן בקר • של שחרית, שהצרות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרבה קללתה משלפניה.

(טז) והשיבך יהוה מצרים פאניות בדרךך אשר
אמרתי לך לא־תסיר עוד לראתה והתמפרתם שם
לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה: ם

כ"י ◀ פאניות • בספינות בשביה. והתמפרתם שם לאיביך • אתם מבקשים להיות נמפרים להם לעבדים ולשפחות. ואין קנה • פי יגזרו עליך הרג וכליון. והתמפרתם • בלע"ז איפורוונדריין ווי"ש (אין איהר וועט זיך אליין וועלן פערקייפן), ולא יתכן לפרש "והתמפרתם", בלשון 'ונמפרתם' על ידי מוכרים אחרים, מפני שנאמר אחריו: "ואין קנה". אבן עזרא

(טז) אלה דברי הברית אשר־צוה יהוה את־משה
לכרת את־בני ישראל בארץ מואב מלכד הברית
אשר־כרת אתם בחרב: פ

כ"י ◀ לכרת את־בני ישראל • שיקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה. מלכד הברית • קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסניי.

♦ שבת קודש י"ח אלול ♦

א ויקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזתיון ית כל די עבד יי לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעה:

כט (א) ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אליהם אתם ראיתם את כל-אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל-עבדיו ולכל-ארצו:

~ נקודות משיחות קודש ~ (מכתב ראש חדש ניסן תשנ"ג – לקוטי שיחות לז עמ' 156)

אתם ראיתם . . ולא נתן ה' לכם . . ועינים לראות (כט, א-ח) יש לשאל, הרי הפסוק עצמו מדגיש שבני ישראל ראו את נסי יציאת מצרים, ואיך לא ראו אותם עד לסיים ארבעים שנה במדבר? אלא, כאן מדובר בראיה כזו המשפיעה על האדם לשמור את "דברי הברית הזאת" במקל המדה. ולשם כך לא די בראיה בפעם הראשונה, אלא יש צורך בהסתכלות - נשמתית! עמקה ופנימית, כך שההתגלות האלקית העל-טבעית תחדור ותמלא את האדם, עד שיתרומם מעל הגבולות הטבעיות. וזה דורש ארבעים שנות למוד והתעמקות. **אבן עזרא**

ב נסי רכביא די חזאה עיניך אתיא ומופתיא רכביא האנון:

(ב) המסות הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפתים הגדלים ההם:

ג ולא יחב יי לכון לכא למדע ועינין למחזי ואדנין למשמע עד יומא הדין:

(ג) ולא-נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה:

יש"י: «ולא-נתן ה' לכם לב לדעת • להפיר את חסדי הקדוש ברוך הוא, ולידבק בו. עד היום הזה • שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמו שנגמר: (לקמן לא) "וינתנה אל הכהנים בני לוי", באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו: משה רבינו, אף אנו עמדנו בסיני, וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר: 'לא לכם נתנה, לנו נתנה? ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם: (לעיל כו) "היום הזה נהיית לעם וגו'", היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחספצים במקום.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק י"ד עמוד 101)

הפרת הטוב שעל-ידי הנסים

אתם ראיתם את כל-אשר עשה יהוה לעיניכם גו' ולא-נתן יהוה לכם לב לדעת גו' עד היום הזה:

להפיר את חסדי הקב"ה ולדבק בו (כט, א-ג. ובפירוש רש"י)

לכאורה יש לתמוה, הרי מצינו בכמה מקומות שנתנו בני ישראל לבם להודות לה' על הנסים שנעשו להם, וכגון: "וירא ישראל את היד הגדולה גו' ויאמינו בה' גו' אז ישיר משה ובני ישראל" (שמות יד, לא; טו, א), וכהנה רבות? ויש לומר, שבאור ענין זה רמז רש"י בדייק לשונו "להפיר את חסדי הקב"ה ולדבק בו". דהנה, ישנם נסים היוצאים מגדר הטבע והרגילות, כמו הנס דקריעת ים-סוף, ונסים כאלו מטבעם פועלים יראת הרוממות כלפי הקב"ה, ואכן מצינו ברובי מקומות שיכירו בני ישראל באלו הנסים, ויודו עליהם לקב"ה. אף סוג אחר ישנו בנסים, והוא הנהגה נסית שנמשכת זמן מרבה, שאזי טבע האדם הוא שמתרגל לנס ואינו מתפעל ממנו, דהרגל נעשה טבע, שלכן נסים אלו אינם מביאים ליראה.

אבן עזרא על התורה

אכלו לתם זולתו. ואלה הבנים, ראו כי השם עזרם, והכו שני המלכים:

אתכם, ואחר פן ויצא עוג, פי יש מהם שראו האותות שעשה השם במצרים. והם והבאים אחריהם, ראו מופת המן, שלא

א ויקרא משה אל כל ישראל. לכתות הברית. על פן אחריה, אתם נצבים היום: וטעם אתם ראיתם, ואחר כך ואולף

ופעלת נסים אלו שהם "חסדי המקום", היא להביא לקרוב ודבקות במשפיע הטובה, דאף שאינם פועלים יראה להיותם תמידיים, הרי אם מכיר שהדבר נסי הוא, צריכה ההפכה בזה לפעל קרוב ואהבה במשפיע הטובה. ובנסים אלו עוסק משה רבנו בהמשך דבריו (בפסוקים ד-ה): "ואולף אתכם ארבעים שנה במדבר, לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלף לא בלטה מעל רגלך, לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם", שעל-זה הוכיחם שהיה עליהם "להפיר את חסדי הקב"ה ולדבק בו".

וזהו שממשיך רש"י: "ש"היום הזה", "הבנתי שאתם דבקים ונפצים במקום". **אבן עזרא**

ד ונדברית יתכון ארבעין שנין במדבר לא בליאת פסיתכון מנכון ומסנף לא עדו מעל רגלך:

(ד) וְאוֹלֵף אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא-בָלוּ שְׁלֹמֹתֵיכֶם מֵעַלְיֶיכֶם וְנִעְלַף לֹא-בִלְתָּה מֵעַל רַגְלְךָ:

רגלך: **אבן עזרא**

ה לחמא לא אכלתון וחמר חדת ועתיק לא שתיתון בדיל דתדעון ארי אנא יי אלהכון:

(ה) לַחֵם לֹא אָכַלְתֶּם וַיַּיִן וְשִׁכָר לֹא שְׁתִיתֶם לְמַעַן תִּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ו ואתיתון לאתרא הדין ונפק סיחון מלפא דחשבון ועוג מלפא דמתנן לקדמותנא לאגחא קרבא ומחונון:

(ו) וַתָּבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשֹׁבוֹן וְעוֹג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ לְמַלְחָמָה וַנִּפֹּם:

כ"י < וַתָּבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה • עתה אתם רואים עצמכם בגדלה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם, ושמרתם את דברי הברית הזאת. דבר אחר: "ולא נתן ה' לכם לב לדעת", (ע"ז ח) שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחקמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל מאן ואילך יקפיד, ולפיכך ושמרתם את-דברי הברית הזאת וגו'.

ז ונסכנא ית ארעהון ויהכנה לאחסנא לשבטא דראובן ולשבטא דגד ולפלגות שבטא דמנשה:

(ז) וַנִּפְקַח אֶת-אַרְצָם וַנַּחֲלָה לְרְאוּבֵנִי וּלְגַדִּי וּלְחֻצֵי שֵׁבֶט הַמְּנַשֵּׁי:

ח ותטרון ית פתגמי קנימא הדא ומעבדון יתהון בדיל דתצלחון ית כל די מעבדון: פ פ פ

(ח) וְשָׁמַרְתֶּם אֶת-דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תִּשְׁפִּילוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: **אבן עזרא**

קכ"ב פסוקים, לעבד"ו סימן. חסלת פרשת תבא

הפטרה לפרשת כי תבוא לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה לקמן עמ' קנה

אבן עזרא על התורה

ח למען תשפילו. כמו תצלחו. והוא פעל יוצא לב' פעולים. והעד, תעשון. כמו, ויהי דוד לכל דרכיו משפיל:

ד וטעם לא בלו. פירשתי. ומפת סיחון ועוג שהיה קרוב, על בן אתם חבבים לשמור הברית:

ג וטעם לב לדעת. בעבור שנסו השם עשר פעמים, ולא הזכירו האותות שראו: וטעם נתן. כי מאתו העלילה הראשונה. ועוד, כי ראו שלא הוצרכו לחם ויין:

שיעורי תהלים לשבוע פרשת תבוא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

בי"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שיי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ט"ו אלול מפרק עז עד סוף פרק עח ופרקים מג-מה</p>	<p>יום ראשון - י"ב אלול מפרק סו עד סוף פרק סח ופרקים לד-לו</p>
<p>יום חמישי - ט"ז אלול מפרק עט עד סוף פרק פב ופרקים מו-מח</p>	<p>יום שני - י"ג אלול מפרק סט עד סוף פרק עא ופרקים לז-לט</p>
<p>יום שישי - י"ז אלול מפרק פג עד סוף פרק פז ופרקים מט-נא</p>	<p>יום שלישי - י"ד אלול מפרק עב עד סוף פרק עו ופרקים מ-מב</p>
<p>שבת קודש - י"ח אלול פרק כ מפרק פח עד סוף פרק פט ופרקים נב-נד</p>	

יום ראשון י"ב אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיט, יג מה רב טובך... עד עמ' קיט, די כו':

1 יג. "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'". - פסוק
 2 בתהלים, המסתיים: "פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". מתחילת
 3 הפסוק יוצא שהשכר צפון ומוסתר, ואילו מסוף הפסוק יוצא,
 4 שהשכר הוא "נגד בני אדם", שכר גלוי, נגד בני אדם הרואים
 5 אותו. יסביר רבנו הזקן,
 6 שבעבודת בני ישראל
 7 (המביאה את השכר),
 8 ישנם אותם שני אופנים:
 9 עבודה סמויה ועבודה
 10 גלויה. ובלשון רבנו הזקן:
 11 הנה, בכלל עובדי ה' -
 12 מקיימי תורה ומצוות, יש
 13 ב' פחינות ומדרגות
 14 חלוקות מצד שרש
 15 נשמתם למעלה,
 16 מבחינת ימין ושמאל. -
 17 חסד וגבורה, שנשמה
 18 אחת באה מבחינת
 19 ה"ימין" שלמעלה, ונשמה
 20 שניה באה מבחינת
 21 ה"שמאל" שלמעלה,
 22 דהיינו, - ההשפעה שבכך
 23 בעבודתו של יהודי, היא
 24 - שפחינת שמאל היא
 25 מדת הצמצום והתקשר
 26 פעבודת ה', - עבודת הנשמה, הבאה מבחינת ה"שמאל"
 27 וה"גבורה" למעלה - היא א) בצמצום, וב) בהסתרה, בעבודת
 28 ה', כמו שכתוב: "והצנע לכת כו'" - עם
 29 ה' אלקיך, וכמו שכתוב בפסוק שני: "במסתרים תבכה
 30 כו'", - נפשי, וכמו שאומרים רבותינו ז"ל: "כל העוסק
 31 בתורה בסתר כו'". - שבכל זה מדובר שהעבודה היא בסתר:
 32 במצוות - "הצנע לכת", בתפלה - "במסתרים תבכה", ובתורה
 33 - "עוסק בתורה בסתר". להלן יאמר רבנו הזקן, שמוזה בא גם
 34 כן צמצום והגבלה. והנה, מפרה זו - מ"שמאל", נמשכה גם
 35 כן בחינת הצמצום והגבול פעבודת ה', כמו בצדקה
 36 להיות נדון - ולחשוב את חובתו, בהשג יד³, - לפי יכולתו,
 37 ו"המכובד" - בצדקה, אל יבזבז יותר מהמש"ב⁶, - הרי
 38 שהצדקה שהוא נותן היא בהגבלה, ובהאי גונא - וכך גם,
 39 בתלמוד תורה ושאר מצות - די לו שיוצא ידי חובתו

מחויב מפרש שחיבתו התורה בפרוש לקבוע עתים כו'. -
 הרי כמה שהתורה מחייבת אותו לקבוע עתים לתורה - באותה
 מדה הוא קובע. כל ההגבלות האמורות בעבודתו את ה' הן
 מפני ששורש נשמתו הוא מבחינת ה"שמאל" שלמעלה. אף
 בחינת ימין - נשמה
 שבאה מבחינת ה"ימין"
 שלמעלה, היא מדת
 החסד וההתפשטות
 פעבודת ה', בהתרחבות
 כלי צמצום והסתרה
 כלל, כמו שכתוב:
 "ואתהלכה ברחבה כו'".
 וממנה - מבחינת
 ה"ימין", נמשך גם כן מה
 שאמר רבותינו
 זכרונם לברכה: "זרק
 מרה בתלמידים כו'".
 (צריך עיון. ונראה שצריך
 להיות קדם אף בחינת ימין
 כו') - צריך עיון אם יש
 שייכות לענין "זרוק מרה
 בתלמידים" לבחינת
 ה"ימין". שהרי לכאורה זה
 להיפך, ענין של גבורה
 וחומרא, ולא ענין של
 חסד. וכפי הנראה זה צריך לבוא לפני המלים "אך בחינת ימין",
 שאז המשמעות של "וממנה" היא על בחינת ה"שמאל"
 והגבורה, שממנה נמשך "זרוק מרה בתלמידים". על כל פנים,
 הוא אומר כאן, שמבחינת ה"ימין" באה אי"ה התחבאות בהצנע,
 אלא ללכת בהרחבה בעבודת ה', וגם - לא רק אופן העבודה
 הוא בהרחבה, אלא גם עצם העבודה הוא כלי צמצום וגבול
 כלל, ואין מעצור לרוח נדביתו, בין בצדקה ובין בתלמוד
 תורה ושאר מצות, - הכל הוא עושה ברוח נדיבה שלא
 בהגבלה, נתן צדקה בלי גבול ולומד תורה בשופי - לא רק כפי
 שהוא מחוייב על פי דין לקבוע עתים לתורה, והוא מקיים
 מצוות באופן כזה של רוח נדיבה. ולא די לו לצאת ידי
 חובתו בלבד, - בענינים של תורה ומצוות, אלא עד כלי די
 כו': - אלה הם האופנים והמדריגות בעבודת ה' הבאים מצד
 השוני של שורש נשמתם למעלה, מ"ימין" או מ"שמאל".

1. תהלים לא, כ. 2. מיכה ו, ח. 3. ירמ' יג, יז. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה מו"ק טז, ב: מבפנים כו' בסתר". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: טוש"ע ריש הל' צדקה". 6. כתובות נ, א. 7. תהלים קיט, מה. 8. כתובות קג, ב.

יום שני י"ג אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קיט, והנה כל איש ישראל... עד עמ' 238, א"א ע"ה.

1 והנה, כל איש ישראל צריך להיות כלול מב' פחינות אלו,
 2 - של "ימין" ו"שמאל", זה שנשמתו באה מבחינת "ימין" וחסד,
 3 צריך שתהיה בו גם בחינת "שמאל" וגבורה, וכן להיפך, ואין לך
 4 דבר שאין לו מקום. - גם חסד וגם גבורה יש להם מקום וזמן
 5 אצל האדם, מתי יש
 6 להשתמש בהם. ולכן
 7 מצינו - מוצאים אנו,
 8 כמה דברים מקולי בית'
 9 שמאי ומחומרי בית'
 10 הלל, - שבית שמאי
 11 מקילים בהם ובית הלל
 12 מחמירים בהם, ללמדנו
 13 שאף בית-שמאי שרש
 14 נשמתם מבחינת שמאל
 15 העליון¹⁰, ולכן היו דנין
 16 להחמיר תמיד בכל
 17 אסורי התורה, -
 18 להחמיר, הוא ענין של
 19 גבורה ודין, שהדבר יהיה
 20 אסור ושלא יוכל
 21 להתעלות בקדושה, ובית
 22 הלל שהיו מבחינת ימין
 23 העליון, היו מלמדין
 24 זכות להקל ולהתיר
 25 אסורי בית-שמאי,
 26 שיהיו מתרים מאסורם
 27 - ל"סטרא אחרא", איסור
 28 הוא הרי מלשון "אסור
 29 וקשור", שהדבר קשור ל"סטרא אחרא" ולחיצונים, כפי שאומר
 30 בפרק ז' בחלק ראשון של ספר ה"תניא", ויכלו לעלות למעלה
 31 - בקדושה, הרי למרות שכך היה הסדר בכלל שבית שמאי
 32 החמירו ובית הלל הקילו - אף-על-פי-כן כמה דברים היו
 33 בית-שמאי מקליון, - וזאת מפני התכללות שרש נשמתם -
 34 של בית שמאי, שהוא כלול גם מימין - חסד, וכן שרש
 35 נשמת בית-הלל כלול גם משמאל, - וגבורה, פידוע דרך
 36 ומדות¹¹ - השיעורים והאופנים של קדש העליון, - של בחינת
 37 "קדש" שלמעלה, דלית תמן - שאין שם, קצוץ ופרוד
 38 חסד-שלום, וכל המדות - הבאות מ"קדש העליון", כלולות

אגרת הקדש

1 והנה כל איש ישראל צ"ל כלול מב' בחי' אלו ואין
 2 לך דבר שאין לו מקום ולכן מצינו כמה
 3 דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ללמדנו שאף ב"ש
 4 ששרש נשמתם מבחי' שמאל העליון ולכן היו דנין
 5 להחמיר תמיד בכל איסורי התורה. וב"ה שהיו מבחי'
 6 ימין העליון היו מלמדין זכות להקל ולהתיר איסורי
 7 ב"ש שיהיו מותרים מאיסורם ויכלו לעלות למעלה
 8 אעפ"כ בכמה דברים היו ב"ש מקילין מפני התכללות
 9 שרש נשמתם שהוא כלול גם מימין וכן שורש נשמת
 10 ב"ה כלול גם משמאל כידוע דרך ומדות קדש העליון
 11 דלית תמן קיצוץ ופרוד ח"ו וכל המדות כלולות זו
 12 מזו. ולכן הם מיוחדות זו בזו כידוע לי"ה וכדכתיב
 13 באברהם שהוא מדת החסד והאהבה עתה ידעתי כי
 14 ירא אלהים אתה ע"י שלבש מדת הגבורה ויעקוד
 15 את יצחק בנו ויקח את המאכלת כו'. ומה שאמר
 16 הכתוב אברהם אוהבי ופחד יצחק הנה החפרש
 17 וההבדל הזה הוא בבחי' גילוי והעלם שבמדת יצחק
 18 הפחד הוא בבחי' גילוי והאהבה מסותרת בבחי'
 19 העלם והסתר וההיפך במדת א"א ע"ה

20 אהבי¹⁴ ו - בפסוק אחר¹⁵ נאמר: "פחד יצחק", - שעבודת
 21 אברהם היא במדת החסד והאהבה, ועבודת יצחק - במדת
 22 הפחד והגבורה. כיצד, איפוא, זה תואם למה שנאמר קודם,
 23 שאברהם עובד את השם יתברך גם במדת הגבורה, ויצחק עובד
 24 את השם יתברך גם במדת החסד והאהבה? הנה ההפך
 25 וההבדל הזה הוא בבחינת גילוי והעלם, שבמדת יצחק
 26 הפחד - והגבורה, הוא בבחינת גילוי, והאהבה - והחסד,
 27 מסותרת בבחינת העלם והסתר, וההפך במדת אברהם
 28 אבינו עליוהשלום. - שהפחד והגבורה הם אצלו בבחינת
 29 העלם והסתר, והאהבה והחסד בבחינת גילוי.

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עדיות פ"ד-ה". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה זח"ג רמה, א". 11. "הלשון צריך עיון קצת" (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"הערות ותיקונים"). 12. וירא כב, יד. 13. שם כב, י. 14. ישעי' מא, ח. 15. וישלח לא, מב.

יום שלישי י"ד אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 238, וזהו שאמר דהע"ה... עד עמ' קב, בסוכה וגו':

44 חסד ואהבה – הם בעלי בטחון, וְחֶסֶדָם וְטוֹכְסָם הוּא גַם כֵּן
 45 בְּבַחֲנֵינָת גִּלּוּי וְהַתְּפַשְׁטוּת נִגְדַּד – בפני בני אדם, ולא בְּבַחֲנֵינָת
 46 צְמִצּוּם וְהַסְתֵּר כָּלְלֵי. – בכך מתורץ מה שהפסוק מתחיל ב"אשר
 47 צִפְנָת לִירֵאִיךָ", שהחסד צפון ומוסתר, ומסיים ב"פעלת לחוסים
 48 כך נגד בני אדם", שהחסד
 49 הוא בגילוי, בפני בני אדם
 50 – שכן, מדובר כאן אודות
 51 שני סוגי חסד: החסד
 52 שהוא אצל "יראיך",
 53 שהוא בהסתר והעלם,
 54 והחסד שהוא אצל
 55 ה"חוסים כך", אצל בעלי
 56 הבטחון שהם מבחינת
 57 ה"ימין" – והחסד אצלם
 58 הוא גלוי. (ומה שְׁכָתוּב –
 59 "אשר צִפְנָת) לִירֵאִיךָ"
 60 וְלֹא "בִירֵאִיךָ", – שהרי,
 61 אם מדובר אודות בחינת
 62 החסד שישנה אצל יראי
 63 השם, היה צריך לומר
 64 "בִירֵאִיךָ", אך כשכתוב
 65 "לִירֵאִיךָ" נראה הרי
 66 שמדובר אודות החסד
 67 שלמעלה הניתן כשכר
 68 ליראים? הִנְנוּ מְשׁוּם שְׁכָל
 69 מַה שֶּׁהוּא בְּבַחֲנֵינָת הָעֵלָם
 70 כְּכֹל נְשָׁמָה, הִנְהָ בְּחִינָה
 71 זו אֵינָה מְלַבֶּשֶׁת תּוֹךְ
 72 הַגּוֹף כְּמַחוּ וְלָבוּ, – שכן המוח והלב אינם כלים לקלוט בחינה
 73 זו, אֲלָא הוּא בְּבַחֲנֵינָת מִקּוּף מְלַמְעֵלָה, – מעל לנשמה, וּמְשִׁם
 74 הוּא מְאִירָה לְמַחוּ וְלָבוּ לְעֵתִים הַצְּרִיכִים לְהַתְּעוֹרְרוֹת בְּחִינָה
 75 זו, שְׁתִּתְעוֹרֵר וְתֵאִיר לְמַחוּ וְלָבוּ, כְּדֵי לְבַא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה
 76 כְּפַעַל מְשִׁם. – למשל מי שעבודתו בצדקה היא תמיד בשיעור
 77 וגבול, תהיה אצלו אי־פעם התגלות המדה מהחסד הנסתר שלו
 78 שהוא בלתי מוגבל, לתת צדקה בלי מדה ובלוי גבול, וכו'. וְאָמַר
 79 עַל כֵּן, – ולכן הוא אומר, אֲשֶׁר "רַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל",
 80 הַצִּפּוֹן – באלה שהטוב והחסד מוסתרים אצלם, וְהַגִּלּוּי, –
 81 באלה שהחסד אצלם הוא בבחינת גילוי, הוּא בְּבַחֲנֵינָת כְּלֵי גָבוּל
 82 וּמְדָה לְפִי עֵרֶךְ נְפִשׁוֹתָם הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף, – שהרי אינו בלי
 83 גבול אמיתי, שכן זה הרי חסד של נברא שבכלל הוא מוגבל, אך
 84 לפי ערך נפשותיהם זה הרי בלי גבול, לְכֵן גַּם אֵתָה ה' תִּתְּנֶנָּה
 85 עִמָּהֶם כְּמִדַּת תְּהַדּוּל – חסד שבבחינת גדולה, חסד
 86 שלמעלה מהשתלשלות, כְּלֵי גָבוּל וְתַכְלִית, הַנִּקְרָא "רַב

1 וְזֶהוּ שְׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלְיוֹהֶשְׁלֹום: – שהוא בחינת
 2 גבורה¹⁶: "מַה רַב טוֹבְךָ וְגו'". – ומסיים "אשר צִפְנָת לִירֵאִיךָ",
 3 כְּלוּמַר, שְׁמִדַּת הַטוֹב וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר הִיא בְּבַחֲנֵינָת הָעֵלָם
 4 וְהַסְתֵּר אֲצֵל כָּל מִי שֶׁשָּׂרֵשׁ נְשָׁמָתוֹ מִבְּחִינַת שְׁמַאל, –
 5 בחינת הגבורה, הַנִּקְרָא –
 6 בחינת הגבורה, בְּשֵׁם
 7 "יִרְאִיךָ", – שעבודת מי
 8 ששורש נשמתו מבחינת
 9 ה"שמאל" – היא בבחינת
 10 יראה, גבורה וצמצום,
 11 כְּמִדַּת בֵּית־שְׁמַאי, –
 12 שכאמור שורשם הוא
 13 מבחינת ה"שמאל"
 14 והגבורה, אלא שהיא
 15 כלולה גם מבחינת הטוב
 16 והחסד, הִנְהָ אָף שֶׁהוּא
 17 טוֹב הַגִּנּוּי וְצִפּוֹן – שכן,
 18 מדת היראה והגבורה היא
 19 אצלם הרי בגילוי, אָף
 20 עַל־פִּי־כֵן הוּא רַב וְגָדוֹל
 21 מְאֹד כְּמוֹ מִדַּת הַגְּדֻלָּה
 22 וְהַחֶסֶד מְשִׁם שְׁמִבְּחִינַת
 23 יְמִין, – כלומר, למרות
 24 שאצלם מדת החסד היא
 25 זו הכלולה בבחינת
 26 הגבורה (שכן שורש
 27 נשמתם הוא הרי מבחינת
 28 הגבורה, אין זה אלא מה
 29 שהוא כלול גם מחסד) – בכל זאת גם בחינה זו של טוב וחסד
 30 היא בבחינת "רב" ו"גדול" כמו בחינת החסד שב"ימין". וְשִׁתִּיחֵן
 31 – בחינת החסד שמבחינת ה"ימין", ובחינת החסד הכלולה
 32 בבחינת ה"שמאל" והגבורה, שתייהן הֵן מִבְּחִינַת גִּלּוּי כְּלֵי גָבוּל
 33 וּמְדָה וְשִׁעוֹר. – שזה הרי מדת החסד והגדולה – ענין של גילוי
 34 בלי מדה ובלוי גבול, שכן המדה והגבול בגילוי זה באים ממדת
 35 הגבורה, ואילו מצד מדת החסד, הגילוי הוא בלי מדה ובלוי
 36 גבול. וְזֶהוּ שְׁכָתוּב: "מַה רַב טוֹבְךָ", כְּלוּמַר – שזה מוסב על
 37 שני הענינים, גם על ה"צִפְנָת" וגם על ה"חוסים כך", כְּלֵי גָבוּל
 38 וּמְדָה, כֵּן הַטוֹב "אֲשֶׁר צִפְנָת לִירֵאִיךָ", – הטוב שבהעלם
 39 והסתר, וְכֵן – הטוב, "אֲשֶׁר פְּעֻלָּתוֹ לְחוֹסִים כְּדֵי", שֶׁהֵם בְּעֵלֵי
 40 הַכְּפֻחוֹן שְׁמִבְּחִינַת יְמִין, – שכן ענין הבטחון קשור לענין
 41 האהבה. כלומר, כמו מי שיש לו אוהב שהוא אוהב אותו, הרי
 42 הוא בוטח שהלזי יעשה לו רק טוב, כך גם ענין הבטחון בא מצד
 43 האהבה; הרי אלה שהם מבחינת ה"ימין" ועבודתם היא בבחינת

אגרת הקדש

וזהו שאמר

דהע"ה מה רב טובך וגו' כלומר שמדת הטוב והחסד אשר היא בבחינת העלם והסתר אצל כל מי ששורש נשמתו מבחי' שמאל הנק' בשם יראיך כמדת ב"ש. הנה אף שהוא טוב הגנוז וצפון אעפ"כ הוא רב וגדול מאד כמו מדת הגדולה והחסד ממש שמבחי' ימין ושתיהן הן מבחי' גילוי בלי גבול ומדה ושיעור. וז"ש מה רב טובך כלומר בלי גבול ומדה בין הטוב אשר צִפְנָת לִירֵאִיךָ ובין אשר פעלת לחוסים כך שהם בעלי הבטחון שמבחי' ימין וחסדם וטובם הוא ג'כ בבחי' גילוי והתפשטות נגד בני אדם ולא בבחינת צמצום והסתר כלל. (ומ"ש לִירֵאִיךָ ולא בִירֵאִיךָ היינו משום שכל מה שהוא בבחינת העלם בכל נשמה הנה בחי' זו אינה מלוכשת תוך הגוף במוחו ולבו אלא הוא בבחינת מקוף מלמעלה ומשם היא מאירה למוחו ולבו לעתים הצריכים להתעוררות בחי' זו שתתעורר ותאיר למוחו ולבו כדי לבא לידי מעשה בפועל ממש). ואמר ע"כ אשר רב טוב לבית ישראל הצפון והגלוי הוא בבחי' בלי גבול ומדה לפי ערך נפשותם המלוכשת בגוף לכן גם אתה ה' תתנהג עמהם במדת חסדך

הגוף כמחו ולבו, – שכן המוח והלב אינם כלים לקלוט בחינה זו, אֲלָא הוּא בְּבַחֲנֵינָת מִקּוּף מְלַמְעֵלָה, – מעל לנשמה, וּמְשִׁם הוּא מְאִירָה לְמַחוּ וְלָבוּ לְעֵתִים הַצְּרִיכִים לְהַתְּעוֹרְרוֹת בְּחִינָה זו, שְׁתִּתְעוֹרֵר וְתֵאִיר לְמַחוּ וְלָבוּ, כְּדֵי לְבַא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה כְּפַעַל מְשִׁם. – למשל מי שעבודתו בצדקה היא תמיד בשיעור וגבול, תהיה אצלו אי־פעם התגלות המדה מהחסד הנסתר שלו שהוא בלתי מוגבל, לתת צדקה בלי מדה ובלוי גבול, וכו'. וְאָמַר עַל כֵּן, – ולכן הוא אומר, אֲשֶׁר "רַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל", הַצִּפּוֹן – באלה שהטוב והחסד מוסתרים אצלם, וְהַגִּלּוּי, – באלה שהחסד אצלם הוא בבחינת גילוי, הוּא בְּבַחֲנֵינָת כְּלֵי גָבוּל וּמְדָה לְפִי עֵרֶךְ נְפִשׁוֹתָם הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּגוֹף, – שהרי אינו בלי גבול אמיתי, שכן זה הרי חסד של נברא שבכלל הוא מוגבל, אך לפי ערך נפשותיהם זה הרי בלי גבול, לְכֵן גַּם אֵתָה ה' תִּתְּנֶנָּה עִמָּהֶם כְּמִדַּת תְּהַדּוּל – חסד שבבחינת גדולה, חסד שלמעלה מהשתלשלות, כְּלֵי גָבוּל וְתַכְלִית, הַנִּקְרָא "רַב

1 חֶסֶד. – לא חסד סתם של השתלשלות שבבחינת "זעיר אנפין",
 2 כי אם חסד שבבחינת "רב חסד" – חסד של "אריך אנפין". וְאֵית
 3 חֶסֶד וְאֵית חֶסֶד¹⁷: – יש חסד ויש חסד, ישנן שתי בחינות בחסד,
 4 אֵית – יש, חֶסֶד עוֹלָם, – חסד של עולם, כלומר חסד מוגבל, שכן
 5 עולם הוא הרי מוגבל,
 6 שֵׁשׁ בְּנֵי הַדָּר וְלַעֲמֹתוֹ מֵדַת
 7 הַדִּין חֶסֶד וְשִׁלּוּם, לְמַעַט
 8 וְלַצְמִצָּם חֶסֶדוֹ וְטוֹבוֹ. 2
 9 אֲבָל חֶסֶד עֲלִיּוֹן הַנִּקְרָא 3
 10 "רַב חֶסֶד" – אֵין בְּנֵי הַדָּר 4
 11 מֵדַת הַדִּין לְמַעַט 5
 12 וְלַצְמִצָּם רַב חֶסֶדוֹ 6
 13 מִלְּהַתְפַּשֵּׁט בְּלִי גְבוּל 7
 14 וְתַכְלִית, – הרי במילא
 15 כשנמשך מחסד זה, זה חסד טוב בתכלית, בלי גבול, כִּי הוּא
 16 נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת "סוּכָב בְּלַ עֲלִיּוֹן" – שלמעלה מ"עולם"
 17 והגבלה, וְ"טְמִירָא דְּבָל טְמִירִין", – בחינה שהיא טמירה
 18 ונעלמה גם לגבי העולמות שהם טמירין ונעלמים, הַנִּקְרָא "בְּתַר
 19 עֲלִיּוֹן". – בחינה של "בתר" ו"מקיף", וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב: – בפסוקים
 20 שלאחר מכן¹⁸: "תַּסְתִּירִים בְּסִתְרֵי פְּנֵיךָ וְגו' תַּצְפֵּנָם בְּסִפָּה
 21 וְגו'": – בבחינה של סוכה ומקיף, חסד שלמעלה מהשתלשלות
 22 – חסד שבבחינת "בתר" ו"מקיף".
 23 הוֹסַפְתָּ כ"ק אֲדַמּוּרֵי שְׁלִיט"א
 24 המורם מאגרת הקודש הנ"ל שהיתה על ידי ציר כו' לגביית

צדקה דאפילו אלו שהם עובדי ה' בזה ששרשם מהשמאל,
 ואפילו הם כב"ש – צד"ג (שאין מוכרחים לצדקה (עדמשנת
 באגה"ק ס"י) "כי לא תמנו") – רב וגדול מאד" החסד שבהם
 ו"לעתים הצריכים" בא לידי מעשה בפועל ממש". וכמפורש
 בסיום האגה"ק שלא נדפס
 "ע"י הרבנים שי בני הגאון
 המחבר ז"ל נ"ע" וז"ל:¹⁹
 ואחר הדברים האלה –
 שבאגרת קודש זו, נפשי
 כשאלתי לעורך רב טוב
 – מדת החסד באופן בלתי
 מוגבל, הגנוז והצפון
 בלב כל אנשי שלומינו,
 שיתגלה מן ההעלם אל
 הגילוי, לבא לידי מעשה – בפועל,
 למלאות ידם לה' – על ידי נתינת צדקה, ביד מלאה ורחבה, על
 ידי ציר – שליח, נאמן, מוסר כתב זה כו' – שהיה ה"שלוחא
 דרחמנא" ששלח רבנו הזקן, ודי למבין, כמו שכתוב באגרת,
 ואין אני כותבו מחמת שלא נצרך ודי למבין.
 הכ"ד אוהב נפשם דורש שלומם מלב ונפש חפיצה.
 שניאור זלמן בן לאדוני אבי מורנו ורבנו הרב ר' ברוך
 הרבי שליט"א מוסיף: "ע"פ הג"ל יומתק שייכות ח"א לכאן
 ודלכאורה צ"ל ההתחלה "הנה כל איש...". ואלא הקשר הוא
 – מפני שמדובר כאן אודות צדקה.

יום רביעי ט"ו אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קב, יד לעורך את... עד עמ' 240, ר"ה ור"ה.

49 יד. רבים מאגרות קודש (הנדפסים בחלק זה "אגרת הקדש") כתב רבנו
 50 הזקן בקשר לעורך על ענין הצדקה בכלל, ובמיוחד בקשר לצדקת ארץ
 51 ישראל, להחזקת החבריא קדישא של רבי מענדעלע מהורודוק ורבי
 52 אברהם מקאליסק ותלמידיהם (שעלו לארץ ישראל), על ידי "כולל
 53 חבר" שיסד רבנו הזקן.
 54 באגרת הקודש זו (סימן י"ד),
 55 מדגיש רבנו הזקן במיוחד, 8
 56 שהצדקה לארץ ישראל 9
 57 צריכה להינתן כל שנה ביתר 10
 58 חיות באיכות, ובהוספה 11
 59 בנתינות בכמות – כפי שהדבר 12
 60 בהמשכה הרוחנית של החיות
 61 האלקית בארץ ישראל, שהיא באופן כזה, כפי שיסביר להלן.
 62 רבנו הזקן מתחיל, שהכוונה באגרת זו היא, לעורך את האהבה הישנה
 63 והחובה לארץ הקודש (ארץ ישראל), שהאהבה תהיה בוערת כרשפי
 64 אש, כאילו היום ממש נתן ה' רוחו עלינו – הרוח הנדיבה לתת ביד רחבה
 65 ובכל שנה יותר ויותר.

צדקה זו מיד בתחילה, כשרבנו הזקן יסד את ה"כולל", שכפי טבעו של
 דבר חדש, היה זה מתוך אהבה וחובה מיוחדות, מצד הזכות שזיכה אותם
 רבנו הזקן במצות הצדקה לארץ ישראל, אך משעבר הזמן נחלשה אהבה
 זו, לכן כותב רבנו הזקן אגרת
 זו, כדי לעורך מחדש את
 האהבה כפי שהיתה בתחילה.
 לעורך את האהבה
 הישנה והפּת ארץ
 הקדש, – ארץ ישראל,
 להיות בוערת כרשפי
 אש מקרב איש ולב
 עמק, כאלו היום ממש נתן ה' רוחו עלינו, רוח נדיבה,
 בהתנדב עם למלאות ידם לה', ביד מלאה ורחבה, כרפוי
 אחר רבוי, מדי שנה בשנה, – שמבלי הבט שבשנה שעברה
 נתנו בהוספה, נתנו בשנה השניה בהוספה נוספת – הוספה על
 הוספה, הולך ועולה למעלה ראש, כמדת "קדש העליון"²⁰

אגרת הקדש

יד לעורך את האהבה הישנה וחבת אה"ק

להיות בוערת כרשפי אש מקרב

איש ולב עמוק כאלו היום ממש נתן ה' רוחו עלינו

רוח נדיבה בהתנדב עם למלאות ידם לה' ביד מלאה

ורחבה בריבוי אחר ריבוי מדי שנה בשנה הולך ועולה

עמק, כאלו היום ממש נתן ה' רוחו עלינו, רוח נדיבה,

בהתנדב עם למלאות ידם לה', ביד מלאה ורחבה, כרפוי

אחר רבוי, מדי שנה בשנה, – שמבלי הבט שבשנה שעברה

נתנו בהוספה, נתנו בשנה השניה בהוספה נוספת – הוספה על

הוספה, הולך ועולה למעלה ראש, כמדת "קדש העליון"

17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זח"ג קלג, ב". 18. תהלים לא שם ואילך. 19. ראה אגרות קודש אדמו"ר הזקן (קה"ת, תש"מ) ע' מז ואילך.

46 ישראל. והארה והמשכה זו - המאירה ב"ארץ" מהחכמה
 47 העליונה, היא מתחדשת באור חדש ממש בכל שנה ושנה,
 48 - שכל שנה מאיר אור חדש שלא היה כמוהו אף פעם אור כזה,
 49 כי הוא יתברך והכמתו אחד בתכלית היחוד, ונקרא בשם
 50 "אור-אין-סוף-רוח-הוא",
 51 שאין סוף ואין קץ
 52 למעלת וגדלת האור
 53 והחיות הנמשך ממנו
 54 יתברך ומחמתו, בעליו
 55 אחר עליו, עד אין קץ
 56 ותכלית, לרום המעלות
 57 למעלה מעלה. - הרי
 58 כיוון שאין סוף ותכלית
 59 לעליונות ההמשכות
 60 הנמשכות מ"חכמה
 61 עילאה", מהחכמה
 62 העליונה, הרי מבלי הבט
 63 עד כמה נעלה, במדרגה,
 64 האור שנמשך בשנה
 65 שעברה - יכול להימשך
 66 אור נעלה יותר בשנה
 67 החדשה, ובכל שנה
 68 ושנה יורד ומאיר
 69 מתקבץ עלאה -
 70 מהחכמה העליונה, אור
 71 חדש ומחדש, שלא היה
 72 מאיר עדיו מעולם לארץ
 73 העליונה, - האור הנמשך
 74 מ"חכמה" הוא חדש
 75 ומחדש, שב"חכמה"
 76 עצמה נמשך אור חדש
 77 מ"אין סוף" שלמעלה מ"חכמה", ואור זה נמשך ב"ארץ"
 78 העליונה, כי אור כל שנה ושנה מסתלק לשרשו בכל ערב
 79 ראש השנה - בכל ערב ראש השנה מסתלק האור של השנה
 80 החולפת לשרשו בעצמות "אור אין סוף", בשהחדש - הלבנה,
 81 מתפסק בו, - ראש השנה נקרא "חג שהחדש מתכסה בו"⁵,
 82 הלבנה איננה מאירה אז, ומשמעות הדבר ברוחניות היא,
 83 שבחינת "מלכות", האור המחיה את העולמות והנבראים -
 84 הנקרא "סיהרא" (לבנה) - מתעלם ומסתלק לשרשו, ואחר כך
 85 עליידי תקיעת שופר והתפלות נמשך אור חדש עליון
 86 מבחינה עליונה יותר שבמדרגת חכמה עלאה, - חכמה
 87 עליונה, להאיר לארץ עליונה ולדרים עליה, - כפי הביטוי
 88 "המאיר לארץ ולדרים עליה", הם כל העולמות העליונים
 89 והתחתונים המקבלים חיות ממנה, דהיינו - מה שהם
 90 מקבלים חיות מהבחינה העליונה יותר, אין זה ממנה מצד

1 המאיר לארץ הקדש, - בה מאירה בחינת וספירת ה"חכמה"
 2 הנקראת "קודש העליון", המתחדש ומתברך תמיד, - בחינת
 3 "קודש העליון" המאירה בארץ ישראל, מתחזקת ומתרבה תמיד,
 4 היא מאירה ביתר כמות, ומתחדשת באור חדש באיכות,
 5 בדרגתי: - כמו שכתוב:
 6 "תמיד עיני ה' אלהיך
 7 בך, - בארץ ישראל,
 8 מרשית השנה ועד
 9 אחרית שנה"; - "עינים"
 10 למעלה, הוא (כפי שיסביר
 11 להלן) כינוי לבחינת
 12 "חכמה", והיינו שבחינת
 13 חכמה, "קודש העליון",
 14 היא (מאירה) שם תמיד,
 15 מתחילת השנה עד סוף
 16 השנה, אך, כדי להסביר
 17 איך למדים מהפסוק
 18 שבחינת ה"חכמה"
 19 המאירה בארץ ישראל,
 20 היא בכל פעם ביתר ריבוי
 21 והתחדשות - מקדים רבנו
 22 הזקן בשאלה: דהאי - מה
 23 שכתוב, "ועד אחרית
 24 כו" אינו מובן לכאורה,
 25 שהרי באחרית שנה זו
 26 מתחלת שנה שנייה, ואם
 27 בן הוי ליה למימר -
 28 היה צריך לומר, "לעולם"
 29 ועד: - שהאור של
 30 ה"עינים" שלמעלה מאיר
 31 שם תמיד?
 32 אף הענין יובן, על פי מה שכתוב:² "ה' בחכמה יסד ארץ",
 33 ש"סוד ה' ארץ העליונה" - היא בחינת "ממלא כל עולמין",
 34 - "מלכות" של עולם ה"אצילות" הנקראת "ארץ" מפני שהיא
 35 הספירה האחרונה מהספירות העליונות, והיא מתלבשת
 36 בעולמות ובנבראים להחיותם, שזו "הארץ העליונה", 1 - ארץ
 37 התחתונה - היא "ארץ תפין" - ארץ ישראל הנקראת "ארץ
 38 חפץ", המבנית כנגדה - כנגד הארץ העליונה, ממש, 1 - ארץ
 39 ישראל נקראת על שמה - על שם הארץ העליונה, "ארץ
 40 תמים", הנה - יסוד זה, הוא נמשך מהמשבת והארת
 41 חכמה עלאה, - חכמה עליונה, מקור תמים העליונים, -
 42 מבחינת "חיים" שלמעלה, בדרגתי: - כמו שכתוב: "החכמה
 43 תחיה בעליה וכו'". - הרי שם"חכמה" נמשך היסוד לארץ זו,
 44 שזה "בחכמה יסד ארץ", ומ"חכמה" מאיר בבחינת "ארץ",
 45 בארץ שלמעלה - מלכות דאצילות, ובארץ שלמטה - ארץ

1. עקב יא, יב. 2. משלי ג, יט. 3. קהלת ז, יב. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקו"ת (שה"ש נ, ב): ודאי גם בח"ע נמשך אור"ח זה מלמע' כו'". 5. ר"ה ח, א.

22 ל"אדם העליון", בחינת ז"א דאצילות (בחינת המדות של עולם
 23 האצילות), ויזיל ה' אלקים תרדמה" – הסתלקות המוחין מז"א
 24 (מהמדות), כפי שהדבר בשעת השינה שהשכל מסתלק, ואז
 25 נמשכים מוחין חדשים ל"מלכות" שלא על ידי ז"א (שלא על ידי
 26 המדות), שכן, המוחין
 27 החדשים האלה הם
 28 למעלה מאשר כפי שהיה
 29 כש"מלכות" קיבלה על ידי
 30 ז"א. ובפרטי פרטיות, בן
 31 הוא ככל יום ויום, נמשכין מוחין עליונים
 32 יותר ככל תפלת השחר,
 33 ואינן מוחין הראשונים
 34 שנסתלקו אחר התפלה,
 35 – של אתמול, רק גבוהין
 36 יותר. ודרך גלל
 37 פקבלות העולם – לא רק
 38 באדם (כמו בשעת התפלה) אלא בכל העולם, ב"שית אלפי
 39 שנין", – בששת אלפי שנה של קיום העולם, בן הוא ככל
 40 ראש השנה וראש השנה. – שבכל ראש השנה נמשכים מוחין
 41 חדשים – חיות עליונה וחדשה.
 42

1 עצמה, אלא מן האור אינסוף ברוך הוא והכמתו המלבש
 2 כה, – ב"ארץ העליונה", ברכתיב: – כמו שכתוב: "כי עמד
 3 מקור חיים, – חכמה עליונה שהיא המקור של חיים, היא
 4 "עמך", בטלה ומאוחדת עם "אין סוף", באורך – המאיר
 5 מ"חכמה" ל"ארץ
 6 העליונה", נראה אור", –
 7 האור המאיר מה"ארץ
 8 העליונה" לכל הנבראים
 9 המקבלים חיותם ממנה,
 10 דהיינו אור המאיר
 11 מחכמה עלאה –
 12 מהחכמה העליונה, מקור
 13 החיים (וכנודע ליודעי
 14 חן, – ליודעי חכמת
 15 הקבלה, שבכל ראש
 16 השנה היא הנסירה,
 17 ומקבלת מוחין חדשים
 18 עליונים יותר כו'). – זה ענין בתורת הקבלה בהקשר לענין בנין
 19 המלכות בראש השנה, וכפי שכתוב ביום בריאת האדם (הוא יום
 20 ראש השנה): "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם" וכו', הפרדת
 21 הצלע שממנו נבנתה חוה. כתוב בתורת הקבלה שאדם הכוונה

אגרת הקדש

חיותם ממנה דהיינו מן האור א"ס ב"ה וחכמתו
 המלוכש בה כדכתיב כי עמד מקור חיים באורך
 נראה אור דהיינו אור המאיר מחכמה עילאה מקור
 החיים (וכנודע ל"ה שבכל ר"ה היא הנסירה ומקבלת
 מוחין חדשים עליונים יותר כו') ובפרטי פרטיות כן
 הוא בכל יום ויום נמשכין מוחין עליונים יותר בכל
 תפלת השחר ואינן מוחין הראשונים שנסתלקו אחר
 התפלה רק גבוהין יותר ודרך כלל בכללות העולם
 בשית אלפי שנין כן הוא בכל ר"ה ור"ה.

יום חמישי ט"ז אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 240, וז"ש תמיד עיני... עד עמ' קכא, וד"ל:

63 שכתוב: – ש"עיני ה' אלקיך" בה "מרשית השנה ועד אחרית
 64 שנה" לבדה. – ולא כתוב "לעולם ועד", שכן, ההמשכה
 65 הנמשכת בראש השנה היא רק לאותה שנה, ובערב ראש השנה
 66 היא מסתלקת כדי שיימשך אור חדש ונעלה יותר. ולכן כתיב
 67 – כתוב, "מרשית" קסר
 68 א' – שהיה צריך להיות
 69 כתוב "ראשית" (באלף)
 70 אחרי הרי"ש) וכאן כתוב
 71 בלי אלף – וטעמו של
 72 דבר על פי פנימיות, הוא:
 73 רזמו על הסתלקות
 74 האור שמסתלק בליל
 75 ראש השנה עד אחר
 76 התקיעות, – שאז
 77 פנימיות החיות של העולם
 78 היא בהסתלקות, שכן אז
 79 "עליית המלכות", פנימיות
 80 ה"מלכות" עומדת בעליה
 81 והסתלקות, שיורד – אחרי התקיעות, אור חדש עליון יותר
 82 שלא היה מאיר עדן מימי עולם אור עליון כזה, והוא

43 וזהו שכתוב: "תמיד עיני ה' אלהיך כה", ש"העינים" הם
 44 כנויים להמשכת והארת אור החכמה, שלכן נקראו חכמים
 45 "עיני העדה", – שכן בהם מאיר אור החכמה המצויין בכינוי
 46 "עינים", ו"אוירא דארץ ישראל מחכים"¹⁰. – האויר של ארץ
 47 ישראל מחכים, מפני
 48 ששם מאירה בחינת
 49 ה"חכמה", הרי "תמיד עיני"
 50 ה' אלקיך" – שתמיד
 51 מאירה שם בחינת
 52 ה"חכמה". והארה
 53 והמשכה זו, אף שהיא
 54 תמידית, אף-על-פי-כן
 55 אינה פכחונה ומדרגה
 56 אחת – ושווה, לבדה
 57 מימי עולם, אלא שבכל
 58 שנה ושנה הוא אור
 59 חדש עליון, כי האור
 60 שנתחדש והאיר בראש
 61 השנה זה, הוא מסתלק בערב ראש השנה הבאה לשרשו.
 62 – כך שהאור הנמשך שוב, הוא אור חדש ונעלה יותר. וזהו

אגרת הקדש

ועיני ה' אלהיך כה שהעינים הם כינויים להמשכת
 והארת אור החכמה שלכן נקראו חכמים עיני העדה
 ואוירא דא"י מחכים והארה והמשכה זו אף שהיא
 תמידית אעפ"כ אינה בכחי' ומדרגה אחת לכדה מימי
 עולם אלא שבכל שנה ושנה הוא אור חדש עליון
 כי האור שנתחדש והאיר בר"ה זה הוא מסתלק
 בער"ה הבאה לשרשו. וז"ש מרשית השנה ועד
 אחרית שנה לכדה ולכן כתיב מרשית חסר א' רזמו
 על הסתלקות האור שמסתלק בליל ר"ה עד אחר
 התקיעות שיוורד אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר

- 1 מתלבש ומסתתר ב"ארץ החיים" שלמעלה – ב"מלכות" של
 2 עולם ה"אצילות", מקור כל העולמות והנבראים. וְשֶׁלִּמְטָה, –
 3 בארץ ישראל, ההשפעה בעולם זה עוברת דרך ארץ ישראל,
 4 בתחילה באה החיות בארץ ישראל, ומארץ ישראל היא נמשכת
 5 בכל העולם, לְחַיִּוֹת אֶת
 6 כָּל הָעוֹלָמוֹת כָּל מִשְׁךְ
 7 שָׁנָה זוּ. אֵךְ גִּלּוּי
 8 מֵהַסְתַּרְתָּ הָיָה, – אור זה
 9 נהיה מוסתר בארץ החיים
 10 שלמעלה ושלמטה, וכדי
 11 שאור זה יתגלה ויושפע
 12 שפע חיות בעולמות
 13 ובנבראים, הרי זה, תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים וְזִכּוֹתָם
 14 וְהַשׁוֹכְתָם בְּעֶשְׂרֵת יָמֵי הַשָּׁבָה, – כפי מדת הזכות שזכו,
- והתשובה שעשו במשך עשרת ימי התשובה, באותה מדה
 מתגלה האור החדש והנעלה יותר שנמשך בראש השנה, וְיָדֵי
 לְמַבִּין:
 לסיכום: הוסבר באגרת זו, שהאור האלקי של "חכמה" ד"אצילות" המאיר
 בארץ ישראל, הוא בכל שנה
 בהוספה בכמות ובאיכות,
 יותר אור, ואור נעלה יותר. על
 דרך זה על הצדקה של ארץ
 ישראל להיות באופן כזה,
 שבכל שנה תינתן בהוספה
 בכמות ובאיכות. מסיום
 האגרת יוצא, שהדבר נוגע גם
 להתגלות האור, שהאור שירד באופן של הסתר – הרי כדי שיתגלה יותר
 ויותר – תלוי הדבר בריבוי מתן הצדקה לארץ ישראל יותר ויותר.

אגרת הקדש

עדיין מימי עולם אור עליון כזה והוא מתלבש
 ומסתתר בארץ החיים שלמעלה ושלמטה להחיות
 את כל העולמות כל משך שנה זו אך גילוי
 מההסתר הזה תלוי במעשה התחתונים וזכותם
 ותשובתם בעש"ת וד"ל:

יום שישי י"ז אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קבא, טו להבין משל ומליצה... עד עמ' קבא, מהן.

29. ענין "עשר ספירות", עשר הספירות של עולם ה"אצילות" ושל שאר
 30 העולמות (בהן מדובר באגרת זו). היא ענין יסודי בתורת הקבלה ובתורת
 31 החסידות. כל ענין בריאת העולמות והנהגת העולמות – הוא על ידי
 32 ה"ספירות", כפי שנאמר במאמר "פתח אליהו"¹: "אנת הוא דאפיקת עשר
 33 תיקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא
 34 אתגליין ועלמין דאתגליין" – אתה – "אור אין סוף" – האצלת (הבאת
 35 מהעלם להתגלות) עשרה לבושים הנקראים "עשר ספירות", להנהיג
 36 בהם העולמות שלא התגלו והעולמות הגלויים.
 37 בעשר הספירות מתבטא גם הכוח הבלתי-גבול של "אין סוף" וגם כוח הגבול
 38 של "אין סוף", כפי שהוא אומר ב"עבודת הקודש"²: "אור אין-סוף הוא
 39 שלימותא דכולא, כשם שיש לו כח בבלתי בעל גבול כך יש לו כח בגבול,
 40 שאם תאמר יש לו כח בבלתי בעל גבול ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר
 41 שלימותו ואין-סוף הוא שלימותא דכולא". כלומר – "אור אין סוף" יש לו
 42 כוח ב"בלי גבול", ויש לו גם כוח ב"גבול". שכן, אם תאמר שיש לו כוח רק
 43 ב"בלי גבול" ואין לו כוח ב"גבול", הרי אתה מחסר בשלימותו, ו"אור אין
 44 סוף" הוא הרי השלימות של הכל. הרי, כיוון שענין ה"גבול" הוא שלימות,
 45 מן ההכרח שהיה ל"אור אין סוף" את השלימות של כוח ה"גבול".
 46 שני כוחות אלה, כוח ה"בלי גבול" וכוח ה"גבול", באים ב"ספירות"
 47 באופן של בריאת והנהגת העולמות: ה"אורות" של הספירות, שהם
 48 פשוטים בלי ציור והגבלה של "חכמה" או "חסד", והם בבחינת "אין סוף"
 49 – הם ההתגלות של הכוח ה"בלי גבול" כפי שהוא "עומד" בענין
 50 ה"ספירות", וה"כלים" שיש להם ציור פרטי והגבלה של "חכמה" ו"חסד"
 51 – הם ההתגלות של כוח ה"גבול". ועל ידי ה"ספירות" נמשך מ"אור אין
 52 סוף" שהוא ענין של אין-סוף ובלתי גבול – לברוא ולהנהיג העולמות
- שהם הרי מוגבלים.
 כשם שהספירות, גם האורות וגם הכלים, מאוחדות בתכלית עם "אור אין
 סוף", ש"איהו וחיהו חד איהו וגרמוהו חד"³, אור אין-סוף והאורות הם
 דבר אחד, אור אין-סוף והכלים הם דבר אחד, הרי שהתהוות והנהגת
 העולמות – היא מ"אור אין סוף", ובכל זאת העולמות הם ענין של גבול
 ולא "אין סוף" ובלתי גבול (כמו שזה ב"אור אין סוף" המהווה ומחיה
 אותם), שכן, זה הרי בא על ידי ענין ה"ספירות" שבהן ישנה ירידת כוח
 ה"גבול" להוות ולהחיות עולמות בעלי גבול.
 ההתלבשות של "אור אין סוף" בענין ה"ספירות", נקראת "אדם", ו"על
 דמות הכסא דמות כמראה אדם"⁴, שכן "אדם" משמעו פריצוף של עשר
 ספירות.
 בתורת הקבלה מדובר בעיקר אודות ענין ה"ספירות" של העולמות
 הרוחניים, ה"ספירות" של עולם ה"אצילות" ושל שאר העולמות,
 ואילו בתורת החסידות מדובר יותר אודות ענין עשר הספירות
 והכוחות שישנם בנשמתו של כל יהודי, שהיא – הנשמה – באה
 ומשתלשלת מעשר הספירות⁵ – ישנן גם בה עשר הספירות, ועבודתו
 של יהודי בעשרת כוחות נשמתו, "פעולות" גם למעלה ב"ספירות"
 של העולמות העליונים שמהן באות הספירות והכוחות של הנשמה.
 הידיעה וההשגה במציאות ענין ה"ספירות" למעלה, הידיעה בסדר
 ההשתלשלות – היא עצמה "מצוה רבה ונשאה" (או "רמה ונשאה"),
 כפי שרבנו הזקן אומר להלן ב"קונטרס אחרון"⁶, וזה מביא לאהבת
 ה' וליראת ה' שהן יסוד ושורש לכל המצוות (כפי שמובא גם
 ב"לקוטי תורה"⁷), והידיעה וההשגה בספירות ובכוחות הנשמה
 מעניקה חיות והתעלות אחרות לגמרי בעבודתו של יהודי.

1. הקדמת תיקוני הזהור. 2. ח"א רפ"ח. 3. תקו"ז בהקדמה (ג, ב). ע"ח שמ"ז פ"ב ובכ"מ. וראה להלן ס"כ. 4. יחזקאל א, כו. 5.
 ראה תניא ח"א פ"ג. 6. קנו, ב. 7. ד"ה ולא תשבית.

46 מפנימיותו, שלא כמו בדיבור, כשאחד מדבר, הרי הוא מוציא
 47 את ההבל החיצוני, אך הנופח – מוציא את פנימיות ההבל,
 48 וכשאומרים הלשון "נפידה" על הכנסת הנשמה בגוף, משמעה,
 49 שהנשמה באה מפנימיות האלקות, וכפי שרבנו הזקן מסביר
 50 זאת ב"אגרת התשובה"¹⁵,
 51 **וְאֵפֶלֶוּ נֶפֶשׁ דְּעֵשְׂיָה** –
 52 "עשיה" הוא העולם
 53 התחתון ביותר, ו"נפש"
 54 היא התחתונה בחמש
 55 המדרגות נפש, רוח,
 56 נשמה, חיה, יחידה, היא
 57 **בְּאֵה מְזוּוּג** – יחוד, זו"נ
 58 – "זעיר אנפין" ו"נוקבא",
 59 **דְּעֵשְׂיָה**, – של עולם
 60 העשיה, מיחוד וזיווג ז"א
 61 (מדות) ונוקבא (מלכות)
 62 של עולם ה"עשיה" באות
 63 הנפשות של עולם
 64 העשיה, וְהַמְחִין שְׁלֵהֶם
 65 – של ז"א ונוקבא
 66 ד"עשיה", שְׁהֶם בְּחִינַת
 67 תְּיָה וְנִשְׁמָה דְּזו"נ,
 68 "חיה" היא בחינת "חכמה", "החכמה תחיה"¹⁶, ו"נשמה" היא
 69 בחינת "בינה", "נשמת שדי תבינים"¹⁷, כך, בנשמה שהיא רק
 70 במדרגה של נפש ד"עשיה" – ישנן כל הספירות, מ"ז"א –
 71 שש מדות, מ'נוקבא" – מלכות, מ"חכמה" ומ'בינה", שְׁהֵן הֵן
 72 אֲחֻרָיִם – החיצוניות, דְּבָלִים דְּזו"נ דְּאֲצִילוֹת, – שכן,
 73 הכלים של זו"נ של "אצילות" מאירים ב"עשיה", ומתלבשים
 74 בספירות עולם ה"עשיה"¹⁸; הרי שהספירות של עולם
 75 ה"עשיה", הן החיצוניות והאחוריים של הכלים של זו"נ
 76 ד"אצילות", שְׁהֶם – הכלים ד"אצילות", הם אֲלֵהוֹת מְמַשׁ,
 77 שְׁבְתוֹכֶם – בכלים ד"אצילות" מאיר אור אֲיִן־סוּף בְּרוּךְ
 78 הוּא הַמְלַבֵּשׁ וְנִגְזוּ בְּחֻמָּה דְּאֲצִילוֹת, – כפי שאומר
 79 בהגדה"ה שבפרק ל"ה בחלק הראשון של ספר ה"תניא", טעמו
 80 של דבר, מדוע "אור אין סוף" שורה ב"חכמה" דוקא; הרי,
 81 "אור אין סוף" שב"חכמה", מאיר בכל הספירות שבעולם
 82 ה"אצילות", "אבא עילאה מקנא באצילות"¹⁹, חכמה עליונה
 83 מקננת באצילות, והרי שבכלים של הספירות שבעולם
 84 ה"אצילות" מאיר "אור אין סוף" ברוך הוא, ד"אֵיְהוּ וְנִרְמְזוּי
 85 תְּד" בְּאֲצִילוֹת, – שהוא, "אור אין סוף" ברוך הוא, והכלים
 86 של ה"ספירות" – הם דבר אחד בעולם ה"אצילות", וכיוון
 87 שהספירות ד"אצילות" הן פנימיות הספירות של עולם
 88 ה"עשיה", הרי שבספירות של עולם ה"עשיה" מתלבש "אור אין
 89 סוף" ברוך הוא, וְעַל בֵּן – ולכן נִם בְּנִשְׁמַת הָאָדָם – הבאה
 90 מהספירות, מאיר אור אֲיִן־סוּף בְּרוּךְ־הוּא, מְלַבֵּשׁ וְנִגְזוּ

1 "לְהִבִּין מְשַׁל וּמְלִיצָה דְּבְרֵי חֻמָּים וְחִידוֹתֵם" בְּעֵינֵינוּ
 2 הַסְּפִירוֹת. – הלשון "להבין משל ומליצה דברי חכמים
 3 וחידותם" הוא מפסוק⁸, וכפי שמפרשים אומרים שם, הרי
 4 הכוונה ב"משל ומליצה" היא לתורה שבכתב, שישנם ענינים
 5 בתורה שבגלוי הם ענין
 6 של משל לענין נעלה
 7 יותר, למרות שגם
 8 המליצה בה הוא מתבטא,¹
 9 הוא גם כן תורה, הוראה²
 10 ולימוד (כמו למשל "ראה"³
 11 חיים עם האשה אשר
 12 אהבת⁹, שזה משל על
 13 חכמת התורה, אך גם
 14 פשט הדברים הוא תורה⁷
 15 והוראה), ו"דברי חכמים"⁸
 16 וחידותם" הכוונה לתורה⁹
 17 שבעליפה: "דברי חכמים"¹⁰
 18 הם גלויים, ו"חידות" הם
 19 דברים שמן ההכרח
 20 להזדקק לכך שיגלו¹³
 21 ויפתרו את החידה. מציין¹⁴
 22 רבנו הזקן, שבענין
 23 ה"ספירות" ישנם גם כל הענינים של משל ומליצה, ודברי
 24 חכמים וחידותם. שכן, ענין ה"ספירות" הוא גם למעלה
 25 בעולמות העליונים וגם למטה בנפש של יהודי. מודעת זאת –
 26 ידוע הדבר בְּאֵרֶץ מִפִּי קְדוּשֵׁי עֲלִיּוֹן נִשְׁמָתֵם־עֲדוּ, לְקָרֵב
 27 קֶצֶת אֶל הַשֶּׁבֶל מֵאֵי דְכַתִּיב: – מה שכתוב¹⁰: "וּמִבְּשָׂרֵי
 28 אַחֲזֵה אֱלוֹהִים", שְׁהַבְּנָה – של הפסוק, הֵיא לְהִבִּין קֶצֶת
 29 אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִנֶּפֶשׁ הַמְּלַבֵּשֶׁת בְּכֶשֶׁר הָאָדָם, – כלומר,
 30 הנפש המזהיה את הגוף, הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א: שכן,
 31 במהות הנפש כלשעצמה – כמו, ברוחניות בכלל בפני עצמה –
 32 אין כל הבנה כלל, וְעַל פִּי מְאֹמֵר רְבוּתֵינוּ וְלֵאמֹר: עַל פְּסוּקֵי:
 33 "בְּרַבִּי נֶפְשֵׁי וְגוֹ" – "מה הקדוש־ברוך־הוא כו", – מלא
 34 כל העולם, אֵף הַנִּשְׁמָה כו", – מלאה את כל הגוף,
 35 ורבותינו ז"ל מונים שם דברים נוספים אשר כשם שהם אצל
 36 הקב"ה כך הם בנשמה. הרי, כיוון שרבותינו ז"ל משווים את
 37 הנשמה, שיש בה ענינים שישנם אצל הקדוש ברוך הוא,
 38 יכולים הרי להבין מהנשמה ענינים כפי שהם אצל הקדוש
 39 ברוך הוא, להבין ענינים באלקות. אלא, מהו באמת הדמיון
 40 ואיך אכן אפשר להשוות ענינים של הנשמה אל הקדוש ברוך
 41 הוא? – יביא רבנו הזקן מזהוהר, שהנשמה באה מפנימיות
 42 האלקות ויש בה ענינים מהספירות העליונות ומאלקות, לכן
 43 יכולים להבין מהנשמה ענינים באלקות, ובלשון רבנו הזקן:
 44 וְעַל פִּי מְאֹמֵר הַזֶּהרִי: עַל פְּסוּקֵי:¹⁴ "וַיִּפַח בְּאֵפִיו נִשְׁמַת
 45 תַּיִם" – "מֵאֵן דְּנִפְחָה, מֵתוֹכֶיהָ נִפַח", – הנופח – נופח

אגרת הקדש

טו להבין משל ומליצה דברי חכמים

וחידותם בענין הספירות מודעת

זאת בארץ מפי קדושי עליון ג"ע לקרב קצת אל
 השכל מאי דכתיב ומבשרי אחזה אלוה שהכוונה
 היא להבין קצת אלהותו יתברך מנפש המלוכשת
 בכשר האדם וע"פ מארוז"ל ע"פ ברכי נפשי וגו' מה
 הקב"ה כו' אף הנשמה כו' וע"פ מאמר הזהר ע"פ
 ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכי נפח ואפי'
 נפש דעשיה היא באה מזווג זו"נ דעשיה והמוחין
 שלהם שהם בחי' חיה ונשמה דזו"נ שהן הן אחוריים
 דכלים דזו"נ דאצילות שהם אלהות ממש שבתוכם
 מאיר אור א"ס כ"ה המלוכש וגנוז בחכמה דאצי'
 דאיהו וגרמוהי חד באצילות וע"כ גם בנשמת האדם
 מאיר אור א"ס כ"ה מלוכש וגנוז באור החכמה שבה

8. משלי א, ו. 9. קהלת ט, ט. 10. איוב יט, כו. 11. ברכות י, א. 12. תהלים קג, א. 13. הובא לעיל ח"א רפ"ב; ח"ג (אגרת התשובה) פ"ד - בשם הזוהר. 14. בראשית ב, ט. 15. שם. 16. קהלת ז, יב. וראה לעיל סי"ד. 17. איוב לב, ח. 18. ראה ע"ח ש"מ"ז פ"ב. 19. תקו"ז ת"ו.

13 האדם להבין בספירות שלמעלה - נדרש לציין, שלא יחשבו
 14 שישנו איזה ערך ודמיון ביניהם, שלספירות העליונות יש איזה
 15 דמיון לכוחות שבנשמה, ושלכוחות הנשמה יש איזה ערך
 16 שהוא לספירות העליונות; לכן, בא רבנו הזקן להלן לשלול
 17 ולציין, שיש להפשיט
 18 פשטות הפירוש, שכן אין
 19 שום דמיון ושום ערך
 20 ביניהם, שהרי גם על
 21 מדת החסד של אברהם
 22 אבינו, שהיה "מרכבה"
 23 להקדוש ברוך הוא²⁰, אף על פי כן אומרים עליה שאין לה
 24 שום ערך ודמיון למדת החסד שלמעלה. ובלשון רבנו הזקן:

1 **כְּאוֹר הַחֲכָמָה שְׁבָה**, - שבנפש, להחיות את האדם. וממנה
 2 - מהנשמה, יוכל האדם להבין קצת בספירות העליונות,
 3 שבלן - כל הספירות העליונות, מאירות פנשמתו הכלולה
 4 מהן. - שכן, הנשמה הרי באה מהספירות ויש בה עשרה
 5 כוחות כנגד עשר
 6 הספירות, לכן יכול האדם
 7 להבין באמצעותם
 8 בספירות העליונות. אלא,
 9 כשאומרים שבנשמה
 10 ישנם גם כן עשרה כוחות
 11 וספירות, מפני שהיא באה מעשר הספירות שלמעלה, ובה
 12 מאירות כל הספירות העליונות, ושכך סיבה שמהנפש יוכל

אגרת הקדש

להחיות את האדם וממנה יוכל האדם להבין קצת
 בספירות העליונות שכולן מאירות בנשמתו הכלולה
 מהן.

יום שבת קודש י"ח אלול

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קבא, אך צריך להקדים... עד עמ' קכב, במשל ומליצה:

55 גדולה - בכמות, ונפלאה - באיכות, ממנה - ממדתו של
 56 אברהם אבינו, למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית, - אמנם
 57 גדולה ונפלאה ממנה - אך על כל פנים איזה דמיון יש ביניהם,
 58 כנודע ממדות העליונות שאין להם (נפש אחר: קין) סוף
 59 ותכלית מצד עצמן, -
 60 כשהשפעה מהמדות
 61 העליונות יורדת למטה,
 62 היא באה בקץ וסוף
 63 ותכלית, כלומר בענין של
 64 גבול, שלכן מתהווים
 65 ממנה עולמות ונבראים
 66 בעלי גבול. אך, מצד
 67 עצמן, כפי שהמדות
 68 העליונות הן בעצם, הן
 69 בלי גבול ואין בהן קץ וסוף
 70 ותכלית, כי אור אין-סוף
 71 פרוץ הוא מאיר ומלבש
 72 פתוכם - בתוך המדות
 73 העליונות, ממש, ו"איהו
 74 ונרמזי תד", - הוא,
 75 "אור אין סוף" ומדותיו,
 76 הכלים של הספירות, הם דבר אחד, במילא הרי גם המדות
 77 העליונות הן בבחינה של "אין סוף", מה שאין בן פנשמת
 78 האדם המלבשת פתח, - בגוף שהוא חומרי, שיש למדותיה
 79 קץ וגבול, - הרי מובן במילא, שמדת החסד שלמעלה גדולה
 80 ועליונה בעליונות בלתי מוגבלת ממדת החסד ואהבה של
 81 אברהם אבינו כפי שנשמתו מלובשת בגוף, אבל מקבל מקום
 82 סלקא דעתך אמינא - היו יכולים לחשוב, שמדותיה - של
 83 נשמת אברהם אבינו, הן מעין וסוג מדות העליונות. - קודם
 84 שלל רבנו הזקן מלמעלה למטה, שמדת החסד שלמעלה איננה

25 אף צריך להקדים, מה ששמעתי ממורי עליוהשלום -
 26 הרב המגיד ממזריטש, על פסוק²¹: "ואנכי עפר ואפר",
 27 שאמר אברהם אבינו עליוהשלום על הארת נשמתו
 28 המאירה בגופו מאור חסד עליו, - שמהאור של מדת החסד
 29 ד"אצילות" האירה
 30 הנשמה בגופו של אברהם
 31 אבינו, והיא מדתו - של
 32 אברהם אבינו, מדת
 33 "אהבה רבה" (נפש אחר: ⁶
 34 שבה היה) שהיה אוהב
 35 את הקדוש-ברוך-הוא -
 36 ה"אהבה רבה" של
 37 אברהם אבינו להקדוש
 38 ברוך הוא, באה מהאור
 39 של החסד העליון
 40 ד"אצילות", אהבה גדולה
 41 ועליונה כל פה, עד
 42 שנעשה "מרכבה"
 43 להקדוש-ברוך-הוא. -
 44 כלומר, אברהם אבינו היה
 45 בטל לגמרי להקדוש ברוך
 46 הוא עד לאופן הביטול של "מרכבה", שהוא למעלה מביטול
 47 העבד לאדונו. שכן, העבד למרות שהוא בטל לאדון, יש לו בכל
 48 זאת רצון עצמי, אלא שהוא מבטל את רצונו בפני רצון האדון,
 49 ואילו "מרכבה" בטלה לגבי הרוכב באופן שאין למרכבה שום
 50 רצון עצמי, ובאופן כזה היה ביטולו של אברהם אבינו להקדוש
 51 ברוך הוא. וסלקא דעתך אמינא, - והיה עולה על הדעת
 52 לומר, שבחינת חסד ואהבה שלמעלה בספירות העליונות
 53 היא מעין וסוג מהות מדת "אהבה רבה" של אברהם אבינו
 54 עליוהשלום, רק שהיא - החסד והאהבה שלמעלה, הן

49 מהות העץ. וְהֵנָּה, כְּמוֹ שֶׁהָאֵפֶר אֵין לוֹ דְמִיּוֹן וְעֵרֶךְ אֶל מְהוּת
50 הָעֵץ הַגָּדוֹל בְּאֵרֶךְ וְרַחֵב וְעֵבִי קָדָם שְׁנִשְׂרָף, לֹא בְכַמּוּתוֹ
51 וְלֹא בְּאִיכוּתוֹ, – אֵין לֵאפֶר שׁוֹם דְמִיּוֹן וְשׁוֹם עֵרֶךְ לֹא לְכַמּוּת
52 הָעֵץ וְלֹא לֵאִיכוּתוֹ וְלִחְשִׁיבוּתוֹ, אָף שֶׁהוּא [הוּא] מְהוּתוֹ

53 וְעֲצָמוּתוֹ – הָעֵץ הוּא

54 מְהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ שֶׁל

55 הָאֵפֶר, וּמִמֶּנּוּ – מֵהָעֵץ,

56 נִתְהַוָּה – הָאֵפֶר; כִּף עַל-

57 דְרָף-מִשָּׁל אִמֶר אֲבִרְהֵם

58 אֲבִינוּ עָלֵינוּ-הַשָּׁלוֹם עַל

59 מִדַּת, מִדַּת הַחֶסֶד

60 וְהֶאֱהָבָה הַמְאִירָה בּוֹ

61 וּמְלַבֶּשֶׁת בְּגוּפוֹ, דָּאָף

62 שֶׁהִיא [הִיא] מִדַּת

63 הַתְּהִיָּה וְחֶסֶד הָעֲלִיּוֹן

64 שֶׁבְּאֲצִילוֹת הַמְאִיר

65 בְּנִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיָּתָה

66 מְרַבֶּכָה עָלֵינוּ, אֶף-עַל-

67 פִּי-בֵן בְּרִדְתָּהּ לְמִטָּה

68 לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוּפוֹ – שׁוֹה

69 הָרִי, עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת

70 הָעוֹלָמוֹת מְמַדְרָגָה

71 לְמַדְרָגָה עַל יְדֵי

72 צְמִצּוּמִים רַבִּים – יוֹרֵד

73 הָרִי הָאוֹר שֶׁל מִדַּת הַחֶסֶד

74 ד"אצילות" דרך

75 הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִדְרִיגוֹת

76 רְבוּת וּמִצְטַמֵּצֵם עַל יְדֵי

77 צְמִצּוּמִים רַבִּים – הָרִי אֹז,

78 אֵין דְמִיּוֹן וְעֵרֶךְ מְהוּת

79 אֹרֶךְ הַתְּהִיָּה הַמְאִיר בּוֹ

80 אֶל מְהוּת אֹרֶךְ אֶהָבָה

81 וְחֶסֶד עָלִיּוֹן שֶׁבְּאֲצִילוֹת,

82 אֵלָּא כְּעֵרֶךְ וְדְמִיּוֹן מְהוּת

83 הָעֵפֶר שְׁנִשְׂרָף אֵפֶר אֶל מְהוּתוֹ וְאִיכוּתוֹ כְּשֶׁהִיָּה עֵץ נֶחֱמָד

84 לְמַרְאֵה וְטוֹב לְמַאֲכָל²³ עַל-דְרָף-מִשָּׁל, – שֶׁאֵין הָרִי שׁוֹם עֵרֶךְ

85 וְשׁוֹם דְמִיּוֹן בֵּין הָאֵפֶר לְבֵין הָעֵץ, כִּי אֵין שׁוֹם עֵרֶךְ וְשׁוֹם דְמִיּוֹן בֵּין

86 מִדַּת הָאֶהָבָה שֶׁל אֲבִרְהֵם אֲבִינוּ לְגַבֵּי מִדַּת הַחֶסֶד וְהֶאֱהָבָה שֶׁל

87 "אצילות". וְיוֹתֵר מִזֶּה, לְהַבְדִּיל בְּאֲלָפִים הַבְּדִלוֹת, – בֵּין

88 הָאֵפֶר וְהָעֵץ הַגִּשְׁמִי לְגַבֵּי רִחוּנוֹת מִדַּת הָאֶהָבָה שֶׁל אֲבִרְהֵם

89 אֲבִינוּ וְחֶסֶד ד"אצילות", רַק שֶׁדְּבָרָה תּוֹרָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם

90 בְּמִשָּׁל וּמְלַבֶּשֶׁת: – קוֹרְאִים, לְכוּ, לְמִידַת הַחֶסֶד וְהֶאֱהָבָה שֶׁל

91 אֲבִרְהֵם אֲבִינוּ עַל שֵׁם הַחֶסֶד וְהֶאֱהָבָה שֶׁל "אצילות". כִּי יוֹבֵן גַּם

92 בְּמַכֵּל שֶׁבֶן, שֶׁהַמְדוּת הַכּוּחוֹת וְסִפְרוֹת הַנִּשְׁמָה שֶׁל יְהוּדֵי לְמִטָּה,

93 אֵין לָהֶם שׁוֹם עֵרֶךְ וְשׁוֹם דְמִיּוֹן לְגַבֵּי הַסִּפְרוֹת שֶׁמֵּהֵן הֵם בָּאִים.

94 אַךְ בְּכָל זֹאת, כִּיּוֹן שֶׁהֵם בָּאִים מֵהֵן וְהַסִּפְרוֹת מְאִירוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ

95 שֶׁל יְהוּדֵי, יִכּוֹל יְהוּדֵי לְהַבִּין מִנִּשְׁמָתוֹ (הַמְחִיָּה אֶת גּוּפוֹ) קִצַּת

96 בְּסִפְרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, שׁוֹה תּוֹכֵן הַפְּסוּק "וּמִבְּשָׂרִי אֲחֻזָּה אֶלְקָה".

1 מעין ומסוגל החסד והאהבה של אברהם אבינו. וכעת הוא שולל

2 גם מלמטה למעלה, שמדת החסד של אברהם אבינו איננה מעין

3 ומסוגל מדת החסד שלמעלה – זאת, כדי לשלול ענין זה מכל

4 הצדדים. וְלֹא אִמֶר: – ולכן אמר אברהם אבינו: "וְאֲנִי עֵפֶר

5 וְאֵפֶר", דְּכַמוֹ שֶׁהָאֵפֶר

6 הוּא מְהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ

7 שֶׁל הָעֵץ הַנִּשְׂרָף, שְׁ – 1

8 הָעֵץ לְפָנָי שֶׁנִּשְׂרָף, הִיָּה 2

9 מְרַבֵּב מִדַּת יְסוּדוֹת: אִשׁ 3

10 רוּחַ מִיָּם עֵפֶר, – כֵּל דָּבָר 4

11 הָרִי מוֹרַכֵב מֵאַרְבַּעַה 5

12 יְסוּדוֹת אֵלֶּה²², וְג' 6

13 יְסוּדוֹת: אִשׁ מִיָּם רוּחַ – 7

14 חֲלָפּוֹ וְהִלְכוּ לָהֶם וְכָלוּ 8

15 בְּעֵשֶׂן הַתְּהִיָּה 9

16 מִתְּרַבְּבָתָן בְּנִדְעָה, – 10

17 הָעֵשֶׂן יֵשׁ בּוֹ מִשְׁלֶשָׁה 11

18 יְסוּדוֹת אֵלֶּה, אִשׁ, רוּחַ, 12

19 מִיָּם, שֶׁהִיָּה בְּהִרְכַּבְתָּהּ שֶׁל 13

20 הָעֵץ, וְיְסוּד הַד' שֶׁהִיָּה 14

21 בְּעֵץ, שֶׁהוּא הָעֵפֶר שָׁבוֹ 15

22 – הוּא אֵינוֹ עוֹלָה עִם 16

23 הָעֵשֶׂן, אֵלָּא הַיּוֹרֵד לְמִטָּה 17

24 וְאֵין הָאִשׁ שׁוֹלֶטת בּוֹ, 18

25 הוּא הַנִּשְׂאָר קִיָּם, וְהוּא 19

26 הָאֵפֶר. – מֵהַ שֶׁנִּשְׂאָר 20

27 מִיְסוּד הָעֵפֶר שֶׁבַע. הָרִי, 21

28 שֶׁהָאֵפֶר הוּא מְהוּת הָעֵץ, 22

29 שֶׁלְפָנָי זֶה הִיָּה עֵץ וְכַעַת 23

30 הוּא אֵפֶר. כִּי, יֵאמֵר רַבְּנוֹ 24

31 הַזֶּקֶן לְהֵלֵן, שֶׁגַם קוֹדֵם 25

32 כְּשֶׁהָעֵץ הִיָּה עֵץ, הִיָּה 26

33 עֵיקַר מְהוּת הָעֵץ – הָעֵפֶר, 27

34 שֶׁכַּעַת הוּא אֵפֶר. וְהֵנָּה, 34

35 כֵּל מְהוּת הָעֵץ וּמִמֶּשׁוֹ – שֶׁהָעֵץ יֵשׁ לוֹ "מִמֶּשׁ" וַיְכּוּלִים לְמַשְׁשׁוֹ,

36 שׁוֹה הָרִי לֹא מֵהָאִשׁ, אֹז הָרוּחַ אֹז הַמִּיָּם שָׁבוֹ, וְחֶמְדוֹ וְצוּרְתוֹ

37 בְּאֵרֶךְ וְרַחֵב וְעֵבִי שֶׁהִיָּה נִרְאָה לְעֵין קָדָם שְׁנִשְׂרָף – עֵקְרוֹ

38 הִיָּה מִיְסוּד הָעֵפֶר שָׁבוֹ, – שֶׁבַע, רַק שֶׁאִשׁ מִיָּם רוּחַ כְּלוּלִים

39 בּוֹ, – שֶׁהָעֵץ כּוֹלָל בְּתוֹכּוֹ גַּם מֵהִיְסוּדוֹת אִשׁ, מִיָּם וְרוּחַ, אַךְ

40 הָעֵיקַר שָׁבוֹ הוּא מִיְסוּד הָעֵפֶר, שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאִים הָאוֹרֶךְ, הָרוּחֵב

41 וְהָעוֹבֵי שֶׁל הָעֵץ, כִּי הָעֵפֶר – יְסוּד הָעֵפֶר שָׁבוֹ, הוּא חֶמְדוֹ יוֹתֵר

42 מִכָּל, – מֵאֲשֶׁר שָׂאֵר שְׁלֶשֶׁת הִיְסוּדוֹת, וַיֵּשׁ לוֹ אֵרֶךְ וְרַחֵב

43 וְעֵבִי, מֵהִיְסוּדֵי-בֵן פֶּאֶשׁ וְרוּחַ, – שֶׁאֵין בָּהֶם אֹרֶךְ רַחֵב וְעוֹבֵי,

44 וְגַם הַמִּיָּם – לְמִירוֹת שְׁלֵמִים יֵשׁ כִּבְר הָרִי מִמִּשְׁוֹת, וְאוֹרֶךְ וְרוּחֵב

45 וְעוֹבֵי, אַךְ הֵם מְעַט מוֹעִיר – בְּמִדָּה מְעוּטָה בְּיוֹתֵר, בְּעֵץ, וְכָל

46 אֲרָבּוֹ וְרַחֵבּוֹ וְעֵבִי – שֶׁל הָעֵץ, "הַכֵּל הִיָּה מִן הָעֵפֶר וְהַכֵּל

47 שָׁב אֶל הָעֵפֶר", שֶׁהוּא הָאֵפֶר הַנִּשְׂאָר אַחֲרֵי שֶׁנִּפְרְדוּ מִמֶּנּוּ

48 אִשׁ מִיָּם רוּחַ. – וְהָאֵפֶר שֶׁנִּשְׂאָר הוּא הָעֵפֶר שֶׁהִיָּה קוֹדֵם עֵיקַר

22. רמב"ם הל' יסודי התורה רפ"ד. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ענינו ראה זח"א כו, א. וצ"ע השייכות לנדרו"ר".

יום ראשון

יום ראשון

יב אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: סוֹסח. לד־לו.
תניא: יד. לעורר . . . 240 מעלה.

הַמֶּשֶׁךְ הַגָּדוֹל, הַיְדוּעַ בְּשֵׁם "בְּשֶׁעָה שֶׁהִקְדִּימו, תער"ב" הַתְּחִיל אֲדַנִּי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב] לְאָמְרוּ יוֹם א' דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת תער"ב בְּלִיבְאוּיִטְשׁ, וְסִימּוֹ שְׁבַת פְּרִשְׁת וַיֵּרָא תרע"ו בְּרוֹסְטוֹב, בְּמֵאֲמַר הַמֵּתַחִיל "וְה' אָמַר הַמְּכֶסֶה אֲנִי מֵאֲבָרְהָם". וְבוֹ קמ"ד מֵאֲמָרִים.
וַיֵּשׁ בְּפִתּוּבִים חֶלֶק שְׁנֵי שְׁלֹא אָמְרוּ, וְלֹא נִחַלַק לְמֵאֲמָרִים.

יום שני

יום שני

יג אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, שני עם פירש"י.
תהלים: סט־עא. לז־לט.
תניא: ובכל שנה . . . וד"ל.

הַחֲסִיד ר' הַעֲנַדִּיל סִיפֵר: יְדוּעַ הִי' לְכָל הַחֲסִידִים, אֲשֶׁר בִּיחִידוֹת הָרֵאשׁוֹנָה הִיתָה הַעֲבֵרַת הָעֵרְלָה, וּוְאֵס נִיט וּוְאֵס, פּוֹן עֵרְלַת הַלֵּב אִיזוּ מֵעַן גַּלִּיךְ פִּטוֹר גַּעוּוֹאֲרַעַן.

הַחֲסִיד ר' הַעֲנַדִּיל סִפֵּר: יְדוּעַ הִיָּה לְכָל הַחֲסִידִים, אֲשֶׁר בִּיחִידוֹת הָרֵאשׁוֹנָה הִיתָה הַעֲבֵרַת הָעֵרְלָה. מַה שְׁלֹא יִהְיֶה - מְעַרְלַת הַלֵּב נִפְטָרוּ מִדֵּי.

יום שלישי

יום שלישי

יד אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: עב־עו. מ־מב.
תניא: טו. להבין . . . קכא הכלולה מהן.

מֵהוֹרְאוֹת אֲדַנִּי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב]: לְהַנָּר מִמְּלַחֲמַת תְּנוּפָה עַד קֶצֶה הָאֲחֵרוֹן, לֹא מִפְּנֵי שְׂאִין לָנוּ בְּמָה לְנִצָּח אוֹ מִפְּנֵי מֶרֶךְ לֵב, אֲלֵא מִפְּנֵי שְׂאֵת כָּל כַּחוֹתִינוּ עָלִינוּ לְהַקְדִּישׁ אֶךְ וְרַק לְחִזּוּק בְּנִינֵינוּ, בְּנִין הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּקִדְשָׁהּ וּבְטַהֲרָה. וְעַל זֶה עָלִינוּ לְמַסַּר אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ בְּמַסִּירוֹת נִפְשׁ בְּפַעַל וְלֹא רַק בְּכַח.

יום רביעי

יום רביעי

טו אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: עז־עח. מג־מה.
תניא: אך צריך . . . קכב ומליצה.

הַתִּיִסְדוֹת יְשִׁיבַת "תּוֹמְכֵי תְּמִימִים": יוֹם א טו אֱלוֹל תְּרַנְנִי.
הַתְּחִלַת הַלְמוּד בְּנִגְלָה וְדַא"ח [=תְּסִידוֹת, דְּבָרֵי אֱלוֹקִים חַיִּים]: יוֹם ד חֵי אֱלוֹל תְּרַנְנִי.
בְּלִיל שְׂמִחַת תּוֹרָה תְּרַנְנִי אַחֲרֵי הַהִקְפּוֹת הַכְּרִיזוּ אֲדַנִּי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרְש"ב]: הִישִׁיבָה שְׂמָה "תּוֹמְכֵי תְּמִימִים", וְתִלְמִידִים הַלּוֹמְדִים וּמְתַנְהֲגִים בְּרוּחָהּ שְׂמֵם "תְּמִימִים".

יום חמישי

יום חמישי

טז אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבוא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: עט"פב. מו"מח.
תניא: והנה כללות . . . קכג כמו שית'.

רבינו הזקן פי' המאמר כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא, אויף א אידען דארף מען קוקען ווי ער שטייט אין מחשבה הקדומה דא"ק, און דאָרטען שטייט יעדער נשמה מיט אלע דורות וואָס קומען ארויס פון איהר ביז ביאת המשיח גואל צדק, און אז מען טוט א אידען אַ טובה, טוט מען אַ טובה אַט די אלע נשמות עד סוף כל הדורות.

רבינו הזקן פֿרש המאָמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא", על יהודי יש להביט כפי שהוא "נמצא" במחשבה הקדומה דא"ק [=אדם קדמון, דרגה עלאית ביותר בקדושה, שהיא מקור בו נשמות ישראל אחודות], וְשֵׁם "נמצאת" כֵּל נשמה עם כֵּל הדורות היוצאות ממנה עד ביאת המשיח גואל צדק, וכשעושים ליהודי טובה, עושים טובה לְכָל הנשמות הָלָלוּ עד סוף כֵּל הדורות.

יום שישי

יום שישי

יז אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: תבא, ששי עם פירש"י.
תהלים: פג"פו. מט"נא.
תניא: והנה מדות . . . קכג מדותיהם.

רבינו הזקן הי' בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא הי' בליאזנא ש"פ תבא, ושמע אדמו"ר האמצעי - והוא עודנו נער קודם הבר מצוה - הקריאה מאחר. העגמת נפש מהקללות שבתוכחה הביאתו לכאב לב, עד שביוהכ"פ נסתפק רבינו הזקן אם יוכל להתענות.

כששאלו את אדהא"מ הרי בכל שנה קוראים פרשה זו, ענה: כשאבא קורא "הערט זיך ניט קיין קללות".

רבינו הזקן הי' בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא הי' בליאזנא שבת פֿרשת תבא, וְשָׁמַע אֲדָמוֹ"ר הָאֲמִצְעִי - והוא עודנו נער קדם הבר מצוה - הִקְרִיאה מאחר. הִעֲגַמַת נֶפֶשׁ מֵהַקְּלָלוֹת שֶׁבְּתוֹכָהָ הִבִּיאתוּ לְכָאֵב לֵב, עַד שֶׁבְּיּוֹם הַכַּפּוּרִים נִסְתַּפֵּק רְבִינּוּ הַזֶּקֶן אִם יוּכַל לְהִתְעַנּוֹת. כִּשְׁשָׂאֵלוּ אֶת אֲדָמוֹ"ר הָאֲמִצְעִי הָרִי בְּכָל שָׁנָה קוֹרְאִים פֶּרֶשֶׁה זוּ, עָנָה: כִּשְׁאָבָא קוֹרָא "לֹא גִשְׁמַעוֹת שׁוֹם קָלָלוֹת".

שבת קודש

שבת

חי אלול

ה'תש"ג

לששי עולה הבעל קורא, ומצטמו.
שיעורים. חומש: תבא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: פח"פט. נב"נד.
תניא: והנה כ"ז . . . שיתבאר במקומו.

יום הולדת את הבעש"ט בשנת תנ"ח. יום שנתגלה אליו מורו ורבו הק' - תפ"ד.
יום שנתגלה הבעש"ט - תצ"ד.
יום הולדת את רבינו הזקן - תק"ה.

תוכן תורת הבעש"ט בש"פ תבוא ח"י אלול תרנ"ב אחר קבלת שבת: והי' כי תבוא אל הארץ גו'. ארץ ל' מרוצה ול' רצון כדאיתא במדרש. אז דו וועסט צוקומען צום רצון וואָס איז א מתנה מלמעלה און בירושה בכל אחד מישראל, איז די עבודה דארף זיין וישבת, אראָפּטראָגען אין התישבות, ולקחת גו' ושמת בטנא, ממשיך זיין אורות בכלים, והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך, א איד דארף וויסען אז ער גייט פון איין אָרט אין דעם אַנדערען, איז ניט ער גייט אליין נאָר מ'פירט איהם מלמעלה, און די כוונה איז לשכן שמו שם, אויף מפרסם זיין אלקות אין דעם ארט וואו ער איז.

אחר תפלת ערבית חזר עוד הפעם תורה הקודמת והוסיף: והי' כי תבוא גו' בכדי דו זאָלסט צוקומען צום רצון כו', איז דאָס דורך דעם אז והלכת אל המקום גו' לשכן שמו שם, זאָלסט זיך מוסר נפש זיין אויף מפרסם זיין דאָרטען אלקות, מיט וואס איז מען מפרסם אלקות, מיט א ברכה און א פסוק תהלים.

יום הַלְדָת אַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּשַׁנַּת תַּנ"ח. יום שְׁנַתְגָּלָה אֱלִינוּ מוֹרוֹ וְרַבּוֹ הַקְדוֹשׁ - תפ"ד. יום שְׁנַתְגָּלָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב - תצ"ד.

יום הַלְדָת אַת רַבְּנוּ הַזֶּקֶן - תק"ה.

תַּכֵּן תוֹרַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב בְּשַׁבַּת פְּרֻשַׁת תְּבוּא ח"י אֱלוּל תַּרְנ"ב אַחַר קַבְלַת שַׁבַּת: "וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ גו'". 'אַרְצִי' לְשׁוֹן מְרוּצָה וּלְשׁוֹן רְצוֹן, כְּדֹאִיתָא בַּמְדְרָשׁ. כְּשִׁתְּגִיעַ אֶל הָרְצוֹן/ שֶׁהוּא מִתְּנָה מִלְּמַעְלָה וּבִירוּשָׁה בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, צְרִיכָה הָעֲבוּדָה לְהִיּוֹת 'וְיִשְׁבֶּת' ל"הוֹרִידוּ", לַעֲשׂוֹתוֹ מִיִּשְׁב, "וְלִקְחַת גו' וְשִׁמַּת בְּטֵנָא", לְהַמְשִׁיךְ אֹרוֹת בְּכָלִים, "וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ", עַל יְהוּדֵי לְדַעַת שֶׁהִלִּיכְתוּ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אֵינָה יִזְמְתוּ אֶלָּא מוֹבִילִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה, וְהַכּוֹנֵה הִיא "לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שֵׁם", לְפָרְסֵם אֱלֹקוֹת בְּמָקוֹם שֶׁנִּמְצָא בוֹ.

אַחַר תְּפִלַּת עֶרְבִית חָזַר עוֹד הַפַּעַם תוֹרָה הַקּוֹדֶמֶת, וְהוֹסִיף: "וְהָיָה כִּי תָבֹא גו'", עַל מְנַת שִׁתְּגִיעַ לְרְצוֹן כו', הָרִי זֶה עַל יְדֵי ש'וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם גו' לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שֵׁם" - תְּמַסֵּר אֶת הַנֶּפֶשׁ כְּדֵי לְפָרְסֵם שֵׁם אֱלֹקוֹת. בְּמָה מְפָרְסָמִים אֱלֹקוֹת? בְּבִרְכָה וּפְסוּק תְּהִלִּים.

המשך ביאור למס' פסחים ליום רביעי עמ' ב

16 מר זוטרא מביא דוגמא לחשיבות ספר יוחסין: אָמַר מַר זוֹטְרָא, בֵּין
17 'אַצְלִי' ל'אַצְלִי' - עַל הַפְּרֻשָׁה בְּדַבְרֵי הַיָּמִים שֶׁתְּחִילתָהּ וְלֹא אֶצֶל שֵׁשָׁה
18 בָּנִים' (דברי הימים א' ח' לח), וְסוּפָה 'אַלָּה בְּנֵי אֶצֶל' (שם ט' מד), מְעִינֵנו
19 אַרְבַּע מֵאָה גְּמֵלֵי דְדָרְשָׁא - דְרָשׁוּ בַסְפֵּר יוֹחֲסִין הַרְבֵּה דְרִשׁוֹת עַד
20 שֶׁאִפְשָׁר הִיָּה לְמַלְאוֹת בְּהֵם מִשָּׂא אַרְבַּע מֵאוֹת גְּמֵלִים.
21 בַּמִּשְׁנָה שֵׁנִינוּ שֶׁהִשׁוּחַת אֶת הַפֶּסַח לְמוֹלִים וְלַעֲרֵלִים כֶּשֶׁר, מִשׁוּם
22 שֶׁמִּקְצַת עֵרְלָה אֵינָה פּוֹסְלָת. בְּסוּגִיא שֶׁלְפָנֵינוּ יְבוֹאֵר שֶׁנַּחֲלֵקוּ
23 תַנְאִים בַּעֲנִין זֶה: תַּנְיָא, אַחֲרֵים אוֹמְרִים, אִם הַקְּדִים מַחֲשֶׁבֶת מוֹלִים
24 לְעֵרְלִים בְּשֵׁר, אֲבָל אִם הַקְּדִים מַחֲשֶׁבֶת עֵרְלִים לְמוֹלִים פְּסוּל.
25 הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת אֶת טַעֲמֵם שֶׁל אַחֲרֵים. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מֵאֵי שְׁנָא -
26 מֵה שׁוֹנָה הַקְּדִים מַחֲשֶׁבֶת מוֹלִין לְעֵרְלִים דְּבִשְׁר, מִשׁוּם דְּכוּלָּה עֵרְלָה
27 בְּעֵינֵין - שֶׁלְפִסּוּל אֶת הַפֶּסַח צְרִיךְ שֶׁהִשְׁחִיטָה תְּהִיָּה רַק לְשֵׁם
28 עֵרְלִים, וְלִבְּאָ - וְכֵאֵן אֵין כּוֹלָה עֵרְלָה, שֶׁחֲשָׁב גַם לְמוֹלִים, אִם כֵּן
29 אִף אִם הַקְּדִים עֵרְלִים לְמוֹלִין, נִפְי - גַּם יְהִיָּה כֶּשֶׁר מֵאוֹתוֹ טַעֲם
30 שֶׁכוּלָּה עֵרְלָה בְּעֵינֵין וְלִבְּאָ.

1 עֲבוּדוֹת, שאִין מַחֲשֶׁבֶת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו פּוֹסְלָת רַק בִּשְׁחִיטָה. ד.
2 לְשֵׁמוֹ וְשֵׁלֹּא לְשֵׁמוֹ יִשְׁנוּ בְּקַרְבָּנוֹת צִיבּוֹר בְּקַרְבָּנוֹת יְחִיד, וְאִילוֹ
3 לְאוֹכְלֵיו וְשֵׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו אֵינֵנו שִׁיךְ בְּקַרְבָּנוֹת צִיבּוֹר בְּכִיחִי, שאִין
4 מַחֲשֶׁבֶת אֲכִילָה פּוֹסְלָת אֵלָּא בַּפֶּסַח.
5 שִׁיטָה נּוֹסֶפֶת בַּמִּנְיָן הַחִילוּקִים: רַב אִשִּׁי אָמַר, אֵין בִּינֵיהֶם אֵלָּא
6 שֶׁלֹּשָׁה חִילוּקִים, שֶׁכֵּן הִטְעַמִּים 'פְּסוּלוֹ בְּנוֹפוֹ' וְאֵי אִפְשָׁר לְבָרֵר
7 אִיסוּרוֹ, חֲרָא מִיִּלְתָּא הִיא - דְּבַר אֶחָד הֵם, דְּמָה פְּעַם שֶׁאִמַּר שֶׁלֹּשְׁמוֹ
8 וְשֵׁלֹּא לְשֵׁמוֹ הוּא פְּסוּלוֹ בְּנוֹפוֹ, מִשׁוּם דְּאֵי אִפְשָׁר לְבָרֵר אִיסוּרוֹ,
9 שֶׁכִּיּוֹן שאִי אִפְשָׁר לְבָרֵר אֶת אִיסוּרוֹ לְכֵן זֶה נַחֲשָׁב כְּאִילוֹ הַפֶּסַח
10 בְּגוֹף הַבְּהֵמָה, אֲמַנֵם אִילוֹ הִיָּה אִפְשָׁר לְבָרֵר אִיסוּרוֹ לֹא הִיָּה נַחֲשָׁב
11 פְּסוּלוֹ בְּנוֹפוֹ, שֶׁכֵּן הַפֶּסַח הוּא בַּמַּחֲשֶׁבָה וְלֹא בְּגוֹף הַבְּהֵמָה.
12 אַגַּב שֶׁהוֹזְכַר לַעֲלֵל 'סְפֵר יוֹחֲסִין' מְסַפֶּרֶת הַגְּמָרָא בַּחֲשִׁיבוֹת סְפֵר זֶה:
13 אָמַר רַמִּי בַר רַב יוֹדֵא אָמַר רַב, מִיּוֹם שְׁנַנְיָנוּ - שֶׁנִּשְׁתַּכַּח סְפֵר יוֹחֲסִין,
14 תִּשָּׁשׁ בְּחֵן שְׁל חֲקִמִים בְּתוֹרָה, וְכִּהְיָ מֵאוֹר עֵינֵיהֶם, שֶׁנִּגְנוּזוּ מִחֵן טַעֲמֵי
15 הַתּוֹרָה שֶׁהָיוּ בוֹ.

יום ראשון י"ב אלול ה'תשע"ג

בחייהם ובמותם לא נפרדו?

אמו.

וצריך לומר שספק הגמרא הוא מאחר ודין טומאת רקב הוא חידוש מיוחד מהלכה למשה מסיני, 'אין לך בו אלא חידושו' ואין ללמוד לענין זה מדינים אחרים שבהם נחשב העובר כירך עמו.

ויש שכתב שמכאן מקור למנהג המובא בספרי הפוסקים שאשה מעוברת שמתה, יש להוציא את הוולד ממעיה ולא לקבורה יחד עמו. ולפי זה יש לבאר את דברי הגמרא כי אף ש'עובר ירך אמו', כאן הרי 'וסופו לצאת' כיון שבעת הקבורה יש להוציאו, ודין זה מבטל את דין 'עובר ירך אמו' (מקור ברך לד, יד).

ועוד יש לבאר: אמנם לאחר מיתה לא שייך דין עובר ירך אמו (אף כששניהם מתים), שהרי העובר כבר אינו יונק את חייו מהאם ואין קשר ביניהם, מכל מקום הסתפקה הגמרא בכך, כי אף שאין חלים על העובר דיני האם, מכל מקום לענין טומאה די בכך שבפועל הוא מחובר לאם כדי שגוף אחד לא ימנע טומאת רקב מהגוף השני, ומאידך יש לומר שמאחר וסופו לצאת הרי הוא נידון מלכתחילה כגוף נפרד (מקור ברך שם).

הלכות טומאת מת פרק ג, הלכה ה: קָבְרוּ שְׁנֵי מְתִים בְּאֶחָד... או שְׁקָבְרוּ אִשָּׁה מְעַבְרַת וְעַבְרָה בְּמַעֲיָהּ – אֵין לָהֶם רֵקֵב.

ספק הוא בגמרא (גירסא נא, א) באשה שנקברה עם עוברת האם מטמאים ברקב, והספק הוא האם 'עובר ירך אמו' וכיון שנחשב כחלק מגוף אמו אין זה כשני מתים אלא מת אחד ויש לו טומאת רקב. או שמאחר וסופו לצאת, אינו נחשב כחלק מגוף האם, והרי זה כשני מתים שאין להם רקב.

וצריך להבין: מאחר שבדינים אחרים נוקטים להלכה ש'עובר ירך אמו' (כגון תרנגולת טריפה שהביצים שבמעיה אסורות), מדוע כאן הוא ספק. ועד שלהלכה פוסק הרמב"ם שאין להם רקב, היינו שהעובר אינו נחשב חלק מאמו? ומבאר המהרש"ם (ח"ב סי' רע בסופו) על פי דברי הר"ן, שרק בחיי האם העובר נחשב כחלק מאמו אך לא לאחר מיתתה, והרי כאן מדובר לאחר מות האם.

אך לפי זה קשה לאידך גיסא - מדוע אם כן ספק הוא בגמרא? אלא בהכרח לומר שסברת הר"ן אמורה כאשר האם מתה והעובר חי, ואז אין הוא כירך אמו, אך כאשר שניהם חיים או כאשר שניהם מתים הוא כן נחשב כירך

יום שני י"ג אלול ה'תשע"ג

איך מודדים את חלל האוהל?

אך הגר"ח מבריסק נקט בשיטת הרמב"ם שדי בחלל טפח בין הקרקע לגג שעליה כדי שיהיה אהל ויחצוץ בפני הטומאה (אלא אם כן זהו "קבר סתום" המביא את הטומאה לצדדים), והטומאה אינה ממעטת את החלל, אבל אם 'ביטלו' את הטומאה ומשאירה שם הרי היא ממעטת את החלל, ויש כאן 'טומאה רצוצה'. ומה שכתב הרמב"ם שארון המת חוצץ בפני הטומאה רק אם יש בו חלל טפח פנוי בין המת לכיסוי, הרי זה משום ש'ביטלו' שם את המת (חידושי הגר"ח פ"ב ה"א).

ובספר 'פתח האהל' (כלל ג' סי' ה) ביאר:

אם כל שטח הקרקע מכוסה אין מודדים את הטפח מהקרקע כי "כוסו פני כל הארץ", אך כאשר רק חלק מהקרקע מכוסה, וחלקו (טפח על טפח לפחות) אינו מכוסה, מודדים מהקרקע כי שם 'אוהל' חל על הכל, גם במקום שנתמעט גובהו וכדין 'שפועי אהליו' (אהלות פ"ז מ"ב) דהיינו 'אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע', ואם יש טומאה באוהל היא מתפשטת גם תחת השיפוע כי דין 'אוהל' חל על כולו.

הלכות טומאת מת פרק ז, הלכה ד: אֵין הַקָּבֵר מְטַמֵּא מְכַל סְבִיבָיו עַד שִׁיחֶיהָ שֶׁם חָלַל טַפַּח עַל טַפַּח... הִיתָה מְטַמֵּא רֵצוּצָה וְלֹא הָיָה שֶׁם חָלַל טַפַּח – מְטַמֵּא בּוֹקֵצֶת וְעוֹלָה, בּוֹקֵצֶת וְיִוֵּרְדָתָה.

קבר סתום מכל צדדיו מטמא מכל צדדיו מן התורה, בין בנגיעה בכתליו או בגגו ובין אם מאהיל עליו (לעיל פ"ב ה"ט). וזאת, כאשר החלל בין המת לגג המאהיל עליו הוא לפחות טפח על טפח בגובה טפח. פחות מכך, זוהי טומאה רצוצה ש'בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת' ואינה מתפשטת לצדדים.

וכתב הראב"ד (כאן ובפ"ב ה"א) שהכוונה לטפח בין הטומאה לגג שעליה, ולא בין הקרקע לגג, כי הטומאה שביניהם ממעטת את החלל. ומסתפק האם גם לדעת הרמב"ם 'קבר סתום' צריך שיהא בו חלל טפח ומדידתו מן הטומאה, או שמא די בטפח מהקרקע לגג ואין הטומאה ממעטת את החלל.

וה'כסף משנה' דייק מלשון הרמב"ם (בפ"ב ה"ו) "ארונות של עץ שמיניחין בהם את המת אינן כקבר, אלא אם יש בין כיסוי הארון והמת גובה טפח חוצץ", שגם לדעתו הכוונה לטפח מהמת וצריך חלל טפח פנוי.

יום שלישי י"ד אלול ה'תשע"ג

נסיעת כהן במכונית במקומות של קברים

וְרוֹק אֵינוֹ קְרוִי אֶהָל.

ה'משנה למלך' (לעיל ה"א, ד"ה ודע שראיתי) ביאר שלדעת

הלכות טומאת מת פרק יא, הלכה ה: הַנְּכַנֵּס לְאַרְץ

הַעֲמִים בְּשָׂדֶה תִּבָּה וּמְגָדֵל הַפּוֹרְחִין בְּאוֹרֵי – טָמֵא; שְׂאֵהָל

רק לעיתים ואין זה שימושם העיקרי, ולכן דינם כאוהל זרוק.

אך לדעת הגרש"ז אויערבך (טהרת הכהנים כהלכתה עמ' רעז) המכונית אינה מצילה מטומאה כי היא עשויה ממתכת, ודבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה (להלן פי"ג ה"ד). יתירה מזו: כיון שהמכונית משמשת לנסיעה ממקום למקום הרי היא כ"כלי שהוא מיטלטל מלא וריקן" המקבל טומאה (שלא ככלי גדול "העשוי לנחת" ואינו מיטלטל שאינו מקבל טומאה) ולכן לדעתו אין הכהן יכול לנסוע במכונית במקומות שיש שם קברים.

וה'מנחת יצחק' (ח"ד סי' לא) התיר נסיעת כהן במכונית במקומות קבורה של גויים, כי כיון שבלאו הכי יש דעות המתירות להאחיל על קבר הגוי (אם כי להלכה נפסק ב'שולחן ערוך' (יור"ד סי' שעב ס"ג) שיש להמנע מהליכה על קבר הגוי), אפשר לצרפן לדעה שמכונית אינה 'אוהל זרוק' וחוצצת בפני הטומאה.

הרמב"ם 'שידה תיבה ומגדל' נחשבים 'אוהל זרוק' ואינם חוצצים בפני הטומאה, רק כאשר הם נישאים באויר על ידי אדם או בהמה, אבל אם הם נגזרים על הקרקע, אף שהם ניידים, דינם כאוהל קבוע וחוצצים בפני הטומאה. ולכן הדגיש הרמב"ם "שידה תיבה ומגדל... הפורחין באויר... אינו קרוי אוהל".

ולפי זה כתב ה'ציץ אליעזר' (תי"ב סי' סב) להתיר לכהן לנסוע במכונית במקומות שיש שם קברים, כי המכונית הנוסעת על הקרקע אינה כ'אוהל זרוק' וחוצצת בפני הטומאה. וציין שכך היא דעת כמה אחרונים: הגר"י אלחנן (ברכת רצה סי' יב) והמהר"ם שיק, ועוד.

והביא טעם נוסף להיתר בשם ה'שואל ומשיב' (מהר"ג, ח"ב סי' מג):

מכונית או רכבת נחשבות אוהל קבוע כי שימושם הקבוע והתמידי הוא להעביר נוסעים ממקום למקום, ואינם דומים לשידה תיבה ומגדל הנישאים על ידי אדם או בהמה

מה חוצץ בפני הטומאה? יום רביעי ט"ו אלול ה'תשע"ג

דרכו, הקובע הוא האם נטמא בפועל ולכן מאכל שלא הוכשר ואינו נטמא חוצץ.

וכן משמע מלשון הרמב"ם "ואכלין טמאין או מוכשרים (אינם חוצצים) שדבר טמא אינו חוצץ". כלומר: גם מאכלים שעדיין לא נטמאו אלא רק הוכשרו אינם חוצצים משום "שדבר טמא אינו חוצץ", וזאת מאחר והם עצמם נטמאים (קובץ שיעורים ב"ב את סה).

אך יש חולקים על זה ולדעתם דבר הראוי לקבל טומאה אינו חוצץ לא משום שננטמא בפועל, אלא משום שהוא מסוג הדברים הראויים לקבלת טומאה, וראייה לדבר, שהרי כל דבר המקבל טומאה כל שהיא – אף שאינו מקבל טומאת מת (כגון 'שתי וערב המנוגעים') – אינו חוצץ, ואם דבר המקבל טומאה אינו חוצץ מאחר שהוא עצמו נטמא, הרי כאן אין הדבר עצמו נטמא בטומאת מת, אלא מכאן שעצם הגדרתו כדבר המקבל טומאה גורמת שלא יחצוץ (ראו משנה למנחם לעיל ה"ב. חידושי הר"י מיגאש ב"ב יט. ב בהנחת המניה שם).

הלכות טומאת מת פרק יג, הלכות ג"ד: אלו מביאין וחוצצין... ואכלין שאינן מְכַשְׂרִין, כְּדֵי שֶׁלֹא יִטְמְאוּ... וְאֵלוּ מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין... וְאֵכְלִין טְמֵאִין אוּ מְכַשְׂרִין. שְׂדֵדְרָב טְמֵאִין אֵינוֹ חוֹצֵץ.

מאכל טמא או מאכל ש'הוכשר' לקבל טומאה (היינו שבא במגע עם אחד המשקין המכשירים לקבל טומאה) – אינו חוצץ בפני הטומאה, אך מאכל שלא הוכשר לקבל טומאה חוצץ.

ומדוע אם כן כל הראוי לקבל טומאה פסול לסכך, ואין לסכך במאכלים אע"פ שלא הוכשרו לקבל טומאה? ויש לחלק:

פסול הסיכוך אינו משום שהדבר טמא בפועל, אלא דבר הראוי לקבלת טומאה פסול מצד עצמו, כנלמד מהכתוב, וגם מאכלים שהורים בכלל זה שהרי הם דבר הראוי לקבל טומאה, אך לגבי חציצה דבר הראוי לקבל טומאה אינו חוצץ משום שהוא עצמו נטמא ועל כן הטומאה עוברת

מותי סתימת החלון חוצצת בפני הטומאה? יום חמישי ט"ז אלול ה'תשע"ג

ומנעטו משיעור טפח (וכן דעת הראב"ד כאן בה"ב). והוכחת התוספות היא מהמסופר במשנה (שבת קנ"א) שסתמו את חלון הבית בפך של חרס כדי לחצוץ בפני הטומאה שלא תיכנס לבית, והרי וודאי הניחו את הפך בחלון על מנת לפנותו, כי הדבר היה בשבת, ואם דעתו לבטל את הכלי בחלון חייב משום בונה, אלא מכאן שבסתימת כל החלון אין צורך לבטל את הכלי וגם אם עתיד לפנותו - חוצץ.

והקשה ב'תוספות יום טוב' (אהלות פ"ז מ"ב ד"ה ואם): לדברי הרמב"ם כאן, גם אם סתם את כל החלון צריך שיבטל שם את הכלי, שהרי כתב "צריך להיות כלי זה

הלכות טומאת מת פרק טו, הלכה ד: סתם החלון כְּכֵלִי חָרֵשׁ... הָרִי זֶה חוֹצֵץ... וְצִרְיָךְ לְהִיּוֹת כְּלֵי חָרֵשׁ זֶה מְאֹס וְנִקְוֵב... כְּדֵי שֶׁלֹא תִהְיֶה דַעְתּוֹ לְפָנּוֹתוֹ.

שני בתים סמוכים ובאחד מהם נמצא מת, אם יש ביניהם חלון טפח על טפח – הטומאה עוברת לבית השני, אך אם סתם את החלון בכלי חרס (כאשר גבו כלפי הטומאה ואינו מקבל טומאה) הרי הוא חוצץ בפני הטומאה.

וכתבו התוספות (ב"ב כ, א ד"ה היא) שאם סתם את כל החלון – הרי הוא חוצץ גם אם אינו מבטל שם את הכלי, אלא עתיד לפנותו. ומשמעות דברי הגמרא שהכלי חוצץ רק אם מבטלו, היינו כאשר הכלי אינו סתם את כל החלון אלא רק

לדעת הרמב"ם אין הבדל בין סותם החלון כולו לממעט ותמיד צריך שיבטל את הסתימה אלא שהמעשה המובא במשנה שסתמו את החלון בכלי חרס כדי לחצוץ בפני הטומאה, אכן היה באופן שלא חשבו לפנותו משם. ואף שהיה זה בשבת, אין זה בנין גמור כי אין בדעתו להשאירו שם לעולם, אך כיוון שאין דעתו לפנותו מיד, אסור מדרבנן. ולצורך מצוה או כדי להורות הלכה מותר כמו שהתירו (שבת שם) מדידה וקשירה לצורך מצוה אם אסורים רק מדרבנן.

מאוס... כדי שלא תהיה דעתו לפנותו, ומדובר שסתם את כל החלון. כפי ששמע מלשונו בהלכה א' "סתם החלון או מייעטו" (ראה בסף משנה). ויש לתמוה: מדוע צריך שלא יהא בדעתו לפנות את הכלי, והרי התוספות הוכיחו מהמשנה שאם סתם את כל החלון חוצץ הוא בפני הטומאה, גם אם אינו מבטל את הסתימה?
ותירץ ב'תוספות אנשי שם' בשם 'שושנים לדוד' (אהלות שם):

יום שישי י"ז אלול ה'תשע"ג

איך ניצלים מהטומאה?

כללי לכל דבר הבלוע בכלים, כי רק הבלוע בבעלי חיים נחשב כ"אין סופו לצאת" משום שהחיות של בעלי החיים סוגרת על הדבר הבלוע ומונעת ממנו לצאת, אך הבלוע בדומם יכול לצאת, ואף שלא ייצא ממילא, כיון שיוכל לצאת על ידי פעולת אדם, נחשב "סופו לצאת" (ע"פ "מים טהורים" כלים פ"ט משנה ג, חרד"ג א).

ועוד יש לחלק בין דבר גוש למשקה: משקה הנבלע בכלי אינו ניכר כלל במקומו, והרי הוא מאבד את חשיבותו ובטל לגבי הכלי ואינו מטמא אלא אם כן סופו לצאת, ולכן במשקין נאמר במשנה שמתמאים משום שסופם לצאת. אך דבר גוש הניכר בפני עצמו אינו מתבטל לדבר שבו הוא בלוע, ולכן מטמא אף כשאין סופו לצאת, והבלוע בבעלי חיים אינו מטמא כי בעל החיים נחשב העיקר והנבלע טפל ובטל אליו אף כשהוא גוש (מים טהורים שם. סדרי טהרות נלים קה א"ב).

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה ה: אין הבלועין נצלין אלא בבטן נפש חיה, כמו שבארנו; אבל הבלועין בגוף הכלים והאבנים – אינן נצלין.

הראב"ד משיג על כך: "הרכה עיינתי וחשבתי, ולא נתברר לי דבר זה ראייה ברורה..." ואף מוסיף שלכאורה יש ראייה להיפך מהמשנה "ספוג שבלע משקין טמאין ונפל לאויר התנור – טמא, ספוג המשקין לצאת". כלומר: המשקים הטמאים הספוגים בספוג מטמאין את התנור, ואין הספוג 'מציל' מפני הטומאה כי מאחר וסופם לצאת ממנו אין זו בליעה גמורה, ואם כן טומאה הבלועה שאין סופה לצאת לא מטמאה, גם כשהיא בלועה בספוג ולא דווקא בבעלי חיים.

והראב"ד עצמו מנסה ליישב את הרמב"ם כי יתכן והטעם האמור במשנה "ספוג המשקין לצאת" הוא טעם

שבת קודש י"ח אלול ה'תשע"ג

הצלה מטומאה בכלי צמיד פתיל שניקב

'במוציא רימון'?

ולכן לדעת התוספות כלי גדול שניקב 'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה אף שהנקב פחות מרוב הכלי ורוב הכלי שלם, ואילו כלי קטן שנפחת רובו, אפילו ניקב פחות מ'במוציא רימון' נפסל ואינו מציל מטומאה. וה'משנה אחרונה' (כלים יז, א) מבאר את שיטת רש"י והרמב"ם:

כלי גדול, היינו ששימושו מיועד לדברים גדולים מרימון, ולכן נקב 'במוציא רימון' עדיין אינו מבטל את תשמישו ואינו בטל מתורת כלי, ומציל בפני הטומאה. ורק אם נפחת ברובו ואינו ראוי לתשמישו, נפסל ואינו מציל. ואילו כלי קטן המיועד לדברים קטנים מרימון, הרי כאשר ניקב 'במוציא רימון' (אף שהוא שלם ברובו) אינו ראוי לתשמישו ובטל מתורת כלי, ולכן אינו מציל מטומאה. וכלי קטן ביותר שנפחת ברובו, אף שהנקב קטן ממוציא רימון, בטל מתורת כלי ואינו מציל מטומאה.

הלכות טומאת מת פרק כב, הלכה ג: כלי חרש מציל בצמיד פתיל עד שניקב במוציא רימון. ובגדול – עד שיפחת רבו.

כלי חרס בצמיד פתיל, מתי אינו מציל בפני הטומאה? לדעת הרמב"ם ולדעת רש"י (שבת צו, א ד"ה ברובי) כלי גדול אינו מציל מפני הטומאה רק אם נפחת ברובו, אבל נפחת פחות מרוב הכלי, אפילו אם הנקב הוא 'במוציא רימון' עדיין מציל, ואילו כלי קטן אם ניקב 'במוציא רימון' אינו מציל, אבל פחות מ'במוציא רימון' גם אם הנקב הוא רוב הכלי (שהרי הכלי קטן), מציל.

והתוספות (שם ד"ה הא ברובי, לפי הסבר המהרש"א) הקשו על חלוקה זו בין כלי גדול לכלי קטן: אם בכלי גדול נקב ברוב הכלי פוסל ואינו מציל מטומאה, מדוע לא יפסל כלי קטן שנפחת ברובו? והרי אדרבה, כלי גדול שנפחת ברובו, נשאר בו יותר מאשר בכלי קטן ועם זאת נפסל, ואם כן כלי קטן כל-שכן שיפסל כשנפחת ברובו אף אם לא נפחת

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ב - י"ח אלול ה'תשע"ג

יום ראשון י"ב אלול ה'תשע"ג

הלכות טומאת מת

פרק ג

א. אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל: המת, אפלו נפל שלא נתקשרו אבריו בגדין, וכנית מבשר המת, וכנית נצל [- בשר שנימוח], ואבר מן החי ואבר מן המת שיש עליהן בשר כראוי, והשררה, והגלגלת, ורב בנגיו, ורב מנגיו [של העצמות], ורבע עצמות מפל מקום אף על פי שאין בהן לא רב בנגין ולא רב מנגין, ורביעית דם, ורביעית דם תבוסה [- היוצא בעת הריגה] - הכל שמים עשרה.

ב. ואלו מטמאין במגע ובמשא, ואין מטמאין באהל: אבר מן החי שחסר בשרו, ואבר מן המת שחסר בשרו או עצמו, והשררה שחסרה ואין בה רבע עצמות, והגלגלת שחסרה ואין בה רבע [הקב] עצמות, ועצם אחד אפלו כשעורה, וארץ העמים, ובית הפרס - הכל שכבעה.

ג. הגולל והדופק [- כיווי הקבר] - מטמאין במגע ובאהל בקבר, ואין מטמאין במשא. הרקב [- מת שנרקב] - מטמא באהל ובמשא, ואינו מטמא במגע. טמאת רבע עצמות באהל, וטמאת רביעית דם, וטמאת אבר שאין עליו בשר כראוי [- כשיעור] בין מן המת בין מן החי - נראה לי, שפלן טמאתן אינה דין תורה; שהרי אין הנזיר מגלח עליהן. כמו שבארנו בנזירות, ואין חיבין עליהן על ביאת המקדש, וכל הטמא בטמאה של תורה - חיב על ביאת המקדש. לפיכך אני אומר, שכל טמאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה, אינה דין תורה.

ד. אין רקב המת מטמא - עד שיקבר ערם, בארון של שיש או של זכוכית וכיוצא בהן, ויהיה פלו שלם. חסר ממנו אבר, או שנקבר בכסותו, או בארון של עץ או של מתכת - אין רקבו טמא; מפני שרקב הפסות או רקב העץ או חלדת המתכת מתערב בקרב בהיתו. ורקב המטמא שנתערב בו עפר כל שהוא, הרי הוא בטמאתו. ולא אמרו רקב, אלא למת בלבד; אבל הרוג, אין לו רקב. ה. קברו שני מתים כאחד, או שגזזו שערו או צפרניו וקברום עמו, או שקברו אשה עברה ועברה במעיה - אין להן רקב.

ו. טחן המת עד שנעשה רקב, אינו מטמא - עד שיירקב מאליו.

ז. טחנו פלו, והניחו עד שהירקב, או שהירקב מקצתו כשהוא חי, ומת והירקב פלו - הרי זה ספק; ואם נטמא למלא חפנים מרקב זה, הרי זה טמא בספק.

ח. מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת, או מעפר

הנמצא בקבר, ואין ידוע מה טיבו, אם הוא רקב שקטמא באהל, או אינו אלא עפר שנתלכלך בנצל המת [- בשרו הרקוב] ודמו - הרי זה מטמא במשא ובאהל; שהרי יש במלא חפנים ועוד, מלא חפנים רקב. ונראה לי, שאף זו טמאה מדברי סופרים.

ט. המת שנשרף, ושלדו קימת, והיא השדרה והעלעות - הרי זה מטמא כמת שלם, ואין צריך לומר אם נחרף [- ליחכתו האש]; אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו, טהור. וכן שפיר מרקם [- ניכרה צורת עוברו] שטרפו במים - טהור, שהרי נתבלבלה צורתו.

י. בשר המת שנפרף ונעשה קמח, טהור; וכן אפר השרופין, טהור. וכן התולעים הנקווין מבשר המת, בין חיים בין מתים - טהורין. וכבר בארנו, שהמח כבשר בכל מקום - בין במת, בין בנבלה ושרץ.

יא. עור האדם - כבשרו. אם עברו פל צרכו, או הלף [- דרך] בו כדי עובדה [עיבוד] - הרי זה טהור מן התורה; אבל מדבריהם, מטמא בכנית כבשר המת - גזרה, כדי שלא להרגיל בני אדם לעבד עורות האדם וישתמשו בהן. יב. עור הבא כנגד פניו של אדם כשילד - בין שהיה חי ואמו חיה, בין שנולד מת ואמו מתה - הרי זה טהור, מפני שהוא כמו פרוש או צואה וקיא וכיוצא בהן.

יג. כל שבמת - טמא, חוץ מן השנים והשער והצפרן, הואיל וגזען מחליף [- מתחלפים כשניטלים]; ובשעת חבורן, הכל טמא. כיצד? המת בחוץ, וישערו בתוך הבית - נטמא כל אשר בבית; וכן הנוגע בשערו או בשניו או בצפרניו, כשהן מחברין - נטמא. שערו העומד להגזז, וצפרנו העומד להנטל - הואיל והן עומדין להנטל, יש בהן ספק; לפיכך, הנוגע בהן - הרי הוא ספק טמא. כל משקה היוצא מן המת - טהור, חוץ מדמו; וכל מראה דמים [- אדמיותות] מן המת - טמא, כמו שבארנו. ומפני מה לא גזרו על משקה המת, כדרך שגזרו על משקין היוצאין מפל הטמאין? מפני שהמת - הכל גדלין [מובדלים] ממנו, לא גזרו על משקיו.

יד. כבד שנמוחה - מטמאה ברביעית, מפני שהיא כדם קופה [קרושה]. דם [ילד] קטן, שייצא פלו - אם אין בו רביעית - טהור, אף על פי שהוא כל דם שבו.

טו. ואלו, אם חסרו כל שהוא, טהורין: רביעית דם, ועצם כשעורה, וכנית בשר, וכנית נצל, ומלא חפנים רקב, ואבר מן החי שחסר מעצמו כל שהוא.

פרק ד

א. רביעית דם הבאה משני מתים - טהורה; עד שתהיה הרביעית ממת אחד. שדרה שנגמרה [בננתה] משני מתים, כגון שהיו מקצת החליות מאחד ומשלושן [השאר] ממת

48 הכלוע שאינו יכול לצאת, טהור. כיצד משערין אותה?
 49 מכבסין אותה במים, ומביא מים כמדתן, ונותן לתוכן
 50 רביעית דם - אם היה מראיהן שוה, או שהיה מי הכבוס
 51 אדם יותר ממי המזג [- שמזגו לתוכן דם] - בידוע שיצא
 52 ממנה רביעית.
 53 יד. המשא והמגע והאהל, שלשה שמות הן. וכל שהוא
 54 משם אחד - מצטרף, ומטמא; ומשני שמות - אינו
 55 מצטרף, וטהור. כיצד? הנוגע בכשני חציי זיתים, או
 56 שנשא שני חציי זיתים בבת אחת, או שהאהל על כשני
 57 חציי זיתים, או שהאהל על חצי זית וחצי זית אחר
 58 מאהיל עליו, או שהיה הוא וחצי זית תחת האהל, והאהל
 59 במקצת גופו על חצי זית אחר או האהיל חצי זית על
 60 מקצתו - הכל טמאים, מפני שהוא שם אחד. אבל הנוגע
 61 בחצי זית או הנושא חצי זית, ודבר אחר מאהיל עליו ועל
 62 בחצי זית, או שהאהל עליו חצי זית אחר, או שהאהל
 63 הוא על חצי זית אחר, וכן הנוגע בחצי זית ונשא חצי זית
 64 אחר - הכל טהורין; שאין המגע מצטרף עם המשא, לא
 65 במת ולא בשאר טמאות; ולא המגע מצטרף עם האהל,
 66 ולא האהל מצטרף עם המשא.

פָּרָק ה'

67
 68 א. כל המתטמאין מחמת המת, בין אדם בין בלים -
 69 טמאין טמאת שבועה [ימים]. כיצד? אדם או כלי שנגע
 70 בדברים שמתטמאין מן המת במגע, או שנשטמא באהל
 71 באחד מדברים שמתטמאין באהל, וכן אדם שנשא דברים
 72 שמתטמאין מן המת במשא - הכל טמאין טמאת שבועה,
 73 שנגמרו: "כל הבא אל האהל וכל אשר באהל, יטמא
 74 שבועת ימים".
 75 ב. אדם שנשטמא במת, וכלים שיגע בהם אדם זה - טמאין
 76 טמאת שבועה, שנגמרו: "וכבסתם בגדיכם ביום השביעי,
 77 וטהרתם". אבל אדם שיגע באדם שנשטמא במת - בין
 78 שנגע בו אחר שפרש ממטמאיו, בין שנגע בו כשהוא
 79 עדין נוגע במת - הרי זה השני טמא טמאת ערב, שנגמרו:
 80 "והנפש הנגעת, תטמא עד הערב". זה הוא דין תורה;
 81 אבל מדברי סופרים, הנוגע במת ונגע באדם אחר, ועדין
 82 הוא מחבר במת - שניהם טמאין טמאת שבועה, וכאלו
 83 נגע זה השני במת עצמו. במה דברים אמורים? לענין
 84 תרומה וקדשים; אבל לזיר ולעושה פסח, בין בשעת
 85 חבור בין אחר שפרש - אינו טמא אלא טמאת ערב, כדין
 86 תורה.
 87 ג. בלים שנשטמאו במת, בין במגע בין באהל - הרי הן
 88 לנוגע בהן, כנוגע במת עצמו; מה המת מטמא הנוגע בו,
 89 בין אדם בין בלים, טמאת שבועה - אף בלים שנשטמאו
 90 במת, הם והבלים או האדם שיגע בהם, טמאין טמאת
 91 שבועה, שנגמרו: "בחלל חרב או במת"; מפני השמועה
 92 למדו, שחרב במת. והוא הדין לשאר בלים, בין כלי
 93 מתכות בין כלי שטף [כלים המיטהרים במקווה] ובגדים.

1 אחר, וכן הגלגלת של שני מתים, [רב] עצמות משני
 2 מתים, ואבר מן המת משני מתים - כל אלו אינן מטמאין
 3 באהל, אלא במגע ובמשא כשאר כל עצמות.
 4 ב. אבר מן החי משני אנשים, טהור; אפלו מאיש אחד
 5 - אם נחלק לשנים, טהור.
 6 ג. פזית בשר משני מתים, ופזית נצל [בשר נימוח] משני
 7 מתים, ומלא חפנים רבב משני מתים שכל אחד מהן יש
 8 לו [הגדרה של -] רבב - הרי אלו מצטרפין זה עם זה;
 9 וכן פחצי זית בשר, וכחצי זית נצל - מצטרפין זה עם זה.
 10 ושאר כל הטמאות שבמת - אין מצטרפין זה עם זה, מפני
 11 שלא שוו בשעוריהן.
 12 ד. עצם כשעורה שנחלק לשנים, מטמא במשא; וכן רבע
 13 עצמות ממת אחד שנדקדקו [לחתיכות], ואין בכל אחד
 14 מהן עצם כשעורה - מטמאין באהל, כאלו לא נדקדקו.
 15 ה. פזית מן המת שחתכו חלקים, ורדדו [- כתשו] ודבקו
 16 - מטמא באהל ובמשא; ואינו מטמא במגע קצתו, אף על
 17 פי שחברו - שאין חבורי [ידי] - אדם חבור.
 18 ו. פזית חלב שלם, שהתיכו [- עשאו נוזל] - טמא; היה
 19 מפרך, והתיכו - טהור.
 20 ז. שדרה שנגדרו רב חליות שלה - אף על פי ששלה
 21 קימת, אינה מטמאה באהל; ובזמן שהיא בתוף הקבר -
 22 אפלו משברת, ואפלו מכתתת - מטמאה באהל, מפני
 23 שהקבר מצרפה.
 24 ח. כל המתטמאין באהל שנחלקו, והכניסו לתוף הבית -
 25 האהל מצרפן, ומטמאין באהל.
 26 ט. עצם שיש עליו פזית בשר בידי שמים, והכניס מקצתו
 27 לפנים מן הבית - נטמא הבית. שני עצמות, ועליהם כשני
 28 חציי זיתים בשר, והכניס מקצתן לפנים - הבית טמא;
 29 ואם היה הבשר תחוב בעצמות בידי אדם - הבית טהור;
 30 שאין חבורי אדם חבור.
 31 י. מלא חפנים [בשר -] רבב שנתפזר בתוף הבית, הבית
 32 טמא.
 33 יא. רביעית דם שנבלעה בתוף הבית, הבית טהור להבא;
 34 וכל שהיה בו בעת שנבלעה הרביעית בארץ, טמא.
 35 יב. פזית מן המת שאבר בתוף הבית, ובקש [- חופש] ולא
 36 נמצא - הבית טהור; ולכשימצא - הבית טמא למפרע,
 37 מעת שאבר עד שנמצא.
 38 יג. רביעית דם שנושפה באויר [תחת השמים] - אם קרש,
 39 או שהיה במקום אשברן [גומא שנאספים בה מים], והוא
 40 המקום הנמוך כמו גמה, והאהל המאהיל על מקצתו -
 41 נטמא. נשפף על האסקפה במורד [משופע], בין [אם
 42 השיפוע -] לפנים בין לחוץ - הבית טהור, שהרי לא נח
 43 הדם על האסקפה; ואם הייתה האסקפה אשברן, או
 44 שנקרש הדם עליה - הבית טמא. רביעית דם שנבלעה
 45 בכסות - אם מתכבסת, ויצא ממנה רביעית דם - הרי זו
 46 הכסות מטמאה במגע ובמשא ובאהל. ואם לאו - אינה
 47 מטמאה באהל, והרי היא ככסות שנגעה במת; שכל

46 י. כל המתטמא מחמת המת טמאת ערב - הוא ולד
 47 הטמאה, והוא הראשון לטמאה; ואפשר שהיה הרביעי
 48 מן המת, ראשון לטמאה, כמו שבארנו לענין תרומה
 49 וקדשים.
 50 יא. אדם או פלים שנטמאו במגע ארץ העמים ובית
 51 הפרס, או במשאן, או במגע דם תבוסה - היוצא בשעת
 52 ההריגה [וגולל ודופק] - כיסויי הקבר, או באהל, וכן
 53 אדם שנטמא במשא דם תבוסה - הרי אלו פלן וכיוצא
 54 בהם, אבות טמאות של דברי סופרים; וכן בגדים
 55 המתטמאין מחמת אלו טמאת שבעה, פלן אבות הטמאות
 56 של דברי סופרים.
 57 יב. האהל עצמו המאהיל על הטמאה - אף על פי שלא
 58 נגעה בו טמאה - הרי הוא טמא טמאת שבעה מן התורה,
 59 והרי הוא כבגדים שנגעו במת, שנאמר: "וזהה על
 60 האהל". במה דברים אמורים? בשעה האהל בגד או שק
 61 או פלי עץ או עור, אחד עור בהמה וחייה, בין המתרין
 62 לאכילה בין האסורין לאכילה - שנאמר: "ויפרש את
 63 האהל על המשכן", אין קרוי אהל אלא אריג ועור
 64 כמשכן. אבל אם היה האהל נסרין של עץ, כגון התקרה
 65 או המחצלת וכיוצא בהן, או שהיה עצם, או של מתכת
 66 - הרי זה טהור; ואין צריך לומר, שאם היה בגון, שהוא
 67 טהור. וכל מקום שנאמר 'הפית טמא', אינו אלא אדם
 68 וכלים שבכל הפית. ואין לה יוצא מן העץ שהוא מתטמא
 69 טמאת אהלים, אלא הפשתן בלבד.
 70 יג. בגדים הנוגעין במת - אף על פי שהן כמת לטמא
 71 אחרים שנגעו בהן טמאת שבעה, אינן כמת לטמא באהל
 72 ובמשא; שהמשא למת עצמו אינו מפרש כמו שבארנו,
 73 ובטמאת אהל הוא אומר: "אדם כי מות באהל". לפיכך,
 74 הנושא בגדים שנגעו במת ולא נגע בהן, וכל המאהיל
 75 עליהם, או שהאהילו עליו, או שהיו עמו באהל - הרי זה
 76 טהור. וכן אדם שנטמא במת, והאהיל על הפלים - הרי
 77 הן טהורין; שאין טמא מת לטמא אלא במגע בלבד.
 78 יד. המת אינו מטמא משקב ומושב מתחתיו, ולא מדף
 79 מעל גביו [- בגדים שחמלי]; אלא אחד כלי שיגע במת
 80 מצדו, או שהיה תחתיו, או על גביו. כיצד? עשרה בגדים
 81 זה על גבי זה, והמת למעלה, ועשרה בגדים אחרים על
 82 גבו למעלה - בגד הנוגע בו, והבגד השני שנגע בבגד
 83 שנגע בו - שניהם טמאים טמאת שבעה; והשלישי - טמא
 84 טמאת ערב, בין שלמעלה בין שלמטה; והרביעי, ומן
 85 הרביעי ולמטה, ומן הרביעי ולמעלה - פלן טהורין; מה
 86 שאין פן במטמאי משקב ומושב, כמו שיתבאר במקומו.
 87 במה דברים אמורים, שכל הבגדים או הפלים שתחתיו
 88 ושלמעלה ממנו טהורין? בשלא היתה שם טמאה רצוצה
 89 [- שאין מעליה חלל טפח] ולא טמאת אהל, או שהיה
 90 מבדיל בינו ובין הפלים אבן, כמו שיתבאר.

1 הרי הוא אומר: "כל הרג נפש וכל נגע בחלל"; וכי תעלה
 2 על דעתך, שזה היה חץ והרג, זרק אבן והרג - נטמא
 3 שבעת ימים! אלא הורג נפש בחרב וכיוצא בה; מפני
 4 שנטמא בנגיעתו בפלי שהרג בו - שהרי נגע הפלי במת.
 5 ומנין שאף הפלים הנוגעין באדם שנגע בכלים שנטמאו
 6 במת, טמאים טמאת שבעה? שהרי הוא אומר: "וכבסתם
 7 בגדיכם ביום השביעי, וטהרתם"; הא למדת, שכל אדם
 8 הטמא טמאת שבעה, מטמא בגדים טמאת שבעה.
 9 ד. נמצאת אומר: אדם שנגע במת, ואדם באדם אחר -
 10 הראשון טמא טמאת שבעה, והשני טמאת ערב. פלים
 11 הנוגעין במת, וכלים בכלים - שניהן טמאים טמאת
 12 שבעה; השלישי, בין אדם בין פלים - טמא טמאת ערב.
 13 פלים הנוגעין במת, ואדם בכלים, וכלים באדם - שלשתן
 14 טמאין טמאת שבעה; הרביעי, בין אדם בין פלים - טמא
 15 טמאת ערב.
 16 ה. במה דברים אמורים? לענין תרומה וקדשים; אבל
 17 לחיוב פרת על ביאת מקדש, או על אכילת קדשים - אינו
 18 חיוב אלא השנים בלבד, הראשון שנגע במת והשני שנגע
 19 בו, כדין תורה, שנאמר: "וכל אשר יגע בו הטמא,
 20 יטמא". אבל הנוגע בכלים שנגעו באדם, או הנוגע באדם
 21 שנגע בכלים שנגעו במת - פטור, כמו שבארנו בהלכות
 22 ביאת מקדש; שהדברים האלו, אף על פי שהם דברי
 23 קבלה [מחשה רבינו], אינן דין תורה - שהרי לא נתפרשו
 24 בתורה, אלא זה שנטמא במת שהוא אב, והשני הנוגע בו
 25 שהוא ראשון, בין אדם, בין פלים.
 26 ו. פלי חרש שנגע במת, או שהיה עמו באהל - טמא;
 27 ואינו מטמא לא אדם, ולא פלי חרש, ולא שאר פלים -
 28 שאין פלי חרש נעשה אב הטמאה לעולם, לא במת ולא
 29 בשאר טמאות. וזה הוא דין תורה, אף על פי שהוא
 30 קבלה.
 31 ז. זה פלל גדול בטמאות: כל אב טמאה - מטמא אדם
 32 ומטמא בגדים וכלים, בין פלי מתכות בין פלי שטף בין
 33 פלי חרש; וכל המטמא אדם וכלים בנגיעה, הרי זה אב
 34 טמאה. וכל ולד הטמאות - מטמא אכלין ומשקין; ואינו
 35 מטמא לא אדם וכלים, לא פלי חרש, ולא שאר פלים
 36 ובגדים.
 37 ח. וכל הנוגע באב, הוא הנקרא 'ראשון'; והנוגע
 38 בראשון, נקרא 'שני'; והנוגע בשני, נקרא 'שלישי';
 39 והנוגע בשלישי, נקרא 'רביעי'. והראשון ושלמטה ממנו,
 40 פלן נקראין 'לד הטמאה'.
 41 ט. כל המתטמא מחמת המת טמאת שבעה, בין אדם בין
 42 פלים - הוא הנקרא 'טמא מת'. והוא אב מאבות הטמאות,
 43 לענין טמאת תרומה וטמאת קדשים כמו שבארנו, כדי
 44 למנות ממנו ראשון ושני, וכדי לטמא אדם וכלים במגע
 45 כשאר אבות הטמאות; ואינו מטמא במשא.

46 גולל - המאהיל על גבי שתיקה, טמא. נטלה אחת מהן -
 47 המאהיל על גבי שניה - טהור, מפני שיש לטמאה דרך
 48 שחצא בו.

49 ז. גל של צרורות שעשהו גולל לקבר - אין טמא אלא
 50 סדר הפנימי (- שורה תחתונה), שהוא צרכו של קבר; אבל
 51 הנוגע בשאר האבנים, טהור.

52 ח. ארון שהוא חקוק [חצוב] בסלע, והניח בו המת, וכשהו
 53 בגולל - הנוגע בסלע בכל מקום, טהור; והנוגע בגולל,
 54 טמא. למה זה דומה? לבור גדול מלא מתים, ואכן גדולה
 55 על פיו - שאין טמא אלא כנגד חללה. ואם בנה נפש -
 56 [חדרו] על גבה - הרי זו קבר סתום, ומטמא מכל סביביו.
 57 היתה הארון החקוקה בסלע רחבה מלמטן וצרה מלמעלן,
 58 והמת בתוכה - הנוגע בה מלמטן, טהור; ומלמעלן, טמא:
 59 שהרי הצדין שלמעלה סככו על גבי המת, ונעשו בגולל.
 60 היתה הארון רחבה מלמעלן וצרה מלמטן - הנוגע בה
 61 מכל מקום, טמא. היתה שוה - הנוגע בה מטפח הסמוך
 62 לקרקעיתה ולמעלה, טמא; מטפח ולמטה, טהור. נקב -
 63 חצב ארון בסלע, והכניס המת בתוכה כמו נגר (- יתד) -
 64 הנוגע בה מכל מקום, טהור; חוץ ממקום פתחה.

65 ט. מערה שהקבר בתוכה, ונחצר לפני המערה - בזמן
 66 שהקצר לאויר (- אינה מקורה) - העומד בתוכה טהור,
 67 ובלבד שלא יגע בשקוף [משקוף] המערה. וזמן שהקצר
 68 מקרה - אם היה בה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים
 69 או יותר, הנכנס לשם טהור; היתה פחותה מארבעה -
 70 הנכנס לשם טמא, ואף על פי שלא נגע בפתח המערה.

פָּרָק ז

71 א. בית סתום שהמת בתוכו, מטמא מכל סביביו; והנוגע
 72 בו מאחוריו או מגגו - טמא שבעה, מפני שהוא קבר
 73 סתום. נפתח בו פתח, אפלו סתמו - אם לא פרח את
 74 פצימיו (- המשקוף והמרכיבים שקשורים לדלת) - הנוגע
 75 בו מאחוריו ומגגו טהור, ואין טמא אלא כנגד הפתח.
 76 וכמה יהיה שעור הפתח? המת, פתחו בארבעה טפחים;
 77 וכזית מן המת, פתחו בטפח; וגדול מכזית - הרי הוא
 78 קמת, ופתחו בארבעה.

79 ב. המת בתוך הביית, ובו פתחים הרבה - בזמן שכלן
 80 נעולין, גלן טמאין, והיושב בצד כל פתח מהן פתח
 81 התקרה היוצאת על הפתח, נטמא. נפתח אחד מהן, או
 82 שחשב להוציאו באחד מהן, ואף על פי שחשב אחר שמת
 83 המת, אפלו חשב להוציאו בחלון שהיא ארבעה על
 84 ארבעה - הציל על הפתחים גלן, ואינו טמא אלא כנגד
 85 הפתח שנפתח או שחשב עליו; והשאר טהורין - מפני
 86 שהן נעולין, והרי אין הביית קבר סתום. וכן אם התחיל
 87 לחתור פתח להוציאו בו - משיתחר ארבעה על ארבעה,
 88 הציל על כל הפתחים גלן; היה שם פתח סתום, ונחשב
 89 להוציאו בו, והתחיל לפתחו - משיתחיל לפתח, הציל על

פָּרָק ו

3 א. עצמות הדג ועורו - העושה מהן פלים, אינן מקבלין
 4 טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים; וכן
 5 ירוקה שעל פני המים, וכיוצא בה; שכל מה שבנים טהור,
 6 כמו שיתבאר בהלכות פלים. לפיכך, העושה אהל מעור
 7 הדג, או מצמר שגדל בים - אין עצמו של אהל זה מקבל
 8 טמאה, אף על פי שמביא את הטמאה לכל אשר יהיה
 9 תחתיו כשאר אהלים.

10 ב. פלי גללים, וכלי אבנים, וכלי אדמה - אינן מקבלין
 11 טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, בין
 12 טמאת מת, בין שאר הטמאות. וכן פלי עץ העשוי לנחת
 13 [- לעמוד במקום אחד], כגון התבה והמגדל והפונת שהן
 14 מתזקין ארבעים סאה בלח ויהיה להן שולים (- תחתית)
 15 - אינן מקבלין טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי
 16 סופרים; ואלו הן הנקראין 'פלי עץ הבא במדה'.

17 ג. (פלי עץ - פשוטיהן טהורין, מקבליהן טמאין). פלי
 18 חרש - פשוטיהן (- ללא בית קיבול) טהורין, ומקבליהן -
 19 עם בית קיבול] טמאין; ואינן מטמאין אלא מאוירן, או
 20 בהסט הזב; אפלו נגע פלי חרש במת מגבו [של כלי], אינו
 21 מתטמא. ואם נכנסה טמאה מן הטמאות באוירו - ואף על
 22 פי שלא נגעה בו, נטמא. היה פלי חרש עם המת באהל -
 23 נטמא, שהרי הטמאה נכנסה באוירו. ואם היה מקף [סגור]
 24 צמיד פתיל (- כיסוי מהודק) - הוא ומה שבתוכו טהור,
 25 כמו שנתפרש בתורה, שאין טמאה נכנסת לו אלא מפתחו,
 26 [או -] ובהסט הזב - שהרי הוא כמי שנגע בכלו.

27 ד. העושה הגולל (- כיסוי לקבר) מדבר שאינו מקבל
 28 טמאה - כגון שהניח על גבי הקבר אבן, או פלי אדמה,
 29 או פלי עץ הבא במדה, או פלי חרש המקף צמיד פתיל,
 30 או עור הדג ועצמו, וכיוצא באלו - הנוגע בהן טמא טמאת
 31 שבעה, משום נוגע בגולל; ואם פרושו מלהיות גולל, או
 32 שהסיר המת מתחתיהן - הרי הן טהורין. וכן בהמה
 33 ששפטה ועשה אותה גולל - הנוגע בה טמא טמאת שבעה,
 34 כל זמן שהיא גולל; התיר בהמה, הרי היא טהורה כשאר
 35 בהמות. וכן חבית שהיא מלאה משקין ומקפת צמיד
 36 פתיל, ועשה אותה גולל למת - הנוגע בה טמא טמאת
 37 שבעה, והחבית והמשקין טהורין.

38 ה. קורה שעשיה גולל לקבר, בין עומדת בין מטה על
 39 צדה - אין טמא אלא כנגד פתח הקבר; והנוגע בקצה
 40 המנח חוץ לקבר, טהור. עשה ראשה גולל לקבר, והרי
 41 היא עומדת על הקבר כמו אילן - הנוגע ממנה בארבעה
 42 טפחים סמוך לקבר, טמא משום גולל; ומארבעה טפחים
 43 ולמעלה, טהור. כמה דברים אמורים? בזמן שהוא עתיד
 44 לקץ [לחתוך] אותה; אבל אם אינו עתיד לקץ, פלה גולל.
 45 ו. שתי אבנים גדולות של ארבעה ארבעה טפחים שעשן

46

פֶּרֶק ח

47 א. שְׂדֵה שְׂאֵבֶד [מיקומו של] קֶבֶר בְּתוֹכָהּ - עֲפָרָה מִטְמֵא
48 בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, כְּבֵית הַפָּרֶס; שְׂמָא נְדוּשׁ הַקֶּבֶר בָּהּ, וְיִהְיֶה
49 עֲצָמוֹת כְּשֶׁעוֹרָה בְּתוֹף עֲפָרָה. וְכָל הַשְּׂדֵה כְּלָה - הַמְאָהִיל
50 עָלֶיהָ, נְטֵמָא. וְאִם הָעֵמִיד בְּתוֹכָהּ אֶהֱל - נְטֵמָא כָּל שְׂיֵשׁ
51 בְּאֶהֱל; שְׂמָא הָאֶהֱל שֶׁהָעֵמִיד בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, עַל הַקֶּבֶר הוּא
52 מְאָהִיל.

53 ב. בְּנֵה בָּהּ בֵּית, וְעֲלֶיהָ עַל גִּבּוֹ - אִם הִיא פְּתוּחָה שֶׁל
54 עֲלֶיהָ מְכֻנָּה כְּנֶגֶד פְּתוּחַ שֶׁל בֵּית [אחד מעל השני ובאותו
55 רוחב בדיוק], הָעֲלִיָּה טְהוֹרָה; שְׂאֵפְלוּ הִיא הַקֶּבֶר תַּחַת
56 מִשְׁקוּף הַבֵּית, הָעֲלִיָּה טְהוֹרָה - שְׁהָרִי הִיא אֶהֱל עַל גִּבֵּי
57 אֶהֱל, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וְאִם לֹא הִיא מְכֻנָּה [הפתיחים אינם
58 מכוונים בדיוק זה על זה], אִף הָעֲלִיָּה טְמֵאָה; שְׂמָא
59 אֶסְקַפְתָּ [נפתח] עֲלֶיהָ עַל הַקֶּבֶר, וְהָרִי הָעֲלִיָּה מְאָהִילָה
60 עַל הַקֶּבֶר.

61 ג. וְשְׂדֵה זֶו - מִתָּר לְזוֹרַע בְּתוֹכָהּ כָּל זָרַע, לְפִי שְׂאִין שְׂרִישֵׁי
62 זָרְעִים מְגִיעִין עַד לְקֶבֶר; אֲבָל אִין נוֹטְעִין בְּתוֹכָהּ אֵילָנִי
63 מְאָכֵל, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂרִישִׁין מְגִיעִין עַד הַמַּת. הַתְּלוּלִיּוֹת
64 [גבעות נמוכות] הַקְּרוּבוֹת לְעִיר, הַסְּמוּכָה לְבֵית הַקֶּבֶרוֹת
65 אוֹ לְדֶרֶךְ בֵּית הַקֶּבֶרוֹת - אֶחָד תְּדוּשׁוֹת וְאֶחָד יִשְׁנוֹת, הָרִי
66 אֵלוּ בְּחֻזְקַת טְמֵאָה; מִפְּנֵי שֶׁהַנְּשִׂים קוֹבְרוֹת שָׁם אֶת
67 הַנְּפִלִים, וּמִפְּנֵי שֶׁחֵין קוֹבְרִין שָׁם אֲבָרֵיהֶן. אֲבָל הַרְחֻקוֹת
68 הַתְּדוּשׁוֹת - טְהוֹרוֹת; וְהַיִּשְׁנוֹת - טְמֵאוֹת, שְׂמָא הִיוּ קְרוּבוֹת
69 מֵעִיר שֶׁחֻרְבָה אוֹ מִדֶּרֶךְ שְׂאֵבֶדָה. וְאִיזָה הוּא תַל קְרוּב? או
70 כָּל שְׂאִין שָׁם תַל אַחַר קְרוּב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ; וְיִשֵּׁן, שְׂאִין אָדָם
71 זוֹכְרוֹ.

72 ד. שְׂדֵה בּוֹכִין, וְהוּא הַמְקוּם הַקְּרוּב לְבֵית הַקֶּבֶרוֹת
73 שֶׁהַנְּשִׂים יוֹשְׁבוֹת שָׁם וּבּוֹכוֹת - אִף עַל פִּי שְׂעִפְרוֹ טְהוֹר,
74 שְׁהָרִי לֹא הַחֻזְקָה שָׁם טְמֵאָה - אִין נוֹטְעִין אוֹתוֹ, וְאִין
75 זוֹרְעִין אוֹתוֹ, שְׂלֵא לְהַרְגִיל רְגֵל אָדָם שָׁם, שְׂמָא יֵשׁ שָׁם
76 טְמֵאָה; מִפְּנֵי שֶׁהוּא קְרוּב לְבֵית הַקֶּבֶרוֹת, כְּכָר נִתְאַשּׁוּ
77 בְּעֲלִיו מִמֶּנּוּ, לְפִיכֶף אֶפְשֵׁר שִׁיבּוֹא אָדָם וְיִקְבֵר בּוֹ, וּמִפְּנֵי
78 זֶה חֲשָׁשׁוֹ לוֹ. וְעוֹשִׂין [מותר לעשות] מִצֵּפֶר מְקוּם זֶה
79 תְּנוּרִים לְקִדְשׁ, שְׁהָרִי לֹא הַחֻזְקָה טְמֵאָה שָׁם.

80 ה. קֶבֶר הַנְּמִצָּא, מִתָּר לְפָנוֹתוֹ; וְאִם פְּנָהוּ - מְקוּמוֹ [נפתח]
81 טְבִיבְתוֹ] טְמֵא, וְאִסּוּר בִּהְגִיָּה, עַד שִׁיבְדֵק כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר.
82 וְקֶבֶר הַיְדוּעַ [ידוע שרק הוא כאן], אִסּוּר לְפָנוֹתוֹ; וְאִם
83 פְּנָהוּ - מְקוּמוֹ טְהוֹר, וּמִתָּר בִּהְגִיָּה.

84 ו. קֶבֶר שֶׁהוּא מְזִיק אֶת הַרְבִּיּים, מְפָנִין אוֹתוֹ; וּמְקוּמוֹ
85 טְמֵא, וְאִסּוּר בִּהְגִיָּה.

86 ז. הַפּוֹגֵעַ בְּמַת מְצוּהָ - אִם מְצָאוּ בְּתוֹף הַתְּחוּם [של בית
87 קברות עד מרחק של אלפיים אמה], מְכִיבֵאוּ לְבֵית הַקֶּבֶרוֹת;
88 מְצָאוּ חוּץ לְתַחֲמוֹם - אֶפְלוּ בְּתוֹף שְׂדֵה פְּרֻכָם [צמח יקר]
89 - קָנָה מְקוּמוֹ, וְיִקְבֵר בְּמְקוּמוֹ שֶׁנִּמְצָא. מְצָאוּ עַל הַמְצָר
90 [דרך], מְסַלְקוּ לְעִדְדִין. שְׂדֵה בּוֹר [לא חרוש] מְצַד זֶה,

1 הַפְּתָחִים כְּלָן. הִיוּ בּוֹ חִלּוּנוֹת הַרְבֵּה, וְכָלֵן מוֹגְפּוֹת
2 [סגורים] - כְּלָן טְהוֹרוֹת; נִפְתְּחוּ - כְּלָן טְמֵאוֹת, וְלֹא הִצִּילוּ
3 עַל הַפְּתָחִים. פְּתַח קָטָן בְּתוֹף פְּתַח גָּדוֹל - הַמְאָהִיל עַל גִּבֵּי
4 שְׁנֵיהֶם, טְמֵא; חֶשֶׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּקָטָן, טְהוֹר קָטָן אֶת הַגָּדוֹל.
5 הִיוּ שְׁנֵיהֶם מִתְאִימִין [בגובהם] - הַמְאָהִיל עַל גִּבֵּי שְׁנֵיהֶם,
6 טְמֵא; חֶשֶׁב לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶם, טְהוֹר אֶת חֻבְרוֹ. הִנֵּה
7 לְבֵית פְּתַח אֶחָד לְצִפּוֹן, וּפְתַח אֶחָד לְדְרוֹם, וְחֶשֶׁב לְהוֹצִיאוֹ
8 בְּצִפּוֹנִי, וְאַחַר כֵּן בְּאוֹ אֶחָד אוֹ קְרוּבָיו וְאָמְרוּ: 'אִין מוֹצִיאִין
9 אוֹתוֹ אֲלֵא בְּדְרוֹמִי' - טְהוֹר דְרוֹמִי אֶת הַצִּפּוֹנִי, וּבְלִבְדֵּי שְׂלֵא
10 יְעָרִים [נפתח]; וְאִם הָעָרִים, שְׁנֵיהֶם טְמֵאִים.

11 ג. בְּתֵים הַפְּתוּחִין לְאֶכְסְדָרָה [מרפסת], וְהַמַּת בְּאֶחָד מֵהֶם
12 - אִם הִיא דְרָכּוֹ שֶׁל מַת לְצֵאת בְּחֻצֵר [תכננו להוציאו לא
13 דרך האכסדרה] - הָרִי בֵּית שְׂעַר [נפתח] {טְהוֹר},
14 וְהַבְּתֵים טְמֵאִים; וְאִם לֹא - בֵּית שְׂעַר טְמֵא, וְהַבְּתֵים
15 טְהוֹרִים. חֶדֶר שֶׁלְפָנֵים מִן הַבֵּית מוּגָף [סגור], וְנִכְנְסָה
16 טְמֵאָה לְפָנֵימִי [הבית] דְרָף חִלּוֹן - הַבֵּית חִמִּיצוֹן [נפתח]
17 טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַטְּמֵאָה חוֹזֶרֶת וְיוֹצֵאת דְרָף חִלּוֹן שֶׁנִּכְנְסָה
18 בּוֹ.

19 ד. אִין הַקֶּבֶר מְטֵמָא מִכָּל סְבִיבּוֹ, עַד שִׁיחֵיָה שָׁם [בתוכו]
20 חָלַל טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח. אֶפְלוּ הַגְּבִיָּה הַבְּנִין עַל
21 גִּבֵּי חָלַל טַפַּח, עַד לְרִקְיעַ - הַכָּל טְמֵא, שֶׁהַכָּל כְּקֶבֶר. הִנֵּה
22 טְמֵאָה רְצוּצָה [נפתח] לֵאלֹהֵי חָלַל טַפַּח, וְלֹא הִנֵּה שָׁם חָלַל טַפַּח -
23 טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה בּוֹקֵעַת וְיוֹרְדָת, וְאִין טְמֵא אֲלֵא הַנוֹגֵעַ
24 כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה מְלַמְעָלָה, אוֹ הַמְאָהִיל עָלֶיהָ מְלַמְעָלָה, או
25 הַנוֹגֵעַ כְּנֶגְדָה מְלַמְטָה, אוֹ מִה שֶׁתְּמָהִיל עָלָיו מְלַמְטָה; אֲבָל
26 הַנוֹגֵעַ בְּצַד הַבְּנִין, טְהוֹר.

27 ה. זֶה כְּלָל גָּדוֹל בְּטְמֵאוֹת מַת: שֶׁכָּל דְבַר הַמְטֵמָא בְּאֶהֱל מִן
28 הַמַּת - אִם הִיא רְצוּץ, שְׂאִין לוֹ חָלַל טַפַּח - הָרִי הַטְּמֵאָה
29 בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה עַד לְרִקְיעַ, וּבּוֹקֵעַת וְיוֹרְדָת עַד הַתְּחוּם;
30 וְאִיזָה מְטֵמָא מִן הַצִּדִּין. כִּיצַד? כְּרִי [נפתח] שֶׁל
31 תְּבוּאָה אוֹ גֵל שֶׁל אֲבָנִים, וּכְנוֹת מִן הַמַּת בְּתוֹכוֹ, וְכָלִים בְּצַד
32 הַטְּמֵאָה, וְאִין נוֹגֵעִין בָּהּ - הַכָּלִים טְהוֹרִין; וְכָל כְּלֵי שְׁבִתוֹף
33 הַגֵּל מְכֻנָּה כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה מְלַמְעָלָה אוֹ מְלַמְטָה - טְמֵא,
34 שֶׁהַטְּמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וְיוֹרְדָת. וְאִם הִיא מְקוּם
35 הַטְּמֵאָה חִלּוֹל טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח - הָרִי הוּא כְּקֶבֶר
36 סְתוּם, וּמְטֵמָא מִכָּל סְבִיבּוֹ.

37 ו. בֵּית שֶׁמְלַאָה עֵפֶר אוֹ צְרוּרוֹת - הָרִי זֶה בְּשֵׁל הַבֵּית [נפתח]
38 כְּאִילוֹ אֵינוֹ], וְהָרִי הוּא כְּגַל שֶׁל עֵפֶר אוֹ צְרוּרוֹת; וְאִם הִנֵּה
39 טְמֵאָה בְּתוֹף הָעֵפֶר - בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וְיוֹרְדָת, וְכָלִים
40 שֶׁבְּצִדֵיהָ בְּתוֹף הָעֵפֶר טְהוֹרִים.

41 ז. טְמֵאָה שֶׁהִיא רְצוּצָה [נפתח] אִין טַפַּח עַל גְּבַהּ] בְּכַתֵּל, וְסַמָּךְ
42 סִפָּה לְכַתֵּל - הַסִּפָּה טְמֵאָה; שְׁהָרִי נִעֲשֶׂה הַכַּתֵּל צַד מְצַדֵּי
43 הָאֶהֱל. וְאִף עַל פִּי שֶׁהַצִּדִּין טְהוֹרִים לְנוֹגֵעַ, אֵלוּ לֹא הִנֵּה
44 עָלֶיהֶן אֶהֱל, אֲבָל מִשְׁנַעֲשֶׂה עָלֵיהֶן אֶהֱל - הָאֶהֱל כְּלוֹ טְמֵא,
45 שְׁהָרִי הַטְּמֵאָה בְּתוֹכוֹ.

מתוך מהדורת חזק

46 כל העצמות עצם עצם, והרי היא טהורה. וכן בור
 47 שמטילים לתוכו נפלים או הרוגים - מלקט כל העצמות
 48 שבו עצם עצם, והרי הוא טהור.
 49 ג. היה חופר, ומצא מת משכב בדרך שקוברין המתים -
 50 נוטלו ואת תבוסתו; וכן אם מצא שנים - נוטל כל אחד
 51 מהם, ותבוסתו עמו. וכל השדה טהורה. מצא שלשה
 52 מתים, כל אחד מהן מטל בדרך הנקברין - אם יש בין זה
 53 לזה מארבע אמות ועד שמונה, כמלא מטה וקובריה -
 54 הרי זה חושש שמא בית הקברות הוא זה. וצריך לבדק
 55 מן האחרון עשרים אמה, שהן כשתי מערות וחדר
 56 שביניהן; ואם לא מצא שם מת אחר - הרי אותו העשרים
 57 שבדק טהורות, אף על פי שהן שכונת [- בשכונות ל -]
 58 קברות. מצא מת אחד בסוף עשרים אמה - צריך לבדק
 59 ממנו עשרים אמה אחרות, שרגלים לדבר (מסתבר שבית
 60 קברות כאן). ואם היה אחד מאלו שמצא בתחלה או בסוף
 61 הרוג, או יושב, או משכב שלא כדרכו, שיהיה ראשו בין
 62 ירכותיו - אינו בודק עשרים אמה, אלא נוטלן ואת
 63 תבוסתן בלבד; שחזקתן גוים.
 64 ד. הגוים, אין להן טמאת קברות; הואיל ואין מטמאין
 65 באהל - הרי הנוגע בקברן טהור, עד שיגע בעצמה של
 66 טמאה, או שאגה.
 67 ה. מת שחפר אבר שאם ינטל מן החי ימות - אין לו
 68 [ולעפר שמקיפו, דין] תבוסה [כי אין העפר סופג את דם
 69 הנפש], ולא [דין] שכונת קברות [- כ' אמה טביבותיו
 70 טהורות]. ומתים הנמצאים גלויים על פני השדה - אין
 71 להם שכונת קברות, ולא תבוסה, אלא מלקט עצם עצם,
 72 והכל טהור. והנקבר שלא ברשות - יש לו תבוסה, ואין
 73 לו שכונת קברות.
 74 ו. אחד המוצא שלשה מתים בדרך בפתחה [שלא ידעו
 75 על הימצאותם], או שמצא שלשה פוכין [בסלע], או כוף
 76 ונקיע [בקרע] ומערה - הרי זה שכונת קברות. מצא
 77 שנים, ואחד היה ידוע - יש להם תבוסה, ואין להם שכונת
 78 קברות; שהקבר הידוע, אינו עושה [את המקום] שכונה.
 79 ולא אמרו אלא המוצא שלשה בפתחה, הוא שצריך
 80 בדיקה. כיצד בודק העשרים אמה שאמרנו? חופר עד
 81 שהוא מגיע לסלע, או לבתולה, והיא קרקע הנראית
 82 שאינה עבודה. העמיק אפלו מאה אמה, ומצא חרש - הרי
 83 זו כפתחלה, וצריך להעמיק עד שיגיע לבתולה; הגיע
 84 למים, הרי זו כפתחלה.
 85 ז. אינו צריך לחפר תלים [שורה] אחד, מתחלת העשרים
 86 עד סופן; אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה, וחופר
 87 אמה על אמה ומניח אמה, עד סופן - שאין בין קבר
 88 לקבר פחות מאמה.
 89 ח. היה בודק, והגיע בתוך העשרים לנהר או לשולית
 90 או לדרך הרבים - יפסיק, ואינו צריך לבדק; שהרי נפסקה
 91 שכונת הקברות.
 92 ט. המוציא עפר זה של בדיקה - טהור, אלא אם פן מצא

1 ושדה ניר [חרוש] מצד זה - קוברו בשדה בור; שדה ניר
 2 ושדה זרע - קוברו בשדה ניר; שדה זרע ושדה כרם -
 3 קוברו בשדה זרע. שדה אילן ושדה כרם - קוברו בשדה
 4 כרם, מפני אהל הטמאה [- ענפיהו נמוכים]. היו שניהם
 5 שוין, מסלקו לאיזה צד שירצה.
 6 ח. קבר הנמצא, מטמא למפרע; ואם בא אחר ואמר:
 7 'ברי לי שלא היה כאן קבר, אפלו קדם לעשרים שנה' -
 8 אינו מטמא אלא משעת מציהא ואילף.
 9 ט. כל המוצא קבר, או מת, או דבר שמטמא באהל מן
 10 המת - חייב לצינן עליו, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים;
 11 ובחלו של מועד, היו יוצאין מבית דין לצינן על הקברות.
 12 אין מציינין על כזית מצמצם [- בדיוק] מן המת, לפי
 13 שסופו יחסר [- ידקב] בארץ. ובמה מציינין? בסיד;
 14 ממתה, ושופך על מקום הטמאה. אין מעמידין את הצינן
 15 על גבי הטמאה [בדיוק], אלא יהי עודף מכאן ומכאן
 16 בצדי הטמאה, שלא להפסיד את הטהרות; ואין מרחיקין
 17 את הצינן ממקום הטמאה, שלא להפסיד [- לגרוע] את
 18 ארץ ישראל [בשטח טהור]. ואין מציינין על הנדיות
 19 [טומאות ודאיות], שהרי הן ידועין לכל; אלא על
 20 הספקות, כגון שדה שאבד בה קבר, והסככות והפרעות
 21 [נצים וזיזים היוצאים מבית הקברות].
 22 י. מצא שדה מציינת, ואין ידוע מה טיבה - אם אין בה
 23 אילנות, בידוע שאבד בה קבר; יש בה אילנות, בידוע
 24 שגתרש בה קבר, כמו שיתבאר.
 25 יא. מצא אבן אחת מציינת, תחתיה טמא. היו שתיים -
 26 אם יש סיד ביניהן, ביניהן טמא. ואם אין סיד ביניהן,
 27 אלא על ראשיהן - אם יש [חתוכות של -] חרש ביניהן -
 28 טהור, שאין זה אלא בנן; ואם אין חרש ביניהן, והיה
 29 הסיד מרודה [- מפורח] על ראשיהן מכאן ומכאן - הרי
 30 זה ציון, וטמא. מצא מצר [- גבול] אחד מצין - הוא
 31 טמא, וכל השדה טהורה; וכן שנים, וכן שלשה. מצא
 32 ארבעת מצריה מציינין - הם טהורין, וכל השדה פלה
 33 טמאה; שאין מרחיקין הצינן ממקום הטמאה.
 34 יום שלישי י"ד אלול ה'תשע"ג
 35 פרק ט
 36 א. מי שהיה חופר בשדה, ומצא מתים רבים בגמה אחת,
 37 זה על גב זה, או זה בצד זה, או שמצא הרוגים, או שמצא
 38 מת יושב, או ראשו בין ברפיו - אינו חושש שמא מקום
 39 זה בית הקברות היה; אלא נוטל המת שמצא, ונוטל כל
 40 העפר התחום [- ד'] שמתחתיו, וחופר בבתולת קרקע [-
 41 מקום לא חרוש] שלש אצבעות, ומוציא הכל; ושאר
 42 השדה - בחזקת טהרה, כשהיתה מקדם שימצא. ועפר זה
 43 עם שלש אצבעות שחופר, הוא הנקרא 'תבוסת המת'.
 44 ב. שדה שנהרגו בה הרוגים - מלקט כל העצמות שבה,
 45 והרי היא טהורה; וכן המפנה קבר מתוך שדהו - מלקט

מתוך מהדורת חזק

47 שְׁאָבֵד בַּהּ [מִיקוּמוֹ שֶׁל] קֶבֶר (אוּ שְׁנִמְצָא בּוֹ קֶבֶר) - הָרִי
 48 זֶה אֵינוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס; שְׁלֵא גָזְרוּ טְמֵאָה אֲלָא עַל שְׂדֵה
 49 שְׁנַחֲרֵשׁ בַּהּ קֶבֶר וְדַאי. וְכֵן הַחֹרֵשׁ אֶת הַמֵּת בְּשָׂדֵה, אֵינוֹ
 50 עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס; שְׁפָל אֵלוֹ, דְּכַר שְׁאֵינוֹ מְצוּי הוּא, וְלֹא
 51 גָזְרוּ אֲלָא בְּקֶבֶר שְׁנַחֲרֵשׁ, שֶׁהוּא הַדְּבָר הַמְצוּי.
 52 ה. הַחֹרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר בְּשָׂדֵה שְׁאֵינָה שְׁלוֹ - אֵינוֹ עוֹשֶׂה
 53 בֵּית הַפֶּרֶס, שְׁאֵין אָדָם אוֹסֵר דְּבַר שְׁאֵינוֹ שְׁלוֹ; אֲפֹלוּ שְׂתָף,
 54 אוּ אָרִיס [עוֹבֵד תְּמוּרַת יְבוּל], אוּ אֲפִיטְרוּפוֹס - אֵינוֹ
 55 עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס. חֵרֵשׁ קֶבֶר בְּשָׂדֵה שְׁלוֹ וְשֶׁל חֲבֵרוֹ
 56 [הַגּוֹבֵל עִמּוֹ] כְּאֶחָת - שְׁלוֹ, עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס; וְשֶׁל חֲבֵרוֹ,
 57 אֵינוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס.
 58 ו. וְנִכְרֵי שְׁחֵרֵשׁ קֶבֶר בְּשָׂדֵהוּ - אֵינוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס,
 59 שְׁאֵין בֵּית פֶּרֶס לְגוּיִם.
 60 ז. שְׂדֵה בֵּית פֶּרֶס לְמַעֲלָה, וְשְׂדֵה טְהוּרָה לְמַטָּה, וְשִׁטְפוֹ
 61 גְּשָׁמִים מְעַפֵּר בֵּית הַפֶּרֶס לְטְהוּרָה - אֲפֹלוּ הֵיטָה אֲדָמָה
 62 וְהַלְבִּינָה, אוּ לְבִנָּה וְהָאֲדִימָה [נִשְׁתַּנָּה צִבְעָה לְצִבְעֵי בֵּית
 63 הַפֶּרֶס] - טְהוּרָה; שְׁאֵין בֵּית הַפֶּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס, וְלֹא
 64 גָזְרוּ טְמֵאָה אֲלָא עַל גּוֹשׁ [אֲדָמָה] כְּכִרְתּוֹ.
 65 ח. בֵּית הַפֶּרֶס הֵזֶה, מֵתָר לְנִטְעַ בּוֹ כֹּל נִטְעַ; לְפִי שֶׁהַשְּׂרָשִׁין
 66 יוֹרְדִין לְמַטָּה מִשְׁלֵשָׁה, וְלְמַטָּה מִשְׁלֵשָׁה בְּבֵית הַפֶּרֶס טְהוּר
 67 - שְׁהָרִי הַקֶּבֶר נִפְרָס [הַתְּפוּרָה] עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה. אֲבָל אֵין
 68 זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ, אֲלָא זֹרַע הַנֶּקֶצֶר [וְלֹא הַנֶּעֱקָר]. וְאִם זֹרַע
 69 וְעֵקֶר - צוֹכֵר אֶת גְּרָנוֹ בְּתוֹכוֹ, וְכוֹכֵר אֶת הַתְּבוּאָה בְּשִׂמֵי
 70 כְּבוֹרוֹת [נְפוֹת], וְקִטְנִיּוֹת בְּשֵׁלֶשׁ כְּבוֹרוֹת, שְׁמָא יֵשׁ בְּהֵן
 71 עֶצֶם כְּשִׁעוּרָה; וְשׁוֹרֵף אֶת הַקֵּשׁ וְאֶת הַעֲצָה [קֵשׁ הַקְּטִינִית]
 72 שֵׁם - גְּזֵרָה, שְׁמָא יֵשׁ בְּהֵן עֶצֶם כְּשִׁעוּרָה, וְאִם תִּתִּיר לוֹ
 73 בְּהֵנָּה, מוֹצִיא וּמוֹכֵרוֹ, וְנִמְצָא מְרָגֵל [מְפִיץ] אֶת
 74 הַטְּמֵאָה.
 75 ט. שְׂדֵה שֶׁהַחֲזֵקָה שֶׁהִיא בֵּית הַפֶּרֶס, אֲפֹלוּ הִיא בֵּית
 76 אֲרֻבַּעַת כּוּרִין, וְאֲפֹלוּ מְשׁוּכָה מִמְּקוֹם הַטֵּיט הַרֶף שְׁאֵינוֹ
 77 נִחְרָשׁ וְלֹא נֶעֱשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס, וְאֲפֹלוּ טְהוּרָה מִקְּפַת אוֹתָהּ
 78 מֵאַרְבַּע רִחוּתֶיהָ - הָרִי הִיא בְּתוֹכָתָה.
 79 י. מְצָא שְׂדֵה הַמְצִינָת [מְסוּמְנַת], וְאֵין יָדוּעַ מֵה טִיבָה -
 80 אִם יֵשׁ בַּהּ אֵילָן, בְּיָדוּעַ שְׁנַחֲרֵשׁ קֶבֶר בְּתוֹכָהּ [וּמוֹתֵרַת
 81 בְּנִטְעָה]; אֵין בַּהּ אֵילָן, בְּיָדוּעַ שְׁאָבֵד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ [אֲסוּר
 82 לְנוֹטְעָה], כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ; וְהוּא, שִׁיחָהּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם קָנָן אוּ
 83 תְּלִמֵד חֲכָמִים - שְׁאֵין כֹּל אָדָם בְּקִיאֵין בְּכַף וְיוֹדְעֵין שְׁמֵתָר
 84 לְנִטְעַ בּוֹ וְאֲסוּר לְנִטְעַ בְּאַחֲרָת.
 85 יא. הַמְהַלֵּף בְּבֵית הַפֶּרֶס עַל אֲבָנִים שְׁאֵין מִתְנַדְּדִין תַּחַת
 86 רְגְלֵי אָדָם בְּשִׁעָה שֶׁמְהַלֵּף עֲלֵיהֶן, אוּ שְׁנִכְנַס לָהּ וְהוּא רוֹכֵב
 87 עַל גְּבִי אָדָם וּבְהֵמָה שֶׁפָּתַח יָפֵה - הָרִי זֶה טְהוּר. אֲבָל אִם
 88 הֵלֵף עַל גְּבִי אֲבָנִים שֶׁמְדַעְזָעִין בְּשַׁעַת הַלּוּף - אֵף עַל פִּי
 89 שְׁנִשְׁתַּמֵּר וְלֹא נִדְּדָה, הָרִי זֶה טְמֵא כְּמִי שֶׁהֵלֵף עַל הַעֵפֶר
 90 עֲצָמוֹ; וְכֵן אִם הֵלֵף עַל גְּבִי אָדָם שֶׁכָּחוּ רַע, עַד שֶׁתְּהַיִּינָה
 91 אֲרַכְבוּתֵי נוֹקְשׁוֹת זֹ לְזוֹ וְשׁוֹקֵיו מְרַעֲיִדוֹת כִּשְׁהוּא נוֹשְׂאוֹ,
 92 אוּ עַל גְּבִי בְּהֵמָה שֶׁפָּתַח רַע, עַד שֶׁתְּטִיל גְּלִילִים בְּשַׁעַת
 93 רְכִיבָה [מְרֹב מֵאִמָּן] - הָרִי זֶה טְמֵא, וְכִאֵלוּ הֵלֵף בְּרַגְלָיו.

1 טְמֵאָה בְּמִקוֹם שֶׁחִפְרָה; אֲבָל קֶדָם שְׁמִימָא, אוֹכֵל בְּתְרוּמָה.
 2 וְהַמְפָּקֵחַ בְּגֵל [שֶׁעַל הַהַרְוֵג] - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּתְרוּמָה; שְׁהָרִי
 3 יוֹדֵעַ וְדַאי שֶׁהַמֵּתִים שֵׁם תַּחַת הַגֵּל, אֲלָא שְׁאֵינוֹ מִפִּיר
 4 מְקוּמוֹ.
 5 י. גֵּל טְמֵא שֶׁנִּתְעַרַב בְּשִׁנֵי גֵלִין טְהוּרִין - בְּדָק אֶחָד מֵהֶם
 6 וּמְצָאוּ טְהוּר, הוּא טְהוּר וְהַשְּׂנִים טְמֵאִין; בְּדָק שְׁנַיִם
 7 וְנִמְצָאוּ טְהוּרִים, הֵם טְהוּרִים וְהַשְּׁלִישִׁי בְּחֻזְקַת טְמֵא; בְּדָק
 8 שְׁלִשְׁתָּם וּמְצָא טְהוּר, כֹּלָם בְּחֻזְקַת טְמֵאָה - עַד שֶׁיִּבְדֹּק
 9 שְׁלִשְׁתָּן עַד שֶׁיִּגִיעַ לְסֻלַּע אוּ לְבַתּוּלָה, וְיִהְיֶה שְׁלִשְׁתָּן
 10 טְהוּרִין.
 11 יא. בּוֹר שֶׁמְטִילִין לְתוֹכוֹ נְפִלִים - הַמְאָהִיל עֲלָיו, טְמֵא
 12 דִּין תּוֹרָה; וְאֵף עַל פִּי שֶׁחֲלָדָה וְיִבְרָדְלָס מְצוּיִין שֵׁם, אֵין
 13 סֶפֶק מוֹצִיא מִיַּד וְדַאי. אֲבָל אִם הַפִּילָה שֵׁם אִשָּׁה נְפִל,
 14 וְאֵין יָדוּעַ אִם הַפִּילָה דְּבַר הַמְטַמֵּא אוּ לֹא הַפִּילָה - הוּאֵיל
 15 וְחֲלָדָה וְיִבְרָדְלָס מְצוּיִין שֵׁם, הָרִי זֶה סֶפֶק, וְטְהוּר.
 16 יב. דְּבָר יָדוּעַ, שְׁפָל אֵלוֹ הַטְּמֵאוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן, שֶׁהֵן
 17 מְשׁוּם סֶפֶק - הָרִי הֵן שֶׁל דְּבָרֵיהֶם [מְדַרְבְּנִין]; וְאֵין טְמֵא
 18 מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא מִי שֶׁנִּשְׁטַמֵּא טְמֵאָה וְדַאִית. אֲבָל כֹּל
 19 הַסִּפְקוֹת - בֵּין בְּטְמֵאוֹת, בֵּין בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, בֵּין
 20 בְּעֲרִיּוֹת וּשְׁבִתוֹת - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן אֲלָא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים,
 21 כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת אֲסוּרֵי בִיאָה וּבְכֻמָּה מְקוּמוֹת.

פְּרָק י

22
 23 א. אֵיזָה הוּא בֵּית הַפֶּרֶס? זֶה מְקוֹם שְׁנַחֲרֵשׁ בּוֹ קֶבֶר, שְׁהָרִי
 24 נִדְּקָדְקוּ עֲצָמוֹת הַמֵּת בְּתוֹךְ הַעֵפֶר, וְנִתְפָּרְסוּ בְּכָל הַשְּׂדֵה.
 25 וְגָזְרוּ טְמֵאָה עַל כֹּל הַשְּׂדֵה שְׁנַחֲרֵשׁ בַּהּ הַקֶּבֶר; אֲפֹלוּ חֵרֵשׁ
 26 עַל גְּבִי הָאָרוֹן, וְאֲפֹלוּ הֵיךְ מִשְׁקַע [טְמוֹן וּמוֹגֵן] בְּרוֹבְדִין
 27 [לוֹחוֹת שֵׁישׁ] וְאֲבָנִים, וְאֲפֹלוּ הֵיךְ עַל גְּבִי הָאָרוֹן רוּם שְׂמֵי
 28 קוּמוֹת - הוּאֵיל וְחֵרֵשׁ קֶבֶר, הָרִי זֶה עוֹשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס. עַד
 29 כְּמָה הוּא נֶעֱשֶׂה בֵּית הַפֶּרֶס? מֵאָה אִמָּה עַל מֵאָה אִמָּה
 30 מִמְּקוֹם הַקֶּבֶר.
 31 ב. כֹּל הַרְבּוּעַ שֶׁהוּא בֵּית אֲרֻבַּעַת סָאֵין - הָרִי הוּא בֵּית
 32 הַפֶּרֶס, וְעֵפֶר מְטַמֵּא בְּמַגַּע וּבְמִשְׂא כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ. וְאֵינוֹ
 33 מְטַמֵּא בְּאֵהָל; וְכֵן הַמְאָהִיל עַל בֵּית הַפֶּרֶס הֵזֶה, טְהוּר.
 34 ג. הַתַּחֲתִיל לְחֵרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר, וְהֵיךְ חוֹרֵשׁ וְהוֹלֵף, וְקֶדָם
 35 שִׁיגְמַר מֵאָה אִמָּה נֶעַר אֶת הַמַּחְרָשָׁה, אוּ שֶׁהִטִּיחַ
 36 [הַמְחַרְשֵׁה] בְּסֻלַּע אוּ בְּגֵדֵר - עַד שֵׁם הוּא עוֹשֶׂה בֵּית
 37 הַפֶּרֶס בְּלִבְד; וְהַשְּׂאֵר טְהוּר, שְׁהָרִי לֹא הִגִיעַ אֵלָיו בְּמִשְׁפָּךְ
 38 הַמַּחְרָשָׁה. חֵרֵשׁ כְּמוֹ חֲמָשִׁים אִמָּה אוּ לְתַר, וְחֵזוֹר [אֲחוֹר
 39 הַפְּטָקָה] וְחֵרֵשׁ עַד שֶׁהַשְּׁלִים הַמֵּאָה - הַכֹּל בֵּית הַפֶּרֶס; הֵיךְ
 40 חוֹרֵשׁ וְהוֹלֵף חוּץ לְמֵאָה אִמָּה - מִמֵּאָה וְלַחוּץ טְהוּר, שְׁאֵין
 41 עֲצָמוֹת קֶבֶר מְגִיעוֹת לְתַר מִמֵּאָה.
 42 ד. חֻזְקַת הַעֲצָמוֹת הַמְּכַסּוֹת - שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם, עַד שֶׁיִּדְּעַ
 43 שֶׁהֵן שֶׁל בְּהֵמָה; וְחֻזְקַת הַעֲצָמוֹת הַמְּגֻלוֹת - שֶׁהֵן שֶׁל
 44 בְּהֵמָה, עַד שֶׁיִּדְּעַ שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם. הֵיךְ שֵׁם חֵרִיץ [בוֹר]
 45 מְלֵא עֲצָמוֹת אָדָם, אוּ שֶׁהֵיוּ עֲצָמוֹת אָדָם צְבוּרוֹת עַל גֵּב
 46 קֶרְקַע, וְחֵרֵשׁ עֲצָמוֹת אֵלוֹ עִם הַשְּׂדֵה, אוּ שֶׁחֵרֵשׁ שְׂדֵה

45 גדותיה] - טהור משום נוגע בארץ העמים, וטמא משום
46 אוריה. הנכנס לארץ העמים בשדה תבה ומגדל הפורחין
47 באויר - טמא; שאהל זרוק [- ניד] אינו קרוי אהל.
48 ו. סוניה - עפרה מטמא פחוזה לארץ, ואוירה טהור; לא
49 גזרו על אוריה. לפיכך, אם היתה סמוכה לארץ ישראל
50 שפה בשפה, ולא היתה מפסיק ביניהן, לא ארץ העמים,
51 ולא בית הקברות, ולא בית הפרס - הרי זה יכול להכנס
52 לה בטוהרה, בשדה תבה ומגדל; והוא, שלא יגע בגושה.
53 וכן ארץ העמים הסמוכה לארץ ישראל, ואין ביניהן מקום
54 טמא - הרי זו נבדקת [מקבר], וטהורה.
55 ז. מקום ששכנו בו גוים בארץ ישראל - הרי זה מטמא
56 בארץ העמים עד שיבדק, שטמא קברו בו נפלים.

57 ח. ותרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור [- מגורין]
58 העמים - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. וכמה ישוה
59 במקום, ויהיה צריך בדיקה? ארבעים יום, כדי שתתעבר
60 אשה ותפיל גבל שטמא. אפלו איש שאין עמו אשה -
61 אם שהה ארבעים יום, מדורו טמא עד שיבדק; גזרה
62 משום מדור שתהיה בו אשה. אפלו עבד, או אשה, או
63 סריס, או קטן בן תשע שנים ויום אחד - עושה [טומאת
64 -] מדור העמים.

65 ט. מדור גוים שהיה בו עבד מישראל, או אשה, או קטן
66 בן תשע, משמרין אותו שלא יקברו שם נפל - אינו צריך
67 בדיקה. ואת מה הן בודקין - את הביבין [תעלות ניקוח
68 המים] העמקין, ואת המים הסרוחין; וכל מקום שהחזיר
69 והחלדה יכולין להוליך משם הנפל - אינו צריך בדיקה,
70 מפני שהן גוררין אותן משם. מדור העמים שחרב, הרי
71 הוא בטמאתו עד שיבדק.

72 י. האיציטוניות [- אכסדראות], אין בהן משום מדור גוים,
73 לפי שהיא גלויה, ואין בה מקום להטמין הנפלים. ועשרה
74 מקומות, אין בהן משום מדור גוים - לפי שאין דירתן
75 קבועה, לא גזרו עליהן טמאה. ואלו הם העשרה מקומות:
76 אהלי הערבים, והסכות, והצריפין, והברגנין [מקום קיבוץ
77 פירות], ותקרה שעל גבי העמודים ואין לה דפנות והן
78 פתי הקיץ, ובית [שלפני ה -] שער, ואוירה של חצר,
79 והמרחץ, ומקום שעושין בו החצים וכלי המלקמה,
80 ומקום הלגינות [- מרוצת הפרשים].

81 יא. החנות - אין בה משום מדור גוים, אלא אם בן היה
82 דר בתוכה. חצר שהיא טמאה משום מדור העמים, הרי
83 בית שער שלה ואוירה טמאין כמוה. ואין מדור העמים
84 ולא פתי הפרס בחוזה לארץ.

85 יב. עירות המבלעות בארץ ישראל - כגון סיסית
86 ותברותיה, אשקלון ותברותיה - אף על פי שפטרות מן
87 המעשרות ומן השביעית, אין בהן משום ארץ העמים.
88 וחקות דרכים של עולי בבל טהורות, אף על פי שהן
89 מבלעות בארץ העמים.

1 יב. המטהר בית הפרס, צריך לטהרו במעמד שני תלמידים
2 חקמים. וכיצד מטהרין אותו? כונס את כל העפר שהוא
3 יכול להסיטו מעל פני כל השדה, ונותנו לתוך כברה
4 שנקביה דקין, וממחה [מפורר] ומוציא כל עצם בשעורה
5 הנמצא שם, ויטהר. וכן אם נתן על גביו שלשה טפחים
6 עפר ממקום אחר, או שנטל מעל כל פניו שלשה טפחים
7 - הרי זה טהור; ונטל מחציו אחד שלשה טפחים, ונתן על
8 חציו האחר שלשה טפחים - הרי זה טהור. נטל מעל פניו
9 טפח ומחצה, ונתן עליו טפח ומחצה עפר ממקום אחר -
10 לא עשה כלום; וכן אם עזקו [סילק אבניו], ויבדק בשעת
11 עזוק מלמעלה - לא עשה כלום. ורצפו באבנים שאינן
12 מתגנדין מהלוח אדם, הרי זה טהור.

פרק יא

14 א. ארץ העמים - בתחלה גזרו על גושה [- אדמתה]
15 בלבד, כבית הפרס, ולא היו מטמאין אלא המהלך בה, או
16 נוגע או נושא מעפרה. חזרו וגזרו על אוירה שישטמא, ואף
17 על פי שלא נגע ולא נשא, אלא כיון שהכניס ראשו ורבו
18 לאויר ארץ העמים, נטמא; וכן כלי חרש שהכניס אוירו
19 לארץ העמים, ושארו בלים שהכניס רבן לאויר ארץ
20 העמים - נטמאו.

21 ב. טמאת אויר ארץ העמים - לא עשו אותה כטמאת
22 עפרה, אלא קלה היא ממנה; שעל טמאת עפרה, שורפין
23 תרומה וקדשים; והמתטמא בגושה טמא טמאת שכעה,
24 וצריך הנה שלישי ושביעי. אבל המתטמא באוירה, אין
25 צריך הנה שלישי ושביעי, אלא טבילה והערב שמש; וכן
26 תרומה וקדשים שנטמאו מחמת אוירה - תולין, לא
27 אוכלין ולא שורפין.

28 ג. עפר ארץ העמים ועפר בית הפרס - מטמאין במגע
29 ובמשא, כמו שבארנו. וכמה שערין? כחותם המרצופין
30 [שק הולכי דרכים], והוא פניקה [כדור חוטי צמר לאריגה]
31 גדולה של סקאין. עפר בית הפרס ועפר חוזה לארץ
32 שבאו [לארץ ישראל] בדרך [- עם ירק] - אם יש במקום
33 אחד כחותם המרצופין, מטמא; ואם לאו, אינו מצטרף;
34 שלא גזרו אלא על גוש כבדיתו. מעשה שהיו אגרות באות
35 מחוזה לארץ לבני כהנים גדולים, והיו בהן [בכולו,
36 שיעור של] כסאה וכסאתים חותמות - ולא קשו להן
37 משום טמאה, לפי שלא היה בהן כחותם מהן כחותם
38 המרצופין.

39 ד. המביא תנורים וספלים וכלי חרש מחוזה לארץ - עד
40 שלא הסקו [בכבשו], טמאים משום ארץ העמים;
41 משתסקו, טמאים משום כלי חרש שנטמא בארץ העמים,
42 שאינו מטמא אדם וכלים, כמו שבארנו.

43 ה. המהלך בארץ העמים - בהרים ובסלעים - טמא
44 טמאת שכעה; בים ובמקום שהים עולה בזעפו [על

יום רביעי ט"ו אלול ה'תשע"ג

פרק יב

1 [יוצא] מכל צדדיו בפותח טפח, והיתה טמאה תחת הנסר
 2 - כלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו - כל הכלים
 3 שתחתיו טהורים, מפני שתנור חדש אינו ככלים לענין זה.
 4 ואם היה ישן, הכל טמא.
 5 ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים,
 6 ועודף מחוצה לתנור זה ומחוצה לתנור זה, והיתה
 7 הטמאה תחתיו בין שני התנורים - ביניהם בלבד טמא;
 8 אבל כלים שתחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים -
 9 טהורים; שהרי הן כשני אהלים זה בצד זה. וכן נסר
 10 שהוא נתון על פי תנור, אפלו ישן, ויוצא מזה טפח ומזה
 11 טפח, אבל לא מן הצדדין, וטמאה בצד זה - כלים שבצד
 12 השני טהורין.
 13 ה. אדם שנשא פלי כגון מרדע [מחרישה] וכיוצא בו,
 14 והאחיל צד הכלי האחד על הטמאה - אם היה בהקפו
 15 טפח, אף על פי שאין ברחבו אלא רחב אצבע ושליש -
 16 הרי זה מטמא את הנושא, ומביא לו טמאה מדבריהם;
 17 גזרו על שיש בהקפו טפח, משום שיש ברחבו טפח. אבל
 18 אינו מביא את הטמאה לכלים שתחתיו, ולשאר אדם
 19 שיהא עליו עליהם ועל הטמאה - עד שיהיה בו רחב טפח.
 20 ו. ארונות של עץ שמניחין בהן המת, אינן כקבר; אלא
 21 אם יש בין פסוי הארון והמת גבה טפח, חוצץ, והעומד
 22 על גבי הארון - טהור מן התורה. ואף על פי שרב ארונות
 23 יש בהם חלל טפח - הואיל ויש שאין שם חלל טפח -
 24 גזרו על כל הארונות שאינן חוצצין, ושיהיה המהלך על
 25 גבי הארון כנוגע במת או בקבר.
 26 ז. קורה שהיא נתונה מכתל לכתל, והטמאה תחתיה - אם
 27 יש בה [ברחבה] פותח טפח - מביאה את הטמאה תחת
 28 בלה; וכל הכלים או האדם שתחתיה טמאין, אף על פי
 29 שאין בלה שנה וקצתה [חלק ממנה] פחותה מטפח, מפני
 30 שקצתה מקצת אהל הוא. ואם אין בה פותח טפח -
 31 טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, כמו שבארנו. כמה
 32 יהיה בהקפה [של קורה], ויהיה בה פותח טפח? בזמן
 33 שהיא עגלה, שלשה טפחים; ובזמן שהיא מרבעת,
 34 ארבעה טפחים.
 35 ח. סאה [כלי מדידה עגול] שהיא מטה על צדה [העגול]
 36 באויר [תחת השמים] - אינה מביאה את הטמאה תחת
 37 בלה, עד שיהיה בהקפה ארבעה טפחים ומחצה בקרוב,
 38 כדי שיהיה גבה הצד העליון טפח ומחצה, ויהיה הטפח
 39 על טפח ממנה גבהו מעל הארץ טפח; לפיכך, אם היתה
 40 גבוהה מעל הארץ חצי טפח, והיה בהקפה שלשה -
 41 מביאה את הטמאה. וכן עמוד עגל שהוא מטל לאויר,
 42 ומנח על הארץ - אינו מביא טמאה תחת דפנו, עד שיהיה
 43 בו הקף עשרים וארבעה טפחים; ואם אין בהקפו עשרים
 44 וארבעה טפחים, טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. זה
 45 שהצריכו עשרים וארבעה טפחים, על העקרין שסומכים
 46 עליהם חכמים בחשבון כל המשפטים: שכל שיש בהקפו
 47 שלשה טפחים, יש בו רחב טפח; וכל טפח על טפח

1 א. טפח על טפח מרבע על רום טפח - מביא את הטמאה
 2 וחוצץ בפני הטמאה, דין תורה; שאין קרוי אהל אלא
 3 טפח על טפח ברום טפח, או יתר על זה. ביצד? כזית מן
 4 המת מנח לאויר, ויצדו כלים כגון מחטין וצנורות וכיוצא
 5 בהם, ואינן נוגעין בטמאה - אם האחיל עליהם אהל שיש
 6 בו טפח על טפח, והיה גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה
 7 מביא את הטמאה לכלים, וטמאין; היו כלים אחרים על
 8 גבי אהל זה שיש בו טפח על טפח - הרי הם טהורים,
 9 מפני שהאהל חוצץ בינם ובין הטמאה. הגה למדת,
 10 שכשם שהאהל מטמא כל שתחתיו - כך מציל כל שחוצה
 11 לו, וחוצץ בין הטמאה ובין כלים שעל גביו; וכן אם
 12 היתה הטמאה על גביו, וכלים תחתיו - הכלים טהורין,
 13 שהאהל חוצץ בפני הטמאה. היה האהל פחות מרום
 14 טפח, או פחות מטפח על טפח אף על פי שהוא גבוה
 15 כמה טפחים - הכלים שבצד הטמאה טהורים. וכלים
 16 שלמעלה מן אהל זה - כל שכנגד הטמאה, טמא; מפני
 17 שהאחילו על הטמאה, ואין שם אהל לחץ [לחצוץ] בפני
 18 הטמאה. וכן אם היתה טמאה על גבי אהל זה, וכלים
 19 תחתיו - כל שכנגד הטמאה, טמא; שהרי הטמאה
 20 האחילה עליהם, ואין שם אהל שיחץ בפני הטמאה -
 21 שכל פחות מרום טפח, כנגיעה הוא חשוב [כאילו נגעה
 22 הטומאה בכלים], וטמאה שתחתיו, טמאה רצוצה [שארין
 23 מעליה חלל טפח] היא, כמו שבארנו. כמה דברים
 24 אמורים? בשלא היה האהל אדם או כלים; אבל אדם או
 25 כלים שנעשו אהל על הטמאה - בין שהיו הם עצמם
 26 אהל, בין שהיו עמודי האהל, אפלו היו כלים שאין
 27 מקבלין טמאה כל עקר - הרי אלו מביאין את הטמאה,
 28 ואינן חוצצין בפני הטמאה. ביצד? לוח שהיה מנח על
 29 גבי ארבעה גני אדם, או על גבי ארבעה כלים, אפלו כלי
 30 אבנים וכיוצא בהם מכלים שאין למינם טמאה, ואין צריך
 31 לומר, אם היה מנח על ארבעה שפודין או ארבעה קנים
 32 שגבוהין טפח, והיתה טמאה וכלים תחתיו - הכלים
 33 טמאים. ואם היו כלים על גביו, אפלו שלא כנגד הטמאה
 34 - טמאים; ואם היתה טמאה על גבי הלוח, וכלים תחתיו
 35 - כל כלים שתחת הלוח טמאין. אבל אם היה הלוח מנח
 36 על גבי ארבע אבנים, או על גבי בהמה וחייה, והיתה
 37 טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.
 38 ב. היתה טמאה על גביו [על הלוח המוחכר] - הרי כל
 39 הכלים שתחתיו טהורין, מפני שהאהל חוצץ בפני
 40 הטמאה. וכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה, הבאים
 41 במקדה [מכילים מ' טאה ואינם ניידיים] - הרי הם
 42 כאהלים, ואינם ככלים; ולפיכך חוצצים בפני הטמאה.
 43 ג. נסר [עץ] שהוא נתון על פי תנור חדש, ועודף [

מתוך מהדורת חזק

47 [- עדימות] הברך, והשג, והכפור, והגלד, והמלח; 48 והדולג ממקום למקום [- רגל כאן ורגל כאן], והקופץ 49 ממקום למקום, והעוף הפורח, וטלית המנפנת [ברוח], 50 וספינה שהיא שטה על פני המים. כל אלו לא מביאין, 51 ולא חוצצין - שאף על פי שהאהילו, אינו אהל המתקיים. 52 ו. קשר אֶת הספינה בדרך שהוא יכול להצמידה, כבש 53 כנף השלית באָבן - הרי זו מביאה אֶת הטמאה. 54 ז. נָסר [- גזיר עץ] שהוא צף על פני המים, וטמאה תחת 55 צדו האָחד - הרי הכלים שתחת צדו השני טהורים; שְׁכָבָר 56 באָרְנוּ, שהספינה השטה, אינה מביאה אֶת הטמאה. 57 ח. אלו חוצצין, ולא מביאין: מסכת [- מחצלת] פרוסה, 58 וחבילי [חבלים של -] מטה, והמשפלות [- טלי זבל], 59 והסריגות [רשתות] שבחלונות. כיצד הן חוצצין? שָׁאֵם 60 הִיָּה חלון בין שני בתים, והטמאה בכית אָחד, והִיָּה אָחד 61 מאלו מתוח בחלון זה וסתמו - אף על פי שיש ביניהם 62 אָויר, הרי אלו חוצצין, ולא תפנס הטמאה לבית השני; 63 והוא, שלא יהיה שם בסריגות אלו, או בעיני [- חורר] 64 המשפלות, או בין חבל לחבל, פותח טפח - שָׁאֵם הִיָּה 65 שם פותח טפח, תפנס בו הטמאה, כמו שיתבאר.

פָּרֵק יד

66 א. אין טמאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו, בפחות 67 מטפח על טפח. כיצד? חלון שבין בית לבית, או שבין 68 בית לעליה - אם יש בו טפח על טפח מרבע, והיתה 69 טמאה באָחד מהן - הבית השני טמא; אין בחלון פותח 70 טפח - אין הטמאה יוצאה ממנו, ולא נכנסת לאהל השני. 71 במה דברים אמורים? בחלון שעשה אותו האדם 72 לתשמיש; אָבֵל חלון שעשהו האדם לאורה, כדי שִׁיפְנֵס 73 ממנו האור - שעורו כפונדיון [- מטבע], והטמאה יוצאה 74 ממנו. כיצד? היתה טמאה בבית, ובא אדם ונסמך לחלון 75 זה של מאור, או שהניח בו כלי, או שהאהיל עליו אהל 76 בצד הכתל - נטמא כל שבאהל, שהטמאה יוצאה לו; 77 וחלון הנעשה לאורה, הוא שאין עליו תקרה אלא גלוי 78 והוא לשמש. 79 ב. חלון הנעשה שלא בידי אדם - כגון שתרוהו מים או 80 שרצים, או שאַבְלָתוֹ מִלַּחַת [נאכל' מאליו על ידי 81 המלחים], או שהִיָּה חלון פְּקוּק [בפקק] ונטל הפקק, או 82 שהיתה בו זכוכית ונשברה - שעורו מלא אָגוּרָף, והוא 83 כראש גדול של אָדָם; והוא, שלא חשב עליו. אָבֵל אם 84 חשב עליו לתשמיש, שעורו פותח טפח; חשב עליו 85 למאור, שעורו כפונדיון - שהמחשבה כאן כמעשה. 86 ג. מאור שהתחיל לסתמו, ולא הספיק לגמרו, מפני שלא 87 היה לו טיט, או שקראו חברו, או שחשכה לילי שבת, 88 ונשאר ממנו מעט - אם נשאר ממנו רום אָצְבָעִים על רחב 89 הגודל, מביא אֶת הטמאה; פחות מכאן, הרי הוא כסתום. 90 ד. חלון גדול העשוי לאורה, והיה בה שְׁבָכָה [- רשת] 91 וכיוצא בה - אם יש במקום אָחד ממנה כפונדיון, מביא 92

1 ברבוע, יש באַלְכֶסוֹנוֹ טפח ושני חמשין. לפיכך, אם היה 2 בהקף העמוד עשרים וארבעה טפחים - נמצא תחת כל 3 דפנו טפח על רום טפח מרבע ויתר מעט, שחשבונות אלו 4 בקרוב הן; וזו היא צורתו:

פָּרֵק יג

5 א. כל טפח על טפח על רום טפח - קרוי אהל, כמו 6 שבארנו; וחוצץ בפני הטמאה, ומביא אֶת הטמאה; בין 7 שעשהו להאהיל בין שנעשה מאליו, אפלו שלא היה בידי 8 אדם - הרי זה מביא וחוצץ. כיצד? אָחד חר שתרוהו 9 מים, או שרצים, או שאַבְלָתוֹ מִלַּחַת [הקרקע נאכלה] על 10 ידי המלחים שבקרקע], או שְׁכָבָר אָבְנִים או קורות ונעשה 11 כֵּהֵן חָלָל טפח - הרי זה אהל, ומביא וחוצץ. 12 ב. במה דברים אמורים? בשהיה האהל חזק ובריא. אָבֵל 13 אהל רעוע - אינו מביא אֶת הטמאה ואינו חוצץ בפני 14 הטמאה, מן התורה; אָבֵל מדברי סופרים, מביא אֶת 15 הטמאה ואינו חוצץ. כיצד? שריגי האילנות הסוככים על 16 הארץ, והם הנקראין 'סככות', ואבנים היוצאות מן הגדר 17 הסוככות על הארץ, והן הנקראין 'פרעות' - אם יכולין 18 לקבל [לטבול כובד] מעזיבה [- שכבת טיט] בינונית, והן 19 עומדין - הרי אלו מביאין וחוצצין, מן התורה; ואם אינן 20 ראויין לקבל מעזיבה בינונית, אלא והן נוֹפְלִין - הרי אלו 21 מביאין מדבריהם, ואינן חוצצין. וכן כל כיוצא בהן. 22 ג. אלו מביאין, וחוצצין: כלי עץ הבא במדה [מ' טאה 23 שאינו נייט], וכן כלי אבנים, כלי גללים, כלי אדמה הבאין 24 במדה, ופשוטי כלי עור [- ללא בית קיבול], ויריעה וסדין 25 ומפץ [- מצע] ומחצלת שהן עשויין אהלים, ובהמות או 26 חיות בין טמאות בין טהורות; והוא, שהיה ראש זו בין 27 רגלי זו, והיהו פלן דבוקות; והעוף ששכן, והחוטט [- 28 חופר] בשָׁבָלִים מקום לקטן להצילו מן השמש, וְאֶכְלִין 29 שאינן מכשרין כדי שלא יטמאו. ירקות המתקיימין בימות 30 החמה והגשמים - הרי הן כאילנות, ומביאין וחוצצין; 31 ואלו הן: הארוס, והקיסוס, וירקות חמור, ודלעת וינית. 32 וכן הסככות, והפרעות, והזיזין והגזוזטריות [טוגי בליטות 33 בכותל]. והשוככות, והשקיפין [- בליטות בהר], והסלעין, 34 והגחירים [- שיפוע היוצא מן הקיר], והשננין [שיני סלע 35 בראש הר] - כל אלו מביאין וחוצצין. 36 ד. ואלו מביאין, ולא חוצצין: האדם, וכלי עץ שאינן 37 באין במדה [- נייטים] - מפני שהן כָּכֵל הכלים, 38 ומתטמאין; ופשוטי כלי עור, ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת 39 שאינן עשויין אהלים, אלא מתוחין בלבד, ואין להם 40 שפוע ואין שם כתלים; ובהמה וחייה שמתו, וְאֶכְלִין 41 טמאים או מכשרין, שדבר טמא אינו חוצץ; ורחים של 42 יד, שהרי היא כָּכֵל כלי אבנים. כל אלו מביאין, ואינן 43 חוצצין. 44 ה. ואלו לא מביאין, ולא חוצצין: הַרְרָעִים והירקות 45 המחברין לקרקע, חוץ מן הארבעה ירקות שמנינו; וכפת 46

מתוך מהדורת חזק

1 אַת הַטְּמֵאָה וּמוֹצִיא אֶת הַטְּמֵאָה; הֵיוּ נִקְבֵי הַשִּׁבְכָה דִּקְיָן,
 2 וְאֵין בְּאֶחָד מֵהֶן כְּפוּנְדִיּוֹן - הָרִי זֶה כְּסוּמָה. וְכֵן חִלּוֹן
 3 הַעֲשׂוּיָה לְתַשְׁמִישׁ, וְכֵה סְבָכוֹת וּרְפָפוֹת [- רִשְׁתוֹת מוֹסְרִים]
 4 - אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד טֶפֶח עַל טֶפֶח מְרַבֵּעַ, מְבִיא וּמוֹצִיא;
 5 וְאִם לֹא, הָרִי הִיא כְּסוּמָה.
 6 ה. חִלּוֹן שֶׁהִיא גְלוּיָה לְאֹוִיר, שְׁעוּרָה כְּפוּנְדִיּוֹן, מִפְּנֵי
 7 שְׂאִינָה עֲשׂוּיָה אֲלֵא לְאוּרָה, כְּמוֹ שְׂאֻמְרָנוּ. בְּנֵה בֵּית חוּצָה
 8 לָהּ, וְנַעֲשֶׂת חִלּוֹן זֶה תַּחַת הַתְּקֵרָה, וְהָרִי הִיא בֵּין שְׁנֵי בָתִּים
 9 - שְׁעוּרָה כְּפוּתַח טֶפֶח. נִתֵּן אֶת הַתְּקֵרָה בְּאֻמְצַע הַחִלּוֹן
 10 [חִלְקוֹ -] - הַתַּחְתּוֹן [שֶׁל הַחִלּוֹן] שִׁפְתַּת הַתְּקֵרָה, שְׁעוּרוֹ
 11 כְּפוּתַח טֶפֶח; וְעֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעַל מִן הַתְּקֵרָה, שְׁעוּרוֹ
 12 כְּפוּנְדִיּוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא גְלוּי לְאֹוִיר.
 13 ו. הַחֹר שֶׁבְדִלְתָּ, אוֹ שֶׁשִּׁיר בֵּה הַחֶרֶשׁ [- נַגַּר] מְקוֹם פְּתוּחַ
 14 מִלְמַעַל אוֹ מִלְמַטָּה, אוֹ שֶׁהִגִּיף אֶת הַדִּלְתָּ וְלֹא מְרַקָּה [-]
 15 הַיִּדְקָה לַמְשׁוֹרָף], וְנִשְׁאָר אֹוִיר בֵּין שְׁתֵּי הַדִּלְתוֹת, אוֹ שֶׁסָּגַר
 16 הַדִּלְתָּ וּפְתַחוֹ הָרוּחַ - בְּכָל אֵלּוּ, אִם הָיָה הַפְּתוּחַ כְּאֶגְרוֹף
 17 - הַטְּמֵאָה יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ וְנִכְנַסְתָּ לוֹ בְּמָקוֹם פְּתוּחַ זֶה; וְאִם
 18 הָיָה פְּחוֹת מְכַאֲרוֹף, הָרִי הוּא כְּסוּמָה.
 19 ז. הַעוֹשֶׂה חֹר כְּכַתְלֵי כְּדֵי לְהַנִּיחַ בוֹ קִנְיָה, אוֹ מִסְמֵר גְּדוּל,
 20 אוֹ לְרִאוֹת מִמֶּנּוּ הַעוֹבְרִים וְהַשְּׁבִים, אוֹ לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ -
 21 הָרִי זֶה כְּחִלּוֹן הַעֲשׂוּיָה לְתַשְׁמִישׁ, וְשְׁעוּרָה כְּפוּתַח טֶפֶח.

יום חמישי ט"ז אלול ה'תשע"ג

פֶּרֶק טו

22
 23
 24 א. חִלּוֹן תַּשְׁמִישׁ שֶׁסְּתַמָּה כְּלָה, אוֹ סְתַמָּה עַד שֶׁנִּשְׁאָר בֵּה
 25 פְּחוֹת מִטֶּפֶח - אִם בְּדַבֵּר הַחוּצָיךָ בְּפְנֵי הַטְּמֵאָה סְתַם, הָרִי
 26 זֶה חוּצָיךָ; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה דַבָּר שְׂאִין דַּעְתּוֹ לְפָנוּתוֹ. לְפִיכֶךָ,
 27 אִם סְתַם הַחִלּוֹן אוֹ מַעֲטוֹ בְּאֶכְלִין שְׂאִינָן מְכַשְׂרִין [לְקַבֵּל
 28 טוֹמֵאָה], אֵינָן חוּצָיִךָ; שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִין מְקַבְּלִין טְמֵאָה,
 29 וְהָרִי הֵן טְהוּרִין - דַּעְתּוֹ לְפָנוּתוֹ. הֵיוּ סְרוּחִין, הָרִי אֵלּוּ
 30 חוּצָיִךָ. וְכֵן תְּכֵן סְרוּחַ, חוּצָיךָ; וְשְׂאִינָו סְרוּחַ - אֵינּוֹ חוּצָיךָ,
 31 מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָנוּתוֹ. תְּבוּאָה שֶׁנִּגְדְּלָה וְסְתַמָּה אֶת הַחִלּוֹן,
 32 אוֹ מַעֲטָתוֹ - אֵינָה חוּצָצְתָּ; לְפִי שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָנוּתָהּ, שְׂמָא
 33 תַּפְסִיד [- תוֹיֵק] הַכְּתֵל. הָיָה עֲקֵרָה [- שׁוֹרְשָׁה] רְחוֹק מִן
 34 הַכְּתֵל, וְנִטָּה רֵאשִׁיהָ וְסְתַם - הָרִי זֶה חוּצָיךָ. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא
 35 בְּזָה.
 36 ב. תְּכִית שֶׁהִיא מְלֵאָה גְרוּגְרוֹת [- תַּאנִּים מִיּוֹבְשׁוֹת]
 37 סְרוּחִין, שְׂאִינָן מְכַשְׂרִין וְלֹא רְאוּיִין לְאֶכִּילָהּ, וּמִנַּחַת בַּחִלּוֹן
 38 וּפִי תְּכִית כְּלָפִי הַטְּמֵאָה, שֶׁהָרִי תְּכִית טְמֵאָה, וְכֵן קִפָּה
 39 שֶׁהִיא מְלֵאָה תְּכֵן סְרוּחַ שְׂאִינָו רְאוּי לְמַאֲכַל בְּהֵמָה וְלֹא
 40 לְטִיט וְלֹא לְהַסְקָה, וּמִנַּחַת בַּחִלּוֹן - אִם יְכוּלִין הַגְרוּגְרוֹת
 41 וְהַתְּכֵן לַעֲמֹד בְּפְנֵי עֲצָמָן [בַּחִלּוֹן] כְּשִׁינִטְל הַכְּלִי שֶׁהֵן בוֹ -
 42 הָרִי אֵלּוּ חוּצָיִךָ; וְאִם לֹא, אֵינָן חוּצָיִךָ. עֲשָׂבִים הַמְרִים
 43 שְׂאִינָם רְאוּיִין לְבַהֲמָה; וּמִטְלָנִיּוֹת [- מִטְלִיּוֹת] שְׂאִין בְּהֵן
 44 שֶׁלֵּשׁ עַל שֶׁלֵּשׁ, שֶׁהֵיוּ מִטְּפִינִין וְקָשִׁין כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְאוּיִין
 45 אֲפִלּוֹ לְקַנֵּחַ הַדָּם מִן הַשְּׂרִיטָה; וְהַאֲבָר וְהַבֶּשֶׂר הַמְדַלְדְּלִין

פֶּרֶק טז

84
 85 א. אֲרָבָה שֶׁהִיא בְּאֻמְצַע תְּקֵרַת הַבַּיִת, בֵּין שְׁנֵי בֵה פוּתַח
 86 טֶפֶח בֵּין שְׂאִין בֵּה פוּתַח טֶפֶח, וְהִתְהָה טְמֵאָה תַּחַת תְּקֵרַת
 87 הַבַּיִת - כִּנְגַד אֲרָבָה טְהוּר, שֶׁהָרִי הוּא גְלוּי לְאֹוִיר; וְיִשְׁאָר
 88 הַבַּיִת טְמֵא. הִתְהָה הַטְּמֵאָה כִּנְגַד אֲרָבָה בְּלִבָּד, כֹּל הַבַּיִת
 89 טְהוּר. הִתְהָה מְקַצֵּת הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה, וּמְקַצֵּת תַּחַת
 90 אֲרָבָה - אִם הָיָה בְּאֲרָבָה פוּתַח טֶפֶח - הַבַּיִת כֹּל טְמֵא,
 91 וְכִנְגַד כֹּל [הָאֲרָבָה] [הַטְּמֵאָה] טְמֵא. אֵין בֵּה פוּתַח טֶפֶח -

מתוך מהדורת חזק

48 טפח] בינה ובין הארץ, או שהיתה הטמאה בתוך הקדרה
 49 או על גבה - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת; ואין
 50 טמא אלא כנגדה, והבית כלו טהור. היתה הקדרה גבוהה
 51 מן הארץ טפח, וטמאה תחתיה, או תחת תקרת הבית -
 52 הבית כלו וחסת הקדרה טמא, שהרי הוא אהל. אבל תוך
 53 הקדרה וגבה - טהור; שאין כלי חרש משמא מגבון, והרי
 54 אור הקדרה גלוי לאויר [מול הארובה]. ואם היה כלי
 55 בתוכה, או למעלה על גבה - טהור. היתה הטמאה בתוכה,
 56 או על גבה - הבית כלו טהור, שהרי הטמאה כנגד ארבה
 57 בלבד. היתה הקדרה תחת הארבה, והארבה גדולה מן
 58 הקדרה, שאם תעלה הקדרה ומצא מן הארבה, נמצא בינה
 59 ובין שפתי ארבה פותח טפח [חלל טפח] - אף על פי
 60 שהקדרה גבוהה טפח, וטמאה בתוכה או על גבה או
 61 תחתיה - הבית טהור. היתה הקדרה מנחת בצד אסקפת
 62 [מפנת] הבית, שאם תעלה נמצא ממנה פותח טפח לפניו
 63 מן המשקוף, והיתה טמאה רצוצה תחתיה, או בתוכה או
 64 על גבה - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה
 65 גבוהה מן הארץ טפח, וטמאה תחתיה או בבית - תחתיה
 66 והבית טמא, שהכל אהל אחד; ותוכה וגבה, טהור. היתה
 67 הטמאה בתוכה או על גבה - הבית טמא, מפני שהיא
 68 נוגעת במשקוף טפח. וכן תחתיה טמא - מפני שהטמאה
 69 יוצאת לתחתיה מן הבית, שהכל אהל אחד. לפיכך, אם
 70 לא היתה נוגעת במשקוף בפותח טפח, או שהיתה בצד
 71 המשקוף וטמאה תחתיה - אין טמא אלא תחתיה; אבל
 72 הבית, טהור.
 73 ו. קורות הבית והעליה שאין עליהן מעזיכה [טיט], והן
 74 מכונות קורה כנגד קורה ואויר [שבין קורה לקורה] כנגד
 75 אויר, ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר פותח
 76 טפח, וטמאה תחת אחת מהן - תחתיה בלבד טמא. היתה
 77 הטמאה בין התחונה לעליונה - בין שתיהן בלבד טמא.
 78 היתה הטמאה על גבי העליונה - כנגדו עד לרקיע טמא.
 79 היו הקורות העליונות מכונות כנגד האויר שבין הקורות
 80 התחתונות, וטמאה תחת אחת מהן - תחת כלן טמא. היתה
 81 הטמאה על גבי קורה העליונה - כנגד הטמאה עד לרקיע
 82 טמא. אין בקורות פותח טפח, בין שהיו מכונות זו על גבי
 83 זו, בין שהיו העליונות כנגד אויר התחתונות, והיתה
 84 הטמאה תחתיה או ביניהן או על גביהן - טמאה בוקעת
 85 ועולה ובוקעת ויורדת, ואינה מטמאה אלא כנגדה בלבד;
 86 שכל טמאה שאינה תחת פותח טפח ברום טפח, הרי היא
 87 כרצוצה [שאינה מטמאה סביבותיה]. בית שנסדק גגו
 88 וכתליו, ונעשה שני חלקים, והיתה הטמאה בתצו החיצון
 89 שהפתח בו - הפלים שבחצו הפנימי טהורין. היתה
 90 הטמאה בחצו הפנימי - אם היה רחב הסדק כחוט
 91 המשקלת [מדידה], פלים שבחצו החיצון טהורין; ואם
 92 היה פחות מכאן, הרי הם טמאין.
 93 ז. אכסדרה [מבואה מקורה] שנסדקה, וטמאה בצד זה -
 94 הפלים שבצד השני טהורין; שהרי היא שני אהלים זה

1 אם יש בטמאה כדי שתחלק, וימצא פשעור תחת התקרה
 2 ובשעור תחת הארבה - הכל טמא; ואם לאו - הבית טמא,
 3 וכנגד הארבה טהור. היה בארבה פותח טפח, ונתן אדם
 4 רגלו מלמעלה על הארבה - נעשה הכל אהל אחד; ובין
 5 שהיתה הטמאה תחת התקרה בלבד, או תחת הארבה
 6 בלבד - הכל טמא; והאדם שערב את הטמאה טמא, מפני
 7 שנעשה אהל על הטמאה. אין בארבה פותח טפח, והיתה
 8 הטמאה תחת התקרה - זה שנתן רגלו מלמעלה טהור;
 9 שאין טמאה יוצאת לו בפחות מטפח. היתה הטמאה תחת
 10 הארבה - אם טמאה קדמה את רגלו - טמא, שהרי האהיל
 11 על הטמאה; ואם רגלו קדמה את הטמאה - טהור, שהרי
 12 רגלו מקצת האהל, ואין טמאה יוצאת לו.
 13 ב. היה פזית מן המת בפי העורב, והאהיל על גבי ארבה
 14 עד שנמצא פזית באויר הארבה - אף על פי שאין בה
 15 פותח טפח, הבית טמא.
 16 ג. בית, וארבה באמצע תקרת הבית ועליה על גביו,
 17 וארבה באמצע תקרת העליה, והארבות מכונות זו למעלה
 18 מזו, בין שיש בארבות פותח טפח בין שאין בהן פותח
 19 טפח, וטמאה בבית - כנגד הארבות טהור; היתה טמאה
 20 כנגד ארבות - הרי הבית טהור. היה בארבות פותח טפח,
 21 והטמאה בין תחת תקרת הבית בין כנגד ארבות, ונתן דבר
 22 שהוא מקבל טמאה, בין למעלה מארבת הבית בין
 23 למעלה מארבת עליה - הכל טמא; שאין דבר טמא חוצץ.
 24 נתן דבר שאינו מקבל טמאה על ארבת הבית - הבית
 25 טמא, והעליה טהורה; נתנו על ארבת העליה - הבית
 26 והעליה טמאים, וכנגדו מלמעלה ולשמים טהור. אין
 27 בארבות פותח טפח, והטמאה תחת תקרת הבית, ונתן בין
 28 דבר המקבל טמאה ובין דבר שאין מקבל טמאה, בין על
 29 ארבת הבית בין על ארבת העליה - אין טמא אלא הבית;
 30 שאין טמאה יוצאת לעליה בפחות מטפח. היתה הטמאה
 31 כנגד ארבות, ונתן דבר שהוא מקבל טמאה בין למעלה בין
 32 למטן - הבית והעליה טמאין, שהרי ערב את הטמאה. נתן
 33 דבר שאינו מקבל טמאה, בין למעלה בין למטן - אין טמא
 34 אלא הבית. וכל אלו הדינין, בעושה ארבה; אבל תקרה
 35 שנפתחה [נפער בה חור] מאליה - שעורה מלא אגרוף,
 36 כמו שבארנו.
 37 ד. הפותח את המעזיכה [נפער בה חור] שבגג שהיא רצפת
 38 העליה, עד שעשה ארבה [חור] בתוך תקרת הבית, כדי
 39 שתכנס בה רגל הערש [מיטה], והיתה רגל הערש סותמת
 40 את הארבה - אם יש בה פותח טפח, וטמאה בבית - אף
 41 העליה טמאה, שאין כלי המקבל טמאה חוצץ; אין בה
 42 פותח טפח - העליה טהורה, והרגל שלמטה טמאה בפלים
 43 המאהילים. נפתחה המעזיכה מאליה - שעורה מלא
 44 אגרוף, כמו שבארנו.
 45 ה. ארבה שבתוך תקרת הבית, וקורה מנחת על הארץ
 46 ומכונת כנגד ארבה, שאם תעלה תצא בצמצום [בדיוק]
 47 מן הארבה, והיתה טמאה תחת הקדרה רצוצה [ללא חלל]

מתוך מהדורת חזק

47 פחות מטפח, וטמאה תחתיו - תחתיו וביניהן טמא. היתה
 48 הטמאה ביניהן, או תחת המותר - [העדות] - ביניהן ומת
 49 המותר טמא, אבל תחת התחתון טהור. יש בכל אחד מהן
 50 פותח טפח, ואין ביניהן פותח טפח, וטמאה תחת
 51 התחתון - תחתיו בלבד טמא; היתה ביניהן, או על גב
 52 העליון - כנגד הטמאה עד לרקיע טמא. אין ביהן [ברוחב]
 53 פותח טפח, בין שיש ביניהן פותח טפח ובין שאין ביניהן
 54 פותח טפח, בין שהיתה הטמאה תחת התחתון, או
 55 ביניהן, או על גב העליון - טמאה בוקעת ועולה ובוקעת
 56 ויורדת, שהרי היא רצוצה [משום שאינה על מקום טפח];
 57 וכן שמי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח, זו
 58 על גבי זו. פלים או בגדים או לוחות של עץ, שהן מנחין
 59 זה על גב זה, וטמאה רצוצה ביניהן - אם היתה הטמאה
 60 גבוהה מן הארץ טפח - הרי הפלי שעליה מלמעלה
 61 מאהיל על חלל טפח, ומביא את הטמאה לכל הפלים
 62 שתחתיו. היו טבאיות של שיש - אפלו גבוהות מן הארץ
 63 אמה - טמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת, מפני שהן
 64 בקרקע.
 65 ה. לוחות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן -
 66 בזוויות שלהם, והן גבוהות מן הארץ טפח, וטמאה תחת
 67 אחת מהן - פלים שתחת השניה טהורין, לפי שאינה
 68 נוגעת בתקרתה בפותח טפח; והנוגע בלוח זה השניה,
 69 כנוגע בפלים שנגעו באהל המת. אבל כל הפלים שאמרנו
 70 שמביאין את הטמאה, ואין חוץצין - אם האהיל הפלי
 71 על המת - כל הפלים שעל גביו טמאים כמו שבארנו,
 72 וטמאתן משום פלים המאהילין על המת; ואף הפלים
 73 שעל גביו שאינן כנגד הטמאה, טמאים משום פלים
 74 שהאהילו על המת.
 75 ו. חבית שהיא יושבת על שוליה - [תחתיתה] לאויר -
 76 במקום מגולה, וכנית מן המת נתון בתוכה, או תחתיה
 77 כנגד אוירה - טמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת,
 78 והחבית טמאה; שהרי הטמאה בוקעת מתחתיה, ונטמא
 79 אוירה. היתה הטמאה תחת עבי דפנה - טמאה בוקעת
 80 ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. ולמה החבית
 81 טהורה? שהרי אין הטמאה בוקעת באוירה אלא בדפנה,
 82 ואין פלי חרש מטמא אלא מאוירו. היתה מקצת הטמאה
 83 תחת עבי דפנה, ומקצתה תחת אוירה - טמאה בוקעת
 84 ועולה ובוקעת ויורדת. הנה בדפנות פותח טפח - בלה
 85 טמאה, וכנגד פיה טהור; שהרי הטמאה פשוטה בדפנות
 86 בלבד. במה דברים אמורים? בחבית טהורה; אבל אם
 87 היתה טמאה, או גבוהה מן הארץ טפח, או מקסה, או
 88 כפוייה על פיה, והיתה טמאה תחתיה או בתוכה או על
 89 גבה - הכל טמא; וכל הנוגע בה בלה, טמא. היתה מקפת
 90 צמיד פתיל - [כיוי מהודק], ונתונה על גבי המת -
 91 האכלין והמשקין שבתוכה טהורין, והפלים שעל גבה
 92 טמאים. חביות שהן יושבות על שוליהן, או מטות על
 93 צדיהן באויר, והן נוגעות זו בזו בפותח טפח, וטמאה

1 בצד זה, ואויר ביניהם - שהרי הסדק בכל התקרה. נתן
 2 רגלו או קנה מלמעלה על הסדק, ערב את הטמאה; נתן
 3 את הקנה בארץ כנגד הסדק, ואפלו כלי גדול - אינו מערב
 4 את הטמאה, עד שהיה גבוה טפח תחת הסדק. היה אדם
 5 מטל על הארץ תחת הסדק - מערב את הטמאה, שאדם
 6 חלול הוא; והצד העליון - הרי הוא באהל שיש בו גבה
 7 טפח. וכן אם היו תחת הסדק פלים - [בגדים] מקפלין
 8 מנחין על הארץ זה על גבי זה, והיה העליון גבוה מעל
 9 הארץ טפח - מערב את הטמאה; וכל הפלים למטה ממנו,
 10 הרי הם כפלים שתחת האהל.

פרק יז

12 א. זיו [בליתו] שהוא יוצא מפתח הבית [חלל הפתח],
 13 ופניו - [קצהו נוטה -] למטה, והיה גבוה מעל הארץ שנים
 14 עשר טפח, או פחות מכאן - הרי זה מביא את הטמאה
 15 בכל שהוא. ודבר ברור הוא, שאינו מביא אלא מדבריהם
 16 [מדברונ]; וכן כל פיוצא בהקאת טמאה כזו, שאינה באהל
 17 טפח הבריא - [ציב] - אינה אלא מדבריהם. הנה גבוה
 18 יתר משנים עשר טפח, או שהיו פניו למעלה, וכן
 19 העטרות והפתוחים היוצאות מן הבגן - אין מביאין אלא
 20 בפותח - [עובי] טפח; וכן זיו שעל גבי הפתח, היוצא מן
 21 המשקוף, ואפלו היה קנה בצד המשקוף ברחב הפתח -
 22 אינו מביא, אלא אם כן היה בו פותח טפח.
 23 ב. זיו שהוא סובב את כל הבית, ואוכל - [נכנס] בפתח
 24 טפח - מביא את הטמאה. היה אוכל בפתח פחות מטפח,
 25 וטמאה בבית - פלים שתחתיו טמאין; טמאה תחתיו,
 26 אינו מביא את הטמאה לבית. וכן בחצר שהיא מקפת
 27 אכסרה.
 28 ג. חלון העשויה לתשמיש, וזיו יוצא על גבי החלון -
 29 אפלו היה ברחב הגודל, מביא את הטמאה; והוא, שהיה
 30 גבוה מעל החלון רום אצבעים או פחות. היה למעלה
 31 מאצבעים - אינו מביא את הטמאה, אלא אם כן יש בו
 32 רחב טפח. זיו שעל גבי החלון העשויה למאור - מביא
 33 את הטמאה בכל שהוא, ואפלו גבוה כל שהוא. בגן
 34 היוצא לפני החלון, שהמשקוף נסמך עליו בשעו
 35 שמשקוף - אינו מביא את הטמאה; היה בו [במשענת]
 36 זיו [לחלל החלון] - רואין את הבגן פאלו אינו, והזיו
 37 העליון מביא את הטמאה. וכיצד מביאין כל הזיון האלו
 38 טמאה? שאם היתה טמאה תחת אחד מהן, או בבית -
 39 הכל טמא, בין בבית בין תחת הזיו.
 40 ד. שני זיוין זה על גבי זה, ויש בכל אחד מהן פותח
 41 טפח, וביניהן פותח טפח, וטמאה תחת התחתון - תחתיו
 42 בלבד טמא. היתה טמאה ביניהן - ביניהן בלבד טמא.
 43 היתה על גב העליון - כנגדו עד לרקיע טמא. היה העליון
 44 עורף על התחתון פותח טפח, וטמאה תחת התחתון או
 45 ביניהן - תחתיהן וביניהן טמא. היתה על גב העליון -
 46 כנגדו עד לרקיע טמא. היה העליון עורף על התחתון

46 בתוכו או בתוך התבה [מגירה] שלו - אף על פי שאין
 47 ביציאתה פותח טפח, הבית טמא. טמאה בבית, מה
 48 שבתוכו טהור; שדרך הטמאה לצאת, ואין דרכה להכנס.
 49 ה. כלים שבין המגדל ובין הארץ, ושבינו ובין הכהל,
 50 ושבינו ובין הקורות [של התקרה] - אם יש שם פותח
 51 טפח, טמאים. ואם לאו, טהורים - שאני רואה את
 52 הקורות, כאלו הן יורדות וסוממות [ומונעות הטומאה].
 53 ו. היתה טמאה תחת המגדל, בינו ובין הארץ, או בינו
 54 ובין הקורות, או בינו ובין הכהל - בין שיש שם חלל
 55 טפח, בין שאין שם - הבית טמא. הנה עומד באויר [תחת
 56 השמים], וטמאה בתוכו - כלים שבבניו [עובי דופןותיו]
 57 טהורים; וטמאה בעביו, כלים שבתוכו טהורים.
 58 ז. כל שפועי אהלים, באהלים, כיצד? אהל שהוא שופע
 59 ויורד וכלה [- מסתיים] עד כאצבע, וטמאה באהל - כלים
 60 שפתח השפוע טמאים; וטמאה תחת השפוע, כלים
 61 שבאהל טמאים. הטמאה מתוך [- תחת] השפוע - הנוגע
 62 בו [בשפוע] מתוכו, טמא טמאת שבעה; והנוגע בשפוע
 63 מאחוריו, טמא טמאת ערב. נעשה השפוע מאחוריו, כאלו
 64 הוא כלי שנגע באהל. היתה הטמאה על אחורי השפוע -
 65 הנוגע בו מאחוריו, טמא טמאת שבעה; והנוגע בשפוע
 66 מתוכו, טמא טמאת ערב. פתח זית מתוכו, וכחצי זית
 67 מאחוריו - הנוגע בין מתוכו בין מאחוריו, טמא טמאת
 68 ערב; והאהל עצמו, טמא טמאת שבעה.
 69 ח. הנה פנה האהל מדרד [- מונח] על הארץ, וטמאה תחת
 70 פנה האהל הפרוש על הארץ, או על גבי הפנה - טמאה
 71 בוקעת ועולה בוקעת ויורדת.

פרק יט

72
 73 א. פורת שהיא משלת בארץ, והיא בתוך פתח הבית ופיה
 74 [- פתוח] לחוץ, וכנית מן המת נתון תחתיה, או על גבה
 75 מבחוץ - כל שהוא כנגד הזית בתחתיה או בגבה, טמא;
 76 וכל מה שבאוויר תוכה, טהור - חוץ מקלי שהוא כנגד
 77 הטמאה; והבית טהור. היתה טמאה בבית, אין טמא אלא
 78 הבית; אבל כלים שבתוכה או תחתיה או על גבה,
 79 טהורים. היתה טמאה בתוכה - הכל טמא: כל שבבית,
 80 וכל שבתוכה, וכל שעל גבה, וכל שתחתיה כנגד הטמאה,
 81 כמו שבארנו. היתה גבוהה מן הארץ טפח, וטמאה
 82 תחתיה או בבית או על גבה - הכל טמא: כל שבבית,
 83 וכל שתחתיה וכל שעל גבה. אבל כל שבאוויר תוכה
 84 טהור, חוץ מקלי שהוא כנגד הטמאה. היתה הטמאה
 85 בתוכה - הכל טמא: כל שבתוכה, וכל שבבית, וכל
 86 שתחתיה, וכל שעל גבה; שהכלים או האדם שנעשו אהל
 87 על הטמאה, או שהיתה הטמאה על גביהם - מביאין
 88 [הטומאה] ולא חוצצין [בפניה], כמו שבארנו. במה דברים
 89 אמורים? בזמן שהיא כלי [שלם] ומחלחלת [- חלולה].
 90 אבל אם היתה פחותה [- מחוררת], וסתם המקום הנפתח
 91 בקש, שהרי אינה כלי, או שהיתה אפוצה [- מלאה קש]

1 תחת אחת מהן - טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת,
 2 מפני שהיא רצופה. במה דברים אמורים? בטהורות; אבל
 3 אם היו טמאות, או גבוהות מן הארץ פותח טפח וטמאה
 4 תחת אחת מהן - תחת כלן טמא, שהרי הכל אהל אחד.

יום שישי י"ז אלול ה'תשע"ג

פרק יח

7 א. אדם שהאהיל בידו אחת על המת והאהיל בשניה על
 8 הכלים, או שנגע במת והאהיל על הכלים - אם יש בידו
 9 פותח [- עובי] טפח, הכלים טמאין; ואם לאו, הכלים
 10 טהורין. וכן שני בתים, ובהן שני חציי זיתים, ופשט ידו
 11 לבית זה, וידו השניה לבית השני - אם יש בידו פותח
 12 טפח, ערב את הטמאה, ונעשה הכל כאהל אחד, ונטמא
 13 הוא והבתים; ואם לאו, אינו מביא את הטמאה.
 14 ב. אדם שהשקיף בעד החלון, והאהיל על הטמאה -
 15 מביא את הטמאה לבית, ונטמא כל הבית. הנה מטל [-
 16 עומד] על האסקפה, ומקצתו בתוך הבית ומקצתו בחוץ,
 17 והאהילה טמאה על מקצתו שבחוץ - הבית טמא; מפני
 18 שהאדם חלול, ויש בו גבה טפח, וכיון שהאהילה טמאה
 19 עליו - הרי זה כמאהיל עליה, ומביא את הטמאה. וכן אם
 20 היתה טמאה בבית, והאהילו טהורין על מקצתו שבחוץ
 21 - הרי אלו טמאין; מפני שהוא כמאהיל על הטמאה,
 22 והאדם מביא [את הטומאה] ואינו חוצץ [בפניה], כמו
 23 שבארנו.
 24 ג. נושאי המת שעברו בו תחת האכסדרה [- מבואה
 25 מקורה לפני הבית], והגיף אחד מהם את הדלת [של
 26 הבית], וסמכו [נעל] במפתח כדי שלא יטמא הבית, וכן
 27 אם הנה אדם מבפנים או מבחוץ סומך הדלת - אם יכול
 28 הדלת לעמד בפני עצמו, הבית טהור; ואם לאו, הבית
 29 טמא; שנמצא האדם, הוא שחצץ בפני הטמאה, והאדם
 30 והכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.
 31 ד. תנור שהוא עומד בתוך הבית, ועינו [- פתוח] קמורה
 32 לחוץ [כעין קרו], והאהילו נושאי המת על עינו הקמורה
 33 - התנור טמא, והבית טהור; שהרי אין התנור גבוה מעל
 34 הארץ, כדי שיביא טמאה לבית. מגדל [ארון] הבא במדה
 35 [- שאינו נייד] שהוא עומד בתוך הפתח, ונפתח לחוץ,
 36 וטמאה בתוכו - הבית טהור. טמאה בבית - מה שבתוכו
 37 טמא; שהרי הוא פתוח, ובתוך הפתח, ודרך הטמאה
 38 לצאת, ואין דרכה להכנס. היתה מוכני [- ביט] שלו
 39 משוכה לאחוריו, ויוצאת [- כלפי הבית] פחות משפח,
 40 ואינה נשמטת [- קבועה בו], וטמאה שם בתוכה כנגד
 41 הקורות [- של התקרה] - הבית טהור; שאף על פי שהיא
 42 יוצאה, אינה נשמטת, ואינה יוצאה טפח. והוא, שיהיה
 43 בה [במוכני] טפח על טפח על רום טפח חלול; אבל אם
 44 אין במוכני חלל טפח - הרי הטמאה רצופה בתוך הבית,
 45 והבית טמא. הנה המגדל עומד בתוך הבית, וטמאה

מתוך מהדורת חזק

48 וְטִמְאָה תַחֲתֶיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ - כָּל שֶׁתַּחֲתֶיהָ טָמֵא, וְכָל שֶׁעַל
 49 גְּבֵהָ טָמֵא, אֲבָל כָּל שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא כְּנֻגָד
 50 הַטְּמֵאָה. הֵיחָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַכֹּל טָמֵא: כָּל מֵה
 51 שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְכָל שֶׁתַּחֲתֶיהָ, וְכָל שֶׁלְּמַעַלָּה עַל גְּבֵהָ; שֶׁהַכֵּלִים
 52 מְבִיאִין וְאֵינָן חוֹצְצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. לְפִיכָף, אִם הֵיחָה כְּנֻגָת
 53 זו הַטְּטֵלֶת עַל הָאֶרֶץ פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ, אוֹ שֶׁהֵיחָה
 54 בָּאָה בְּמִדָּה [- אֵינָה נִיידֶת], וְכַזֵּית מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחֲתֶיהָ -
 55 כְּנֻגָדוֹ עַד הַתְּהוּם טָמֵא; עַל גְּבֵהָ, כְּנֻגָדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא;
 56 בְּתוֹכָהּ, אֵין טָמֵא אֲלֵא תוֹכָהּ. הֵיחָה גְבוּהָ טָפַח מַעַל
 57 הָאֶרֶץ, וְטִמְאָה תַחֲתֶיהָ - תַּחֲתֶיהָ בְּלִבָּד טָמֵא; בְּתוֹכָהּ,
 58 תוֹכָהּ בְּלִבָּד טָמֵא; עַל גְּבֵהָ, כְּנֻגָדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא. שֶׁכָּפַר
 59 בְּאַרְנוֹ, שֶׁפְּלִי עֵץ הִבָּא בְּמִדָּה - כְּאֵהֵל הוּא חָשׁוּב, לֹא
 60 כְּכֵלִים; וּלְפִיכָף חוֹצֵץ.
 61 ה. כְּנֻגָת שֶׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם, וְהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ [-
 62 תַּחֲתִיתָהּ] לְאֹוִיר, וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ -
 63 טִמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה בּוֹקֵצַת וְיִוָּרְדָת. אֲבָל אִם הֵיחָה
 64 גְבוּהָ טָפַח, אוֹ מְכֻסָּה, אוֹ כְּפוּיָה עַל פִּיהָ, וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ
 65 אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ - הַכֹּל טָמֵא: כָּל שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְכָל
 66 שֶׁתַּחֲתֶיהָ, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵהָ אִם הֵיחָה הַטְּמֵאָה לְמַטָּה;
 67 שֶׁהַכֵּלִי הַמְּאֵהֵל מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה וְאֵינּוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ
 68 שֶׁבְּאַרְנוֹ. לְפִיכָף, אִם הֵיחָה פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָהּ בְּקֶשׁ, אוֹ בָּאָה
 69 בְּמִדָּה, וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ - טִמְאָה
 70 בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵצַת וְיִוָּרְדָת. וְאִם הֵיחָה גְבוּהָ טָפַח,
 71 וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ - תַּחֲתֶיהָ בְּלִבָּד טָמֵא. הֵיחָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ
 72 אוֹ עַל גְּבֵהָ - כְּנֻגָדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא; וְכֵלִים שֶׁתַּחֲתֶיהָ
 73 טְהוֹרִין, מְפִנִּין שֶׁהִיא אֵהֵל וְחוֹצֵצַת.
 74 ו. גִּמְלָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאֹוִיר [- תַּחַת הַשָּׁמַיִם] - טִמְאָה
 75 תַּחֲתָיו, כְּלֵים שֶׁעַל גְּבִיּוֹ טְהוֹרִים; טִמְאָה עַל גְּבִיּוֹ, כְּלֵים
 76 שֶׁתַּחֲתָיו טְהוֹרִין. הֵיחָה רוֹבֵץ וְטִמְאָה תַּחֲתָיו, הֵיחָה זו בּוֹקֵצַת
 77 וְעוֹלָה וּבּוֹקֵצַת וְיִוָּרְדָת; וְכֵן אִם הֵיחָה טִמְאָה רְצוּצָה [-
 78 לֵאלֹא חֵלֶל טַפַּח] תַּחַת רִגְלוֹ, אוֹ עַל גֵּב רִגְלוֹ - הֵיחָה זו
 79 בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵצַת וְיִוָּרְדָת. כְּכֵן בְּאַרְנוֹ בְּנִירוֹת, שֶׁאִם
 80 הֵיחָה הַנְּזִיר וְכַזֵּית מִן הַמַּת תַּחַת הַגִּמְלָה, אוֹ תַּחַת הַמַּטָּה
 81 וְכִיּוֹצֵא בֵּהּ מִשָּׂאָר הַכֵּלִים - אֵף עַל פִּי שְׁנוּטָמָא טָמֵא
 82 שֶׁבָּעָה, אֵינּוֹ מְגַלַּח [שַׁעֲרוֹ]. וּמִשָּׁם אֵתָהּ לְמַד, שֶׁכָּל אֵלוֹ
 83 הַהֲלָכוֹת הָאֵמוּרוֹת בְּטִמְאָת אֵהֵלִים הַנְּעֻשִׂים מִן הָאֲדָם, אוֹ
 84 מִן הַבְּהֵמָה, אוֹ מִן הַכֵּלִים - מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, מִקֵּה דְבָרֵי
 85 קִבְּלָהּ וּמִקֵּה גְזֵרוֹת וְהִרְחָקוֹת; וּלְפִיכָף אֵין הַנְּזִיר מְגַלַּח
 86 עֲלֵיהֶן, וְאֵין חֲזָבִין עֲלֵיהֶן כְּרַת עַל בֵּיאַת מְקַדֵּשׁ, אוֹ אֲכִילַת
 87 קִדְּשִׁים. וְאֵין הַדְּבָרִים כְּלֵן אֵמוּרִין אֲלֵא לְעִנְיֵן טָמֵא
 88 תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים בְּלִבָּד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

פָּרָק כ

89 א. שֶׁלֶשֶׁה דְּבָרִים מְצִילִין בְּאֵהֵל הַמַּת: צְמִיד פְּתִיל [- כִּיּוֹ
 90 מִהוּדָק], וְאֵהֵלִין, וּבְלוּעִין [בְּבַעֲלֵי חַיִּים]. הַבְּלוּעִין -
 91 מְצִילִין עַל הַטְּהוֹרִין שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ, וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה
 92 שֶׁלֹּא תִצָּא וְתִטַּמֵּא. אֲבָל צְמִיד פְּתִיל וְאֵהֵלִין - מְצִילִין עַל

1 עד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּה חֵלֶל, אֲלֵא אֲטוּמָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בֵּה
 2 חֵלֶל טָפַח בְּמָקוֹם אֶחָד - הֵיחָה גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טָפַח,
 3 וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ אוֹ בְּבֵית - הֵרִי הַבַּיִת וְכָל שֶׁתַּחֲתֶיהָ
 4 טָמֵאִין, מְפִנִּין שֶׁהוּא אֵהֵל אֶחָד; וְתוֹכָהּ וְגְבֵהָ טְהוֹר - מְפִנִּין
 5 שֶׁהוּא אֵהֵל שֶׁל עֵץ, וְאֵינּוֹ כְּלִי. הֵיחָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ, אֵין
 6 טָמֵא אֲלֵא תוֹכָהּ; הֵיחָה עַל גְּבֵהָ, כְּנֻגָדוֹ עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא.
 7 הֵיחָה מִנְּחַת עַל הָאֶרֶץ וּפִיהָ לְחוּץ, וְכַזֵּית מִן הַמַּת נִתּוֹן
 8 תַּחֲתֶיהָ - כְּנֻגָדוֹ עַד הַתְּהוּם טָמֵא; הֵיחָה עַל גְּבֵהָ - כְּנֻגָדוֹ
 9 עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא. הֵיחָה טִמְאָה בְּבֵית, אֵין טָמֵא אֲלֵא הַבַּיִת;
 10 הֵיחָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אֵין טָמֵא אֲלֵא תוֹכָהּ.
 11 ב. כְּנֻגָת הַטְּטֵלֶת בְּאֶרֶץ בְּתוֹךְ הַפְּתַח, וּפִיהָ לְפָנִים, וְהִיא
 12 כְּלִי שְׁלֵם וְחֵלּוּלָה, וְכַזֵּית מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחֲתֶיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ
 13 מִבְּחוּץ - כָּל שֶׁהוּא כְּנֻגָד הַזֵּית בְּתַחֲתֶיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ, טָמֵא;
 14 וְכָל מֵה שֶׁבְּאֹוִיר תוֹכָהּ, טְהוֹר - חוּץ מְכַנְּנֵד הַטְּמֵאָה; וְהַבַּיִת
 15 טְהוֹר. הֵיחָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ בְּבֵית - הַכֹּל טָמֵא. הֵיחָה
 16 גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טָפַח, וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל
 17 גְּבֵהָ, אוֹ בְּבֵית - הַכֹּל טָמֵא: כָּל שֶׁבְּבֵית וְכָל שֶׁתַּחֲתֶיהָ, מְפִנִּין
 18 שֶׁהִיא וְהַבַּיִת כְּאֵהֵל אֶחָד; וְכָל שֶׁעַל גְּבֵהָ וְכָל שֶׁבְּתוֹכָהּ,
 19 שֶׁהַכֵּלִי מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה וְאֵינּוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר. הֵיחָה
 20 פְּחוּתָהּ [מִחוּרְרַת] וּפְקוּקָהּ [- סַתֵּם הַחוּר -] בְּקֶשׁ, אוֹ אֲפּוּצָה
 21 [- מִלֵּאָה קַשׁ], וְגְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טָפַח, וְטִמְאָה תַּחֲתֶיהָ אוֹ
 22 בְּבֵית אוֹ בְּתוֹכָהּ - הַכֹּל טָמֵא, חוּץ מַעַל גְּבֵהָ. הֵיחָה טִמְאָה
 23 עַל גְּבֵהָ, כְּנֻגָדוֹ בְּלִבָּד עַד לְרַקִּיעַ טָמֵא; אֲבָל תוֹכָהּ וְתַחֲתֶיהָ
 24 וְהַבַּיִת - כָּל מֵה שֶׁבֵּהֶם טְהוֹר, מְפִנִּין שְׁאֵינָה כְּלִי - חוֹצֵצַת.
 25 הֵיחָה מִנְּחַת עַל הָאֶרֶץ, וּפִיהָ לְפָנִים, וְכַזֵּית מִן הַמַּת נִתּוֹן
 26 תַּחֲתֶיהָ - כְּנֻגָדוֹ עַד הַתְּהוּם טָמֵא; הֵיחָה עַל גְּבֵהָ, כְּנֻגָדוֹ עַד
 27 לְרַקִּיעַ טָמֵא; הֵיחָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ בְּבֵית - תוֹכָהּ
 28 וְהַבַּיִת טָמֵאִים.
 29 ג. כְּנֻגָת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְהִיא מְמַלְאָה אֶת כָּל גְּבֵהָ
 30 הַבַּיִת, וּפִיהָ לְמַעַלָּה לְקוֹרוֹת הַבַּיִת, וְאֵין בֵּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת
 31 פּוֹתֵחַ טָפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבַּיִת טָמֵא; טִמְאָה בְּבֵית,
 32 מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר: שֶׁדֶרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבַּיִת
 33 בְּפָחוֹת מִטְּפַח, וְאֵין דְּרָכָה לְהַכְנִס - בֵּין שֶׁהֵיחָה עוֹמְדָת,
 34 בֵּין שֶׁהֵיחָה מַטָּה עַל צֵדָה וּפִיהָ לְכַתֵּל וּבֵינָה וּבֵין הַכַּתֵּל
 35 פָּחוֹת מִטְּפַח, בֵּין שֶׁהֵיחָה כְּנֻגָת אַחַת, בֵּין שֶׁהִיוּ שְׁתֵּים זו
 36 עַל גְּבִי זו וְאֵין בֵּין הַעֲלִיּוֹנָה וְלְקוֹרוֹת אוֹ לְכַתֵּל פּוֹתֵחַ טָפַח.
 37 הֵיחָה עוֹמְדָת בְּתוֹךְ הַפְּתַח וּפִיהָ לְמַעַלָּה, וְאֵין בֵּינָה לְבֵין
 38 הַמִּשְׁקוֹף פּוֹתֵחַ טָפַח, וְטִמְאָה בְּתוֹכָהּ - הַבַּיִת טְהוֹר; טִמְאָה
 39 בְּבֵית, מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵא: שֶׁדֶרֶךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאתָהּ, וְאֵין דְּרָכָה
 40 לְהַכְנִס.
 41 ד. כְּנֻגָת חֵלּוּלָה שֶׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם, וְהֵיחָה מִנְּחַת עַל צֵדָה
 42 בְּאֹוִיר [- תַּחַת הַשָּׁמַיִם], וְכַזֵּית מִן הַמַּת נִתּוֹן תַּחֲתֶיהָ אוֹ עַל
 43 גְּבֵהָ - כָּל שֶׁהוּא כְּנֻגָד הַזֵּית בְּתַחֲתֶיהָ וּבְגְבֵהָ, טָמֵא; וְכָל
 44 מֵה שֶׁבְּאֹוִיר תוֹכָהּ, טְהוֹר - אֲלֵא כְּנֻגָד הַטְּמֵאָה; וְכָל שְׁאֵינּוֹ
 45 כְּנֻגָד הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, טְהוֹר. הֵיחָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל
 46 טָמֵא: כָּל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְכָל שֶׁכְּנֻגָד הַטְּמֵאָה לְמַעַלָּה עַל
 47 גְּבֵהָ, אוֹ לְמַטָּה תַּחֲתֶיהָ. הֵיחָה גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טָפַח,

48 נצולין; שְׁקַרְקַע הָאֵהָל כְּמֹהוּ עַד הַתְּהוֹם - מֵה שְׂאִין בֵּן
49 בְּכַתְלָיו, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר. בִּיצַד? הַטְּמֵאָה בְּבֵית, וְכַלִּים
50 טְמוּנִים בְּקַרְקַעֵיהוּ - אֶפְלוּ תַחַת מֵאָה אִמָּה, טְמָאִים. וְאִם
51 יֵשׁ בְּמִקְוֵם [חלל -] טַפַּח עַל טַפַּח - טְהוּרִין, שְׁהָרִי הֵן
52 תַּחַת אֵהָל אַחֵר. לְמָה זֶה דוּמָה? לְעַלְיָה שְׁעַל גְּבֵי הַבַּיִת,
53 וְטְמֵאָה בְּעַלְיָה - שְׁהַבַּיִת טְהוּר. וְכֵן אִם חָלַק הַבַּיִת
54 בְּמַחֲצֵה מִכְּלָפֵי אֲרָצוֹ [- בֵּין הַקִּרְעַת לַתְּקָרָה], וְהִיתָה
55 הַטְּמֵאָה בֵּין הַמַּחֲצֵה וְהָאֲרָץ - כָּלִים שֶׁבְּבֵית לְמַעְלָה מִן
56 הַמַּחֲצֵה טְמֵאִין, שְׂאִין הָאֵהָלִים מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה, כְּמוֹ
57 שְׂבִאֲרוֹ. הִיתָה הַטְּמֵאָה לְמַעְלָה מִן הַמַּחֲצֵה - כָּלִים שֶׁבֵּין
58 הַמַּחֲצֵה וְהָאֲרָץ טְהוּרִין, שְׁהָאֵהָל מִצִּיל; וְאִם אֵין בֵּין
59 הַמַּחֲצֵה וְהָאֲרָץ גִּבַּה טַפַּח - הָרִי הֵם כְּטְמוּנִים בְּקַרְקַע
60 הַבַּיִת, וְטְמָאִים.

61 ז. בֵּיב [בור נִיקוּחַ] שְׁהוּא קַמְרוֹ [מְכוּסָה בַּפְתָּחוֹ הַנְּמַצָּא]
62 תַּחַת [בַּרְצַפַּת] הַבַּיִת, וְיֵשׁ בּוֹ פוֹתַח [- חלל] טַפַּח, וְיֵשׁ
63 בַּפְתָּחוֹ שְׁהוּא חוּץ לְבֵית פוֹתַח טַפַּח, וְהִיתָה טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ
64 - הַבַּיִת טְהוּר; הִיתָה טְמֵאָה בְּבֵית, מֵה שְׂבִתוֹכוֹ טְהוּר.
65 הִיָּה בּוֹ פוֹתַח טַפַּח, וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ פוֹתַח טַפַּח, וְהִיתָה
66 טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבַּיִת טְמֵא; טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׂבִתוֹכוֹ
67 טְהוּר, שְׂאִין דְּרָבָה שֶׁל טְמֵאָה לְהַכְנִס [- הַטוּמְאָה לֹא
68 תַּעֲבֹר דוֹר הַבַּיִת]. אֵין בּוֹ פוֹתַח טַפַּח, וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ
69 פוֹתַח טַפַּח וְטְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבַּיִת טְמֵא, כְּאִלוֹ הֵיא בְּתוֹךְ
70 הַבַּיִת; טְמֵאָה בְּבֵית - מֵה שְׂבִתוֹכוֹ טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּכַלִּים
71 הַטְּמוּנִין בְּקַרְקַע, וְקַרְקַע הַבַּיִת כְּמֹהוּ עַד הַתְּהוֹם.
72 ח. שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, וְחֻצֵי זֵית בְּכָל אַחַת, וּמִקְפּוֹת צְמִיד פְּתִיל,
73 וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת - הֵן טְהוּרוֹת, שְׂאִין חֻצֵי שְׁעוֹר
74 מְטֵמָא; וְהַבַּיִת טְמֵא - שְׁהָרִי יֵשׁ בְּבֵית פְּנִיָּה, וְאֵין צְמִיד
75 פְּתִיל לְטְמֵאָה. וְאֵין מִתְטַמְּאוֹת מִמַּחַת הַבַּיִת, שְׁהָרִי הֵן
76 מִקְפּוֹת צְמִיד פְּתִיל. נִפְתְּחָה אַחַת מֵהֵן - הֵיא וְהַבַּיִת
77 טְמֵאִין, וְחֲבִירָתָה טְהוּרָה. וְכֵן שְׁנֵי חֲדָרִים שֶׁהֵן פְּתוּחִים זֶה
78 לְזֶה וְלַבַּיִת, וְכַחֲצֵי זֵית בְּפְנִימֵי אוֹ בְּאִמְצָעֵי, וְכַחֲצֵי זֵית
79 בְּחִיצוֹן [- הַבַּיִת] - הַחִיצוֹן טְמֵא, וְהַפְּנִימֵי וְהָאִמְצָעֵי
80 טְהוּרִין; כַּחֲצֵי זֵית בְּפְנִימֵי, וְכַחֲצֵי זֵית בְּאִמְצָעֵי - הַפְּנִימֵי
81 טְהוּר, וְהָאִמְצָעֵי וְהַחִיצוֹן טְמָאִים; שְׁדַרְךָ הַטְּמֵאָה לְצֵאת,
82 וְאֵין דְּרָבָה לְהַכְנִס.

יום שבת קודש י"ח אלול ה'תשע"ג

פָּרָק כֹּא

85 א. מִנְיָן לְצְמִיד פְּתִיל שְׂמִצִּיל [- מוֹנַע טוּמְאָה] בְּאֵהָל הַמַּת?
86 שְׂנֵאָמַר: "וְכָל כְּלֵי פְתוּחִים, אֲשֶׁר אֵין צְמִיד פְּתִיל עֲלֵיו - טְמֵא
87 הוּא"; הָא יֵשׁ צְמִיד פְּתִיל עֲלֵיו, טְהוּר. וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה [-
88 מִמִּשְׁחָה רַבִּינָן] לְמַדוּ, שְׂאִין הַפְּתוּחִים מְדַבְּרִים אֶלֶּא בְּכָלִי חֲרַשׁ
89 בְּלִבָּד, כְּלֵי שְׂאִינוֹ מִתְטַמְּא אֶלֶּא דְרָךְ פְּתוּחִים; וְלִפְיָךְ, אִם
90 הִיָּה פְתוּחִים טְהוּרִים, וּמִקְפּוֹת צְמִיד פְּתִיל - הִצִּיל עַל כָּל שְׂבִתוֹכוֹ.
91 קַל וְחֹמֶר לְכָל הַכָּלִים שְׂאִין מְזַבְּלִין טְמֵאָה, שְׂנִיצִילוֹ בְּצְמִיד
92 פְּתִיל; וְהֵן - כְּלֵי גְלָלִים, כְּלֵי אֲבָנִים, כְּלֵי אֲדָמָה, וְכָלִי

1 הַטְּהוּרִין שְׂלֹא יִתְטַמְּאוּ, וְאֵין מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׂלֹא
2 תִּצָּא וְיִתְטַמְּאוּ אַחֵרִים. בִּיצַד? בֵּית טְמֵא שִׁישׁ בּוֹ כְּלֵי מִקְפּוֹ
3 צְמִיד פְּתִיל, כָּל שְׂבִתוֹךְ הַכְּלֵי טְהוּרִין; וְכֵן אִם הִיָּה שֵׁם
4 אֵהָל בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כָּל הַכְּלֵים שְׂבִתוֹךְ הָאֵהָל טְהוּרִין. אֶבֶל
5 אִם הִיָּה פְּנִיָּה מִן הַמַּת נְתוּן בְּכָלִי, וּמִקְפּוֹ עֲלֵיו בְּצְמִיד פְּתִיל,
6 וְהַכְּנִיסוֹ לְבֵית - הַבַּיִת טְמֵא; וְכֵן אֵהָל בְּתוֹךְ אֵהָל, וְכִזְזִית
7 מִן הַמַּת בְּאֵהָל הַפְּנִימֵי - כָּל הַכְּלֵים שְׂבִאֵהָל הַחִיצוֹן
8 טְמָאִים.

9 ב. אֶבֶל הַבְּלוּעִין - מִצִּילִין עַל הַטְּהוּרִים, וּמוֹנְעִין אֶת
10 הַטְּמֵאָה. בִּיצַד? כָּלִב שְׂאֹכֵל בְּשֵׁר הַמַּת, וְנִכְנַס לְבֵית -
11 הַבַּיִת טְהוּר; בָּלַע טַבַּעַת, אֶפְלוּ אֲדָם שְׂבַלַּע טַבַּעַת, וְנִכְנַס
12 לְאֵהָל הַמַּת - אִף עַל פִּי שְׂנִטְמָא טְמֵאָת שְׂבַעָה, הַטַּבַּעַת
13 טְהוּרָה. וְכֵן כָּל הַבְּלוּעִין בְּתִיָּה וּבְכַהֲמָה וּבְעוֹפּוֹת וּבְדָגִים,
14 מִצִּילִין כָּל זְמַן שֶׁהֵם חַיִּים; וְאִם מָתוּ, וּבְשֵׁר הַמַּת בְּתוֹךְ
15 מְעִיָּהֶם, אוֹ הַכְּלֵים - הָרִי הֵם כְּמוֹ שְׂאִינוֹ בְּלוּעִ.
16 ג. נִשְׁחַט רַב [סִימוֹן] אַחַד בְּעוֹף, וְרַב שְׁנַיִם [- קִנָּה וּוּשׁוּט]
17 בְּכַהֲמָה - אִף עַל פִּי שְׂעֻדִין הֵן מְפָרְסִין [מְפָרְסִין] - הָרִי
18 הֵם כְּמַתִּים, וְאֵינֶם מִצִּילִין עַל הַכְּלֵים הַבְּלוּעִים, וְלֹא
19 מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׂבִתוֹךְ מְעִיָּהֶם שְׂלֹא תִטְמָא.

20 ד. וְכַמָּה תִשְׁקָה הַטְּמֵאָה בְּמְעִיָּהֶם, וְתִהְיֶה מִטְמֵאָה
21 כְּשִׂמּוֹתוֹ? כְּכָלִב, שְׂלֹשֶׁה יָמִים מַעַת לְעַת; וּבִשְׂאֵר חִיָּה
22 וּבְכַהֲמָה וְעוֹפּוֹת וְדָגִים, יוֹם אַחַד מַעַת לְעַת. בְּמֵה דְבָרִים
23 אֲמוּרִים? בְּשִׁנְשֵׂאֵר בְּשֵׁר הַמַּת בְּתוֹךְ מְעִיָּהֶם; אֶבֶל זָאֵב
24 שְׂבַלַּע תִּינוֹק, וְהִקְיֵאוֹ דְרָךְ בֵּית הָרַעֲי - הַבְּשֵׁר טְהוּר,
25 וְהַעֲצָמוֹת בְּטְמֵאָתוֹ.

26 ה. אֵין הַבְּלוּעִין נִצְוִלִין אֶלֶּא בְּכֶטֶן נֶפֶשׁ חִיָּה, כְּמוֹ
27 שְׂבִאֲרוֹ; אֶבֶל הַבְּלוּעִין בְּגוֹף הַכְּלֵים וְהָאֲבָנִים, אֵינֶם
28 נִצְוִלִין. בִּיצַד? כּוֹשׁ [- מִקְל] שְׂנִבְלָעָה בּוֹ הַצְּנוּרָה [- מַחֲסוּ]
29 שֶׁל מִתְכַּת, וּמִלְמַד [מוֹט הַנְּהַגַת הַחֲרִישָׁה] שְׂנִבְלַע בּוֹ
30 הַדְרָבָן [- הַמְסוּמָר שֶׁמִּטְהָה אֶת הַבְּהַמָּה], וְלִבְנֵה שְׁהִיתָה
31 טַבַּעַת מְבַלְעַת בְּתוֹכָהּ, וְנִכְנַסוּ לְאֵהָל הַמַּת - נִתְטַמְּאוּ, אִף
32 עַל פִּי שְׂאִינֵן נְרָאִין, וְהָרִי הֵם מְחַפִּינֵן; שְׂאִין הַבְּלוּעִין
33 כְּכַלִּים נִצְוִלִין, אֶלֶּא בְּצְמִיד פְּתִיל. וְכֵן מַחַט אוֹ טַבַּעַת
34 שְׁהִיוּ מְבַלְעִין בְּטַפְלַת הַתְּנוּר - [שִׁכְבַת טִיט], וְנִטְמָא הַתְּנוּר
35 בְּאֵהָל הַמַּת, אוֹ שְׂנִפְלָה טְמֵאָה לְאִוְרוֹ - נִטְמָאוּ הַכְּלֵים
36 שְׂבִתוֹךְ הַטַּפְלָה; וְאִם הִיָּה הַתְּנוּר מְקַף בְּצְמִיד פְּתִיל -
37 הוֹאִיל וְהַתְּנוּר טְהוּר, אִף הַכְּלֵים הַמְבַלְעִין בְּשִׁיט שְׂעַל
38 גְבִיּוֹ טְהוּרִים. וְכֵן חֲבִית הַמְקַפֶּת צְמִיד פְּתִיל, וְהִיתָה מַחַט
39 אוֹ טַבַּעַת בְּמַגּוּפַת [פַּקֵּק] הַחֲבִית מִצְדָּה [שְׂלֹא כִנְגַד חֲלָלָה]
40 - הָרִי אֵלוֹ טְמָאִין, וְאֵין נִצְוִלִין בְּאֵהָל הַמַּת. הִיָּה בְּמַגּוּפַת
41 הַחֲבִית כִּנְגַד פִּיָּה - אִם הִיָּה נְרָאִין לְתוֹךְ הַחֲבִית [כִּשְׁהֵם
42 שְׂקוּעִים] וְאֵין יוֹצֵאִין לְאִוְרָה, טְהוּרִין; וְאִם יִצְאוּ
43 לְאִוְרָה, טְמָאִין - שְׂאִין כְּלֵי חֲרַשׁ הַמְקַף צְמִיד פְּתִיל מִצִּיל
44 עַל הַכְּלֵים שְׂבִתוֹכוֹ, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר. וְאִם יֵשׁ תַּחְתִּיתָן
45 כְּקַלְפַת הַשּׁוּם [שִׁכְבָה דְקָה] - אִף עַל פִּי שֶׁהֵם שׁוֹקְעִין
46 לְתוֹךְ אִוְרָה, הָרִי אֵלוֹ טְהוּרִין.

47 ו. כָּל הַבְּלוּעִין בְּקַרְקַעֵיהוּ שֶׁל בֵּית - הָרִי הֵן טְמָאִין, וְאֵין

47 המציל שיש לו דפן, בין שלא הייתה לו דפן - הרי זה
48 מציל, שהרי יש לו דפן טפח ממקום אחר.
49 ז. חדות [בור שעל שפתו בנויים כחליט] הבנוי בתוף
50 הבית, ומנונה בתוכו, והפרח [בית הנר שבקצה הקנה]
51 שלה יוצא ומכסה פי החדות, ונתן כלי המציל באהל המת
52 על פי החדות, והרי הוא נשען על פרח המנונה - רואין:
53 אם תנטל המנונה, והפלי המציל עומד [- אינו נופל פנימה]
54 - הרי זה מציל על כל שבחדות, וכלים שבין שפת הפלי
55 ושפת החדות טהורים עד התהום; ואף המנונה טהורה,
56 אף על פי ששפת הפרח נראה בין הכסוי והחדות. ואם
57 לאו, הכל טמאים.
58 ח. חדות הבנוי בתוף הבית, וכלי המציל נתון על פיו,
59 והיתה טמאה בין שפת הפלי ושפת החדות, או בתוף
60 החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוף הבית מונע
61 הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - פלים שבכחלי
62 החדות, אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח,
63 טהורים; ואם לאו, טמאים. ואם היו כחלי החדות רחבים
64 משל בית - בין כף ובין כף טהורים, מפני שאינם חשוכין
65 מפתלי הבית; וכשם שמציל החדות בתוכו, כף מציל
66 בכחליו. כבר בארנו, שהתנור הישן [- שהטיקו בו] - הרי
67 הוא ככל הפלים, שהם מביאים את הטמאה, ואין נעשין
68 אהלים; ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו, אלא אם כן
69 היה מקף צמיד פתיל, כשאר פלים המצילין. וכן בארנו,
70 שהתנור החדש - אינו ככלים לעגן זה, אלא נעשה אהל;
71 ולפיכך, מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד
72 פתיל, באהלים. וכסוי התנור, הוא הנקרא 'סרידה'.
73 ט. תנור ישן בתוף החדש, וסרידה [- כיסוי] על פי החדש,
74 והרי הכסוי נשען על פי התנור הישן - רואין: אם כשינטל
75 הישן תפל הסרידה [פנימה] - לא תציל, וכל שבתוכו
76 טמא; ואם לאו, הכל טהור. היה החדש בתוף הישן,
77 והסרידה מנחת על פי הישן - אם יש בין החדש והכסוי
78 פחות מטפח - כל שבתוף החדש טהור, וכאלו הסרידה
79 מנחת על פיו.
80 י. סרידה של חרש שיש לה שפה, והיא עורפת על פי
81 התנור, ומקפת צמיד פתיל [- כיסוי מהודק] - אפלו היתה
82 טמאה תחתיה או על גבה, שהכל טמא - הרי כנגד אור
83 של תנור טהור. היתה הטמאה כנגד אורו של תנור -
84 כנגדו עד לרקיע טמא, וכל מה שבתוכו טהור.
85 יא. קדרה שפניה [- הפכה] על פי החבית, ומרח [- חיבר]
86 דפנותיה עם החבית - מצלת על כל מה שבתוכה, ועל מה
87 שביניה ובין שפנות החבית. הושיבה על פי החבית
88 כדרכה, ומרח - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה
89 מאוירה; ואין כלי טמא מציל, כמו שבארנו.

פרק כב

90
91 א. שולי המתצין [קערונית שבתחתית כלי גדול], ושולי

1 עצמות הדג ועורו ועצמות העוף, וכלי עץ הבא במדה [-
2 שאינו נייד], ונסרים [גזרים] של עץ שהן פשוטין [- ללא
3 בית קיבול] ואינן פלים, וכלי מלי מתכות; כל אלו,
4 מצילין בצמיד פתיל. אם הדברים שבתוף כלי המקף נצולו
5 - קל וחמר לבלועין [בבעלי חיים], ולכלים שפחת
6 האהלים. מה בין אהלים, לכלים שמצילין בצמיד פתיל?
7 שהפלים אינן מצילין אלא בצמיד פתיל, והאהלים מצילין
8 בכסוי בלבד.
9 ב. משפך שפכהו [על פיו], מציל בכסוי; אף על פי שקצתו
10 נקיב נקב קטן - הרי הוא כסתום.
11 ג. כל הפלים המצילין בצמיד פתיל - אם היה בהן טפח
12 על טפח על רום טפח, וכפן על פיהן על הארץ - אף על
13 פי שלא מרח בצמיד פתיל מן הצדדין, הרי אלו מצילין כל
14 מה שפחתיהן עד התהום - מפני שהם באהל, והאהל
15 מציל; אלא אם כן היה הפלי כלי חרש, שאין אהלי כלי
16 חרש מצילין. כיצד? חבית [חרס] שפניה על פיה - אף על
17 פי שמרחה בטיט מן הצדדין, כל מה שפחתיה טמא,
18 שנגמר: "צמיד פתיל עליו", ולא צמיד פתיל על גבו.
19 הדביק פיה לכתל, ומרח מן הצדדים - מצלת על כל מה
20 שבתוכה, ועל כל שכנגדה בכהל; ואם לא מרח מן הצדדין,
21 אינה מצלת - שאין כלי חרש מציל משום אהל, כמו
22 שבארנו. אבל שאר כל הפלים המצילין בצמיד פתיל,
23 שהיו פיותיהן דבוקות בדפני הבית - מצילין בלא צמיד
24 פתיל, מפני שהם מצילין משום אהלים; ולפיכך, צריך
25 שיהיה בדפן הפלי [גובה] - טפח - שאין הפלים מצילין
26 עם דפנות אהלים, עד שיהיה להם דפן טפח. היה לכלי
27 דפן חצי טפח, והיה יוצא מדפן האהל שפה חצי טפח,
28 והדביק זה לזה - אף על פי שיש שם חלל טפח, אינו
29 מציל; עד שיהיה טפח ממקום אחד.
30 ד. כשם שמצילין מבפנים עם דפנות האהל - כך מצילין
31 חוץ לאהל, אם סמכן לאהל; שהרי האהל נעשה כסוי מכל
32 מקום. כיצד? כלי מהן שיש לו דפן טפח, שהניחו על גבי
33 יתדות חוץ לאהל, וסמך פיו לדפן האהל, והיתה טמאה
34 תחתיו - פלים שבתוכו טהורין. ואם היה סמוך לכתל חצר,
35 או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן כהל אהל; ולפיכך
36 כלים שבתוף הפלי טמאים, שהרי האהילו על הטמאה.
37 ה. קורה שיש בה פותח [רוחב] טפח, והיא נתונה מפתל
38 לכתל, וטמאה תחתיה, וקדרה תלויה [- קשורה] מן הקורה,
39 והיתה הקורה נוגעת בפי קדרה בלו ומכסה אותו - פלים
40 שבקדרה טהורים, שהרי הצלו בכסוי האהל להם; ואם לא
41 היה פי הקדרה מכסה בקורה, אלא ביניהן רוח - כל מה
42 שבקדרה טמא, והקדרה עצמה טמאה.
43 ו. בור שבתוף הבית, וטמאה בבית, וכלים בבור - אם היה
44 מכסה בנסר [גזיר עץ] חלק, או בכלי המציל שיש לו דפן
45 [גובה] - טפח - הרי כל מה שבבור טהור. היה לבור בנן
46 סביב לפיו, גבוה טפח על הארץ - בין שפסהו בכלי

47 והקצה השני פתחה לאהל המת, ואינו סתום; אף על פי
48 שהיא עקומה, אין העצם כסתום.
49 ח. חבית המקפת צמיד פתיל שנקבה מצדה, וסתמו
50 שמרים את הנקב - תציל. אגף [- סתם] חצי הנקב [בטיט],
51 וסתם חציו [בשמרים] - הרי זה ספק, אם הציל אם לא
52 הציל. סתם את הנקב בזמורה, עד שימרח [טיט] מן
53 הצדדים [בין הזמורה לחור]; סתמו בשני קיסמים [זמורות
54 חתוכות לאורכו], עד שימרח מן הצדדין ובין זמורה
55 לחברתה. וכן נטר [- גזיר עץ] שהוא נתון על פי התנור,
56 ומרח מן הצדדין - הציל; היו שני נטרים, עד שימרח מן
57 הצדדין ובין נטר לחברו. חבר את שני הנטרים במסמרים
58 של עץ וכיוצא בהם, או שלפף עליהם שוגמין [- קליפות
59 דביקות] - אינו צריך למרח מן האמצע. במה מקיפין
60 [שיהיה צמיד פתיל]? בסיד ובגבסין [- גבס], בזפת
61 ובשעוה, בטיט ובצואה ובחמר ובחריסית, ובכל דבר
62 המתמרח; ואין מקיפין לא בעבץ [- מותכת דקה] ולא
63 בעופרת, מפני שהוא פתיל [- כיסוי] ואינו צמיד [-
64 מהודק]. ומקיפין בדבלה [- תאנה] שמנה שלא להשרה
65 [לטומאה], ובצבץ שגלוש במי פרות כדי שלא יטמא -
66 שדבר טמא, אינו חוצץ.
67 ט. מגופת החבית שנתחלקלה [- נתרופפה] - אף על פי
68 שאינה נשמטת, אינה מצלת; שהרי נתרעע הצמיד. הפדור
69 והפקעת של גמי [- מין עשב] שנתנן על פי החבית, ומרח
70 מן הצדדין - לא הציל, עד שימרח על כל הפדור ועל כל
71 הפקעת מלמטן למעלן [כל הגלוי]. וכן במטלית של בגד
72 שקשרה על פי הפלי. היתה של גזר או של עור, וקשרה
73 במשיחה - אם מרח מן הצדדין, הציל.
74 י. חמת [נוד] של עור הדג או הנר, שהלביש בהן את
75 החבית, וצורה [- קשרה] מלמטה [מתחת לחבית] - הרי
76 זו מצלת; ואם לא צורה - אף על פי שמרח מן הצדדין,
77 לא הציל.
78 יא. חבית זפותה [מבפנים], שנתקלה חרש מלמעלה,
79 והזפת שלה עומד, ונתן הפסוי על הזפת, ודקו [דבקו]
80 עד שדבק בזפת, ונמצא הזפת עומד בין הפסוי ובין קרקע
81 החבית - הרי זה מציל; וכן בכלי המוריס [- שומן דגים]
82 וכיוצא בהם מדברים המתמרחין, שהיה המתמרח בין
83 הפסוי ובין הפלי כמו זר - הואיל והפל דבוקין, הרי זה
84 מציל.

פרק כג

85
86 א. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל [כלי מכוסה
87 בהידוק], מצילין על כל מה שבתוכן - בין אכלין, בין
88 משקין, בין בגדים וכלי שטף [הנטהרים במקווה]; זה הוא
89 דין תורה. אבל מדברי סופרים, שפלי חרש המקף צמיד
90 פתיל, אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי
91 חרש אחרים שיהיו בתוכו; אבל אם היה בתוף פלי חרש

1 קרקרות כלים [בית קיבול בשולי הכלי מבחוץ], ודפנותיהן
2 מאחוריהן [שקערורית שבדופן הכלי מבחוץ] - אין מצילין
3 בצמיד פתיל באהל המת; קרסמן [- חתר], ושפן [- שייף],
4 ועשן כלים - מצילין בצמיד פתיל; שאין מציל בצמיד
5 פתיל אלא כלים.
6 ב. כלי חרש שנתן בו טיט עד חציו, לא בטלו; ואם
7 השקיע בו את הכלים, מציל.
8 ג. כלי חרש מציל בצמיד פתיל, עד שינקב במוציא רמון
9 [בינוני]; ובגדול, עד שיפחת [- יתחרר] רבו. כיצד? כלי
10 גדול שפחת רבו, והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת
11 בצמיד פתיל - הרי זה מציל, אף על פי שאינו חשוב כלי
12 לענין טמאה. אבל כלי המקף צמיד פתיל שהיה נקוב או
13 סדוק, ולא סתם הנקב - נטמא, ואינו מציל. וכמה יהיה
14 בנקב? אם היה כלי העשוי לאכלין, שעורו במוציא
15 יתים; היה עשוי למשקה, שעורו בכונס משקה [אם
16 כנסים דרכו מים]. העשוי לכף ולכף - מטילין אותו
17 לחמרו, ומשינקב בכונס משקה, אינו מציל - עד שישתם
18 הנקב, או ימטענו.
19 ד. תנור שהיתה סרידה [- כיסוי] על פיו, ומקף צמיד
20 פתיל, ונתון באהל המת, ונסדק התנור - אם היה הסדק
21 מלא פי מרדע [מוט ההיגוי של בהמת החרישה], שהוא
22 הקף טפח - נטמא התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול
23 להכנס בסדק, אלא הרי הוא כמותו בשונה; פחות מכאן,
24 התנור טהור. נסדקה הסרידה שעל פיו כמלא פי מרדע
25 נכנס [- גדול קצת ממרדע], הרי זה טמא; פחות מכאן,
26 נצול בצמיד פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארף,
27 אלא שעורו מלא פי מרדע נכנס.
28 ה. תנור המקף צמיד פתיל, שנקב נקב בעינו [- ארובתו]
29 של תנור הטובה [בטיט] - אם היה הנקב מלא כוש [-
30 מקל] נכנס ויוצא כשהוא דולק [- ואינו כבה] - הרי זה
31 נטמא; ואם היה הנקב פחות מזה, נצול.
32 ו. נקב התנור מצדו - שעורו מלא כוש נכנס ויוצא כשלא
33 דולק. וכן מגופת החבית שנקבה, שעורה כדי שתכנס
34 מיצה שניה [- הקשר השני] של [גבעול ה] שפון בנקב;
35 וחקצבים [- חביות] גדולים שנקבו, שעורם כדי שתכנס
36 מיצה שניה של קנה. פחות מכאן, טהורין. במה דברים
37 אמורים? בזמן שנעשו לזין. אבל אם נעשו לשאר
38 המשקין - אפלו נקבו בכל שהן, נטמאו; ואין הצמיד
39 פתיל מועיל להם, עד שישתם הנקב. ואף בזמן שנעשו
40 לזין, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי אדם. אבל אם נעשו
41 בידי אדם - אפלו כל שהן, טמאים; ואינן נצולין, עד
42 שישתם הנקב.
43 ז. חבית שהיא מלאה משקין טהורין, ומניקית [- כלי
44 שאיבת יין] של חרש בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל,
45 ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין, והמניקית
46 טמאה - מפני שקצתה האחת בתוף החבית המקפת,

מתוך מהדורת חזק

29 ג. אדם שהיה נתון בתוך החבית, ומקפת צמיד פתיל -
 30 טהור; ואפלו עשה [עשאה] גולל [- כיסוי] לקבר. ויראה
 31 לי, שזה שלא גזרו על האדם שהוא תחת צמיד פתיל
 32 בכלי חרס, מפני שהוא דבר שאינו מצוי; וכל דבר שאינו
 33 מצוי ברוב העתים, לא גזרו בו.
 34 ד. ארבה שבין בית לעליה, וטמאה בבית, וקדרה נתונה
 35 על פי ארבה, ונקובה בכונס משיקה [בשיעור שמים נכנסים
 36 דרכו] - הקדרה טמאה, והעליה טהורה. היתה שלמה -
 37 כל שבועליה מאכלין ומשקין וכלי חרש, טהור; אבל
 38 האדם וכלי שטף שבועליה, טמאים - שאין פלי חרש
 39 חוצץ, אלא על האכלין ועל המשקין וכלי חרש; וכל
 40 שבועליה זו הטהורה, כאלו הוא תחת צמיד פתיל בכלי
 41 חרש. וטמאו את האדם שבועליה זו, מפני שהוא דבר
 42 המצוי. לפיכך, אם היה בעליה זו פלי מתכת וכיוצא בו
 43 מלא משקין - הפלי טמא טמאת שבועה, והמשקין טהורין.
 44 היה בה אשה לשה בערבה של עץ - האשה והערבה
 45 טמאין טמאת שבועה, והבצק טהור כל זמן שהיא עוסקת
 46 בו; פרשה, וחררה ונגעה בו - טמאתו. וכן אם פנה הבצק
 47 או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבועליה - נטמאו
 48 במגע הפלי האחר. היה על פי ארבה זו שאר כלים
 49 המצילין בצמיד פתיל, שאינן מקבלין טמאה כמו
 50 שבארנו, ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא אותן, או
 51 שהיה פלי חרש הטהור לפרה ארמה או לקדש, שהכל
 52 נאמנין על טהרתן - הרי זה מציל על כל מה שבועליה.
 53 היה אהל נטוי בעליה, ומקצתו מרדד [- מונח] על הארבה
 54 שבין בית לעליה - הרי זה מציל, ואף על פי שאין גגו
 55 [של אוהל] על הארבה; שהאהל מציל בכסוי, כמו
 56 שבארנו.

1 המקף פלי שטף, או בגדים - הרי אלו טמאים. ומפני מה
 2 אמרו שלא יציל על הכל, כשאר כלים המצילין? מפני
 3 שאר הכלים המצילין אינן מקבלין טמאה כלל, וכלי
 4 חרש מקבל טמאה, וכלי טמא אינו חוצץ; וכל פלי עמי
 5 הארץ בחזקת טמאה, כמו שיתבאר. ולמה לא אמרו, 'כלי
 6 חרש של עמי הארץ לא יציל על הכל, ושל חבר [- תלמיד
 7 חכם] יציל על הכל, שהרי הוא טהור? מפני שאין עם
 8 הארץ טמא בפני עצמו, ויאמר: 'הואיל וכלי חרש מציל
 9 על הכל, אחד אני ואחד החבר'; ולפיכך השווה, וגזרו
 10 שלא יציל על הכל. ולמה אמרו, 'מציל על האכלין ועל
 11 המשקין ועל פלי חרש'? מפני שאלו השלושה טמאים הם
 12 על גב [- מפני] עם הארץ - בין קדם שיהיו באהל המת,
 13 בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל. ולעולם לא ישאל
 14 החבר מעם הארץ, לא אכלין ולא משקין ולא פלי חרש
 15 אלא על דעתו שהן טמאין - שהרי אין להם טהרה
 16 לעולם, ולא יבוא בהם לידי תקלה. אבל פלי שטף -
 17 שואל אותם החבר מעם הארץ, ומטבילן מפני מגע עם
 18 הארץ, ומעריב שמשן [מסתין לשקיעה], ומשתמש בהן
 19 בטהרות. לפיכך חשו חכמים, שמא ישאל ממנו פלי שטף,
 20 שפכר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרש שלו, שהרי העם
 21 הארץ הזה מדרמה שנצול, והרי הוא טמא טמאת שבועה;
 22 ויטביל החבר, ויעריב שמשו, וישתמש בו בטהרות, ויבוא
 23 לידי תקלה. ומפני זה גזרו, שלא יציל פלי חרש על פלי
 24 שטף שבתוכו.
 25 ב. פלי חרש שמשתמשין בהן באפר הפרה [אדומה], או
 26 בקדשים - עמי הארץ נאמנין על טהרתן, מפני שהן
 27 נזהרים בהן הרבה; ולפיכך יצילו על הכל בצמיד פתיל,
 28 אף על פי שהם של חרש.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ב - י"ח אלול ה'תשע"ג

67 המגדל, או שאמר לו: 'הבא מן המגדל', והביא מן החלון
 68 - השליח מעל; וכן כל פיוצא בזה. הלך השליח והביא
 69 מן החלון, כמו שאמר לו - אף על פי שאמר השולח:
 70 'לא היה בלבי שיביא אלא מן המגדל' - בעל הבית מעל,
 71 שהרי עשה שליחות מאמרו, ודברים שבלב אינן דברים.
 72 ואפלו היה השליח חרש או שוטה או קטן, שאין להן
 73 שליחות - אם עשו כמאמרו, בעל הבית מעל; ואם לא
 74 עשו שליחותו, בעל הבית פטור. אמר לשלוחו: 'תן
 75 לאורחי חתיכה של בשר', הלך השליח ואמר להן: 'טלו
 76 שתיים שתיים', בעל הבית מעל, שהרי נעשה דברו;
 77 והשליח פטור, מפני שהוא מוסיף על שליחות בעל הבית,
 78 ולא עקר את השליחות. אבל אם אמר להן השליח: 'טלו
 79 שתיים שתיים מדעתי' - שניהן מעלו. נטלו האורחים שלש

יום ראשון י"ב אלול ה'תשע"ג

הלכות מעילה

פרק ז

60 א. מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש, ונתנו לשליח
 61 להוציאו בתורת חלין - אם עשה השליח שליחותו,
 62 המשלח הוא שמעל; ואם לא עשה שליחותו, אלא עשה
 63 השליח מדעת עצמו - השליח הוא שמעל. כיצד? בעל
 64 הבית שאמר לשלוחו: 'תן לי מאותו בשר לאורחי', הלך
 65 ונתן להם ככר, או שאמר לו: 'תן להם כפר', ונתן להם
 66 כפר, אמר לשלוחו: 'הבא לי מן החלון', והביא לו מן

מתוך מהדורת חזק

46 ואם לאו, ההקדש בכל מקום שהוא מחלל על זה; ויהנה
47 בכטון.
48 ח. המועל בפחות משנה פרוטה, בין בזדון בין בשגגה
49 - משלם את הקרן, ואינו חייב חמש ולא קרבן. ויראה לי
50 שאינו לוקה על פחות משנה פרוטה, אם היה מזיד.
51 ט. המפקיד מעות הקדש אצל בעל הבית, ונשתמש בהן
52 והוציאן - בעל הבית מעל; שהרי אין לו רשות להשתמש
53 בהן, ובעל הפקדון לא הרשהו.
54 י. הפקידן אצל שלחני או חנוני, ולא היו חתומין ולא
55 קשורין קשר משנה - הואיל ויש לו רשות מן הדין
56 להשתמש בהן - אם הוציאן, שניהן פטורין; בעל הפקדון
57 פטור - שהרי לא אמר לו 'השתמש בהן'; והחנוני פטור
58 - מפני שאינו קשורין קשר משנה ולא חתומין, וכאלו
59 השתמש ברשות.
60 יא. האשה שהכניסה [בנישואיה] מעות של הקדש
61 לבעלה, או שהקדיש מורישתה ומת ונפלו לה הקדשות
62 בירשה - לכשיציא הבעל המעות בחפציו, זמל.
63

יום שני י"ג אלול ה'תשע"ג

פרק ח

64 א. הפועלין שהיו עושין בהקדש - אף על פי שפסקו
65 עמיהן מזונות, לא יאכלו מגרוגרות של הקדש; ואם אכלו,
66 מעלו; אלא ההקדש נתן להן דמי מזונות.
67 ב. הדש בכרשיגי [- מאכל בהמה] הקדש - הרי זה חוסם
68 את הפרה, שנאמר: "לא תחסם שור בדישו", ויש הראוי
69 לו.
70 ג. אין מחללין את ההקדש על המלאכה, אלא על
71 המעות. כיצד? אמן שעשה מלאכה בהקדש במנה - אין
72 נותנין לו בהמת הקדש או טלית הקדש בשכרו, עד
73 שמחללין אותן על המעות; ואחר שיעשו חלין, נותנין
74 אותן לאמן בשכרו - אם רצו, וחוזרין ולוקחין ממנו
75 הבהמה מתרומת הלשכה.
76 ד. כשבונים במקדש, אין לוקחין עצים ואבנים מן
77 ההקדש, ולא בונים את הבנין על דעת שהוא קדש, אלא
78 בונים הכל מן החל; וגזרה שמה יהנה בצל הבנין, או ישען
79 על אבן או קורה בשעת מלאכה. ואחר שישלם הבנין,
80 מחללין מעות ההקדש על הבנין. ואם צרכו הגזברין
81 לעצים לקדש לאותו היום בלבד - לוקחין אותן ממעות
82 הקדש, שהרי אינן מתאחרין ימים, כדי שנחוש להן שמה
83 ישען אדם עליהן וימעל.
84 ה. כשפוסקין עם האמנים לבנות במקדש ובעזרות -
85 פוסקין עמהן כף וכף אמה בכף וכף סלע, באמה בת
86 עשרים אצבע; וכשמושחין [כשמודיים] להן מה שבנו,
87 מושחין ומחשבין להן באמה גדולה בת עשרים וארבע
88

1 שלש - אף האורחין מעלו, מפני שכל אחד מהן עשה
2 שליחות חברו והוסיף מדעתו; נמצא חברו חייב לפי
3 שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות, והוא חייב על זה
4 שהוסיף מדעתו.
5 ב. במה דברים אמורים? בשהיו התתיכות מקדשי בדין
6 הבית [- רכוש המקדש]. אבל אם היו בשר עולה וכיוצא
7 בו, לא מעל אלא האוכל בלבד; שהרי הוא חייב באסור
8 אחת [- אכילת עולה], תר [בנוסף] על המעילה; ובכל
9 התורה בלה אין שלים לרבר עברה, אלא במעילה לבדה
10 שלא יתערב עמה אסור אחר.
11 ג. הנותן פרוטת הקדש לשלוחו, ואמר לו: 'הבא לי
12 בחציה גרות ובחציה פתילות', הלך והביא לו בכלה גרות,
13 או בכלה פתילות, או שאמר לו: 'הבא לי בכלה גרות',
14 או 'בכלה פתילות', הלך והביא בחציה גרות ובחציה
15 פתילות - שניהם פטורין; בעל הבית לא מעל, שהרי לא
16 נעשית שליחותו בפרוטה; והשליח לא מעל, שהרי לא
17 עקר שליחותו בפרוטה. אבל אם אמר לו: 'הבא לי
18 בחציה גרות ממקום פלוני, ובחציה פתילות ממקום
19 פלוני', והלך והביא גרות ממקום פתילות, ופתילות
20 ממקום גרות - השליח מעל.
21 ד. נתן לו שתי פרוטות ואמר לו: 'הבא לי אתרוג', והלך
22 והביא לו בפרוטה אתרוג ובפרוטה רמון - השליח מעל,
23 ובעל הבית פטור; שהרי שלחו לקנות לו אתרוג שונה
24 שתי פרוטות; לפיכך אם היה האתרוג שהביא לו בפרוטה
25 שונה שתי פרוטות - שניהן מעלו.
26 ה. השולח פרוטה ביד שלוחו לקנות לו כה חפץ, ונזכר
27 בעל הבית שהיא הקדש קדם שתגיע ליד החנוני - השליח
28 מעל, שהוא שוגג, ובעל הבית כבר נזכר, ואין המזיד חייב
29 בקרבן מעילה, כמו שבארנו. נזכר אף השליח וידע שהיא
30 הקדש קדם שתגיע לחנוני - שניהן פטורין מקרבן מעילה,
31 והחנוני חייב כשיציא [כשיתמם ב:]; אותה פרוטה
32 שנתעברה במעותיו - שהרי הוא שוגג. הודיעו לחנוני
33 שפרוטה שנתן לו הקדש - שלשמן פטורין, ונתפס המקח
34 להקדש.
35 ו. וכיצד יעשה כדי להציל החנוני מן החטא, עד שיהיה
36 מתר להשתמש בכל המעות? נוטל פרוטה של חלין או
37 פלי פל שהוא ואומר: 'פרוטה של הקדש בכל מקום
38 שהיא מחללת על זה'; ותעשה אותה פרוטה או הפלי
39 הקדש, ויתר החנוני להשתמש בכל המעות. וכן פרוטה
40 של הקדש שנתעברה בכל הכיס, או שאמר: 'פרוטה בכיס
41 זה הקדש' - מחלל אותה, ואחר כך ישתמש בכיס; ואם
42 הוציא ולא חלל - לא מעל, עד שיציא את כל הכיס.
43 ז. אמר: 'כיס מפיסי הקדש', וישור משורי הקדש' -
44 מועלין בכלן, ומועלין במקצתן. כיצד עושה? מביא את
45 הגדול שבהם ואומר: 'אם הקדש הוא, הרי זה הקדש';

מתוך מהדורת חזק

47 ומוספין, עשרה פרקים; הלכות פסולי המקדשין,
48 תשעה עשר פרקים; הלכות עבודת יום הכפורים,
49 חמשה פרקים; הלכות מעילה, שמונה פרקים.

50 בשם ה' אל עולם.

51 תכון תפילתי קטרת לפניך, משאת כפי מנחת ערב.

52 יום שלישי י"ד אלול ה'תשע"ג

53 ספר תשיעי והוא ספר 54 הקרבנות

55 הלכותיו שש, וזה הוא סדורן: הלכות קרבן פסח,
56 הלכות חגיגה, הלכות בכורות, הלכות שגגות, הלכות
57 מחסרי כפרה, הלכות תמורה.

58 הלכות קרבן פסח

59 יש בכללן שש עשרה מצוות - ארבע מצוות עשה,
60 ושתיים עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן:
61 (א) לשחט הפסח בזמנו; (ב) שלא לזבח אותו על
62 החמץ; (ג) שלא תלין אמוניו; (ד) לשחט פסח שני;
63 (ה) לאכל בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה
64 עשר; (ו) לאכל בשר פסח שני על מצה ומרור בליל
65 חמשה עשר לחדש השני; (ז) שלא יאכל נא ומבשל;
66 (ח) שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה; (ט) שלא
67 יאכל ממנו משמד; (י) שלא יאכל ממנו לתושב או
68 שכיר; (יא) שלא יאכל ממנו ערל; (יב) שלא ישבר בו
69 עצם; (יג) שלא ישבר עצם בפסח שני; (יד) שלא ישאיר
70 ממנו לבקר; (טו) שלא ישאיר מפסח שני לבקר;
71 (טז) שלא ישאיר מבשר חגיגת יום ארבעה עשר עד יום
72 שלישי. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

73 פרק א

74 א. מצוות עשה לשחט הפסח בארבעה עשר לחדש ניסן,
75 אחר חצות; ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים
76 בלבד, וזכר בן שנה. ואחד האיש ואחד האשה חייבין
77 במצוה זו.

78 ב. ומי שבטל מצוה זו בידון, ועבר יום ארבעה עשר ולא
79 הקריב, והוא לא טמא, ולא בדרף רחוקה [מבית המקדש]
80 - הרי זה חייב כרת; ואם בטלה בשגגה, פטור.

81 ג. אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה, כשאר הקדשים;
82 אף בשעת התר הבמות [כשהיה מותר להקריב בכל
83 מקום]. לא היו מקריבין את הפסח בכמת [מזבח] יחיד אלא
84 בכמת צבור. ומי שהיה מקריבו בכמת יחיד - לוקה, כאלו
85 הקריבו בשוק, שגאמר: "לא תוכל לזבח את הפסח באחד

1 ארבעות - כדי שלא יבואו לידי מעילה, מפני שאין
2 מקדשין במשיחה.

3 ו. תנאי בית דין, שיהיו הפהנים גאותין [משתמשים]
4 במלח ובקצרים, באכילת קרבנות שאוכלין בחלקן; אבל
5 לא יתנו מלח המקדש בחלין שלהן.

6 ז. מלח שעל גבי האבר - מועלין בו; שעל גבי הכפש
7 ושעל ראש המזבח - אין מועלין בו.

8 ח. ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה, ולידע
9 סוף ענינה כפי כחו. ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע
10 לו עלה - אל יהי קל בעיניו; ואל יהרס לעלות אל ה',
11 פן יפריץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי
12 החל. בוא וראה, כמה החמירה תורה במעילה: ומה אם
13 עצים ואבנים ועפר ואפר, כיון שנקרא שם אדון העולם
14 עליהם בדררים בלבד - נתקדשו, וכל הנוהג בהן מנהג

15 חל - מעל בה', ואפלו היה שוגג צריך כפרה, קל וחמור
16 למצוות שחקק לנו הקדוש ברוך הוא - אל יבעט אדם
17 בהן מפני שלא ידע טעמן, ולא יחפה דברים אשר לא כן
18 על ה', ולא יחשב בהן מחשבתו בדברי החל. הרי נאמר

19 בתורה: "ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם
20 אתם", ואמרו חכמים לתן שמירה ועשיה לחקים
21 כמשפטים: והעשיה ידועה, והיא שיעשה החקים;
22 והשמירה, שיהיה בהן ולא ידמה שהן פחותין מן
23 המשפטים. והמשפטים, הן המצוות שטעמן גלוי, וטובת
24 עשייתן בעולם הזה ידועה, כגון אסור גזל ושפיכות דמים
25 וכבוד אב ואם; והחקים, הן המצוות שאין טעמן גלוי.

26 אמרו חכמים: חקים שחקתי לה, ואין לה רשות להרהר
27 בהן. ויצרו של אדם נוקפו בהן, ואמות העולם משיבין
28 עליהן - כגון אסור בשר חזיר, ובשר בחלב, ועגלה
29 צרופה, ופרה אדמה, ושעיר המשתלם. וכמה היה דוד
30 המלך מצטער מן המינים [אפיקורסים] והגויים שהיו

31 משיבין על החקים; וכל זמן שהיו רודפין אותו בתשובות
32 השקר שעורכין לפי קצור דעת האדם, היה מוסיף דבקה
33 בתורה, שגאמר: "טפלו עלי שקר, וידים; אני - בכל לב
34 אצר פקודיך", ונאמר שם בענין: "כל מצותיך אמונה;

35 שקר ודפוני, עזרני". וכל הקרבנות בלן מפלל החקים הן.
36 לפיכך אמרו חכמים, שאף על עבודת הקרבנות העולם
37 עומד - שבשעשית החקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי
38 העולם הבא; והקדימה תורה צווייה על החקים, שגאמר:
39 "ושמרתם את חקתי ואת משפטי, אשר יעשה אותם
40 האדם וחי בהם".

41 בריך ורמנא דסיען. נגמר ספר שמיני, בעזרת שדי.
42 ומנין פרקים של ספר זה, תמשה ותשעים פרקים:
43 הלכות בית הבחירה, שמונה פרקים; הלכות קלי
44 המקדש, עשרה פרקים; הלכות ביאת המקדש, תשעה
45 פרקים; הלכות אסורי מזבח, שבעה פרקים; הלכות
46 מעשה הקרבנות, תשעה עשר פרקים; הלכות תמידין

48 יג. הפהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם מזרקי כסף
 49 ומזרקי זהב, שורה שפלה כסף - כסף, ושורה שפלה זהב
 50 - זהב; ולא היו מערבין, כדי שיהיה להם נואי. ולא היו
 51 למזרקיין שולים [ישרות], כדי שלא יניחום ויקרש הדם.
 52 יד. שחט השוחט, וקבל הכהן - נותנו לחברו, וחברו
 53 לחברו, כדי שיתעסקו רבים במצוה, עד שייגיע הדם אצל
 54 כהן הקרוב למזבח; שופכו שפיקה אחת כנגד היסוד,
 55 ומקבל מזרק אחד מלא, ואחר כך מחזיר את הריקן. ותולין
 56 ומפשיטין את פלו, וקורעו [- את בטנו], וממכה [מנקה]
 57 את קרביו [מעיו], עד שמסיר מהן הצואה והפרש
 58 [זוהמה]; ומוציא את האמורין, ונותן בכלי, ומולחן,
 59 ומקטירן הפהן על גבי המזבח. וכיצד תולין ומפשיטין?
 60 מסמרות של ברזל היו קבועין בפתלים ובעמודים, שבהם
 61 תולין ומפשיטין; וכל מי שלא מצא מקום לתלות, מקלין
 62 דקין חלקין היו שם, מניח על כפתוף ועל כפתף חברו, ותולה
 63 ומפשיט.
 64 טו. שלמו [סיימו] מלהקריב, פותחין דלתות העזרה,
 65 ויוצאת פת הראשונה, ונכנסה שניה; יצאת שניה, ונכנסה
 66 שלישית. כמעשה ראשונה, כך מעשה שניה ושלישית.
 67 שלמה פת שלישית ויצאת, ורוחצין את העזרה.
 68 טז. חל ארבעה עשר להיות בשבת - כמעשהו בחל, כך
 69 מעשהו בשבת. ורוחצין את העזרה בשבת; שאין אסור
 70 שבות [- איסור מדרבנן] במקדש, אפלו בדבר שאינו צריך
 71 עבודה. אסור שבות - במקדש, התר הוא.
 72 יז. אין פל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת; אלא
 73 פת הראשונה - יוצאין בפסחיהן, ויושבין בהר הבית;
 74 והשניה - יוצאין בפסחיהן, ויושבין בחיל [- בין העזרה
 75 להר הבית]; והשלישית - עומדין במקומן בעזרה. ושוהין
 76 הכל עד מוצאי שבת, והולך פל אחד בפסחו לביתו.
 77 יח. שחיטת הפסח, וזריקת דמו, ומחוי קרביו, והקטר
 78 חלבי - דוחין את השבת; שאי אפשר לעשותן קדם
 79 השבת - שהרי קבוע לו זמן, שנאמר: "במועדו". אבל
 80 הרפכתו [ברשות הרבים], והבאתו מחוץ לתחום [- אלפיים
 81 אמה מחוץ לעיר], ותתיכת יבלתו [שהיא מום] בכלי - אינן
 82 דוחין את השבת, שהרי אפשר לעשותן קדם השבת. ואם
 83 יכול לתת יבלתו בידו בשבת, חותף; ואם היתה בשבת,
 84 חותכה אפלו בכלי - שאין שבות במקדש כלל. וכן צלתו,
 85 והדחת קרביו - אינן דוחין את השבת, שהרי אפשר
 86 לעשותן לאחר השבת.
 87 יט. שכח ולא הביא ספין, לא יביאנה בשבת; אלא נותנה
 88 בין קרני הכבש, או בצמרו, ומכישו עד שמביאו לעזרה,
 89 ומקדישו שם [- את הקרבן]. ואף על פי שהוא מחמר [-
 90 מנהיג בהמה עם משא] בשבת - מחמר פלאחר יד הוא [-
 91 לא בדרך הרגילה]; ומפני המצוה, מתר. במה דברים
 92 אמורים? בשלא הקדיש פסחו עדין, ולא אמר 'זה פסח';
 93 אבל אם הקדישו - לא יביא ספין עליו, מפני שהוא עובד
 94 בקדשים. ומפני מה התירו להקדיש פסחו בשבת? הואיל

1 שעריד" - מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שו
 2 אזהרה לשוחט בכמת יחיד, אפלו בשעת התר הבמות.
 3 ד. שחיטת הפסח - אחר חצות; ואם שחטו קדם חצות,
 4 פסול. ואין שוחטין אותו אלא מאחר [קרוב] תמיד של בין
 5 הערבים; אחר שמקטירין קטרת של בין הערבים, ואחר
 6 שמיטבין את הגרות, מתחילין לשחט את הפסחים, עד סוף
 7 היום. ואם שחטו אחר חצות, קדם תמיד של בין הערבים
 8 - פשר; ויהיה אחד מקרס [מערבב שלא יקרוש] בדם
 9 הפסח, עד שיצוק דם התמיד, ואחר כך יזרק דם הפסח
 10 אחריו; ואם נזרק דם הפסח קדם דם התמיד, פשר.
 11 ה. השוחט את הפסח בזמנו, והיה לו צוית חמץ ברשותו
 12 - לוקה, שנאמר: "לא תזבח על חמץ דם זבח" - שלא
 13 יזבח הפסח, והחמץ קים. אחד השוחט, ואחד הזורק את
 14 הדם, ואחד המקטיר את האמורין [אבריס] - אם היה
 15 ברשות אחד מהן, או ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין
 16 פסח זה, צוית חמץ בשעת הקרבתי - הרי זה לוקה, והפסח
 17 פשר.
 18 ו. דם הפסח, טעון שפיקה [- ולא זריקה] כנגד היסוד
 19 [בטיס המזבח]. ואחר ששופכין דמו - מפשיטין אותו,
 20 וקורעין את בטנו, ומוציאין את אמוריו, ומקטירין אותן
 21 חלבין, פל זבח וזבח לבדו. ובעל הזבח נוטל פסחו עם
 22 העור שלו, ויוצא לביתו לירושלים, וצולה, ואכלו לערב.
 23 ז. המניח אמורין, ולא הקטירן עד שלגו [עד הבוקר]
 24 ונפסלו בלינה - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: "ולא
 25 ילין חלב חגי עד בקר". ואף על פי שעבר - אינו לוקה;
 26 לפי שאין בו מעשה.
 27 ח. מקטירין חלבי פסחים כל הלילה, עד שיעלה עמוד
 28 השחר. במה דברים אמורים? כשחל ארבעה עשר להיות
 29 בשבת - שהרי חלבי שבת קרביו ביום טוב; אבל אם חל
 30 ארבעה עשר להיות בחל, אין מקטירין חלבי חל ביום טוב.
 31 ט. הפסח נשחט בשלש פתות, שנאמר: "ושחטו אתו כל
 32 קהל עדת ישראל" - קהל, ועדה, וישראל. ואין פותחין
 33 משלשים בני אדם בכל פת וכת.
 34 י. היו הכל חמשים - נכנסין בתחלה שלשים, ושוחטין;
 35 ויוצאין עשרה, ונכנסין עשרה; וחוזרין ויוצאין עשרה,
 36 ונכנסין עשרה.
 37 יא. היו פחות מחמשים - אין שוחטין את הפסח,
 38 לכתחלה. ואם שחטו כלן בבת אחת, פשר. כיצד נשחט?
 39 נכנסה הפת הראשונה עד שתמלא העזרה, ונועלין דלתות
 40 העזרה, ומתחילין לשחט את פסחיהם. וכל זמן שהם
 41 שוחטין ומקטירין, קוראין הלויים את ההלל. אם גמרו את
 42 ההלל, ועדין לא שלמה הפת מלהקריב - שונין [קוראים
 43 שוב]; ואם שנו, ולא שלמו להקריב - משלשין. ומעולם
 44 לא שלשו.
 45 יב. על כל קריאה וקריאה, תוקעין שלש תקיעות
 46 בתצורות - תקיעה ותרועה ותקיעה; הואיל ואין לו [-
 47 לפסח] נסכים לתקע בשעת נסוף, תוקעין בשעת שחיטה.

44 כָּשֶׁר; וְאִין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבְתּוֹ, לְפִי שְׂאִין מִחֻשְׁבַּת
45 אוֹכְלִין בְּזֵרִיקָה.
46 ז. מִי שֶׁהוּא בְּרִיא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, וְחוֹלָה בְּשַׁעַת זְרִיקָה,
47 או חוֹלָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, וּבְרִיא בְּשַׁעַת זְרִיקָה - אֵין
48 שׁוֹחֵטִין זְוָרְקִין עֲלָיו; עַד שִׁיְהִיָּה בְּרִיא מִשַּׁעַת שְׁחִיטָה,
49 עַד שַׁעַת זְרִיקָה.
50 ח. שׁוֹחֵט אָדָם עַל יְדֵי [- עבוֹר] בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים, וְעַל
51 יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, בֵּין מִדַּעְתָּן, בֵּין שְׁלֵא
52 מִדַּעְתָּן. אָכֵל אֵינוֹ שׁוֹחֵט עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, וְלֹא
53 עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַעֲבָרִים, וְלֹא עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ - אֲלֵא
54 מִדַּעְתָּן; וְאִם שָׁתְקוּ וְלֹא מָחוּ, הֲרִי זֶה מִדַּעְתָּן.
55 ט. שָׁחַט עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַקְּטָנִים, וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ
56 הַכְּנַעֲנִים, וְהִלְכוּ וְשָׁחֲטוּ הֵן לַעֲצָמָן - יוֹצֵאִין בְּשֵׁל רֶבֶם
57 [זוֹנִים].
58 י. שָׁחַט עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ וּבְנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, וְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ
59 הַעֲבָרִים, וְשָׁחֲטוּ הֵם לַעֲצָמָן - אֵין לָהּ מַחֲוֵי גְדוֹל מְזָה,
60 וְאֵינָן יוֹצֵאִין אֲלֵא בְּשֵׁל עֲצָמָן.
61 יא. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעֲלָהּ, שָׁחַט עֲלֶיהָ אֲבִיהָ וְשָׁחַט
62 עֲלֶיהָ בַּעֲלָהּ - תֹּאכֵל מִשֵּׁל בַּעֲלָהּ. הֵיתָה נִחְפְּזֹת לִילָף לְבֵית
63 אֲבִיהָ בְּרִגְלָהּ הָרֵאשׁוֹן הַסְּמוּךְ לְנִשְׂוֹאֶיהָ כְּדָרָךְ כָּל הַבְּנוֹת,
64 וְשָׁחַט עֲלֶיהָ אֲבִיהָ וְשָׁחַט עֲלֶיהָ בַּעֲלָהּ - תֹּאכֵל מִשֵּׁל
65 אֲבִיהָ; מִכָּאֵן וְאֵילָף, תֹּאכֵל מִמָּקוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה - וְהוּא,
66 שֶׁתִּכְבֵּר לָהּ מְקוֹם שֶׁתִּרְצֶה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה. וְכֵן יְתוֹם
67 שֶׁשָּׁחֲטוֹ עֲלָיו אֶפְיִטְרוּפִין [- הַאֲחֵרָאֵי עֲלֵיו], יֹאכֵל מִמָּקוֹם
68 שֶׁהוּא רוֹצָה. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בֵּיתוֹם קָטָן; אָכֵל גְּדוֹל
69 - נַעֲשֶׂה כַּמִּמְנָה עֲצָמוֹ עַל שְׁנֵי פְסָחִים, וְהַמִּמְנָה עֲצָמוֹ עַל
70 שְׁנֵי פְסָחִים, אֵינוֹ אוֹכֵל אֲלֵא מִן הַנִּשְׁחָט רֵאשׁוֹן.
71 יב. עֶבֶד שֵׁל שְׁנֵי שִׁתְפִין [וּשְׁנֵיהֶם שִׁחֲטוּ עֲלָיו] - בְּזִמְנָן
72 שֶׁמִּפְדִּין זֶה עַל זֶה, לֹא יֹאכֵל מִשֵּׁל שְׁנֵיהֶם; וְאִם אֵינָן
73 מִקְפִּידִין, מִמָּקוֹם שִׁרְצָה יֹאכֵל.
74 יג. מִי שֶׁחֲצָיו עֶבֶד וְחֲצָיו בֶּן חוֹרִין - לֹא יֹאכֵל לֹא מִשֵּׁל
75 רַבּוֹ וְלֹא מִשֵּׁל עֲצָמוֹ, עַד שִׁיעֲשֶׂה כְּלוֹ בֶּן חוֹרִין.
76 יד. עַד כַּמָּה נִמְנִין עַל הַפְּסָח? עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ כְּזֵית לְכָל
77 אֶחָד וְאֶחָד. וְנִמְנִין עֲלָיו וּמוֹשְׁכֵין אֶת יְדֵיהֶן מִמְּנוֹ [-
78 יוֹצֵאִים מִהַשׁוֹתְפוֹת], עַד שִׁישְׁחֲטוּ; כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁחָט - אֵינוֹ
79 כָּכֹל לְמִשְׁךְ אֶת יְדוֹ, שֶׁהֲרִי נִשְׁחָט עֲלָיו. נִמְנוֹ עֲלָיו, וְחֲזָרוּ
80 אַחֲרַיִם וְנִמְנוֹ עֲלָיו - רֵאשׁוֹנִים שִׁישׁ לָהֶם כְּזֵית - אוֹכְלִים,
81 וּפְטוּרִים מִלַּעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי; וְאַחֲרוֹנִים שְׂרַבּוּ [שְׁנוֹסוּ] עַד
82 שְׁלֵא נִמְצָא בּוֹ כְּזֵית לְכָל אֶחָד - אֵינָן אוֹכְלִין, וְחֲזָבִין
83 לַעֲשׂוֹת פְּסַח שְׁנֵי.
84 טו. הַמִּמְנָה אַחֲרַיִם עֲמוֹ עַל חֲלָקוֹ, וְלֹא יָדְעוּ בָּהֶם בְּנֵי
85 הַחֲבוּרָה - הֲרִי בְּנֵי הַחֲבוּרָה רֵשָׁאִין לְתַן לוֹ חֲלָקוֹ אַחֵר
86 שִׁיעֲלָה בַּעַת הָאֲכִילָה, וּבְנֵי הַחֲבוּרָה אוֹכְלִין מִשְׁלָהֶם, וְהוּא
87 אוֹכֵל חֲלָקוֹ עִם הָאֲחֵרִים שֶׁמְנָה עֲלָיו, חֲבוּרָה שְׁנֵיהֶם. וְכֵן
88 בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהִיָּה אֶחָד מֵהֶן גְּרָגְרָן [זוּלָל] - רֵשָׁאִין

1 וְקָבוּעַ לוֹ זִמְנָן, מִתֵּר לְהַקְדִּישׁוּ בְּשַׁבַּת; וְכֵן מִקְדִּישׁ אָדָם
2 [קָרְבוֹן] חֲגִיגְתּוֹ בְּיוֹם טוֹב, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ.
3 כ. הַשׁוֹחֵט אֶת הַפְּסַח, וְנִמְצָא בַּעַל מוֹם, או טְרַפָּה - הֲרִי
4 זֶה שׁוֹחֵט אַחֵר, בֵּין בַּחַל בֵּין בְּשַׁבַּת; אֲפִלּוּ מֵאַה זֶה אַחֵר
5 זֶה - שׁוֹחֵט וְהוֹלֵךְ, עַד שִׁיְכַשֵּׁר אֶחָד, או עַד שֶׁתִּחַשֵּׁף
6 וְיִדְחָה לְשָׁנֵי - שֶׁהֲרִי אָנוּס הוּא.
7 יום רביעי ט"ו אלול ה'תשע"ג
8 פָּרָק ב
9 א. אֵין שׁוֹחֵטִין אֶת הַפְּסַח אֲלֵא לְמִנּוּיָיו [- הַחֲבוּרָה
10 שֶׁהַשׁוֹתְפָה בּוֹ], שְׁנֵאמַר: "תִּכְסֹּף עַל הַשָּׂה" - מִלְּמַד, שֶׁהֵן
11 מִתְמַנִּין עֲלָיו כְּשֶׁהוּא חֵי. וְאֵלּוֹ הַמִּתְמַנִּין, הֵן הַנְּקָרָאִין 'בְּנֵי
12 חֲבוּרָה'.
13 ב. וְיַחֲדִיד שֶׁשָּׁחַט אֶת הַפְּסַח לַעֲצָמוֹ - כָּשֶׁר; וְהוּא, שִׁיְהִיָּה
14 רְאוּי לְאָכֵל אֶת כְּלוֹ. וּמִשְׁתַּדְּלִין שְׁלֵא יִשְׁחָט לְכַתְחֵלָה עַל
15 יָחִיד, שְׁנֵאמַר: "יַעֲשֵׂה אִתּוֹ".
16 ג. אֵין שׁוֹחֵטִין אֶת הַפְּסַח אֲלֵא עַל מִי שְׂרָאוּי לְאָכֵל. הִיָּה
17 אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה קָטָן, או זָקֵן, או חוֹלָה - אִם יָכוֹל לְאָכֵל
18 כְּזֵית, שׁוֹחֵטִין עֲלָיו; וְאִם לֹא, אֵין שׁוֹחֵטִין עֲלָיו, שְׁנֵאמַר:
19 "אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ", עַד שִׁיְהִיָּה רְאוּי לְאָכֵל. אֲפִלּוּ חֲבוּרָה
20 שֵׁל מֵאַה, וְאֵין כָּל אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לְאָכֵל כְּזֵית - אֵין
21 שׁוֹחֵטִין עֲלֵיהֶם.
22 ד. אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה נְשִׁים וְעַבְדִּים, או קְטָנִים וְעַבְדִּים -
23 מִפְּנֵי קְלוּת שִׁתְהִיָּה בְּיַגִּיהֶן; אָכֵל עוֹשִׂין חֲבוּרָה כְּלָה נְשִׁים,
24 אֲפִלּוּ בַּפְּסַח שְׁנֵי, או כְּלָה עַבְדִּים. וְשׁוֹחֵטִין עַל הַקְּטָנִים,
25 שִׁיְהִיו מִפְּלַל בְּנֵי חֲבוּרָה - לֹא שִׁתְהִיָּה חֲבוּרָה כְּלָה קְטָנִים,
26 שִׁאֵינָן בְּנֵי דַעַת [וְיוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ]. וְכֵן אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה כְּלָה
27 חוֹלִים או זְקָנִים או אוֹנְגִים [בְּיוֹם שִׁמַּת קְרוּבוֹ שְׁחִיב
28 לְהַתְּאָבֵל עֲלָיו, וְטָרַם נִקְבְּרוּ], אִף עַל פִּי שֶׁפֶלֶן יָכוֹלִין לְאָכֵל
29 - הוּאֵיל וְאֲכִילְתֵּן מִעוּטָה; שְׁמָא יִשְׁאִירוּ הַפְּסַח, וְיִבְיֵאוּהוּ
30 לְיַדֵי פְּסוּל. וְאִם עָבְרוּ וְשָׁחֲטוּ עַל חֲבוּרָה זוֹ, כָּשֶׁר. וְכֵן אֵין
31 עוֹשִׂין חֲבוּרָה כְּלָה גְרָים - שְׁמָא יִדְקָדְקוּ [יַחֲמִירוּ] בּוֹ,
32 וְיִבְיֵאוּהוּ לְיַדֵי פְּסוּל; וְאִם שָׁחֲטוּ עֲלֵיהֶם, כָּשֶׁר.
33 ה. שָׁחֲטוּ [וְכִיוּן] - שְׁלֵא לְמִנּוּיָיו, או לְמִי שְׂאִין כָּל אֶחָד
34 מֵהֶן יָכוֹל לְאָכֵל כְּזֵית, או שֶׁשָּׁחֲטוּ לְעֶרְלִים [יְהוּדִים שְׁלֵא
35 נִימּוּלוּ] או לְטַמְאִים - פְּסוּל. שָׁחֲטוּ [בַּשִּׁיתוּף] לְמִי שִׁיְכֹּוֹל
36 לְאָכֵל וְלְמִי שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְאָכֵל כְּזֵית, לְמִנּוּיָיו וְשְׁלֵא לְמִנּוּיָיו,
37 לְמוֹלִים [נִימּוּלִים] וְלְעֶרְלִים, לְטַהוּרִים וְלְטַמְאִים - כָּשֶׁר;
38 שְׂאֵלוֹ הֲרָאוּיִן לוֹ, אוֹכְלִין כְּהִלְכָה; וְהָאֲחֵרִים, כָּאֵלוֹ לֹא
39 חֻשַׁב עֲלֵיהֶם.
40 ו. שָׁחֲטוּ לְמוֹלִים, וְזָרַק דָּמוֹ לְשֵׁם מוֹלִים וְעֶרְלִים - פְּסוּל;
41 שֶׁחֲזָרִיקָה חֲמוּרָה, שֶׁהוּא עָקָר הַקָּרְבָן. שָׁחֲטוּ לְמוֹלִים,
42 שִׁיתְפְּרוּ בּוֹ עֶרְלִים - פְּסוּל, שֶׁהֲרִי יֵשׁ מִחֻשְׁבַּת עֶרְלִים
43 בְּזֵרִיקָה. שָׁחֲטוּ לְאוֹכְלָיו, לְזָרַק דָּמוֹ שְׁלֵא לְאוֹכְלָיו - הַפְּסַח

44 אוכלין משלהם, והוא אינו אוכל עמהם, ושליו יצא לבית
45 השרפה, ופטור מלעשות פסח שני.
46 ו. אבד להם פסח, ואבד לו פסח, ואמר להם: 'צאו
47 ובקשו ושחטו עלי', ואמרו לו: 'צא ובקש ושחט עלינו',
48 והלך ומצא ושחט, ומצאו הם ושחטו - אוכלין בלן מן
49 הראשון, והשני ישרף; ואם אין ידוע איזה מהן נשחט
50 ראשון, או ששחטו שניהם כאחת - שניהם ישרפו,
51 ופטורין מלעשות פסח שני. הלך הוא לבקש, והלכו הם
52 לבקש, ולא אמרו זה לזה כלום - אף על פי שהיה בלבם
53 שישחט כל אחד מהם על חברו, או שהיה שם רמיות
54 ודברים שאמדין הדעת בהם שכל אחד שימצא ישחט על
55 חברו - הואיל ולא פראשו ולא אמרו זה לזה כלום, אינם
56 אתראין זה לזה.
57 ז. שתי חברות שנתערבו פסחיהם קדם שישחטו -
58 חבריהן זו לוקחין כפש אחד מן התערבת, והשניה לוקחין
59 השני, ואחד מבני חבריה זו בא אצל אלו, ואחד מבני
60 חבריה השניה בא אצל הראשונה; וכל חבריה מהן
61 אומרת לזה האחד שבא אצלם: 'אם שלנו הוא הפסח
62 הזה, ידיך משוכות משלך, ונמנית על שלנו; ואם שלך
63 הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו, ונמנינו על שלך'.
64 וכן חמש חברות של חמשה חמשה בני אדם, או עשר
65 חברות של עשרה עשרה - מושכין להם אחד מפל
66 חבריה לחברה האחרת, וכף הם מתנים ואומרים; ואחר
67 כך שוחטין.
68 ח. שנים שנתערבו פסחיהם - זה לוקח לו פסח אחד מן
69 התערבת, וזה לוקח לו אחד, וזה ממנה עמו על פסחו
70 אחד מן השוק, והאחר ממנה עמו אחד מן השוק, כדי
71 שיהיו שתי חברות; ואחר כך יבוא אחד משניהם אצל
72 אלו, ויבוא אחד מאלו אצל האחר, ומתנה כל אחד מהן
73 עם חברו שבא אצלו מחברה שניה ואומר: 'אם שלי הוא
74 פסח זה, ידיך משוכות משלך, ונמנית על שלי; ואם שלך
75 הוא, ידי משוכה מפסח שלי, ונמניתי על שלך'. ונמצא
76 שלא הפסידו כלום.
77 ט. חמשה [חבורות] שנתערבו עורות פסחיהם, ונמצא
78 יבלת [שהיא מום] בעור אחד מהם - כלם יצאו לבית
79 השרפה; ואם נתערבו קדם זריקת דמים, תזבין בפסח
80 שני. נתערבו אחר זריקה, פטורין מלעשות פסח שני;
81 שאם הקריבו פסח שני, נמצא זה שקרב בראשון [- בפסח
82 ראשון] קרבן קשר [- שלא בו הייתה היבלת] מביא חלין
83 לעגרה [- שהפסח שני שלו - חול הוא]; ואם נמנו כלם על
84 פסח אחד [- בפסח שני], נמצא נשחט שלא לחיב, וזה
85 כמי ששחט שלא למניינו; ואם התנה כל אחד מהם
86 ואמר: 'אם אינו פסח יהיה שלמים', דם הפסח [דינן]
87 בשפיכה ודם השלמים בזריקה, והנתנין בזריקה לא יתן
88 אותן בשפיכה לבתחלה. לפיכך פטורין מפסח שני.

1 להוציאו מהם, ונתנין לו חלקו, ויאכלהו בחבורתו; ואם
2 אינו זולל, אינן רשאים לחלק.

יום חמישי ט"ז אלול ה'תשע"ג

פרק ג

5 א. האומר לעבדו: 'צא ושחט עלי את הפסח' - אף על
6 פי שדורף רבו לשחט טלה בכל שנה, והלך ושחט עליו
7 גדי, או שהיה דרכו לשחט גדי, והלך ושחט עליו טלה -
8 הרי זה יאכל ממנו; שהרי לא פראש ואמר לו: 'שחט לי
9 ממין פלוני'. הלך ושחט גדי וטלה - אינו אוכל משניהם,
10 אלא יצאו לבית השרפה; שאין נמנין על שני פסחים. ואם
11 היה מלך או מלכה, ואמר לעבדו לשחט עליו, ושחט גדי
12 וטלה - יאכל מן הראשון, משום שלום מלכות.
13 ב. האומר לשלוחו: 'צא ושחט עלי את הפסח', וקבע לו
14 גדי או טלה, ושכח מה אמר לו - הרי זה שוחט גדי וטלה
15 ואומר: 'אם גדי אמר לי, גדי שלו וטלה שלי; ואם טלה
16 אמר לי, טלה שלו וגדי שלי'; שכח השולח מה אמר לו,
17 שניהם יצאו לבית השרפה. ואם שכח השולח קדם שידורק
18 הדם, תזבין לעשות פסח שני; שכח אחר שדורק הדם,
19 פטורין מלעשות פסח שני. וכן הדין באומר לעבדו: 'צא
20 ושחט עלי', וקבע לו, ושכח העבד מה שאמר לו רבו;
21 והוא [בתנאי], שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה, ויאמר
22 לו: 'שחט שניהם כדי שתשחט כמו שאמר לך רבך, והרי
23 אחד מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום; אם
24 עשה רועה בן, אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמו
25 שבארנו.
26 ג. בני חבריה שאמרו לאחד: 'לך ושחט עלינו את
27 הפסח', ואמר הוא להם: 'אתם שחטו עלי', ושחט הוא
28 ושחטו הם - בלן אוכלין מזה שנשחט ראשון, והאחרון
29 יצא לבית השרפה.
30 ד. חבריה שאבד פסחה, אמרו לאחד: 'צא ובקש [חפש]
31 הפסח ושחט עלינו', הלך ומצא פסח שאבד ושחטו, והם
32 לקחו פסח אחר ושחטוהו - אם שלו נשחט ראשון - הוא
33 אוכל משלו, והן אוכלין עמו, והשני ישרף; אם שלקח
34 נשחט ראשון - הן אוכלין משלהן, והוא אוכל משלו; אין
35 ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחת -
36 הוא אוכל משלו, והן אינן אוכלין עמו, ושלקח יצא לבית
37 השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני.
38 ה. אמר להם זה ששלוהו לבקש פסח שאבד ולשחטו:
39 'אם אתרתי - שחטו אתם עלי', הלך ומצא ושחט, והם
40 לקחו ושחטו - אם שלקחם נשחט ראשון - הם אוכלין
41 משלהם, והוא אוכל עמהם, והשני ישרף; ואם שלו נשחט
42 ראשון - הוא אוכל משלו, והם אוכלים משלהם; אין ידוע
43 איזה מהם נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד - הם

יום שישי י"ז אלול ה'תשע"ג

פרק ד

46 מעוטו, וכן הנותר [מן הקרבן] - שורפין אותו בתצורתיהם
 47 מצצי עצמם, אבל לא מצצי המצרכה; שלא ישאירו מהם
 48 אצלים, וימצלו בהם.
 49 ד. המפריש נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים - ירעה
 50 עד שיפל בו מום וימכר, ויביא בדמיו פסח; ואם לא נפל
 51 בה מום עד שהקריב פסחו, יביא בדמיו שלמים.
 52 ה. הפריש פסחו ומת - לא יביאנו בנו אחריו לשם הפסח,
 53 אלא לשם שלמים; ואם היה ממנה עם אביו עליו, יביאנו
 54 לשם פסח. במה דברים אמורים? בשמת אביו אחר חצות
 55 ארבעה עשר; אבל אם מת אביו קדם חצות - הרי זה
 56 נדחה לפסח שני מפני שהוא אונן, כמו שיתבאר, ויביא
 57 פסח זה בשני.
 58 ו. מי שאבד פסחו, ומצאו אחר שהפריש פסח אחר, והרי
 59 שניהן עומדין - יקריב איזה מהם שירצה לשם פסח,
 60 והשני יקרב שלמים; מצאו אחר ששחט פסחו, הרי זה
 61 יקרב שלמים. וכן אם המיר [החליף בהמה אחרת] בזה
 62 הנמצא אחר שחטיטה, הרי תמורה זו [- הבהמה שהחליפה
 63 - ג"כ] תקרב שלמים. אבל אם מצאו קדם שחטיט זה
 64 שהפריש, הואיל וזה הנמצא ראוי להקריבו פסח וראוי
 65 להקריבו שלמים כמו שבארנו, אם המיר בזה הנמצא, בין
 66 קדם שחטיט המפריש תחטיו בין אחר שחטיטה - אין
 67 תמורתו קרבה; אלא תרעה עד שיפל בה מום, ויביא
 68 בדמיה שלמים.
 69 ז. פסח [- דינו שיקרב בן שנה -] ששחטה שנתו [אחר
 70 שהפרישו], והשלמים הבאים מחמת הפסח [כגון: פסח
 71 שאבד והקריב בעליו אחר, ונמצא] - הרי הם כשלמים לכל
 72 דבר: טעונין סמיכה [סמיכת ידים] ונסכים [יין], ותנופת
 73 [הנפת] תזה ושוק - מה שאין בן הפסח.
 74 ח. פסח שנתערב בשלמים, יקריבו בלם שלמים; נתערב
 75 בזבחים אחרים - ירעו עד שיפל בהם מום, ויביא בדמי
 76 [כשווי] היפה שבהם ממין זה [- כגון עולה], ובדמי היפה
 77 שבהם שלמים, ויפסיד המותר [- הכסף שהוסיף על כל
 78 אחד], כמו שבארנו בפסולי המקדשין. נתערב בכורות -
 79 ירעו הכל עד שיפל בהם מום, ויאכלו בכבוד בעל מום.
 80 ויביא בהמה שהיא יפה כיפה שבתערבת, ויאמר: 'כל
 81 מקום שהוא הפסח, קדשתו תחול על זו'; ויקריבנה
 82 שלמים.
 83 ט. הפריש פסחו עד שלא נתגיר, ונתגיר, עד שלא
 84 נשתחרר [- שהיה חצי עבד וחצי בן חורין], ונשתחרר, עד
 85 שלא הביא שתי שערות, והביא [- קטן שגדל] - הרי זה
 86 מקריבו לשם פסח; שאין בעלי חיים נדחין [מקדושתם],
 87 כמו שבארנו בפסולי המקדשין.
 88 י. המפריש מעות לפסחו, והותירו [עד] - המותר יביא
 89 שלמים. הקמנה [משתן] אחרים על פסחו ועל חגיגתו -
 90 הרי המעות [שלהם שהקדישו לקניית פסח] שיקח מהן
 91 בחלקן [תמורת השותפות], חלין; אף על פי שנה הפריש
 92 טלה לפסחו, וזה הפריש מעות לפסחו, ולקח ממנו

1
 2
 3 א. כבר נתבאר בהלכות פסולי המקדשין, שהפסח אינו
 4 נשחט אלא לשם פסח ולשם בעליו, ואם שחטו במחשבת
 5 שנוי השם [שלא לשם הפסח או בעליו], פסול. השוחט
 6 את הפסח על בני חבורה, ואמר להם לאחר זמן: 'אותו
 7 הפסח ששחטתי עליכם, שלא לשמו שחטתי' - אם היה
 8 נאמן להם, סומכין על דבריו; ואם לאו, שורת [- מן] הדין
 9 שאינו נאמן, והרעה להתמיר על עצמו, הרי זה משבח,
 10 ויביא פסח בשני.
 11 ב. בשר הפסח שנטמא, ונודע לו קדם זריקה - אף על
 12 פי שהאמורין [האברים הנקורבים] טהורין, לא יזרק את
 13 הדם; שאין הפסח בא אלא לאכילה. ואם זרק [הדם], לא
 14 הרעה [לא התקבל]. ואם לא נודע לו עד שזרק הדם -
 15 הרעה; שהציץ [של הכהן הגדול] מרצה על שגגת הבשר
 16 שנטמא, ואינו מרצה על הדון. נטמאו מקצת האברים -
 17 שזרף את הטמאים, ואוכל את הטהורים. נטמאו
 18 האמורים, והבשר קים - זורק את הדם, והבשר נאכל
 19 לערב. נטמאו הבעלים אחר שנטמא, לא יזרק את הדם;
 20 ואם זרק, לא הרעה. לפיכך תביין בפסח שני, שאין הציץ
 21 מרצה על טמאת הגוף [- האדם], אלא אם נטמא בטמאת
 22 התהום [- טומאה שקיומה אינה ידועה לאיש], כמו
 23 שבארנו בהלכות ביאת המקדש.
 24 ג. הפסח שיצא מירושלים, או שנטמא בארבעה עשר
 25 [בניסן] - ישרף מיד; נטמאו הבעלים או מתו או משכו
 26 את ידיהם [מהשותפות, לפני השחיתה], אפלו נטמאו או
 27 מתו קדם זריקת הדם - מניחין אותו עד שתעבר צורתו
 28 [ויפסל בלינה], ואחר כך ישרף. זה הכלל: כל שפסולו
 29 בגופו [כגון שנשטמא השר], ישרף מיד; בדם או בבעלים
 30 [- שנשטמאו] - תעבר צורתו, ואחר כך ישרף. לפיכך, אם
 31 שחטו אחר שנודע שמשכו הבעלים את ידיהם או מתו,
 32 או נטמאו ונדחו לפסח שני - הרי זה ישרף מיד. במה
 33 דברים אמורים שישרף אם נטמאו הבעלים? כשנטמאו
 34 כל בני חבורה; אבל אם נטמאו מקצתם, זכו טהורים
 35 בחלקם של טמאים. אף על פי שנטמאו מקצתם אחר
 36 שהתחילו לאכל, זכו הטהורים שערין לא התחילו; אבל
 37 אם התחילו בלם, ונטמאו מקצתם - לא זכו הטהורים
 38 בחלקם של טמאים, אלא הטהורים אוכלין חלקם, וחלק
 39 הטמאים ישרף. והוא הדין, אם מתו מקצתם. נטמא שלם
 40 [כולו] או רבו - שורפין אותו לפני הבינה [המקדש] בפני
 41 הכל כדי לבישן, כדי שייזוהרו בו. ושורפין אותו מצצי
 42 המצרכה, כדי שלא יחשדו אותם [- אם היו שורפים
 43 בעצים שלהם] ויאמרו [אם ייקח עצים הנותרים]: 'מצצי
 44 המצרכה גבו'; לפיכך, אם שרפוהו בקנים ובקש [שאינם
 45 ראויים למזבח], ורצו לשרף משל עצמם - שורפין. נטמא

מתוך מהדורת חזק

35 קטנים מעפכת אותו, שגאמר: "המול לו כל זכר, ואז
36 יקרב לעשותו"; ואם שחט קדם שימול אותם, הפסח
37 פסול. וכן טבילת אמהותיו [שפחותיו] לשם עבדות
38 מעפכת אותו; ודבר זה - מפי הקבלה [ממשה רבינו],
39 שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים.
40 ו. הקטן, אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעפכת אותו
41 מלהמנות [להשתנות] על הפסח - שגאמר: "וכל עבד
42 איש", להוציא את הקטן.
43 ז. גר שנתגר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן
44 שהגדיל בין שני פסחים - חזקין לעשות פסח שני; ואם
45 שחטו עליו בראשון, פטור.
46 ח. נשים שנדחו לשני - בין מפני האנס והשגגה, בין
47 מפני הטמאה ודרך רחוקה - הרי פסח שני להם רשות:
48 רצו, שוחטין; רצו, אין שוחטין. לפיכך, אין שוחטין
49 עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני [- שחל בשבת];
50 אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה, מותר. איזו
51 היא דרך רחוקה? תמשה עשר מיל חוץ לחומת
52 ירושלים.
53 ט. מי שהיה בינו ובין ירושלים [ב] יום ארבעה עשר עם
54 עלית השמש, תמשה עשר מיל או יתר - הרי זה בדרך
55 רחוקה; הנה בינו ובניה פחות מנה - אינו בדרך רחוקה,
56 מפני שיכול להגיע לירושלים אחר חצות כשיהלך ברגליו
57 בנחת. הלך ולא הגיע, מפני שעכבוהו הבהמות בדרך [-
58 עומט בדרכים], או שהיה בירושלים, והיה חולה ברגליו
59 ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן - הרי זה אנוס,
60 ואינו בדרך רחוקה. מי שהיה חבוש [אסור] חוץ לחומת
61 ירושלים, והבטיחוהו לצאת לערב - שוחטין עליו,
62 וכשיצא לערב יאכל. במה דברים אמורים? בשהיה חבוש
63 ביד ישראל; אבל אם היה חבוש ביד גוים, אין שוחטין
64 עליו עד שיצא [שמא לא יוציאוהו]. ואם שחטו עליו,
65 ויצא - הרי זה אוכל; ואם לא יצא - פטור מלעשות פסח
66 שני, שהרי נשחט עליו. וכן האונן [-מת קרובו שחייב
67 להתאבל עליו, וטרם נקבר] והחולה והתקן שאינן יכולין
68 לאכל ששחטו עליהם, ואתר שגזק הדם נטמאו במת,
69 והרי אינם יכולין לאכל - הרי אלו פטורין מלעשות פסח
70 שני.

1 המעות, ומנהו על פסחו - הרי המעות חלין; שעל מנת
2 כן [שבתנאי זה] הקדישו ישראל את פסחיהם ואת חגיגתם
3 ואת מעות פסחיהם וחגיגתם.
4 יא. עצים של צלית הפסח, כפסח; וכן מצה ומרור;
5 הואיל והם מכשירי הפסח, הרי הם כפסח. ואם לקח
6 ממעות הפסח כמי שמנה אותם עמו, כדי למנותם עמו
7 במצה ומרור, או להיות לו חלק בעצים שצולה בהם -
8 הרי המעות חלין.

יום שבת קודש י"ח אלול ה'תשע"ג

פרק ה

11 א. מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח, שאין שוחטין
12 עליו, או שהיה בדרך רחוקה [מהמקדש], או נאנס באנס
13 אחר, או ששגג, ולא הקריב בראשון - הרי זה שוחט פסח
14 בארבעה עשר של חדרש השני בין הערפים. ושחיטת פסח
15 זה - מצות עשה בפני עצמה, ודוחה את השבת; שאין
16 השני תשלומין לראשון, אלא רגל בפני עצמו; לפיכך
17 חזקין עליו כרת.
18 ב. כיצד? מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון - אם
19 הזיד ולא הקריב בשני, חזק כרת; ואם שגג או נאנס אף
20 בשני, פטור. הזיד ולא הקריב בראשון, הרי זה מקריב
21 בשני; ואם לא הקריב בשני - אף על פי ששגג, הרי זה
22 חזק כרת, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו, והיה מזיד.
23 אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה, ולא עשה את
24 הראשון - אף על פי שהזיד בשני, אינו חזק כרת; ששכר
25 נפטר בפסח ראשון מן הכרת.
26 ג. ומי שהיה בדרך רחוקה, ושחטו וזרקו [שלוחיו] עליו
27 [- עבודו] - אף על פי שבא לערב - לא הרצה, וחזק בפסח
28 שני.
29 ד. טמא שיכול לטהר בפסח ראשון, שלא טבל אלא ישב
30 בטמאתו עד שעבר זמן הקרבן, וכן ערל שלא מל עד
31 שעבר זמן הקרבן - הרי זה מזיד בראשון; לפיכך, אם לא
32 עשה את השני, אפלו בשגגה - חזק כרת.
33 ה. כשם שמילת עצמו מעפכת אותו מלעשות פסח - כך
34 מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו בין גדולים בין

שיעורי רמב"ם ספר המצוות - י"ב - י"ח אלול ה'תשע"ג

71 יום ראשון י"ב אלול - שבת קודש י"ח אלול ה'תשע"ג

72 מצות עשה קז.

73 המצוה הק"ז — הצווי שנגזטונו להיות המט מטמא, ומצוה זו כוללת כל דיני טמאת מת.

מלכים א יט טז

ט וַיִּבְאֵשׁ אֱלֹהֵי הַמְעָרָה וַיִּלֶן שָׁם וַהֲנֵה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מִהֲלֶךְ פֶּה אֲלֵיָהוּ: י וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת פִּיעֲזֹבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַחֲרֹב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: יא וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמְדַתְּ כְּהֵרָ לִפְנֵי יְהוָה וַהֲנֵה יְהוָה עִבֵר וְרוּחַ גְּדוּלָּה וַחֲזֵק מִפָּרֶקֶת הָרִים וּמִשִּׁבְרֵי סַלְעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא כְרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ יְהוָה: יב וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא כָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה: יג וַיְהִי | פִּשְׁמַע אֲלֵיָהוּ וַיִּלְט פָּנָיו בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמְעָרָה וַהֲנֵה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מִהֲלֶךְ פֶּה אֲלֵיָהוּ: יד וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה | אֱלֹהֵי צְבָאוֹת פִּיעֲזֹבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בַחֲרֹב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: טו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדָרְכְךָ מִדְּבַרְךָ דַּמְשֵׁק וּבָאתָ וּמִשְׁחַתְּ אֶת־חֲזוּאֵל לְמַלְךְ עַל־אַרְסָם: טז וְאַתָּה יְהוּא בֶן־נְמוֹשִׁי תִמְשַׁח לְמַלְךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שַׁפְטַל מֵאֲבֵל מְחוּלָה תִמְשַׁח לְנָבִיא תַחְתֶּיךָ:

רש"י

אומות העולם אומר (איוב ד טז): דממה וקול אשמע, דממה היתה לשבח. ואני שמעתי קול הבא מתוך הדממה, דטינטישמנ'ט בלע"ז, ואין שומעין הקול ממש: (יג) וילט פניו. (תרגום): וכריך אפוהי, וכן הוא אומר (שמואל א כא י): לוטה בשמלה: (טז) תמשח לנביא תחתך. אי איפשי בנביאותך, מאחר שאתה מלמד קטיגוריא על בני:

(ט) אל המערה. היא נקרת צור (שמות לג כב) שעמד בה משה (ראה מגילה יט ב): (י) את מזבחותיך הרסו. במות יחיד הנעשות לשם שמים, שהרי מזבח בית הבחירה בירושלים היה: (יא) ורוח גדולה. (תרגום): משרית מלאכי רוחא: ברעש. (תרגום): משרית מלאכי זיעא: (יב) אש. (תרגום): משרית מלאכי אשתא: קול דממה דקה. (תרגום): קל דמשבחין בחשאי, אבל בנביאי

מצודת ציון

(ט) פה. הנה: (י) קנא קנאתי. נקם נקמתי, וכן (במדבר כה יא) בקנאו את קנאתי: (יא) מפרק. משבר, כמו (זכריה יא טז) ופרסיהן יפרק: (יב) דממה. ענין שתיקה, כמו (תהלים קז כט) יקם סערה לדממה: (יג) וילט. ענין כריכה, כמו (שמואל א כא י) לוטה בשמלה: באדרתו. מלבוש חשוב מיוחד לנביאים, וכן (זכריה יג ד) ולא ילבשו אדרת שער:

מצודת דוד

(ט) אל המערה. שעמד בה משה, וכמו שנאמר (שמות לג כב): ושמתיך בנקרת הצור, ותרגומו: במערת טנרא: מה לך פה. למה באת הנה, ובא השאלה בדרך לשון בן אדם, השואל בכדי להכנס עמו בדברים, ודוגמתו (בראשית ד ט): אי הבל אחיך: (י) קנא קנאתי לה. מקנא הייתי קנאת ה', להרוג נביאי הבעל, ולעצור המטר, על אשר עזבו בריתך וכו': הרסו. כמו שנאמר למעלה (יה ל): וירפא את מזבח ה' ההרוס: לבדי.

כי מאת הנביאים שהחביא עובדיה, אינם ידועים להם: ויבקשו וכו'. כאומר לזה באתי הנה, להתפלל במקום המקודש, לקחת נקמתי מהם: (יא) צא. צוהו לצאת מן המערה ולעמוד בהר לפני ה', כי כבוד השכינה תעבור לפניו: והנה ה' עובר. אחר כל המחנות ההם: ורוח גדולה. תרגום יונתן: משרית מלאכי רוחא. רצה לומר: מחנה מן מלאכי רוח עברו לפני ה', עד לא עבר כבוד השכינה: לא ברות ה'. רצה לומר: בא אליו קול הנבואה ואמרה, שאין כבוד השכינה עוברת במחנה מלאכי הרוח: רעש. תרגום יונתן: משרית מלאכי זיעא: לא ברעש ה'. קול הנבואה אמרה, לא ברעש ה': (יב) אש. תרגום יונתן: משרית מלאכי אשתא: לא באש ה'. כן אמרה קול הנבואה: קול דממה דקה. רוצה לומר: קול חשאי כאלו היא מורכבת מקול ומשתיקה ולתוספת ביאור אמר, שהקול היה דקה, ותרגומו: קול דמשבחין בחשאי: (יג) כשמוע אליהו. את קול הדממה, והשכיל שהכבוד עובר, וכרך פניו באדרתו לבל יביט אש הכבוד, כמו שנאמר במשה (שמות ג ו): ויסתר משה פניו: ויצא ויעמוד. ויצא מהמערה ויעמוד בפתח: מה לך פה. על כי הראהו הכבוד, ולא עבר ברוח וברעש ובאש, כי אם בקול דממה דקה, כי חפץ חסד הוא, ולא יעיר כל חמתו לבוא ברוח וברעש ובאש, ולזה שאל לו שוב, מה לך פה, רצה לומר: העודך באת הנה, לבקש נקמה: (יד) ויאמר קנא קנאתי. רצה לומר: הלא מאז קנאתי קנאת ה', ולא לכבודי, ולזה גם עתה אבקש נקם, למען כבוד שמו: (טו) לך שוב לדרכך. בדרך אשר באת הנה, והוא במדבר דמשק: ובאת. אל דמשק: ומשחת. הלשון הזה יורה על מיני הגדולה, והושאל ממשחת מלכי ישראל, שהיתה משיחה ממש: (טז) תמשח לנביא. אף בזה הוא ענין מיני הגדולה: תחתך. אחר שתעלה בסערה השמים:

תהלים צ חיז.

ח (כתיב שת) שְׁתָּה עֲוֹנוֹתֵינוּ לְנִגְדֶךָ עֲלֵמֵנוּ לְמֵאֹר פְּנֶיךָ: ט פִּי כְלָיְמֵינוּ פָּנוּ בְעֵבְרַתְךָ כְּלֵינוּ שְׁנֵינוּ כְּמֹהֲנָה: י יִמְיֵשְׁנוֹתֵינוּ בְּהֵם שְׁבָעִים שָׁנָה וְאֵם בְּגִבּוֹלֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרַחֲבָם עֲמַל וְאוֹן פִּירְגוֹ חַיִּשׁ וְנִעְפָּה: יא מִיִּיּוֹדֵעַ עִז אֶפְדָּ וְכִירָאֲתָךְ עֵבְרַתְךָ: יב לְמִנּוֹת יְמֵינוּ פֶּן הוֹדַע וְנָבֵא לְבַב חֲכָמָה: יג שׁוֹבָה יְהוָה עֲדִימְתִי וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹרֶיךָ: יד שְׁבַעֲנוּ בְּבִקְר חֲסֵדְךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יְמֵינוּ: טו שְׁמַחְנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ שְׁנוֹת רֵאֵינוּ רָעָה: טז יִרְאֶה אֶל־עֲבֹרֶיךָ פֶּעֶלְךָ וְהִדְרֶךְ עַל־בְּנֵיהֶם: יז וְיֵהוּ | נָעַם אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונְנָה:

רש"י

ארוכים וכיון שנאריך ימים נוכל לקנות לב ונביא בתוכם לבב חכמה, ונביא לשון הבאה, (ו"א למנות ימינו כן כמנין כ"ן שבעים שנה ונמות לפי שיעור ימינו שהן מעט כן תיסר אותנו וכן יודע בהם אנשי סוכות) (שופטים ח) (סא"א): (יג) שובה ה'. מחרון אפיך: והנחם. חשוב מחשבה טובה על עבדיך: (יד) שבענו בבקר חסדך. ביום הגאולה והתשועה שהוא בקר לליל הצרה והאנחה והחשיכה: ונרננה ונשמחה בכל ימינו. כלומר בכל הצרו' שעברו עלינו בימינו אלה: (טו) שמחנו כימות עניתנו. שמחנו לימות משיחנו כמנין ימות שעניתנו בגליות וכמנין שנות אשר ראינו רעה: (יז) ויהי נועם אד' אלהינו. שכינתו ותנחומיו: ומעשה ידינו כוננה עלינו. לשון תחינה הוא, כוננה כמו שמרה שפטה: כוננהו. כונן אותו, ושני פעמים ומעשה ידינו כוננהו אחת על מלאכת המשכן שבישראל והתפלל שתשרה שכינה במעשה ידיהם במשכן ואחת שתהא ברכה במעשה ידיהם:

מצודת ציון

(ח) עלומינו. מלשון העלם וחסרון ידיעה: (ט) פנו. מל' פניה: הגה. ענין דבור כמו ולשוני תהגה (לעיל לה): (י) ורחבם. ענין התחזקות כמו ירחבו הנער בזקן (ישעיה ג): גז. ענין כריתה ותלישה כמו גזי נזרך (ירמיה ז): חיש. מהר כמו חושה לעזרתי (לעיל לה): (יב) ונביא. מל' הבאה: (יז) והדרך. מל' הדר ויופיו: (יז) נועם. ענין מתיקות וערבות כמו ולחם סתרים ינעם (משלי ט):

מצודת דוד

(ח) שתה. שמת עונותינו נגדך לזכור בהם ולפרוע עליהם גמול: עלמינו. השגיאות שהמה נעלמים מאתנו תשימם מול מאור פניך לזכור גם בהם ולשלם גמול עליהם: (ט) פנו. הלכו להם בעברה וזעם הבאה מעמך: כלינו. אנחנו בעונותינו גורמים כליון שנותינו להיות נמשך זמן דבור בעלמא: (י) בהם. במספרם יהיו שבעים שנה: ואם בגבורות. ואם בהתגברות כח הטבע יהיו שמונים שנה: ורחבם. אף התוקף והאומץ של השנים ההם המה יגיעים וצער: כי גז. לפי שלא

יאריכו ימי האומץ כי מהר יוכרת ויעוף א"כ האומץ שהיה בתחילה גרמה להוסיף הצער בהעדרו: (יא) מי יודע. בימים מועטים כאלה מי יוכל לדעת חזוק אפך על מה היא ולהיות נשמר ממנה: וכיראתך. כאשר יראתך נעלמה מלדעת איך נירא את ה' כן נעלמה עברתך מלדעת על מה אתה מתמלא עברה וזעם כי אין להשיג בימים מועטים כאלה: (יב) למנות. לפי מנין ימינו שהם קצרים כן הודע נא דרכיך ר"ל לפי ערך מעט השנים כן תרבה לנו חכמה לדעת הכל במעט זמן ואז נביא גם אנו לבב חכמה ר"ל אם תתן בנו הרבה חכמה אז נחשוב לתור ולחפש בה לבוא אל תוכן עומק הדבר: (יג) שובה ה'. שוב מחרון אפך עד מתי תחרה עוד: והנחם. חשוב על עבדיך מחשבה אחרת להיות מרוצה להם: (יד) בבוקר. בכל בוקר: ונרננה. בהודות והלל: ונשמחה וגו'. כי תשוב להיטיב לנו בעבור רוב ההודאה וההלל וכן יהיה הולך וחוזר חלילה כל הימים: (טו) כימות. כמנין הימים אשר ענית אותנו וכפי השנים אשר ראינו רעה וכפל הדבר ב"ש: (טז) יראה. פועל ידך יהיו נראים אל עבדיך וגם על בניהם אחריהם תהיה ההדר מעמך: (יז) ויהי נועם. נעימות ה' יהיה עלינו: כוננה עלינו. הכן עלינו להיות מתוקן בידינו ולא יארע לנו תקלה בעת נעשה את המעשה: כוננהו. הכן את המעשה ההוא שלא יארע בם תקלה והפסד מה:

הל אור

יז ויהי נועם. הקדמת ספר העיקרים. עמה"מ כ"ג ד'. ק"י ב'. ב'. קצ"ז ב'. קס"ו. של"ה רנ"ז ב' של"ה א'. ס"ח תע"ח מ"ע רבות נשא פ"ב דרמ"ט א'. זח"א ח' א'. י"ז ב'. פ' ב'. קמ"ב פ"ז ק"ד. בחיי קכ"ח ד'

יד והקורא קורא: "אם-לא תשמור לעשות וגו', והפלא ה' את-מכתך ואת מכות" וגו' (דברים כח, נה-נז), וחזור לתחלת המקרא. ("ושמרתם את-דברי הברית הזאת" וגו' (דברים כט, ח), וחזרתם (תהלים עח, לח): "והוא רחום יכפר עון" וגו', וחזור לתחלת המקרא). ואם מת תחת ידו – פטור. הוסיף לו עוד רצועה אחת, ומת – הרי זה גולה על ידו. נתקלקל בין ברעי בין פמים – פטור. רבי יהודה אומר: האיש – פרעי, והאשה – פמים.

מו פל חיבי כרתות שלקו – נפטרו ידי כרתו, שנאמר (דברים כה, ג): "ונקלה אחיך לעיניך" – בשלוקה, הרי הוא כאחיך; דברי רבי חנניא בן גמליאל. אומר רבי חנניא בן גמליאל: מה אם העובר עברה אחת נוטל נפשו עליה – העושה מצוה אחת, על אחת במה וכמה שתתן לו נפשו. רבי שמעון אומר: ממקומו הוא למד, שנאמר (ויקרא יח, כט): "ונכרתו הנפשות העשות" וגו'; ואומר (שם שם, ה): "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם", הא, פל היושב

פירוש ברטנורא

יד והקורא קורא. דכתיב (ויקרא י"ט) בקורת תהיה, בקריאה תהא, שקורין עליו אם לא תשמור לעשות וגו'. וגדול שבדיינים קורא, והסמך לו מונה, והשלישי אומר על כל הכאה והכאה. ומצוה על הקורא לצמצם להשלים המקראות בסוף המלקות, ואם לא צמצם חוזר וקורא פעם שניה וממחר לקרוא ולהשלים כששלים המלקה להלקות: ואם מת תחת ידו פטור. מפני שמכחו ברשות: הוסיף לו. כגון דמעה במנינא: נתקלקל. שהוציא רעי מחמת ההכאה: פטור. דכתיב (דברים כ"ה) ונקלה אחיך לעיניך, והרי נקלה שנתלכלך: ואשה אף במים, דבוישתה מרובה. ואין הלכה כר' יהודה:

טו נפטרו מידי כריתתו. אם עשו תשובה: העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה. אית דמפרשי, דעל חיובי כריתות שלקו קאמר, מי שקיבל עליו הדין ועשה מצוה כשלוקה, על אחת כמה וכמה שתינתן לו נפשו ויפטור מידי כרת, שמרה טובה מרובה על מדת פורענות. ואית דמפרשי, דמלתא באפיה נפשה קאמר, להודיע מתן שכרו של מצוה, ק"ו מעונשן של עבירות: ממקומו הוא למד. מחיובי כריתות דאירי בהו אנו למדין שהיושב ולא עבר עבירה

משניות מבוארות – קהתי

שיצאה לו צוואה, בין פמים – שיצאו לו מי רגלים, ונתבה על ידי כך, פטור – כלומר שאין מוסיפים להלקותו. בגמרא מבואר הטעם, משום שכתוב (סו): "ונקלה אחיך לעיניך", והרי כבר נקלה, שנתבה על ידי קלקולו, כמבואר לעיל. רבי יהודה אומר: האיש, פרעי – אינו פטור מלקבל עוד מלקות אלא לאחר שנתלכלך מחמת המכות ברעי. והאשה, פמים – ואילו האשה פטורה אפילו כשנתלכלכה במי רגלים, שבושתה של האשה מרובה משל איש. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה טו

פל חיבי כרתות שלקו – שכן, כפי שהזכרנו בתחלת פרקנו, חייבי כריתות שהתרו בהם למלקות, הרי הם לוקים, וכיון שלקו, נפטרו ידי כרתו – נפטרו מעונש כרת, שנאמר: "ונקלה אחיך לעיניך" – בא הכתוב לומר: בשלוקה, הרי הוא כאחיך – לאחר שלקו, אחיך הוא. דברי רבי חנניא בן גמליאל – ברם, אינם נפטרים מכרת, אלא אם כן עשו תשובה; וכן שנינו בברייתא (גמרא מכות יג, ב): "רבי עקיבא אומר: חייבי כריתות ישנם בכלל מלקות ארבעים, שאם עשו תשובה, בית דין של מעלה מוחלין להן". אומר רבי חנניא בן גמליאל: מה אם העובר עברה אחת נוטל נפשו עליה – כלומר שנוטלים נפשו ממנו על ידי עונש כרת או מלקות (שאף מלקות עלול העבריין למות, כפי שלמדנו במשנה יד), העושה מצוה אחת, על אחת במה וכמה שתתן לו נפשו – שמידה טובה מרובה ממידת הפורענות, כמו שבארנו בפרק א משנה ז. יש מפרשים, שרבי חנניא בא ללמדנו בקל וחומר זה ראייה נוספת לדבריו הקודמים, שמי שנתחייב כרת, ועשה מצוה וקיבל עליו את הדין ולקוה, תינתן לו נפשו ויפטור מכרת. ויש מפרשים שמאמר בפני עצמו הוא, להודיענו מתן שכרו של מצוות, קל וחומר מעונשן של עבירות. רבי שמעון אומר: ממקומו הוא למד – ממקום שעיני הכרת וכן גם ענין עשיית מצוה נזכרים בו, למדים אנו, שבשעיית המצוה נפשו של אדם ניתנת לו (עיני "מלאכת שלמה", שנאמר – בענין כרת: "ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם"; ואומר – הכתוב (באותה פרשה): "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם", הא – הרי משם אתה למד: פל היושב ולא עבר עברה – שבאה עבירה לידו, וכשב את יצרו ולא עשאה (ברטנורא), נותנין לו שקר פעושה

באור משנה יד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת.

והקורא קורא – בזמן שהשמש מלקה את הנידון, את הפסוקים דלקמן: "אם-לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה, ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלהיך. והפלא ה' את-מכתך ואת מכות זרעך, מכות גדולות ונאמנות והללים רעים ונאמנים". וחזור לתחלת המקרא – אם גמר הקורא את הפסוקים קודם שגמר השמש את המלקיות, חוזר הקורא לתחילת המקרא וקורא עד שמשלים השמש את המלקיות. וכן הוא קורא את הפסוקים: ("ושמרתם את-דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון", וחזתם – בפסוק: "והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו", וחזור לתחלת המקרא) – בנוסחאות אחרות חסרה הפיסקה "ושמרתם את דברי... וחוזר לתחילת המקרא", ואף הרמב"ם (הל' טהרה י"ט, יא) אינו גורסה. לפיכך מובאת היא בנוסח משנתנו כמאמר מוסגר. ברם, אלה שגורסים אותה, אינם גורסים ברישא "וחזור לתחילת המקרא", אלא בסוף פיסקה זו. מצוות הקריאה בשעת המלקות נלמדת בגמרא (כריתות יא, א) מן הכתוב (ויקרא י"ט, כ): "בקרת תהיה", ודרושים: בקריאה תהא. לפי ברייתא בגמרא (מכות כג, א), שלשת הדיינים שחייבו את הנידון עומדים בשעת המלקות, הגדול שבדיינים קורא את הפסוקים שהזכרנו לעיל, השני מונה את המלקיות, והשלישי אומר לפני כל הכאה: "הכחה". ואם מת – המוכה, תחת ידו – של המלקה, פטור – המלקה, שהרי הלקוה ברשות בית דין (עיני פרק ב משנה ב בענין שליח בית דין). הוסיף לו עוד רצועה אחת – כלומר מכה אחת יותר מהמספר שחייבוהו, כגון שטעה, ומת – הלוקה, הרי זה גולה על ידו – חייב המלקה גלות, שהרי המיתו בשוגג. ואם הלוקה לא מת, עבר המלקה על לאו, שכתוב בפרשת מלקות (דברים כה, ג): "לא יוסיף". בגמרא מובאת ברייתא על הכתוב (סו): "לא יוסיף, פן יוסיף להכותו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך" – אינו לי (שחייב משום "לא יוסיף") אלא "מכה רבה". מכה מועטת מניין? תלמוד לומר: "לא יוסיף" (כל מכה שהיא). אם כן, מה תלמוד לומר: "מכה רבה"? לימד על הראשונות (המכות שחייבוהו). שהן מכה רבה; ומכאן שנינו במשנה הקודמת: "המכה מכה בידו אחת בכל נחושו. נתקלקל – הלוקה מחמת המלקות, בין פרעי –

וְלֹא עָבַר עֲבָרָה – נִוְתַנִּין לֹא שָׁכַר כְּעוֹשֵׂה מִצְוָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר רַבִּי אֹמְרִי: הָרִי הוּא אֹמְרִי (דברים יב, טג): "רַק חֹק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ" וְגו'; וְמָה אִם הַדָּם שֶׁנִּפְשׂוּ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מִקְבֵּל שָׂכָר – גָּזַל וְעֲרִיזוֹת, שֶׁנִּפְשׂוּ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶן וּמִחֲמַדְתָּן, הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן, עַל אַחַת כְּפֹה וְכִמְהָ שְׂוִיפָה לֹא וְלִדְרוֹתָיו וְלִדְרוֹת דּוֹרוֹתָיו, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

מִזֵּי רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן עֲקִישָׁי אֹמְרִי: רִצָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָּךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר (ישעיה מב, כא): "ה' חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר".

ס ל י ק מ ס כ ת מ כ ו ת

מ ס כ ת ש ב ו ע ו ת

פ ר ק ר א ש ו נ

א שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים, שְׁהֵן אֲרַבְעֵי. וַיְדַעוֹת הַטְּמֵאָה שְׁתִּים, שְׁהֵן אֲרַבְעֵי. וַיְצִיאֹת הַשֶּׁבֶת שְׁתִּים, שְׁהֵן אֲרַבְעֵי. מְרֵאוֹת פִּירוּשׁ בֵּרְטִנּוֹרָא

מעלין עליו שכר כעושה מצוה. דכתיב בעריות (ויקרא י"ח) ונכרתו הנפשות, ואומר (שם) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וכמך ליה לא תקרבו לגלות ערות, הרי שמי שיושב ואינו מגלה ערוה הכתוב קוראו עושה מצוה, וכתיב ביה וחי בהם, כדרך שהעניש כרת במי שעושה עבירה. וזה דוקא במי שבא עבירה לידו וכבש יצרו ולא עשאה, כיוסף הצדיק וכיוצא בו:

טז לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. כגון פרשת שקצים ורמשים כדי להרבות שכר כשהן בדילים מהם, אע"פ שבלאו הכי לא היו אוכלין אותן שנפשו של אדם קצה בהן; למען צדקו. להצדיק את ישראל ולכות אותן;

מסכת שבועות

א א שְׁבוּעוֹת, שְׁתִּים כְּתוּבִי בְּקֵרָא בְּחֵדָּי (ויקרא ה') או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב. אוכל, להטיב. לא אוכל, להרע, שמענה את עצמו. וה"ה לכל דבר שהוא חין ולא להאב, דלהרע או להטיב להאב משמע: שהן ארבע. יש לרבות עוד שתיים אחרים דלא כתיבי, והן, חין ולא דלשעבר. כמו אכלתי ולא אכל, או לא אכלתי ואכל: ידיעות הטומאה. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא (שם), האמור בויקרא אצל מומאת מקדש וקדשיו: שתיים.

משניות מבוארות – קהתי

כל אדם רוצה לישא אשה, וכן המשפטים שבין אדם לחבירו, אלא אם לא היו אותן מצוות כתובות בתורה, לא היו ישראל זוכים בהם ולא היו מקבלים עליהם שכר טוב. אבל עתה באומרם, שהם עושים המצוות לשמו, יהיה להם שכר טוב בעמלם (ענין "מלאכת שלמה").

מ ס כ ת ש ב ו ע ו ת

ב א ו ר מ ש נ ה א

ארבעה סוגי שבועות הם, שהאדם נשבע מעצמו: א) "שבועת ביטוי" כמו שכתוב (ויקרא ה, ד): "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב", כגון שנשבע שיאכל או שלא יאכל. ב) שבועת שווא. כמו שכתוב (שמות כ, ז): "לא תשא את שם ה' אלהיך לשווא" כגון שנשבע על אבן שהוא זהב. ג) שבועת העדות. כמו שכתוב (ויקרא ה, א): "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה, והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו", היינו עדים שידעו עדות ממון, שאחד חייב לחברו כסף, ודרש מהם התובע שיבואו ויעידו לו בבית דין, והם נשבעו לו שאינם יודעים לו כל עדות. ד) שבועת הפיקדון. כמו שכתוב (ויקרא ה, כא-כב): "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה, וכיחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או ענשק את עמיתו. או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר" היינו שאדם כופר בממון שיש לחברו כירו, ונשבע לו שאין לו אצלו כלום. מלבד ארבע שבועות אלו, יש בהן צד שווה, שאדם נשבע מעצמו, כפי שהזכרנו לעיל, יש שבית הדין מחייבים את התובע או את הנתבע להישבע, ושבועה זו נקראת "שבועת הדיינים". מסכתנו עוסקת בפרטי הדיינים של כל סוגי השבועות הללו. ברם, בשני הפרקים הראשונים עוסקת מסכתנו בדניי העלם טומאה, וזה כנראה משום שבאותה פרשה המדיברת בענין שבועת ביטוי ושבועת העדות כתוב גם בענין העלם טומאה (ויקרא ה, ב): "או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא, ונעלם ממנו והוא טמא ואשם", שכן ככולן יש חיוב קרבן עולה ויורד (העשירי מביא קרבנו מן הצאן, העני מביא שתי תורים או שני בני יונה, ומי שאין ידו משגת לשתי תורים או לשני בני יונה מביא עשירית האיפה סולת לחטאת). משנתנו, המעשה הראשונה של המסכת, מונה ארבעה סוגי הלכות שיש בהם צד שווה: "שתיים שוין ארבע", ושניים מסוגי הלכות אלו הם דיני שבועת הביטוי ודיני העלם טומאה, שמסכתנו דנה בהם, כפי שיבואר.

שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים – שתי שבועות "ביטוי" כתובות בפירוש בתורה, שאם אדם נשבע ועבר עליהן, חייב קרבן, שנאמר (ויקרא ה, ד): "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב", ומשמעו של הכתוב, שנשבע על העתיד להרע לעצמו, כגון שנשבע "שבועה שלא אוכל", או להטיב לעצמו, כגון: "שבועה שאוכל"; שְׁהֵן אֲרַבְעֵי – שחכמים

מִצְוָה – שניתנת לו נפשו, כמו שכתוב "וחי בהם". רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר רַבִּי אֹמְרִי: הָרִי הוּא אֹמְרִי – הרי הכתוב אומר: "רַק חֹק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ" ולא תאכל הנפש עם הבשר", וְמָה אִם הַדָּם שֶׁנִּפְשׂוּ שֶׁל אָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ – שהאדם מטבעו כוחל בו, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ – ואינו אוכלו, מִקְבֵּל שָׂכָר – שנאמר (דברים יב, כח): "למען ייטב לך ולבניך אחרוך עד עולם", גָּזַל וְעֲרִיזוֹת, שֶׁנִּפְשׂוּ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶן וּמִחֲמַדְתָּן – שהאדם מטבעו נמשך אחריהם ותומך אותם, הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן, עַל אַחַת כְּפֹה וְכִמְהָ שְׂוִיפָה לֹא וְלִדְרוֹתָיו וְלִדְרוֹת דּוֹרוֹתָיו, עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת – שזכויותיו הן מרובות מאד.

ב א ו ר מ ש נ ה ט ז

משנתנו מסיימת מסכת מכות בדברי אגדה, שהם המשך למשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד, שניתנה תורה לישראל, והוזהרו על הרבה מצוות, כדי שתריבנה זכויותיהם על ידי קיום התורה והמצוות.

רַבִּי חֲנִינְיָא בֶּן עֲקִישָׁי אֹמְרִי: רִצָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל – להרבות שכרם, לְפִיכָּךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת

– הרבה להם אזהרות ומצוות "לא תעשה", אף בדברים שהאדם מטבעו בדל מהם, שהואיל ופורשים מהם משום שכן צוותה התורה, הרי זכויותיהם מרובות, שֶׁנֶּאֱמָר: "ה' חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ – להצדיק את ישראל ולזכותו, לכן יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר" – הרמב"ם בפירושו כותב: "מעיקרי האמונה בתורה, כשיוקיים אדם מצוה מתי"ג מצוות כראוי וכהוגן, ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים, אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה, הנה זכה בה לחיי העולם הבא. ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותן הרבה, אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהן על מתכונתה ושלמותה, ובעשותו אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה. וממה שיראה על העיקר הזה, מה ששאל רבי חנניא בן תרדיון: מה אני לחיי עולם הבא? והשיבו לו: כלום בא מעשה לידך, כלום נודמך לך לעשות מצוה כהוגן? על כך השיב: כי נודמנה לו מצות צדקה על דרך שלמות ככל מה שאפשר, וזכה לחיי העולם הבא. ויש מפרשים דברי רבי חנניא בן עקשיא: שהמצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אין צריך שיצוים ה' בתורה, שהרי

מסכת שבועות פרק ראשון משנה ב

נגעים שנים, שהן ארבעה.

ב כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים – הרי זה בעולה ויורד. יש בה ידיעה בתחלה, ואין בה ידיעה בסוף – שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה, עד שיודע לו ויביא בעולה ויורד.

פירוש ברטנורא

כתיבי בקרא. רכתיב (שם) ונעלם ממנו והוא טמא, משמע שנעלמה ממנו טומאה ועל ידי אותו העלם אבל בשר קודש, הרי אחת. או נכנס למקדש, הרי שנים: שהן ארבע. יש לרבות עוד שנים חובבים אחרים. העלם קודש, והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה: יציאות השבת. הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, ילפינן מקרא מן ויצו משה ועבדו קול במחנה וגו' (שמות י"ז), לא תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים: שנים. אחת לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל הפחץ והוציאו, ואחת לעומד בפנים ונטל הפחץ ממקומו והוציאו לחוץ: שהן ארבע. יש להוסיף עוד שנים דהכנסה, אע"פ דלא כתיבי שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה, כך הקפידה על ההכנסה. אחת לעומד בפנים והוציאו ידו לחוץ ונטל הפחץ והכניס, ואחת לעומד בחוץ ונטל הפחץ ממקומו והושיטו לפנים והניחו: מראות נגעים שנים כתיבי בקרא (ויקרא י"ג), שאת ובהרת: שהן ארבע. תולדה דשאת ותולדה דבהרת, דלא כתיבי בקרא בהדיא:

ב שיש בה ידיעה בתחלה. אידעות הטומאה קאי. ואידי דוטרמי מיליהו מפרש להו ברישא והדר מפרש שבועות דנפיש מיליהו. ויציאות ומראות, כל חדא והדא מיפרשא במסכת דידה, להכי לא פרשינהו בהאי מסכתא. ולא תנינהו הכא אלא משום דרמו להרדי בשנים שהן ארבע: ידיעה בתחלה. שידע שנטמא: וידיעה בסוף. משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש בהעלם ויצא, נודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס: והעלם בינתיים. כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש, או נכנס למקדש ונעלמה ממנו טומאה או מקדש: הרי זה בעולה ויורד. עולה לעשיר, ויורד לעני. עשיר מביא חטאת בהמה, ועני חטאת העוף, ודל שבדלים עשירית האיפה, והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום: שעיר הנעשה בפנים. שעיר של יום הכפורים שמביא מדמו לפנים: תולה. להנין עליו מן היסורין: עד שיודע לו. שאכל קודש בטומאה וביא קרבן עולה ויורד:

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ב

כבר הוכרנו בהקדמה לבאור משנה א, ששני הפרקים הראשונים במסכתנו עוסקים בדיני "ידיעות הטומאה"; וסודרו בתחילת המסכת, משום שדינים אלו מועטים הם. אחר כך נשנים בשאר פרקי מסכתנו דיני שבועות, שהם מרובים, והם אמנם עיקר המסכת. יתר העניינים שנימנו במשנה א, מפורשים במסכתות מיוחדות: "יציאות השבת" במסכת שבת, ו"מראות נגעים" במסכת נגעים. ומשנתנו מתחילה, איפוא, ללמד ענייני "ידיעות הטומאה". וכפי שבארנו במשנה הקודמת, המדובר הוא בשגגת "טומאת מקדש וקדשיו", היינו בטמא שנכנס בשוגג למקדש, או שאכל בשוגג קדשים, כשטומאתו עליו.

פ'ל – טומאת מקדש וקדשיו, כפי שבארנו לעיל, **שְׁשֵׁשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה** – שקודם שאכל את הקודש או נכנס למקדש ידע שנטמא; ובגמרא מבארים, כגון שידע שנגע בשרץ מת, אף על פי שלא ידע שבנטמא בנגיעה זו, שכן ידיעת בית רבו (שלמה שם, שהשרץ שנטמא את הנוגע בו, אלא שלא נזכר בוה) נשמה ידיעה (שבועות ה, א; גמרא ודמ"ט); ו**יְדִיעָה בְּסוּף** – ולאחר שאכל את הקודש או לאחר שיצא מהמקדש, נזכר בטומאתו, ו**הָעֵלֶם בְּנִתְיָם** – ובשעה שאכל את הקודש, או בשעה שנכנס למקדש, נעלמה ממנו טומאתו, **הָרִי זֶה בְּעוֹלָה וְיֹרֵד** – חייב הוא להביא קרבן עולה ויורד, היינו קרבן שהוא עולה לעשיר ויורד לעני, כמו שכבר בארנו בהקדמה למשנה א, שכן העשיר מביא חטאת בהמה, העני – חטאת העוף, ודל שבדלים – עשירית האיפה סולה, והיא נקראת "מנחת חוטא" (עין ויקרא ח). – קרבן זה בא לכפר על שגגתו. **יֵשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, וְאִין בְּהַ יְדִיעָה בְּסוּף** – שאמנם קודם שאכל את הקודש או נכנס למקדש ידע שנטמא, אבל אחר כך שכח שנטמא, ואף לאחר שאכל את הקודש או לאחר שיצא מהמקדש לא נזכר בטומאתו, והרי אינו מביא קרבן לכפרת שגגתו, **שְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה בְּפָנִים** – שעיר של יום הכיפורים, שכהן גדול זורק דמו בקדשי הקדשים, כמו שכתוב (ויקרא טו, טו-טז): "ושחט את שעיר החטאת אשר עלם והביא את דמו אל מבית הפרוכת... וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל"... **וְיוֹם הַכַּפּוּרִים** – עצמו, יחד עם השעיר, **תּוֹלָה** – דוחה את עונו על שגגתו, **עַד שְׁיִנְדַע לּוֹ** – שאכל את הקודש או נכנס למקדש בטומאה, ו**יְבִיא בְּעוֹלָה וְיֹרֵד** – ויביא קרבן עולה ויורד, כמבואר לעיל. בגמרא מבואר: "מינין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה? תלמוד לומר (שם): "וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם" – חייבי חטאות במשמע" (הראוי לבוא לידי חטאת, לכשתודע לו ידיעה בסוף – דמ"ט). ועוד מבואר בגמרא (שבועות ח, ב): "וכי מאחר שאינו מכפר (שאינו השעיר מכפר), למה תולה? אמר רבי זירא: לומר, שאם מת, מת בלא עוון. אמר לו רבא: אם מת,

הוסיפו עליהן על פי מדרש הכתובים, עוד שתי שבועות, שחייבים עליהן, אף שאינן מפורשות בתורה, והיינו שנשבע על העבר, כגון "שבועה שאכלתי" או: "שלא אכלתי". **יְדִיעוֹת הַטְּמָאָה שְׁתַּיִם** – אדם שנטמא, ונעלמה ממנו טומאתו, היינו שידע שנטמא ואחר כך שכח, ואכל קודש או נכנס למקדש כשהוא טמא, הרי לאחר שנודע לו הדבר, חייב הוא להביא קרבן עולה ויורד (עין ויקרא ה, ב). כמו שהזכרנו לעיל בהקדמה. דיני טומאה זו נקראים בלשון המשנה "ידיעות הטומאה", לפי שאין אדם חייב עליה קרבן אלא אם כן ידע תחילה שנטמא, ואחר כך נעלמה ממנו. משנתנו באה ללמד, שבתורה מפורשות שתי "ידיעות הטומאה" שחייבים עליהן קרבן, שכתוב (ויקרא ה, ב): "ונעלם ממנו והוא טמא", ומשמע: שנעלמה ממנו טומאתו, ועל ידי כך אכל בשר קודש, הרי אחת; או נכנס למקדש, הרי שתיים: **שְׁהֵן אֲרָבַע** – שדרשו חכמים מריבוי הכתובים והוסיפו עליהן עוד שתיים, היינו, שהיה זוכר שהוא טמא, אלא שנעלם ממנו שזה קודש ואכלו, או שנעלם ממנו שזה מקדש ונכנס לתוכו, כמבואר להלן (**פרק ב משנה א**). **יְצִיאוֹת הַשֶּׁבֶת שְׁתַּיִם, שְׁהֵן אֲרָבַע** – במסכת שבת (צו, ב) למדים מן הכתוב "ויצו משה ועבדו קול במחנה" (שמות לו, ו) שאסור בשבת להוציא חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים, ושני איסורי הוצאה הם המפורשים בתורה: א. העומד ברשות הרבים ומושיט ידו לרשות היחיד ונוטל חפץ משם ומוציאו לרשות הרבים; ב. העומד ברשות היחיד, ונוטל דבר משם ומוציאו לרשות הרבים. וחכמים למדו, שיש להוסיף עוד שניים, והם איסורי הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד, שאינם מפורשים בתורה, היינו: א. העומד ברשות היחיד ומושיט ידו לרשות הרבים ומכניס משם חפץ לתוך רשות היחיד; ב. העומד ברשות הרבים ונוטל שם חפץ ומכניסו לרשות היחיד (עין משנה שבת א, א). **מְרָאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם, שְׁהֵן אֲרָבַע** – שכתוב בתורה (ויקרא יג, א-ב): "אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או פגחת או בהרת והיה בעור בשרו נגע צרעת, והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים. וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפח לבן ומראה הנגע עמוק מעור בשרו, נגע צרעת הוא, וראהו הכהן וטימא אותו" – ובאה המשנה להשמיע ששני מראות נגעים כתובים בפירוש בתורה, שהמצורע מביא עליהם קרבן לטהרתו, והם: א. שאת; ב. בהרת, וחכמים הוסיפו עליהם עוד שניים שלמדו מהכתוב (שם): "או פגחת", והם: התולדה של שאת, והתולדה של בהרת. מראות אלו נבדלים ביניהם בלבן שבנגע: שאת לבנה כקרום הביצה, תולדתה – כצמר לבן; בהרת לבנה כשלג, תולדתה – כסיד ההיכל (עין נגעים א, א).

ג אין בה ידיעה בתחלה, אבל יש בה ידיעה בסוף – שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר (במדבר כט, יא): "מלבד חטאת הכפרים"; על מה שנה מכפר, זה מכפר: מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה, אף החיצון אין מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה.

ד ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף – שעירי הרגלים ושעירי ראשי חודשים מכפרים; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: שעירי הרגלים מכפרין, אבל לא שעירי ראשי חודשים. ועל מה שעירי ראשי חודשים מכפרין? על הטהור שאכל את הטמא. רבי מאיר אומר: כל השעירים כפרתן שנה – על טמאת מקדש וקדשיו. היה רבי שמעון אומר: שעירי ראשי חודשים מכפרין על הטהור שאכל את הטמא; ושל רגלים מכפרין על שאין בה ידיעה

פירוש ברטנורא

ג אין בה ידיעה בתחלה. שלא ידע בטומאה זו מימיו, זה לא בא לכלל קרבן עוד לעולם. שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בו ידיעה בתחלה: שעיר הנעשה בחוץ. הקרב במזבח החיצון במוספין של יום"כ: ויום הכיפורים עצמו מכפר עם השעיר: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ (במדבר כ"ט) שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים, וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפנים, והקישן הכתוב, ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו בא אלא על דבר שיש בו ידיעה, ומאי ניהו ידיעה, בתחלה, כדילפינן מקרא דכתיב לכל חטאתם, דמשמע לאותם שיבואו לכלל חטאת כשתהיה להם ידיעה בסוף, ואי אפשר לבא לכלל חטאת אלא"כ היתה לו ידיעה בתחלה, אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על שיש בו ידיעה, ומאי ניהו, ידיעה בסוף ולא בתחלה ולא איתא לכלל קרבן, ומכפר זה כפרה גמורה בלא תליה:

ד שעירי הרגלים. בכל הרגלים נאמרו שעירי חטאת במוספין: ושעירי ראשי חודשים מכפרים. דכתיב בשעיר ראש חודש (שם כ"ה) לחטאת לה, חטא שאין מכיר בו אלא ה' שעיר זה יהא מכפר, והיינו שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. ושעירי רגלים יליפין משעיר ר"ח בהקיש, דשעיר הוה מצי למכתב ככולהו רגלים, וכתב ושעיר, וא"ו מוסיף על ענין ראשון, להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרים: כל השעירים כפרתן שנה. כל שעירי המוספין, בין שעירי רגלים בין שעיר ר"ח בין שעיר הנעשה בחוץ ביום"כ, כפרתן שנה, שהם מכפרין בין על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בין על שאין

משניות מבוארות – קהתי

נדע לו כלל שנטמא ואכל את הקודש או נכנס למקדש בטומאה, **שעירי הרגלים** – שעירי החטאות שמקריבים במוספי הרגלים, שכן בפסח כתוב (במדבר כה, כב): "ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם", ובחג השבועות כתוב (שם שם, ז): "שעיר עזים אחד לכפר עליכם", ובחג הסוכות כתוב בכל יום (במדבר כט): "ושעיר עזים אחד חטאת" או "ושעיר חטאת אחד", **ושעירי ראשי חודשים** – שעירי החטאות שמקריבים במוספי ראשי חודשים, שכתוב בראש חודש (במדבר כה, טו): "ושעיר עזים אחד לחטאת"; כל אלה **מכפרים** – על שגתו זו; **דברי רבי יהודה** – בגמרא מבואר טעמו של רבי יהודה, שכתוב בשעיר ראש חודש: "לחטאת לה" – חטא שאין מכיר בו אלא ה', יהא שעיר זה מכפר, והיינו שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף; ושעירי הרגלים הוקשו לשעירי ראשי חודשים, שכן כתוב בהם "ושעיר", וא"ו מוסיף על ענין ראשון, לומר: "מה שעירי ראשי חודשים אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אף שעירי הרגלים אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף" (גמרא שבועות ט, ב). **רבי שמעון אומר**: **שעירי הרגלים מכפרין** – על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, **אבל לא שעירי ראשי חודשים** – שכן אלה מכפרים על שגתו אחרות. **ועל מה שעירי ראשי חודשים מכפרין? על הטהור שאכל את הטמא** – שאכל בשוגג בשר קודש טמא. **רבי מאיר אומר**: **כל השעירים** – כל שעירי המוספים, בין שעירי ראשי חודשים, בין שעירי הרגלים, ובין השעיר הנעשה בחוץ ביום הכיפורים, **כפרתן שנה** – שכולם מכפרים על טמאת מקדש וקדשיו – בין על שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, בין על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, בין על הטהור שאכל את הטמא. ונפקא מינה לטומאה שאיננה בין מוסף זה למוסף זה. ברם, שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים – אף לדעת רבי מאיר – תולה על שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, כמו ששינו במשנה ב; וכן מובא בגמרא (שבועות י, א): "ומודה רבי מאיר בשעיר הנעשה בפנים, שהוא אינו מכפר כפרתן, והן אינן מכפרין כפרתו: הוא אינו מכפר כפרתן – כפרה אחת מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות; הן אינן מכפרין כפרתו – אמר קרא: "אחת בשנה", כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה". **היה רבי שמעון אומר**: **שעירי ראשי חודשים מכפרין על הטהור שאכל את הטמא**; ושל רגלים **מכפרין**

מיתה ממרקת (מכפרת עוונותיו)! אלא אמר רבא: להגן עליו מן היסורין" (שאף על פי שאינו יודע שחטא, יש לו לדאוג, שכל השוגגים צריכים כפרה לכשידעו. הרי שקודם ידיעה ענושים הם. – רש"י).

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמדנו, מהי כפרתו של אדם, שלא ידע בכלל שהוא טמא ואכל את הקודש או נכנס למקדש, ואחר כך נודע לו, שבשנה שאכל את הקודש או נכנס למקדש היה טמא, והרי בכגון זה אינו מכיר קרבן לעולם, שאין קרבן בא על שגת טומאת מקדש וקדשיו אלא אם כן יש בה ידיעה בתחילה וידיעה בסוף והעלם בינתיים, כפי ששינו במשנה הקודמת. **אין בה ידיעה בתחילה** – שלא ידע כלל בתחילה שנטמא, וכגון שנגע בשרץ מת, ולא למד מעולם, שהזנוע בשרץ נטמא, וזה אפשר בתינוק שנשבה לבין הנכרים (גמרא; ומביא; "חוטפות יום טוב"), **אבל יש בה ידיעה בסוף** – שלאחר שאכל קדשים, או נכנס למקדש אמרו לו שנטמא, וחטא בזה שאכל קדשים או נכנס למקדש בטומאה, **שעיר הנעשה בחוץ** – שעיר עזים שמביאים ביום הכיפורים לקרבן מוסף, והוא קרב על המזבח החיצון, דהיינו על מזבח הנחושת שבעזרה, **יום הכפורים** – היום עצמו, יחד עם השעיר, **מכפר** – עליו, **שנאמר** – בשעיר של מוסף יום הכיפורים: "שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים" – כלומר, מלבד השעיר הנעשה בפנים, הרי בא הכתוב להקיש את השעיר הנעשה בחוץ לשעיר הנעשה בפנים, וללמדך כי **על מה שנה מכפר, זה מכפר**: **מה הפנימי** – השעיר הנעשה בפנים, **אין מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה** – היינו ידיעה בתחילה, כמו ששינו במשנה הקודמת, ששעיר הנעשה בפנים תולה, שכן כתוב בו: "וכפר על הקודש... לכל חטאתם", ומשמע לאותם שיבואו לידי חטאת, ואי אפשר לבוא לידי חטאת אלא אם כן היתה לו ידיעה בתחילה, **אף החיצון** – השעיר הנעשה בחוץ, **אין מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה** – היינו ידיעה בסוף; וכיון שאינו בא לכלל קרבן, הרי הוא מכפר לו כפרה גמורה.

ב א ו ר מ ש נ ה ד

משנתנו באה ללמד, במה מתכפר האדם שנטמא ואכל את הקודש או נכנס למקדש בטומאה, ולא היתה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. **ועל שאין בה ידיעה** – על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה, **לא בתחילה** – כמו שבארנו במשנה הקודמת, **ולא בסוף** – שלא

מסכת שבועות פרק ראשון משנה ו

לא בתחלה ולא בסוף; וְשֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים מִכֶּפֶר עַל שְׁאִין בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, אֲבָל יֵשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּסוּף. אָמְרוּ לוֹ: מָהוּ שִׁיקְרָבוּ זֶה בְּזֶה? אָמַר לָהֶם: יִקְרְבוּ. אָמְרוּ לוֹ: הוֹאִיל וְאִין בְּפִרְתָּן שׁוּה, הֵיאָךְ קָרְבִין זֶה בְּזֶה? אָמַר לָהֶן: בְּלָן בְּאִין לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו.

ה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשְׁמֹ: שְׁעִירֵי רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים מִכְּפָרִין עַל הַטְּהוֹר שְׁאֲכַל אֶת הַטְּמֵא; מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שֶׁל רְגָלִים, שְׁמִכְפָּרִין עַל הַטְּהוֹר שְׁאֲכַל אֶת הַטְּמֵא, וְעַל שְׁאִין בְּהַ יְדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוּף; מוֹסִיף עֲלֵיהֶם שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁהוּן מִכְּפָרִין עַל הַטְּהוֹר שְׁאֲכַל אֶת הַטְּמֵא, וְעַל שְׁאִין בְּהַ יְדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוּף, וְעַל שְׁאִין בְּהַ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, אֲבָל יֵשׁ בְּהַ יְדִיעָה בְּסוּף. אָמְרוּ לוֹ: מָהוּ שִׁיקְרָבוּ זֶה בְּזֶה? אָמַר לָהֶם: הֵן. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, יִהְיוּ שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים קָרְבִין בְּרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, אֲבָל הֵיאָךְ שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קָרְבִין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, לְכַפֵּר בְּפִרְהָ שְׁאִינָה שְׁלָה? אָמַר לָהֶן: בְּלָן בְּאִין לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו.

ו וְעַל זֶדוּן טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁיו – שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה בְּפָנִים וְיוֹם הַכַּפּוּרִים מִכְּפָרִין. וְעַל שְׁאָר עֲבֹרוֹת שֶׁבְּתוֹרָה:

פירוש ברטנורא

בה ידועה לא בתחלה ולא בסוף, בין על טהור שאכל את הטמא, ונפקא מינה לטומאה שאורעה בין זו לזו. אבל שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים לא נחלקו עליו שהוא תולה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידועה בסוף, כדאמרינן: היה ר' שמעון אומר. האי דהדר נקט לה, משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה: מהו שיקרבו. אם אבד שעיר שהופרש ליום הכפורים, ונתכפרו באחר, ונמצא זה ברגל או בר"ח, מהו שיקרב לשם שעירי של יום: אמרו לו הוואיל ואין בפרתן שוה. ר' מאיר הוא דקאמר ליה לרבי שמעון, בשלמא אי אמרת כולן כפרתם שוה, יקרב, שהרי כולן כפרה אחת הן מכפרים, אלא לדידך, זו שהופרשה לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף היאך יקרב ברגל לכפר על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, או בר"ח לכפר על הטהור שאכל את הטמא: לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. וכיון דבזה שוין, אע"פ שכפרתן חלוקות יכול הוא ליקרב: ה משמו. של ר' שמעון. וסתם ר' שמעון הוא ר' שמעון בן יוחאי:

ו ועל זדון טומאת מקדש וכו'. סתמא דתלמודא נקיט לה: שעיר הנעשה בפנים ויוה"כ מכפר. דכתיב (ויקרא ט"ז) ומפשיעהם לכל המאתם, ופשיעים אלו

משניות מבוארות – קהתי

ולא בסוף, מוסיף עליהם – על שעירי ראשי חדשים ושעירי הרגלים, שעירי של יום הכפורים – הנעשה בחוץ, שהן מכפרין – כלומר שהוא מכפר (משנתנו נקטה כאן לשון רבים מתוך שגרת הלשון שבטווייתנו). על הטהור שאכל את הטמא – כשעירי ראשי חדשים, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף – כשעירי הרגלים, ועל שאין בה ידיעה בתחלה, אב"ל יש בה ידיעה בסוף – נוסף על הכפרות דלעיל. אמרו לו – חכמים לרבי שמעון: מהו שיקרבו זה בזה? – מבואר במשנה הקודמת. אמר להם: הן – כן הדבר, שקרבים הם זה בזה. אמרו לו: אם כן, יהיו של יום הכפורים קרבין בראשי חדשים – שכן שעיר של יום הכיפורים מכפר גם על הטהור שאכל את הטמא, כשעירי ראשי חדשים, אב"ל היאך שעירי של ראשי חדשים קרבין ביום הכפורים – כגון שאבד שעיר שהופרש למוסף של ראש חודש, ונמצא ביום הכיפורים כיצד אפשר להקריבו לשם קרבן המוסף של יום הכיפורים, והלא שעיר זה בא לכפר בפירה שאינה שלה – שהרי השעיר של ראש חודש אינו מכפר אלא על הטהור שאכל את הטמא, ואילו השעיר של יום הכיפורים בא לכפר גם על הטמא שאכל קדשים או נכנס למקדש ולא נודע לו שהוא טמא אלא בסוף, וכן על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. אמר להן: בלן באין לכפר על טמאת מקדש וקדשיו – כל השעירים באים לכפר על שגגת טומאת מקדש וקדשיו, ולפיכך קרבים הם זה בזה.

באור משנה ו

במשניות הקודמות למדנו, במה מתכפר אדם שנטמא ואכל בשוגג קדשים, או נכנס בשוגג למקדש, כשטומאתו עליו. משנתנו מוסיפה ללמד, במה מתכפר הטמא שאכל קדשים או נכנס למקדש בנזיד. ואמנם כשהתרו בו, הריהו מתכפר בעונש מלקות, אבל במשנתנו מדובר כשלא התרו בו.

ועל זדון טמאת מקדש וקדשיו – מי שהיה טמא, ונכנס במזיד למקדש, או אכל במזיד קדשים, ולא התרו בו, כמו שבארנו לעיל, שעיר הנעשה בפנים – שעיר של יום הכיפורים, שדמו נזרק בקודש הקדשים על ידי הכהן הגדול, כמו שכבר בארנו במשנה ב, ויום הכפורים – עצמו, שניהם מכפרין – עליו, כשם שהם תולים על שגגת טומאת מקדש וקדשיו, שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה

באור משנה ה

משנה זו מוסיפה ללמדנו באותם העניינים שנישנו במשנה הקודמת.

רבי שמעון בן יהודה אומר משמו – של רבי שמעון, וסתם רבי שמעון שבמשנה הוא רבי שמעון בן יוחאי: שעירי ראשי חדשים מכפרין על הטהור שאכל – בשוגג, את הטמא – בשל קודש טמא, כמבואר במשנה הקודמת; מוסיף עליהם של רגלים – יתרים עליהם שעירי הרגלים, שמיכפרין על הטהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף – נוסף על כפרת שגגתו של הטהור שאכל את הטמא, מכפרים הם על שגגת טומאת מקדש וקדשיו, שאין בה ידיעה לא בתחילה

הקלות והחמורות, הירדנות והשנגנות, הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, פרתות ומיתות בית דין – שעיר המשתלח מכפר.

ז אחד ישראלים, ואחד כהנים, ואחד כהן מושת. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן מושת? אלא שדם הפך מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל, כך דם הפך מכפר על הכהנים; כשם שדודיו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל, כך דודיו של פך מכפר על הכהנים.

פירוש ברטנורה

מרדים: החמורות והקלות וכו'. כולה מתניתין מפרשה בגמרא הכי, בין קלות בין חמורות בין שעשאן במיד בין שעשאן בשוגג, אותן שעשאן בשוגג בין נודע לו ספיקן בין לא נודע לו ספיקן, כלומר בין נודע לו שבא לידו ספק חלב ואכלו בין שלא נודע לו שבא לידו ספק חלב. ואלו הן קלות, עשה ולא תעשה. ואלו הן חמורות, כריתות ומיתות ב"ד:

ז אחד ישראל אחד כהנים. הכי קאמר, אחד ישראל אחד כהנים ואחד כהן מושת מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות, ואין חילוק בניהם אלא שדם הפך מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו: כל מה ששעיר הפנימי מכפר על ישראל, דהיינו תלית ישראל על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף וזו טומאת מקדש וקדשיו, וכן כפרת שעיר החיצון פרו של כהן גדול הקרב ביה"כ מכפר על הכהנים: ר"ש אומר בשם. שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי, שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא בשעיר המשתלח, כך דם הפך בלא שום וידוי מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. איתר ליה וידויו של פך במקום וידו של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עבירות, ואין להם כפרה בשעיר המשתלח:

משניות מבוארות – קהתי

אָחַד יִשְׂרָאֵלִים, וְאָחַד כֹּהֲנִים, וְאָחַד כֹּהֵן מְוֹשֵׁת – בין ישראלים ובין כהנים ובין כהן מושת בשמן המשתח, היינו הכהן הגדול (עין משנה מכות ב.ו), כולם מתכפרים על עבירותיהם, כמבואר לעיל, בשעיר המשתלח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן מושת – כלומר, אין בין ישראלים לכהנים, אלא שדם הפך מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו – כבר בארנו במשניות הקודמות, שמביאים שלושה שעירים לחטאת ביום הכיפורים: א. שעיר שנעשה בפנים, והוא תולה על שגגת טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, כמבואר במשנה ב; וכן הוא מכפר על זדון טומאת מקדש וקדשיו, כמבואר במשנה הקודמת. ב. שעיר שנעשה בחוץ, והוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, שאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף (משנה ג). ג. שעיר המשתלח, והוא מכפר על שאר עבירות, כמבואר במשנה הקודמת. נוסף על השעירים הללו מקריב הכהן הגדול פר לחטאת, כמו שכתוב (ויקרא טו.ו): "והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו, וכפר בעדו ובעד ביתו, – ובא תנא קמא להשימענו, שאמנם בשאר העבירות שווים הם הכהנים לישעירי ישראלים, שהשעיר המשתלח מכפר עליהן; ומבואר בגמרא, שתנא קמא של משנתנו רבי יהודה הוא, הלומד מן הכתוב "וכפר את מקדש הקודש ואת אוהל מועד ואת המזבח יכפר, ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר" (ויקרא טו.ג), שהשוויו כולן לכפרה אחת, שמתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות (שבועות יג.ב); אבל בטומאת מקדש וקדשיו שווים הם מישעירי ישראלים, שעל ישראלים מכפרים השעירים הפנימי והחיצון, כמו שבארנו לעיל, ואילו על הכהנים מכפר פר החטאת (עין "תוספות יום טוב"). רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל – בטומאת מקדש וקדשיו, כמבואר לעיל, בלא שום וידוי. שהרי אין וידוי בשעיר הפנימי אלא בשעיר המשתלח, כך דם הפך מכפר על הכהנים – בטומאת מקדש וקדשיו בלא וידוי. ועל מה מכפר היודי שעל הפך? על הכהנים בשאר עבירות, שכן רבי שמעון סובר: כשם שדודיו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל – בשאר עבירות, כמבואר במשנה הקודמת, כך ודויו של פך מכפר על הכהנים – בשאר עבירות, ואינם מתכפרים בשעיר המשתלח. בגמרא מבואר טעמו של רבי שמעון, שכתוב (ויקרא טו.ז): "ולקח את שני השעירים", מקיש הכתוב שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים, מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים, על טומאת מקדש וקדשיו, שהרי כתוב בו (ויקרא טו.טו): "ושחט את שעיר החטאת אשר לעם", אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות. ברם, רבי יהודה סובר, שלא הקישם הכתוב אלא כדי שיהיו שווים במראה ובקומה ובדמים. לפי

ידיעה בסוף (משנה ב). בגמרא מבואר הטעם, שנאמר בשעיר הפנים (ויקרא טו.טז): "וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם", פשעים אלו המרדים, חטאות אלו השגגות. ועל שאר עבירות שפותרה – מי שעבר על שאר עבירות שבתורה: הקלות והחמורות – בין על עבירות קלות, ובין על עבירות חמורות; הירדנות והשנגנות – בין שעשאן במזיד ולא התרו בו, בין שעשאן בשוגג, הודע ולא הודע – בגמרא מבואר: "אותן שעשאן בשוגג, בין נודע לו ספיקן, בין לא נודע לו ספיקן", כלומר כגון שנודע לו לפני יום הכיפורים, שבא לידו ספק חלב ואכלו, וחייב הוא להביא קרבן אשם תלוי, אלא שלא הביא עד יום הכיפורים, או כגון שלא נודע לו לפני יום הכיפורים שאכל ספק חלב; – כך מתפרשת משנתנו בגמרא, לפי שנינו (כריתות ז.ז): "חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכיפורים, חייבין להביא לאחר יום הכיפורים", שנודע שאין יום הכיפורים מכפר עליהם, ומכאן שאין לפרש "הודע". שנודע לו שגגתו. – ואילו הן הקלות שזכרו לעיל במשנתנו? עשה ולא תעשה – מי שעבר על מצוות עשה, כגון שלא הניח תפלין, או שעבר על מצוות לא תעשה, כגון שאכל בשר טריפה; ואילו הן החמורות שזכרו לעיל? פרתות – שעבר עבירה שחייבים עליה כרת, כגון שאכל חלב, ומיתות בית דין – שעבר עבירה שחייבים עליה מיתת בית דין, כגון שעשה מלאכה בשבת, – על כל העבירות הללו, שעיר המשתלח מכפר – שנאמר בו (ויקרא טו.כא-כב): "וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם. ונתן אותם על ראש השעיר ושילח ביד איש עתי המדברה. ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה". בגמרא מבואר, שמשנתנו היא לדעת רבי יהודה הנשיא, שכן שנינו בכריתתא: "דבי אומר: על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה, בין לא עשה תשובה, יום הכיפורים מכפר, חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בבשר, שאם עשה תשובה, יום הכיפורים מכפר; ואם לאו, אין יום הכיפורים מכפר". ברם, ההלכה היא (לפי הרמב"ם), שאין שעיר המשתלח מכפר על החמורות, אלא אם כן עשה תשובה, אבל אם לא עשה תשובה, אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות (עין רמב"ם הל' תשובה א.ב).

ב א ו ר מ ש נ ה ז

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמדנו, במה מתכפרים הכהנים על עבירותיהם הקלות והחמורות, שעשו אותן במזיד ולא התרו בהן, או שעשו אותן בשוגג, וכן על טומאת מקדש וקדשיו; ותחלקו בזה תנאים. כפי שיבואר במשנה.

פ ר ק ש נ י

א ידעוּת הַטְּמֵאָה שְׁתִּים, שֶׁהֵן אַרְבַּע: נְטֵמָא וְיָדַע, וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטְּמֵאָה, וְזָכֹר אֶת הַקֹּדֶשׁ; נִעְלָם מִמְּנֵו הַקֹּדֶשׁ, וְזָכֹר אֶת הַטְּמֵאָה; נִעְלָמוּ מִמְּנֵו זֶה וְזֶה, וְאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשְׁאֵכַל יָדַע – הָרִי זֶה בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד. נְטֵמָא וְיָדַע, וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטְּמֵאָה, וְזָכֹר אֶת הַמִּקְדָּשׁ; נִעְלָם מִמְּנֵו הַמִּקְדָּשׁ, וְזָכֹר אֶת הַטְּמֵאָה; נִעְלָמוּ מִמְּנֵו זֶה וְזֶה, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע, וּמִשְׁצִיא יָדַע – הָרִי זֶה בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד.

ב אַחַד הַנִּכְנָס לְעֹזְרָה וְאֶחָד הַנִּכְנָס לְתוֹסַפַּת הָעֹזְרָה; שְׂאִין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֹזְרוֹת, אֲלֵא בְּמִלְךָ וְנִבְיֵא וְאוֹרִים וְתַמִּים, וּבִסְנֵה־רֵדִין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד, וּבִשְׁתֵּי תוֹרוֹת וּבִשְׁשֵׁי. וְבֵית דִּין מְהַלְכִין וְשְׁתֵּי תוֹרוֹת אַחֲרֵיהֶם, וְכָל

פירוש ברטנורא

ב א ידעוּת הַטְּמֵאָה. נְטֵמָא וְיָדַע שְׁנֵי טוּמְאָה או אַחֲרֵי כֵן: נִעְלָמָה מִמְּנֵו טוּמְאָה. וע"י אוֹתוֹ הַעֵלַם אֶבֶל קוֹדֶשׁ, הָרִי אַחַת. וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ, הָרִי שְׁתִּים. דְּכַתִּיב וְנִעְלַם מִמְּנֵו וְהוּא טוּמָא, מִשְׁמַע שְׁנֵי טוּמְאָה, וְלִפִּי שְׂאִינוֹ חַיִּב עֲלֵיהָ אֵלֶּא א"כ יָדַע בְּתַחֲלָה שְׁנֵי טוּמְאָה וְאֵלֶּא בְּנִעְלָמָה מִמְּנֵו, מִשּׁוֹם חָבִי קָרִי לֵה יְדִיעוּת: נִעְלָם מִמְּנֵו הַקֹּדֶשׁ או הַמִּקְדָּשׁ, וְאֶבֶל קוֹדֶשׁ או נִכְנַס לְמִקְדָּשׁ, וְזָכֹר לְטוּמְאָה. הָרִי שְׁתִּים אַחֲרוֹת דְּלֹא כְּתִיב: נִעְלָם מִמְּנֵו זֶה וְזֶה. אֵינוֹ מִמְּנֵו הַיְדִיעוּת, אֲלֵא הֵא קְמוּשְׁמַע לֹן דַּע"ג דְּבִשְׁעַת אֲבִילַת קוֹדֶשׁ או כְּנִסַּת מִקְדָּשׁ אֵינוֹ זָכֹר לֹא לְטוּמְאָה וְלֹא לְקוֹדֶשׁ, חַיִּב קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד: ב אַחַד הַנִּכְנָס לְעֹזְרָה. רַאשׁוֹנָה: וְאֶחָד הַנִּכְנָס לְתוֹסַפַּת. שְׁהוֹסִיפוֹ עֲלֵיהָ אַחֲרֵי כֵן: שְׂאִין מוֹסִיפִין וְכִי. לְפִיכָּךְ הִיא קְדוּשָׁה כְּרַאשׁוֹנָה: אֲלֵא בְּמִלְךָ. דַּאֲמַר קָרָא (שְׁמוֹת כ"ח) כָּכֵל אִשֶׁר אָנִי מֵרָאה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשֶׂה, קָרָא יִתִּירָא הוּא לְמַדְרַשׁ לְדוּרוֹת. וְיִבְמִי מִשֶׁה הוּא מִלְךָ וְנִבְיֵא וְאִחִיו כְּהֵן גְּדוֹל וְהוּוֹ שֵׁם אוֹרִים וְתוּמִים וְשְׁבָעִים וְקָנִים, אִף לְדוּרוֹת כֵּן: וּבִשְׁתֵּי תוֹרוֹת. בְּשֵׁנֵי לְחֵמֵי תוֹרָה. וְהוּוֹ נוֹשָׂאִים אוֹתוֹן בְּחִיָּקָה סְבִיב עַד סוֹף

משניות מבוארות – קהתי

הָרִי אַרְבַּע. נִעְלָמוּ מִמְּנֵו זֶה וְזֶה – הַטוּמְאָה וְהַמִּקְדָּשׁ, וְנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדַע – שֶׁהוּא טוּמָא וְשׁוֹה מִקְדָּשׁ, וּמִשְׁצִיא יָדַע – לְאַחַר שִׁיצָא מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ נוֹדַע לוֹ שֶׁנִּכְנַס לְמִקְדָּשׁ בְּטוּמְאָה, הָרִי זֶה בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד – כֹּל אֶחָד מֵאלוֹ חַיִּב קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד, כִּפִּי שְׁבָאֲרֵנוּ לַעֲלִיל. – מִשְׁנַתְנוּ מִנְתָּה אֵת אַרְבַּע יְדִיעוּת הַטוּמְאָה, שְׁשֵׁתִים מִהֵן מְפוֹרָשׁוֹת בְּתוֹרָה: א. "נְטֵמָא וְיָדַע וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטוּמְאָה וְזָכֹר אֶת הַמִּקְדָּשׁ". ב. "נְטֵמָא וְיָדַע וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטוּמְאָה וְזָכֹר אֶת הַמִּקְדָּשׁ". שֶׁכֵּן כְּתוּב (וַיִּקְרָא ה, ב): "וְנִעְלַם מִמְּנֵו וְהוּא טוּמָא", וּמִשְׁמַע שְׁנִעְלָמָה מִמְּנֵו טוּמְאָתוֹ. וְעוֹד שְׁתִּים, שְׁחַכְמִים דְּרִשׁוּ אוֹתוֹן מִמָּה שְׁכָתוּב פַּעַם שְׁנִייה (שֵׁם שֵׁם, ג): "וְנִעְלַם מִמְּנֵו וְהוּא יָדַע", וְהֵן: ג. "נִעְלַם מִמְּנֵו הַקֹּדֶשׁ וְזָכֹר אֶת הַטוּמְאָה". ד. "נִעְלַם מִמְּנֵו הַמִּקְדָּשׁ וְזָכֹר אֶת הַטוּמְאָה".

הַרְמַב"ם נֹתֵב: שִׁינֵי יֵשׁ בְּשִׁגְתָּ טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּשֹׂאֵר כְּרִיתוֹת, שְׁכֵל הַכְרִיתוֹת כִּיּוֹן שִׁגְגָה, וְנוֹדַע לוֹ בְּסוֹף חֲטָא, אִף עַל פִּי שְׁלֹא הִיֵּתָה לוֹ יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה, הָרִי זֶה חַיִּב חֲטָא; אֲבָל בְּטוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, אֵינוֹ מְבִיא קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד, עַד שֶׁתַּהִיָּה לוֹ יְדִיעָה לְטוּמְאָה וְיְדִיעָה לְקוֹדֶשׁ אוֹ לְמִקְדָּשׁ בְּתַחֲלִילָה, וְיְדִיעָה לְטוּמְאָה וְיְדִיעָה לְקוֹדֶשׁ אוֹ לְמִקְדָּשׁ בְּסוֹף, וְהַעֵלַם בִּינְתַיִים (כְּמַבּוּרָא בְּמִשְׁנַתְנוּ). וּמִנֵּין שְׁדִין שִׁגְגַת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי כֵּן הוּא? שֶׁהָרִי בְּשֹׂאֵר שִׁגְגוֹת נֹאֲמַר (וַיִּקְרָא ד, כז-כח): "בְּעִשְׂוֹתָה אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְאַשֶׁם, או הוֹדַע אֵלֶיךָ חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חֲטָאתָ" – כִּיּוֹן שִׁידַע בְּסוֹף, אִף עַל פִּי שְׁלֹא יָדַע בְּתַחֲלִילָה. וּבְטוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי נֹאֲמַר (וַיִּקְרָא ג, א): "וְנִעְלַם מִמְּנֵו וְהוּא יָדַע וְאַשֶׁם" – מֵאַחַר שֶׁנֹּאֲמַר: "וְנִעְלַם מִמְּנֵו", מְכַלֵּל הִיֵּתָה שֶׁם יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה, וְנֹאֲמַר: "וְהוּא יָדַע וְאַשֶׁם" – הֵא לְמַדַּת, שֶׁהוּא צָרִיךְ יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה וְיְדִיעָה בְּסוֹף, וְהַעֵלַם בִּינְתַיִים (הַל' שִׁגְגוֹת י"א, א).

באור משנה ב

בַּמִּשְׁנָה הַקּוֹדֶמֶת לְמַדְנֵו בְּעִינֵי הַטְּמָא שְׁנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ וְלֹא זָכַר שֶׁהוּא טוּמָא, או שְׁלֹא יָדַע שֶׁזֶה מִקְדָּשׁ. מִשְׁנַתְנוּ מִמְּסִיכָה בְּאוֹתוֹ עֵינָיו, וְהוּא בָּאָה לְמַדְנֵו תְּחוּמוֹ שֶׁל הַמִּקְדָּשׁ לְגַבֵּי דֵינֵו שֶׁל הַטְּמָא שְׁנִכְנַס לְתוֹכּוֹ.

אֶחָד הַנִּכְנָס לְעֹזְרָה – בֵּין שְׁנִכְנַס הַטְּמָא לְעֹזְרָה שְׁבַחְצוֹר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הֵיינוּ לְעֹזְרַת יִשְׂרָאֵל, וְאֶחָד הַנִּכְנָס לְתוֹסַפַּת הָעֹזְרָה – וּבֵינֵן שְׁנִכְנַס לְמִקְדָּשׁ שְׁהוֹסִיפוֹ עַל הָעֹזְרָה אַחֲרֵי כֵן, כְּגוֹן בִּימֵי הַמֶּלֶךְ יְהוֹשֻׁפַּט (עֵינֵין פְּסוּחִים צב, א), – הִרְהִיבוּ חַיִּיב קָרְבַּן. שְׂאִין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר – יְרוּשָׁלַיִם, לְהַרְחִיבָת תְּחוּמֵיהָ, וְעַל הָעֹזְרוֹת – שְׁבִיבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא בְּמִלְךָ וְנִבְיֵא וְאוֹרִים וְתַמִּים, וּבִסְנֵה־רֵדִין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד – כְּלוֹמַר עַל פִּיהֶם שֶׁל כָּל אֵלוֹ, שְׁכּוֹלֵם יִסְכִּימוּ לְכָךְ (בְּעִינֵין אוֹרִים וְתוּמִים עֵינֵין בְּאוֹרֵנוּ לְמַשְׁנֵה סוֹטָה טו, יב). שֶׁכֵּן כְּתוּב בְּמִשְׁכַּן (שְׁמוֹת כה, ט): "כָּכֵל אִשֶׁר אָנִי מֵרָאה אוֹתָךְ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת

הַגְּמֵרָא (וְיֹאֵם לוֹ, ב), הִיוּ שְׁנֵי וִידִיעִים עַל הַפֶּר, שֶׁכֵּן כְּתוּב בּו פַּעֲמִים (וַיִּקְרָא טז, א; י, א): "וּכְפָר בְּעָדוֹ וּבְעָד בִּיתוֹ", וְדִרְשׁוּ: כְּכַפֵּרַת דְּבָרִים הַכְּתוּב מִדְּבַר. כְּמִכָּן מְבֹאֵר כְּסוּגֵייתָנוּ (גְּמָרָא שְׁבוּעוֹת יד, א), שֶׁלְדַעַת רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנֵי הַיְדוּדִים וּמִתָּן הַדָּם, שְׁלוֹשׁ כְּפֻרוֹת הֵן, שֶׁהַכְּהֵנִים מִתְּכַפְּרִים שְׁנֵי כְּנַגַּד שְׁלוֹשׁ עֲבִירוֹת שִׁישְׂרָאֵל מִתְּכַפְּרִים בְּשַׁעֲרֵים: א. כְּנַגַּד שַׁעֲרֵי הַנֶּעֱשֶׂה בְּפָנִים, לְתַלּוֹת עַל שֵׁשׁ בַּה יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה וְאִין בַּה יְדִיעָה בְּסוֹף; ב. כְּנַגַּד שַׁעֲרֵי הַנֶּעֱשֶׂה בְּחוּץ, לְכַפֵּר עַל שְׂאִין בַּה יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה וְיֵשׁ בַּה יְדִיעָה בְּסוֹף; ג. כְּנַגַּד שַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלַּח, לְכַפֵּר עַל שֹׂאֵר עֲבִירוֹת. אֲבָל לְדַעַת רַבִּי יְהוּדָה, בֹּא וְיֹוֹדִי רַאשׁוֹן לְכַפֵּר עַל הַכְּהֵן הַגְּדוֹל עֲצוּמוֹ, וְהַיְדוּדִי הַשְּׁנִי – לְכַפֵּר עַל בִּיתוֹ וְאִחִיו הַכְּהֵנִים, "כִּרְתַּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: כֵּךְ הִיא מִידַת הַדִּין נוֹהַגַת – מוֹטֵב יִבּוֹא זָכַאי וְיִכְפֵּר עַל הַחַיִּיב, וְאֵל יִבּוֹא חַיִּיב וְיִכְפֵּר עַל הַחַיִּיב" (לְפִיכָּךְ מִתּוֹרָה וְיֹוֹדִי רַאשׁוֹן עֲלֵיו וְעַל בִּיתוֹ, וְלֹאֲחַר שְׁנַעֲשֶׂה זָכַאי בְּיֹוֹדִי, מִתּוֹרָה עֲלֵיו וְעַל אִחִיו, וְלַעֲלוֹם שְׁנֵי הַיְדוּדִים כְּפָרָה אַחַת הִיא. – רַשִׁ"י).

באור משנה א

לְאַחַר שֶׁלְמַדְנֵו בְּפִרְקָ הַקּוֹדֶם מֵה מְכַפֵּר עַל שִׁגְגַת טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, וְכֵן עַל דְּוֹן טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, בֹּא פִרְקָנוּ לְבֹאֵר פְּרִטֵי הַדִּינִים שֶׁל "יְדִיעוּת הַטוּמְאָה". יְדִיעוּת הַטְּמֵאָה שְׁתִּים, שֶׁהֵן אַרְבַּע – כְּמוֹ שְׁנִינֵו וּבְאֲרֵנוּ לַעֲלִיל (פִּרְקָ א מְשׁוּנָה א), כִּיצַד? נְטֵמָא וְיָדַע – שְׁנִטְמָא (עֵינֵין "תוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב"), וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטְּמֵאָה – וְשַׁכַּח אַחַר כֵּךְ שְׁנִטְמָא, וְזָכֹר אֶת הַקֹּדֶשׁ – אֲבָל יָדַע שֶׁהֵמָאֲכֵל שֶׁהוּא אוֹכֵל קוֹדֶשׁ הוּא; הָרִי אַחַת בִּיְדִיעוּת הַטוּמְאָה. נִעְלָם מִמְּנֵו הַקֹּדֶשׁ – או שְׁלֹא יָדַע שֶׁהֵמָאֲכֵל הוּא קוֹדֶשׁ, וְזָכֹר אֶת הַטְּמֵאָה – אֲבָל זָכַר, בְּשַׁעַה שֶׁאֲכַל, שֶׁהוּא טוּמָא; הָרִי שְׁתִּים. נִעְלָמוּ מִמְּנֵו זֶה וְזֶה – הַטוּמְאָה וְהַקֹּדֶשׁ, וְאֲכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָדַע – שֶׁהוּא טוּמָא וְשֶׁהֵמָאֲכֵל קוֹדֶשׁ, וּמִשְׁאֵכַל יָדַע – וְלְאַחַר שֶׁאֲכַל נוֹדַע לוֹ שֶׁאֲכַל קוֹדֶשׁ בְּטוּמְאָה, הָרִי זֶה – כֹּל אֶחָד מֵאלוֹ שְׁנֵימֵנוּ, חַיִּיב בְּעוֹלָה וְיֹוֹרֵד – קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד, כְּמוֹ שְׁבָאֲרֵנוּ בְּמִשְׁנֵה ב בְּפִרְקָ הַקּוֹדֶם, שֶׁהָרִי יֵשׁ כִּאֵן יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה וְיְדִיעָה בְּסוֹף וְהַעֵלַם בִּינְתַיִם. מִשְׁנַתְנוּ מוֹסִיפָה "נִעְלָמוּ מִמְּנֵו זֶה וְזֶה". לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁאִף כְּבִגְלוֹן זֶה חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה וְיֹוֹרֵד. בְּרַם, אִין זֶה מִמְּנֵין יְדִיעוּת הַטוּמְאָה. נְטֵמָא וְיָדַע, וְנִעְלָמָה מִמְּנֵו הַטְּמֵאָה – כְּמַבּוּרָא לַעֲלִיל, וְזָכֹר אֶת הַמִּקְדָּשׁ – אֲבָל יָדַע שֶׁזֶהוּ מִקְדָּשׁ, כְּשִׁנְכַס לְתוֹכּוֹ בְּטוּמְאָה, הָרִי שְׁלוֹשׁ בִּיְדִיעוּת הַטוּמְאָה. נִעְלָם מִמְּנֵו הַמִּקְדָּשׁ – לֹא יָדַע שֶׁזֶהוּ מִקְדָּשׁ, וְנִכְנַס לְתוֹכּוֹ, וְזָכֹר אֶת הַטְּמֵאָה – אֲבָל זָכַר שֶׁהוּא טוּמָא;

ישראל אחריהם; הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. וְכָל שְׂלֵא נַעֲשֶׂה בְּכָל אֱלוֹ, הַנִּכְנָס לְשָׁם – אֵין חֵיבִין עֲלֶיהָ. ג נִמְאָה בְּעוֹרָה וְנַעֲלָמָה מִמֶּנּוּ הַטְּמֵאָה, וְזָכוֹר אֶת הַמְּקַדֵּשׁ; נַעֲלָם מִמֶּנּוּ הַמְּקַדֵּשׁ, וְזָכוֹר לְטְמֵאָה; נַעֲלָם מִמֶּנּוּ זֶה וְזָה, וְהִשְׁתַּחֲוָה אוֹ שִׁשְׁשָׁה בְּכַדֵּי הַשְׁתַּחֲוָּא, בָּא לוֹ בְּאַרְבָּה – חֵיב, בְּקֶצֶרָה – פְּטוֹר. זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבַּמְקַדֵּשׁ, שְׂאִין חֵיבִין עֲלֶיהָ.

פירוש ברטנורה

הגבול שמקדשים, ושם אוכלים האחת ושורפים השניה, ועל פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת. והיינו דתנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. ומנחמיה בן חכליה גמר, דכתיב ביה (נחמיה י"ב) ואעמידה שתי תורות גדולות: ובשיר. השיר שהיו אומרים ארוממך ה' כי דליתני (ההלם ל'). ובית שני אע"פ שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים, הקדושה שקידש שלמה הבית בראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ועבודה נחמיה בן חכליה לזכר בעלמא הוה:

ג נטמא בעורה. וידע שנטמא והשתחוה בעולם זה כלפי פנים, אע"פ שלא שהה. או השתחוה כלפי חוץ, והוא דשהה כדי השתחוה. ושיעור השתחוה היא כדי שיקרא אדם פסוק זה בישבו, ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו להודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו. והוא פסוק בדברי הימים (ב' י'): **או שבה לו בארוכה.** שיצא לו דרך ארוכה שיש קצרה ממנו לצאת, ואפילו לא שהה תחלה, חייב: **ובקצרה פטור.** היכא דלא השתחוה ולא שהה, ויצא לו דרך קצרה, פטור: **זו היא מצות עשה שבמקדש.** ריש כאן וישלחו מן המתנה כל טמא: **שאין חייבין עליה בית דין,** פר העלם דבר. שאם שגגו ומעו בהוראה זו, והורו לו שיצא בארוכה, אין מביאין על שגגת הוראה זו פר העלם דבר של צבור:

משניות מבוארות – קהתי

שני, אף על פי שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים, נתקדש בקדושת הבית הראשון, שקדושה ראשונה, שקידש שלמה המלך את הבית הראשון, קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא, וכל מה שעשו עזרא ונחמיה בתורות ובשיר, כפי שהזכרנו לעיל, לא היה אלא לזכר בלבד (עיון גמרא שבועות טו, א).

ב אור משנה ג

משנתנו ממשיכה בהלכות "דיעות הטומאה", והיא באה ללמדנו פרטי דינים במי שנטמא בעורה.

נטמא בעורה – שנכנס לעזרה כשהוא טהור, ונטמא בתוך העזרה, **ונעלמה ממנו הטמאה** – ואחר כך שכח שנטמא, **וזכור את המקדש** – אבל זכור הוא, שהמקום שעומד בו הוא בית המקדש; **או נעלם ממנו המקדש** – ששכח שהוא בבית המקדש, **וזכור לטמאה** – אבל זכור הוא שנטמא; **או נעלם ממנו זה וזה** – ששכח שהוא שנטמא ושהוא בבית המקדש, **והשתחוה** – כלפי פנים, לאחר שנעלמה ממנו הטומאה או נעלם ממנו המקדש, אף שלא שהה כדי שיעור השתחוואה, **או שששה בכדי השתחוואה** – שלא השתחוה כלל אלא ששהה בעורה כדי שיעור השתחוואה, וכן אם השתחוה כלפי חוץ ושהה בכדי השתחוואה; – ושיעור השתחוואה הוא כדי שיקרא אדם בקצב בינוני (לא במהירות ולא באריכות) את הפסוק: "ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (דברי הימים ב, ז, ג); או שהוא **בא לו בארובה** – שיכול היה לצאת מן העזרה בדרך קצרה, ויצא בדרך ארוכה, ואפילו לא שהה תחילה קודם שיצא, – בכל אלו **חייב** – קרבן עולה ויורד, כדן טמא שנכנס למקדש. אבל **בקצרה** – שלא השתחוה ולא שהה בעורה בכדי השתחוואה לאחר שנטמא, אלא יצא מיד מן העזרה בדרך קצרה, **פטור** – מלהביא קרבן, שלא עבר כל עבירה. **זו היא מצות עשה שבמקדש** – לומר למי שנטמא בעורה, שיצא משם בדרך הקצרה, שנאמר (במדבר ב, ה): "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש", **שאין חייבין עליה** – שאין בית דין חייבין עליה פר העלם דבר של ציבור; שכן אם שגגו בית דין בהוראה והתירו בטעות דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, ורוב העם הלך ועשה על פי הוראתם זו, ואחר כך נודע לבית דין שטעו, אומרת התורה (ויקרא ד, יב): "והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת"; קרבן זה נקרא "פר העלם דבר של ציבור", – ובאה משנתנו להשמיע, שאם טעו בית דין, והורו שמותר לטמא לצאת בארוכה, אינם חייבים על שגגת הוראה זו פר העלם דבר של ציבור. וכך שנינו במסכת הוריות (פרק ב משנה ד): "אין חייבין (פר העלם דבר של ציבור) על עשה ועל לא תעשה שבמקדש" – "על עשה" כפי שלמדנו במשנתנו; "ועל לא תעשה" כגון בטמא שאסור לו להיכנס לבית המקדש, משום שנאמר

תבנית כל כלי, וכן תעשו, ודרשו: כן תעשו לדורות, והרי בימי משה היה הוא מלך ונביא, ואהרן אחיו כהן גדול, שכתוב בו (שמות כח, ל): "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים והיו על לב אהרן", והיו שבעים זקנים (גמרא ורש"י שבועות טו, א). ויש מפרשים שמשע עצמו הוא במקום סנהדרין של שבעים ואחד, כמו שבארנו במסכת סנהדרין פרק א משנה א. ברם, במשנה היא לא נזכרו מלך ונביא ואורים ותומים, שכן שנינו שם: "אין מוסיפין על העיר ועל העזרות, אלא על פי בית-דין של שבעים ואחד", משום שהמשנה היא אינה עוסקת אלא בענייני סנהדרין (תוספות). אך ההלכה היא כמשנתנו, שאין מוסיפים על ירושלים או על העזרות אלא על פי המלך ועל פי נביא ובאורים ותומים ועל פי סנהדרין הגדולה, **ובשתי תורות** – בגמרא מבואר: בשתי חלות חמץ של קרבן תודה, כמו שכתוב בתנוכת חומת ירושלים בימי עזרא ונחמיה (נחמיה יב, לא): "ואעמידה שתי תודות גדולות ותהליכות לימין מעל לחומה", ופירשו: שהן גדולות מחלות המצה באבות עם קרבן התודה (עיון ויקרא ז, יא-ג), ונושאים אותן מסביב למקום המתקדש, **ובשיר** – שהלויים מלווים את התודות בכינורות ובנבלים ובצלצלים, ושירים את המזמור "ארוממך ה' כי דליתני", ועוד מזמורים, כמפורש בגמרא (שבועות טו, ב), **ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהם** – בגמרא מבואר: "בית דין מהלכין, ושתי תודות מהלכות, ובית דין אחריהם", כלומר שבית הדין אחרי מהלכין אחרי התודות, כמו שכתוב (נחמיה יב, לב): "וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה", **וְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהֶם** – אחרי בית הדין, וכך הולכים עד שמקיפים את המקום המתקדש; **הפנימית נאכלת** – בגמר הסיכוב אוכלים את חלת התורה, שנישאה בצד פנים, **והחיצונה נשרפת** – את החלה השנייה שורפים. בגמרא אמרו, שמצוות נביאים היא, שזו נאכלת וזו נשרפת (שבועות טו, ט); אלא שנחלקו אמוראים (בגמרא טו, ב), כיצד היו נושאים את החלות? אחד אומר: זו כנגד זו (שני כהנים נושאים אותן זה אצל זה – רש"י). ולדעתו "הפנימית" היא החלה שנישאה קרוב לחומה החדשה; ואחד אומר: זו אחר זו, ולדעתו "הפנימית" היא החלה השנייה שנישאה לפני בית הדין. כן אמרו בגמרא. שלא הביאו שתי תודות אלא כשהוסיפו על ירושלים, אבל כשהוסיפו על העזרה, "אין העזרה מתקדשת אלא בשיירי מנחה", והטעם הוא, כי ירושלים – מה ירושלים מתקדשת על ידי דבר הנאכל בה, ואם יוצא ממנה נפסל, אף העזרה מתקדשת על ידי דבר הנאכל בה, ואם יוצא ממנה נפסל (שבועות טו, א). – וכיון שאין מוסיפים על העזרה אלא בכל אלו שנימנו במשנה, לפיכך קדושתה של תוספת העזרה כקדושת העזרה עצמה. **וְכָל שְׂלֵא נַעֲשֶׂה בְּכָל אֱלוֹ** – כל תוספת שהוסיפו אותה בלא כל אלו, **הנכנס לשם** – כשהוא טמא, **אין חייבין עליה** – קרבן שנכנס בשוגג, או כרת שנכנס במזיד, לפי שאין בתוספת זו קדושת בית המקדש. ברם, בית

ד ואיזו היא מצות עשה שבנדה, שחביבין עליה? הנה משמש עם הטהורה, ואמרה לו: נטמאתי, ופרש מיד – חיב, מפני שציציתו הנאה לו כביאתו.

פירוש ברטנורא

ד ואיזו הוא מצות עשה שבנדה. שדומה לו שבמקדש, שארע לו הטומאה משבא בהיתר לדי כניסה אם שגגו כ"ד בהוראה זו חייבים עליה פר העלם דבר: היה משמש עם הטהורה. שנכנס בהיתר ואמרה לו נטמאתי עכשיו, ופירש מיד בקושי האבר, חיוב. אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי. והוה העשה שבנדה:

משניות מבוארות – קהתי

ואיזו היא מצות עשה שבנדה – שדומה למצוות עשה שבטומאת מקדש, שחביבין עליה – בית דין פר העלם דבר של ציבור, אם טעו בהוראתם? הנה משמש עם הטהורה – עם אשתו הטהורה, שלא היתה נידה, ואמרה לו: נטמאתי – נעשיתי נידה, ופרש מיד – ממנה, חיב – כרת, כשאר כועל נידה, אם הוא מזיד, וקרוב חטאת אם הוא שוגג, מפני שציציתו – פרישתו ממנה, הנאה לו כביאתו – אלא ימתין עד שימות האבר ואז יפרוש ממנה. זוהי מצוות עשה שבנידה, שנאמר (ויקרא טו, כד): "ותהי נדתה עליו", ודרשו: אפילו בשעת נידתה תהא עליו (גמרא); ואם טעו בית דין והורו שמוותר לו לפרוש מיד, חייבים הם להביא פר העלם דבר של ציבור.

(במדבר ה, ג): "ולא יטמאו את מחניהם"; וכן נאמר ביולדת (ויקרא יב, ד): "ולא המקדש לא תבוא", והורו בית דין בטעות להתיר האיסור. הטעם הוא, לפי שאין בית דין מביאים פר אלא על העלם דבר, שהיחיד חייב על שגגתו חטאת קבועה, אבל טומאת מקדש אין שגגתה חטאת קבועה אלא קרבן עולה ויורד.

באור משנה ד

בהמשך המשנה (הוריות ב, ד), שהבאנו בסוף המשנה הקודמת, שינו: "אבל חייבין (בית דין פר העלם דבר של ציבור) על עשה ועל לא תעשה שבנדה"; ולאחר שעסקנו במשנה הקודמת בפירוש הרישא של המשנה שבמסכת הוריות, מוסיפה משנתנו לפרש גם את הסיפא של המשנה היא.

המשך ביאור למס' פסחים ליום ראשון עמ' א

24 תיבא – ואם תרצה לתרוץ שעולה לא מעבבא מלאכול בקדשים
25 קודם שיביאנה. דוחה הגמרא שאין לומר כן: וקתנינא, רבי ישמעאל
26 גנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, בשם שחמאתו ואשמו של מצורע
27 מעבבין אותו מלאכול בקדשים עד שיביאם, כך עולתו מעבבתו.
28 וכי תיבא – ואם תרצה לתרוץ כמו שתיירצנו לגבי האשם שמדובר
29 בשפירכה עולתו קודם תמיד של בין הערבים. דוחה הגמרא שאין
30 לומר כן: ומי קרבה עולתו קודם לחמאתו ראשון, וקתנינא בברייתא,
31 נאמר בפרשת קרבן עולה ויורד (ויקרא טו-ח) ואם לא תגיע ידו די
32 שיהי ויביא את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה לה'
33 אחד לחטאת ואחד לעלה ויביא אתם אל הכהן והקריב את אשר
34 לחטאת ראשונה וגו', מבררת הברייתא: 'הקריב את אשר לחטאת
35 ראשונה' מה תלמוד לומר – מה מלמדנו הכתוב באמרו 'ראשונה',
36 אם ללמד שתהא קודמת לעולה, הרי כבר נאמר לאחר מכן (שם ה')
37 'את השני יעשה עולה בפשט', ואם כן מאחר שהשניה נעשית
38 עולה בודאי הוא שהחטאת תיעשה ראשונה, אלא זה בנה אב –
39 מה שנאמר 'ראשונה' בא ללמדנו כלל לכל החמאות שיהו קודמות
40 לכל עולות החמאות עמקו, לפי שהשם 'חטאת' גורם לו לעולם
41 להיות ראשון, וקניימא לן – ומקובל בידינו (ובחיים צ) שפסוק זה לא
42 הוצרך אלא להשמיענו דאפילו חמאת העוף קודמת לעולת בהמה,
43 וכיון שכן אין לפרש שמדובר שהקריבו כבר את עולתו קודם
44 התמיד.
45 מתרצת הגמרא: אמר רבא, שאני עולת מצורע משאר כל העולות,
46 כיון דרמנא אמר – שהתורה אמרה

1 אלא לגבי דברים הנקטרים על גבי המזבח, שיש להקטיר הכל על
2 תמיד של שחר, אבל השחיטה והזריקה בפני עצמם אין איסור
3 תורה לעשותם לאחר תמיד של בין הערבים.
4 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על דברי רבי ישמעאל: רב פפא אמר,
5 אין צריך להעמיד דוקא בחטאת העוף, אלא אפילו תיבא שמדובר
6 בחמאת בהמה שיש בה חלבים הנקטרים על גבי המזבח, יש לפרש
7 שאינו מקטיר את החלבים מיד, אלא רק שוחט וזורק את דמה,
8 ומעלה – את החלבים הטעונים הקטרה, ומלינה – ומשהה אותה
9 כל הלילה בראשו של מנבח שלא על גבי המערכה, ועל ידי כך לא
10 יפסלו בלינה, ולמחר יקטירו את החלבים לאחר התמיד של שחר.
11 הגמרא מקשה על רב חסדא שהעמיד את שיטת רבי ישמעאל
12 בחטאת העוף: וכי רק החטאת מעבבת מלאכול בקדשים, והאיבא
13 גם כבש לאשם שצריך המצורע להביא לכפרתו, וכל זמן שלא
14 הביאו לא ניתן לאכול בקדשים. בשלמא לרב פפא הדבר מובן,
15 דהיינו דמלין לה – שכשם שלגבי החטאת פירש שמעלה ומלינה
16 בראש המזבח, כך יש לפרש גם לגבי האשם, שאין מקטירים את
17 החלבים מיד אלא רק שוחטים וזורקים הדם ואת החלבים מעלים
18 ומלינים בראש המזבח. אלא לרב חסדא שהעמיד בחטאת העוף,
19 מאי איבא למימר, שהרי אשם מצורע אינו בא אלא כבש אפילו
20 אם הוא עני. מתרצת הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, שמדובר
21 שיקרב אשמו כבר קודם לתמיד של בין הערבים.
22 שבה הגמרא ומקשה: והאיבא גם קרבן עולה שהמצורע מביא
23 לכפרתו, ובשרה נקטר על גבי המזבח שהרי כולה עולה כליל. וכי

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' ב

8 שלא בזמנו, אף מחשבת שינוי בעלים שפוסלו בזמנו, הוא המכשירו
9 כשקרב (לאחר) [שלא בזמנו, ואמר לי רבא, לא – אין לדמות את
10 שני הדינים, משום שיש לחלק ולומר, אם אמרת דין זה בפסול של
11 שינוי קודש, שכן פסולו בגופו – פסול זה הוא מחמת החושב על
12 הקרבן עצמו ששחטו שלא לשמו, וישנו לפסול זה ככל ארבע
13 העבודות העיקריות של הקרבן, והיינו, שחיטה, קבלת הדם,
14 הולכת הדם וזריקתו על המזבח,

1 לשמו נתבאר שמחשבת שלא לשמו מועילה להכשיר שלא בזמנו,
2 מכל מקום, מחשבת שינוי בעלים לא תועיל להכשיר שלא בזמנו.
3 דנה הגמרא: אמר רב פפא, אמרינא לשמעיתא זו של דרשת בנין
4 אבי שבסמוך, קמיה דרבא כדי לפשוט ספק זה, הואיל ושינוי קודש
5 פוסלו לקרבן כשנשחט בזמנו, וכמבואר במשנתנו, וכן שינוי בעלים
6 פוסלו לקרבן כשנשחט בזמנו. מה שינוי קודש שפוסלו בזמנו,
7 מכשירו (לאחר) [שלא בזמנו] – היא המכשירה אותו בשחיטה

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

מִן הַצְּדִיִּין נִבְרָא. ארבע מוצקות היו לו ונמתח והלך מכל צד עד שנדבק באמצעיתו: **כִּי לְשֹׁלֵג יֵאמָר הוּא אֶרֶץ**. תעשה ארץ ומדיכן גשם מטר וגשם מטרות מארבע צדדין הורידו והגשימו להעשות ארץ: **מִצִּיּוֹן מִכְּלָל יוֹפִי**. בתריה כתיב: **תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם**. מאורות וכוכבים: ה"ג תולדות השמים משמים נבראו ותולדות הארץ מן הארץ נבראו: **כִּמְנַדְנָא**. כמכה ברצועה שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה: **אֵינּוּ מוֹזָה עַל הַכְּפוּרֹת**. על גגה אלא כנגד עוביה ולא היו דמים נוגעין בה: **כִּשְׁהוּא מוֹזָה**. אחת למעלה מצדד גב ידו למטה ומוזה כלפי למעלה וכשהוא מוזה השבע למטה מצדד ידו למעלה ומוזה למול פניו אחת גבוהה ואחת בנמוך הימנה וכולן נופלות לארץ:

דף נד עמוד ב: **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר, עוֹלָם מִן הַצְּדִיִּין נִבְרָא** - תחילה נבראו ארבע יסודות מארבעה צדדים מסביב, ומהם התפשטה לכיוון האמצע עד שהתחברה, **שְׁנַאמְר 'כִּי לְשֹׁלֵג יֵאמָר ה' הוּי אֶרֶץ**] - [תעשה ארץ], ואיך נהייתה הארץ, מארבע הצדדים, וזאת על ידי **וְגִשְׁמֵי מִטְרָה וְגִשְׁמֵי מַטְרוֹת עוֹזוּ** (איוב לו ו), שהוריד הקב"ה 'גשם' מצד אחד, 'מטר' מצד שני, 'גשם' מצד שלישי, 'מטרות עוזו' מצד רביעי, ואלו הגשימו את השלג להיעשות ארץ.

רַבִּי יִצְחָק (נִפְחָא) אָמַר, אֲכַן יִרְה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּיָם, מִמְּנוּ נִשְׁתַּת הָעוֹלָם, שְׁנַאמְר - שאמר הקב"ה על בריאת העולם (איוב לח ד"ו) 'איפה היית בְּיַסְדֵי אֶרֶץ הַגָּד אִם יִדְעָתָּ בִּינָה, מִי שָׁם מִמְדִּיָּה כִּי תִדְעַ אֹז מִי נָטָה עָלֶיָה קוֹ, עַל מָה אֲדַנְיָה - יסודותיה של הארץ הִמְבְּעוּ, או מִי יִרְה אֲכַן פְּנֵתָה', מבואר שהטביע הקב"ה את אדניה בים והיא היתה אבן פינה שממנה נוסדה הארץ.

וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, מִצִּיּוֹן נִבְרָא הָעוֹלָם, שְׁנַאמְר 'מִזְמוֹר לְאַסָּף אֵל אֱלֹהִים ה' דָּבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמְזֶרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ' (תהלים נ א), והיינו שהקב"ה קרא לארץ שתִּבְרָא, וְאוֹמְרַם בַּפְּסוּק הִבָּא אַחֲרָיו (שם ב) 'מִצִּיּוֹן' - ממקום ששמו ציון יצאה 'מְכֻבָּל יוֹפִי' - כשהיא כלולה ומושלמת ביופי. ומלמד שִׁמְנֵנוּ - מהמקום ששמו ציון, מוֹכְבָּל - השתכלל ונשלם יוֹפִיו שֶׁל עוֹלָם.

ברייתא נוספת בענין בריאת העולם: **הַנְּבִיא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמַר, כְּתוּב 'אֱלֹהֵי תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאֶרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם' (בראשית ב ד). ודורשים תּוֹלְדוֹת שָׁמַיִם - הברואים שבשמים, והם המאורות והכוכבים, מְשָׁמַיִם נִבְרָאוּ, תּוֹלְדוֹת הָאֶרֶץ - היצורים שבארץ, מְאֶרֶץ נִבְרָאוּ. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים, אֵלּוּ וְאֵלּוּ - תולדות השמים ותולדות הארץ מִצִּיּוֹן נִבְרָאוּ, שְׁנַאמְר 'מִזְמוֹר לְאַסָּף אֵל אֱלֹהִים ה' דָּבַר וַיִּקְרָא אֶרֶץ מִמְזֶרַח שָׁמֶשׁ עַד מְבֹאוֹ', וְאוֹמַר 'מִצִּיּוֹן מְכֻבָּל יוֹפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ' מִמְּנוּ מוֹכְבָּל יוֹפִיו שֶׁל עוֹלָם.**

שנינו במשנה: **נָטַל אֶת הַדָּם מִמִּי שְׁמַמְרָם בּוֹ וְכוּ'** ולא היה מתכוין להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. שואלת הגמרא: **מֵאֵי -** מה פירוש כְּמִצְלִיף. משיבה הגמרא: **מִחַי -** הראה רַב יְהוֹדָה,

נה עמוד א. **כִּמְנַדְנָא -** כאדם המלקה ברצועה למי שנתחייב מלקות שמתחיל להכות בכתפיים ומכה והולך למטה, כך כשהוא מוזה, היה מוזה אחת למטה מהשניה בשורה. **תָּנָא, כִּשְׁהוּא מוֹזָה** את הדם של הפר והשעיר, **אֵינּוּ מוֹזָה עַל הַכְּפוּרֹת** - על גג הכפורת, **אֵלּא כְּנַגְדַּ עוֹבְיָה שֶׁל כְּפוּרֹת** - היינו כנגד צדה של הכפורת, ולא היו הדמים נוגעים כלל בכפורת אלא נופלות לארץ. וההבדל בין ההזאה שעל הכפורת להזאה שלפני הכפורת הוא, שִׁכְשְׁהוּא מוֹזָה ההזאה אחת לְמַעְלָה על הכפורת היה מְצַדֵּד - מסובב את גב יָדוֹ לְמַטָּה ומוזה את הדם כלפי מעלה והיה עולה למעלה מן הכפורת ונופל לארץ, וְכִשְׁהוּא מוֹזָה שֶׁבַע לְמַטָּה לפני הכפורת, היה מְצַדֵּד את גב יָדוֹ לְמַעְלָה ומוזה כלפי מטה ומתחיל ממול פני הכפורת ומוזה שבע הזאות אחת למטה מהשניה.

המשך מעמוד לב

והגאולה בברית ההיא השנית, גאולה שלמה מעולה על כלם. אמר (דברים ל, א) והי' כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו', והבטיח (שם פסוק ה) והטיבך והרבך מאבותיך, שהיא הבטחה לכל שבטי ישראל, לא לששית העם. ושם הבטיח שיכרת ויכלה המגלים אותנו, שנאמר (שם פסוק ז) ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר רדפוך, והנה אויביך ושונאיך רמז לשתי האומות אשר ירדפו תמיד אחרינו.

ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה יותר מכל חזיונות דניאל. וכן מה שאמר בכאן (בפסוק לב) ושמונו עלי' אויביכם, היא בשורה טובה מבשרת בכל הגליות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראי' גדולה

והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם.

והנה הברית הראשונה אשר בפרשה הזאת הקב"ה כרת אותה, כי כן הי' שמו הגדול עמנו בבית הראשון, והברית השנית שבפרשה והי' כי תבא מפי משה, רמז לסילוק שכינתו לגמרי, שלא הי' בבית שני רק כבוד שמו, שנאמר (חגי א, ח) וארצה בו ואכבדה, ותוספת הה"א רמז לשני' שבשם הגדול. וכבר דרשו בו (יומא כא:): מדרש אחר גם כן, רמז לחמשה דברים שהי' הבית השני חסר וכו'.

רמב"ן פרשת בחוקותי

1 להדלקת הנרות: סלקא דעתך אמינא, הואיל וכתביב (שם ל ה) 60
 2 'ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים וקמירנה, איקא, שמשמעות
 3 הפסוק הוא שגדליק נרות גרישא – שבתחילה ידליקו הנרות, ויהרר
 4 – ולאחר מכן נקטיר קמירנה, שכן משמעות הכתוב שלאחר
 5 שידליק אהרן את הנרות בבין הערבים, יקטיר את הקטורת, לכה,
 6 מיעט רחמנא – הוצרכה התורה למעט ולכתוב 'אותו', להשמיענו
 7 שהדלקת הנרות היא האחרונה. מקשה הגמרא: אלא הפסוק
 8 שנאמר 'בין הערבים וקמירנה' למה לי – איך הוא יתפרש, שהרי
 9 משמע בפסוק זה שנרות תחילה ולאחר מכן קטורת. משיבה
 10 הגמרא: הכי קאמר רחמנא – כך היא כוונת הפסוק, 'ובהעלות
 11 אהרן את הנרות בין הערבים' כלומר, בעידן דמדלקת נרות – בזמן
 12 שתדליק את הנרות, 'יקטירנה' כלומר, תהא מקטירא קמירנה –
 13 הקטורת תהא מוקטרת כבר.
 14 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין סדר הקרבנות: תנו רבנן
 15 בברייתא, אין לך דבר הקרב על גבי אש המזבח שקודם להקטרת
 16 אברי התמיד של שחר, אלא הקטרת הקמירנה בלבר, מפני שנאמר
 17 בבהקטרת (שמות ל ז) 'והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר
 18 בבקר, ודין הוא שיוקדם קמירנה שהיא דבר שנאמר בו בבקר בבקר,
 19 דברתיב – שכתוב בו 'והקטיר עליו אהרן קמירנה סמים בבקר בבקר',
 20 לבר – קרבן תמיד של שחר, שלא נאמר בו אלא בקר אהרן, שנאמר
 21 (שמות כט לט, במדבר כח ד) 'את הכבש האחד תעשה בבקר'.
 22 ואין לך דבר שמתעבב להיקרב אחר תמיד של בין הערבים, אלא
 23 הקטרת הקמירנה, והדלקת הנרות, והקרב קרבן פסח, מפני
 24 שנאמר בו גם בערב וגם בין הערבים וכמוא בברייתא לעיל,
 25 ומחוסר פסחים בערב הפסח – מי שהיה טמא בטומאת מצורע או
 26 זב, שלאחר שנטהר סופר שבעה ימים וביום השביעי טובל, וביום
 27 השמיני עליו להביא קרבנות לגמר טהרתו, וכל זמן שלא הביא
 28 קרבנות אלו, נקרא הוא מחוסר כפרה ואסור לו לאכול בקדשים,
 29 ואם הגיע יום השמיני שלו בערב הפסח ושכח ולא הביא את
 30 קרבנותיו לפני תמיד של בין הערבים, מביאם אף לאחר התמיה,
 31 והדין הוא שמוכל שנית מדברי חכמים שכיון שעד עתה היה אסור
 32 באכילת קדשים הצריכוהו לטבול שנית כמבואר במסכת חגיגה
 33 (כא. כד). ולאחר מכן אוכל את פסחו לערב, שלצורך קיום מצות
 34 הפסח התירו לו להקריב את קרבנותיו לאחר התמיד, וכמבואר
 35 בגמרא להלן. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר, שלא
 36 רק מחוסר כפורים בערב פסח מביא את קרבנותיו לאחר תמיד של
 37 בין הערבים, אלא אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה, כגון אם
 38 הביא שלמי נדבה קודם התמיד, יכול הוא להקריב את קרבנותיו,
 39 והדין הוא שמוכל לאחר מכן, ואוכל פקדשים – את בשר השלמים
 40 לערב, שגם לצורך קיום מצות אכילת קדשים התירו להקריב את
 41 קרבנותיו לאחר התמיד, וכדלהלן בגמרא.
 42 הגמרא מבררת מדוע התירו למחוסר כפורים לעבור על איסור
 43 הקרבנות קרבנות לאחר תמיד של בין הערבים: בשלמא לתנא קמא
 44 שהתיר לצורך קרבן פסח הדבר מובן, משום שיבא מצות עשה
 45 דפסח שחמור הוא מפני שיש בו פרת וידקה את האיסור הנלמד
 46 ממצות עשה דהשלמה – שנאמר (ויקרא ו ה) 'והקטיר עליה חלבי
 47 השלמים' ודרשו 'עליה השלם כל הקרבנות כולם', שהוא קל יותר
 48 מפני שאין בו פרת. אלא לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא
 49 שאמר שאף לצורך אכילת שאר קדשים מקריבים לאחר התמיה,
 50 יש לתמוה, מאי אולמיה – מהי עדיפותו דהאי עשה – של עשה זה
 51 של אכילת קדשים, מהאי עשה – של 'עליה השלם כל הקרבנות
 52 כולם'.
 53 מתרצה הגמרא: אמר רבינא אמר רב הקדא, אכן לא התיר רבי
 54 ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא להקריב קרבנות כפרה על
 55 גבי המזבח לאחר תמיד של בין הערבים לצורך מצות אכילת
 56 קדשים, אלא הקא בתמאת העוף עסקינן – מדובר במצורע עני
 57 שמביא חטאת העוף, שאין למזבחה אלא דמה, ואילו בשרה נאכל
 58 לכהנים ואינו נקטר על גבי המזבח. ולפיכך ניתן להקריבו אף
 59 לאחר תמיד של בין הערבים, שכן האיסור של 'השלמה' לא נאמר

1 הברייתא מבארת את הטעם שקרבן תמיד קודם לקרבן פסח:
 2 יאוחר – יש לאחר דבר – קרבן פסח, שנאמר בו (דברים טו א) 'כי אם
 3 אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשכן שמו שם תזבח את הפסח
 4 בערב כפוא השמש מועד צאתך ממצרים', ונאמר בו גם 'ושקטו
 5 אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים' (שמות יב א), שיש בו שני מיני
 6 לשונות של 'ערב', לדבר – קרבן תמיד שלא נאמר בו בערב, אלא
 7 'את הכבש השני תעשה בין הערבים' (במדבר כח ד-ה) בלבר, ולפיכך
 8 הפסח קרב לאחר התמיד.
 9 הגמרא מקשה על טעם זה: אי הני – אם טעם איחור הפסח הוא
 10 משום שיש לאחר דבר שנאמר בו שני מיני לשונות של ערב לומר
 11 שלא נאמר בו אלא לשון אחר, יקשה, קמירנה ונרות נמי נקדמו
 12 לפסח – יש להקדים גם את הקטרת הקטורת והדלקת הנרות
 13 לקרבן פסח, מטעם זה עצמו, שאיחור דבר – קרבן פסח שנאמר בו
 14 גם בערב, וגם בין הערבים, לדבר – קטורת ונרות שלא נאמר בו אלא
 15 'ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים' יקטירנה קטרת תמיד לפני
 16 ה' לדרתיב' (שמות ל ח) בלבר, ואילו בברייתא (לעיל נח) שנינו
 17 שפסח קודם לקטורת ונרות.
 18 מתרצה הגמרא: שאני הני – שונה הדבר שם בהדלקת הנרות
 19 והקטרת, שאף על פי שנאמר בהם רק 'בין הערבים' אי אפשר
 20 לאחור את הקרבנות הפסח לאחריהם, משום דמיעט רחמנא –
 21 שהתורה מיעטה בפירוש שאין לעשות עבודה אחריהם, שלגבי
 22 נרות נאמר (שמות כא כ) 'וערף אותו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני
 23 ה' חקת עולם לדורתם מאת בני ישראל, וללמדנו בא שהדלקת
 24 הנרות היא העבודה האחרונה ביום, וכפי שדרשו מפסוק זה
 25 בברייתא. ותנא בברייתא בפירוש הפסוק (שם) 'מערב ועד בקר', הן
 26 לה מיתה – שצריך ליתן בכל נר שמן בשיעור שתהא דולקת מערב
 27 עד בוקר, והוא חצי לוג. דורשת הברייתא דרשה נוספת מפסוק זה:
 28 דבר אחר נלמד מפסוק זה, אין לך עבודה שבשירה מערב עד בוקר,
 29 אלא זו בלבר. מבררת הגמרא: מאי עמא – איך דורשים זאת
 30 מהפסוק. מפרשת הגמרא: אמר קרא, 'וערף אותו אהרן ובניו מערב
 31 עד בקר' ומתיבת 'אותו' יש ללמוד, אותו – הדלקת הנרות בלבד
 32 תהא נעשית מערב עד בוקר, ואין לך דבר אחר מעבודות היום
 33 הנעשה לאחריה מערב עד בוקר, ומפני זה יש להקדים את קרבן
 34 הפסח להדלקת הנרות. ולענין קטורת שמאוחרת לפסח, מבארת
 35 הגמרא: ואיתקש קמירנה ונרות – וכיון שהקטרת הקטורת והדלקת
 36 הנרות נאמרו באותו הפסוק, יש לשנות את דיניהם ואף לאחר
 37 הקטרת הקטורת אין לעבוד עבודה אחרת, ולכן מקדימים את
 38 קרבן הפסח לקטורת ולהדלקת הנרות.
 39 הגמרא מביאה ברייתא החולקת על הנאמר בברייתא הראשונה
 40 לענין סדר הקרבנות הפסח, קטורת ונרות: ותנא – ושנינו בברייתא
 41 אחרת, כי קושין – כפי שסברנו בקושיא, שיש לאחור את קרבן
 42 פסח להדלקת הנרות והקטורת מפני שנאמר בו גם 'בין הערבים'
 43 וגם 'בערב'. תמיד של בין הערבים קודם לקמירנה של בין הערבים,
 44 וקמירנה קודמת להדלקת הנרות, והדלקת הנרות קודמת להדלקת
 45 הפסח, מפני שאיחור דבר – קרבן פסח, שנאמר בו גם 'בערב' וגם
 46 'בין הערבים', לדבר – לתמיד וקטורת והדלקת הנרות, שלא נאמר
 47 בו אלא 'בין הערבים' בלבר.
 48 מקשה הגמרא על ברייתא זו: והא פתיב (שם) 'וערף אותו אהרן
 49 ובניו מערב עד בקר לפני ה' ותיבה זו באה למעט, שהדלקת
 50 הנרות היא העבודה האחרונה בערב, ושלא תהיה עבודה
 51 לאחריה, וכיצד מקריבים את הפסח לאחר הנרות, כמוא
 52 בברייתא הקודמת. מתרצה הגמרא: האי אותו מיפעי ליה למעושי
 53 עבודה שבפנים – לדעת ברייתא זו אין כוונת הפסוק למעט מאותו
 54 אלא עבודה הנעשית בתוך ההיכל, בדומה לעבודת הנרות שהיא
 55 עבודת פנים, אבל קרבן פסח הנעשה מחוץ להיכל אינו בכלל
 56 המיעוט, ויכול להעשות לאחר הדלקת הנרות. מבררת הגמרא:
 57 ומאי ניהו – איזו עבודת פנים בא הפסוק להשמיענו שלא לעשותה
 58 לאחר הדלקת הנרות, משיבה הגמרא: עבודת הקמירנה היא.
 59 הגמרא מפרשת מדוע היה מקום לומר שהקטרת מאוחרת

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף נט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קיא רש"י

1 יאורח דבר בו' – טעמא דרישא קא מפרש. תמיד קודם לפסח, ודין הוא שיאורח הפסח
2 שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים" – "תזבח את הפסח בערב" (דברים טו). "ושחטו אותו"
3 וגו' (שמות יב) – לתמיד שלא נאמר בו אלא "את הכבש השני תעשה בין הערבים"
4 (במדבר כח). או הכי קטרת ונרות נמי ליקריבו לפסח – משום האי טעמא גופיה – יאורח
5 דבר בו'. ודקטרת ונרות חזו בין הערבים כתיב,
6 "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים
7 יקטרינה" (שמות ל), ובין הערבים אתרוייהו
8 קאי. דמייעט רחמנא – גבי נרות. אותו מערב
9 ועד בקר ואין אחר מערב ועד בקר – ואין לך
10 עבודה כשירה אחריה להתחיל. תן לה מרתה
11 – חצי לוג לכל נר, דאין לך ליל ארוך של
12 יהא לך בה כשיעור. ואתקש קטרת לנרות –
13 מה נרות אין עבודה כשירה אחריה. אף קטרת
14 אין עבודה כשירה אחריה. תמיד קודם לקטרת
15 וקטרת קודם לנרות – טעמא מפרש בסדר
16 יומא, בפרק "אמר לחן המנוחה". הווא למעוטי
17 עבודה שפננים – הווא "אותו" – לאו למעוטי
18 פסח אתא, שהיא עבודת חוץ. דמסתברא דכי
19 קא ממעט – עבודת פנים דמוחטא קממעט.
20 נרות עבודת פנים, וקטרת עבודת פנים. תהא
21 מיקרא קטרת – כבר תהא מקוטרת. אין לך
22 כל דבר באשים קודם לתמיד של שחר אלא
23 קטרת, שנאמר בה בפרשת "זאתה תצוה":
24 "בבקר בבקר", ובתמיד לא כתיב אלא חד בקר.
25 ומחוסר ימות השנים – כגון מצורע או זב ששכח
26 ולא הביא כפרתו קודם לתמיד, ואם לא יביאנה
27 – לא יאכל פסח. דמחוסר כפורים אסור
28 בקדשים, וענוש כרת. שמוכל – ואף על פי
29 שטבל אתמול בשביעי שלו, צריך לטבול אור
30 שהביא כפרתו, דתנן ב"חומר בקודש" (בא.א):
31 האנו דמחוסר כפורים צריכים טבילה לקודש.
32 במאור ימות השנים – אם הביא שלמנו נדבה
33 קודם לתמיד, והוא היה מחוסר כפורים, ואם לא
34 יביא כפרתו לא יאכל את שלמיו, דכתיב:
35 "ואכלו אותם אשר כופר בהם". אלמא: אבילת
36 קדשים עשה היא. בין הנאכלים לכהנים בין
37 הנאכלים לישראל. והשלמה – "עליה השלם":
38 היא עשה (השלמה) מהאי עשה (דאבילת
39 קדשים). הכא – דקאמר רבי ישמעאל אף
40 מחוסר כפורים – במצורע עני קאמר, שמביא
41 חטאת העוף ונאכלת לכהנים, ואין בה הקטרה.
42 ועשה והשלמה גבי הקטרה כתיב, וטרהה של
43 מחוסר יפירה תלויה בחטאת, כדכתיב (ויקרא
44 יב): "והקריבו לפני ה' וכפר עליה", ובחטאת
45 קאי, ביולדת. מעלה ומלינה בראש המזבח –
46 כדכתיב: "והקריבו לפני ה' וכפר עליה", ולמחר
47 יקטרינה לאחר תמיד של שחר. ולינה אינה
48 פוסלת בראש המזבח, כדאמר בובחים בפרק
49 "המזבח מקדש" (פא.א) לדברי הכל דלא ירד.
50 והא איכא אשם מצורע – דלא אתי עוף. וכי
51 תימא אשם לא מעכב – לא גרסינן, דהיכי
52 תיסק ארעתי דלא מעכב הרי עניק טרהה
53 תלויה בו, שרתי נתון ממנו על גבי בהונתו.
54 בחטאת ואשם פשיטא לן דמעכבי טרהה
55 לאבילת קדשים. חטאת – כדאשכחן ביולדת
56 אשם – שהרי ממנו לבהונתו. ואת השני –
57 בתריה דהווא קרא כתיב, שבנועת ביטוי.
58 וממילא ידעינן, כיון דהאי שני עולה – חטאת
59 הוה ראשון. זה בנה אב – הבנין הזה בנה
60 הכתוב, אלא ללמד לכל חטאת שיקדמו לעולות
61 הבאות עמו. וקיימא לן – בובחים בפרק "כל
62 התירי" (צ.א) דהאי בנין אב לא איצטרך אלא
63 לחטאת העוף הבאה עם עולת בהמה, כגון
64 יולדת עשירה שמביאה עולתה בהמה וחטאתה
65 עוף, שתקדים חטאת לעולה.

1 יאורח דבר בו' – אף על גב דתמיד תדיר – איצטרך למיכתב דהוא אמינא שהפסח
2 יקדים משום "עליה השלם". קטרת ונרות נקדמו לפסח. הקשה רבינו יצחק בן
3 אשר: והלא בנרות כתיב נמי: "מערב ועד בקר" ומה לי מערב ומה לי בערב? ויש לומר:
4 דמערב ועד בקר איצטרך ליתן לה מרתה, ולא לאיתור.
5 אין לך דבר שמתעכב בו' אלא קטרת – נראה
6 לרבינו יצחק דלא גרס ונרות. דעל כרחך לא
7 חשיב אלא מידי דהקטרה, דבה הקפידה תורה
8 לאתר כדכתיב: "והקטיר עליה חלב" וגו' דאי לא
9 תימא הכי – ליחשוב נמי ברישא אין לך שקודם
10 לתמיד של שחר אלא קטרת ודישון מזבח הפנימי
11 ושני גורי עצים והטבת נרות, דקדומין לתמיד כל
12 הני, כדאמרנן ב"אמר לחן המנוחה" (יומא לג.א) ובהוספתא נמי ליתא.
13 אתי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי בו' –
14 הקשה רבינו יצחק בן אשר: הא בעידנא
15 דמייעקר עשה והשלמה לא מייקיים עשה דאבילת
16 פסח, דאינה אלא בלילה ותיריך: דמיירי שישחטו
17 פסח עליו קודם שידרו עשה והשלמה. ושושטין
18 חוריקן על טבול יום ומחוסר כפורים לכולי עלמא,
19 אפילו לא יאכל לבסוף – והואיל ובידו תלו,
20 ופטור מפסח שני אפילו לא אכל, הלכך,
21 כשמקריב כפרתו – מקיים עשה דפסח, דאז הוי
22 ראוי לאכול. שאם לא היה יכול להקריב – לא
23 יהיה ראוי לאכול לערב, והפסח יהיה פסול. ורבינו
24 יצחק מתייר: דדוקא בלא תעשה דתמיד בעינן
25 בעידנא דמייעק לאו דלקיים עשה, אבל עשה
26 דתמיד – דחי עשה הקל בכל ענין, אפילו לא
27 מקיים עשה חמור בעידנא דקא עבר אעשה הקל,
28 כדמוכח ב"השלח" (גיטין לח.א) גבי רבי אליעזר
29 ששיחרר עבדו, ובשילוח הקן (חולין קמא.א)
30 דהוה דחי עשה דמצורע דתמיד לעשה דשילוח
31 הקן, אי לא דאמר רחמנא "שילח השלח" –
32 אפילו לדבר מצוה.
33 זה בנה אב לכל חטאות בו' – ואפילו לעכב
34 קאמר, דאי למצוה – אבתי לימא בשקרה.
35 הקשה רבינו יצחק בן אשר: דבתורת כהנים
36 משמע דליכא עיובא, דקתני התם גבי יולדת
37 שאם הביאה עולתה תביא חטאתה ממין עולתה,
38 ובפרק "כל התירי" (יבמות צ.א) גבי רבי דלא
39 אצטרך היא זה בנה אב אלא לחטאת העוף
40 הבאה עם עולת בהמה, וליכא כי אם יולדת
41 עשירה, ובמסכת קנים (פרק שני) נמי אמרינן:
42 האשה שהביאה חטאתה ומתה – מביאין יורשים
43 עולתה בו'. עולתה ומתה – לא יביאו יורשים
44 חטאתה. משמע קצת, אם היתה קימת – לא
45 היתה מביאה אלא חטאתה! ותיריך רבינו חיים
46 כהן: דהא דפריך הכא ואפילו עיובא יהא –
47 היינו דוקא במצורע, דכתיב ביה "תהיה" דמשמע
48 עיובא. כדאמר בריש "הקומץ רבה" (מנחות
49 ט.א). ומשני דכתיב והעלה. למעוטי מעיובא.
50 דכתיב והעלה – ודוקא בדיערב, דהא כתיב
51 בהדיא: "ואורח יישחט את העולה".
52 עשאו

דימלוי לה, אלא לרב חסדא מאי איפא למימר? אמרי: שקרב אשמו. והאיפא עולה! וכי
תימא: עולה לא מעכבא – והתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: בשם
שחטאתו ואשמו מעכבין אותו – פד עולתו מעכבת! וכי תימא: בשקרה עולתו – ומי
קרבה עולתו קודם לחטאתו ראשון? והתניא: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה" – מה
תלמוד לומר? אם ללמד שתהא קודמת לעולה – הרי כבר נאמר: "ואת השני יעשה עולה
במשפט". אלא: זה בנה אב לכל חטאות, שיהו קודמות לכל עולות הבאות עמו. וקיימא לן,
דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה! אמר רבא: שאני עולת מצורע, דרחמנא אמר
והעלה

עשאוים כמי שנטמאו אימורין או אברו – למאן דאמר (לקמן ע"ב). אך הציץ מרצה על העולין – ניהא דא דנקט הכא שנטמאו או אברו. אבל ברייתא דלקמן (פ"ב). על מה הציץ מרצה: על הדם ועל החלב. צריך לומר: הואיל ומדרבנן לא מרצה – הוי כאילו אברו האימורין.

יכול נטמאו או שאברו לא יהו הכהנים כו' – הכי סלקא מנקא הכא. דאי לא אבלי כהנים – לא מכפרי בעלים, ולא משתרו לאכול בקדשים. ומקשה רבינו יצחק בן אשה: דבי'האשה רבה (יבמות ז"א). נמא: תא דמע: דם שנטמא וזרקו, בשוגג – הורצה; במזיד – לא הורצה. והא הכא, דמדאורייתא ארצוי מרצי כו'. ומשני: מאי לא הורצה – להתיר בשר באכילה, אבל בעלים מתכפרין, אלמא: אף על גב דבשר אינו נאכל – בעלים מתכפרין ויש לומר: דהיאך חזוי לאכילה מדאורייתא – מתכפרין, והכא בעי למימר דכל כמה דלא חזו כהנים לאכילת בשר לא מתכפרים בעלים. ומיהו, קשה מנטמא בשר היאך וזרק את הדם, הא אין לבשר שעת היתר לכהנים; ונראה לפרש: דכל זמן חזוי בשר לאכילה – לא מתכפר בעלים עד שיאכלו כהנים, אבל אם טמא אחרי כן או יצא או נעשה נותר – מתכפר בעלים. ולא עולת חול ביום טוב – הקשה רבינו יצחק ב"א אשה: דהיא קרא בשבת כתיב דחמיה, אבל ביום טוב דקיל מנא לן דלא קרבה; ויש לומר: דאתי כרבי עקיבא, דאמר בסוף "אלו קשרים" (שבת קיד, א.) "עולת שבת" – לימד על חלבי שבת שקרבין ביום טוב, ומשמע ליה קרא עולת שבת זו בשבת אחרת, דהיינו של שבת ביום טוב. מכלל דשל חול ביום טוב – לא קרבה. וקשה: לר' עקיבא תיפוק ליה דחלבי שבת קריבין ביום טוב מקרא דהכא "ולא ילין" – הא כל הלילה ילין, דלכל הפחות מיתוקם בארבעה עשר שחל להיות בשבת. תימא לרבינו יצחק: הא קרא בנותר דבשר מיירי, דהא לקמן (ס"ג, ט"ב) מתיב שחט על חמץ אחד מבני חבורה, מדתיב "לא ילין" בתירה, דמשמע הני דקימינן עליה ב"לא ילין", וכל הלילה ילין, כד' עקיבא אוקימנא לסוגיא דהכא. ושמעינן ליה לר' עקיבא דפסח נאכל כל הלילה עד שעת חפון, ואיכא למימר דמשמע ליה למסדר התלמוד דקרא בכל חובב – מיירי בין בבשר ובין באימורין, ומדלא כתיב חלב כמו גבי "חלב חגי", ומדלא כתיב גבי אכילה ד"ואכלו את הבשר" כדכתב התם "לא תותרו" – שמע מינה דבתרווייהו משתעי.

בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן – בירושלמי דייק מקרא ד"לא ילין חלב חגי" כהאי גוונא, ומוקי לה נמי ר' אבהו בארבעה עשר שחל להיות בשבת. ופריך דלא מצי לאוקמי בשבת, דחגי כתיב – דהיינו חגיגה הבאה עם הפסח דלא דהיא שבת, כדאמר לקמן ב"אלו דברים" (ט"ב, ט"ז). ומפרש דהכי קאמר: שמרדו שלא יבא לידו בל ילין, שיקריבו מבעד יום בשעה הראיה לו. ותימא על ירושלמי דפריך מינה דהאי קרא דחלב חגי, דבחגיגת חמשה עשר מיירי, כדמוכח ב"אלו דברים". הקשה רבינו שמשון בן אברהם: לכן תימא, דדרשי לקמן ב"אלו דברים" (ע"א). חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח, ד"ובח חגי" זה חגיגה היכי מתקומא האי קרא בשבת; הא מודה דלא דחייא שבת, כדמוכח התם; ויש לומר: דבן תימא יסבור כר' שמעאל דאמר ב"אלו קשרים" (שבת קיד, ב.) דחלבי חול קריבין ביום טוב. אי נמי: בן תימא יפרש: שמרדו שלא יבא לידו "בל ילין", כדמפרש בירושלמי.

דאי ר' מאיר האמר תפוס לשון ראשון – אומר רבינו יצחק: דרבא לטעמיה, דאית ליה דפליגי בתפוס לשון ראשון. דאמרין בפרק שני דזבחים (לא), עדיין היא מחלוקת. פירוש: אפילו בתמורת עולה ושלמים פליג ר' מאיר. ובלאו הכי דך דיוקא דהכא לא מיתוקם אלא אליבא דרבא, דמייתי לקמן בפירקין (ס"ג, א.) גבי אחרים אומרים הקדים מולים לעלרים כו', וסבר אינה לשחיטה אלא כנסתו. ובדרבא, דאמר עדיין היא מחלוקת, ופליגי בתפוס לשון ראשון, אפילו כפי האי גוונא, אף על גב דאינה לשחיטה אלא כנסתו, וברגע אחרון ש לשחיטה לחל, וסבר ר' מאיר דהתם: תפוס לשון ראשון, אף על פי שלא חל בשעה שאמר. דלרבה ואביי דלקמן, דסבירא להו דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף – חיליי תרווייהו אפילו לר' מאיר, כמו שנאמר לקמן. ואם כן לא יכשיר הכא לר' מאיר לשמו ושלא לשמו בעבודה אחת.

והעלה הכהן את העולה ואת החטאת וכו' – בפרש חטאת כתיב. ומדהוה ליה למיכתב "זאת העולה יעלה" וכתיב "והעלה" – משמע: אפילו הביא העולה קודם לחטאת – יכפר. דכפרי דיומא היא – כשמקטירים כל הלילה אברים שניתותרו מקרבנות שנשחטו, ונזרק דמן קודם לתמיד, ויראו את האברים הללו – יהו סבורין שגם אלה ניתותרו וראויין להקטירם היום, ויקטירם, ועברי אעשה להשלמה. וריוין הן – והמעולן שם יודיע לאחיו הכהנים, ויזהרו בהן. אמר ליה רב אשי כו' – אדרב פפא פריך, דאמר מלינן. מכדי כל כמה דלא מקטירי אמורין – החטאת, ובעלים בשר החטאת לא מצי אבלי, ובעלים לא הויא להו כפרה, ועדיין מחוסר כפורים הוא, והיאך יאכל בקדשים; כחזה ושוק – הנתונים לכהנים מן השלמים. ואכלו אותם – במלואים כתיב. אשר כופר בהם – כתב כפרה גבי אכילה, למימרא דאף באכילה תלויה כפרה. כיון דלא אפשר – לאקטורינהו אידוין, דחטאת, עשה דהשלמה – עשאוים כמי שנטמאו או שאברו, ומשתרו כהנים באכילת בשר, והויא כפרה לבעלים. הא כל הלילה ילין – למטה, ומעלן ומקטירין כל הלילה, ואינו נפסל אלא אם כן מצאן בעלות השחר כשהוא למטה. אלמא: כל הלילה ראו להקטיר. והכתיב עליה השלם – דמשמע שלא יתעכב דבר אחר תמיד של בין הערבים. כשנתותרו – מקרבנות שזרק דמן קודם תמיד, ולא הספיקו להקריבו. דכיון דנראה להקרבה קודם לכן – על תמיד של שחר הוא מושלם. הא כל הלילה ילין – ויקטירו בלילי יום טוב, ואף על פי שנתור מקרבן של חול. דהא ארבעה עשר שזרק דם הפסח בו – חול הוא. ואנן ניקו בו – שזרקו יוא. שמכחו לקרא דהוא החיך ומוקי אנפשיה – מדקשו קראי אהרדי – על כרחיך קראי גפייהו מוקמי אנפשייהו הכי. משנה הפסח ששחטו שלא לשמו – לשם שלמים. או קיבל או הלך או זרק שלא לשמו – שבארבע עבודות הללו הפסח נפסל במחשבתו, אם לפסול אם לפגל, כדליף בשמעתא קמייתא דזבחה (פ"ט). או לשמו ושלא לשמו – בגמרא מפרש אי במחשבת עבודה אחת קאמר, אי במחשבת שתי עבודות, כגון: קיבל לשמו וזרק שלא לשמו. פסול – דכתיב "ובח פסח הוא" – שתהא וביחודו לשם פסח, וכתיב "והוא" למעוטי נשחט שלא לשמו. גמרא בעבודה אחת תנן – ויחשב בה לשמו ושלא לשמו, ואפילו הכי קתיי פסול. ורבי יוסי היא דאמר במסכת תמורה (כ"ה, א.) אף בגומר דבריו אדם נתפס, דבוק. דאי רבי מאיר האמר תפוס לשון ראשון – במסכת תמורה (גם זה שם). גבי האומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים, רבי מאיר אומר: הרי זו תמורת עולה, רבי יוסי אומר: דבריו קיימים, ותרעה עד שתומם, ותמכר, ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמי.

או

הוא, דאמר "אף בגומר דבריו אדם נתפס". דאי רבי מאיר, הא אמר "תפוס לשון ראשון".

אב

59 האימורים ובין אם לא, ומה שנאמר (שם) תחילה ה'הקטיר הפהן את
60 החלב המזבחה' ומה למדו שרק לאחר ההקטרה מגיע החזה
61 לכהנים, זהו רק כשהאימורים קיימים וראויים להקטרה, אבל אם
62 נטמאו או אבדו מותר לכהנים לאכול גם בלא הקטרה. ואם כן גם
63 כאן, כיון שאימורים אלו אסורים בהקטרה הרי זה כאילו נטמאו
64 או אבדו ומותר לכהנים לאכול מבשר הקרבן, וממילא מתכפרים
65 הבעלים והותרו לאכול בקדשים.
66 הגמרא מקשה סתירה בין הפסוקים בענין אם מותר להקטיר
67 אימורים לאחר תמיד של בין הערבים: רב כהנא רמי – הקשה
68 סתירה בין הפסוקים, לענין קרבן חגיגה כתיב – כתוב בתורה (שמות
69 כג יח) 'לא ילין חלב הני עד בקר', ומשמע שרק עד הבוקר הוא
70 שציותה תורה דלא ילין, כלומר, שהאיסור הוא רק אם מניח את
71 האימורים בלא הקטרה עד הבוקר, הא – אבל במשך כל הלילה
72 פולה, ילין – מותר להלין את האימורים ולהניחם במשך הלילה
73 למטה מן המזבח, וקודם עלות השחר יעלה אותם ויקטירם, ואילו
74 לענין תמיד של שחר כתיב – כתוב בתורה (ויקרא ו ה) 'הקטיר עליה
75 חלבי השלמים, ודרשו לעיל (נח) 'עליה השלם כל הפריגנות בולין'
76 שיש להשלים ולגמור את הקרבת כל הקרבנות לאחר התמיד של
77 שחר, אבל לאחר התמיד של בין הערבים אסור להקטיר כלום,
78 ואם כן כיצד נפרש את הפסוק 'לא ילין' שמשמע שמותר להקטיר
79 במשך כל הלילה.
80 מתרצת הגמרא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה – רב כהנא
81 שהקשה קושיא זו הוא בעצמו תירץ, שבפסוק הראשון שנאמר בו
82 שרשאי להקטירם במשך כל הלילה, מדובר בפריגנותו אימורים
83 מקרבנות שנשחטו ונזרק דמם קודם תמיד של בין הערבים,
84 ולפיכך מותר להקטירם אף לאחר הקטרת אברי תמיד של בין
85 הערבים, מפני שכבר היו ראויים להקטרה קודם התמיד של בין
86 הערבים, ודי בזה להחשיבו כהקטרה על תמיד של שחר.
87 הגמרא מקשה סתירה נוספת בין הפסוקים בענין הקטרת אימורי
88 קרבן של חול בליל יום טוב: רמי ליה רב ספרא (לרב) [לרבא] –
89 הקשה רב ספרא לרבא סתירה בין הפסוקים, לענין קרבן פסח
90 הנשחט ביום ארבעה עשר בניסן כתיב (שמות לד כח) 'לא ילין לבקר
91 זבח חג הפסח, ומשמע, שרק לבקר הוא דלא ילין – שלא יניח את
92 האימורים עד הבוקר בלא הקטרה, הא במשך כל הלילה ילין –
93 מותר להניח ולהקטיר את האימורים קודם עלות השחר, ואף
94 שלילה זה הוא כבר יום טוב ראשון של פסח. והקתיב – והרי לענין
95 קרבן מוסף שבת כתוב בתורה (במדבר כח) 'עולת שבת בשבת, ויש
96 ללמוד מזה שרק קרבן של שבת מותר להקריב בשבת. ולא עולת
97 חול בשבת, וכן, לא עולת חול ביום טוב, ואם כן איך מותר להקטיר
98 את אימורי קרבן הפסח שהוא קרבן חול וכיון שנשחט ונזרק הדם
99 בארבעה עשר בליל יום טוב.
100 מתרצת הגמרא: אמר ליה רבא לרב ספרא, כבר רמייה ניהליה –
101 כבר הקשה סתירה זו בין הפסוקים רב אמר ליה רמייה אבהו,
102 ושני ליה – ותירץ לו רבי אבהו, שהקא – פסוק זה 'לא ילין לבקר
103 זבח חג הפסח' לא נאמר לגבי כל קרבן פסח, אלא בארבעה עשר
104 שחל להיות בשבת עסקינן – מדובר בשחל ארבעה עשר בניסן
105 להיות בשבת, ולפיכך מותר להקטיר את אימורי הפסח בליל יום
106 טוב מפני דחלבי קרבנות שנשחטו בשבת, קריבין – מותר להקטירם
107 ביום טוב.
108 מקשה הגמרא: אמר ליה רבא לרב ספרא, וכי משום שדין זה דחלבי
109 שבת קריבין ביום טוב נכון הוא, אמן ניקו ונימא ליה דהאי קרא
110 בארבעה עשר שחל להיות בשבת הוא דקתיב – נעמוד ארננו ונפרש
111 שפסוק זה של 'לא ילין לבקר זבח חג הפסח' מדובר ר בשחל
112 ארבעה עשר בניסן להיות בשבת, והרי בפשטות הכתוב מדבר
113 בכל קרבן פסח. מתרצת הגמרא: אמר ליה רב ספרא לרבא, שחלביה
114 לקרא – הנח לו לפסוק, דהוא דתיק ומקיים אנפשיה – שמחמת
115 הקושי שיש בסתירת הפסוקים הרי זה כאילו הוא בעצמו מפרש
116 שאינו מדבר אלא בערב פסח שחל בשבת.

1 בפרשת קרבנות המצורע (ויקרא יד ט-כ) ו'עשה הפהן את החטאת
2 וכפר על המטהר מטמאתו ואחר יישחט את העלה והעלה הפהן את
3 העולה ואת המנחה המזבחה וכפר עליו הפהן וטהר, ומכך שלא
4 נאמר ואת העולה יעלה אלא ויעלה, למדנו בא, שאף אם
5 העלה כבר את העולה קודם לחטאת, כיפר.
6 הגמרא מקשה על פירושו של רב פפא: אמר ליה רב שמן בר אמר
7 לרב פפא, ליריך דאמרת מעלה – שמעלה את חלבי החטאת
8 ומלינה פראשו של מזבח, יש לתמוה, וכי קיימין ועדיין מילתא
9 לכהנים דאתו ביה לירי תקלה – וכי עומדים אנו לכתחילה ועושים
10 לכהנים דבר שפסולים לבא על ידו לידי תקלה, דסברי דוימיה הוא
11 ואתו לאקטורי – שמתוך שעוסקים הם במשך הלילה בהקטרת
12 שאר חלבי ואברי הקרבנות שקרבו ונשחטו ונזרק דמם כדנים
13 קודם תמיד של בין הערבים, יסברו שאף חלבים אלו שייכים
14 לקרבנות אלו, ויבואו להעלות ולהקטיר על גבי המערכה גם את
15 החלבים הללו, ועוברים על איסור עשה שאסור להקטיר לאחר
16 תמיד של בין הערבים קרבנות שנשחטו לאחריו. מתרצת הגמרא:
17 אמר ליה רב פפא לרב שמן בר אבא, אין לחוש לך, מפני
18 שהכהנים רויין וזהירים הן, והכהן המעלה את החלבים הללו
19 יודיע לשאר אחיו הכהנים העוברים שם שחלבים אלו אין
20 להקטירם בלילה וודאי לא יבואו להקטירם.
21 הגמרא מקשה עוד על פירושו של רב פפא: אמר ליה רב אשי לרב
22 כהנא, ואמרי לה שרב הונא בריה דרב נתן הקשה כן לרב פפא
23 עצמו, איך שחיתת קרבנות הכפרה וזיקת הדם בלבד יתירו
24 למחוסר כיפורים לאכול בקדשים, והא כמה דלא מתקטרי אמורין
25 והרי כל זמן שלא הוקטרו האימורים, פהנים לא מצו אכלי בשר
26 – אין הכהנים יכולים לאכול את בשר החטאת ועל כן עדיין קרבן
27 לבעלים כפרה, ואיך יאכל בקדשים, דתניא בברייתא לגבי קרבן
28 שלמים, יכול הייתי לומר שהיו פהנים רשאין לאכול בקהו ושוק
29 קודם תקטרת אמורין, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב במה שנאמר
30 לגבי קרבן שלמים (ויקרא ז לא) 'הקטיר הפהן את החלב המזבחה'
31 וטהר – ורק לאחר מכן נאמר (שם) 'והיה הקהו לאהרן ולבניו',
32 ולמדנו בזה שאין הכהנים אוכלים בבשר הקרבנות אלא לאחר
33 הקטרת האימורים, מוסיפה הגמרא שיטת דין נוסף: וכהן דכהנים
34 לא אכלי בשר – וכל זמן שהכהנים לא אוכלים את בשר הקרבן,
35 בעלים לא מתכפרין – אין נגמרת כפרת הבעלים, דתניא בברייתא,
36 על הפסוק שנאמר לגבי איל השלמים והלחם של קרבן המילואים
37 (שמות כט ט) 'ואכלו אותם אשר כפר בהם' שכיון שהזכירה התורה
38 לשון כפרה לגבי אכילה, מלמד הוא, שכהנים אוכלים את חלקם
39 בבשר הקרבן, ועל ידי זה הפעלים מתכפרין, כלומר שאף בזה
40 תלויה הכפרה, ואם כן, כל שלא אכלו הכהנים את בשר הקרבן
41 לא נשלמה כפרת הבעלים, ונמצא שמחוסר כיפורים זה עדיין לא
42 הותר לאכול בקדשים, שהרי עדיין לא הקטירו את האימורים
43 וממילא לא אכלו הכהנים את הבשר, ואם כן מה יועיל לו
44 שישחטו ויזרקו את דם החטאת לאחר תמיד של בין הערבים, כדי
45 שיוכל לאכול מבשר השלמים שהביא, והרי עדיין אסור הוא
46 לאכול בקדשים.
47 מתרצת הגמרא: אמר ליה רב כהנא לרב אשי, ולפי הלשון השני
48 רב פפא ענה זאת לרב הונא בריה דרב נתן, שבין דלא אפשר –
49 כיון שאי אפשר להקטיר את האימורים ביום זה, מחמת האיסור
50 של עליה השלם כל הקרבנות כולם, לך עשאום – החשיבו
51 אותם כמי שנטמאו או שאבדו האימורים, שאז מותר לכהנים –
52 לאכול מבשר הקרבן אף שלא הקטירו את האימורים, דתניא –
53 וכפי ששינונו בברייתא, יכול היית לומר, שאם נטמאו אמורין או
54 שאבדו, לא יהו פהנים ופאין בקהו ושוק כלל, כיון שאין להם היתר
55 אכילה בחוזה ושוק אלא לאחר שהקטירו את האימורים וכפי
56 שאמרו בברייתא לעיל, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב (ויקרא שם)
57 'והיה הקהו לאהרן ולבניו' מכל מקום, כלומר שבכל אופן שהוא,
58 החוזה מגיע לכהנים ומותרים לאכול, בין אם הקטירו את

61 כלומר, שבשעת הזריקה הוא חושב שזרק לשם שלמים. אולם
 62 הפסוק בה שנינו 'לשמו ושלא לשמו', מדובר באופן דקאי בשיחיה
 63 וקתניב בריה, כלומר, דאמר בשחיטה 'הריני שוחט את הפסח
 64 לשמו', על דעת לזרוק דמו שלא לשמו'. וקא משמע לן בדין זה,
 65 דמחשבין מעבודה לעבודה – שאם בומן עבודה אחת חשב מחשבת
 66 פסול על עבודה אחרת, הקרבן נפסל על אף שלבסוף בשעת
 67 העבודה האחרת כיון כראוי, ותינו געניא דרב פפא – וזה הוא הדין
 68 בו הסתפק רב פפא (ובחים י), האם מחשבים מחשבת פסול מעבודה
 69 לעבודה.
 70 הגמרא מביאה ראיה נוספת מהמשך דברי המשנה כדי לפשוט את
 71 ספיקו של רב פפא. מבררת הגמרא: תא שמע רביה לפשוט ספק זה
 72 מהמשך דברי משנתנו, 'או שלא לשמו ולשמו פסול'. ויש לברר,
 73 היכי דמי בחלק זה של המשנה, אי נימא שהכוונה היא כמו בדין
 74 הקודם שחשב שתי מחשבות סותרות בשתי עבודות – על שתי
 75 עבודות, השתא – ומעתה יש לתמוה, הרי יש ללמוד דין זה בקל
 76 וחומר, ומה אם לשמו ושלא לשמו, אמרת – שנינו במשנה שהקרבן
 77 פסול, על אף שבתחילה חשב מחשבת הכשר, שלא לשמו ולשמו,
 78 מיבעיא – וכי צריך לומר שגם באופן זה הקרבן פסול, הרי פשוט
 79 שכבר הועילה מחשבתו הראשונה לפסול ולא תועיל מחשבתו
 80 השניה להכשיר. אלא לאו, מדובר באופן שחשב את שתי
 81 המחשבות בעבודה אחת. ומדסיפא – וממה שבסוף דברי המשנה,
 82 כלומר, החלק העוסק באופן בו חשב שלא לשמו ולשמו, יש הכרח
 83 להעמיד באופן שחשב את שתי המחשבות בעבודה אחת, אם כן,
 84 רישא נמי – גם הדין הקודם העוסק באופן בו חשב לשמו ושלא
 85 לשמו, יש להעמידו באופן שחשב את שתי המחשבות בעבודה
 86 אחת, והוצרך התנא ללמדנו את שני הדינים, מדין לשמו ושלא
 87 לשמו יש ללמוד שאין הדין כרבי מאיר הסובר 'תפוס לשון
 88 ראשון', אלא מחשבתו השניה מועילה לפסול את הקרבן. ומדין
 89 שלא לשמו ולשמו יש ללמוד שאין מחשבתו השניה מבטלת את
 90 מחשבתו הראשונה, אלא יאף בגמר דבריו אדם נתפס, ושתי
 91 המחשבות הועילו, והקרבן נפסל.
 92 דוחה הגמרא: לא – אין ראיה מלשון המשנה כדי לפשוט ספק זה,
 93 משום שאפשר לדחות ולומר, לעולם מדובר שחשב את שתי
 94 המחשבות בשתי עבודות, ואכן בדין הוא דלא איצטריך ליה – שלא
 95 הוצרך התנא ללמדנו דין זה, שהרי פשוט שלאחר המחשבה
 96 הראשונה נפסל הקרבן, ומה שכתבה המשנה דין זה, הוא משום
 97 דאידי – (אגב) דתנא דין 'לשמו ושלא לשמו', שהקרבן נפסל, תנא
 98 נמי את הדין באופן ההפוך, שאם חשב 'שלא לשמו ולשמו' הקרבן
 99 פסול.
 100 הגמרא מביאה ראיה נוספת כדי לפשוט את ספיקו של רב פפא.
 101 מוסיפה הגמרא ומביאה ראיה: תא שמע רביה לפשוט ספק זה
 102 מדברי המשנה לקמן (סו), ששנינו בה, שחטו לקרבן הפסח שלא
 103 לאיכילוי – לשם אנשים שאינם יכולים לאכול כזית מבשר הקרבן,
 104 וכגון חולים וזקנים, וכן אם שחטו שלא למנויו – לשם אנשים שלא
 105 נמנו על הקרבן, או ששחטו לערלים – לשם ישראלים שלא נימולו
 106 כיון שמתו אחיהם מחמת מילה, ואסורים באכילת קרבן פסח, וכן
 107 אם שחטו לשם ממאין שאסורים באכילת קרבן פסח, בכל אלו
 108 הקרבן פסול. והרי תנא – כאן, בדין זה, פשיטא שמדובר באופן
 109 שחשב מחשבה זו בעבודה אחת, שהרי חשב רק מחשבה אחת,
 110 ומדסיפא בעבודה אחת – ומכך היש הכרח שבמשנה לקמן מדובר
 111 באופן שחשב את כל מחשבת הפסול בעבודה אחת, אם כן, רישא
 112 נמי – גם במשנתנו ששנינו בה 'לשמו ושלא לשמו וכו' פסול',
 113 מדובר באופן שחשב את שתי המחשבות בעבודה אחת, והיינו
 114 כדעת רבי יוסי שאמר 'אף בגמר דבריו אדם נתפס'.
 115 דוחה הגמרא: מדי אידיא – וכי ראיה היא להעמיד את משנתנו
 116 בעבודה אחת, הרי ניתן לומר, תא שמע רביה דלא יתא – המשנה
 117 לקמן נשנית באופן אחד, ומשנתנו ששנינו בה 'לשמו ושלא לשמו
 118 וכו' פסול' נשנית באופן אחר, ואכן בסיפא – (במשנה לקמן) יש
 119 הכרח להעמיד מדובר באופן שחשב את שתי המחשבות הפסול בעבודה
 120 אחת, שהרי חשב רק מחשבת אחת, אולם רישא – (במשנתנו),

1 או דילמא – או שמא יש לומר, בשתי עבודות תנו, ואפילו לרבי
 2 מאיר, דאמר במסכת זבחים (כה), תפוס לשון ראשון, כאן
 3 המחשבה השניה מועילה, משום דהני מילי שאמר רבי מאיר שאנו
 4 תופסים רק את תחילת דבריו, נאמרו רק כשחשב את שתי
 5 המחשבות בעבודה אחת, שבאופן זה כבר הועילה המחשבה
 6 הראשונה ואין מחשבתו השניה יכולה להועיל, אכל אם חשב את
 7 שתי המחשבות בשתי עבודות, מודה רבי מאיר דמיפסיל – שנפסל
 8 הקרבן, משום שבעבודה השניה בה לא חשב אלא מחשבת פסול,
 9 הועילה מחשבתו הפסולה.
 10 מבררת הגמרא: אמרי – יש לומר בבירור ספק זה, אהייא – על
 11 איזה דין במשנתנו נאמר הספק, אי נימא, שהספק נאמר אשלא
 12 לשמו ולשמו, הרי בין אם חשב את שתי המחשבות בעבודה אחת
 13 ובין אם חשבן בשתי עבודות, וכן בין לרבי מאיר הסובר 'תפוס לשון
 14 ראשון' ובין לרבי יוסי הסובר 'אף בגמר דבריו אדם נתפס', איפסיל
 15 ליה מקמי תא – כבר נפסל הקרבן מתחילת עבודתו כשחשב
 16 שמקריב שלא לשמו, ובדאי כולם מודים שהועילה מחשבה זו
 17 ולא יועיל אם יחזור ויחשוב שמקריב לשמו, בין אם יחשוב כן
 18 באתה עבודה ובין אם יחשוב כן בעבודה אחרת, דתא אף לשיטת
 19 רבי יוסי נמי הדין הוא כן, משום שאף בגמר דבריו אדם נתפס אית
 20 ליה – הוא סובר שאנו תופסים את כל דבריו של אדם ואף את סוף
 21 דבריו, אך גם את תחילת דבריו. מבארת הגמרא: אלא על כרחך
 22 שספק זה של רב פפא, אלשמו ושלא לשמו, שבוז יש להסתפק,
 23 מאי כוונת המשנה בדין זה, האם כוונתה שחשב כן בעבודה אחת
 24 ודין זה הוא כשיטת רבי יוסי, או שחשב כן בשתי עבודות ודין זה
 25 הוא אף כשיטת רבי מאיר.
 26 דנה הגמרא: תא שמע רביה לאחד מצדדי הספק. שנינו במשנתנו:
 27 תפסח ששחטו שלא לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו וכו' פסול.
 28 ויש לברר, היכי דמי – באיזה אופן מבררת משנתנו, אי נימא
 29 בדתני – כפשוטו לשון המשנה שחשב מחשבת שלא לשמו בכל
 30 ארבע העבודות, הרי קשה, למה לי עד דמחשב לכולהו – מדוע
 31 הקרבן נפסל רק אם חשב מחשבת פסול בכל העבודות, הרי
 32 מקמי תא איפסיל ליה אף אם לא הוסיף לחשוב מחשבת פסול
 33 בעבודה נוספת. אלא לאו – אלא האם אין הכרח לומר, הכי קתני
 34 – כן היא כוונת המשנה, תפסח ששחטו שלא לשמו, פסול. אי נמי,
 35 וכן אם שחטו לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו, אי נמי, אם
 36 שחטו וקבל והלך לשמו וזרק שלא לשמו, בכל אלו האופנים נפסל
 37 הקרבן, משום דתנא לה המחשבות הסותרות בשתי עבודות, ואף
 38 על פי שבתחילה חשב מחשבה ראיה, אולם מאחר שבעבודה
 39 אחרת חזר וחשב מחשבת פסול, נפסל הקרבן.
 40 וכיון שנתבאר שבתחילת המשנה ודאי מדובר באופן שחשב את
 41 שתי המחשבות הסותרות בשתי עבודות, מבררת הגמרא את
 42 המשך דברי המשנה: אימא סיפא, 'לשמו ושלא לשמו' וכו' פסול.
 43 ויש לברר, היכי דמי, אי נימא שמדובר כמו בתחילת המשנה,
 44 שחשב את שתי המחשבות בשתי עבודות, אם כן קשה, תינו רישא
 45 – הרי זה אותו דין שהתבאר בתחילת המשנה, שאם שחט לשם
 46 פסח וקיבל את הדם או הוליכו או זרקו שלא לשם פסח נפסל
 47 הקרבן. אלא לאו, כוונת המשנה בדין זה היא, שחשב את שתי
 48 המחשבות בעבודה אחת, והועילה מחשבתו השניה לפסול את
 49 הקרבן, ועל כרחך שמשנה זו בשיטת רבי יוסי היא, דאמר שאף
 50 בגמר דבריו אדם נתפס, אף אם סותר את תחילת דבריו, ולכן בדין
 51 זה שחשב שתי מחשבות בעבודה אחת, שתיקן מועילות,
 52 ומחשבתו השניה פוסלת את הקרבן.
 53 דוחה הגמרא: לא – אין ראיה מלשון המשנה לפשוט ספק זה,
 54 משום שניתן לדחות את הקושיא על כפילות הדין ולומר, לעולם
 55 גם בהמשך המשנה מדובר כשחשב את שתי המחשבות בשתי
 56 עבודות, ורישא ששנינו בה 'תפסח ששחטו שלא לשמו', עוסקת
 57 באופן דקאי – (שעומד) בשיחיה וקא מחשב מחשבת פסול
 58 בשיחיה, כלומר, שבשעת השחיטה הוא חושב ששוחט שלא לשם
 59 פסח, אי נמי, מה שמבואר בהמשך הרישא זורק שלא לשמו,
 60 מדובר באופן דקאי בריקה וקא מחשב מחשבת פסול בריקה,

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף ס עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קטז רש"י

1 או דילמא בשתי עבודות תנן — אחת חיבת לשמו, ובשניה שלא לשמו. והבא ליכא
2 למימר תפוס לשון ראשון, שהרי ארבעתן העבודות חשובות זו כזו ליפסול את הזבח
3 באחת מן, ואפילו לרבי מאיר מפיסלי: ומהדר גמרא, אהייא מהני לישני דסיפא
4 דמתניתין קיימא דף בעיא. אי נימא אשלא לשמו — ברישא, והדר לשמו — הא בן

5 לרבי מאיר בין לרבי יוסי, אפילו בעבודה אחת
6 מפיסלי. לרבי מאיר: דהא אמר תפוס לשון
7 ראשון. לרבי יוסי נמי מפיסלי, דהא רבי יוסי
8 "אף בגמרא" אית ליה, כלומר, תחלת דבריו של
9 אדם וסופו, כבולן דעתו נתפסת וכולן
10 מתקיימין. אלשמו ושלא לשמו — דאי בעבודה
11 אחת נמי פסיל ליה מתניתין — תו לא
12 מיתוקמא כרבי מאיר, דאמר תפוס לשון
13 ראשון, ולשון אחרון לא חייל. אי נימא
14 בדתנין — שחט וקיבל והלך וזרק כולן שלא
15 לשמו, ולאן "אר" קאמר — למא לי כבולתא
16 הא בחדא קיימא לן בובחים בשמעתא קמייתא
17 דחובה נפסל. לעולם — סיפא נמי דתני לשמו
18 ושלא לשמו — בשתי עבודות. ודקשיא לך
19 היינו רישא — לא תיקשי. רישא מיירי דבי
20 שחט חיבת בה לשמו, ובשוק חיבת בה שלא
21 לשמו, וסיפא מיירי דבשעת שחיטה חיבת
22 תרתי מחשבות, חרא על השחיטה לשמו,
23 וחדא על הוריקה שלא לשמו. דאמר היינו
24 שוחט לשמו — על מנת לזרוק שלא לשמו.
25 והבא ליכא למימר תפוס לשון ראשון, דהא
26 אעבודה אחרית קאי לשון שני. וקא משמע
27 לן מתניתין דמחשבין מעבודה לעבודה.
28 כלומר, דמחשב בשעת עבודה זו על חברתה
29 לעשותה במחשבת פסול. ונפסל מיד, ואפילו
30 לא עשה השניה במחשבת פסול כמו שחיטה.
31 והיינו בעיא דרב פפא — דאמר: מחשבין
32 מעבודה לעבודה בשחיטת קדשים בפרק קמא
33 (א.א.), דאמרין התם: מתוקף לה רב פפא: דילמא
34 הא קא משמע לן — דמחשבין מעבודה
35 לעבודה. השתא אלשמו ושלא לשמו — דעבודה
36 ראשונה בכשורת, אמרת פסול במחשבת עבודה
37 שניה, שלא לשמו ולשמו מיבעיא — דכיון
38 דנפסל בעבודה ראשונה, מהיכן יחזור ויזכר?
39 אלא לאו בעבודה אחת — ותנא לשמו ושלא
40 לשמו לאפוקי מרבי מאיר, דאמר תפוס לשון
41 ראשון. ותנא שלא לשמו ולשמו — דלא תימא
42 תפוס לשון אחרון, דהא הדר ביה מקמא, וכי
43 שחט אחאי בתרא קא שחט — קא משמע לן,
44 דרבי הוא, דאמר: בכל דבריו אדם נתפס,
45 ולא הדר ביה, אלא אתרווייהו איבין. ומדיסיפא
46 — שלא לשמו ולשמו בעבודה אחת קאמר,
47 דבשתי עבודות לא איצטרך. רישא — דלשמו
48 ושלא לשמו נמי, אף בעבודה אחת, ורבי יוסי
49 היא. לעולם בשתי עבודות — ודקשיא לך:
50 פשיטא, הא איפסול ליה מעבודה קמייתא. איירי
51 דתנא לשמו ושלא לשמו — לאשמעין
52 דמחשבין מעבודה לעבודה, כדלעיל — תנא נמי
53 שלא לשמו ולשמו. שלא לאובליו — לחלה
54 ולקזן שאני יכולין לאכול כוית, ואין בו מנויין

1 אבל בשתי עבודות אפילו ר' מאיר מודה — ואם תאמר: והכי מיתוקמא מתניתין כר'
2 מאיר? הא קתני סיפא לטמאים ולטהורים — כשר. ואמאי? נימא תפוס לשון ראשון,
3 ובעבודה אחת מיירי דאין מחשבת טמאים אלא בשחיטה! ויש לומר: דמתניתין מיירי כגון
4 דקיימי קמיה טמאים וטהורים, ואמר: הריני שוחט לאלו, דבענין אחר לא מחשבת מקצת
5 ערלה דלא פסלה לר' מאיר אליבא דרבא, דאמר
6 "אינה לשחיטה אלא לבסוף".

7 **א'** בשתי עבודות היינו רישא — ואם תאמר:
8 ולימא דרישא איירי כשחט טמא ולכך
9 כשזרק שלא לשמו — אמר הוכיח סופו על
10 תחלתו, אבל אם אמר בהדיא הריני שוחט לשמו
11 — הוה אמינא דלא עקר שלא לשמו, אפילו בשתי
12 עבודות. להכי איצטרך סיפא! ויש לומר: דסברא
13 הוא, דבשתי עבודות אינו מועיל מפרש יותר
14 מסתם.

15 **והיינו** בעיא דרב פפא — פירוש הקונטרס
16 דחוק, דנקט רב פפא ולא נקט ר' יוחנן,
17 דאמר התם בהדיא מחשבין מעבודה לעבודה.
18 ונראה לרבינו יצחק בן אשר דגרס לעיל: בעי רב
19 פפא בעבודה אחת תנן, ומסיק: היינו בעיא דרב
20 פפא. פירושו: שפיר מתוקמא בעיא דרב פפא
21 שאינו יכול לפשוטו מן המשנה. וכן מצא רבי
22 בספר ישן, וכן גירסת רבינו חננאל. ורבינו שמשון
23 מה אברהם מפרש: היינו בעיא דרב פפא — מה
24 ששאל בעבודה אחת תנן אי בשתי עבודות, הנך
25 שתי עבודות — היינו כגון שוחט לשמו על מנת
26 לזרוק שלא לשמו.

27 **שלא** לשמו ולשמו מיבעיא — ואם תאמר: כי
28 נמי אמרין בעבודה אחת, תיקשי ליה
29 הכי: השתא לשמו ושלא לשמו פסול, שלא לשמו
30 ולשמו מבניעא! דאפילו ר' מאיר דפליג בלשמו
31 ושלא לשמו — בשלא לשמו ולשמו מודה דלכולי
32 עלמא תפוס לשון ראשון! ויש לומר: דאי בעבודה
33 אחת מיירי — קא משמע לן כמו שפירש בקונטרס,
34 דלא אולנין בתר לשון אחרון ודוקא, לאפוקי מן
35 נגס דאית ליה בפרק "בית כור" (ק.א.), תפוס לשון
36 אחרון לגמרי, לבטל הראשון. ורבינו יצחק מפרש:
37 דבעבודה אחת אתי שפיר: דתני שלא לשמו
38 ולשמו אגב לשמו ושלא לשמו, כיון דשניהם
39 בעבודה אחת. אבל בשתי עבודות, דרישא הפסול
40 בוריקה וסיפא הפסול בשחיטה — לא דמו אחרדי,
41 ולית ליה לתמנייא אגב רישא. **שחטו** שלא
42 לאובליו. פירש רש"י: לחולה ולזקן, ואין מנויין
43 עליו אלא חן. וקשה: אכן בן מאי איירא שלא
44 לאובליו? אפילו סתם נמי פסול, כיון שאין לו
45 אוכלין? ונראה דמיירי דיש נמי מנייהם אחרים.
46 **אלימא** בשתי עבודות טעמא דחשיב בוריקה
47 — נראה לרבינו יצחק דהבא איירי אליבא דרבא,
48 דאמר לקמן (א.א.): שחטו למולין על מנת
49 שיתכפרו בו ערלים — כשר. דלרב חסדא דאמר
50 פסול — לא מציי מיירי בשתי עבודות. מיהו, לקמן
51 משמע במסקנא דאף לרבה פסול.

52 **פסח**
53 **דמהניא** ביה מחשבת אוכלין — פסול. והא קיימא לן מקצת אוכלין לא פסלא!
54 אלא

55 אחרים אלא חן. פסול — ד"איש לפי אבלו" כתיב (שמות יב) — הראוי לאכול. שלא למניינו — נימנו עליו חבורה זו, ושחטו לשם חבורה אחרת. לערלים — ישראל שמתו אחיו מחמת
56 מילה, והן פסולין מלאכול פסח, דכתיב: "כל ערל לא יאכל בו" (שם). טמאים — נמי אסורים בקדשים, וכתבת הן על אכילתן. **הבא שפיטא** בעבודה אחת קאי — דהא חרא מחשבה
57 הוא דאיכא. רישא נמי בעבודה אחת — כלומר, אפילו בעבודה אחת, ודלא כרבי מאיר. מירי איירא — וכי ראה היא זו. סיפא — דבמחשבה אחת מיירי, ליכא לאוקומה אלא בעבודה
58 אחת. רישא — דמירי בשתי מחשבות, איכא לאוקומא אי אף בעבודה אחת, ודלא כרבי מאיר. אי בשתי עבודות — ולא בעבודה אחת, ורבי מאיר. **לאובליו** ושלא **לאובליו** — כדמפרש
59 ואזיל. היכי דמי אי נימא בשתי עבודות — שחטו לאובליו על מנת לזרוק שלא לאובליו. ואשמעין דכשר. וטעמא מאי משום דאין מחשבת אוכלין — אין מחשבת פסול האוכלין,
60 כגון חולה וזקן, ופסולת בוריקה. דבשחיטה הוא דכתיבי אוכלין, "לפי אבלו תכוסו", והיינו תשוחטו, כדמתרגמין "ושחט" — ויכוס: הכי גרסינן. בעבודה אחת כגון בשחיטה דמהניא בה
61 מחשבת אוכלין פסול — ואפילו בהאי גונא דאמר לאובליו ושלא לאובליו. והא קיימא לן — לקמן (א.א.), מקצת אוכלין — כגון הבא. נדימנו בו דאויין לאכול ושחטו לשם כולן —
62 כשר, דהא בולה שחיטה נמי משום אוכלין צריכה. דאי אפשר לבזות בשר בלא שחיטה. ולקמן מפרש מאי שנא דלשמו ושלא לשמו פסול, ולאובליו ושלא לאובליו כשר.
אלא

פסח ששחטו לשמו ושלא לשמו – אומר רבינו יצחק: דמיבעיא ליה אפילו לר' מאיר, דסבר בעלמא תפס לשון ראשון – דילמא הבא פסול. דלשמו דאינו נוהג בכל הובחים לא חשיב למיחול, והוי עקירה. או דילמא: אפילו הכי אמר תפס לשון ראשון. אלא כד' יוסי היה מצי למיבעי אפילו בשלא לשמו ולשמו, אלא להכי נקט לשמו ושלא לשמו משום דבעיא אפילו אליבא דר' מאיר.

בשאר ימות השנה – היינו קודם שהגיע זמן הפסח, כדפירש בקונטרס ולכן בעי עקירה לפי שעומד לפסח כשיבא. ובבבלי שמעתא חשיב ליה דקאי לשמו. אבל לאחר הפסח משמע למיחול (דא, דספיקא הוי, דקאמרינן: שמע מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה).

הבא נמי אתי שלא לשמו ומפיק מידי לשמו – ואם תאמר: הוא לשמו ושלא לשמו כשר לר' מאיר, ולא אמרינן אתי שלא לשמו ומפיק מידי לשמו. ושלא לשמו גרידא פסול, אף על גב דסתמא לשמו קאי! ואומר רבינו יצחק: הדהם היינו טעמא – דהכשר לשמו נוהג בכל הובחים, דהלכך כי אמר לשמו – אלים למיחול טפי, ולא אתי שלא לשמו ומפיק ליה. אבל האי פסול דלשמו – אינו נוהג בכל הובחים. ולהכי לא מקשה ליה אלא מלאובליו ושלא לאובליו, דלא שייך אלא בפסח גרידא.

סתמו להני דאובלין קאי! וימישבי בו' – הקשה רבינו יצחק בן אשר: מה לנו אי לא קאי להני אובלין – מכל מקום סתמא לאובלין קאי, או להני או לאחריני. דסתמא לא לחולים או לזקנים קאי. ואפילו הכי: שלא לאובליו – מפיק מלאובליו. ושלא לאובליו נמי, אמאי לא עקר לאובליו דקאמר ברישא? ואומר רבינו יצחק: דבשחט לאובליו ושלא לאובליו – אינו כשר אלא על ידי אתם אובלין ששחט וחישב עליהן, וסתמיה לאו לאובלין, והרי באילו לא קאי לאובליו.

וישנו

איריא?! בשלמא התם – פמה דלא עקר ליה בשחיטה סתמיה ודאי לשמו קאי. **אלא הכא** – סתמיה לאובליו קאי?! דילמא מימשכי הני ואתי אחריני ומימני עלייה. **אחריני דתנן: נמנין ומושכיני את ידהם ממנו עד שישחטו.** איבעיא להו: פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשנינו בעלים, מהו? שינוי בעלים בשנינו קודש דמי, ומכשיר ליה, או לא? **אמר רב פפא: אמריהא לשמעתיא קמיה דרבא: הואיל ושינוי קודש פוסלו בזמנו, ושינוי בעלים פוסלו בזמנו. מה שינוי קודש שפוסלו בזמנו – מכשירו לאחר זמנו.** אף שינוי בעלים שפוסלו בזמנו – מכשירו לאחר זמנו. **ואמר ל': לא אם אמרת בשנינו קודש – שכן פסולו בגופו, וישנו בארבע עבודות,**

אלא לאו בעבודה אחת – אף בעבודה אחת כשר. ומתניתין בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות קאמר. בעבודה אחת כגון בשחיטה – מכשר ליה, דמשום מקצת אובלין לא פסלי. ובשתי עבודות, כגון שחט לאובליו וזרק שלא לאובליו, אף על גב דכחלה זריקה שלא לאובליו – כשר, משום דאין מחשבת אובליו בזריקה. **ומרישא אף בעבודה אחת קאמר רישא נמי אף בעבודה אחת קאמר –**

דלשמו ושלא לשמו פסול, דאף בגמר דבריו אדם נתפס, ורבי יוסי היא ולא רבי מאיר. **סיפא בעבודה אחת – רישא אימא לך: אי אף בעבודה אחת ורבי יוסי היא, אי בשתי עבודות קאמר ולא בעבודה אחת – ורבי מאיר, דאי בעבודה אחת – כשר בלשמו ושלא לשמו, דתפס לשון ראשון. פסח בשאר ימות השנה – כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים, וקיימא לן דכשר לשלמים, בפירקין דלקמן (ע"ב). ואם שחטו לפסח – פסול, דלאו זמניה. ואי לשם שלמים שחטו – כשר. והיכא דשחטו לשמו ושלא לשמו – מהו? אמריהא לשמטא – למילף מדין בגין אב דפסול. אין מוציאוי מידי שלא לשמו – לתפס לשון אחרון לברו, ולהכשיר הנשחט שלא לשמו ולשמו. אף שלא לשמו בו אין מוציאוי מידי לשמו – לתפס לשון אחרון ולהכשירו. שכן נוהג – פסולו בכל הובחים, או לפסול לגמרי בפסח וזמניה, או לפסול מעלות לבעלים לשם חובה בשאר זבחים, כדתנן (זבחים ב"א): כל הובחים שנובחו**

שלא לשמן – כשרין לזרוק, ולהקטיר אימורים, ולאכול בשרן – ולא עלו לבעלים לשם חובה. חזין מפסח וזמניה שפסולין לגמרי. אלמא: נוהג בכל הובחים. הלכך לא אתי לשמו ומפיק לה מדיה לגמרי. **תאמר –** בפסול דלשמו שאינו נוהג אלא בפסח בשאר ימות השנה, ובין דקיל – אתי שלא לשמו ומפיק ליה מדיה. **מהיבא דלא אמר –** דאף על גב דהיבא דלא אמר ברישא לשמו, ואמר שלא לשמו – כשר, היבא דאמר – פסול. דהא שלא לאובליו פסול – ואף על גב דסתמיה לאובליו קאי – אתי שלא לאובליו ומפיק ליה מסתמיה. וכי אמר ברישא לאובליו והדר שלא לאובליו – לא אתי שלא לאובליו ומפיק ליה מידי לאובליו. וכשר, הכי השתא – ומי דמי סתמא דלאובליו לסתמא דלשמו, דתילפניהו מהדדי. התם סתמא דלשמו אלים טובא, דכל כמה דלא איעקר ליה שם פסח מיניה – סתמא לשמו קאי. ואפילו הכי, כי אמר שלא לשמו – מפיק ליה מסתמיה. הלכך, כי אמר לשמו ברישא – נמי ליק מניה, דאתי שלא לשמו ומפיק ליה מדיה, דלא שאני לן בין היבא דאמר מהיבא דלא אמר. אבל לאובליו, מי אלים סתמא דדידה, דסתמא ליק להני

אובלין? הא אי בעי מימשכו הני מיניה, ומוכרין אותו לחברה אחרת. רתנן נמנין עליו ומשכיני יריהן ממנו עד שישחט – הבא למנות עליו ימנה, והרוצה למשך ידיו ממנו שכבר נמנה עליו – מושך. הלכך, לא אלים סתמא דלאובליו. ואף על גב דאתי מחשבת שלא לאובליו ומפקא ליה מסתמא ופסל ליה – שאני לן היבא דאמר לאובליו ברישא, מהיבא דלא אמר. דהתם טעמא משום דלא אלים סתמיה הוא, ואיכא למימר אימשכו להו קמאי ואימנו עליה חולה וזקן, ואישתחית כוליה שלא לאובליו. וכי אמר לאובליו ושלא לאובליו – הוו להו מקצת אובלין, ולא פסלי הכי גרסינן. **פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשנינו בעלים מהו –** ולא גרסינן "לשמו". שחטו סתם בשנינו בעלים – של ראובן היה, ושחטו לשם שמעון, אבל לא עקר שם פסח ממנו. כשינוי קודש – שלא לשמו. שינוי בעלים פוסלו בזמנו, וכל תורת שינוי קודש עליהן. בשמעתא קמייתא דובחים. פסולו בגופו – שמחשבתו על עצמו של קרבן. וישנו בארבע עבודות – שחטו או קיבל דמו (או זרק או הלך) שלא לשמו – פסול, דבכל ארבע עבודות, דם – ילפני ליה לפוסלה בפרק קמא דובחים (ז"א). שחיטה – מ"זבזב פסח" – שתהא זבחהו לשם פסח, ושאר עבודות – מ"זיעשת פסח" – שיהו כל עשותיו לשם

וישנו

61 שואלת הגמרא: אָמַר לִיה רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה לְרַבָּא, כִּיצַד נִיתֵן
62 להוכיח מדברי המשנה לפשוט ספק זה, דִּילְמָא יֵשׁ לַחֲלָק בִּינֵיהֶם
63 ולומר, שְׂאֵנִי הֵיכָא דְאָמַר מְהֵיכָא דְלֵא אָמַר – אינו דומה האופן בו
64 שחט לשמו ובא להפקיע מחשבה זו על ידי שלאחר מכן שוחט
65 שלא לשמו, לאופן בו מתחילה לא שחט לשמו אלא ששחיתו
66 שלא לשמו באה להפקיע רק מה'סתם', ואף אם מחשבת שלא
67 לשמו מועילה לבטל את ה'סתם', אין הכרח לומר שהיא מבטלת
68 מחשבה ממש. וההכרח לחילוק זה הוא, דְּהָא הַשּׁוֹחֵט בּוֹמְנָו
69 לְאוֹכְלֵי וְשֵׁלָא לְאוֹכְלֵי, הקרבן בָּשֵׂר, וְכָל הֵיכָא דְשָׁחֵט לִיה שֵׁלָא
70 לְאוֹכְלֵי לְהוֹדִיָּה – אולם בכל אופן בו שחט רק שלא לאוכליו,
71 הקרבן פְּסוּל, וְאִמְרֵי, הָא סְתָמָא לְאוֹכְלֵי קָאֵי – הרי סתם קרבן
72 פסח עומד להישחט לשם אלו שיכולים לאכול ממנו בזית, ואם
73 כדברי רבא שהמחשבה דינה כ'סתם', הרי כשם שאם חשב
74 במפורש ששוחט לאוכליו ושלא לאוכליו הקרבן כשר, כך גם אם
75 שחט שלא לאוכליו בלבד יש להכשיר את הקרבן, שהרי סתמו
76 עומד לאוכליו, וכששחט שלא לאוכליו הרי זה כמי ששחט
77 לאוכליו ושלא לאוכליו. אָמַר על כרחך יש לומר, שְׂאֵנִי הֵיכָא
78 דְאָמַר שְׁוֹחֵט לְאוֹכְלֵי וְבֵא לְהַפְקִיעַ מַחֲשֵׁבָה זו על ידי שחט
79 שלא לאוכליו, מְהֵיכָא דְלֵא אָמַר מתחילה ששוחט לשם אוכליו
80 אלא מחשבתו ששוחט שלא לאוכליו באה להפקיע רק מה'סתם'.
81 הָכֵי נָמִי, בשחטת הפסח שלא בזמנו, יש לחלק ולומר, שְׂאֵנִי הֵיכָא
82 דְאָמַר שְׁוֹחֵט לְשֵׁמוֹ וְבֵא לְהַפְקִיעַ מַחֲשֵׁבָה זו על ידי ששוחט שלא
83 לשמו, שיתכן שזה אינו מועיל להכשירו, מְהֵיכָא דְמתחילה לֵא
84 אָמַר שְׁוֹחֵט לְשֵׁמוֹ ושחיתו שלא לשמו באה להפקיע רק
85 מה'סתם', שזה אכן מועיל להכשירו.
86 משיבה הגמרא: אָמַר לִיה רַבא לרב אדא בר אבהו, מִיֵּדֵי אִיִּרְיָא –
87 וכי ראייה היא מ'לאוכליו ושלא לאוכליו' ל'לשמו ושלא לשמו',
88 בְּשֵׁלָמָא הָתֵם – דין זה שאמרת שפסח שנשחט שלא בזמנו לשמו
89 ושלא לשמו כשר כשם ששחטתה שלא בזמנו שלא לשמו עוקרת
90 את מה שסתמו עומד להישחט לשמו מובן, שהרי בְּפֶתַח – כל זמן
91 דְלֵא עָקַר לִיה למחשבת לשמו בְּשָׁחִיטָה ששוחט במפורש שלא
92 לשמו, סְתָמִיָּה וְדֵאֵי לְשֵׁמוֹ קָאֵי – הקרבן ודאי עומד בסתמו
93 להישחט לשמו, ואף על פי כן אם שחטו שלא לשמו הקרבן כשר,
94 אם כן יש לומר שגם אם שחטו לשמו ושלא לשמו הוא כשר, אָמַר
95 הָבָא, בשחטתה שלא לאוכליו, סְתָמִיָּה לְאוֹכְלֵי קָאֵי – וכי ניתן
96 לומר שסתמו של הקרבן עומד להישחט לאוכליו שנמנו עליו,
97 דִּילְמָא מִמְשָׁבֵי הֵינֵי וְאִתֵּי אַחֲרֵינֵי וּמִמֵּנֵי עֲלִיָּה (אחריני) – הרי יתכן
98 שאלו שכבר מנויים ימשכו ידיהם מהקרבן, ואחרים יתמנו עליו,
99 דְתֵּן בְּמִשְׁנֵה לִקְמֵן (פס), נִקְמֵנֵן על הקרבן וּמוֹשְׁבֵינֵן הַמְנוּיִים אֵת
100 דִּיִּהִים מִמֵּנֵי לְאַחַר שִׁנְמָנֵנּוּ, עַד שְׁיִשְׁחֵט, הרי שאי אפשר לומר
101 שסתם קרבן עומד להישחט דווקא לשם אוכליו שנמנו עליו,
102 שהרי עד שעת השחיטה ממש לא ניתן לדעת מי יהיו המנויים
103 עליו. ומשום כך אין להביא מדין זה ראייה, שהרי מסתבר יש
104 לחלק בין אופן בו המחשבה סותרת את ה'סתם', לאופן בו
105 המחשבה באה לעקור מחשבה ממש, שהרי הקרבן אינו עומד
106 בסתמו לשחטתה לאוכליו, וכששוחט שלא לאוכליו זו היא
107 מחשבתו היחידה, ולכן נפסל הקרבן. אמנם בדבר ששייך לומר בו
108 שסתמו של הקרבן עומד לכך, ובגון השחיטה לשם פסח, אם חשב
109 מחשבה המנוגדת ל'סתם', דהיינו שחשב שלא בזמנו ששוחטו
110 שלא לשמו, הרי זה נחשב כאילו חשב שתי מחשבות הסותרות זו
111 את זו, וכיון שבאופן זה הקרבן כשר, אם כן הדין נותן שלא
112 כשבתחילה שחט במפורש לשמו ואחר כך חשב ששוחט שלא
113 לשמו, גם כן יהיה הקרבן כשר.
114 הגמרא דנה באופן נוסף של שחיטה שאינה ראויה. מסתפקת
115 הגמרא: אִיִּבְעִיא לְהוּ, קרבן פְּסַח שְׁשָׁחֵטוּ בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשְּׁנָה בְּשִׁנּוּי
116 בְּעֵלִים – לשם אדם שאינו הבעלים של הקרבן, מהו. האם דין שִׁנּוּי
117 בְּעֵלִים בְּשִׁנּוּי קוֹדֵשׁ דְּמֵי – הוא כדין שחיטה שלא לשמו, וּמְכַשֵּׁר
118 לִיה – וכשם ששחיטה שלא בזמנו שלא לשמו מכשירה את
119 הקרבן, כך תועיל מחשבת שִׁנּוּי בעלים להכשיר קרבן זה ששוחט
120 שלא בזמנו, אִי לֵא – או שאין לדמות את שני הדינים, ואף שלגבי

1 אָמַר לֵא – אלא האם אין הכרח לומר, שיש להעמיד את המשנה
2 אף באופן שחשב את שתי המחשבות בְּעֵבֻדָּה אַחַת, וכוונתה
3 שהקרבן כשר בין אם חשב את שתיהן בעבודה אחת, ובגון
4 בשחיטה, ובין אם חשב את שתיהן בשתי עבודות, ובגון ששחט
5 במחשבת הכשר ורק במחשבת פסול. וּמִדְּסִיפָא בְּעֵבֻדָּה אַחַת –
6 ומכיון שיש הכרח להעמיד את המשנה לקמן אף באופן שחשב
7 את שתי המחשבות בעבודה אחת, אם כן, רִיבָא נָמִי – גם משנתנו
8 בה שנינו 'לשמו ושלא לשמו וכו' פסול', יש להעמידה אף באופן
9 שחשב את שתי המחשבות בְּעֵבֻדָּה אַחַת, וכדעת רבי יוסי שאף
10 בסוף דבריו אדם נתפס.
11 דוחה הגמרא: מִיֵּדֵי אִיִּרְיָא – וכי ראייה היא זו, הרי ניתן לחלק
12 ולומר, הָא בְּדִאֲרֵימָא וְהָא בְּדִאֲרֵימָא – משנתנו נשנית באופן אחד,
13 והמשנה לקמן נשנית באופן אחר, כלומר, אכן סִיפָא – המשנה
14 לקמן יש הכרח להעמיד אף באופן שחשב את שתי המחשבות
15 בְּעֵבֻדָּה אַחַת, וכפי שהתבאר, וְאִילוּ רִיבָא – משנתנו ניתן
16 להעמיד, אִי שְׁוֹסֵקֵת אֵף בִּאֻפֵּן שְׁחֵשֵׁב אֵת שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת
17 בְּעֵבֻדָּה אַחַת, וכדברי רבי יוסי, אִי שְׁוֹסֵקֵת רַק בִּאֻפֵּן שְׁחֵשֵׁב אֵת
18 שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּשְׁתֵּי עֲבֻדוֹת, וכדבריו רבי מאיר הסובר שאם
19 חשב בעבודה אחת לשמו ושלא לשמו כשר, משום שיש לתפוס
20 לשון ראשון.
21 הגמרא דנה באופן נוסף של שחיטה בשתי מחשבות סותרות.
22 מסתפקת הגמרא: אִיִּבְעִיא לְהוּ – הסתפקו בני הישיבה, קרבן פְּסַח
23 שְׁשָׁחֵטוּ שלא בזמנו אלא בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשְּׁנָה, וכיוון בשחיטה
24 ששוחט לְשֵׁמוֹ – לשם פסח וְשֵׁלָא לְשֵׁמוֹ, מהו. ומבארת הגמרא את
25 צדדי הספק: אילו היה שוחט רק לשמו היה הקרבן פסול, כיון
26 שאין זה זמנו של קרבן פסח, ואילו היה שוחט לשם שלמים היה
27 הקרבן כשר, שהרי מותר הפסח קרב שלמים. אולם באופן זה
28 ששחט לשם פסח ולשם שלמים יש להסתפק, מִי אֲתֵי – האם באה
29 מחשבת ההכשר שֵׁלָא לְשֵׁמוֹ – לשם שלמים, וּמְפִיק לִיה מִיֵּדֵי
30 לְשֵׁמוֹ – וּמוֹצִיאָה אֵת הַקְּרָבָן מִהַפְּסוּל שֶׁל שְׁחִיטָה לְשֵׁם פְּסַח,
31 וּמְכַשֵּׁר לִיה, אִי שְׁמָא לֵא מוֹעִילָה מַחֲשָׁבְתוֹ הַשְּׁנִיָּה, וכיון
32 שבתחילה שחט לשמו נפסל הקרבן כיון שאין זה זמנו.
33 מספרת הגמרא: כִּי אֲתָא – כאשר בא רב דְּמֵי מארץ ישראל
34 לבבל, אָמַר, אֲמַרְתָּא לְשִׁמְעָתָא מְהֵי דְרַבֵּי רִמְבָּה – כשהייתי
35 בארץ ישראל, אמרתי בפני רבי ירמיה ממועה זו של דרשת 'בין
36 אב' שבסמוך, כדי לפשוט ספק זה, הוֹאִיל וּמַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ מְכַשֵּׁרוֹ
37 לקרבן פסח אם נשחט בְּזִמְנֵנּוּ, וְכֵן מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ מְכַשֵּׁרוֹ
38 לקרבן פסח אם נשחט שֵׁלָא בְּזִמְנֵנּוּ, מַה – [בשם] שמחשבת לְשֵׁמוֹ
39 הַמְכַשֵּׁרוֹ בְּזִמְנֵנּוּ אִין מוֹצִיאָה מִיֵּדֵי פְּסוּל שֶׁל מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ
40 שחשב בתחילה, אֵף מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ הַמְכַשֵּׁרוֹ לקרבן פסח
41 שֵׁלָא בְּזִמְנֵנּוּ, אִין מוֹצִיאָה מִיֵּדֵי מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ שֶׁמַּתְחִילָה, וּפְּסוּל.
42 וְאָמַר לִי רַבֵּי יִרְמְיָה, לֵא – אין לדמות שני פסולים אלו וללמוד מזה
43 לזה, משום שיש לחלק ולומר, אִם אֲמַרְתָּ בְּפְּסוּל מַחֲמַת מַחֲשַׁב
44 שֵׁלָא לְשֵׁמוֹ בשחיטה בזמנה, שהדין נותן שלא יתבטל על ידי
45 מחשבת לשמו שלאחריה, שְׁכֵּן פְּסוּל זֶה נוֹהֵג בְּכָל הַיּוֹחָזִים, שהרי
46 כל קרבן שנשחט שלא לשמו אינו עולה לבעלים לשם חובתם,
47 אולם האם תאמר שאף במחשבת לְשֵׁמוֹ בשחיטה שלא בזמנה היא
48 הדין שלא תוציא מחשבת שלא לשמו מידי מחשבת לשמו ותהא
49 פסולה, הרי חלוק הוא, שְׁכֵּן פְּסוּל זֶה שֶׁל לְשֵׁמוֹ שֶׁלָּא בּוֹמְנָו אִינוּ
50 נוֹהֵג בְּכָל הַיּוֹחָזִים, אָמַר בְּקָרְבָן פְּסַח בְּלָבָד.
51 מבררת הגמרא: מִאי הוּי עֲלָה – מה הכרעת ההלכה בשאלה זו.
52 מבארת הגמרא: אָמַר רַבָּא, פְּסַח שְׁשָׁחֵטוּ בְּשָׂאָר יְמוֹת הַשְּׁנָה לְשֵׁמוֹ
53 וְשֵׁלָא לְשֵׁמוֹ, בְּשֵׂר, דְּהָא סְתָמָו שֶׁל הַקְּרָבָן לְשֵׁמוֹ קָאֵי – עומד
54 להישחט לשמו, ואם לא היה הושב כלל, היה פסול כאילו שנשחט
55 לשמו, וְאִילוּ הָכֵי, כִּי שָׁחֵט לִיה שֵׁלָא לְשֵׁמוֹ, בְּשֵׂר, אֲלָמָא – הרי
56 שמוכח מדין זה, דְּאֵתֵי מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ וּמְפִיק לִיה מִיֵּדֵי
57 מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ הבאה מחמת ה'סתם' של הקרבן. ואם כן, כִּי שָׁחֵט
58 נָמִי – גם בספק זה, כאשר נשחט הקרבן שלא בזמנו לְשֵׁמוֹ וְשֵׁלָא
59 לְשֵׁמוֹ, אֲתֵי מַחֲשַׁב לְשֵׁמוֹ לְשֵׁמוֹ, וּמְפִיק לִיה לְקָרְבָן מִיֵּדֵי מַחֲשַׁב
60 לְשֵׁמוֹ.

58 וגם אנשים שלא נמנו עליו, או לְמֹלִים וְלְעָרְלִים – שיאכלו ממנו
59 גם מולין וגם ערלים, או לְמַטְמְאִים וְלְמַזְהָרִים – שיאכלו ממנו גם
60 טמאים וגם טהורים, בכל המחשבות הללו הפסח בְּשָׂר, שמאחר
61 שהתכוון בשחיתתו גם עבור מי שיכול לאכול כזית מהפסח,
62 שחיתתו כשירה.
63 במשנה לעיל (הא) נאמר, שזמן שחיתת הפסח הוא לאחר הקרבת
64 התמיד של בין הערבים, כעת מבארת המשנה מה הדין אם עבר
65 ושחט את הפסח לפני כן: הפסח שֶׁחֲטָאוּ קֹדֶם חֲצוֹת הַיּוֹם פְּסוּל,
66 מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב ו) וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ בַּלַּיְלָה עֶדְתָּ יִשְׂרָאֵל בֵּין
67 הָעֲרִבִים, וְבֵין הָעֲרִבִים הוא החל מחצות היום שהחמה נוטה כלפי
68 מערב, ואם שחטו קודם ומנו פסול. אבל הפסח שֶׁחֲטָאוּ אַחַר חֲצוֹת
69 הַיּוֹם קֹדֶם לְתַמִּיד של בין הערבים, בְּשָׂר, אף שלכחילה יש
70 לשחוט את הפסח לאחר התמיד, וּבְלֶבֶד שִׁיחָא אִדָּם אַחַר מְמַרם –
71 מערבב בְּדָמוֹ של הפסח עַד שִׁזְרֹק דָּם הַתְּמִיד, כדי שלא יקרוש דם
72 הפסח ויהיה ראוי לזריקה, ויזרקנו לאחר זריקת התמיד. וְאִם נִרְקַח
73 דָּם הַפֶּסַח לִפְנֵי הַתְּמִיד, בְּשָׂר, שְׂדֵין הַקְּדָמָה הַתְּמִיד לִפְסַח אִינָה
74 אלא למצוה ולא לעכב.

גמרא

75 מביאה הגמרא ברייתא המבארת מה היא מחשבת 'שלא לאוכליו'
76 ששנינו במשנה, ומה היא מחשבת 'שלא למנויו': תְּנוּ רַבְּנָן, בְּיַצֵּד
77 היא מחשבת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו, כגון ששחט את הפסח לְשׁוֹם הוֹלָה או
78 לְשׁוֹם זָקָן – על מנת שיאכלו ממנו חולה או זקן שאינם יכולים
79 לאכול כזית בשר. בְּיַצֵּד היא מחשבת שֶׁלֹּא לְמִנּוּי, כגון שֶׁנִּמְנְנוּ עָלָיו
80 חֲבוּרָה זו – שבני חבורה אחת רכשו את הפסח ביחד כדי לאכול
81 ממנו, ועבר וּשְׁחָטוּ לְשֵׁם חֲבוּרָה אַחֶרֶת – על מנת שחבורה אחרת
82 תאכל את הפסח.
83 הגמרא מבררת את מקור הדין שצריך לשחוט את הפסח לשם
84 אוכליו ולשם מניו. שואלת הגמרא: מִנְהֵי מַיְלִי – מהיכן למדנו דין
85 זה שפסח שנשחט שלא למנויו פסול. משיבה הגמרא, דְּתַנּוּ רַבְּנָן,
86 נאמר בתורה (שמות יב ו) 'מִמְקַטְתָּ נֶפֶשׁ אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ תִּכְסֹּוּ עַל
87 הַשָּׂה, וְמִכְסַּת' הוא מלשון מנין, מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַפֶּסַח נֶשְׁחָט אֶלָּא
88 לְשֵׁם מְנוּי. ממשיבה הברייתא ושואלת: יָכוֹל – שמא תאמר, שאם
89 שֶׁחֲטָאוּ לְמִנּוּי יְהִי רַק עֹבֵר עַל הַמִּצְוָה, וּבְשָׂר בְּדִיעֵבַד, תְּלַמֵּד
90 לומר – לפיכך נאמר בתורה דין זה פעמיים, פעם אחת בתיבת
91 'מִמְקַטְתָּ' שמשמעותו 'במנין', ופעם נוספת כתבה התורה שוב
92 באותו פסוק 'תְּכַסֹּוּ' שגם הוא מלשון מניו, ללמדנו שלפיכך
93 הַקְּתוּב שֶׁנָּה עָלָיו – חזר שוב על דין זה, כדי לְעַבֵּב – ללמדנו שדין
94 זה מעכב בדיעבד.
95 ממשיכה הברייתא ומבארת שמחשבת שלא למנויו אינה מעכבת
96 אלא בשחיטה: רַבִּי אֱוִמָר, תִּיבַת 'תְּכַסֹּו' בְּלִשׁוֹן סוּרְסִי – ארמי הוא
97 נדרש, שבארמית תכוסו היינו תשחטו, כְּאִדָּם שֶׁאֱוִמָר לְחֲבִירוֹ
98 בלשון סורסי, בֹּס – שחוט לִי מִלְּהָ זֶה, ולפיכך דיבר הכתוב בלשון
99 זו שמתפרשת לשתי פנים, גם מלשון מינוי ללמדנו שהמחשבה
100 לשם מניו מעכבת, וגם מלשון שחיטה ללמדנו שמחשבה זו אינה
101 מעכבת אלא בשעת שחיטה.
102 הגמרא ממשיכה לברר מנין שהשוחט את הפסח שלא לאוכליו
103 פסול. שואלת הגמרא: אֲשַׁבְּתָן – מצאנו בפסוק שמחשבת שֶׁלֹּא
104 לְמִנּוּי פוסלת את הפסח, אולם מחשבת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו מְנָא לָן –
105 מנין שפוסלת. משיבה הגמרא: אֲמַר קְרָא, 'אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ תִּכְסֹּו',
106 ומשמעות 'איש לפי אכלו' הוא. שהאנשים שעבורם נשחט הפסח
107 יהיו ראויים לאוכלו, ולא זקן או חולה, עַל או טמא, שאינם
108 יכולים לאכול את הפסח אפילו אם נמנו עליו. ואף שלא שנה
109 הכתוב דין שלא לאוכליו פעמיים, מכל מקום הוא מעכב בדיעבד,
110 משום דְּאִיִּתְקַשׁ – הוקשו האוכלין לְמִנּוּי, ששניהם הוזכרו בפסוק
111 אחד 'איש לפי אכלו תכוסו', ללמדנו שכשם שמחשבת שלא
112 למנויו מעכבת בדיעבד, כך מחשבת שלא לאוכליו מעכבת
113 בדיעבד.
114

1 וכן יִשְׁנֹו לפסול זה אף לְאַחַר מִיתָה, שאם מת בעל הקרבן, על בנ
2 להביאו במקומו, ואם כשהביאו הבן נשחט הקרבן שלא לשמו, לא
3 עלה לשם חובה ועליו להביא מנכסי המת קרבן אחר תחתיו, כיון
4 שאחריות הקרבן מוטלת על נכסי המת. וכן יִשְׁנֹו לפסול זה בְּקֶרֶב
5 צְבוּר בְּקֶרֶב יָחִיד. ולכך יש כח למחשבה זו לעקור שם 'פסח'
6 מקרבן פסח שהוקרב שלא בזמנו ולהכשירו. אולם האם תאמר כן
7 אף בְּמַחֲשַׁבֵּת פסול של שִׁנּוּי בְּעָלִים, שהוא פסול קל יותר לענין
8 ארבעה דברים אלו. דְּאֵין פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ של הקרבן אלא בבעליו,
9 ובשאר הקרבנות מלבד פסח אֵינוֹ נפסל הקרבן מחמת מחשבה זו
10 כְּבַל אֲרֻבַּע הַעֲבֻדוֹת הַעִיקָרִיּוֹת של הקרבן אלא רק בזריקה, וְאֵינוֹ
11 לְאַחַר מִיתָה – ואם מת הבעלים קודם ההקרבה והביא בנו את
12 קרבנו תחתיו ונשחט הקרבן שלא לשם בעליו לא נפסל, כיון שאף
13 ללא שינוי זה אין שם בעליו עליו. וְאֵינוֹ נוהג פסול זה בְּקֶרֶב צְבוּר
14 בְּקֶרֶב יָחִיד, לפי שכל הציבור הם בעליו.
15 ומסיפה הגמרא: וְאֵף עַל גַּב דְּתַרְתֵּי לְאוֹ דְּיֻקָּא – ששני עניינים
16 מאלו שהוזכרו כאן שאינם נוהגים בשינוי בעלים, אינם דווקא –
17 שהרי ניתן לדחותם, וכמבואר בסמוך, אולם תַּרְתֵּי מִיָּהָ דְּיֻקָּא –
18 שני עניינים אחרים מאלו שהוזכרו, הם כן דווקא, ולכך אין
19 להשוות דין 'שינוי בעלים' לדין 'שינוי קודש'. והאופן בו יש לדחות
20 שנים מהעניינים שהוזכרו לעיל הוא, משום דִּישׁ הַקְּשׁוֹת, מֵאִי
21 שֶׁנֶּאֱמַר שִׁנּוּי בְּעָלִים שהגדרתו היא דִּלְאָ הָיוּ פְּסוּלוֹ בְּגוּפוֹ, והיינו
22 משום דְּפְסוּלוֹ מִחֲשֶׁבֶת בְּעָלָם הִיא – הפסול הוא על ידי שינוי
23 מחשבה בלבד ולא שינוי בגוף הקרבן, הרי שינוי קֹדֶשׁ נְמִי, פְּסוּלוֹ
24 מִחֲשֶׁבֶת בְּעָלָם הִיא ולא שינוי במעשה השחיטה. ותו – ועוד יש
25 להקשות על הַא דְּאֵמַר רַבָּא, שפסול שִׁנּוּי בְּעָלִים אֵינוֹ נוהג לְאַחַר
26 מִיתָה, הרי זה הוא רק לדעת הסבורים כן, וְאֵילוֹ לְרַב מְנָתָם בְּרִיָּה
27 דְּרַב אֱמִי דְּאֵמַר (ובחים ט) שִׁשׁ שִׁנּוּי בְּעָלִים לְאַחַר מִיתָה, ואם מת
28 הבעלים קודם ההקרבה והביא בנו את הקרבן תחתיו ונשחט שלא
29 לשם בעליו נפסל הקרבן, מֵאִי אֵיבָא לְמִימַר – איך נבאר את דברי
30 רבא. מסיקה הגמרא: אלא שמכל מקום תַּרְתֵּי מִיָּהָ דְּיֻקָּא נִינְהוּ,
31 ולכך אין להשוות דין 'שינוי בעלים' לדין 'שינוי קודש'. וכיון
32 שדחה רבא את דברי רב פפא, נותר הספק בעינו, האם קרבן פסח
33 ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים הקרבן כשר כמו בשינוי
34 קודש, או שיש לחלק בין שתי המחשבות.

35 מסיקה הגמרא: אֵלָא אֲמַר רַבָּא, קֶרֶב פֶּסַח שֶׁחֲטָאוּ בְּשָׂר יָמוֹת
36 הַשָּׁנָה בְּשִׁנּוּי בְּעָלִים, הרי הוא נֶעֱשֶׂה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים בְּזִמְנוֹ –
37 בקרבן פסח שנשחט בזמנו שלא לשם הבעלים, וּפְסוּל.

משנה

38 קרבן פסח שונה משאר הזבחים, ששאר הזבחים עיקר הבאתם
39 לכפרה (בזריקת הדם) ואין אכילת הבשר מעכבת בהם, אבל קרבן
40 פסח עיקרו בא לאכילה, וצריך שיהיו הבעלים ראויין לאוכלו
41 (לְקַמֵּן עִתָּא), במשנתנו יתבאר דין פסח שנשחט לשם מי שאינם
42 יכולים לאכול. דין נוסף מיוחד בקרבן פסח, שאינו נאכל אלא
43 למי שנמנה עליו מתחילה (ובחים ט), והמינוי הוא על ידי
44 משתתפים בלקיחתו של השדה. בסוגיא שלפנינו יתבאר שאף
45 צריך להתכוין בשעת השחיטה על מנת שיאכלו ממנו אלו
46 שמנוים עליו.
47

48 המשנה מבארת את דין הפסח שנשחט לשם מי שאין ראוי לשחוט
49 לו: הפסח שֶׁחֲטָאוּ שֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו – על מנת שיאכלוהו זקנים או
50 חולים שאינם יכולים לאכול כזית בשר, וכן אם שחטו שֶׁלֹּא לְמִנּוּי,
51 כגון שנמנו חבורה אחת על הפסח ושחטו לשם חבורה אחרת, או
52 ששחט את הפסח לְשֵׁם שיאכלו ממנו יהודים עָרְלִים שאסורים
53 לאכול את הפסח, וְלִשְׁם שיאכלו ממנו מְמַאִים שאסורים לאכול
54 בקדשים, בכל אלו המחשבות הפסח פְּסוּל. ובגמרא יתבאר הטעם.
55 ממשיכה המשנה: אבל אם שחט את הפסח לְאוֹכְלָיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלָיו
56 – על מנת שיאכלו ממנו גם אנשים בריאים וגם חולה וזקן, או
57 לְמִנּוּי וְשֶׁלֹּא לְמִנּוּי – שיאכלו ממנו גם בני החבורה שנמנו עליו

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף סא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קיט רש"י

1 וישנו לאחר מיתה – מת – בנו מביא קרבן אביו. ואם שחטו שלא לשמו – לא
2 עלה לשם חובה, ואחריות הקרבן מוטל על נכסי המת, וצריך להביא אחר. וישנו
3 בקרבן צבור כקרבן יחיד. אבל בשנינו בעלים – מחשב בדבר אחר הוא, ואינו
4 בארבע עבודות. בשאר זבחים דלאו פסח, דלאו עיקרן לאכילה אתי אלא לכפרה
5 – לא שייך שנינו בעלים אלא בוריקה. שאין
6 לו בקרבן אלא כפרתו, וכפרה ליתא אלא
7 בוריקה. וכי מרבין שאר עבודות לפסולה
8 בשנינו בעלים בפרק קמא דזבחים – לא
9 מרבין אלא שוחט להתכפר אחר בוריקת
10 דמו, או מוליק או מקבל לזרוק לשם אחר,
11 או זרק ממנו לשם אחר. אבל שוחט לשם
12 אחר, שתהא השחיטה כבודה לשם אחרים,
13 אבל בשעת שחיטה אין דעתו על הוריקה
14 אלא לבעול – כשר. והכי אמרינן התם,
15 אמר רב אשי: קל דזומר, ומה אם במקום
16 שאמר הריני שוחט לשם פלוני דכשר, שחטו
17 לזרוק לשם פלוני – פסול. מקום שאם אמר
18 כו. שמע מינה מיהא דאין מחשבת שנינו
19 בעלים בשאר עבודות אלא אם כן מחשבת
20 באחת מהן על מנת לזרוק. אבל בשנינו קודש
21 – שחט שלא לשמו פסול, דכתיב "זבח
22 שלמים" – זביחה לשם שלמים. וכן בחטאת
23 "זשחט אותה לחטאת", וכן פסח "זבח פסח
24 הוא". ומיהו, דואי פסח שעיקרו לבעול
25 ליאכל בא, שחטו שלא לשם בעולו להאכילו
26 למנויין אחרים – פסול, כדקתני מתניתין
27 שחטו שלא למנויין פסול. ועל כרחך בחיוב
28 על השחיטה לחודא קאמר, לא על מנת
29 לזרוק. מדאיפלוג בה אמוראי בגמרא, שחטו
30 למוליק על מנת שיתכפרו בו ערלים, מכלל
31 דשחטו לערלים דמתניתין – במחשב על
32 השחיטה קאמר. ושלא למנויין דומיא
33 דלערלים, דהא גבי הדדי קתני להו. ואינו
34 לאחר מיתה – דאין שם בעולו עליו, מאחר
35 שמת, ואם שינה שמו – כשר. ואינו בצבור
36 – דלשם מי שינה אותו שלא היא בשחיטה
37 אם לשם גוים – לא מיפסיל, כדאמרינן התם,
38 ולקמן בשמעתין, דאין שנו בעלים פסול אלא
39 אם כן שינה למחויב כפרה כמותו, דיליק
40 מ"לכפר עליו" – עליו ולא על חבירו. אלמא:
41 שנינו בעלים פסול בחבירו דומיא דידיה, ומחויב כפרה כמותו, ואי לא – לא פסיל.
42 ואף על גב דתרתני – מהתקן פירכי. לאו דווקא – כלומר, לאו פירכי נגדה, תרתני
43 מיהא דווקא. ומפרש ואולי זה תרתי לאו דווקא: פסול מחשבה לא מיקרי פסול
44 הגוף. ולרב פנחס – בפרק קמא דזבחים אמרה. יש בעלים לאחר מיתה – ואם
45 שחטו לשם בעלים אחרים – צריך היורש להביא אחר. כמי שאין לו בעלים –
46 כמי ששחטו בזמנו שלא לשם בעלים. ואני שמעתי: שנינו בעלים אינו בוריקה,
47 כדאמרינן: אין מחשבת אוכלים בוריקה. ואי אפשר לומר כן. דמחשבת שלא לאוכליו
48 מנויין עליו הן, וכשחיטה הוא דגלי רחמנא ולא בשאר עבודות. אבל מחשבת שלא
49 למנויין, דהיינו שנינו בעלים – עיקרה בוריקה הוא, כדיליק לקמן בשמעתין בוריקה
50 "זכפר עליו" – ולא על חבירו. **משנה** לאוכליו ושלא לאוכליו בשך – דמקצת
51 אוכלין לאו פסלי. ולקמן מפרש טעמא. **מפרש** ברמי – שלא יקרוש, כדי שיחא ראוי
52 לזריקה. ואם נזרק – קודם לתמיד – כשר. דאף על גב דאמרן (לעיל נטא), יאחר דבר
53 שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים" וגו', לא מיפסיל הכי. **גמרא** מנסת – לשון מנויין,
54 כמו "את מנסת הערבך" (ויקרא כז). סורסי – ארמי. חמי האמות קורין לו לינגיא
55 שוריי"א. כוס – שחוט. למימרא דבשעת שחיטה צריך להתבוקן למנויין. לפי אבלו –
56 הראוי לאכול, פרט לחולה ולזקן ודלוק ופגול ואפילו הן מנויין.

1 רב חסדא אמר פסול — ואם תאמר: מאי שנא משחטו למולים ולערלים? תריץ דהתם יש
2 מחשבת מולים בשחיטה, אבל הכא לא פתיכי מולים בריקה. רבבה אמר כשר —
3 תימה לרבינו יצחק: נילף מקל חומר דפסול משינוי בעלים, דמה הריני שחט לשם פלוני
4 דכשר — לזרוק דמו לשם פלוני פסול, שחט לשם ערלים דפסול — אינו דין דלזרוק לערלים

5 נמי פסול? וכי האי גונא עביד בובחים (א) קל
6 וחומר אשלא לשמו. ותריץ רבינו יצחק: דשאני
7 הבא, דרבה יליף מקרא לקמן. ועוד אומר רבינו
8 יצחק, דאיכא למיפריך: מה לשינוי בעלים — שכן
9 אם זרק לשם פלוני דפסול, תאמר בשחט לזרוק
10 לערלים — שכן זורק לשם ערלים כשר. דאין
11 מחשבת אוכלין בריקה לכולי עלמא, כדפרישית.
12 ואם תאמר: היא גופה נילף משינוי בעלים, שיהא
13 זורק לשם ערלים פסול, וטמא שי מיעוט למעט
14 אוכלים מוריקה. ומיהו מ"תבוס" לא משמע שום
15 מיעוט, אלא מיעוט אחרינא איכא. ועוד איכא
16 למיפריך: מה לשינוי בעלים — שכן פסול בכל
17 הובחים. ובי תימא הוא הדין לזריקה — וכן רב
18 אשי קאמר בסמוך: לא שנא שחיטה ולא שנא
19 זריקה. תימה לרבינו יצחק בן אשר: כיון דזריקה
20 קלא, דאין בה מחשבת אוכלין — היכי נילף
21 משחיטה! ואמאי איצטרך השתא "זאת"?

22 דילמא האי כל ערל אפילו כל דהו — אף על
23 גב דפלותא דתנאי הוא כטנהורין
24 (ע"ת), גבי הכוזה עשרה בני אדם בעשרה
25 מקלות, בי"ל נפש" אי כולה נפש משמע, או כל
26 דהו, וכן בבכורות (ג,ג) גבי "כל בכור" רב אשי בא
27 לסתור ראייתו של רבה ולחזמימי הברייתא כמאן
28 דאמר כל דהו משמע. ועוד: כדפריש בקונטרס,
29 דברייתא גופה מובחא דזאת בה לחתי מקצת
30 ערלות, ולחיי פריך. כתב רחמנא זאת עד
31 דאיכא כולה ערלה — תימה: לשתוק מ"כ"ל!
32 ועוד: דנימא איפכא, דזאת — דאי כולה ערלה
33 משמע, כתב רחמנא "כל" — אפילו כל דהו: ויש
34 לומר: וידע בעל התלמוד דאיצטרך "כל" לשום
35 דרשה אחריתי, ואיצטרך "זאת" לגלוי דלא
36 נדרוש מכל — כל דהו. אבל אי הוה דרשינן
37 איפכא לא הוה ידעינן כלל "זאת" למנאי אתא.
דאי

28 לזריקה, דעד דאיכא פולא ערלה לא פסלה — תלמוד לומר "זאת". שחיטה הוא דמקצתה
29 לא פסלה, אכל זריקה — אפילו מקצתה פסלה. וכי תימא: ומאי חומריה דזריקה? דלא
30 מקבע פיגול אלא בזריקה. מתקוף לה רב אשי: ממאי דהאי "וכל ערל" פולא משמע?
31 דילמא האי "וכל ערל" משמע כל דהו ערלה, כתב רחמנא "זאת" — דעד דאיכא פולא
32 ערלה לא פסלה, לא שניא בשחיטה ולא שניא בזריקה! אלא אמר רב אשי: רב חסדא ורבה
בהאי

1 שחטו — להאבילו למולין מנויין, אבל יתכפרו בו בזריקתו ערלים, או מנויין או שאינן
2 מנויין. אין מחשבת ערלים בזריקה — לא מהני לפסול. וטעמא מפרש לקמיה. מנא אמרנא
3 לה כו' — רישא דברייתא "וכל ערל לא יאכל בו". ויכול יפסול — ערל. בני חבורה הבאין
4 עמו — שאם נמנו עליו מולין, וערל שמתו אחיו מחמת מילה, ושחט לשם כולם — יכול
5 יפסול? הואיל וטומאה פוסלת — אם שחטו

6 לטמאין, דבעינן הראוי לאוכלו, כדכתיב: "איש
7 לפי אכלו תבוסו", תשחטו, ולתנא קמא דלית
8 ליה לשון טורסי — בתריה כתיב "ושחטו אותו".
9 וערלה פוסלת — ומאי טעמא נמי, דראוי
10 לאבילה בעינן. מה טומאה לא עשה בה מקצת
11 טומאה — כגון לטמאים ולטהורים. ככל טומאה
12 — כאילו נשחט כולו לטמאים, ולקמן פריך: מאי
13 שנא טומאה דפשיטא ליה, ומאי שנא ערלה
14 דמספקא ליה? וזמן פוסל — שחטו על מנת
15 לאבול הימנו כזית חוץ לזמנו — נעשה כולו
16 פיגול. וחינוי מקצת זמן, שלא חישב אלא על
17 כזית הימנו, כדכתיב: "אם האכל יאכל" וגו',
18 ותניא בתורת כהנים ובובחים (כט,א) כוף אויך
19 לשמוע, במחשב לאבול מובחו ביום השלישי
20 הכתוב מדבר. וכתיב "האכל יאכל" — אבילה
21 בכזית: ערלה וטומאה אינה נהוגת בשאר זבחים
22 כפסח, שכן ערל וטמא משלחין קרבנותיהן, דלא
23 מעבבא בהו אבילות בעלים. ערלה לא הותרה
24 מכללה — שאין שום קרבן נאכל לערלים,
25 דילפינן ביבמות (עג,א) דערל אסור בקדשים,
26 דאתי בקל וחומר מפסח הקל. וזמן נמי לא הותר
27 לשום קרבן לאוכלו חוץ לזמנו. וטומאה הותרה
28 מכללה, כדמפרש לקמן: הפסח שבא בטומאה
29 נאכל בטומאה. תלמוד לומר זאת — חקת
30 הפסח, וכתיב בהדיא פשטא: "כל ערל לא
31 יאכל בו". מאי זאת — היכי משמע מ"זאת"
32 דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו? על כרחיך
33 מילתא אחריתי קאמר, והכי קאמר: תלמוד
34 לומר "וכל ערל" — עד דאיכא כולה ערלות.
35 "זאת" אתא דלא תימא הוא הדין לזריקה,
36 דכולה ערלות מיהא פסלה ביה, אם שחטו
37 למולין על מנת לזרוק דמה לערלים לבדם.
38 תלמוד לומר זאת — דמשמע: בעבודה אחת
39 הוא דפסלה ערלות, והיינו שחיטה, דהיא תחלה
40 לעבודות, והיא הווכחה אצל מנויין ואוכלין
41 כדמפרש. וכי תימא מאי קולא דזריקה —
42 דתימא האי "זאת" אשחיטה קאי, ולמעוטי
43 זריקה — היינו קולא: דהא לא אתרבי מחשבת
44 אוכלין אצל זריקה. דשחיטה גלי בה רחמנא —
45 הלכך מסתברא ד"זאת" דפסול כולה ערלות
46 אשחיטה קאי, ולא זריקה. "זאת" משמע
47 מיעוטא, ורב חסדא — דאמר לעיל יש מחשבת
48 (אוכלין) וערלים בזריקה, אמר לך: האי "זאת" לאו לקולא גבי זריקה הוא, אלא לאתמורי עליה אתא, והכי קאמר: זאת היא דמקצת ערלה לא פסלה בה, אבל זריקה — אפילו מקצתה
49 פסלה. וכי תימא מאי חומריה דזריקה — משחיטה, דמוקמית קולא דמקצת ערלה לא פסלה אשחיטה, אבל זריקה אפילו מקצתה פסלה — היינו חומריה דזריקה: דלא מקיים פיגול אלא
50 בזריקה, אם חישב באחת מארבע עבודות על מנת לאבול הימנו כזית חוץ לזמנו — פיגול הוא, וחיבינן עליו כרת, אפילו אכל ממנו תוך זמנו, כדכתיב (ויקרא ו): "וחתפש האוכלת ממנו
51 ענה תשא". ובלבד שיעשו כל עבודות שלאחריה שלא בפסול אחר, אלא או בשחיטה, או בכשרות על מנת תוך זמנו, או על מנת פיגול כמותה. אבל חישב באחת מעבודות שלאחריה
52 פסול אחר, כגון חוץ למקומו — שוב אין בו כרת. כדאמרין בובחים (כח,ב) ובמנחות בפרק שני (טו, ב), הרצאה כתיבה בפיגול, נאמר "לא ירצה" ונאמר בכשר "מיום השמיני
53 והלאה ירצה" — כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול: מה הרצאת כשר — עד שיקרבו כל מתיריו בכשרות, אף הרצאת פיגול — עד שיקרבו כל מתיריו או בפיגול או בכשרות. אלמא:
54 לא מיקבע ודאי של פיגול אלא בזריקה, שהיא סוף העבודה. דכל שעתא קאי בספק, שנא יחשב פסול אחר בעבודה הבאה, ויפקיע שם פיגול ממנו. מתקוף לה רב אשי — בין לרבה
55 בין לרב חסדא: ממאי דהאי "וכל ערל" עד דאיכא כולה ערלה משמע. דנייתי "זאת" למעוטי זריקה, למר לחומריה ולמר לקולא, ותלמוד לומר "זאת" דקתני תנא — מילתא אחריתי
56 קאמר? דילמא "זאת" דקתני תנא — אמילתיה קאי, ומינה יליף דאינו פוסל בני חבורה הבאין עמו, ומשום ד"כל ערל" — כל דהו משמעו והכי קאמר: יכול יפסול בני חבורה, ד"כל
57 ערל" כל דהו משמע, ושבו לא יאכל בו שום אדם? תלמוד לומר זאת — עבודה שלימה בעינן בערלות, ולעולם לא שנא שחיטה ולא שנא זריקה שוין.

פסחים דף סא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קכא

61 משינו שיש צדדים לכאן ולכאן, מסיימת הברייתא שיש ללמוד דין
 62 זה מדרשת הפסוק: תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב, זאת קתת
 63 הפסח וגו', וכל ערל לא יאכל בו' (שם יב מג, מח). ולהלן תבאר
 64 הגמרא כיצד לומדים מהכתוב שהשוחט למולין וערלים כשר.
 65 כעת מבאר רבה את ראייתו בדרך שאלה ותשובה. שואל רבה:
 66 מאי זאת? – מה בא התנא ללמוד מהתיבה זאת, אילימא – אם
 67 תאמר שהוא בא ללמוד דבולא ערלה פסקה – שרק אם שחט לשם
 68 ערלים לבדם פסול, מקצתה לא פסקה – אך אם שחט לשם ערלים
 69 ומולים לא פסל, האי מ'כל ערל' נפקא – דבר זה אנו לומדים
 70 מהכתוב 'וכל ערל', שמשמע מיתור התיבה 'כל', שרק אם נשחט
 71 במחשבה שכולה לשם ערלים פסול, אבל אם מקצת המחשבה
 72 לשם ערלים ומקצתה לשם מולים כשר. אלא לאו על כרחנו לפרש
 73 שהתנא קיצר בדבריו ועל ענין אחר אמר 'תלמוד לומר זאת, והכי
 74 קתני – וכך צריך לשנות בברייתא. מנין שהערל אינו פוסל בני
 75 חבורה הבאים עמו, תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'וכל ערל', שרק
 76 בולא ערלה פסקה אבל מקצתה לא פסקה, לפיכך אם שחט לשם
 77 מולים וערלים כשר. וממשיך התנא ושואל: וכי תימא – ואם
 78 תרצה לומר שהוא הדין לזריקה דבולא ערלה מיהא – על כל פנים
 79 פסקה, כלומר, שאף אם חשב בשחיטה על מנת לזרוק רק לערלים
 80 לבדם פסול, כשם שהחושב על השחיטה עצמה רק לשם ערלים
 81 פסול, תלמוד לומר – לכך מלמדנו הכתוב זאת, למעט שבשחיטה
 82 הוא דבולא ערלה מיהא פסקה – שדווקא בשחיטה אם חשב לשם
 83 ערלים בלבד פסול, אבל זריקה, אפילו בולא ערלה נמי לא פסקה –
 84 אך אם חשב בשעת השחיטה על הזריקה, אפילו חשב לשם
 85 ערלים לבדם לא פסל. נמצא שמתיבת 'וכל' למדנו שמקצת ערלה
 86 אינה פוסלת אפילו בשחיטה, ומתיבת 'זאת' למדנו שאין מחשבת
 87 ערלה פוסלת בזריקה כלל. ממשיך רבה ומבאר: וכי תימא מאי
 88 קולא זריקה – ואם תשאל איזה קולא יש בזריקה יותר מבשחיטה,
 89 שלכן אנו מפרשים שהכתוב 'זאת' נאמר על השחיטה ובא למעט
 90 את הזריקה. משיב רבה: משום דאין מהשבת אוכלין זריקה,
 91 כלומר, שהכתוב 'איש לפי אבלו', שממנו לומדים את הדין שצריך
 92 לחשוב לשם הראויים לאוכלו, על השחיטה נאמר, ולא מצאנו
 93 בתורה לענין זריקה שצריך להיות לשם אוכליו, וכיון שכן מסתבר
 94 לומר שאף הכתוב 'זאת' העוסק בענין מחשבת ערלים, על
 95 השחיטה נאמר, ובא למעט את הזריקה. הרי שהתבאר ראייתו
 96 של רבה מהברייתא, שהשוחט למולים על מנת שיתכפרו ערלים
 97 בזריקה כשר.
 98 מביאה הגמרא את תשובת רב חסדא על ראייתו של רבה. שואלת
 99 הגמרא: רב חסדא הסובר שהשוחט למולים על מנת שיתכפרו בו
 100 ערלים בזריקה פסול, כיצד יפרש את דברי הברייתא. משיבה
 101 הגמרא: רב חסדא יאמר לך, אדרבה לאידך גיסא – פירוש הברייתא
 102 הוא להיפך לצד השני, שבזריקה אף מקצת ערלה פוסלת. וכך
 103 הביאר בברייתא, מנין שערל אינו פוסל בני חבורה הבאים עמו,
 104 תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'וכל ערל', שרק בולא ערלה פסקה
 105 אבל מקצתה לא פסקה, לפיכך אם שחט לשם מולים וערלים כשר.
 106 ודין זה הוא דוקא בשחיטה, אבל זריקה אפילו מקצתה לשם ערלים
 107 נמי פסקה, שאפילו אם חשב שיתכפרו בו מולים וערלים בזריקה
 108 פסול. ומבארת הברייתא מנין למדנו זאת: וכי תימא – ואם תרצה
 109 לומר שאין הדין כן, אלא כשם שבשחיטה מקצת ערלה אינה
 110 פוסלת הוא הדין לזריקה, דעד דאיכא בולא ערלה – שער שלא
 111 יחשוב רק לערלים לבדם לא פסקה, תלמוד לומר – לכך מלמדנו
 112 הכתוב זאת, למעט שרק שחיטה הוא דמקצתה לא פסקה, אבל
 113 בזריקה אפילו מקצתה פסקה. ממשיכה הגמרא לבאר לפי דעת רב
 114 חסדא: וכי תימא, ומאי הומריה זריקה – ואם תשאל איזה חומרא
 115 יש בזריקה יותר מבשחיטה, שלכן אנו מפרשים שהקולא של
 116 מקצת ערלה היא בשחיטה ולא בזריקה. משיבה הגמרא: משום
 117 דלא מקבע פיגול אלא בזריקה – שאיסור פיגול אינו נקבע על
 118 הקרבן עד שזרוק את דמו כדיון ואו שזרוק במחשבת פיגול, אך
 119 אם רב את הדם שלא דמו אין הקרבן נקבע בפיגול, והאוכל ממנו
 120 אינו חייב כרת, ומכיון שמצינו חומרא זו בזריקה, מסתבר להחמיר

1 שנינו במשנה, שהשוחט את הפסח לשם ערלים פסול. בסוגיא
 2 שלפנינו יתבאר מה הדין אם חשב בשעת השחיטה על מנת
 3 שהזריקה תהיה לשם ערלים. אומרת הגמרא: שיקמו לשם מולין
 4 המנויים על הפסח, אלא שחשב בשחיטה על מנת שיתכפרו בו
 5 ערלים מנויים או שאינם מנויים זריקה, נחלקו בזה האמוראים, רב
 6 חסדא אמר, פסול. רבה אמר, כשר.
 7 מבארת הגמרא את טעמיהם: רב חסדא אמר פסול, טעמו משום
 8 שיש מהשבת ערלים זריקה, לפיכך החושב בשעת השחיטה על
 9 מנת לזרוק לערלים פסול. ורבה אמר כשר, לפי שהוא סובר שאין
 10 מהשבת ערלים זריקה כלל, ואפילו אם המחשבה היתה בשעת
 11 השחיטה.
 12 רבה מביא ראיה לדבריו: אמר רבה, מאי אמינא לה – מהיכן למדתי
 13 לומר שהשוחט למולים על מנת שיתכפרו ערלים בזריקה כשר.
 14 דתניא – למדתי כן מהברייתא. ששואלת הברייתא, מאחר שערל
 15 פסול בפסח, שנאמר (שמות יב מח) 'וכל ערל לא יאכל בו', ומכיון
 16 שאינו יכול לאכול, השוחט את הפסח לשמו פסול, שנאמר (שם יב
 17 ד) 'איש לפי אבלו', וכול יפסול בני חבורה הפאין עמו, כלומר, שמה
 18 נאמר שאם נמנה הערל עם בני חבורה שהם מולים על פסח אחר,
 19 ונשחט לשם כולם, יפסל הפסח, ואף שאר בני החבורה לא יצאו
 20 ידי חובתם. משיבה הברייתא: ודין הוא – לכאורה יש לנו לפשוט
 21 שאלה זו בדרך של 'מה מצינו, הואיל ומצאנו שמחשבת ערלה
 22 פוסלת בפסח, דהיינו שאם שחטו לשם ערלים פסול, וכן מצאנו
 23 שמחשבת מומחה פוסלת בפסח, דהיינו שאם שחטו לשם טמאים
 24 פסול, מה – כשם שבמומחה לא עשה בה מקצת מומחה ככל
 25 למאה, דהיינו שהשוחט לטמאים ולטהורים, אין דינו כשוחט רק
 26 לשם טמאים פסול, אלא השוחט לטמאים ולטהורים כשר, כמו
 27 כן ללמד שאף ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה, דהיינו
 28 שהשוחט למולין ולערלים כשר, ואין דינו כשוחט רק לשם ערלים
 29 שפסול. דוחה הברייתא: או בלף לדרך זו – שמה תלך ללמוד 'מה
 30 מצינו' בדרך אחרת, הואיל ומצאנו שמחשבת ערלה פוסלת, וכן
 31 מצאנו שמחשבת זמן פוסלת, דהיינו שהשוחט את הזבח על מנת
 32 לאכול מבשרו לאחר הזמן המותר לאכילתו, נפסל הזבח, מה –
 33 כשם שמחשבת זמן עשה בה מקצת זמן ככל זמן, שאף אם חשב
 34 לאכול רק כזית אחד מהזבח לאחר זמנו דינו כמי שחשב לאכול
 35 את כל הזבח לאחר זמנו, ונפסל כל הזבח, אף ערלה עשה בה
 36 מקצת ערלה ככל ערלה, והשוחט לשם מולים וערלים דינו כמו
 37 ששחטו רק לשם ערלים, ופסול. ומנין לך ללמוד את מחשבת
 38 ערלה ממחשבת טומאה ולא ממחשבת זמן.
 39 מבררת הברייתא האם עדיף ללמוד את מחשבת ערלה ממחשבת
 40 טומאה או ממחשבת זמן: נראה לפי דומה מחשבת ערלה, לטומאה
 41 או לזמן, דנין – מסתבר יותר ללמוד דבר שאינו נוהג ככל הנהגות,
 42 דהיינו מחשבת ערלה שאינה נוהגת בכל הקרבנות, שהרי הערל
 43 רשאי לשלוח לכתחילה את שאר הקרבנות לבית המקדש כדי
 44 להקריבם, מלבד פסח, מדבר שאינו נוהג ככל הנהגות, דהיינו
 45 מחשבת טומאה, שאף הטמא יכול לשלוח את שאר הקרבנות
 46 לבית המקדש להקרבה מלבד פסח. ולכן יש לנו ללמוד שכשם
 47 שמחשבת טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה, כמו
 48 כן מחשבת ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה, ואל יזכיח
 49 זמן ו-מחשבת חוץ לזמנו שנוהג ככל הנהגות, שכל הזבחים
 50 ששחטו על מנת לאוכלם לאחר זמנם פסולים. ואין ללמוד משם
 51 לערלה שגם מקצת ערלה תפסול. דוחה הברייתא: או בלף לדרך
 52 זו – שמה תלך לדון בדרך אחרת, דנין – מסתבר יותר ללמוד דבר
 53 שלא הותר מכללו – דבר שלא מצינו אופן שהותר מכלל איסורו,
 54 דהיינו האיסור של ערל, שאין שום קרבן שמוותר באכילה לערל,
 55 מדבר שלא הותר מכללו, דהיינו מהאיסור של חוץ לזמנו, שגם כן
 56 לא מצאנו שום קרבן שמוותר לאוכלו לאחר זמנו, ואל תזכיח
 57 מומחה שהותרה מכללה, שכאשר רוב הציבור טמאים הפסח קרב
 58 בטומאה, ואף נאכל בטומאה. ואין זה דומה למחשבת ערלה, שאף
 59 אם רוב הציבור ערלים אינם מקריבים ואינם אוכלים פסח.
 60 לאחר שראינו שברך של מה מצינו אי אפשר לפשוט שאלה זו,

61 'הואיל' אלא דרב חסדא אדרב חסדא קשיא – אבל על רב חסדא
 62 קשה שדבריו סותרים זה לזה, שהרי אף באופה ביום טוב שאינו
 63 מחוסר מעשה אינו סובר 'הואיל', ואם כן כיצד לענין ערל שהוא
 64 מחוסר מעשה הוא סובר שאומרים 'הואיל'.
 65 מתרצת הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, אין סתירה בדבריו של
 66 רב חסדא, משום דכי לית ליה לרב חסדא 'הואיל' – היכן סובר רב
 67 חסדא שלא אומרים 'הואיל', לקולא – דווקא במקום שסברת
 68 'הואיל' באה להקל, כגון לגבי האופה ביום טוב, שאם נאמר
 69 הואיל וראוי לאורחים, אנו מקילים עליו ופותרים אותו ממלקות,
 70 באופן זה סובר רב חסדא שאין להקל, אבל כשהודות הוא להומרא,
 71 כגון בחשב לזרוק את הפסח לשם ערל שאינו מנוי, שאנו דנים
 72 להחמיר ולפסול את הפסח מדין שינוי בעלים, משום שהערל
 73 נחשב בר כפרה, מטעם הואיל שיכול למול את עצמו, אית ליה –
 74 באופן זה סובר רב חסדא שיש להחמיר ולומר 'הואיל'.
 75 בברייתא שהובאה לעיל (אס), בתוך דברי המשא ומתן בדין מקצת
 76 ערלה, ניסה התנא ללמוד את ערלה מטומאה, מה מקצת טומאה
 77 אינה פוסלת אף מקצת ערלה אינה פוסלת. כעת מבררת הגמרא
 78 באיזה מקצת טומאה מדובר: ואמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי
 79 לרבינא, קתני – שינוי בברייתא, הואיל וערלה פוסלת בפסה,
 80 וטומאה פוסלת בפסה, מה טומאה לא עשה בה מקצת טומאה ככל
 81 טומאה, אף ערלה לא עשה בה מקצת ערלה ככל ערלה, ואינה
 82 פוסלת אלא אם כן חשב רק לשם ערלים. מברר מר זוטרא: האי
 83 טומאה – טומאה זו שרצה התנא ללמוד ממנה לערלה, היכי דמי
 84 – באיזה טומאה מדובר, אילימא בטומאת נגרי – אם נאמר
 85 שמדובר בטומאת האנשים המנויים על הפסח, ומאי – ומה הפירוש
 86 לפי זה במה שאמר התנא, לא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה,
 87 הפירוש הוא, דאי אכא – שאם יש בבני החבורה המנויים על
 88 הפסח ארבעה וחקשה (או חמשה) נגרי – אנשים טמאים, וארבעה
 89 וחקשה (או חמשה) נגרי – אנשים טהורים, ושחט את הפסח לשם
 90 כל בני החבורה, לא פסקי להו טמאין לטהורין – אין המחשבה
 91 אודות הטמאים פוסלת ומעכבת את הטהורים מלצאת ידי חובתם,
 92 ומכאן בא התנא ללמוד שהוא הדין במקצת ערלה, שהם שחט
 93 לשם ערלים ומולים את הפסח נפסל. אם כן קשה, מה הוצרך
 94 התנא ללמוד ערלה מטומאה, נבי ערלה נמי הא לא פסקי – הלא
 95 לגבי ערלה גם כן הדין כך שאינה פוסלת במקצת, דתנן – שהרי
 96 שינוי במשנתנו, שהשוחט את הפסח למולין ולערלים בשר. כלומר,
 97 הלא גם בטומאת אנשים לא מפורש בתורה שמקצתה אינה
 98 פוסלת, אלא שלמדנו זאת במשנתנו, ובאותה משנה אף למדנו
 99 שמקצת ערלה אינה פוסלת, ואם כן מאי שנא – מה שונה מקצת
 100 טומאה דפשיטא ליה – שפשוט לתנא שאינו פוסל, ומאי שנא – ומה
 101 שונה מקצת ערלה דמפסקא ליה – שמתפק בו התנא, הלא כשם
 102 שהתנא מסתפק במקצת ערלה מנין למדנו מן התורה שאינו פוסל,
 103 כך יש לו להסתפק בדין מקצת טומאה.
 104 השיבו רבינא: אלא צריך לפרש שהברייתא מדברת בטומאת בשר,
 105 דהיינו ששבר הפסח נטמא, ומאי – ומה הפירוש לא עשה בה מקצת
 106 טומאה ככל טומאה, דאילו איטמי חד מאכריס – שאם נטמא אחד
 107 מאברי הזבת, שאינו מחובר לשאר האיברים, האי דאיטמי שרפינן
 108 ליה – אבר זה שנטמא אנו שורפים, ואיך אכלינן ליה – ואת שאר
 109 הקרבן שלא נטמא אנו אוכלים, ואין אנו אומרים שאם נטמא
 110 מקצתו נפסל כולו. דין זה של מקצת טומאת בשר היה פשוט
 111 לתנא, ומכאן בא התנא ללמוד בבנין אב, שהוא הדין במקצת
 112 מחשבת ערלה שאינה פוסלת את כל הזבת.
 113 חזר מר זוטרא והקשה מהמשך הברייתא: גמאי אוקמתא – במה
 114 העמדת את הברייתא בטומאת בשר, אם כן אימא סיפא – אמור
 115 ובאר את הסיפא של הברייתא, שלאחר שניסה התנא לחדות את
 116 הלימוד של ערלה מטומאה ושאל, שמא נלמד את ערלה
 117 ממחשבת זמן (פיגול), היא פוסלת אפילו במקצת, חזר התנא
 118 והשיב שעדיף יותר ללמוד את ערלה מטומאה, משום שדין אנו
 119 דבר שפסולו אינו נוהג בכל הובחים דהיינו פסול ערלה, ואל
 120 שפסולו גם כן אינו נוהג בכל הובחים דהיינו פסול טומאה, ואל

1 כהאי קרא קמפליגי – בדין שינוי בעלים הנלמד מפסוק זה נחלקו,
 2 שנאמר (ויקרא ד) בפרשת הקרבנות, ונרצה לו לכפר עליו, ודרשו
 3 מפסוק זה, שאין הקרבן מרצה אלא אם חשב לכפר עליו – על בעל
 4 הקרבן, ולא אם חשב לכפר על חבירו, שאם זרק את הדם לשם
 5 אדם אחר אינו מרצה, ולפיכך השוחט את הפסח על מנת לזרוק
 6 לשם אנשים שאינם מנויים, פסול משום שינוי בעלים, ונחלקו
 7 רבה ורב חסדא בחשב לזרוק לערלים שאינם מנויים, האם אף
 8 באופן זה פסול משום שינוי בעלים, דקה פבר שהקרבן כשר ואין
 9 לפסלו משום שינוי בעלים, משום שהבירו דמיא דיהה – שמכיון
 10 שדרשו עליו ולא על חבירו, והתמעט חבירו מעליו, לפיכך
 11 הוקש חבירו לבעל הקרבן עצמו, ללמדנו שאין המחשבה על
 12 חבירו פוסלת את הקרבן אלא כשחבירו דומה לבעל הקרבן, מה
 13 הוא דבר פברה – שכשם שבעל הקרבן ראוי להתכפר בקרבן, אף
 14 חבירו שהמחשבה אודותיו פוסלת את הקרבן, דבר פברה הוא,
 15 כלומר, שראוי הוא להתכפר בקרבן לולא שאינו שלו, לאפיקי האי
 16 ערל – ומכאן יש למעט את המתכוין לזרוק לשם חבירו ערל, דלא
 17 פרי פרה הוא – שמכיון שהוא ערל ואינו ראוי להתכפר בפסה,
 18 לפיכך אין כאן פסול של שינוי בעלים.
 19 ממשיתה הגמרא לכאור את טעמו של רב חסדא: ורב חסדא פבר,
 20 שאם חשב לזרוק את הפסח לשם ערל שאינו מנוי, דינו כשינוי
 21 בעלים ופסול, וטעמו משום דהאי ערל נמי – אף ערל זה, בין דבר
 22 חייבא הוא – מכיון שחייב הוא בפסה אם ימול את עצמו, אף
 23 שכעת אינו יכול להקריב קרבן פסח, מכל מקום פרי פברה הוא
 24 נחשב, (הואיל) דאי קעי מתנן נפשיה – הואיל שאם ירצה יכול
 25 לתקן את עצמו על ידי שימול ויקריב את הפסח, לפיכך אם שחט
 26 את הפסח על מנת לזרוק לשם ערל זה שאינו מנוי פסול מדין
 27 שינוי בעלים.
 28 התבאר שלדעת רב אשי שורש המחלוקת בין רבה ורב חסדא הוא
 29 בדין 'הואיל', שלרב חסדא ערל נחשב בר כפרה הואיל ויכול
 30 למול את עצמו, ולכן פוסל משום שינוי בעלים, ורבה סובר שאין
 31 אומרים 'הואיל', ואינו פוסל משום שינוי בעלים. לפי זה מקשה
 32 הגמרא סתירה בדעת רב חסדא. מקשה הגמרא: ומי אית ליה לרב
 33 חסדא 'הואיל' – וכי סובר רב חסדא שאומרים שהואיל והדרבי יכול
 34 להעשות דנים אותו כאילו עשה, ולכן ערל נחשב בר כפרה
 35 הואיל ויכול למול עצמו, והא איתמר – והלא נאמר בבית המדרש,
 36 האופה מיום טוב לחול – האופה פת ביום טוב לצורך חול, כגון
 37 שכבר גמר סעודת יום טוב ובודאי שאין לו ולבני ביתו צורך בפת
 38 ביום טוב, רב חסדא אמר, לוקה, מכיון שעשה מלאכה ביום טוב
 39 שלא לצורך אוכל נפש, ורבה אמר, אינו לוקה.
 40 מבארת הגמרא את טעמיהם: דקה אמר אינו לוקה, טעמו משום
 41 דאמרין – שאנו אומרים, הואיל ואי מקלעי ליה – הואיל ואם
 42 יזדמנו לביתו אורחים שירצו לאכול פת זו ביום טוב, הוי ליה –
 43 תהיה הפת ראויה לו לתל לאורחיו לאכול בו ביום, השתא נמי הוי
 44 ליה – אף עתה שאין אורחים נחשב הדבר כאילו שהפת ראויה לו
 45 ליום טוב, ולא לקי – ולפיכך אינו לוקה, שהרי הוא כאופה ליום
 46 טוב עצמו. ורב חסדא אמר לוקה, טעמו משום שהוא סובר דלא
 47 אמרינן 'הואיל' – אין אנו אומרים סברת 'הואיל', ומכיון שעכשיו
 48 אין לו אורחים ואין הפת ראויה לו, הרי זה אופה ביום טוב שלא
 49 לצורך. הרי שמבואר כאן, שלפי רבה אומרים 'הואיל', ולפי רב
 50 חסדא לא אומרים 'הואיל'. ואילו רב אשי פירש את שיטתם בענין
 51 ערל להיפך.
 52 מבארת הגמרא מדוע הקושיא היא רק על שיטת רב חסדא:
 53 בשלמא דרבה אדרבה לא קשיא – דבר זה מובן שאי אפשר
 54 להקשות סתירה מדברי רבה בענין ערל שלא אומרים 'הואיל', על
 55 דברי רבה בענין אופה מיום טוב לחול שהוא סובר 'הואיל', משום
 56 שיש לחלק בין הנידונים, דקה מחוסר מעשה – כאן בענין ערל אם
 57 ירצה לתקן את עצמו הוא צריך לעשות מעשה מילה, לפיכך אין
 58 אומרים בו 'הואיל', דקה דלא מחוסר מעשה – אבל שם בענין
 59 האופה ביום טוב, שכדי שתהיה הפת ראויה אינו צריך לעשות
 60 מעשה, אלא האורחים באים מעצמם, סובר רבה שאומרים

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף סב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)"
 קכג רש"י תוספות

1 **הא'** מחוסר מעשה בו – הקשה רבינו יצחק בן אשר: בדפרק "אלו עוברין" (מגב, מסיק);
 2 כתישה ביום טוב מבי שרי; משמע, אי הוה שרי – אמרינן הוואיל, אף על גב דמחוסר
 3 מעשה; ותיירץ רבינו יצחק: דהאי מעשה דמילח חשיב טפי.
 4 **כי** לית ליה לקלא וכו' – נראה דרב חסדא לא פסל אלא מדרבנן, דמדאורייתא לא שייך
 5 לחלק בין לחומרא בין לקלא. ומדאורייתא לא
 6 אמרינן הוואיל כלל, אפילו לחומרא. וכן מוכח
 7 בריש פרק "שני שעירים" (יומא סבב). דקאמר
 8 רבינא: השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה
 9 כמחוסר מעשה דמי, פירושו: אם שחט שעיר יום
 10 הכפורים בחוץ היה פטור משום מחוסר הגרלה,
 11 אי לא משום דחוי לשעיר יחצון שלמים ששחטן
 12 קודם פתיחת ההיכל פטור, מחוסר פתיחה
 13 כמחוסר מעשה דמי. אלמא: לית ליה הוואיל
 14 אפילו לחומרא. ואין להקשות: אי מדרבנן –
 15 היאך יתחייב פסח אחר האי קמייתא חולין לעולה!
 16 לא היא, כיון דלא זורקתם – אינו יוצא, ומותר
 17 לצאת באחר. וכן מוכח ב"ביצה צולין" דאמר רב:
 18 לא זרק את הדם – חייב לעשות פסח אחר בו.
 19 (תימה: דהשתא לרב אשי, דמחשבת ערלים
 20 מנויין איכא מאן דמכשר וטבא משמע איפכא.
 21 דהשתא כשאינה מנויין לא פסלה – כל שכן
 22 במנויין.)
 23 **מאי** שניא טומאה דפשיטא ליה ומאי שניא
 24 ערלה דמספקא ליה – תימה לרבינו
 25 שמשון בן אברהם: דלמא טומאה פשיטא ליה –
 26 משום דילפינן טומאת גברי מטומאת בשר. וכי
 27 תימא דמשמע ליה דאי פשיטא לן בטומאת גברי,
 28 דלא עשה בה מקצת טומאה ככל טומאה – הוא
 29 הדין בערלה, משום דמדח קרא דלפי אכלו נפקי,
 30 ותו לא הוה שייך למילף מומן – מכל מקום, מאי
 31 קאמר דנין דבר שלא הותר מכללו בו. הא על
 32 כרחק איכא למילף טפי טומאת גברי מטומאת
 33 בשר, דחוי טומאה מטומאה דמי ליה בכל צד,
 34 מדנילף טומאת גברי מומן דלא דמי ליה כלל.
 35 וכיון דפשיטא לן בטומאה דבריי – פשיטא לן נמי
 36 בערלה, כיון שיש להושותם. והיכי קבעי למילף
 37 ערלה מומן? ואומר רבינו יצחק: דטומאת גברי נמי
 38 איכא למימר דנילף טפי מומן, מדנילף מטומאת
 39 בשר משום דנין פסול מחשבה מפסול מחשבה,
 40 ולא תוכיח טומאת בשר דלא הוי פסול מחשבה.
 41 **ערל** משלח קרבנות וטמא משלח בו – כרבי
 42 עקיבא אתיא, דמריב ערל כי טמא בחגיגה
 43 (ד,ב) דאי לאו הכי – ליתיה אידו גופיה קרבנותיו.
 44 וקשה לרבינו יצחק, בריש חגיגה: (שם) טמא פטור
 45 מן הראייה שנאמר: "ובאת שמה והבאתם שמה"
 46 כל שישנו בביאה ישנו בהבאה, וכל שאינו בו,
 47 משמע דטמא אינו משלח שום קרבן, דבההוא
 48 קרא גופיה כתיבי שאר קרבנות "ערוכותיכם
 49 חבתיכם" וגו'! ואומר רבינו יצחק: דבכל מקום
 50 דווקא בחגיגה שתלויה בביאה קפיד קרא. ואף על
 51 גב דכל הקרבנות כתיבי בקרא – לא קאי
 52 אכולהו, דהא מעשרות ותרומה כתיבי נמי התם.
 53 תעד קשה לרבינו יצחק: טמא איך משלח קרבנות,
 54 דהא בעי סמיכה? ואפילו למאן דאמר: ביאה
 55 במקצת לא שמה ביאה – ליכא למימר אפשר
 56 דמעיל ידה וסמיך, דהא בפרק "כל הפסולים" (זבחים ל.ג.א) אמרינן: כל הסומך ראשו ורובו מכניס, מאי טעמא – כל כחו בעינן. ותיירץ רבינו יצחק: דהכא מיירי בעופות. וכן משני ב"ככל הגט"
 57 (גיטין כהב), אי נמי בבכור ומעשר דלא בעי סמיכה, כדתנן פרק "שתי מדות" (מנחות צב,ב) ובקרבן נשים ליכא לאוקמי משום ערל: ועיין עוד תוספות יבמות קד,ב דיבור המתחיל "דאמר".
 58 אילימא

1 **ב**האי קרא פליגי – ובשיתכפרו בו ערלים דקאמר – שאין מנויין עליו קאמר, ומשום
 2 מחשבת שלא למנויין קאמר. אבל במנויין עליו, ושחטו למולים שחן נמי מנויין לזרוק
 3 דמו למנויין ערלים שבהם לבדם, דהויא כולה זריקה לערלים מנויין – דכולי עלמא
 4 פסול. ובערלים שאינן מנויין, ומשום מחשבת שלא למנויין פליגי. ובהאי קרא דשלא
 5 למנויין בזריקה, מהכא נפיק בכל הקרבנות.
 6 "לכפר עליו" היינו זריקה, "עליו" – ולא על
 7 הזורק לשם חבירו. רבה פבר חבירו – דפסול
 8 משום שניו בעלים דומיא דדידה בעינן, מה הוא
 9 דבר כפרה בו. מתקן נפשיה – מל את עצמו.
 10 הוואיל ואי מוקלעי ליה אורחים חיי ליה לא לך
 11 – ואף על גב דאיהו השתא לא טעו ליה, ולא
 12 צריך למדי. אלא דרב חסדא קשיא – השתא
 13 דכא דלא מחוסר מעשה, בגון זימון אורחים
 14 דלאו מעשה הוא – לית ליה הוואיל. הכא, גבי
 15 ערל דמחוסר מעשה – אית ליה הוואיל. לקולא
 16 – לפוטרו ממלקות. לחומרא – לפסול בפסחים.
 17 בפומתא גברי – שנמנו עליו טמאים וטהורים
 18 ובדפרישית לעיל. לא פשלי לן טמאין – לפסח
 19 על הטהורין. ערל ופסא משלחין קרבנותיהן –
 20 בעודה, חוץ מפסח. דבעינן ראי' לאוכלה,
 21 שאכילת בעליו מעכבת בו, דכתיב: "לפי אכלו
 22 תכוסו". ואיבעית אימא – לעולם בטומאת
 23 בשר, ומאי אינו נוהג בכל החובים – אין מנהגא
 24 בשאר זבחים שוה למנהגא בפסח. דאילו בשאר
 25 זבחים לרבי יהושע דאמר ב"ביצה צולין" (לקמן
 26 עזא) אם אין בשר אין דם. אם בשר קיים
 27 לאכילת אדם, או חלב קיים לאכילת מוכח –
 28 זורק את הדם. ואילו פסח – לא מהניא אכילת
 29 מוכח לזרוק דם עליה, אלא אם נשתיר כות
 30 בשר, כדתנן ב"ביצה צולין". דנין דבר שלא
 31 הותר מכללו – ערלה במקום שאסרה, דהיינו
 32 בפסח, לא הותרה. מריב שלא הותר מכללו –
 33 זמן. היכא אישתריא – טומאת בשר לאכילה?
 34 אפילו קרבן ציבור שדוחה טומאה – הני מילי
 35 להקריבה, אבל למיכלה בטומאה – לא, דתנן
 36 ב"ביצה צולין" (עגב) חמשה דברים באין
 37 בטומאה ואין נאכלין בטומאה בו. אלא פשיטא
 38 בפומתא גברי – שאפילו פסח שלא הותר
 39 ליחיד טמא לשלח פסחו לערוה לשחוט –
 40 הותר לציבור טמאין להביא פסחיהן בטומאה,
 41 אם רובן טמאין. נמצא שהותרה מכלל איסורה.
 42 שמתחלתו
 43 **ב**כל הזבחים, ואל זוכיה זמן שנוהג בכל הזבחים. ומאי טומאה? אי נימא טומאת בשר –
 44 אפאי אינו נוהג בכל הזבחים?! אלא פשיטא בטומאת גברי. ומאי אינו נוהג בכל הזבחים
 45 – דאילו בכל הזבחים ערל וממא משלחין קרבנותיהן, ואילו בפסח ערל וממא אין משלחין
 46 פסחיהן. רישא בטומאת בשר וסיפא בטומאת גברי?! אמר ליה: אין, שם טומאה קא
 47 פריד. ואיבעית אימא: סיפא נמי בטומאת בשר, ומאי "אינו נוהג בכל הזבחים" – דאילו
 48 בכל הזבחים בין שנממא חלב ובשר קיים, בין שנממא בשר וחלב קיים – זורק את
 49 הדם. ואילו בפסח, נממא חלב ובשר קיים – זורק את הדם, נממא בשר וחלב קיים –
 50 אינו זורק את הדם. במאי אוקימתא – בטומאת בשר, אימא סיפא: דנין דבר שלא הותר
 51 מכללו מדבר שלא הותר מכללו, ואל תוכיח טומאה שהרי הותרה מכללה. במאי אילימא
 52 בטומאת

פסחים דף סב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכה

61 בזמנו, ויפסל הקרבן, וכמו שאמר רב חסדא לענין החושב לשם
 62 ערל שאינו מגוי, שמכיון שיכול למול עצמו הרי הוא נחשב כבר
 63 עכשיו כמחול, והפסח שנזרק עבורו פסול.
 64 מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פֶּאֶסָא, שְׂאִינֵי הָתָם** – שם בשוחט שלמים
 65 לשם פסח שונה הדבר, ומודה רב חסדא שאין אומרים בו 'הואיל',
 66 משום **דְּאָמַר קָרָא** – שנאמר בפסוק (שמות יב כז) **וְאִמְרַתֶּם וְכַח פֶּסַח**
 67 **הוּא לַה'**, ודורשים מתיבת 'הוא', שיהא הפסח בְּתוּיָתוֹ, כלומר,
 68 שיקרב לשמו, ובא הכתוב למעט לֹא הוּא לְשׁוֹם אַחֲרִים – שלא
 69 יקרב הפסח לשם זבחים אחרים, וְלֹא זבחים אַחֲרֵים יִקְרְבוּ לְשׁוֹמוֹ
 70 אלא יקרב דווקא פסח לשם פסח. ומכיון שממקום אחד למדנו גם
 71 לפסול פסח הקרב לשם אחרים, וגם לפסול אחרים הקרבים לשם
 72 פסח, יש לנו להקישם זה לזה, ולומר, שדווקא בְּזִמְנֵי בארבעה
 73 עשר, **שֶׁהוּא** – הפסח פְּסוּל לְשׁוֹם וְלֹא לְשׁוֹם אַחֲרִים, אף אַחֲרֵים פְּסוּלִין
 74 לְשׁוֹמוֹ – אם נשחטו לשם פסח, אבל בשאר ימות השנה שְׂלֵא בְּזִמְנֵי
 75 של הפסח, **שֶׁהוּא** – הפסח בְּשֶׁר להקריבו לְשׁוֹם וְלֹא לְשׁוֹם אַחֲרֵים, כדן
 76 פסח בשאר ימות השנה שמקריבים אותו לשם שלמים, אף אַחֲרֵים
 77 בְּשֶׁרִים אם נשחטו לְשׁוֹמוֹ. וכאן לימדנו הכתוב שאין אומרים סברת
 78 'הואיל' לפסול בשוחט שלמים לשם פסח שלא בזמנו.
 79 בסוגיא שלפנינו יתבאר טעם החילוק בין אם שחט במחשבת
 80 לאוכליו ושלא לאוכליו שהקרבתו כשר, ובין אם שחט במחשבת
 81 לשמו ושלא לשמו, שהקרבתו פסול. ובתחילה מביאה הגמרא
 82 מעשה שבמהלכו נשאלה שאלה זו: **רַבִּי שְׂמַלְאִי אָתָּא לְקַמְהָא** – בא
 83 לפניו דְּרַבִּי יוֹחָנָן, **אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׂמַלְאִי לְרַבִּי יוֹחָנָן**, נִתְיָנִי לִי מִר פֶּסַח
 84 יוֹחָסִין – שנה לי ברייתא העוסקת בספר דברי הימים. **אָמַר לֵיהּ רַבִּי**
 85 **יוֹחָנָן לְרַבִּי שְׂמַלְאִי, מַהֲיָבִין אֶתְּ – מהיכן מוצאך.** **אָמַר לֵיהּ רַבִּי**
 86 **שְׂמַלְאִי, מְלוּד.** הוסיף רבי יוחנן ושאלו, **וְהֵיכָן מוֹתְבָךְ** – היכן מושבך
 87 וְהֵיכָן אַתָּה דְּרוֹ. השיבו רבי שמואל, **בְּגִתְרֵדְעָא.** **אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן**
 88 **לְרַבִּי שְׂמַלְאִי, אֵין נִידוּיָן** – אין שונין ספר יוחסין לֹא לְלוּדִים וְלֹא
 89 לְגִתְרֵדְעִים, לפי שאינם מיוחסים, וְכָל שְׂבָן דְּאֶתְּ וְרַבִּי שְׂמַלְאִין
 90 שמקום הולדתך מְלוּד, ומוֹתְבָךְ – ומושבך בְּגִתְרֵדְעָא, ואינו יכול
 91 לשנותה לך.
 92 בְּפִיָּיה – כפה רבי שמואל אי את רבי יוחנן בדברים, וְאֶרְצֵי – עד
 93 שהתרצה רבי יוחנן ללמדו. **אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׂמַלְאִי לְרַבִּי יוֹחָנָן,**
 94 **נִתְיָבִין –** נשנה את ספר יוחסין בְּתַלְתָּא יְרֵחֵי – בשלושה חדשים
 95 שְׂבָל קָלָא שְׂתַק בֵּיה – נטל רבי יוחנן גוש עפר והשליך עליו, וְאָמַר
 96 **לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן, וְמָה פְּרִירָתָה, דְּבִיתְהוּ –** אשתו דְּרַבִּי מֵאִיר, בְּרַתְהָ –
 97 שהיא בתו דְּרַבִּי תַנְיָנָא בֶן תַּדְרִיזוֹ, דְּתַנְיָא תַלְתַּ מֵאִיר שְׂמַעְתָּתָא
 98 בְּיוֹמָא – שהיתה שונה שלש מאות שמועות ביום, מְתַלְתַּ מֵאִיר
 99 רְבּוּתָא משלש מאות רבנים, וְאֶפְּלוּ הֵכִי שהיתה כה חכמה לֹא
 100 יָאָתָה יְדֵי חוֹקְתָה בְּתַלְתַּ שְׁנִין – לא שנתה את ספר יוחסין כל צרכה
 101 בשלש שנים, וְאֶתְּ אֶמְרַת בְּתַלְתָּא יְרֵחֵי – ואתה אומר ללמדו
 102 בשלושה חודשים, בתמייה.
 103 ממשיכה הגמרא לספר: **בִּי שְׂקִיל וְאוּלֵי** – כשהתחיל רבי שמואל
 104 ללכת, **אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי, מָה טַעַם הַחִילּוּק בֵּין פֶּסַח שֶׁנִּשְׁחַט**
 105 **לְשׁוֹמוֹ וְשֶׂלֵא לְשׁוֹמוֹ שֶׁפְּסוּל (לעיל יב טז),** לבין מחשבת לְאוֹבְלֵי וְשֶׂלֵא
 106 לְאוֹבְלֵי שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּמִשְׁחַתְנֵנו שְׁכֶשֶׁר.
 107 השיבו רבי יוחנן: **אָמַר לֵיהּ, הוּאִיל וְצוּרְבָא מְרַבֵּן אֶתְּ** – הואיל והנך
 108 תלמיד חכם, הָא וְאִימָא לָךְ – בא ואומר לך טעם החילוק,
 109 שבארבעה דברים מורה יותר מחשבת לשמו ושלא לשמו
 110 ממחשבת לאוכליו ושלא לאוכליו: א. לְשׁוֹמוֹ וְשֶׂלֵא לְשׁוֹמוֹ פְּסוּלִין
 111 בְּגוּפֵי – המחשבה בגופו של קרבן, אבל לְאוֹבְלֵי וְשֶׂלֵא לְאוֹבְלֵי אֵין
 112 פְּסוּלִין בְּגוּפֵי אלא על אוכלי הקרבן. ב. לְשׁוֹמוֹ וְשֶׂלֵא לְשׁוֹמוֹ אֵין אֶפְּשֵׁר
 113 לְבָרֵי אִיפּוּרוֹ, שהמחשבה היא על כל הובתו. שחושב שִׁירְצָה גם
 114 כפסח וגם כחטאת, ואי אפשר לחלק הובתו ולומר שזה חלק
 115 הלשמו וזה חלק השלא לשמו, אבל לְאוֹבְלֵי וְשֶׂלֵא לְאוֹבְלֵי אֶפְּשֵׁר
 116 לְבָרֵי אִיפּוּרוֹ – אפשר לחלק הובתו ולומר שחלק אחד הוא
 117 לראויים לאוכלו והחלק האחר הוא לשאינם ראויים. ג. לְשׁוֹמוֹ
 118 וְשֶׂלֵא לְשׁוֹמוֹ יִשְׁנו בְּאֶרְבַּע עֲבֻדוֹת, שאם חשב באחת מארבע
 119 עבודות הקרבן ושחטוה, קבלה, הולכה, וריקתו מחשבת שלא
 120 לשמו נפסל הקרבן, אבל לְאוֹבְלֵי וְשֶׂלֵא לְאוֹבְלֵי אֵין בְּאֶרְבַּע

1 **בְּזִמְנֵי בְּשֶׁר,** ועל זה אמר התנא שטומאת בשר הותרה מכללה,
 2 דהיינו שהותר אכילת הבשר בטומאה, אי אפשר לומר כן, שהרי
 3 הֵיכָא הוֹתְרָה – היכן מצאנו שהותרה מכללה, הלא אף קרבן ציבור
 4 שדוחה טומאה אין זה אלא שמוותר להקריבו בטומאה כשרוב
 5 הציבור טמאים, אבל אין בשרו נאכל בטומאה, כמבואר במשנה
 6 להלן (עו), **אֱלָא פְּשִׁיטָא** – אלא פשוט הדבר שבסיפא מדובר
 7 בְּזִמְנֵי נְבָרִי, וְהֵיכָא – והיכן מצאנו שהותרה מְכַלְלָה, בְּצִיבּוּר,
 8 שאף שיחיד טמא אינו רשאי להקריב פסח, רוב הציבור שנטמאו
 9 ראשין להקריב פסח ולזרוק את דמו בעודם טמאים. מסיימת
 10 הגמרא את הקושיא: נמצא שהרש"א של הברייתא שבאה ללמוד
 11 ערלה מטומאה מדברת בְּזִמְנֵי בְּשֶׁר, ואילו בְּפִיָּא של הברייתא,
 12 שדוחה התנא שנלמד ערלה מזמן ולא מטומאה מדובר בְּזִמְנֵי
 13 נְבָרִי, ואיך יתכן לפרש כך.
 14 מתרצת הגמרא: אין – אכן ברישא מבקש התנא ללמוד את ערלה
 15 מטומאת בשר, ובסיפא כשהוא בא לדחות שעדיף ללמוד ערלה
 16 מזמן ולא מטומאה, הוא פורץ מסברא השייכת בטומאת אנשים,
 17 ואין זה קשה, משום ששם טוֹמְאָה קְפָרִיד – כוונת התנא לפרוץ,
 18 שערלה דומה יותר לזמן מאשר שטומאת בשר, משום שבשם
 19 הכולל של פסול טומאה מצאנו דין שהותר מכללו, דהיינו
 20 בטומאת אנשים, ואילו בשם ערלה ובשם זמן, לא מצאנו שום דין
 21 שהותר מכלל איסורו, ולכן עדיף ללמוד את ערלה מזמן ולא
 22 מטומאה.
 23 תירוץ נוסף: וְאִיבְעִית אִימָא – ואם תרצה תוכל ליישב זאת כך,
 24 לעולם הברייתא פוֹלָה מדברת רק בְּזִמְנֵי בְּשֶׁר, וְהֵיכָא הוֹתְרָה –
 25 ומה ששאלת היכן מצאנו שהותרה אכילת בשר בטומאה, מצאנו
 26 זאת בְּזִמְנֵי קָרְבַּן פְּסַח, דְּתַנְיָן – ששינוי במשנה להלן (סס), פֶּסַח
 27 הָא בְּזִמְנֵי, כגון שהיו רוב הציבור טמאים, שמוותר להקריב את
 28 הפסח בטומאה, וממילא בשר הפסח נטמא במגעם, הרי הוא גם
 29 נֹאכֵל בְּזִמְנֵי, ואינו כשאר הקרבנות הבאים בטומאה שאינם
 30 נאכלים, משום שְׂלֵא בָּא מְתַחֲלִילוֹ אֱלָא לְאֹכְלֵיהּ – שעיקר מצות
 31 הקרב פסח היא משום האכילה, שנאמר בפרשת הקרב פסח,
 32 'אִישׁ לְפִי אָכַל' (שמות יב ד), לפיכך כשהתירה התורה להקריבו
 33 בציבור בטומאה, על כרחך שעל דעת לאוכלו התיירה.
 34 התבאר לעיל, שרב אשי פירש בדעת רב חסדא, שהשוחט פסח על
 35 מנת שיתכפרו בו ערלים שאינם מגויים בזריקה, פסול משום שינוי
 36 בעלים, לפי שהערל נחשב בר כפרה הואיל ויכול למול עצמו,
 37 וסובר רב חסדא שאומרים 'הואיל' לחומרא. מקשה הגמרא על
 38 דבריו מברייתא: מְתִיב – הקשה רב הונא בְּרִיה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שנינו
 39 בברייתא, הִפְסַח שְׂעֻבָרָה שְׁתָּנוּ, כגון שנולד השה בשנה שעברה
 40 לפני ראש חודש ניסן, והפרישו לפסח אך לא הקריבו, וכעת בשנה
 41 זו אינו כשר עוד להקרבה, שהפסח אינו ראוי אלא בשנתו
 42 הראשונה, שנאמר בו (שמות יב ה) **זָכַר בֶּן שָׁנָה,** וכיון שאינו ראוי
 43 לפסח דינו שנעשה שלמים, וְשָׂחַמוּ בְּזִמְנֵי ביום ארבעה עשר בניסן
 44 של שנה זו לאחר חצות, שהוא זמן הקרבת הפסח, לְשָׂמוֹ – לשם
 45 פסח, שמכיון שעברה שנתו נעקר ממנו דין פסח ונהפך להיות
 46 שלמים, ונמצא שהוא שוחט שלמים לשם פסח, וְכֵן הַשׁוֹחֵט זבחים
 47 אַחֲרֵים לְשֵׁם פֶּסַח, כגון ששחט עולה או שלמים לשם פסח, בְּזִמְנֵי
 48 – בארבעה עשר בניסן לאחר חצות, שהוא זמן הקרבת הפסח, רַבִּי
 49 אֱלִיעֶזֶר הוֹבֵל, לפי שהוא סובר שכל זבח שנשחט לשם פסח ובזמן
 50 פסחו פסול, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְבַשְּׂרֵי, משום ששינוי (זבחים ב), שכל
 51 הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים.
 52 מדקדק רב הונא: מַעְמָא בְּזִמְנֵי – עד כאן פוסל רבי אליעזר אלא
 53 בשוחט שלמים לשם פסח בזמן הקרבת הפסח, הָא שְׂלֵא בְּזִמְנֵי –
 54 אבל השוחט שלמים לשם פסח בשאר ימות השנה שאינו זמן
 55 הקרבת פסח, מודה רבי אליעזר שְׂבָשֶׁר, ומכאן קשה על רב חסדא
 56 הסובר שלחומרא אומרים 'הואיל', וְאִמָּא – מדוע השוחט שלמים
 57 לשם פסח שלא בזמנו כשר לרבי אליעזר, נִימָא – נאמר שהואיל
 58 והשוחט שלמים לשם פסח בְּזִמְנֵי הוֹבֵל, אף השוחט שְׂלֵא בְּזִמְנֵי נְמִי
 59 – גם כן הוֹבֵל, שמכיון שאם היה ממתין ושוחטו בזמנו לשם פסח
 60 היה נפסל, אף עכשיו ששחטו שלא בזמנו יחשב כאילו נשחט

57 סתם משנה רבי מאיר היא, ומוכח שסובר רבי מאיר שאין הולכים
58 אחר מוצא פיו לבד, אלא צריך שיהיו פיו וליבו שוין.
59 מסקנת הגמרא בביאור דברי רבי מאיר: אֵלָא אָמַר אַבְי, כך היא
60 כוונת רבי מאיר, מה שאמר ברישא שהקדים מולים לערלים כשר,
61 מדובר דָּאֵמַר הריני שוחט סימָן הראשון לְמוֹלִין, וְסִימָן השני אַף
62 לְעֵרְלִים, ונמצא דְּבִסִּימָן שני נְמוּ פְתִיכֵי בֵּיה מוֹלִין – שגם בשחיטת
63 הסימן השני מעורבת מחשבת מולים, לפיכך הפסח כשר, ובסִימָן
64 שאמר רבי מאיר, הקדים ערלים למולים פסול, מדובר דָּאֵמַר הריני
65 שוחט סימָן ראשון לְעֵרְלִים, סימָן שני לְמוֹלִים, דְּבִסִּימָן ראשון הָא לֹא
66 פְתִיכֵי בֵּיה מוֹלִין – שבסימן הראשון לא מעורבת כלל מחשבת
67 מולים אלא ערלים בלבד, וְרַבִּי מֵאִיר לְטַעְמֵיהָ – הולך לשיטתו
68 דָּאֵמַר (מנחות טו) שפָּבְלִין פְּחָצֵי מְתִירָה, כגון שאמר ששוחט סימן זה
69 על דעת לאכול בזית למחר, מועילה מחשבתו לפגל, ואף שהקרֵבן
70 אינו נותר אלא בשחיטת שני הסימנים, וכמו כן בענינו כשחשב
71 רק בסימן אחד לשחוט לערלים נפסל הפסח לדעת רבי מאיר.
72 וְרַבְּנָן שנחלקו על דעת אחרים בברייתא (לעיל סו), לְטַעְמֵיהָ –
73 הולכים לטעמם, דָּאֵמַרִי (מנחות טו), אֵין מְפָבְלִין פְּחָצֵי מְתִירָה, לפיכך
74 גם בענינו אם חשב בסימן אחד בלבד שיאכל הקרֵבן לערלים אין
75 הקרֵבן נפסל, מכיון שהשחיטה נשלמת רק בשני הסימנים, ובסימן
76 השני היתה מחשבתו גם למולים.

משנה

77 נאמר בתורה (שמות לד כה) 'לא תשחט על חמץ דם זבחי', כלומר
78 שאסור לשחוט קרבן פסח בשעה שיש חמץ ברשות השוחט,
79 המשנה מבארת באלו אופנים עוברים על לאו זה, והאם דין זה
80 נאמר גם בשאר קרבנות שהקריבו בערב פסח או בפסח: הַשׁוֹחֵט
81 אֶת הַפֶּסַח עַל הַחֲמֵץ – בזמן שיש ברשותו בזית חמץ, עֹזֵבֵר בְּלֹא
82 תַעֲשֶׂה שֶׁל 'לא תשחט על חמץ דם זבחי'. רַבִּי יְהוּדָה אֹמְרֵ, אַף
83 השוחט על חמץ את קרבן הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים בערב פסח,
84 שהוא נשחט קודם לקרבן הפסח, עובר בלאו זה.
85 מביאה המשנה דעה החולקת: רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרֵ, הַפֶּסַח שֶׁשָּׁחַטוּ
86 בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר אַחַר חֲצוֹת עַל הַחֲמֵץ, לְשִׁמּוֹ, חַיִּב מַלְקוֹת מִשׁוּם 'לא
87 תשחט על חמץ' משום שהפסח כשר, והרי זו שחיטה ראויה, וְאִם
88 שָׁחַטוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, פְּטוּר, שֶׁפֶסַח שֶׁשָּׁחַטוּ בּוֹמְנוּ שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ הוּא
89 פסול והרי זו שחיטה שאינה ראויה, וסובר רבי שמעון (ב"ק ע.)
90 שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. וְשִׁאֵר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשָּׁחַטן
91 עַל חֲמֵץ בֶּאֱרֵבָעָה עֶשֶׂר אַחֲרֵי חֲצוֹת, בֵּין אִם שָׁחַטן לְשִׁמּוֹ, שֶׁעַל
92 לבעלים לשם חובה, וְבֵין אִם שָׁחַטן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, שֶׁכִּשְׂרִים וְלֹא עֵלּוּ
93 לבעלים לשם חובה, פְּטוּר, משום שרבי שמעון סובר שבזמן שהוא
94 חייב משום 'לא תשחט על חמץ' בקרבן פסח, הרי הוא פטור בשאר
95 זבחים.
96 וּבְמוֹעֵד – אם בתוך ימי הפסח שחט את הפסח על חמץ, אם שחטו
97 לְשִׁמּוֹ, פְּטוּר, שֶׁפֶסַח שֶׁשָּׁחַט שְׁלֹא בּוֹמְנוּ לְשִׁמּוֹ פֶּסוּל, ושחיטה
98 שאינה ראויה אין שמה שחיטה. אבל אם שחטו שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, אלא
99 לשם שלמים, חַיִּב, שהפסח שלא בּוֹמְנוּ הרי הוא קרב שלמים,
100 ושחיטה ראויה היא. וְשִׁאֵר כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשָּׁחַטן בְּמוֹעֵד עַל חֲמֵץ, בֵּין
101 שֶׁשָּׁחַטן לְשִׁמּוֹ, בֵּין שֶׁשָּׁחַטן שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, חַיִּב מַלְקוֹת, שהרי כל
102 הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. הוּיָן מִן הַחֲמֵץ שֶׁשָּׁחַטוּ שְׁלֹא
103 לְשִׁמּוֹ שהיא פסולה, ולכך אם שחטה שלא לשמה על חמץ פטור,
104 שחיטה שאינה ראויה היא.
105

גמרא

106 הגמרא מבארת מי עובר באיסור 'שוחט על חמץ', וכן את מקום
107 המצאו של החמץ בשעת השחיטה: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ,
108 לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיִּב מַלְקוֹת מִשׁוּם 'לא תשחט על חמץ' (שמות סו), עַד
109 שִׁיָּהָה הַחֲמֵץ אוּ לְשׁוֹחֵט אוּ לְזוֹרֵק אֶת הָדָם עַל הַמִּזְבֵּחַ,
110

1 מנסה הגמרא לבאר את טעמם של אחרים: לִימָא – שמה נאמר
2 דְּקִסְכָּרִי אַחֲרֵיהֶם, אֵינָה לְשִׁחִיטָה אֲלָא בְּסוּף – אין השחיטה קרויה
3 שחיטה אלא בסופה, והמחשבה שחושב בשעת השחיטה אינה
4 מועילה אלא אם חשב אותה בגמר השחיטה, וְכִדְרָבָא שאמר
5 לדעת רבי מאיר שאינה לשחיטה אלא בסוף, ואחרים היינו רבי
6 מאיר (הוריות ג:). והיכן מציאנו שרבי מאיר אמר כך, דָּאֵמַר רַבָּא עֲדִיין הָא
7 מְהֻלְקָת – במסכת תמורה (כה) נחלקו רבי מאיר ורבי יוסי לגבי
8 האומר 'הרי בהמה זו תמורת עולה תמורת שלמים', דעת רבי
9 מאיר שיש לתפוס את הלשון הראשון, והרי היא תמורת עולה
10 בלבד. ורבי יוסי סובר שאף בגמר דבריו אדם נתפס והרי היא
11 תמורת שתיקו. ובזבחים (ז) נחלקו אביי ורבא כיצד דעתו של רבי
12 מאיר באומר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים, אביי סובר שלא
13 אמר רבי מאיר 'תפוס לשון ראשון' אלא כשאמר בתחילה הרי זו
14 תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים, שהואיל והיתה
15 דעתו שתחול מתחילה תמורת עולה, אינו יכול לחזור בו מדבריו
16 ולומר 'תמורת שלמים', אבל כשנתכוין מתחילה שיחולו שתי
17 הקדושות גם של עולה וגם של שלמים, כמו באופן הנוכחי, שאמר
18 חציה עולה וחציה שלמים, מודה רבי מאיר ששתי הקדושות
19 חלות בבת אחת. אבל רבא סובר שאף באופן זה אמר רבי מאיר
20 'תפוס לשון ראשון', שאין טעמו של רבי מאיר וּבִתְמוֹת עולה
21 תמורת שלמים' משום חורה, אלא משום שדעתו שתחול
22 הקדושה לפי הסדר שמוציא מפיו, ומאחר שהקדים לומר 'חציה
23 עולה' מתפשטת הקדושה על כל הבהמה, ואין יכולה לחול עליה
24 עוד קדושת שלמים. ורבא הביא ראייה לדבריו, וראייתו נסמכה
25 על כך שרבי מאיר סובר אינה לשחיטה אלא בסוף.
26 הַלְיָכָה מאחר שנתבאר לדעת רבי מאיר שאין מחשבת השחיטה
27 מועילה רק בסופה, ובסוף השחיטה אין שהות לומר שני דברים,
28 לכן אמר, שאם הקדים לומר מוֹלִין לפני עֵרְלִים, מחשבת מוֹלִין תְּהִיֵל
29 ראשונה, ושוב מחשבת עֵרְלִים לֹא תְּהִיֵל, ואין כאן אלא מחשבת
30 מולים והפסח כשר, ואם הקדים עֵרְלִים לְמוֹלִין, מחשבת עֵרְלִים
31 תְּהִיֵל ראשונה ומחשבת מוֹלִין לֹא תְּהִיֵל ויש כאן מחשבה של ערלה
32 בלבד, והפסח פסול.
33 רבה דוחה את הביאור הקודם, ומבאר את שיטת רבי מאיר באופן
34 אחר: אָמַר רַבָּה, לֹא – אין הכרח לומר בדעת רבי מאיר שאינה
35 לשחיטה אלא בסוף, אלא לְעוֹלָם קִסְכָּרִי אַחֲרֵיהֶם יִשְׁנֶה לְשִׁחִיטָה
36 מְהֻלְקָה וְעַד סוּף, וְטַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר שֶׁאִם הַקְּדִים עֵרְלִים
37 למולים פסול, אף שיש מקום לשתי המחשבות לחול ואין כאן
38 אלא מקצת ערלה, משום שְׁהָא בְּמֵאִי עֲסָקִין – כאן בברייתא,
39 במה המדובר, כְּגוֹן שֶׁנִּמְרַב בְּלִבּוֹ להוציא בפיו ששוחט לְתַרְוּוּיָהּ –
40 לשניהם בֵּין לְמוֹלִין בֵּין לְעֵרְלִים, וְהוֹצִיא בְּפִיו שֶׁשָּׁחַט לְעֵרְלִים וְלֹא
41 הִסְפִּיק לֹמַר שֶׁשָּׁחַט גַּם לְמוֹלִין עַד שֶׁנִּגְמְרָה שְׁחִיטָה בְּמַחֲשַׁבְתָּ
42 עֵרְלִים לְבַדָּה. וְכָהָן פְּלִיגֵי – ובזה נחלקו, וְרַבִּי מֵאִיר כִּסְרֵ לֹא פְּעִינָן
43 – אין אנו צריכים שיהיו פְּלִיגֵי שְׁוִים, ואין הולכים אלא אחר מה
44 שאמר בפיו, וכיון שלא אמר אלא לערלים הקרבן פסול. וְרַבְּנָן
45 כְּרִי פְּעִינָן פְּוִי וְלִבּוֹ שְׁוִים, והולכים גם אחר מחשבתו, וכיון
46 שבלבבו חשב לשחוט גם למוֹלִין, אין כאן אלא מחשבת מקצת
47 ערלה וכשר.
48 הגמרא מקשה על ביאורו של רבה: וְכִי קִסְכָּרִי רַבִּי מֵאִיר דְּלֹא פְּעִינָן
49 – שלא צריך פְּוִי וְלִבּוֹ שְׁוִים, וְרַמְיָנָה – וקשה מהנאמר במשנה
50 (תרומות פ"ג מ"ח), הַמְתַּכּוּיִן לֹמַר פִּירוֹת אֵלוּ הֵיוּ תְרוּמָה, וְאֵמַר בטעות
51 הרי הן מְעַשֵׂר, או המתכוין לומר מְעַשֵׂר וְאֵמַר תְרוּמָה, או שְׁאֵינִי
52 נִכְנָם לְבֵית זֶה – שהתכוין לנדור שלא יכנס לבית זה, וְאֵמַר בטעות
53 שאיני נכנס לזֶה – לבית אחר, או המתכוין לנדור ולומר שְׁאֵינִי נִכְנָם
54 לְאִישׁ זֶה וְאֵמַר בטעות שאיני נהנה לזֶה – לאיש אחר, בכל אלו
55 האופנים לֹא אָמַר בְּלִבּוֹ – אין דיבורו נתפס, מפני שטעה בדיבורו,
56 עַד שִׁיָּהוּ פְּוִי וְלִבּוֹ שְׁוִים – שיוציא בשפתיו מה שגמר בלבבו. והרי

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף סג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קכז רש"י

1 **לימא** קסברי אחריים אינה לשחיטה אלא לבסוף וכדברא וכו' — בפרק שני דובחים (לא, א)
 2 פליגי אביי ורבא אליבא דר' מאיר, דאביי אמר בלחצות מודה ר' מאיר, ורבא אמר
 3 עדיין היא מחלוקת. והתם נמי סבר ר' מאיר תפוס לשון ראשון. ולחצות מפרש בקנטרס
 4 חציה תמורת עולה, וחציה תמורת שלמים. ונראה פשוט רבינו חננאל דמפרשי לחצות —
 5 לחצי היום יחולו שניהם. וקאמר אביי דהתם
 6 מודה ר' מאיר, כיון דבשעת אמירה אינם חלים,
 7 ולחצי היום יחולו שניהם. ורבא סבר: דאפילו
 8 התם פליגי רבי מאיר כמו בשחיטה, דאינה אלא
 9 לבסוף דאין כאן אלא משחו אחד לחול לשניהם,
 10 ולר' מאיר חיל קאמא. ולהכי לערלים ולמולים —
 11 ערלים חילי, דאמרינן: תפוס לשון ראשון. אבל
 12 אי ישנה לשחיטה דתחלה ועד סוף, כיון שיש
 13 שהות לשניהם לחול — חילי תרווייהו, ולא
 14 אמרינן תפוס לשון ראשון. אלא דוקא אי אמרינן
 15 אינה לשחיטה אלא לבסוף, דאין להם שהות
 16 לחול לשניהם כדפרישית. ולא דמי לתמורת עולה
 17 ותמורת שלמים דיותר אמרינן תפוס לשון ראשון
 18 כי לא אמר לחצות, שיש לשניהם שהות לחול
 19 מכי אמר לחצות. והתם כיון דאמר תמורת עולה
 20 ואפילו חציה — פשטה בכלה, ותו לא מצי חיל
 21 תמורת שלמים. אבל מולים וערלים. כי אמר
 22 ישנה לשחיטה כו' — והיאל ויבולים לחול זה אחר
 23 זה חילי תרווייהו, אף על גב דסבירא ליה בעלמא
 24 תפוס לשון ראשון. **ולא** הספיק לומר למולים
 25 כו' — תימה לרבינו שמעון בן אברהם: אם כן מאי
 26 איריא דקתני הקדים מולים לערלים? אפילו
 27 הקדים ערלים כשר, אם הספיק לומר למולים
 28 קודם גמר שחיטה.

1 **וכדברא** — בפרק שני דובחים. עדיין היא מחלוקת — גבי תפוס לשון ראשון. דאפילו בה
 2 רבי מאיר ורבי יוסי באומר: הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים — הרי זו תמורת עולה.
 3 דברי רבי מאיר, דתפוס לשון ראשון. רבי יוסי אומר: דברי קיימים, דאף בגמר דבריו אדם
 4 נתפס. ואיבעיא ליה: אמר חציה עולה חציה שלמים, מי מודה בה רבי מאיר או לא? אם
 5 אמרינן טעמא דרבי מאיר משום דנמלך הוא,
 6 וכיון דחל שם עולה תו לא פקע, אבל כי אמר
 7 לחצות — ליכא למימר הכי, או דילמא כיון
 8 דפשטא ביה קדושת עולה ברישא, ותו לא חילא
 9 קדושת שלמים. ואמר אביי: בהא דאי מודי רבי
 10 מאיר. רבא אמר: עדיין היא מחלוקת. ואותביה
 11 רבא אבאי מהשוטת את הובא לבלבד כוית בחוץ
 12 כוית למחר. דקא פליגי רבי יהודה אדרבנן, ואמר
 13 כרבי מאיר תפוס לשון ראשון. דקאמר: זה הכלל,
 14 כל שנחשבת זמן קדמה למחשבת מקום — פיגול,
 15 וחיובין עליו כרת, לא שנא בעבודה אחת ולא
 16 שנא בשתי עבודות. שחיטת בעבודה שניה
 17 מחשבת פסול תתר מחשבת פיגול — לא מפקע
 18 ליה מיד פיגול, דתפוס לשון ראשון. ורבנן סברי:
 19 אף בגמר דבריו הוא נתפס. והוויי לה כחדא
 20 עבודה עירוב מחשבות, ולא קרב המתיר
 21 כמצותה, ואנן בעינן דלא יהיה ביה פסול
 22 אחרניא, דהרעא כתיב ביה. אלא: מאן דאית
 23 ליה תפוס לשון ראשון — אפילו לחצות אית
 24 ליה, דהא זיתי טובא יש בובת, ופליגי רבי יהודה.
 25 ואמר ליה אביי: מי סברת אינה לשחיטה אלא
 26 לבסוף, וחורא מחשבת היא? ישנה לשחיטה
 27 מתחלה ועד סוף כו'. ובגון דאמר: סימן ראשון
 28 חוץ לזמנה, ושני חוץ למקומו. ורבי מאיר סבר:
 29 מנפלין בסיון אחד. מכלל דרבא דאותביה מהא
 30 סבירא ליה אליבא דרבי מאיר ורבי יהודה דאינה
 31 לשחיטה אלא לבסוף, וכולה מחשבה בסוף
 32 שחיטה הוא, והוה ליה חדא מחשבה. ונמלך
 33 ליכא למימר, דהא בשני זיתים חיטב, ואפילו הכי
 34 פליגי. דהיינו דאמרינן: לימא קסברי אחריים
 35 אינה לשחיטה אלא לבסוף, וכל מחשבת שחיטה
 36 לא מהניא אלא אם כן חיטב בגמרה, וכדברא,
 37 דאמר התם: עדיין היא מחלוקת באומר לחצות.
 38 ועל כרחך אית ליה רבי מאיר אינה לשחיטה
 39 אלא לבסוף. ואחריה חילי רבי מאיר. הילכך:
 40 בגמר שחיטה יש שהות לומר שני דברים. והכי
 41 דהקדים מולין לערלים בסוף שחיטה — מולין
 42 חילי כולה. הקדים ערלים למולין — ערלים
 43 חילי כולה. הוה ליה כולה ערלה ופסלה. והכא
 44 **במאי עסקינן** — דקתני: הקדים ערלים למולין
 45 פסול — בגון שגמר בלבו להוציא מולין אחר ערלים, ולומר לערלים ולמולין. כל מחשבה
 46 דקדישמו מוציא בפיו הוא. **לא בעינן פיו ולבו שוין** — והלך אחר פיו, ואיכא כולה עולה.
 47 ואף על פי שלא היה בלבו אלא למקצתה. שאיני נהנה ליה — לאיש הוה. לא אמר כלום
 48 — וסתם משנה היא, ורבי מאיר היא. סימן שני אף לערלים נרטינן — בסיון ראשון לא
 49 היה דעתו אלא למה שהוציא בפיו, ובסיון שני היה מוסיף על מחשבתו. הילכך, כי הקדים
 50 ערלים למולין — נגמר סימן ראשון בערלים. ורבי מאיר לעומת דאמר — בגמרות. מנפלין
 51 בחצי מתיר. דתנן: פיגול בקומץ ולא בבלונה, בבלונה ולא בקומץ — כלומר, חיטב בהקטרת
 52 האחד על מנת לבלול מן השיריים למחר — רבי מאיר אומר: פיגול, והבכיים אומרים: הוא
 53 בו כרת עד שיפגל בכל המתיר. יש פיגול — במחשבת חצי מתיר. והאי חצי מתיר הוא.

1 דשחיטה בשני הסימנים היא. פתיכי — מעורבין. משה השוחט את הפסח על החמץ עובר בלא תעשה — דלא תשחט על חמץ' וגו'. אף התמיד — של בין הערבים דערב הפסח. ששחטו על
 2 החמץ. וטעמא ליה בגמרא. רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר — ששחטו על החמץ. לשמו חייב — משום 'לא תשחט על חמץ', דפסח כשר הוא, ושחיטה ראויה היא (ושמה שחיטה).
 3 **ושלא לשמו פסח** — דפסול הוא, ושחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה. והכי אית ליה לרבי שמעון בכל דוכתי, ב'ביכסי הדם' (חולין פה, א) וב'אורו ואת בני' (פאה, א) וב'תשלומי ארבעה
 4 דחמישה' (בבא קמא ע"א). **ושאר כל הובחים** — ששחטן בארבעה עשר לאור חצות על החמץ, בין לשמן ושלם, ואף על גב שכשירין הן, כדתנן (ובחים ב.א): כל הובחים שנבחרו שלא
 5 לשמן כשירין. פסח — כדמפרש בגמרא: בעידנא דחייבי אפסח — לא מייחבי אשאר זבחים. ובמועד' — בתוך הפסח, אם לשמו שחטו לפסח על החמץ — פסח מילא תשחט' דפסח שלא
 6 בומנו לשמו פסול, והיא לא שחיטה שאינה ראויה. שלא לשמו — אלא לשם שלמים. חייב — דלהכי קאי, והיא לא שחיטה ראויה, וחייב משום 'לא תשחט' בהדי לאו דלא יראה ולא
 7 ימצא', ואיכא מלקות נמי דשחיטה. ושאר כל הובחים — ששחטן במועד על החמץ. בין לשמן בין כו' חייב — דהא כשירין הן. ובגמרא מפרש דקרא אשאר זבחים נמי אודר. חוץ מן החמץ
 8 ששחטה שלא לשמו — דפסולה היא, כדתנן בובחים (שם): חוץ מן הפסח והחטאת. וטעמא משום דכתיב בשחיטה 'חטאת היא', מעוטא: היא, ולא השחטת שלא לשמו. נמי אין שחיטת
 9 החמץ לשוחט כו' — ואף על גב דכתיב 'על חמץ' טמא, אם היה חמץ לאחד שאינו מבני הבורה, ואפילו ישנו עמו בעורה, ואילו השחטין פסחיהן רואין אותו והתרו בהן — אין עוברין,
 10 כדמפרש לקמיה, מדכתיב 'לא תשחט' ולא יליך, כל שישנו בהלנה — ישנו בשחיטה. ואם יש לאחד מהן — כולן עוברין. לזוירק — הדם דוריקה נמי איתרביא במכילתא מירם דבוירק.
 11 בעל

1 **לימא** קסברי אחריים: אינה לשחיטה אלא בסוף
 2 **וכדברא**, דאמר רבא: עדיין היא מחלוקת. הילכך,
 3 הקדים מולין לערלים - מולין חילי, ערלים לא
 4 חילי. הקדים ערלים למולין - ערלים חילי, מולין
 5 לא חילי. אמר רבה: לא, לעולם קסברי אחריים:
 6 ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. והכא במאי
 7 עסקינן - בגון שגמר בלבו לתרווייהו, בין למולין
 8 בין לערלים, והוציא בפיו לערלים ולא הספיק
 9 לומר למולין עד שנגמרה שחיטה בערלים. והכא
 10 פליגי; דרבי מאיר סבר: לא בעינן פיו ולבו
 11 שוים, ורבנן סברי: בעינן פיו ולבו שוים. וקסבר
 12 רבי מאיר לא בעינן פיו ולבו שוין? ורמינהו:
 13 המתבין לומר תרומה, ואמר מעשר מעשר ואמר
 14 תרומה. או: שאינו נכנס לבית זה, ואמר לזה. שאינו
 15 נהנה לזה ואמר לזה - לא אמר כלום, עד שיהו
 16 פיו ולבו שוין! אלא אמר אביי: רישא דאמר סימן
 17 ראשון למולין, וסימן שני אף לערלים, דבסימן שני
 18 נמי פתיכי ביה מולין. סיפא דאמר: סימן ראשון
 19 לערלים, סימן שני למולים. דבסימן ראשון לא
 20 פתיכי ביה מולין, ורבי מאיר לעומתה, דאמר: מפגלין
 21 בחצי מתיר. ורבנן לעומתה, דאמרי: אין מפגלין
 22 בחצי מתיר. משנה השוחט את הפסח על החמץ
 23 עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר: אף התמיד. רבי
 24 שמעון אומר: הפסח בארבעה עשר, לשמו - חייב,
 25 ושלא לשמו - פטור. ושאר כל הובחים, בין לשמן
 26 ובין שלא לשמן - פטור. ובמועד לשמו - פטור,
 27 שלא לשמו - חייב. ושאר כל הובחים, בין לשמן בין
 28 שלא לשמן - חייב, חוץ מן החטאת ששחטו שלא
 29 לשמה. גמרא אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם
 30 אינו חייב עד שיהא החמץ לשוחט או לזרק.

1 דקא משמע לן, דאפילו לא פירש אף לערלים אלא ששחט שני לערלים טמא, כיון ששחט
 2 סימן ראשון למולים — מסתמא אף לערלים קאמר. וכן בספא. דקתני: ערלים למולים פסול
 3 — אפילו הקדים מולין פסול אם פירש שני לערלים דוקא. אלא הא קא משמע לן, דאף על
 4 פי ששחט סימן ראשון לערלים סתם — לא אמרינן כיון ששחט סימן שני למולים גלי אדעתיה
 5 דבסימן ראשון אף לערלים קאמר, וכשר. **השוחט** פסח על החמץ עובר בלא תעשה —
 6 אמר רבינו יצחק בן אשר: דהפסח כשר, דהא לא שנה עליו הכתוב לעכב. ובתוספתא
 7 דמכילתין (פרק רביעי) תניא בהדיא: השוחט את הפסח על החמץ בארבעה עשר — עובר
 8 בלא תעשה, והפסח עצמו כשר, ויוצא בו ידי חובתו בפסח.

פסחים דף סג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום המישי) קכט

61 התראת ספק, לא הוצרכו לחלוק שוב בענין שוחט פסח על חמץ
 62 שאינו עמו בעזרה.
 63 הגמרא חזרת לביאור הראשון: אָמְרֵי – אמרו בני הישיבה, לְעוֹלָם
 64 בְּעַל בְּסֻמּוֹתָ קָא מִיפְלְגֵי –[נחלקו] רבי יוחנן וריש לקיש, וצְרִיכָא –
 65 והוצרכו לחלוק בשני המקומות, גם בענין שוחט על חמץ וגם
 66 בענין לחמי תודה, ואין ללמוד מאחד על חברו. דָּאֵי אִיפְלִיגוּ –
 67 שאם היו חולקין רק לְעֵינֵן לא תשחט על חֲמִיץ, הִנּוּ אָמִינָא – הייתי
 68 יכול לומר, בְּהָהוּא הוּא דְקָאָמְר רַבִּי יוֹחָנָן דְלֹא בְּעֵינֵן – רק לענין זה
 69 אמר רבי יוחנן שלא צריך לְעַל בְּסֻמּוֹתָ, מִשּׁוּם דְהַחֲמִץ אִיסוּר הוּא,
 70 וְכָל הֵיכָא דְאִיתִיה אִיתִיה – ובכל מקום שהוא נמצא לאחר זמן
 71 הביעור הרי הוא עומד באיסורו, ומשום כך מסתבר לומר שאסור
 72 לשחוט עליו בכל מקום שנמצא, אָבָל לְעֵינֵן מְקַדְשׁ –[שיתקדשן]
 73 בְּחֵם של תודה על ידי שחיטת התודה, דְלֹא קָרִישׁ אֱלָא בְּפִינֵי –
 74 שאינו מתקדש אלא בתוך החומה, אָמְרֵי – הייתי אומר, מוֹדָה לִיה
 75 רבי יוחנן לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, דְבְּעֵינֵן –[צריך] לְעַל בְּסֻמּוֹתָ, דָּאֵי
 76 אִיתִיה גְּוַאי – שרק אם הלחם נמצא לפניו מחומת העזרה סמוך
 77 למקום שחיטת התודה, קָרִישׁ – הרי הוא מתקדש, וְאֵי לֹא – אבל
 78 אם אינו שם אלא הוא נמצא חוץ לחומת העזרה, לֹא קָרִישׁ – אינו
 79 מתקדש, מִיַּד דְהִנּוּ אָבָל שְׂרֵת – כמו שמצינו שהדבר כך לגבי
 80 קידוש כלי שרת שאינם מקדשים בקדושת הגוף אלא את הנכנס
 81 לתוכן (ובחים פח), וכן שחיטת התודה אינה מקדשת אלא מה
 82 שבתוך העזרה, צְרִיכָא – לפיכך הוצרך רבי יוחנן להשמיענו שגם
 83 בקידוש לחמי תודה לא צריך לְעַל בסמוך.
 84 וְאֵי אֲשֶׁמְעִינֵן מַחְלוּקְתָם רַק לְעֵינֵן מְקַדְשׁ לְחֵם, הִנּוּ אָמִינָא – הייתי
 85 יכול לומר, בְּהָד –[בוהו] קָאָמְר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְבְּעֵינֵן אֱלָא
 86 בְּסֻמּוֹתָ, דָּאֵי אִיתִיה גְּוַאי קָרִישׁ – שרק אם הלחם נמצא בעזרה הוא
 87 מתקדש, אֵי לֹא – אבל אם אינו בעזרה, לֹא קָרִישׁ, כִּינּוּ שְׁהוּא מְקוּם
 88 בקידוש כלי שרת, אָבָל לְעֵינֵן שְׁחִיטָה עַל הַחֲמִץ מוֹדָה לִיה רִישׁ
 89 לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, דְלֹא בְּעֵינֵן לְעַל בְּסֻמּוֹתָ, מִשּׁוּם דְאִיסוּרָא הוּא –
 90 שהחמץ הוא איסור בפני עצמו, וְכָל הֵיכָא דְאִיתִיה אִיתִיה – ובכל
 91 מקום שהוא נמצא הוא עומד באיסורו, ולכך עובר על איסור לא
 92 תשחט על חמץ? גם אם אין החמץ עמו בעזרה, צְרִיכָא – לפיכך
 93 הוצרך ריש לקיש להשמיענו שאף לענין חמץ צריך שיהיה סמוך.
 94 הגמרא דנה בלאו של לא תשחט על חמץ דם זבחי? אם עובר עליו.
 95 השוחט גם כשאין לו עצמו חמץ רק לאחר מבני החבורה: בְּעָא
 96 מִינִיה – שאל ממנו, רַב אֲשֶׁעִיָא מְרַבִּי אָמֵי, אֵינּוּ לֹא חֲמִץ לְשׁוּחֲטֵי, וְיָשׁ
 97 לֹא לְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה, מָהוּ – האם עובר השוחט בלא תשחט? אָמְר
 98 לִיה רַבִּי אָמֵי לַרַב אֲשֶׁעִיָא, מִי בְּתִיב – וכי כתוב לֹא תִשְׁחַט עַל
 99 חֲמִצָּה? שִׁמְשַׁמַּע שֶׁהַחֲמִץ שֶׁל הַשּׁוֹחֵט, וְהֵלֵךְ לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִיץ
 100 בְּתִיב, מוֹשַׁמַּע שֶׁעוֹבֵר גַּם עַל חֲמִץ שְׁחִיטָה שְׁלוּ.
 101 אָמְר לִיה רַב אֲשֶׁעִיָא לְרַבִּי אָמֵי, אֵי הָבִי – אם כך שאתה מרבה גם
 102 חמץ של אחרים, נִאמַר שְׁאִיפְלִיגוּ אִם יֵשׁ חֲמִץ לְאֶחָד בְּסוּף הַעוֹלָם
 103 שְׁחִיטָה מִבְּנֵי חֲבוּרָה, וְהַחֲמִץ עִמּוֹ בְּעוֹדָה, נִמְיֵי יַעֲבֹר הַשּׁוֹחֵט עֲלָיו
 104 אִם הִתְרוּ בוֹ. אָמְר לִיה רַבִּי אָמֵי, אָמְר קָרָא לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִץ דָּם
 105 זְבָחִי וְלֹא יִלִּין לְבַקֵּר זְבַח חַג הַפֶּסַח, וּמִסְמִיכוֹת הַתִּיבּוֹת לֹא תִשְׁחַט
 106 לִילָא לִינִי שְׁנִיחָם כְּתוּבִים בְּאוֹתוֹ פְּסוּק יֵשׁ לְלַמּוּד, שְׁהֵלֵאוּ שֶׁל
 107 לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִיץ, נִאמַר רַק כְּשֶׁהַחֲמִץ הוּא שֶׁל הַנֶּהַךְ דְקָרִישׁ מִי עֲלִיה
 108 – שֶׁל אֵלוֹ שְׁעוֹבֵרִים בְּקִרְבָן זֶה מִשּׁוּם אִיסוּר לֹא יִלִּין, וְכֵל אֶחָד מִבְּנֵי
 109 חֲבוּרָה מוֹזְהֵר שֶׁלֵּא לְהִלִּין מִבְּשֵׁר הַפֶּסַח, שְׁנִאמַר (שם יב) יָלֵא
 110 תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר, אֲבָל מִי שֶׁלֵּא מִשּׁוּם מִבְּנֵי חֲבוּרָה, שְׁאִינוּ בִּלְא
 111 לִינִי, לֵירוֹ אִסְרָה תוֹרָה לְשַׁחֵט עַל חֲמִצּוֹ.
 112 הגמרא לומדת דבר נוסף מברבי רבי אמי: אָמְר רַב פָּאָא, הִילְכָה –
 113 מאחר שדרשנו שהלאו של לא תשחט על חמץ? נאמר לגבי חמץ
 114 הַשִּׁיחַ לְמִי שֶׁמוֹזְהֵר עַל הֵלֵאוּ שֶׁל לֹא יִלִּין, לְפִיכָךְ בְּהֵן הַמְקַטְרִיד
 115 אֵת הַחֶלֶב שֶׁל קִרְבֵן הַפֶּסַח, שִׁישׁ לוֹ חֲמִץ בְּשַׁעַת הַהִקְטָרָה, אָף הוּא
 116 עוֹבֵר בְּלֹא תִשְׁחַט, אָף שֶׁבִּפְסוּק נִאמַר לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִץ וְגו',
 117 וְהַטַּעַם, הוּאִיל וְיִשְׁנֵנוּ בְּכָלֵל הַלֵּנֵת אָמוּרִין – שהוא מוזהר שלא
 118 להלין את האימורים –[חלבים הקרבים על גבי המזבח], שְׁנִאמַר
 119 (שם כג יח) יָלֵא יִלִּין חֶלֶב חֲגִי עַד בֶּקֶר, וְכֵשׁ שֶׁהַשּׁוֹחֵט מוֹזְהֵר שֶׁלֵּא
 120 לְשַׁחֵט עַל חֲמִץ שִׁישּׁוֹ אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה, וְכֵשׁ שְׁעוֹבֵרִים בְּקִרְבָן זֶה עַל

1 או לְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה הַמְנוּיִים עַל הַפֶּסַח, וְאִם יֵשׁ חֲמִץ לְאֶחָד
 2 מֵאֵלוֹ כּוֹלֵם עוֹבֵרִים.
 3 יְעוּד אִמַּר רִישׁ לְקִישׁ, אֵינּוּ אֶחָד מֵהֶם עוֹבֵר בְּלֹא, עַד שְׁיִהָא חֲמִצָּה
 4 עִמּוֹ בְּעוֹדָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְר, אָף עַל פִּי שְׁאִין חֲמִצָּה עִמּוֹ בְּעוֹדָה
 5 עוֹבֵר.
 6 מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: בְּמֵאֵי קָמִיפְלִיגֵי – במה נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן,
 7 אִילִימָא – אם נאמר בְּעַל בְּסֻמּוֹתָ קָמִיפְלִיגֵי – נחלקו במקום שנאמר
 8 בתורה 'על', כִּמוּ כֵאֵן שְׁנִאמַר לֹא תִשְׁחַט עַל חֲמִץ, אִם פִּירוּשׁוֹ
 9 שֶׁלֵּא יִשְׁחַט כְּשֶׁהַחֲמִץ סָמוּךְ לוֹ, או אִפְּלוּ אִם אִינוּ סָמוּךְ לוֹ הִי
 10 הוּא אִינוּ עַל הַלֵּא, שֶׁעַל חֲמִץ מִשְׁמַעוּ שֶׁלֵּא יִהְיֶה לוֹ חֲמִץ
 11 בְּרִשׁוֹתוֹ בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח. דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ סָבַר, 'עַל'
 12 בְּסֻמּוֹתָ, וְלִכְךָ אִינוּ עוֹבֵר אִלָּא אִם חֲמִצָּה בְּעוֹדָה סָמוּךְ לְמִקוּם
 13 שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְרַבִּי יוֹחָנָן סָבַר, לֹא בְּעֵינֵן –[לא צריך] לְעַל בְּסֻמּוֹתָ,
 14 וְלִכְךָ אִפְּלוּ אִם חֲמִצָּה אִינוּ עִמּוֹ בְּעוֹדָה עוֹבֵר עֲלָיו.
 15 הַגְּמָרָא דוּחָה בִּיאוּר זֶה שֶׁנִּחְלָקוּ בְּעַל בְּסֻמּוֹתָ. מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וְהָא
 16 אִיפְּלִגוּ בְּהָ תְרָא יִזְמָנָא – והרי כבר נחלקו בוהו פעם אחת, בְּעֵינֵן
 17 לְחֲמִי תוֹדָה שְׁנִאמַר בְּהֶם (ויקרא יג) 'עַל חֵלֶת לְחֵם חֲמִץ יִקְרִיב
 18 לְקִרְבְּנוּ עַל זְבַח תוֹדָת שְׁלֶמֶיךָ' וְשִׁמּוּהָ לְמַדּוּ שֶׁשְׁחִיטַת קִרְבֵן תוֹדָה
 19 מְקַדְשֶׁת אֶת הַלְּחֵמִים הַבָּאִים עִמָּו, דְרַתְּנֵן – שְׁשִׁינּוּ בְּמִשְׁנָה (מנחות
 20 טח), הַשּׁוֹחֵט קִרְבֵן תוֹדָה לְפִינֵי – בתוך העזרה, וְלִקְרָא – הַלְּחֵמִים
 21 הַבָּאִים עִמָּו נִמְצָאִים מִחוּץ לְחוּמָה, לֹא קָרִישׁ הַלְּחֵם בְּקִדּוּשַׁת הַגּוֹף.
 22 מִבְּרֵית הַגְּמָרָא: מָאֵי – מה הכוונה 'חוץ לחומה', רַבִּי יוֹחָנָן אָמְר,
 23 חוּץ לְחוּמַת בֵּית פְּאִינֵי – שֶׁם מְקוּם בְּקִצֵּה יְרוּשָׁלַיִם, כְּלוּמַר, שֶׁהֵלָחַם
 24 הִיָּה מִחוּץ לְיְרוּשָׁלַיִם בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת תוֹדָה, שְׁמִיכוּן שְׁאִינוּ רָאוּ
 25 לְאִכִּילָהּ שֶׁם, וְאִם יֵצֵא שֶׁם לְאַחַר שֶׁנִּתְקַדַּשׁ הוּא נִפְסַל בִּיּוֹצֵא/
 26 לְפִיכָךְ אִינוּ מִתְקַדְשׁ שֶׁם בְּשְׁחִיטַת תוֹדָה, אָבָל אִם הֵלָחַם נִמְצָא
 27 בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם אָף שְׁהוּא מִחוּץ לְחוּמַת הָעוֹרָה, כִּינּוּ שְׁהוּא מְקוּם
 28 הַרְאוּ לְאִכִּילָתוֹ וְאִינוּ נִפְסַל שֶׁם בִּיּוֹצֵא/ קָרִישׁ – הִיָּה הוּא מִתְקַדַּשׁ
 29 בְּשְׁחִיטַת תוֹדָה, וְלֹא בְּעֵינֵן לְעַל בְּסֻמּוֹתָ – ואין צריך שיהיה סמוך
 30 לְבִהַמַּת תוֹדָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָתָה, אָף שְׁקִידוּשׁ הֵלָחַם נִלְמַד מִמָּה
 31 שְׁנִאמַר 'עַל זְבַח תוֹדָה שְׁלֶמֶיךָ'. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמְר, אִיפְּלוּ
 32 אִם הֵלָחַם בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, אִלָּא שְׁהוּא חוּץ לְחוּמַת עוֹרָה, לֹא קָרִישׁ,
 33 אֱלִמָּא – מוֹכַח שְׁסוּבֵר רִישׁ לְקִישׁ דְבְּעֵינֵן לְעַל בְּסֻמּוֹתָ, וּמִכִּינּוּ שֶׁכֵּבֵר
 34 נִחְלָקוּ בְּמַחְלוּקַת זֶו בְּעֵינֵן חֲמִץ תוֹדָה, לֹא הִיָּה לְחֵם לְשׁוֹב וּלְחֵלּוֹק
 35 בְּעֵינֵן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח עַל חֲמִץ שְׁאִינוּ עִמּוֹ בְּעוֹדָה.
 36 הַגְּמָרָא מְנַסָּה לוֹמַר בִּיאוּר אַחַר בְּמַחְלוּקַת רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ
 37 בְּשְׁחִיטַת פֶּסַח עַל חֲמִץ שְׁאִינוּ עִמּוֹ בְּעוֹדָה: אֱלָא בְּהִתְרָאָת סָפֵק
 38 קָמִיפְלִיגֵי – רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ נִחְלָקוּ בְּעֵינֵן הַתְּרָאָת סָפֵק אִם
 39 שְׁמָה הַתְּרָאָה, שְׁאִם חֲמִצָּה בְּעוֹדָה וְרָאוּ אֹתוֹ, אִפְּשֵׁר לְהִתְרוֹתוֹ
 40 בְּהִתְרָאָה וְדֵאִית, אֲבָל אִם אִינוּ בְּעוֹדָה הַתְּרָאָת סָפֵק הִיא, שְׁהִי
 41 אֵינּוּ יוֹדְעִים אִם יֵשׁ לוֹ חֲמִץ, וְסוּבֵר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁהַתְּרָאָת סָפֵק
 42 אֵינּוּ שְׁמָה הַתְּרָאָה, לְפִיכָךְ גַּם אִם הַתְּבַרֵר לְבִסּוּף שְׁהִיָּה לוֹ חֲמִץ
 43 בְּשַׁעַת הַשְׁחִיטָה אֵינוֹ לוֹקָה, כֵּל זִמְנֵן שֶׁלֵּא יַדְעֵנוּ מִכָּךְ בְּשַׁעַת
 44 הַתְּרָאָה. וְרַבִּי יוֹחָנָן סוּבֵר שֶׁהַתְּרָאָת סָפֵק שְׁמָה הַתְּרָאָה, וְלְפִיכָךְ
 45 גַּם אִם אֵינּוּ חֲמִצָּה עִמּוֹ בְּעוֹדָה לוֹקָה, אִם הַתְּבַרֵר לְבִסּוּף שְׁהִיָּה לוֹ
 46 חֲמִץ בְּשַׁעַת הַשְׁחִיטָה.
 47 דוּחָה הַגְּמָרָא: בְּהָא נִמְיֵי הָא פְּלִיגֵי בְּהָ תְרָא יִזְמָנָא – אף במחלוקת
 48 זו כבר נחלקו פעם אחת. דְאִיתִמֵר – נאמר בבית המדרש, מִי
 49 שְׁאִמְר 'שְׁבוּעָה שְׁאוּבָל בְּכֵר זֶו הַיּוֹם, וְעָבֵר הַיּוֹם וְלֹא אֶבְרָתָה, רַבִּי
 50 יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ דְאָמְרִי תְרוּיְהוּ – שְׁנִיחָה אִמְרוּ, אִינוּ
 51 לוֹקָה עַל כָּךְ שֶׁעָבֵר עַל הֵלֵאוּ שֶׁל לֹא תִשְׁאֵא אֵת שֶׁם ה' אֱלֹהֵיךָ
 52 לְשׁוּא' (שמות כו). אֲבָל נִחְלָקוּ בְּטַעַם הַדְּבַר, רַבִּי יוֹחָנָן אָמְר אָמְרֵי
 53 לוֹקָה, מִשּׁוּם דְהִנּוּ לִיה לֹא שְׁאִין בּוֹ מַעֲשָׂה – שֶׁלֵּא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה
 54 בְּעוֹבְרוֹ עַל שְׁבוּעָתוֹ, שְׁהִיָּה רַק יֵשׁב וְלֹא אֲכַל, וְכָל לֹא שְׁאִין בּוֹ
 55 מַעֲשָׂה אֵינּוּ לוֹזֵקִין עֲלָיו. אָבָל מִשּׁוּם הַתְּרָאָת סָפֵק אֵינּוּ לְפוֹטְרוֹ, מִשּׁוּם
 56 שְׁמָה הַתְּרָאָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמְר אִינוּ לוֹקָה, מִשּׁוּם דְהִנּוּ
 57 לִיה הַתְּרָאָת סָפֵק, שֶׁבִּשְׁעָה שִׁתְּרוּ בוֹ שִׁיאֲכַל פֶּן יַעֲבֹר עַל
 58 הַשְׁבוּעָה, הִיָּה סָפֵק אִם יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ, וְהַתְּרָאָת סָפֵק לֹא שְׁמָה
 59 הַתְּרָאָה. אָבָל מִשּׁוּם לֹא שְׁאִין בּוֹ מַעֲשָׂה אֵינּוּ לְפוֹטְרוֹ מִמְּלֻקַּת, שֶׁכֵּן
 60 לוֹקָה עֲלָיו לְדַעַת רִישׁ לְקִישׁ. וּמֵאַחַר שֶׁכֵּבֵר נִחְלָקוּ פַּעַם אַחַת בְּדִין

17 שמו אלא לשם שלמים חייב.
 18 הגמרא מבררת דין פסח ששחטו במועד סתם. מדייקת הגמרא:
 19 **מַעֲמָא דְפִירֵשׁ** בפיו ששוחט **שְׁלֵא לְשַׁמּוּ** אלא לשם שלמים, אז דינו
 20 כשלמים וחייב, **הָא** – אבל אם שחטו **סְתָמָא** – שלא חשב לשם
 21 פסח אבל לא כיון לשם שלמים, **פְּטוּר** משום 'לא תשחט', לפי
 22 עדדיין שם פסח עליו ופסח שלא בזמנו פסול, והרי זו שחיטה
 23 שאינה ראויה שאין חייבין עליה לדעת רבי שמעון. שואלת
 24 הגמרא: **אָמַאי** – מדוע הוא פטור כששחטו סתם, הלא **פְּסַח בְּשֹׂאֵר**
 25 **יָמוּת הַשְּׁנָה** כגון שהפריש שה לפסחו ואבר, והפריש שה אחר
 26 הקריבו, ואחר כך נמצא שה הראשון, **שְׁלָמִים הָיוּ** – הרי הוא
 27 קרב בתורת שלמים, ואם כן היא שחיטה הראויה. האם **שְׁמַעַת**
 28 **מִיָּנָה** – נשמע מכאן ונפשט, **שֶׁפְּסַח בְּשֹׂאֵר יָמוּת הַשְּׁנָה פְּעֵי עֲקִירָה**
 29 – צריך לעקור ממנו שם פסח, דהיינו שישחטנו בפירוש לשם
 30 שלמים, ואם שחטו סתם עדיין שם פסח עליו ושחיטתו פסולה.
 31 משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי תַּיִיא בְּרַ גְּמָדָא**, תשובה זו שאני משיב,
 32 **נִירְקָה מִפֵּי חֲבִירָה** – כולם הסכימו בה, **וְאָמְרוּ** לפרש את משנתנו,
 33 שלא מדובר שנדחה הפסח מפני שאבד, שבאופן זה אמנם אינו
 34 צריך עקירה, שסתמו עומד להקריבו לשלמים, אלא מדובר בַּנִּי
 35 **שְׁחִיזוּ בְּעֵלָיִם מָמַאי** מת בארבעה עשר בניסן, **וְנִדְחִין לְפָסַח שְׁנֵי**
 36 **דְּסְתָמִיָּה לְשׁוּם פְּסַח קָאֵי** – שבאופן זה סתמו עומד להקריבו לקרבן
 37 פסח בפסח שני, לפיכך הוא צריך עקירה.

משנה

38 משנתנו מבארת את סדר הקרבת הפסח בחול ובשבת, הכוללת
 39 את תפקידי העם והכהנים, אופן עשיית העבודות ושחיטה. קבלה,
 40 זריקה, והקטרת האימורים, קריאת ההלל, ואופן הפשטת עור
 41 הפסח: **הַפְּסַח נִשְׁחַט** – פסחי הציבור שבכל שנה ושנה, היו נשחטים
 42 **בְּשֵׁלֶשׁ כְּתוּת** – שנחלק הציבור לשלש כתות [וכצורות], וכל כת
 43 וכת שחטה והקריבה את פסחיה בפני עצמה בה אחר זה, ואפילו
 44 היו הציבור מועטים ויכולים לשחוט כולם בבת אחת, מצוה
 45 להתחלק לשלש כתות זו אחר זו, **שְׁנַאֲמַר** לגבי קרבן פסח שקרב
 46 במצרים (שמות יב ט), **וְיִשְׁחַטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל, קְהָל,**
 47 **וְעַדְהוּ, וְיִשְׂרָאֵל,** הרי שלש כתות. **בְּנִכְסָה בַת הָרֵאשׁוֹנָה** עד
 48 שנתמלאה העזרה, ואז יעלו את דלתות העזרה.
 49 כשהתחילו לשחוט את קרבן הפסח התחילו לקרוא את ההלל, ואז
 50 תקעו הכהנים בחוצרות והריעו ותקעו, כלומר תקיעה תרועה
 51 ותקיעה.
 52 המשנה מתארת את אופן עמידת הכהנים בשעת קבלת דם הפסח
 53 והולכתו למזבח: **הַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים שׁוֹרֹת שׁוֹרֹת** ממקום שחיטת
 54 הפסח ועד למזבח, כדי לקבל את הדם ולהוליכו למזבח, **וּבְיָדֵיהֶם**
 55 **בְּיָדֵי כֶּסֶף** – כפות גדולות של כסף לקבל בהם הדם, ובהנים
 56 אחרים היו בידיהם **בְּיָדֵי זָהָב**, והיו השורות עשויות באופן דלהן,
 57 שורה **שְׁבוּלָה כֶּסֶף כֶּסֶף** – שורה שעומדים הכהנים בה זה אחר זה,
 58 כולם עם בזיכי כסף בידם, **וְשׁוֹרֵה שְׁבוּלָה זָהָב זָהָב** – ושורה
 59 שהכהנים העומדים בה זה אחר זה, כולם בזיכי זהב בידם, ולא היו
 60 **מְעוֹרְבִין** בזיכי כסף ובזיכי זהב באותה שורה, שכך נאה יותר. **וְלֹא**
 61 **הָיוּ לְבָיִזִין שׁוּלָיִים** [תחתית רחבה], אלא היו חדים מלמטה, כדי
 62 שלא יוכלו להניחם על הריצפה, שחששו **שְׁמַא יַנְיָחוּם** הכהנים
 63 מידם כדי שיוכלו לקבל דם מפסח אחר, מתוך שהפסחים מרובים,
 64 ושכחום ויגרש תדם ולא יהיה ראוי עוד לזריקה.
 65 המשנה מוסיפה לתאר את אופן הולכת הדם: **שָׁחַט יִשְׂרָאֵל** – אם
 66 רצה ישראל לשחוט את קרבן הפסח, רשאי, לפי שהשחיטה
 67 כשיהיה גם בישראל בכל הקרבנות, **וְקָבַל הַכֹּהֵן** את הדם בבון
 68 מצואר הסלה, שכן מקבלת הדם ואילך המצוה בכהן. **וְנִתְּנוּ** –
 69 מקבל הדם נותן את הבון שבו הדם **לְחִבְרֵי** העומד על ידו בשורה,
 70 **וְחִבְרֵי** **לְחִבְרֵי**, עד שמגיע הבון לכהן העומד סמוך למזבח, והוא
 71 זורק את הדם על המזבח, ולאחר מכן הוא מחזיר את הבון היקין
 72 לכהן הסמוך לו. **וְכָל כֹּהֵן וְכוּן** העומד בשורה, **מְקַבֵּל תְּחִילָה אֶת**
 73 **הַבּוֹן הַמֵּלֵא** בדם הפסח מיד חבירו הסמוך לו לצד מקבל הדם,

1 מקשה הגמרא: **קָשְׁיָא מְלִיקָה אִמְלִיקָה**, שבברייתא הראשונה שנינו
 2 שהמולק את העוף על חמץ פטור, ובברייתא השניה שנינו שחייב.
 3 **וְכֵן קָשְׁיָא הַקְּטָרָה אִתְּקַמְרָה**, שבברייתא הראשונה שנינו שהמקטיר
 4 על חמץ חייב, ובשניה שנינו שפטור.
 5 מתרצת הגמרא בדרך שאלה על המקשן: **וְלִמְעוּף** – לטעמך
 6 שאתה בא להקשות שתירה בין הברייתות, **תִּיקְשִׁי לָךְ הֵיא גּוֹפָא** –
 7 תיקשה לך דברי הברייתא השניה עצמה, **דְּקָתְנִי** בתחילת
 8 הברייתא, אמרו לו חכמים לרבי יהודה, **לֹא אָמְרוּ** שחייב השוחט
 9 על החמץ **אֵלָּא פְּסַח בְּלִבְדּוֹ** ולא בשאר קרבנות, **וְהָדָר תִּנִּי** –
 10 וחזר התנא ושנה **קָרְבָן בְּאִתְּקַמְרָה אִתְּרֵי הַזִּירָה**, **וְאִתְּרֵי הַמִּזְבֵּחַ**
 11 **וְאִתְּרֵי הַמִּזְבֵּחַ** חייב, ומליקה והזאה הם בעוף ולא בפסח, נמצאת
 12 הרישא של הברייתא סותרת לסיפא. **אֵלָּא** כדי לתרץ את הסתירה
 13 בין הברייתות צריך לומר, **דְּהָא וְהָא** – שתי הברייתות הם כדעת
 14 **רַבִּי שְׁמַעוֹן** במשנתנו, שפטור שאר קרבנות כששחטם על החמץ
 15 בארבעה עשר ומחייב עליהם כששחטם על חמץ בתוך הפסח,
 16 וקושיית **מְלִיקָה אִמְלִיקָה לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן** – הברייתא הראשונה
 17 דיברה במולק **בְּאִתְּקַמְרָה עֶשְׂרֵי**, כמפורש בה 'המולק את העוף
 18 בארבעה עשר', ולכן פטור, וכן הרישא של הברייתא השניה
 19 ששנינו בה 'לא אמרו אלא פסח בלבד' רבי שמעון אמרה, ומדובר
 20 בה בארבעה עשר, ובארבעה עשר לא חייב רבי שמעון אלא
 21 בקרבן פסח בלבד, **כָּאֵן** – הסיפא של הברייתא השניה מדברת
 22 במולק **בְּחֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד**, ולכן חייב על המליקה. **וְאִידִי וְאִידִי** –
 23 וברייתא זו וברייתא זו שתיחן כדעת **רַבִּי שְׁמַעוֹן** היא.
 24 ממשיכה הגמרא לתרץ את הקושיא השניה: **הַקְּטָרָה אִתְּקַמְרָה נְמִי**
 25 **לֹא קָשְׁיָא, דְּתַנָּאי הֵיא**, שתי הברייתות – שנינו תנאים לדעת רבי
 26 שמעון, **דְּאִיכָא דְּמִקְשֵׁי הַקְּטָרָה לְשַׁחֲיָה** – תנא זה [של הברייתא
 27 הראשונה] דרש מכך שהסמיכה התורה אזהרה למקטיר שלא ילין
 28 את החלבים עד בוקר, לאזהרת שוחט לבל ישחוט על חמץ
 29 [שנאמר (שמות כג יח) 'לא תִזְבַּח על חֶמֶץ דִּם זָבַח וְלֹא יִלִּין חֶלֶב חָגִי
 30 **עד בַּקֶּרֶב**], ללמד שכשם שהשוחט מוזהר מלשחוט על חמץ, כך גם
 31 המקטיר מוזהר שלא להקטיר על חמץ. **וְאִיכָא מָאן דְּלֵא מִקְשֵׁי** –
 32 והתנא השני [הברייתא השניה], לא דרש היקש זה, משום
 33 שבתורה נאמר 'לא תשחט' משמע שרק השוחט הוזהר על כך ולא
 34 המקטיר.
 35 שנינו במשנה: **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אֵף הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתְּמִיד וְכוּ' שֶׁל בֵּין**
 36 **הָעֶרְבִים** בערב פסח על החמץ עובר ברישא תעשה.
 37 הגמרא מבררת את טעמו של רבי יהודה. שואלת הגמרא: **מָאֵי**
 38 **מַעֲמָא דְרַבִּי יְהוּדָה** שאסר לשחוט את התמיד על חמץ. משיבה
 39 הגמרא: **אָמַר לָךְ רַבִּי יְהוּדָה**, שנאמר (שם) 'לא תִזְבַּח על חֶמֶץ דִּם
 40 **זָבַח**', ומשמעות התיבה 'זבחי', **זָבַח הַמִּזְבֵּחַ ל', וְמָאֵי נִיחוּ** – ואיזהו
 41 קרבן מיוחד לה', זה קרבן הַתְּמִיד, שנאמר בו (במדבר כח ב) 'קרבני'
 42 'לחמי'.
 43 שנינו במשנה: **רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר הַפְּסַח בְּאִתְּקַמְרָה עֶשְׂרֵי וְכוּ' שֶׁשּׁוֹחֵט**
 44 **על החמץ חייב**, ושאר הזבחים בארבעה עשר פטור ובמועד חייב.
 45 הגמרא מבררת את טעמו של רבי שמעון. שואלת הגמרא: **מָאֵי**
 46 **מַעֲמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן** שיש איסור אף בשאר זבחים, ושזמן איסורם
 47 שונה מזמן איסורו של הפסח. משיבה הגמרא: **דְּבַתִּיב 'זָבַח' 'זָבַח'**
 48 **תְּרִי וְנִי** – פעמיים נאמר 'זבחי', **'לֹא תִזְבַּח על חֶמֶץ דִּם זָבַח'** (שם),
 49 **וְלֹא תִשְׁחַט על חֶמֶץ דִּם זָבַח'** (שם לד כה), וגורעין את האות יו"ד
 50 באחד מהם ומוסיפים אותו בשני, וקְרִי בִיה – וקוראים בו בפסוק
 51 אחד **'זָבַח'** בלשון יחיד דהיינו פסח, ובפסוק אחר **'זָבַחְתִּי'** בלשון
 52 רבים לרבות שאר זבחים. **וְלִמָּא הַלְּבָתָא פְּלִיגִינָהוּ דְּהַמְנָא מְהַדְדִי** –
 53 לשם מה חילק הכתוב את הפסח משאר הזבחים **וְלֹא קָבַל 'זָבַחְתִּי'**
 54 בפסוק אחד, שמשמעו בין פסח ובין שאר זבחים. אלא **לְמִימַר** –
 55 לומר, **בְּזִמְנֵי דְּאִיכָא זָבַח** – בארבעה עשר שיש קרבן פסח, **לֹא מְחִיב**
 56 **אֲזַנְתִּי** – אינו חייב על שאר קרבנות, **בְּזִמְנֵי דְּלִיכָא זָבַח** דהיינו
 57 במועד, **מְחִיב אֲזַנְתִּי** – על שאר הקרבנות.
 58 שנינו במשנה: **וּבְמוֹעֵד** – השוחט את הפסח על החמץ במועד, אם
 59 שחטו **לְשַׁמּוּ** – לשם פסח, **פְּטוּר וְכוּ'** ממלקות, ואם שחטו שלא

1 **אתיא** וריקה מעולה — בפרק "אזהרו מקומן" (זבחים זא.) פריך: ונילף מעולה, מה עולה
 2 שתים שוק ארבע — אף פסח בו, ומשני: אמר אביי למה לי למיכתב סביב בעולה
 3 סביב בחטאת, הוה ליה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדוין, וקשה לרבינו יצחק: דגוי דלא
 4 ילפינן משני כתובין הבאין כאחד במה מצינו, מדלא כתב בחד מינייהו בכור ומעשר ופסח
 5 דאיכא גזירה שוה — נילף שפיר מעולה דאין
 6 גזירה שוה למחצתא ואומר רבינו יצחק: דעל כדרך
 7 אשם חטאת דכתיב בהו "סביב", דאמרין התם
 8 דהוה שני כתובים ושלושה כתובים, ילפינן בגזירה
 9 שוה מעולה או עולה ילפא מינייהו, והשתא אתי
 10 שפיר הא דמסקי דהוה ליה שני כתובים הבאין
 11 כאחד, דלמעוטי דלא נילף בגזירה שוה אתו.
 12 דדומיא דכתב בהו סביב קא ממעט דאית בהו
 13 גזירה שוה בדפרשיית.

1 שחל להיות בשבת — ואינו יכול לתקן המקלות. ידו על כתף חבירו — ותולה אותו בגידי
 2 ארכובותיו בורעו. כמנים — קערה. וישבת לה ברה הבית — בשבת קאמר, שלא היו
 3 יכולין להוליך פסחיהו לבתיהו. בחיל — לפני הסורג הוא. בין הסורג לחומת עזרת נשים,
 4 בתחת עליית ההר. **גמרא** שלשים ככל בת וכת — קהל עשרה, ועדה עשרה,
 5 וישראל עשרה. **ספספא** ליה — דילמא בבת
 6 אחת צוה לשוחטו, ויהויה בה שלשים. או בזה
 7 אחר זה — שלש כתות של עשרה עשרה.
 8 הלכך: שלש כתות בעינן, דילמא בזה אחר זה
 9 קאמר, ושל שלשים בעינן, דילמא בבת אחת
 10 קאמר, ואינו יכול לשוחטו בפחות משלשים.
 11 **חמישים** שני עיילי שלשים — ברישא
 12 ושוחטים פסחיהו. ונפקי עשרה מינייהו, ועיילי
 13 עשרה חדשים. דאי בהרדי קאמר — דא איכא.
 14 ואי שלש כתות קאמר — הא איכא. ננעלין תנן
 15 — מאליהן, ומעשה נסים. **ספספין אניכא** —
 16 וכל זמן שאין ננעלין מאליהן מניחין אותם
 17 ליכנס, ולא חישינן דלמא עיילי בולחו ואין
 18 כאן שלש כיתות. חס ושלוש בו — במסכת
 19 עדיות תנן: ארבעה דברים העידי עקביא בן
 20 מהללאל בו, וקמינה התם: הוא היה אומר, אין
 21 משקין לא את הגזירת ולא את המשוחרת.
 22 אמרו לו: מעשה בכרכמית שפחה שהיתה
 23 בירושלים, והשקוה מעניה ואבטליין. אמר
 24 להם: דוגמא השקוה. דומין לה היו אותן
 25 שהשקוה. ונידוהו. אמר רבי יהודה: חס ושלוש
 26 שעקביא נתגדה. שאין עזרה ננעלת בו,
 27 כשהיתה ננעלת על כל אדם בערבי פסחים
 28 שהקהל גדול ורב, אין בהם אחד בחכמה
 29 ובריאת חטא בעקביא. **פסח** מעוקבין — על שם
 30 שנמערך. **פסח** מעוקבין — עב, על שם שהעם
 31 רב. והקטירו — משמע לבדן, שלא יערב חלבים
 32 של קרבן זה בחלבים של קרבן אחר. **שיהא** בולו
 33 **כאחד** — כל האימורין של קרבן, תפיסה בעלמא
 34 — תופס כוליא ומראת לשליה, והוא נתון פול
 35 או אבן כנגדה. **מאי טעמא** — שורה שכולה כסף
 36 כסף. **אי ניכא דילכא** — כשהוא מחזיר הריקון
 37 ומקבל המלא זימנן דמחזיר ריקון על זרב
 38 ומקבל מלא של כסף, והוה ליה מורדיין בקודש.
 39 חוץ מבייבי לבונה של לחם הפנים — שהיו
 40 מניחין אותן אצל הלחם על השולחן, והתקינו
 41 להם מושב שוליים רחב כדי שלא יסמכו על
 42 הלחם שאצלם, ויפרסו דופנותיו. שהיה עשוי
 43 דפנות כמין תיבה פרוצה משני רוחותיה. מקבלה
 44 ואילך בו — דכתיב: "ושחט את בן הבקר,
 45 והקריבו בני אהרן" וכו', ואמר מר במסכת חגיגה
 46 (יא,א): והקריבו — זו קבלת הדם, לימד על
 47 הקבלה שטעונה כהונה. שמעת מינה הולכה
 48 שלא ברנל — כי הא, הויה הולכה. ופולגתא
 49 היא בשילחי פרק קמא דזבחים (יד,ב). ארבע
 50 עבודות נאמרו בהם: שחיטה וקבלה והולכה
 51 וחריקה. קבלה והולכה מיוחדקריבו נפקי,
 52 בשילחי פרק קמא דחגיגה. ומאי אשמעינן
 53 מתניתין, דיאכל למינתי סדר הולכתן היאך, אי
 54 לאו הא אתא לאשמעינן. ברב עם הדרת מלך
 55 — שהיו כולן עוסקין בעבודה. **אבל איכא** —
 56 מחזיר את הריקון ברישא — לא, דמכי מושיט
 57 ליה האי מיד בעי לקבולי, דאין מעבירין על
 58 המצוה מאחר שבאת לידו. **מאן תנא פסח**
 59 **בזריקה** — למרדוק, ולא בשפיכה בנחת, מקריב
 60 ועולה

1 **שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו, ויד**
 2 **חבירו על פתיפו, ותולה ומפשיט. קרעו והוציא את**
 3 **אימוריו, נתנו במנים והקטירין על גבי המזבחת. וצתה**
 4 **פת הראשונה וישבה לה ברה הבית, שניה בחיל,**
 5 **והשלישית במקומה עומדת. השיכה - יצאו וצלו את**
 6 **פסחיהו. גמרא אמר רבי יצחק: אין הפסח נשחט**
 7 **אלא בשלש פתות של שלשים שלשים בני אדם.**
 8 **מאי טעמא? קהל ועדה וישראל. מספיק לו, אי בבת**
 9 **אחת אי בזה אחר זה. הלכך, בעינן שלש פתות של שלשים בני אדם. דאי בבת**
 10 **אחת - הא איכא, ואי בזה אחר זה - הא איכא. הלכך בחמשינן נמי סניא, דעיילי לתתין**
 11 **ועבדי, עיילי עשרה ונפקי עשרה, עיילי עשרה ונפקי עשרה. "נכנסה פת ראשונה וכו'".**
 12 **איתמר, אביי אמר: "ננעלין" תנן, רבא אמר: "נועלין" תנן. מאי בינייהו? איכא בינייהו למסקוד**
 13 **אניכא. אביי אמר: "ננעלין" תנן, פמה דעיילו מעלו - וסמכינן אניכא. רבא אמר: "נועלין"**
 14 **תנן, ולא סמכינן אניכא. והא דתנן, אמר רבי יהודה: חס ושלוש שעקביא בן מהללאל**
 15 **נתגדה, שאין עזרה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה ובריאת חטא פעקביא**
 16 **בן מהללאל. אביי מתריץ למעמיה, ורבא מתריץ למעמיה. אביי מתריץ למעמיה: אין**
 17 **בעזרה בשעה שננעלה על כל אדם בישראל בחכמה ובריאת חטא פעקביא בן**
 18 **מהללאל. רבא מתריץ למעמיה: אין בעזרה בשעה שנועלין אותה על כל ישראל,**
 19 **בחכמה ובריאת חטא פעקביא בן מהללאל. תנו רבנן מעולם לא נתמעך אדם בעזרה**
 20 **חוץ מפסח אחד שהיה בימי הלל, שנתמעך בו זקן אחד, והיו קוראין אותו "פסח**
 21 **מעוקבין". תנו רבנן: פעם אחת ביקש אנריפס המלך ליתן עינו פאוקלוסי ישראל.**
 22 **אמר ליה לכהן גדול: תן עיניך בפסחים. נטל פוליא מפל אחד, ונמצאו שם**
 23 **ששים ריבוא וזוגי כליות, כפלים פיוצאי מצרים חוץ מממא ושהיה בדרך רחוקה.**
 24 **ואין לך פל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, והיו קוראין**
 25 **אותו פסח מעוקבין. נטל פוליא? הא בעי אקטורה! דהדר מקטיר להו. והכתיב**
 26 **"והקטירו" שלא יערב חלביו של זה בזה! דהדר מקטיר להו חדא חדא. והתניא: "והקטירום"**
 27 **- שיהא פולו פאחדו! אלא: תפיסה בעלמא, דשקיל מינייהו, עד דיהבין ליה מדי אחרנא.**
 28 **"בהנים עומדין שורות וכו'". מאי טעמא? אילמא דילמא שקלי דדהבא ומעיילי דכספא -**
 29 **הכי נמי דילמא שקלי פר מאתן ומעיילי פר מאה! אלא: דהכי שפיר טפי. "ולא היו לבויכין**
 30 **שוליים וכו'". תנו רבנן: פל הכויכין שבמקדש לא היו להן שוליים, חוץ מבייבי לבונה של**
 31 **לחם הפנים, שמא יצוהו ויפרוס הלחם. "שחט ישראל וקבל הפהו וכו'". לא סניא דלאו**
 32 **ישראל! הא גופא קא משמע לן: דשחיטה בור בשירה. "וקבל הפהו" - הא קמשמע לן:**
 33 **מקבלה ואילך מצות פהונה. "נותנו לחבירו". שמעת מינה הולכה שלא ברנל הויה הולכה.**
 34 **דילמא הוא ניד פורתא! ואלא מאי קא משמע לן? הא קמשמע לן: "ברב עם הדרת מלך".**
 35 **"קבל את המלא ומחזיר את הריקון וכו'". אבל איכא לא. מפייע ליה לרבי שמעון בן לקיש,**
 36 **דאמר רבי שמעון בן לקיש: אין מעבירין על המצות. "בתן הקרוב אצל המזבחת וכו'". מאן**
 37 **תנא פסח דזריקה? אמר רב חסדא: רבי יוסי הגלילי היא. דתנא, רבי יוסי הגלילי**
 38 **אומר: "את דקם תזרוק על המזבחת ואת חלבם תקטיר". דמו' לא נאמר, אלא "דקם".**
 39 **"חלב' לא נאמר אלא "חלבם" למד על בכור ומעשר ופסח שהן מעוניין מתן דמים**
 40 **ואימורין לגבי מזבחה. מנלן דמעוניין יסוד? אמר רבי אלעזר: אתיא זריקה וריקה מעולה.**
 41 **פתיב הקא: "את דקם תזרוק על המזבחת", וכתיב התם: "וזרקו בני אהרן הפהנים**
 42 **את דמו על המזבחת סביב". מה עולה טעונה יסוד - אף פסח נמי מעוניין יסוד.**

הכלי לכותל המזבח. דאיכא למאן דאמר בפרק בתרא (קבא,א) פסח בשפיכה. ורבי ישמעאל היא דמפיק ליה מ"זרם ובחין ישפר" במסכת זבחים בפרק בית שמאי, אין לך קרבן שצריך
 מתנה באצבע אלא חטאת בלבד, אבל כל שאר קרבנות — מתן דם על ידי זריקה כל הכלי. דמו לא נאמר — בכבור כתיב: "אך בכור שור" וכו'. **אלא דפס** — אלמא אחריני נמי
 מישתמעין, לימד על הפסח ומעשר בהמה שלא מצינו להם מתן דמים בתורה אלא כאן, וכתיב "וזרק", ולא כתיב "תשפר".

60 כיתות.
 61 מוסיפה הגמרא לבאר שכשם שנחלקו אביי ורבא במשנתנו בענין
 62 נעילת הדלתות, כך יהיו חלוקים במשנה אחרת שזכר בה ענין זה:
 63 והא דתנן (עדויות פ"ה מ"ו), אמר רבי יהודה, חם ושלום לומר שעקבניא
 64 בן מהללאל נתגדה ו-הוטל עליו חרס, שאין העורה ננעלת על כל
 65 אדם בישראל בחכמה ויבואת חטא בעקבניא בן מהללאל –
 66 כשנעלה העורה בערב פסח כשהיה בה קהל גדול ורב, לא היה
 67 בהם אחד שגדול בחכמה ויראת חטא כמותו. מבארת הגמרא:
 68 אפני מטרין ו-מפרש) משנה זו למעמיה – לשיטתו, ורבא מטרין
 69 למעמיה – לשיטתו. אפני מטרין למעמיה, אין בעורה בשעה
 70 ש'ננעלה' מאליה על כל אדם בישראל, מי שגדול בחכמה ויבואת
 71 חטא בעקבניא בן מהללאל. רבא מטרין למעמיה, אין בעורה בשעה
 72 ש'ננעלין אותה' על כל ישראל, בחכמה ויבואת חטא בעקבניא בן
 73 מהללאל.
 74 הגמרא מביאה עוד שתי עובדות בענין הקהל הרב שנאסף בערב
 75 פסח: תנו רבנן בברייתא, מעולם לא נתמעה ו-נדרח ונדרסו אדם
 76 בעורה בערב פסח, על אף המון העם שהיו שם. חוץ מפסח אחד
 77 שהיה בימי הלל, שנתמעך בו זקן אחד, והיו קוראין אותו פסח
 78 מעובין, על שם שהתמעך בה אדם.
 79 תנו רבנן בברייתא, פעם אחת ביקש אנריפס המלך ליתן עניו
 80 באוכלוסין ישראל, כלומר ביקש לידע מספרם. אמר ליה לכהן גדול,
 81 תן עניך בפסחים למנות כמה נשחטו. נטל הכהן גדול פוליא
 82 ו-כליה) מכל אחד מהפסחים ומנה אותם, ונמצאו שם ששים ריבוא
 83 ו-שש מאות אלף וזני בליות, שהם מאה ועשרים אלף כליות,
 84 בפלום ביוצאי מצרים שהיו שש מאות אלף (שמות יב לו), חוץ מטמא
 85 ושהיה בדרך רחוקה – ומנן זה אינו כולל את הטמאים ושהיו בדרך
 86 רחוקה שלא הקריבו קרבן פסח. ואין לה כל פסח ופסח שלא נמנו
 87 עליו יותר מעשרה בני אדם, נמצא שיש בישראל לכל הפחות פי
 88 עשרה ממנין הפסחים הנוכר. והיו קוראין אותו – את הפסח של
 89 אותה שנה, פסח מעובין – מלשון עבה, על שם שהיה בו עם רב.
 90 הגמרא מבררת כיצד הותר ליטול כוליא מכל פסח. שנינו
 91 בברייתא: נטל פוליא מכל פסח. מקשה הגמרא: הא בעי אקמריה –
 92 הלא הכליה היא חלק מן האימורים שחובה להקטירם, ואיך
 93 נטלה. מתרצת הגמרא: דהדר מקמרי להו – לאחר שמנה את
 94 הכליות חזר והקטירם.
 95 מקשה הגמרא: והקתיב (ויקרא ג יא) לגבי קרבן שלמים, 'והקטירו'
 96 בלשון יחיד, כדי ללמד שלא יערב חלקיו של זה זה, אלא יקטיר
 97 אימורי כל קרבן וקרבן לבדם, ואיך הקטיר בסוף את כל הכליות
 98 כאחד. מתרצת הגמרא: דהדר מקמרי להו דהא דהא – שחזר
 99 והקטיר את הכליות אחת אחת.
 100 חזרת הגמרא ומקשה: והתניא – והלא שנינו בברייתא, ממה
 101 שנאמר (שם ג טו) 'והקטירם' בלשון רבים למדנו שיהא כולו פסח אחד –
 102 שכל האימורים של כל קרבן יוקטרו כאחד, ואיך הפריש את
 103 הכליה משאר החלבים. מתרצת הגמרא: אלא תפיסה בעלמא –
 104 הכהן הגדול תפס את הכליות רק תפיסה מועטת, דשקיל מינייהו –
 105 שנטל אותם מהבהמות בשעה שהוציא את האימורים, כל כליה
 106 בפני עצמה, עד דיהבין ליה מידי אחרניא – עד שנתנו לו איזה דבר
 107 כנגד הכליה לסמן את מנינה, כגון אבן או פול, ומיד היה מקטירה
 108 עם שאר החלבים.
 109 שנינו במשנה: בהנים עומדין שורות וכו' שורה שכולה כסף כסף,
 110 שורה שכולה זהב זהב. מבררת הגמרא: מאי מעמא – מדוע עשו
 111 כל השורה של זהב או של כסף. אילימא דילמא שקלי דהקבא
 112 ובעיילי דבקפא – אם מחשש שמא יחזיר הכהן מורק של זהב ריק
 113 ויקבל מורק מלא של כסף, ויש בכך משום 'מורידין בקודש', אם
 114 כן קשה, הקא נמי – גם בשורה שכולה זהב או כסף נחשוש דילמא
 115 שקלי בר מאתן ובעיילי בר מאה – שמא יחזיר מורק ריק ששורה
 116 מאתיים ויקבל מורק מלא ששורה מאה, ויש בכך הורדה בקדושה,
 117 אלא מוכח שאין זה נחשב 'מורידין בקודש', אלא הטעם שכל
 118 השורה היתה מאותו מין, דהכי שפיר טפי – שיש בזה יותר נוי
 119 וכבוד לעבודה.

1 שְׁקָל לְהוֹיֹת פְּשֶׁת וְאִסּוּר לְתַקּוּן וְלַחֲחִילֵיק אֶת הַמִּקְלוֹת בַּשַּׁבָּת, הִזְיָה
 2 מִיָּתִיד יָדוֹ הַשְּׂמַאלִית עַל כְּתָף חֲבִירוֹ הַיְּמִנִית, וְיָד חֲבִירוֹ עַל כְּתִיפוֹ –
 3 וְכֵן חֲבִירוֹ מְנִיחַ אֶת יָדוֹ הַשְּׂמַאלִית עַל כְּתִיפוֹ הַיְּמִנִית, וְתוֹלֵהָ אֶת
 4 הַפֶּסַח בְּגִידֵי אֲרוֹכוֹתָיו עַל יָדוֹ וּמִפְּשֵׁיטוֹ בִּידוֹ הַשְּׂנִיָּה.
 5 קָרְעוּ – לְאַחַר שֶׁהִפְשִׁיט אֶת עֵרוֹ שֶׁל קָרְבַּן הַפֶּסַח קָרַע אוֹתוֹ ו-אֶת-
 6 בְּהֵמַת הַקָּרְבָּן בַּבְּטָנָה, וְהוֹצִיא אֶת אִימֻרָיו – אֶת הַחֲלָבִים הַקָּרִיבִים
 7 עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, נָתְנוּ ו-אֶת הָאִימֻרִים) פְּגָמִים – בַּקְּעָרָה שֶׁל כִּלֵּי
 8 שֶׁרָת, וְהִקְטִירָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ.
 9 כִּשְׁחָל עֵרַב פֶּסַח בַּשַּׁבָּת, וְלֹא הָיוּ יְכוּלִים לְטַלֵּט לְוַלְהִיבָא אֶת
 10 פֶּסַחֵהּ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים עַד לְבַתִּיהֶם, נִקְבְּעוּ מִקְּמוֹמוֹת לְכָל כַּת וְכַת
 11 שִׁישְׁהוּ שֶׁם עִם פֶּסַחֵהֶם עַד צֵאת הַשַּׁבָּת. הַמְּשַׁנָּה מִפְּרֻטָּת אֶת
 12 הַמְּקוֹמוֹת:
 13 יָצְתָה כַּת רְאִישׁוֹנָה לְאַחַר שֶׁקָּרְבוּ פִּסְחֶיהָ, וְיִשְׁבְּהָ ו-וְהַמְתִּינָהּ) לֵה
 14 כְּהֵר הַכִּוִּיֹּת, וְכַת שְׁנִיָּה לְאַחַר שֶׁקָּרְבוּ פִּסְחֶיהָ, יֵצְאוּ וְיִשְׁבּוּ בַּחֲבִיל –
 15 בֵּין הַסּוּרֵג לְעֹזֶרֶת נְשִׁים, בְּתַחֲלוֹת עֹלֵיית הַר הַבֵּית. וְהַשְּׁלִישִׁית
 16 בְּמִקְוֵה עֹמְדָת – בְּעֹזֶרֶה, בְּמִקּוֹם שֶׁשָּׁחַטוּ אֶת הַפֶּסַח, וְהָיוּ שׁוֹהִים
 17 שָׁם עַד צֵאת הַשַּׁבָּת, וְכִשְׁשִׁיבָה וְיֵצְאוּ שַׁבָּת, יֵצְאוּ לְבֵיתָם וְצִלּוּ
 18 אֶת פִּסְחֵיהֶן.

נמרא

19 במשנה שנינו שהפסח נשחט בשלש כתות. הגמרא מבארת כמה
 20 אנשים היתה כל כת מונה: אמר רבי יצחק, אין הפסח נשחט אלא
 21 בשלש כתות של שלשים שלשים בני אדם בכל כת. מבררת הגמרא:
 22 מאי מעמא – מה הטעם שצריך שיהיו שלושים אנשים בכל כת.
 23 משיבה הגמרא: קהלי ועדה וישראל – נאמר לגבי שיטת הפסח
 24 (שמות יב ו) וישחטו אותו כל קהל עדת ישראל וקהל משמעו
 25 עשרה, וכן 'עדה' משמעה עשרה, וגם 'ישראל' הם עשרה, הרי
 26 שלושים. אלא דמספיקא לן – מסופקים אנו, אי בבת אחת – אם
 27 כוונת התורה להשמיענו שיהיה הפסח נשחט כאשר יהיו שם מנין
 28 של קהל ועדה וישראל ביחד, דהיינו שלושים אנשים ביחד, אי –
 29 או שכוונת התורה שישחטו שלש כיתות בזה אחר זה. הלכך מספק
 30 בעיני – צריך שלש כתות של שלשים שלשים בני אדם, שבכך ממה
 31 נפטר מקיים את ציווי התורה, דאי כוונת התורה שיהיו קהל עדה
 32 וישראל בבת אחת, הא איבא – יש כאן שלושים אנשים בכל כת,
 33 ואי כוונת התורה שלש כיתות בזה אחר זה, הא איבא – יש כאן
 34 שלש כתות בזה אחר זה.
 35 מוסיפה הגמרא: הלכך – כיון שהטעם שצריך בכל כת שלושים
 36 הוא מהספק הנוכח, אם כן אין צורך בתשעים אנשים אלא בהמנין
 37 נמי סניא – אף בחמשים די, מבארת הגמרא כיצד, דעייילי תלתין
 38 ועבדי – בתחילה נכנסים שלושים אנשים ועושים כולם פסחיהם,
 39 לאחר מכן עייילי עשרה – נכנסים עשרה נוספים, ונפקי עשרה –
 40 ויוצאים עשרה מאלו שהקריבו כבר, נמצא שגם בכת השניה ישנם
 41 שלושים אנשים. לאחר שהקריבה הכת השניה, שוב עייילי עשרה
 42 – נכנסים עשרה, ונפקי עשרה – ויוצאים עשרה, ומקריבים בני
 43 הכת השלישית, נמצא שהקריבו את הפסח בשלש כתות ובכל כת
 44 היו שלושים אנשים.
 45 שנינו במשנה: נכנסה כת ראשונה וכו', נתמלאה העורה נעלו
 46 דלתות העורה. הגמרא מביאה שנחלקו אמוראים בגירסת
 47 המשנה: איתמר – נאמר בבית המדרש, אפני אמר, ננעלו דלתות
 48 העורה' תנו ו-שנינו במשנה, כלומר שנעלו מאלהין בדרך נס.
 49 רבא אמר, ננעלין דלתות העורה' תנו ו-שנינו במשנה, כלומר
 50 שנעלו על ידי אדם.
 51 מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה ההבדל בין שתי הגירסאות.
 52 משיבה הגמרא: איבא בינייהו – יש הבדל ביניהם לגבי מקמך
 53 אניפא – אם רשאים לסמוך על נס. אפני אמר 'ננעלו' תנו, וכל זמן
 54 שלא נעלו מאלהין, בפה דעייילו מעלו – כמה שנכנסו מניחים
 55 אותם להכנס, וסמכינן אניפא – וסומכים על הנס ולא חוששים
 56 שמא יכנסו כולם ולא ישחט הפסח בשלש כיתות. ורבא אמר
 57 'ננעלין' תנו, ולא סמכינן אניפא – ואין סומכים על הנס, שמוטל
 58 עלינו לנעול את הדלתות, כדי שיהא הפסח ראוי להישחט בשלש

מבררת הגמרא: ועולה גופה נטלן – ועולה עצמה מגין שמתן דמה
 על קיר המזבח שתחתיו יש יסוד. משיבה הגמרא: אָמַר קָרָא –
 נאמר בתורה (ויקרא ד כה) בענין חטאת שמביא הנשיא [ו-מלך],
 יִלְקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחֹטֵאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְיָתֵן עַל קַרְנֵת מִזְבַּח הָעֹלָה
 וְאֵת דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה, והיה לו לכתוב 'אל יסוד
 המזבח', שהרי כבר כתוב 'ונתן על קרנות מזבח העולה', ומדוע
 חזר וכתב 'מזבח העולה', אֶלְמָא – מוכח מכך שעולה טעונה יסוד,
 וכך כוונת הפסוק, אל יסוד המזבח תזרוק את דם העולה.
 שנינו במשנה: יָצָתָה בַּת רֵאשֻׁנָה וכו' ונכנסה כת שניה וכו' נכנסה
 שלישי.
 הגמרא מביאה ברייתא המתבטאת בלשון גנאי על הכת
 השלישית: תָּנָא – שנינו בברייתא, היא [ו-הכת השלישית] נִקְרְאת
 'בַּת עֲצָלְנִית' על כך שנתעצלה להיות אחרונה.
 שואלת הגמרא: וְהָא לֹא סָגִי דְלָא הָכִי – הלא אי אפשר בלעדיה,
 שהרי מצוה להקריב את הפסח בשלש כתות, כמו שדרשו לעיל
 (סד), מֵאִי הוּי לְהוּן לְמִיעֵבַד – ומה היה להם לעשות. משיבה הגמרא:
 אֶפִּילוּ הָכִי, אִיכְעִי לְהוּן לְרִזְוִי נִשְׁפִּיחוּ – היה עליהם להזדרז ולהיות
 מן הראשונים, כְּדִרְתֵּינָא בברייתא בענין הרומה לזה, רַבִּי אֱמִיר, אִי
 אֶפְשָׁר לְעוֹלָם לְהַתְקִיִּים בְּלֹא בָּסֶם – מוכר בשמים, וּבְלֹא בּוֹרֶסִי –
 מעבד עורות, כי שניהם נצרכים לעולם, אַךְ אֲשֶׁרִי מִי שְׂאֻמְנָתוֹ
 בָּסֶם, ואוי לו לְמִי שְׂאֻמְנָתוֹ בּוֹרֶסִי. וכמו כן, אִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם
 לְהַתְקִיִּים בְּלֹא זָכְרִים וּבְלֹא נִקְבוֹת, אַךְ אֲשֶׁרִי מִי שְׂפָנָיו זָכְרִים, ואוי
 לו לְמִי שְׂפָנָיו נִקְבוֹת. וכן בעניננו אף שאי אפשר ללא הכת
 השלישית, אַךְ אוי לה לכת שהתעצלה להיות אחרונה.
 שנינו במשנה: בְּמַעֲשֵׂהוּ בַּחֹל וכו' כך מעשהו בשבת, אלא
 שהכהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים.
 הגמרא מבררת לאלו חכמים נתכוונה המשנה. שואלת הגמרא:
 שְׂלֵא בְּרִצּוֹן מֵאֵן – מי הוא התנא שלדעתו אסור היה להדיח את
 העזרה בשבת. משיבה הגמרא: אָמַר רַב הֲסָדָא, שְׂלֵא בְּרִצּוֹן רַבִּי
 אֶלְעִיָּזָר, הַסּוֹבֵר (להלן בברייתא) שהמכבד [ו-מטאטא] את הבית בשבת
 חייב חטאת, וכן המדיח שרומה לו, ומאחר שהדיחו את העזרה
 אחר שכבר הושלמו עבודות הפסח ונעשה צורך גבוה, לא הותרה
 עוד עשיית מלאכה בשבת. דָּאִי רַבְּנִין – שאם לדעת חכמים, הָא
 אֶמְרִי – הרי אמרו שכיבוד בשבת שְׂבוֹת הוּא – אינו אסור אלא
 מדרבנן, וְאֵין אִיסוּרֵי שְׂבוֹת נוהגים בְּמִקְדָּשׁ, ומותר לדעתם להדיח
 את העזרה בשבת.
 מבררת הגמרא: מֵאִי הִיא הברייתא בה נחלקו רבי אליעזר וחכמים.
 משיבה הגמרא: תְּנִינָא בברייתא, אַחַד הַחֹלֵב – מושך ומוציא חֶלֶב
 מן הבהמה בשבת, וְאֶחָד הַמְּחַפֵּץ – נותן קיבת בהמה לתוך חֶלֶב
 להקפות אותו ולהפרידו ממי החלב, וְאֶחָד הַמְּגַבֵּן – עושה גבינה
 על ידי קיבוץ פתיתי החלב שנתהוו לאחר הפרדת מי החלב,
 והדבתם לגוש אחד, עובר על איסור מלאכה בשבת, שכן החולב
 תולדת מפרק הוא ממלאכת דש, והמחבץ תולדת בורר הוא,
 והמגבן תולדת בונה הוא. ושיערום של אלו להתחייב עליהם,
 וקרבו חטאת בשוגג, וסקילה במזיד והתראהו כשעשאו בשבת
 בְּבִגְדוֹתָיו – כגודל תאנה יבשה. משיבה הברייתא: הַמְּכַבֵּד –
 המטאטא את הבית, וְהַמְּרַבֵּץ – המולץ מים כדי להרביץ ולהשכיב
 את האבק שלא יעלה באויר, וְהַרוֹרֵה חֲלוֹת דְּבִשׁ – המפריד חלות
 שבכוורת של דבורים העשויות משעוה והדבש כנוס בתוכן, אם
 עשה אחת ממלאכות אלו בְּשׁוֹנֵן בְּשֶׁבֶת, חֵיב הַמָּאֵת, הוּי – ואם
 עשא במזיד בְּיוֹם מוֹשֵׁב, לֹקֵה אֵת הָאֲרִבְעִים, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעִיָּזָר, שכן
 המכבד והמרביץ משהו וממלא את הגומות שבקרע, ועובר בכך
 על מלאכת בונה. והרודה חלות דבש תולש דבר ממקום גידולו,
 ועובר בכך על מלאכת קוצר כמו התולש מן הקרע.
 וְהַכְּמִים אֱמִירִים, אַחַד זֶה וְאֶחָד זֶה – אחד המכבד, ואחד המרביץ
 והרודה חלות דבש, אֵינּוּ אִיסוּר אֶלְמָא מִשׁוּם שְׂבוֹת, שהמכבד
 והמרביץ אינו אלא ספק שמא ישוה הגומות, ואינו מתכוין לכך,
 ומלאכה שאינו מתכוין לה ואינו רואית אינה אסורה אלא
 מדרבנן. וכן הרודה חלות דבש אין בכך איסור תורה, משום שאינו
 חייב מן התורה אלא כשתולש ממקרקע. הלכך לדעת חכמים
 שאין במכבד אלא איסור שבות, מותר להדיח את העזרה בשבת,

שאינן שבות במקדש, אבל לדעת רבי אליעזר שהמכבד והמדיח
 את הקרע עובר על איסור תורה, נעשתה הודחת העזרה בשבת
 שלא כדין, משום שעשו זאת לאחר שכבר הוקרבו הקרבנות.
 ביאור נוסף בדברי המשנה: רַב אֲשֵׁי אָמַר, אֶפִּילוּ תִימָא [ו-תאמר]
 שכוונת המשנה שְׂלֵא בְּרִצּוֹן הַכְּמִים החולקים על רבי אליעזר,
 הַסּוֹבֵרִים שאין בהדחה איסור מן התורה, לא תקשה לך מדוע
 אסרה אף במקדש, וְהֵטַעַם, משום שמשנתנו רַבִּי יְהוֹנָן הוּא, תְּנִינָא
 בברייתא, רַבִּי יְהוֹנָן אָמַר, רק איסור שְׂבוֹת שְׂצִירָה לַעֲבוּדָה, הַתִּירוּ
 במקדש, אבל שְׂבוֹת שְׂאִינָה צִירָה לֹא הַתִּירוּ, והודחת העזרה
 נעשתה אחר שכבר הקריבו את כל קרבנות הפסח, ואין בה צורך
 לַעֲבוּדָה, ושבות מעין זו לא הותרה במקדש.
 שנינו במשנה: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר בּוֹס הִיָּה מְמַלָּא וכו' מדם התערובת
 וזורק ממנו זריקה אחת על המזבח, ולא הורו לו חכמים.
 הגמרא מביאה ברייתא בה מפורט משא ומתן בין התנאים בדין זה:
 תְּנִינָא בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, בּוֹס הִיָּה מְמַלָּא מִדַּם הַתְּעֻרְבוֹת
 – מהדם שנשפך על הרצפה שמעורב בו דם מכל הקרבנות, וזורק
 על המזבח, שְׂאֵם יִשְׁפֹּךְ דָּמוֹ שֶׁל אַחַד מֵהֶן [ו-מקרבנות הפסח], נִמְצָא
 כּוֹס זֶה שְׂמִילָא וזורק על גבי המזבח מְכַשֵּׁירוֹ, שהרי היה הנשפך
 מעורב בו. אָמְרוּ לוֹ חכמים לְרַבִּי יְהוּדָה, וְהֵלֵא הַדָּם שֶׁנִּשְׁפַּךְ לֹא
 נִתְקַבֵּל בְּכָלִי אלא נשפך מצואר הבהמה לארץ, ודם שנשפך קודם
 שהתקבל בכלי, אין לו תקנה, כי גם אם יאספנו אינו כשר להזרק
 על המזבח, ואם כן איך הוכשר הקרבן שדמו נשפך, על ידי זריקת
 דם זה.
 הגמרא מפסיקה מהבאת המשך דברי הברייתא, כדי לברר מה
 תמחו חכמים על דברי רבי יהודה. שואלת הגמרא: מֵאֵן יִדְעִי –
 מנין לחכמים לקבוע בודאות שהדם שעל הרצפה נשפך מצואר
 הבהמה ולא נתקבל בכלי. אומרת הגמרא: אֶלְמָא הָכִי קָאֲמְרִי לֵיה –
 כך אמרו לו חכמים, יש לחשוש שְׂמָא לֹא נִתְקַבֵּל בְּכָלִי, ולא
 מועילה לו זריקה.
 הגמרא חוזרת להביא את המשך דברי הברייתא: אָמַר לְהֵן רַבִּי
 יְהוּדָה לַחֲכָמִים, אַף אֲנִי לֹא אֶמְרִי שִׁיעוּל אֶלְמָא בְּאֹפֶן שֶׁנִּתְקַבֵּל
 הַדָּם בְּכָלִי לפני שנשפך על הרצפה.
 הגמרא מבררת מה השיב רבי יהודה לחכמים. שואלת הגמרא:
 מֵאֵן יִדְעִי – מנין ידע רבי יהודה שהדם שהוא ממלא בבוס נתקבל
 בכלי שרת ואחר כך נשפך, שמא נשפך קודם שנתקבל בכלי שרת,
 ואין לו תקנה. ואף שיתכן שנשפך לאחר שנתקבל בכלי, וזריקה זו
 תכשירו, מכל מקום כיון שאין בכך אלא חשש בעלמא אין לנו
 לתקן תקנה זו שאינה מכשירה את הקרבן בודאות. משיבה
 הגמרא: בְּהִינִים זְרִיזִין הֵן וּבּוֹדָאִי הֵן נִזְהָרוּ לְקַבֵּל אֵת כֹּל הַדָּם, והדם
 שנשפך על הארץ נתקבל תחילה בכלי.
 ממשיכה הגמרא ומקשה: אִי כְהָנִים זְרִיזִין הֵן, אֲמַאי מְשַׁתְּפִיךְ –
 מדוע יש לחשוש כלל שנשפך הדם לאחר שנתקבל בכלי. מתרצת
 הגמרא: אֲנִיב זְרִיזוּתֵיהוּ דְעֻבְדֵי, מְשַׁתְּפִיךְ – מתוך שמזורזים
 הכהנים וממהרים לזרוק את הדם, עלול הכלי ליפול מידיהם
 ולהישפך.
 הגמרא מקשה על דברי רבי יהודה: וְהֵלֵא דֵם הַתְּמִצִּית [ו-דם
 שמתמצה ושותת לאחר שחיטת הבהמה] הפסול לזריקה, מְעוֹרְבָּ
 בּוֹ – בדם שברצפה שהנפש יוצאת בו, שכשר לזריקה, וכיון שיש
 דם התמצית יותר מדם הנפש של הקרבן שדמו נשפך, הרי הוא
 בטל ברוב, וכיצד תועיל זריקת דמו. מתרצת הגמרא: רַבִּי יְהוּדָה
 לְמַעֲמִיחָ – לשיטתו, דָּאֲמַר, דֵּם הַתְּמִצִּית דֵּם מְעִלִיא הוּא – דם גמור
 הוא, וממילא כשר הוא לזריקה. תְּנִינָא בברייתא, האוכל כזית
 מִדַּם הַתְּמִצִּית של חולין או של קדשים, בְּאֶזְרָה – עובר בלאו ולא
 בכרת, שנאמר (ויקרא יד יז) 'כִּי נִפְשׁ כֹּל קִשׁוֹר דָּמוֹ נִנְפְּשׁוּ הוּא וְגו' כֹּל
 אֲכָלְיוּ יִכְרַת', מכאן שאין חייבים כרת אלא על אכילת דם שהנפש
 יוצאת בו ולא על דם התמצית. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אַף האוכל מִדַּם
 התמצית, בְּהִיכְרָת. הרי שלרבי יהודה דם התמצית הוא דם גמור
 כדם הנפש, וממילא הוא הדין שכשר לזריקה.
 חוזרת הגמרא ומקשה: וְהָאֲמַר רַבִּי אֶלְעִיָּזָר, מוֹדֵה רַבִּי יְהוּדָה לְעֵצוֹן
 בְּפִרְהָ – לענין זריקת דם קדשים, שְׂאִינּוּ מְכַבֵּר בדם התמצית,
 שְׂנֵאָמַר (שם ז יא) 'כִּי הָדָם הוּא בְּנִפְשׁ יִכְפֹּר',

פסחים. פרק חמישי – תמיד נשחט דף סה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזליץ) קלה רש"י

1 החולב כנגורגות – הקשה הרב רבי אפרים: דתן בפרק "המוציא" (שבת ע"ב, דשיעור
2 המוציא חלב כדי גמיאה, ושיעורי שבת חן שוים לכל המלאכות הוצאה טחינה
3 וקצירה! ותיקן: דסתם חלב כדי גמיאה שהוא שיעור גדול. אבל האב, בחולב לגבינה
4 דאחשובי אחשביה – שיעורו כנגורגות. דוטר, אבל אי כדי גמיאה וטר צריך לומר דסתם
5 חלב לגבינה, ולכן הכא שיעורו כנגורגות. והא
6 דמחייב בכדי גמיאה – היינו במפרש בהדיא
7 לאבילה ולשתייה, דאי סתם חולב לאבילה
8 ולשתייה ולא לגבינה – אפילו היה מפרש בהדיא
9 לגבינה היה לו להתחייב בכדי גמיאה דוטר,
10 הואיל וסתמו לאבול ולשתייה. כדאמרין בסוף
11 "כלל גדול" (שבת ע"א): המוציא תבן כמלא פי
12 פרה לגמל – חייב. אף על גב דלגמל לא הוי
13 שיעורא בהכי, הואיל וסתמא לפרה – מייחב
14 אשיעורא דפרה. ויש מפרש: דבשחולב כבר בעין
15 – מייחב בכדי גמיאה, אבל חולב לא מייחב
16 אלא כנגורגות, דאין אדם טורח לחלוב בפחות
17 מנגורגות. וכי האי גונא מפליג ב"המוציא" (שבת
18 ע"ט, א) גבי עור לעשות קמיע.

19 **המכבד** והמברץ – עפ"י כרחק לאו פסיק
20 רישיה הוא, דבפסיק רישיה לא הוה
21 שרי ר' שמעון לרבי לכתחלה בשליה "המגניע"
22 (שבת צ"ה, א). ותימה לרבינו יצחק: דאם כן, אמאי
23 מחייב רבי אליעזר כיון דיכול להיות בלא גומות?
24 ודוחק לומר דפליגי אי הוי פסיק רישיה אי לא.
25 ונראה לרבינו יצחק דבהא פליגי: דר' אליעזר סבר
26 סתם מכבד ומברץ מתכוון להשוות גומות, אף על
27 פי שאינו צריך להשוות גומות – מחייב על גב
28 יתודה, הואיל והשוה גומות לבסוף, ורבנן סברי
29 דאין מתכוון אלא לכבד ולרביץ בעלמא, וליכא
30 אלא שבות. תימה לרבינו יצחק: היכי מתקמא
31 מתניתין כרבי אליעזר? והא בעורה שהיה לה
32 רצפת אבנים לא שייך בה אשווי גומות, ואפילו
33 לכתחלה שרי. כדאמר בשליה "המגניע" (גם זה
34 שם): אמרינן שרא לילתא במחוזא. אף על גב
35 דגרינן ב"במה מדליקין" (שבת ט"ט), עיליתא
36 דשישא אטו עיליתא דעלמא – מחוחא היתה
37 כולה רצופה באבנים, לא גורנין אטו דעיר
38 דעלמא. ואומר רבינו יצחק: דבעורה בין רובד
39 לרובד היו גומות. אי נמי: דלרבי אליעזר דאיכא
40 איסורא דאורייתא בכיבוד דעלמא – גרינן עורה
41 אטו כיבוד דעלמא. דכמה שבות אשחון במקדש
42 בפרק תרעא דעירובין (ק"ב), אבל לרבנן, דאפילו
43 בעלמא ליכא אלא איסורא דרבנן – אין שבות כי
44 האי במקדש, כיון דליכא איסורא דאורייתא
45 בשום מקום. פסק בהלכות גדולות דכיבוד מותר,
46 כדאמרין ב"המגניע" (צ"ה, א) גבי ריבוי: האידינא קיימא לן כרבי שמעון דשרי לרביץ
47 לכתחלה, ואין נראה לרבינו יצחק, דהא מוזי עפר ממקומו אסורין ביכירה" (שבת ל"ט, א)
48 ובביצה (ט"ז, א), ועוד: בפרק "כל הכלים" (שבת ק"ד, ב) אמר רבי (אליעזר) אף ממכרות
49 של תמרה מותר לטלטל. ופרקי: אי מחמה לצל – בהא לימא רבי (אליעזר) כו', משמע
50 דפשיטא דהוי מלאכתו לאיסור כלולי עלמא. ואף על גב דריבוי שרי לכתחלה לרבי שמעון
51 – בכיבוד אסור, דמשוי ביה גומות יותר מריבוי. **שמא** לא נתקבל בכלי – פירש
52 בקונטרס: ולא תועיל זריקה, משום דנשפך מצואר בהמה. וקשה לרבינו יצחק: דמכל מקום
53 דריבוי שרי לכתחלה, ואסור להעלות דם פסול על גבי המזבח, כדמוכח בכמה דוכתי דדוקא אם עלו
54 דריבוי לא ירדו. וקאמר: אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל, דסמכינן אורייתא כדמסיק, ודוקא מדם הראוי להתקבל פריק, אבל דם התמצית – כמיס בעלמא חשיב, כיון דאינו ראי
55 לכיסוי אטו אסור להעלותו. וכי פריק: והלא דם התמצית מעורב בו ומבטיל ליה ברוב – לא פריק מדם הראוי להתקבל ונשפך, דעולין אין מבטלין הן את זה אפילו לרבנן, כדאמר ב"הקומץ
56 רב"ה" (מנחות כ"ב).

1 ועולה **גופא מנלן** – שמתן דמה במקום שיש תחתיו יסוד. למעוטי מורה דורסו, חוץ
2 מאמה למורה אצל צפון, ואמה לדרום אצל מערב. דהכי תנן (מדות פרק שלישי משנה
3 ראשונה): אוכל במורה אמה אחת ובדרום אמה אחת. **אל יסוד מזה העולה** – גבי הטאת
4 (נשיא) כתיב "ולקח הכהן מדם הטאת באצבעו נתן על קרנות מזבח העולה, ואת דמו
5 ישפך אל יסוד מזבח העולה", והוה ליה
6 למיכתב "אל יסוד המזבח", למא לי דכתיב
7 "מזבח העולה?" אלא הכי קאמר: אל יסוד מזבח
8 תעשה העולה. **עצלינת** – מפני שנתעצלה
9 להיות אחרונה, והא לא פני דלאו הכי –
10 דמזבה לשלש כותל. לרובי נפשיהו – להיות
11 מן הראשונים. שלא ברצון רבי אליעזר – דאמר
12 בעלמא גבי מבכד, דהיינו דומיא דהדחה, איכא
13 חיוב הטאת. הלכך, במקדש, כשכבר נעשה
14 צורך גבוה – אסור. **חולב** – מושך החלב מן
15 הבהמה. **מחבץ** – מעמיד החלב, ועשה ממנו
16 חביצין, שקורין מטוניש. אחד זה ואחד זה –
17 מבכד ומברץ וירודה. אבל מאידך לא קאמרי,
18 דתולדות אב מלאכה נינהו, כדאמרין בפרק
19 "המגניע", רבי אליעזר משום הכי מחייב: חולב
20 משום מפרק, מנגב משום בונה, מחבץ משום
21 בורר, ב"המגניע". ומרביץ ומכבד מפרש התם
22 משום אשווי גומות. וירודה – מדכתיב (שמואל
23 א יד): "ויטבול אותה ביערת הדבש". **רב אשי**
24 **אמר** – לעולם רבנן דאמרי בעלמא נמי שבות
25 הוא. ומתניתין כרבי נתן דאמר: שבות שאינה
26 צריכה – לא היתירו במקדש. שאם נשפך דמו
27 של אחד מהן – לארץ ולא נורק ממנו למזבח.
28 **נמצא כוס זה** – מבשירו – שהיר מעורב בו מן
29 הנשפך. **שמא לא נתקבל בכלי** – אותו שאתה
30 רוצה להכשיר, שמא לא נתקבל בכלי, ותו לא
31 מגניא ליה זריקה. דתנן: נשפך מצואר בהמה
32 על הרצפה ואספו – פסול. כובעים בפרק שני
33 (ט"א), אף אני לא אמרתי – שיעולה, אלא
34 כשנתקבל בכלי, **ונמא ידע** – רבי יהודה אם
35 נתקבל בכלי? והא חששא בעלמא הוא דקאמר
36 שאם ישפך דמו. וכיון דלתקוני פסיקי אתא,
37 היכי מתיקני בהכי? שמא לא נתקבל. **הניס**
38 **וריון הן** – וליכא למיחש לשמא לא קיבלוהו.
39 לשנא אחרינא: שמא לא נתקבל בכלי כל זה
40 שאתה שואב מארץ, ונמצאת זורק דם פסול. אף
41 אני לא אמרתי למלאות אלא במקום שידועין
42 שנשפכו שם דמים שנתקבלו בכלי, ואי משום
43 דמיערב בהו מהאי דלא נתקבל, כגון דם
44 התמצית – הא קא פריק ליה כסיפא. וראשון
45 עיקר. **אי וריון הן** – היכי נשפכי? הא וריון הן,
46 ודעי. **אנב וריותייהו** – שנמצאים לרוץ ולקרב ולזרוק, מיתשיד מדייהו. והלא דם
47 **התמצית** – של פסחים הרבה מעורב בו, ואי נשפך דם של אחד – כולו בטל במיעוטו,
48 ומה תועיל זריקה, שהרי בטלי. **דם התמצית** – של חולין ושל קדשים. **מאוהרת** – בלאו,
49 ולא כרת. דכתיב: "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא" וגו' עד "כל אוכליו יכרת" – יצא
50 דם התמצית שאינו דם הנפש. ובמסכת כריתות מפרש טעמא: חמשה לאוין כתיבי בדם,
51 ומייתי חד לדם התמצית. **לענין כפרה** – שאינו ראי לזריקה.

דם

יורוק, דתועיל זריקה לאותו שנשפך אחר שנתקבלו ונראה לרבינו יצחק, דהכי פירשו: שמא לא נתקבל בכלי, ואסור להעלות דם פסול על גבי המזבח, כדמוכח בכמה דוכתי דדוקא אם עלו
דריבוי לא ירדו. וקאמר: אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל, דסמכינן אורייתא כדמסיק, ודוקא מדם הראוי להתקבל פריק, אבל דם התמצית – כמיס בעלמא חשיב, כיון דאינו ראי
לכיסוי אטו אסור להעלותו. וכי פריק: והלא דם התמצית מעורב בו ומבטיל ליה ברוב – לא פריק מדם הראוי להתקבל ונשפך, דעולין אין מבטלין הן את זה אפילו לרבנן, כדאמר ב"הקומץ

1 אמו במגס גופיה מקטר ליה – רש"י מוחקו, משום דבמנחות לא פריך. דתניא בכמה דוכתי
2 ומקטירה בכלי שרת. וכן מוחק בפרק "שני שעירי" (יומא סו.ב). ואין צריך להגיה
3 הספדים. דבריש פרק שני דטוטה (א,טו) פריך גבי מנחות כי האי גוונא. דקתני התם: ומעלה
4 ומקטירה בכלי שרת. ופריך: ובכלי שרת מקטר ליה? אימא: להקטירה. ומשום דהתם פריך
5 ומשני לא פריך לה במנחות. והא דפריך הכא גבי
6 אימורים, אף על גב דכבר פריך בפרק "שני
7 שעירי" (סו.ב) – משום דהתם בפרים והכא
8 בכבשים. ומיהו, יש ספרים דגרסי בברייתא דטוטה
9 מעלן ומקטירין בכלי שרת ומולחן ונותן על גבי
10 האשים. ופריך: מקטירין בכלי שרת סלקא דעתך?
11 פירושו: וכי כמו שהוא בכלי שרת מקטירין? והא לא
12 מלחן. ומשני: להקטירין, פירושו: אחר מליחה. ולפי
13 זה יתכן פירושו רש"י. ורבינו חם מפרש: דגבי מנחה
14 לא שייך להמיר, דשייך למיתני ומקטירין בכלי
15 שרת כיון שהיא כבר בכלי שרת שהיא נתונה שם
16 להקדש. אבל נתנם במגס משמע שבא לומר
17 שבתוך המגס מקטירם:

הדרן עלך תמיד נשחט

18 אלו דברים – זריקת דמו תנא אגב שחיטתו.
19 וקשה לרבינו יצחק: אמאי לא תני נמי
20 הפשט עורו דדחי שבת, כדתנן בפירקא דלעיל
21 (סו.א), ארבעה עשר שחל להיות בשבת מנחי יוד
22 כו' ותולה ומפשיט! ותיירץ רבינו יצחק: משום דהו
23 בכלל הקטר חלבי, שאינו יכול להפשיט אלא עד
24 החוה לרבי יוחנן בן ברוקה, בפרק "כל כתבי"
25 (שבת קטו.ב). ואפילו רבנן דפליגי עליה – לא
26 שרו להפשיט כדרכו אלא עד החוה, והשאר
27 מפשיט וחותך בחתיכות קטנות, כדאמרין התם:
28 לא צריכא דשקל לה בברוי.
מד

1 דם שהנפש יוצאה בו – דם קילוח. שחמשה דמים הם, בפרק "דם שחיטה", אלא רבי
2 יהודה לשעמייה דאמר אין דם מנטל דם – הלכך לא בטיל הווא דאישתפך, ובכל
3 פורתא דמטי מיניה למובח זריקה היא ומיתבשר. ומלתיה דרבי יהודה בוכבים, בפרק
4 "כל הובחים שנתערבו", דקתני גבי דם וכו': דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם
5 – כשר. נתערב בדם בהמת חולין או בדם חיה
6 – רואין את הפסול כאילו היה מים, ואם יש
7 בכשר כדי להיות הן מראית דם – כשר, ואם
8 לאו – פסול. רבי יהודה אומר: אין דם מבטל
9 דם. תנא – גרסין. לדבריכם למה פוקקין –
10 את נקב חומת העזרה, שהדמים המתערבין
11 באמה יוצאים בו לחוץ, והיו פוקקין אותו בכל
12 ערבי פסחים. בשלמא לירידי – כדי שלא יצא
13 כל דם הנשפך, וכשמילא כוס התערובות נמצא
14 מכולם בתוכו. ואם נשפך אחד מהן בלא זריקה
15 – נמצא זורק ממנו. והא קא הוי חציצין – בין
16 לגליהן לרצפה. דתנן בוכבים (טו.ב). עומד על
17 הכלי או על גבי רגל תבירו – פסול, דבעינן
18 "לעמוד לשרת", ואין זה עמידה. חציצין – לעינן
19 טבילה תנן. מיתוסי – מתלכלכן בדם. פרו –
20 "ולבש הכהן מדו בד". כמריה – שוה לארץ.
21 בהולכת אברים דלאו עבודה – היו מצו מדלן
22 לדו. ולקמיה פריך: ושאר עבודות היכי עבידי.
23 זו הולכת אברים – דגבייהו כתיב האי קרא
24 "והקרב והכריע" וגו'. דמטני אאיצטני –
25 איצטבאות של בנין היו שם, והרי הן כרצפה.
26 והקטירין סלקא דעתך הוא גופיה מקטר להו –
27 בתמיה: ודא זר הוא, דבור קיימין, כדתני: נותן
28 על כתיפו ועל כתף תבירו, ותולה ומפשיט.
29 והכנים לא היו מפשיטין קרשים קלים, דמה לי
30 ולחן. ואפילו הפשט וניתוח של עלה שהוא
31 מצוה – כשר בור, כדאמרין בשיליהו פרק שני
32 דיומא (כו.ב). ואית דמפרשי: אטו במגס גופיה
33 מקטר להו? ולא מילתא היא, דדאי אורחיה
34 למתני הקטרה בכלי שרת. להקטירין – נותנן
35 במגס עד שיבוא הראוי להקטירין ויקטירם. כל
36 אחר ואחר – כשהיו הולכין לבתיהם היה נותן
37 פסחו בעורו ומפשיטלו לאחוריו. אמר רב עיליש
38 – שם חכם. מייעות – דרך סחרים ישמעאלים
39 הוא זה.

הדרן עלך תמיד נשחט

40 משנה אלו דברים הוחין את השבת –
41 לקמיה בגמרא מפרש מנא לן.
42 שחיטתו וזריקת דמו – אי אפשר אלא ביום.
43 דכתיב (ויקרא ז): "ביום צוותו להקריב את
44 קרבניהם" – ביום ולא בלילה. מיהו קרבי –
45 מפרש בגמרא. וטעמא שלא יסריהו, צילייתו
46 והרחת קרבי אין דוחין – דאפשר משתחשך.
47 הרבנו – על כתף האדם, להביאו לעזרה דרך רשות הרבים. אף על פי שאינו אלא איסור שבות דרבנן, דקיימא לן חי נושא את עצמו – אין דוחה, דהוה ליה למיעבד מאתמול,
48 וכן הבאתו מחוץ לתחום. וחתיכת יבלתו – ורואי' בלעו. וחותכה בצפרניו או בניגו, אינה אלא שבות. דמלאכה כלאחר יד היא. שחיפה שהיא – אסורה בחולין בשבת משום איסור
49 מלאכה גמורה, שהרי באבות מלאכות היא מנייה – ואף על פי כן דוחה את השבת בפסח. לא ידחו – בתמיה. יום טוב יוכיח שהתירו בו – שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה, ומותרין
50 להדיח – ואסרו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכול, והאילו והוה אפשר לן מאתמול. ואף על גב דתחומין דרבנן. מה ראייה רשות למצוה – אכילת הדיח רשות היא, וצורך גבוה
51 מצוה היא. ואם העמידו חכמים איסור שבות שלחן במקום רשות – יעמידוהו אף במקום מצוה! בתמיה. והוא תוכיח שהיא מצוה – בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב
52 פסח, שאם לא יזה – לא יעשה פסח, ואפילו הכי אינו דוחה. דהכי שמעינן ליה לרבי עקיבא דלא דחיא. והואה שבות הוא, דמאי מלאכה היא? אלא מתחוי כמתוקן גברא. ועליה אני
53 דן – וגם על ההואה אני חולק, ואומר שתדחה ולא תעכבוה מפסח. ומקל וחומר זה עצמו.

פסחים דף סה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלז

61 הלא זר פסול להקטרת אימורים. מתרצת הגמרא: אַמְרָא – אמור
62 ובאר את המשנה, שהמפשיט היה נותן את האימורין במגס כדי
63 לְהַקְטִירָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, כלומר עד שיבוא כהן הראוי להקטיר
64 ויקטירם.
65 שנינו במשנה: יצתה פת ראשונה וכו', ובשבת היו ממתנינים עם
66 פסחיהם בהר הבית, וכשחשיכה יצאו וצלו את פסחיהם.
67 מביאה הגמרא ברייתא: תָּנָא, כשהיו הולכים לבתיהם היה כל אֶחָד
68 וְאֶחָד נוֹתֵן פֶּסַחָא בְּעוּרָא שֶׁל הַפֶּסַח שְׁהוּפֵשֵׁט מִמֶּנּוּ, וּמְפָשְׁלֵי לְאַחֲרָיו
69 – ותולדו על כתפיו. אָמַר רַב עֲלִישֵׁי, צורת נשיאה זו היא כדרך
70 מִיָּעוּת – סוחרים ישמעאלים.

71 הדרן עלך תמיד נשחט

72 פרק ששי - אלו דברים

73 בתחילת פרק זה עוסקים בערב פסח שחל בשבת, איזה מלאכות
74 הנצרכות להקרב קרבן פסח דוחות את השבת ואיזה אינן דוחות.
75 בהמשך הפרק מובאים דיני קרבן חגיגה הבא עם הפסח. ובסופו
76 עוסקים בדיון קרבן פסח ושאר קרבנות שנשחטו בשבת באופן
77 פסול, אימתי מתחייבים עליהם משום חילול שבת.

78 משנה

79 קרבן פסח דוחה את השבת, לפיכך אם חל ערב פסח בשבת
80 מקריבים את הפסח. לדעת חכמים לא הותר אלא מה שמוכרחים
81 לעשות בו ביום, אך מלאכות השייכות לקרבן פסח שניתן לעשותן
82 ביום אחר, אינן דוחות את השבת. ורבי אליעזר חולק על כך. וכפי
83 שיבואר במשנה: אלו דברים הנצרכים להקרב קרבן פסח שדוחין
84 את השבת, שכשחל ארבעה עשר בניסן בשבת הם נעשים בו על
85 אף שהן מלאכות האסורות בשבת, שחִטְוֹתָ, וּזְרִיקַת דָּמָיו עַל
86 המזבח, שלא ניתן לדחותן למצאי שבת, וּמִיָּחוּד קִרְבָּנוֹ – ניקוב
87 מעיו בסכין כדי להוציא את הלכלוך מתוכם, שצריך לעשות זאת
88 ביום השחיטה כדי שלא יסריחו, וְהַקְטַרְתָּ חֲלָקָיו וְאִימוריו.
89 אֲבָל צִלְיָתוֹ שֶׁל בֶּשֶׂר הַקֶּרְבֵּן לְצוּרָא אֲבִילתוֹ, וְהִדְחַת קִרְבָּנוֹ –
90 שטיפת מעיו כדי לנקותם לגמרי, אִינָן דוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת, משום
91 שניתן לעשותן לאחר צאת השבת.

92 המשנה דנה במלאכות שניתן היה לעשותן קודם השבת: הַרְבָּכָתוֹ
93 של הקרבן על הכתף להביאו לעזרה דרך רשות הרבים, וְהִבְאָתוֹ
94 מְחוּץ לְחִחוּם שֶׁנִּקְבַּע לוֹ בְּכַנִּיסַת הַשֶּׁבֶת, וְהִתְיַבֵּת יָבֵלְתָּ, אִין דוֹחִין
95 אֶת הַשֶּׁבֶת, שמאחר שמלאכות אלו ניתן לעשותן לפני שבת, לא
96 הותרו בשבת, על אף שהן מלאכות דרבנן. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר,
97 דברים אלו דוחין את השבת הואיל ונחשבים מכשירי מצוה
98 ופעולות הנעשות לצורך קיום מצוה ואף מכשירי מצוה דוחים את
99 השבת.

100 המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי יהושע שחולק
101 עליו: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וְהִלָּא דִין הוּא – הלא ניתן ללמוד זאת בקל
102 וחומר, מָה אִם שְׁחִיטָה שְׁהִיא אסורה בשבת משום מְלָאכָה מִן
103 התורה, ואף על פי כן דוחה את השבת לצורך הקרבת הפסח, אִלוֹ
104 ו–שלושת הפעולות הנזכרות לעיל? שָׁהֵן אסורות רק משום 'שבות'
105 שהוא איסור שבת מדרבנן, וכי לא ידחו את השבת.
106 אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אִין לומר קל וחומר זה משום שיום טוב ויָבֵיתָ,
107 שְׁהִתְרִיּוּ בֹ פְעוּלוֹת שאסורות משום מְלָאכָה, כגון שחיטה ובישול,
108 לצורך אוכל נפש, וְאֵף עַל פִּי כֵן אִסוּר לַעֲשׂוֹת בֹּ אפילו פעולה
109 שאסורה רק משום שבות, כגון הבאת האוכל מחוץ לחומו,
110 כאשר ניתן לעשותה לפני יום טוב. ואם כן ניתן לומר שגם לצורך
111 הקרבת הפסח לא הותרו אלא דברים שלא ניתן לעשותם לפני
112 שבת, אולם דברים שניתן לעשותם לפני שבת אפילו אם הם
113 אסורים רק מדרבנן לא הותרו.

114 אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מָה זֶה – איך תאמר דברים אלו יְהוֹשֻׁעַ, מָה –
115 כיצד ניתן להביא ראיה ממה שלא הותרו חכמים שבות לצורך
116 אכילה ביום טוב שהיא רְשוּת, לְהַקְרִיב קרבן פסח שהיא מְצוּחַ,

1 ויש לדרוש שרק דם שֶׁנִּפְשָׁשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ, מְכַפֵּר, הוא הדם המקלח
2 בשעת השחיטה, אבל דם שְׂאִין הַנֶּפֶשׁ יוֹצֵאָה בּוֹ, כגון דם התמיצת,
3 אִינוּ מְכַפֵּר, ואם כן חזרת הקושיא שדם הנפש שנשפך לרצפה,
4 הרי הוא בטל בדם התמיצת הפסול. מתרצת הגמרא: אֲלֵא רַבִּי
5 יְהוּדָה לְמַעֲמֵיהּ – לשיטתו, דְאָמַר, אִין דָּם מְכַפֵּל דָּם – שני מיני
6 דמים אינם מבטלים זה את זה, מפני שהם מין אחד, ומין במינו אינו
7 בטל, לפיכך הדם הכשר לעולם אינו מתבטל בדם פסול, ואפילו
8 בזריקת מעט ממנו יוצא ידי חובת זריקה.

9 הדם שנשפך על הרצפה היה מתערב באמת המים שנוברת
10 בעזרה ויוצא החוצה דרך נקב שהיה בחומת העזרה, ובעת הקרבת
11 קרבן פסח נהגו לסתום נקב זה, כדי שיתאסף הדם מכל הפסחים
12 בתוך העזרה. בברייתא שלהלן יתבאר טעם הדבר. הגמרא מביאה
13 את המשך הברייתא, בו מביא רבי יהודה ראייה לדבריו: תָּנָא
14 בברייתא, אָמַר לְהוֹן רַבִּי יְהוּדָה לְחַכְמִים, לְדַבְרֵיכֶם שֶׁלֹּא הִיוּ
15 ממלאים כוס מדם התערובת, לְמָה פּוֹקְדוֹן ו–סוּתָמִים אֶת הַעֲזוּרָה
16 ו–את נקב יציאת הדם מהעזרה? בערבי פסחים, בודאי זהו כדי
17 שיוכלו למלאות כוס דם שמערוב מהדם שנשפך, אבל לדעתכם
18 שלם מה פקקו את העזרה. אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יהודה, לפיכך
19 פקקו את העזרה, משום ששֶׁבֶח הוּא לְבָנֵי אֶהְרֹן שִׁילְכוּ עַד
20 אֲרֻבּוֹתֵיהֶם ו–ברכיהם) בְּדָם.

21 הגמרא מקשה על מנהג פקיקת העזרה: וְהָא קָא חִיִּין – הלא הדם
22 חוצץ בין רגלי הכהנים לרצפת העזרה, ואסור שיהיה דבר חוצץ
23 בין רגלי הכהנים לרצפה שנאמר (דברים יח ה) 'לעמוד לְשֵׁרֶת'
24 וכשאינו עומד על הרצפה אין זו עמידה. מתרצת הגמרא: הוּם לָח
25 וְהָיוּ חוֹצְצִין בְּרִיתָא – כמו ששינונו בברייתא, תָּדָם, וְהִדְיוּ,
26 וְהִחֲלָב, וְהִדְבֵּשׁ, שעל בשר האדם שטובל במקוה, בזמן שהם
27 יְבֻשִׁים, חוֹצְצִין, אבל אם הם לחין, אִין חוֹצְצִין.

28 מוסיפה הגמרא ומקשה: וְהָא קָמְתוּסִין מְאִינְהוּ – הלא בגדי
29 הכהנים מתלכלכים מהדם (ותנן) [ותנא], הִיוּ בְּגָדָיו מְטוֹשְׁמִשִׁין –
30 מלוכלכים בטש ועָבַד, עֲבֹדָתוֹ פְּסוּלָה. וְכִי תִימָא – ואם תרצה
31 לומר, דְמַלְלוּ לְהוֹ מְאִינְהוּ – שהגביו הכהנים את בגדיהם שלא
32 יתלכלכו, וְהִתְנָא – והרי שנינו בברייתא, נִאמַר בתורה (ויקרא א
33 יִלְבַּשׁ הַכֹּהֵן מִזֹּו בָד, דורשת הברייתא, 'מִזֹּו' בְּמִדָּתוֹ, כלומר,
34 שזוהא כתונת לפי מידת קומתו של הכהן, שְׁלֵא יִחְפֹּר וְלֹא יוֹתִיר
35 – שלא תהא מוגבהת מהארץ ולא נגרת על הארץ ומכיון שאינם
36 רשאים להגביה בגדיהם, הם מתלכלכים ונפסלים לעבודה.

37 מתרצת הגמרא: מה שאמרנו שהלכו הכהנים בדם, היה זה
38 כְּהוֹלֵבֵת אֶבְרִין לְכַבֵּשׁ להקטירם, דְלֵאוּ עֲבֹדָה הִיא – שאינה
39 עבודה, ואינה צריכה בגדי כהונה, ואז הגביהו את בגדיהם שלא
40 יתלכלכו. חזרת הגמרא ותמחה: וְלֵא – וכי הולכת איברין לכבש
41 אינה עבודה, וְהָא מְדַבְּעֵי כְּהוֹנָה – ממה שהולכת האיברים אינה
42 כשירה אלא על ידי כהן, מוכח שְׁעֲבֹדָה הִיא, שדבר שאינו עבודה,
43 אף הזר יכול לעשותו. ומנין שצריכה כהונה, דְתִנָּא, נִאמַר (שם א
44 ו) וְהִקְרַב וְהִכְרַעִים יְרִיחַ בְּיָמִים וְהִקְרִיב כְּהֵן אֶת הַבֵּל וְהִקְטִיר
45 הַמִּזְבֵּחַ, ומבאר הברייתא, שההקרבה המזוכרת כאן זו הוֹלֵבֵת
46 אֶבְרִים לְכַבֵּשׁ, הרי שהיא צריכה כהן ובגדי כהונה. מסיקה הגמרא:
47 אֲלֵא כְּהוֹלֵבֵת עֲצִים לְמַעַרְכָּה שעל המזבח, היו הכהנים הולכים
48 בתוך הדם והגביהו בגדיהם, דְלֵאוּ עֲבֹדָה הִיא – שאינה עבודה.
49 מקשה הגמרא: סוף סוף כְּהוֹלֵבֵת אֶבְרִים לְכַבֵּשׁ, וכְּהוֹלֵבֵת הַדָּם
50 מוזבח, שעבודה הם, ולא יכלו הכהנים להגביה בגדיהם, מִיָּהּ
51 ו–מכל מקום) הִיבֵי אֲוִלֵי – כיצד הלכו הכהנים כאשר היתה האמה
52 סגורה והיתה העזרה מלאה בדם, באופן שלא יתלכלכו בגדיהם.
53 מתרצת הגמרא: דְמָטָן אֲאִינְטָבִי – בשעת הולכת הדם והאיברים
54 הלכו על איצטבאות שהיו בנויות מאבנים והיו מוגבהות
55 מהרצפה, ובשעה שהוילכו עצים למערכה הלכו על קרקע העזרה
56 בתוך הדם.

57 שנינו במשנה: בִּיצֵד תוֹלִין וּמְפָשְׁטִין וכו', קָרְעוּ וְהוֹצִיאוּ אֶת אֲמֹרָיו
58 נְהַנֵּם בְּמִיָּם (להקטירם) [וְהִקְטִירוּ]. ומשמע שהמפשיט עצמו היה
59 מקטיר את האימורים. מקשה הגמרא: אָמַר הוּא גוֹפִיָּה הוּוּ מְקַטֵּר
60 לָהּ – האם המפשיט עצמו שהוא זר, היה מקטיר את האימורים,

12 עצמו. ואם כן, אף אתה אל תתמה על אלו – שלושת הפעולות
 13 הנזכרות לעיל, שאף על פי שהן משום מצוה, שנעשות כדי שיוכל
 14 להקריב את הפסח, והן אסורות רק משום שבות, מכל מקום לא
 15 ידחו את השבת, מפני שהן רק ממכשירי הפסח.
 16 אמר לו רבי אליעזר, ועליה – על ההזאה עצמה אני דן להתירה
 17 בשבת לצורך הקרבת הפסח, שלא כדבריך. שהרי גם זה בכלל
 18 הקל וחומר הוא, ומה אם שהימה שהיא אסורה משום מלאכה ואף
 19 על פי כן דוחה את השבת לצורך הקרבת הפסח, הוזה שהיא
 20 אסורה רק משום שבות, אינו דין שתהיה דוחה את השבת לצורך
 21 זה.

1 הרי מסתבר שבכדי שלא תבטל מצות הקרבת הפסח התיירו
 2 חכמים איסורי שבות שלהם אפילו כשניתן לעשותם לפני שבת.
 3 המשנה מביאה משא ומתן בין רבי אליעזר לרבי עקיבא שגם כן
 4 חולק עליו: השיב רבי עקיבא לרבי אליעזר ואמר, הוזה ושמזים
 5 ממני אפר פרה אדומה על טמא מת כדי לטהרו, ביום השלישי
 6 וביום השביעי לטהרתו תוכיח שאין לומר את הקל וחומר
 7 שאמרת, שהרי ההזאה ביום השביעי לטהרה קודם הפסח היא
 8 משום מצוה, כדי שיוכל להקריב את הפסח בזמנו, והיא אסורה
 9 בשבת רק משום שבות, ואף על פי כן אינה דוחה את השבת
 10 כשחלה בערב פסח, אף שמחמת כן לא יוכל הטמא להקריב את
 11 הפסח בזמנו, מפני שהיא רק ממכשירי הפסח ואינה נעשית בפסח

אגרות קודש

בי"ה, ז"ך אלול, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

כבוד המשתתפים בהתועדות דמלוה מלכה,
 סעודתא דדוד מלכא משיחא
 וכן החותמים על הפ"נ הכללי
 ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

בעת רצון יקרא הנ"ל על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

ואם בכל עת הפליגו רז"ל בענין תפלה על קברי צדיקים, עאכו"כ בתקופתנו זו של גילוי פנימיות התורה והפצתה, אשר זה מביא ג"כ לגילוי פנימיות העולם.

שהרי תורתנו תורת חיים, היא קובעת מציאות העולם, וכידוע פס"ד רז"ל עה"כ לא-ל גומר עלי (ירושלמי כתובות פרק א' הלכה ב').

וכבר מבואר ב"מ"א, שאין בהאמור סתירה להידוע, אשר מדור לדור מתמעטים הלבבות ומתגדל החשך, עד שאין לך יום וכו' (סוטה מט, א), ואדרבה היא הנותנת, אשר כשמתגבר החשך, מוסיפים בהסיוע מלמעלה, שהרי הובטחנו אשר הקב"ה עוזרו ויכול לו.

וביותר חשוב וגדול ענין האמור והתוצאות שלו - בימים אלו, אשר בכל יום כופלים (עיין נדרים לו, א. ושו"ע לשם) בקשו פני את פניך ה' אבקש, קבלה לבקש ולדרוש אחרי הפנימיות דוקא. ובפרט בעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכפורים, בהם קירוב המאור אל הניצוץ, וכמ"ש דרשו ה' בהמצאו וגוי קרוב.

ובפרט ע"פ פירוש הידוע של רבנו הזקן, בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) בסיום דרשת רז"ל האמורה, כאן ליחיד, הוא בחי' תשובה דיחידה (שבנפש) ליחידו של עולם.

ויהי רצון, כשם שפרטו בהמכתב והפ"נ, משאלות לבבם לטובה, כן יודיעו ממילוי משאלותם האמורות, בשמחה ובטוב לבב.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגו"ר,

מ. שניאורסאהן

משנה

41 חכמים (ש) ממכמה פסוקים שמחשבת 'שינוי השם' פוסלת.
 42 דין מחשבה זו נשנה במשנתנו לגבי קרבן פסח, וחזרו ונשנה במסכת
 43 זבחים (ז) לגבי דין הקרבנות כולם.
 44 המשנה דנה בדין החושב בשעת עבודת קרבן הפסח, שעובד שלא
 45 לשם פסח אלא לשם קרבן אחר: הפסח ששחטו שלא לשמו, וכגון
 46 ששחטו לשם שלמים, וקבל והלך וזרק שלא לשמו – וכן אם קיבל
 47 הכהן את דם הפסח או הוליכו למזבח או זרקו על המזבח לשם
 48 שלמים, או שבשעת ארבע עבודות אלו חשב בתחילה שמקריבו
 49 לשמו ואחר כך חשב שמקריבו שלא לשמו, או שבתחילה חשב
 50 שמקריבו שלא לשמו ואחר כך חשב שמקריבו לשמו, בכל אלו
 51 הקרבן פסול.
 52 מבררת המשנה: כיצד הוא האופן בו מקריב את הפסח לשמו ושלא
 53 לשמו. מבארת המשנה: באופן שבתחילה חשב שמקריב לשם פסח
 54 ולאחר מכן חשב שמקריב לשם שלמים. עוד מבררת המשנה: כיצד
 55 מקריב 'שלא לשמו ולשמו'. מבארת המשנה: שבתחילה חשב
 56 שמקריב לשם שלמים ולאחר מכן חשב שמקריב לשם פסח.

גמרא

57 הגמרא דנה בדברי המשנה 'או לשמו ושלא לשמו או שלא לשמו
 58 ולשמו'. שואלת הגמרא: כיצד – [שאלו רב פפא, מה ששינוי 'או
 59 לשמו ושלא לשמו, או שלא לשמו ולשמו, פסול, בעבודה אחת
 60 תנו או בשתי עבודות תנו] – האם כוונת המשנה היא שחשב את
 61 שתי המחשבות באותה העבודה, וכגון, שבשחיטה כיון לשם פסח
 62 ולשם שלמים, או שכוונת המשנה היא שחשב את שתי המחשבות
 63 בשתי עבודות, וכגון, שבשעת קבלת הדם כיון לשם פסח ובשעת
 64 הזריקה כיון לשם שלמים. ומבארת הגמרא את צדדי הספק, האם
 65 בעבודה אחת תנו, ויש לדון בזה, האם אנו תופסים את תחילת
 66 דבריו או את כל דבריו, ומשתנו בשחיטה בה שאף בשתי
 67 מחשבות סותרות נפסל הקרבן, על כרחך בביטול רבי יוחנן היא
 68 שנויה, דאמר במסכת תמורה (כה), אף בגמר דבריו אדם נתפס –
 69 אדם שאמר לשון ששתי חלקיה סותרות זו את זו, אנו תופסים את
 70 שתי חלקיה ושתיהן מועילות. דא' נעמידה בשיטת רבי מאיר, הרי
 71 יש להקשות, הא אמר, שאדם שאמר לשון ששתי חלקיה סותרות
 72 זו לזו, תפוס לשון ראשון – אנו תופסים רק את תחילת דבריו ולא
 73 את סוף דבריו, ואם כן, במשנתנו שבעבודה אחת חשב שתי
 74 מחשבות הסותרות זו את זו, יש לנו לתפוס רק את מחשבתו
 75 הראשונה, ואם חשב קודם ששחט לשם פסח ואחר כך חשב
 76 ששחט לשם שלמים, היה לנו להכשיר את הקרבן מחמת
 77 שמחשבתו הראשונה היתה כדק, ואילו במשנתנו שינוי 'או לשמו
 78 ושלא לשמו וכו' פסול, הרי שאנו תופסים את כל מחשבתו.

1 משנתנו ממשיכה לעסוק בהלכות שחיטת הפסח, ומבארת דין
 2 קרבן פסח שאחת מארבע עבודותיו העיקריות, שהן שחיטה,
 3 קבלת הדם בכלי, הולכת הדם למזבח וזריקת הדם על המזבח, לא
 4 נעשו במחשבה ראויה.
 5 כהקדמה לדברי המשנה, יש לבאר את ענין מחשבה הפוסלת.
 6 כאשר נעשות עבודות הקרבן, על הכהן המקריב לכיון שהקרבן
 7 נעשה לשם הקרבן ולשם בעל הקרבן, כגון, בעולה עליו לכיון
 8 שנעשה לשם עולה עבור אדם זה שחיבאו, וכיוצא בזה. אם חשב
 9 הכהן 'מחשבת פסול' באחת מארבע העבודות העיקריות בקרבן,
 10 יש שפוסלת את הקרבן לגמרי וצריך להוציאו לבית השריפה, ויש
 11 שהקרבן כשר אולם הבעלים לא יצאו בו ידי חובתם. אם חשב
 12 מחשבת פסול בשאר העבודות, כגון בהקטרת האימורים, אין
 13 המחשבה פוסלת. ושלשה סוגי מחשבת פסול נאמרו:
 14 א. מחשבת 'חוץ לזמנו'. והיא שהכהן כיון בשעת אחת העבודות
 15 העיקריות בקרבן שזריקת הדם או הקטרת אימוריו או אכילת
 16 הקרבן תהיה לאחר זמנו. מחשבה זו היא החמורה שבכולם ואף
 17 נקראת 'מחשבת פיגול', ופוסלת את הקרבן ויוצא לבית השריפה,
 18 והאוכל ממנו חייב כרת. פסול זה נלמד מלשון הכתוב (ויקרא יח)
 19 וְאִם הֶאֱכַל יֶאֱכַל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמֵי הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְדֶּה
 20 הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהִנָּפֵשׁ הָאֲכָלֹת מִמֶּנּוּ עֹוֹדָה
 21 תִּשָּׂא, ודרשו חכמים (זבחים טו) מלשון 'המקריב אתו', שפסול זה
 22 תלוי במחשבה בזמן ההקרבה ולא בזמן האכילה, ומבואר בפסוק
 23 שבמחשבה זו נפסל הקרבן והאוכל ממנו חייב כרת.
 24 ב. מחשבת 'חוץ למקומו'. והיא שחשב הכהן המקריב שזריקת
 25 הדם או הקרבת אימוריו הקרבן תהיה שלא במקומו, או שיאכל
 26 הקרבן מחוץ למקום הראוי לו. מחשבה זו קלה ממחשבת 'חוץ
 27 לזמנו', ואמנם אף היא פוסלת את הקרבן ויוצא לבית השריפה, אך
 28 אינה נקראת 'מחשבת פיגול' לענין שהאוכל ממנו יתחייב כרת.
 29 פרטי שני דינים אלו מבוארים בהרחבה במסכת זבחים (כו – לז).
 30 ג. מחשבת 'שינוי השם'. והיא שבשעת העבודה חשב הכהן
 31 שעושה את העבודה לשם קרבן אחר או לשם בעלים אחרים.
 32 אלא שבזה יש דינים חלוקים, שברוב הקרבנות הקרבן כשר
 33 ומסיימים את הקטרתו ונאכל כדינו, אלא שלא עלו לבעלים לשם
 34 חובתם והם צריכים להביא קרבן אחר כדי לקיים חובתם. אולם
 35 הפסח והחטאת נפסלים ויוצאים לבית השריפה, משום שבפסח
 36 נאמר (זבחים טו א), וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ וְגו', ודרשו חכמים
 37 (זבחים ט) שמחשבת שינוי קרבן בעבב בקרבן פסח. וכן נאמר (שמות
 38 יב כז) וְאֶמְרָתֶם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' וְגו', ודרשו חכמים (שם)
 39 שמחשבת שינוי בעלים מעבב בקרבן פסח. וכן לגבי חטאת דרשו
 40

המשך ביאור למס' פסחים ליום שני עמ' א

14 הוא משום דהשיב את מחשבת הפסול בקריקתו, וכיון דאין מְחַשְׁבֵת
 15 אוֹבְלִין פוסלת אם חשבה בקריקתו, לא נפסל הקרבן, הא אם
 16 חשבה בעבודה אחת, ונגזן בשחיטה, דמחנייא ביה – שמועילה
 17 בה מְחַשְׁבֵת אוֹבְלִין לפסול את הקרבן, הוא אכן פסול, אם כן
 18 קשה, והא קניינא לן – והרי קבלה היא בידינו, מְחַשְׁבֵת אוֹבְלִין לא
 19 פְּסֻלָא – קרבן פסח שמקצת האנשים שנמנו עליו יכולים לאכול
 20 כזית ומקצתם אינם יכולים, ונשחט הקרבן לשם כל המנויים
 21 עליו, השחיטה כשירה, ואין אומרים שחצי השחיטה היתה
 22 לראויים לקרבן וחציה לשאינם ראויים לו, כיון שאף לאותם
 23 הראויים לבדם צריך לשחוט את שני הסימנים ולא מועילה להם
 24 חצי שחיטה, ואם כן ודאי אף אם בשחיטה לבדה חשב ששחט
 25 לאוכליו ושלא לאוכליו, הקרבן כשר, ומה באה המשנה
 26 ללמדנו.

1 שחשב שתי מחשבות סותרות, אי בעבודה אחת אי בשתי עבודות
 2 – אם תרצה תוכל להעמיד שמדובר באופן שחשבן באותה
 3 העבודה, ואם תרצה תוכל להעמיד שמדובר באופן שחשבן לגבי
 4 שתי עבודות.
 5 הגמרא מביאה ראייה נוספת מהמשך דברי המשנה לקמן, כדי
 6 לפשוט את ספיקו של רב פפא. מוסיפה הגמרא ומביאה ראייה:
 7 תא שמע ראייה לפשוט ספק זה ממה ששינוי בהמשך המשנה
 8 בסמוך (שם), אם חשב שמקריב לאוכליו ושלא לאוכליו, כשה
 9 ויש לברר, היכי דמי בדין זה, אי נימא, שחשב את שתי
 10 המחשבות בשתי עבודות – על שתי עבודות נפרדות, וכגון
 11 ששחט לשם אלו שיכולים לאכול כזית מקרבן הפסח, ונתכוין
 12 בשחיטה שיזרוק את דמו לשם אלו שאינם יכולים לאכול כזית
 13 מקרבן הפסח, ונמצינא – והטעם שהקרבן לא נפסל באופן זה,

15 הגמרא מקשה על מה ששנינו שהמולק אינו עובר והמקטיר
 16 עובר: ורמיהו - וקשה ממה ששנינו בברייתא, השוחט את הפסח
 17 על הקמין עובר בלא תעשה. רבי יהודה אומר, אף השוחט את
 18 התמיד של בין הערבים בערב פסח על החמץ עובר. אמרו לו
 19 חכמים רבי יהודה, לא אמרו שהשוחט על החמץ עובר אלא
 20 בקרבן פסח בלבד, ולא בתמיד. ממשיכה הברייתא לבאר: אימתי
 21 עובר השוחט, במן שיש חמץ לשוחט או לזרק או לאחד מבני
 22 הבונה, אבל אם היה לאחד בסוף העולם אין זקוק לו. ואחד
 23 השוחט את הפסח ואחד הזרק את דמו, ואחד המולק חטאת העוף
 24 של מחוסר כיפורים, ואחד המזה מזמה על המזבח, חייב. אבל
 25 הקומץ את הפנחה על החמץ במועד, אינו עובר בלא תעשה, לפי
 26 שקמיצה ודאי אינה בכלל שחיטה. וכן המקטיר את האימורין של
 27 הפסח בארבעה עשר או של שאר זבחים במועד, אינו עובר בלא
 28 תעשה

1 איסור הלנה, כך מוזהר המקטיר שלא להקטיר את החלב כשיש
 2 חמץ ברשותו, שהרי הוא מוזהר שלא להלין את האימורים.
 3 הגמרא מביאה סיוע לרב פפא מברייתא: תניא בנותיה דרב פפא -
 4 שנינו בברייתא כדבריו, השוחט את הפסח על הקמין עובר בלא
 5 תעשה. אימתי, במן שהחמץ הוא ו-שיירך לשוחט או לזרק, או
 6 לאחד מבני הבונה. אבל אם היה החמץ שיירך לאחד בסוף העולם,
 7 אין השוחט זקוק לו - אינו צריך לחשוש לו, ואפילו ישנו עמו
 8 בעזרה מותר לו לשחוט הפסח. ואחד השוחט ואחד הזרק ואחד
 9 המקטיר על החמץ חייב, וכדברי רב פפא שגם המקטיר על חמץ
 10 עובר.
 11 ממשיכה הברייתא: אבל המולק על החמץ את העוף של מחוסר
 12 כיפורים בארבעה עשר בניסן ושכשר הוא להקריבה אחר תמיד של
 13 בין הערבים בזמן שחיטת פסח, כמבואר לעיל (10), אינו עובר בלא
 14 בלום, כלומר אינו עובר על הלאו של לא תשחט על חמץ.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח אלול, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום השני, בו כתב אודות שאלות ששואלים אותו מזמן לזמן בהנוגע לדת
 ישראל וענייני ומבקש מענה עליהם.

והנה בכלל לא זו הדרך לבוא בשאלות ע"י מכתבים מעבר לים, מסוג האמור, ובפרט שאין כל
 צורך בדבר, ויתקשר עם משפיעי אני"ש וזקני אני"ש, שבודאי מכירים הוא כיון שככתבו למד בשיבת
 חב"ד באה"ק ת"ו, והם יורוהו. ובודאי למותר להוסיף אשר בכלל לא זה דרך האדם בעולמו לחטט
 אחרי קושיות ולחפש אחריהם כי הרי אדם לעמל יולד לעשות טוב בעולמו, ובאם יתחיל בענין האמור
 חיפוש אחרי קושיות, הרי יבלה כל זמנו וימיו ושנותיו בזה וגם אז לא יספיק לתרץ כל הקושיות אשר
 בעולם כיון שהאדם הוא גבולי, שכלו מוגבל, ימיו ושנותיו מוגבלים וכו'.

ויהי רצון אשר ילך לתומו בדרך התורה היא דרך חיים האמיתית, אשר התורה ומצותי הם
 חיינו ואורך ימינו, והנהגה זו עצמה תבטל הספיקות והקושיות, ובדוגמת דבר, אשר איש הרעב וצמא,
 שכלו מבלבל ואינו תופס הענינים בישרות, משא"כ כשאינו רעב וצמא ועד"ז הוא ברעבון וצמאון
 הנשמה בהנוגע לתורה ומצותי.

מהנכון אשר ישמור על התקנה דאמירת השיעור תהלים חדשי - כפי שנחלק התהלים לימי
 החדש - בכל יום אחר תפלת הבקר ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש פרוטות אחדות לצדקה.
 והעיקר יעשה ככל התלוי בו להפיץ היהדות בין חבריו וסביבתו בכלל ובאופן דמוסיף והולך.

בברכה לכוח"ט ולבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **מִזֵּי אִם שָׁכַר הַנְּכָרִי שִׁסְיָקָנוּ לֹא בְּכָל יוֹם וְיוֹם כָּל יְמֹת הַחֶרֶף וְהַסִּיקוּ גַם בְּשַׁבַּת פְּשָׁאִין הַקָּר גְּדוֹל הָרִי זֶה**
2 **בְּעוֹשָׂה מַעֲצָמוּ^[ג] וְאִין צְרִיךְ לְצִאת מִבֵּיתוֹ אֶלָּא שְׁלֻכְתְּחַלָּה צְרִיךְ לְמַחֹת בּוֹ^[ד]:**

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת טע"ף טז

הלכתא רבתא

נב] בעושה מעצמו - אף שבדעת הנכרי שהוא ממלא שליחותו של ישראל, מכל-מקום כיון שנשכר לכל השנה ולא הוזכר יום זה בפירוש - דינו כעושה בקבלנות שדעתו על השלמת קבלנותו ולא על דעת הישראל¹¹⁴.
נג] למחות בו - נכרי שהפעיל הסקה מרכזית ביום שאין הקור גדול; אם מוטל עליו להפעילה גם כשאינ דיירים בבנין - אין צריך למחות בו, ואם מפעילה דוקא כשדיירים שוהים בבנין; אם רוב הדיירים נכרים - מותר ליהנות מחימום זה, ואם רובם ישראל - עליהם למחות בו לכתחילה¹¹⁵.

ציונים והוספות

114) שכיר שנה נחשב כקבלן (סימן רמד ס"ג), גם לשיטת המחמירים (לעיל סימן רמד ס"א) בשכיר שנה לכל המלאכות, מכל מקום כאן שנשכר להסקת הבית בלבד דינו כקבלן.
אלא שהיה מקום לאסור מחמת דגם בקבלנות אסור לקבוע לו מלאכתו לשבת (היינו לומר לו בפירוש שיעשה בשבת), ועל כך כתב רבינו שעשייתו בשבת נחשבת כנכרי זר העושה מעצמו (שכן הוא בכל שכיר שנה בדליכא אמירה דישראל (מהדו"ב לסימן רמג ד"ה והכי נמי)).

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **א** ודבר דבר דרשו חכמים שלא יהא דיבורך של שבת
2 כדיבורך של חול שלא יאמר דבר פלוני אעשה למחר
3 ואפילו דבר שאינו אסור לעשותו בשבת עצמה אלא מדברי
4 סופרים כגון שכירות ומקח וממכר וכיוצא בהם ואע"פ שאין
5 דיבור זה שבשבת מועיל לו כלום לעשייה שיעשה למחר
6 ואינו דומה לאומר לחברו שיעשה לו למחר שאמירה זו
7 מועלת לעשייה שלמחר שע"י אמירה זו עושה חברו למחר
8 ונמצא שהוא מוצא חפציו בשבת ע"י אמירה זו שאומר
9 לחבירו ואסור משום ממצוא חפצך (ודבר דבר).
10 משא"כ כשאומר על עצמו שיעשה דבר פלוני למחר אין
11 לאסור משום ממצוא חפצך שאינו מוצא חפציו ע"י אמירה
12 זו שאף אם לא היה אומר כן בשבת היה יכול לעשות כן
13 למחר אע"פ"כ אסור משום ודבר דבר שלא יהא דיבורו
14 בשבת כדיבורו בחול ואפילו לומר מצוה פלונית אעשה
15 למחר אסור אם הוא מצוה שאסור לעשותה בשבת ולא
16 אמרו חפצי שמים מותר לדבר בהם בשבת אלא כשיש
17 צורך למצוה כדיבור זה אבל כאן אין אמירתו מועלת כלום
18 לעשייה שלמחר:
19 **ב** ואפילו בשיחת דברים בטלים שאין בהם זכר עשיית
- 20 מלאכה כלל אסור להרבות בהם בשבת שלא יהא דבור
21 השבת כדיבור החול ובני אדם שסיפור שמועות ודברי
22 חידושים הוא עונג להם מותרים לספרם בשבת כמו בחול
23 אבל גם בחול אין לבני תורה להרבות בשיחה זו משום
24 מושב לצים אבל מי שאינו מתענג בריבוי השמועות אסור
25 לספרם בשבת כדי שיתענג בהם חבירו:
26 **ג** אסור לעכב הנכרי בשבת בשביל החוב אבל יכול לומר
27 בחול לשופט מדוע לא עכבת הנכרי בשבת שעברה
28 אע"פ שמבין מתוך דבריו שיעכבנו בשבתות הבאות אם
29 יודמן אז לעיר:
30 **ד** אסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבת:
31 **ה** אסור לספר איזה דבר שנזכר בו צערו כגון ממיתת
32 אהבו וכיוצא בזה:
33 **ו** כל דבר שאסור לעשות בשבת מן הדין אסור לומר לנכרי
34 אפילו מבעוד יום לעשותו בשבת אפילו אינו צריך לדבר
35 זה עד לאחר השבת כגון שאומר לו קודם השבת לשכור לו
36 פועלים בשבת שיעשו לו מלאכה אחר השבת אבל דבר
37 שאינו אלא חומרא בעלמא לישראל עצמו יכול לומר לנכרי
38 בשבת לעשותו:

11 מלאכה אחר השבת או לרמוז לו מלאכה לעשותה אחר
12 השבת שלא נאסר אלא דיבור בלבד שנאמר ודבר דבר.
13 ואם אינו אומר לו שום ציווי אלא שאומר לפניו איזה דבר
14 שמבין ממנו לעשות מלאכה בשבת הרי זה מותר כגון נכרי
15 שהביא אגרת חתומה או קשורה שאין הישראל יכול
16 לפותחה ולקוראה יכול לומר להנכרי איני יכול לקרותה כל
17 זמן שאינה פתוחה והנכרי פותחה מעצמו שהרי אינו אומר
18 לו שום ציווי אפילו ברמז אלא שהנכרי מבין מעצמו שצריך
19 לעשות כן (ולדעת עצמו הוא עושה להשלים פעולתו
20 בשליחות אגרת זו ולכך אין צריך למחות בידו):

חלק ב' סימן שז דיני שבת התלויים בדבור טעפים אז

1 ז' כל דבר שאסור לומר לנכרי לעשותו בשבת אסור אפילו
2 לרמוז לו לעשותו והוא הדין שאסור לומר לו איזה ציווי
3 לעשות דבר המותר בענין שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה
4 בשבת כגון לומר לנכרי שיקנה חוטמו כדי שיבין שיסיר
5 הפחם שבראש הנר שהרי זה כמצווהו להסיר הפחם אלא
6 שהוא ברמז ואפילו אם הנכרי בא מעצמו להסיר הפחם בלא
7 רמיזת הישראל צריך למחות בידו אם עושה בשביל
8 הישראל כיון שהנר הוא של הישראל כמו שנתבאר בסי'
9 רע"ו.
10 אבל מותר לומר לנכרי איזה ציווי שיבין ממנו לעשות

לקוטי תורה

28 היא - **הדביקות בהאהוב**. כלומר: **שהאדם נמשך**
29 **ומתקרב אל אהובו עד ש"נדבק" בו בכל מהותו**.

30 ולכן, אוהב אמיתי מתקרב ומתדבק באהובו בכל
31 פנימיותו, עד שבמשך הזמן נעשה דומה אליו
32 במחשבתו ובהשקפתו, ברגשותיו ובהליכותיו וכדומה.

33 וכך הוא באהבת ה': מהותה הפנימית של אהבת
34 ה' היא - **הדביקות באלקות**, היינו שהאדם נמשך
35 ומשתוקק בכל לבו להיכלל בקדושתו ית' ושכל "פינה"
36 בנפשו תהי' "מלאה" באלקות.

37 - ובזה יובן היטב הטעם לכך שאהבה אמיתית לה'
38 ואהבה לתענוגי עולם הזה הם **בסתירה** זו לזו, כפי
39 שמובא ב'חובת הלבבות' דכשם שאי אפשר שישכנו
40 האש והמים בכלי אחד, כן לא תשכון בלב אהבת
41 ה' ואהבת עולם הזה:

42 אילו ענין האהבה לדבר מסוים הי' רק **ההנאה**
43 **והעונג** מהדבר, הרי רואים במוחש שאדם יכול ליהנות
44 משני דברים הפכיים בבת אחת ואין שום סתירה בין
45 שתי ההנאות. למשל: אדם יכול להתענג מדברים
46 עדינים ורוחניים (כמו עניני חכמה, נגינה וכו'), ואין זו
47 סתירה כלל לכך שיש לו הנאה מרובה גם ממאכלים
48 גסים והוא זולל וסובא.

49 אבל מאחר שאהבה אמיתית לדבר ענינה הוא
50 הדביקות בהדבר האהוב, והאהבה לאלקות היא
51 **הדביקות בו ית'** - הרי מובן ופשוט, שאדם אינו יכול
52 להיות דבוק באלקות בכל לבו ונפשו, ובה בשעה יהי'
53 לבבו נמשך גם לתאוות חומריות, שהרי הם שני
54 דברים סותרים לחלוטין זה לזה.

1 ההתבוננות העיקרית בתפלה - שהקב"ה הוא "א"ל
2 עולם"

3 **בפרק הקודם נתבאר, שהמטרה הפנימית**
4 **והעיקרית של תפלת שחרית היא לעורר משינתה את**
5 **האהבה המסותרת (בחינת אברהם), על ידי התבוננות**
6 **מרובה בתפלה.**

7 ובפרק זה מבאר, שהנקודה **הכללית והעיקרית**
8 **של כל עניני התבוננות בגדולת ה' שבתפלה היא בענין**
9 **אחדותו של הקב"ה לפי תוכנו הפנימי, היינו שאין**
10 **שום מציאות (אמיתית) בלעדו יתברך, כי אין**
11 **לנבראים שום מציאות בפני עצמם וכל מציאותם**
12 **אינה אלא אלקות. וההתבוננות והעמקת הדעת בענין**
13 **זה, היא היא המעוררת את האהבה לה', המסותרת**
14 **בלב כל אדם.**

15 - וזהו פירוש המשך הכתובים בקריאת שמע:
16 "שמע ישראל גו' ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך גו'" -
17 שהתעוררות האהבה לה' ("ואהבת") תלוי' בהכרה
18 והתבוננות ב"ה' אחד", וכלשון רבינו במקום אחר
19 ש"ראשית הדברים המעוררים האהבה והיראה,
20 ויסודן, היא האמונה הטהורה ונאמנה **ביחודו**
21 **ואחדותו יתברך**".

22 והנה, כדי להבין את הקשר בין שני הענינים -
23 שכדי לעורר את האהבה הטבעית לה' צריך האדם
24 להתבונן בענין **אחדותו ית' דוקא** (היינו כיצד הוא ית'
25 המציאות האמיתית היחידה) - יש לבאר תחלה את
26 גדרה של מדת האהבה:

27 **מהותה האמיתית והפנימית של מדת האהבה**

32 והנה, מאחר שנשמת האדם היא "חלק אלקה
33 ממעל ממש", לכן האהבה הטבעית של הנשמה
34 להקב"ה היא אהבה של דביקות אמיתית, ובלשון
35 רבינו שהנשמה "חשקה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף
36 [מאחר שהגוף הוא "יש"] ולידבק בשרשה ומקורה בה'
37 חיי החיים ב"ה, הגם שתהי' אין ואפס ותבטל שם
38 במציאות לגמרי" [ולכן, מכח אהבה זו בא ענין
39 המסירת נפש לה' על קידוש השם - שהאדם מוכן
40 לוותר על כל מציאותו ולמסור את חייו עבורו ית'];

41 אך היות שהנשמה נתלבשה בגוף גשמי ובנפש
42 בהמית המעלימים ומסתירים על קדושתה, לכן
43 האהבה הטבעית שלה אל השי"ת מסותרת בלב
44 האדם והיא בבחינת "שינה", וכדי לעוררה יש צורך
45 בעבודה ויגיעה רבה.

46 ומהי העבודה המעוררת את האהבה?

47 - שמוחו יהי' דבוק באמת האלקית כפי שהיא
48 "קמי' ית", אשר הוא ית' הוא המציאות האמיתית
49 ואין שום מציאות בלעדו. וזאת, על ידי שהאדם לומד
50 ענין זה פעמים רבות עד שמבינו לאשורו על בוריו,
51 ומוסיף ומתבונן בזה הרבה בהעמקת הדעת, ועל ידי
52 זה הוא "מכניס" ו"מחדיר" אמת זו במוחו ומחשבתו,
53 עד שהיא "מונחת" אצלו בוודאות ובהתאמתות.

54 ולאחר שהדבר "מונח" היטב במוחו, הרי המוח
55 פועל על הלב שגם רגשי הלב יהיו בהתאם להאמת
56 האלקית שבמוחו, כך שכל רצונות ותאוות עולם הזה
57 הם "כלא חשיבי", ואין בלבו מקום אלא לאהבת ה'
58 "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך".

59 ונמצא שההכרה וההתבוננות ב"ה' אחד" מביאה
60 להתעוררות האהבה לה' - "ואהבת".

ד"ה תחת אשר לא עבדת פרק ב

1 [אמנם, יש להדגיש, כי לאידך גיסא אין הכוונה
2 שכל זמן שיש לאדם משיכה כלשהי לתענוגי עולם
3 הזה אין ביכולתו כלל להגיע לידי אהבת ה'.

4 אלא הכוונה היא שככל שהאדם נמשך בלבו יותר
5 לאלקות, בדרך ממילא מתמעטת אצלו יותר ויותר
6 התאוה והמשיכה לתאוות חומריות, וכן לאידך, ככל
7 שאדם נמשך יותר לתענוגי עולם הזה, כך הוא מתרחק
8 יותר מהיכולת להרגיש אהבה ומשיכה בלב לאלקות].
9 יתר על כן:

10 האמת של האלקות היא ש"אין עוד מלבדו", היינו
11 שאין שום מציאות אמיתית בלעדו ית', כי אע"פ
12 שהקב"ה אכן ברא את העולם באופן שהוא נראה
13 לעינינו כ"יש" ומציאות לעצמו, הרי זה רק מצד
14 ההעלם וההסתור של שם "אלקים" (מדת הגבורה
15 והצמצום) המעלים ומסתיר על ה"אמת" האלקית
16 ש"אין עוד מלבדו"; ומאחר שכל ההעלם וההסתור הוא
17 רק לגבי הנבראים - שהם אינם רואים את האמת -
18 אבל לא לגבי הקב"ה עצמו ח"ו, שהרי אין שום צמצום
19 והסתור והעלם מסתיר ומעלים לפניו ית', ואצלו
20 "כחשכה כאורה" - נמצא, שקמי' ית' וב"ידיעתו ית",
21 הנה "היש הנברא הוא . . . כלא חשיב קמי', דהיינו
22 שבטל במציאות".

23 ולפיכך, ככל שהאדם מתדבק יותר באלקות, הרי
24 הוא דבוק יותר בהאמת האלקית כפי שהיא "בידיעתו
25 ית", היינו "שאין עוד מלבדו", ובהכרח ובדרך ממילא
26 עצם מציאות העולם (כ"יש" ודבר נפרד מאלקות)
27 מתמעטת בעיניו יותר ויותר; וכאשר האדם מגיע לידי
28 דביקות אמיתית באלקות, אין מקום בלבו לשום דבר
29 שהוא חוץ מאלקות, ועל זה אומרים בקריאת שמע
30 "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
31 מאדך".

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

7 והב' בחי' בטול עצמי ומקורי. דהיינו כמו בטול האין
8 לגבי היש האמתי הנ"ל. שזה הביטול כלא
9 באמת. מצד בחי' העצמות שאין לפניו בחי' יש כלל
10 לומר בו בטול היש כו' וכמו תלמיד שבטל לפני רבו.
11 מצד שכלא חשיב כל שכלו לגבי עצם חכמת רבו כנ"ל.
12 או בטול כח הצומח פרטי שבגרעין. או כח המוליד

1 (כח) והנה יש ב' בחי' בטול. הא' בחי' בטול היש
2 לאין. שזהו מצד בחי' הדעה הב' דמאין
3 ליש. לזה שייך ענין בחי' בטול היש שנתהווה מן האין.
4 לחזור לבחי' אין כמקדם וכמשל בטול היש דגרעין
5 וטפה כו' וכן ביטול הנהר לגבי המעיין. שזהו בטול
6 היש ההשגה לנקודת חכמה שנק' אין של היש כו':

1 פרטי שבטפ'. לגבי עצם כח הצומח. או לגבי עצם כח
2 המוליד שבנפש וכה"ג. וכמו"כ בטול דאין דחכמה
3 לגבי העצמות כו'. ואין זה נקרא בטול היש לאין מאחר
4 שאינו ביטול עצמי אלא נעשה מחדש כי היה יש
5 ונתבטל. אבל בטול זה דמצד העצמות הוא בטול עצמי
6 ומקורי כמו עד"מ המתבטל בעמדו לפני מלך שמצד
7 המלך בא לו בטול עצמי שאינו בבחי' יש כלל וכלל.

8 משא"כ המבטל א"ע מצד החכמה שנק' כח מה עד
9 שבטל מישותו בלבד. שאין זה רק בטול היש בלבד
10 כו' וד"ל ובכלל הוא ההפרש בין בטול שמצד החכמה
11 כח מה שאינו רק בטול היש בלבד לאין דחכמה. ובין
12 בטול עצמי שלמעלה מן החכמה אלא רק מצד שבטל
13 לפני העצמות. דקמיה עצמותו כלא וכאין. שזהו אין
14 באמת מצד אמתת העצמות כו' וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו - [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

1 וזה"ע מה שנקראים המצות בשם איברים דוקא ולא
2 בשם כלים שהרי הם כלים להמשכת אוא"ס
3 כו' כנ"ל, והענין הוא שהחילוק בין איברים לשאר
4 כלים ע"ד מ"ש כי נר מצוה כמו שאנו רואים בנר
5 שהוא כלי לשמן ופתילה שבתוכו שיאיר בהם האור
6 כנ"ל, אבל לא שהנר ימשיך את השמן בתוכו מעצמו
7 רק שהוא כלי המחזיק ומגביל בתוכו את השמן כו',
8 אבל האבר גורם להמשכת החיות בתוכו שכאשר האבר
9 בקיומו אז יומשך בו החיות מהנפש ויפעול פעולתו
10 ובלעדי האבר לא יומשך חיות הנפש, משא"כ בשאר
11 כלים שהם רק שמגבילים ומחזיקי' דבר הניתן בהם

12 אבל לא הם הממשיכים בתוכם, וזהו שהמצות נקראים
13 בשם איברים דוקא איברים דמלכא שהם הגורמים
14 להמשכת גילוי אא"ס למטה דוקא, כי נתאוה הקב"ה
15 להיות לו דירה בתחתונים וכו' וכנ"ל, ואע"פ שהם ג"כ
16 בחי' כלים המגבילים ולכן נק' ג"כ רק בשם איברים
17 איהו וגרמוהי וכנ"ל אבל מצד זה יתרון המעלה בהם
18 דוקא יותר משורש התו', ועוד שכדי להיות גילוי
19 אוא"ס ורצה"ע הוא דוקא ע"י בחי' מעשה המצות
20 גשמי' והו"ע בחי' צמצומים והסתר ובהם וע"י יוכל
21 להיות המשכת רצה"ע וגילוי אא"ס, וזה"ע ועשיתם
22 אתם מעלה אני עליכם כאלו עשאוני וד"ל.

להבין ענין התומו"צ שמובאר בלק"א פכ"ג

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל - תרל"ב

1 **אמנם** הנה לפ"ז צ"ל הלא שבת ור"ח הם בחי' אחת,
2 ומפני מה בשבת אסור עשיית מלאכה ובר"ח
3 הגם כי אינו נק' יום המעשה בל' הפסוק כמו שית יומין
4 דחול, מ"מ הוא מותר בעשיית מלאכה. והענין הוא מפני
5 כי עיקר בחי' ר"ח הוא בחי' דבור, והגם כי בר"ח הלבנה
6 מקבלת הארה מבחי' שמש הוי', היינו כי בר"ח נמשך
7 מלמעלמ"ט הארה מבחי' שם הוי' בשם אלקי' הוא בחי'
8 דבור כנ"ל, ומ"מ הוא בחי' דבור, וה"ז כמו שמצינו
9 בענין הדבור שלפעמים הוא מקבל מבחי' המדות כמו
10 כשמדבר שיחת חולין שלפי שאוהב את הדבר מדבר בו
11 או מפני שכועס כו', ולפעמים הדבור מקבל מבחי'
12 השכל שמדבר מה שמבין בשכלו כמו הדבור בר"ת כו'.

13 ועד"ז יובן ענין ר"ח ושית יומין דחול, שבשית יומין
14 דחול הדבור מקבל מבחי' המדות, משא"כ בר"ח הדבור
15 מקבל הארה מבחי' החכ', ולכן אינו נק' יום המעשה
16 בל' הפסוק להיות כי אז הדבור מקבל מבחי' הגבוה
17 יותר כו', משא"כ בשבת הוא עליות הדבור לבחי' חכ'
18 לכן אסור בעשיית מלאכה כו'. וכיאר הענין הנה
19 ההפרש שבין שבת לר"ח הוא ההפרש בין שילוב ה'
20 באד' ובין שילוב אד' בהוי', כמ"ש בסש"ב ח"ב שאות
21 הראשון הוא גובר ולכן בשילוב אד' בהוי' הנה אות
22 הראשון הוא יו"ד של שם הוי' אז שם הוי' גובר, ולכן
23 בשבת שהוא עליות הדבור הוא בחי' ש' אד' (כי אד'
24 ואלקי' הם בחי' א') בבחי' חכ' הוא בחי' שם הוי' אסור

1 בעשיית מלאכה ואינו נק' יום המעשה כלל, משא"כ
 2 בר"ח הוא בחי' שילוב ה' באד' אז שם אד' גובר, והיינו
 3 כי עיקר הגילוי הוא משם אד' כי אזלת לקרתא עביד
 4 כנימוסה וכמו במשה כשעלה אל האלקי' לא אכל ולא
 5 שתה, והמלאכים שירדו למטה אכלו והיינו מטעם הנ"ל,
 6 ולכן בר"ח שהעיקר הוא בחי' הדבור, רק כי בר"ח
 7 הדבור מקבל הארה מבחי' ש' הוי', אבל עיקר הגילוי
 8 למטה הוא בחי' הדבור, לכן מותר בעשיית מלאכה, אך
 9 מפני כי הדבור אז אינו כמו בשית יומין דחול כנ"ל לכן
 10 אינו נק' יום המעשה בל' הפסוק כו'.

שלוש פנמים בשנה

בס"ד. (ש"פ משפטים. בדר"ח אדר ראשון, ל"ב).

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

1 והנה בשמתחילין ללמוד לתינוק - כלומר ללמד אותו,
 2 שאינו מבין צירוף אותיות יחד ומלמדין אותו אות אחת
 3 בלבד לומר זה אות פלוני, שמראין לו רק אות ב' לבד
 4 מתיבת ברוך, והרי זה צמצום לגבי המלמד,
 5 והצמצום הוא שלא יהיה האות ב' יחד עם ג' אותיות
 6 האחרונות של התיבה רי"ך שאין זה לפי הכנת התינוק
 7 שהוא לא מסוגל עדיין להבין את משמעות המילה ברוך
 8 כי אם יהיה נמשך בפני עצמו ב' רק האות ב' בלבד,
 9 ובהתחלקות זאת שנמשך אות ב' לבד הרי ירד בזה
 10 הרבה ממדרגתו שנסתלק ממנו האור - כלומר
 11 ההשכלה של תיבת ברוך הסתלקה כאשר מראים רק
 12 אות אחת ממנה ולא נשאר בו רק מעט מן המעט מהאור
 13 שהי' בו. שהרי מתחלה כשהיה מצורף בתיבת ברוך היה
 14 בו ההשכלה דברוך בנוכח לעיל, וכעת יש השכלה רק
 15 של אות אחת - ב'.
 16 ומכל שכן אם תיבת ברוך היתה מחוברת תחלה עם עוד
 17 תיבות כמו בנוסח תפילת השחר ברוך שאמר והיה
 18 העולם, שהיה מובן מהם השכלה מופלאה - וממילא
 19 מובן גודל הירידה ומיעוט האור כשלומדים רק אות
 20 אחת בלבד מכל המשפט כמו האות ב'.
 21 והרבי נ"ע מבאר כאן בקצרה את ההשכלה שטמונה

בתיבות "ברוך שאמר והיה העולם": והוא איך
 שנמאמר לבד - דיבור בלבד נבראו כל העולמות בלי
 עמל ויגיעה, אלא על דרך הנאמר בפסוק⁵¹ הוא צוה
 ונבראו בו' - שהלשון "ונבראו" פירושה שזה נברא
 בדרך ממילא, מבלי עמל ויגיעה כביכול של הבורא,
 ובשרשו הוא בחינת אמירה דאדם קדמון שנבראו בו כל
 העולמות בהשוואה בו' - כלומר דרגת האמירה כפי
 שהיא בשרשה בעולם אדם קדמון, ששם זה אמירה
 אחת שכוללת בתוכה את כל העולמות כאחד, ורק
 בעולמות הנמוכים יותר הרי נעשה ההתחלקות בין
 הנבראים. וכמו שנתבאר בסידור עם דא"ח בפירוש
 ברוך שאמר,
 ומה שמברכים אותו יתברך בברכה זו "ברוך שאמר
 והיה העולם", שהרי משמעות הברכה היא לפעול איזה
 פעולה על ידי הברכה, הנה הברכה הוא שיחיה הגילוי
 דאמירה זו כפי שהיא בא"ק למטה בעולם התחתון בו',
 והוא ענין גילוי בחינת מאמר אחד הכולל המ' מאמרות
 בו'. - כלומר כפי שירד למטה הרי זה כבר מחולק לט'
 מאמרות, וכשמברכים מבקשים שתומשך הברכה למטה
 כפי שהיא במקורה בא"ק, ששם הרי זה מאמר אחד
 שכולל בתוכו ט' מאמרות.

שבת פרשת שלח תער"ב

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהרי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ט

1 בכל מאדך – ע"י התבוננות, ויש בזה דרגות. אהבה עצמית כשמתגלה עצם הנשמה,
2 בעת רצון כר"ה ועשי"ת, ואין בזה חילוקי דרגות. שאלה: כיון שהאדם ועבודתו מוגבלים,
3 היה צ"ל גם השכר גבולי וזמני. אלא זהו חסד ה' שנותן שכר נצחי לפי כחו הבלי-גבול

4 (ו) וְהֵנָּה בְּחִינָה וּמְדַרְגָּה זוּ הוּא בְּחִינַת "בְּכָל מְאֹדְךָ"
5 הַבָּאָה עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת, וְכִדְוֹעַ דְּבִאֲהָבָה
6 עֲצָמִית יֵשׁ שְׁתֵּי מְדַרְגוֹת*, הָאֶחָת שְׂבָאָה עַל יְדֵי
7 הַתְּבוּנָנוּת, עִם הַיּוֹת שֶׁהָאֲהָבָה הִיא עֲצָמִית, מִכָּל מְקוֹם
8 הַהֲתְעוֹרְרוֹת שֶׁלָּהּ בָּאָה עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת בְּהַפְלֵאת
9 וְרוּמָמוֹת הָאֵין-סוֹף, וְהַשְּׁנִית הִיא הָאֲהָבָה עֲצָמִית שְׂבָאָה
10 מִצַּד הַתְּגַלּוֹת עֲצָם הַנְּשָׁמָה בְּלִי שׁוּם הַתְּבוּנָנוּת כִּלְל
11 וּכְלָל, וְהַתְּגַלּוֹת עֲצָם הַנְּשָׁמָה הוּא בְּזִמְן עֵת רְצוֹן
12 לְמַעֲלָה, וְכִמּוֹ בְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה וְעֶשְׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה,
13 דְּכִתִּיב²⁷ "חֲשֵׁף הָרִי זְרוּעַ קְדָשׁוֹ", שֶׁהוּא זִמְן קְרוֹב
14 הַמְּאוֹר אֶל הַנִּיצוּץ²⁸. וְזֶהוּ הַשְּׁעֵם דְּבְזִמְנֵים הַלְלוֹ הָרִי כִּלְ
15 הַנְּשָׁמוֹת מִתְעוֹרְרִים בְּהֲתְעוֹרְרוֹת טוֹבָה בְּקְרוֹב אֶל עֵינֵי
16 תוֹרָה יְרֵאת שְׁמִים וְנִתְיַנַּת צְדָקָה, וְכִמּוֹ שְׁאֲנוּ רוּאִים
17 בְּמוֹחַשׁ, אִזּוּ יַעֲדֵר אִיד וְוַעֲרֵט אוֹיִפְגִּילֵעֲבֵט אֲוִן
18 אוֹפְגֵעִיצֵיטֵעֵרֵט אֵין דְּעַר צֵיט²⁹, שֶׁזֶּהוּ מִהַתְּגַלּוֹת עֲצָם
19 הַנְּשָׁמָה, וְהָאֲהָבָה עֲצָמִית שְׂבָאָה עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוּת יֵשׁ
20 בְּזֶה חִלּוּקֵי מְדַרְגוֹת, מִשׁוּם דְּמָה שְׂבָזָה הוּא לְמַעֲלָה
21 מִהַשְּׂגָה הֵנָּה בְּנְשָׁמָה גְּבִיָּה יוֹתֵר הוּא בְּבְחִינַת הַשְּׂגָה,
22 וְכִמּוֹ בְּעוֹלָמוֹת הָרִי דְּוֹעַ דְּבִאֲרַבְעָה עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת
23 בְּרִיאָה יִצְרִיָּה עֲשִׂיָּה, הֵנָּה לְגַבֵּי עוֹלָמוֹת בְּרִיאָה יִצְרִיָּה
24 עֲשִׂיָּה הָרִי אֲצִילוֹת הוּא בְּחִינַת סוֹבָב, וּבְפִרְטִיּוֹת
25 הַמְּדַרְגוֹת הָרִי אֲצִילוֹת הוּא עוֹלָם בְּבְחִינַת הַתִּישְׁבוּת
26 אוֹרוֹת בְּפִלִּים, וְסוֹבָב הוּא לְמַעֲלָה מְאֲצִילוֹת, וְאִם כֵּן גַּם
27 בְּנְשָׁמוֹת הָרִי בְּעִבּוּדָה אֲמִתִּית דְּנְשָׁמוֹת דְּבְרִיאָה יִצְרִיָּה
28 עֲשִׂיָּה הֵנָּה הַהֲתְבוּנָנוּת בְּהַאֲלָקוֹת דְּאֲצִילוֹת צְרִיכָה
29 לְהִיּוֹת הַתְּעוֹרְרוֹת וְהַתְּגַלּוֹת הָאֲהָבָה עֲצָמִית. וּבְנְשָׁמוֹת
30 דְּאֲצִילוֹת הוּא בְּבְחִינַת אוֹר פְּנִימִי, וְכִלְל גְּבוּל שֶׁלָּהֶם הוּא
31 עַל יְדֵי הַהֲתְבוּנָנוּת בְּהַפְלֵאת וְרוּמָמוֹת הָאֵין-סוֹף

32 שְׁלִמְעָלָה מְאֲצִילוֹת, אֲבָל בְּהָאֲהָבָה עֲצָמִית שְׂמַצַּד עֲצָם
33 הַנְּשָׁמָה אֵין בְּזֶה חִלּוּקֵי מְדַרְגוֹת, דְּהַנְּפָשׁוֹת כִּלְל
34 מִתְאִימוֹת הַמָּה*, אֲמָנָם גַּם הַכְּלִי גְּבוּל הוּא בְּבְחִינַת
35 גְּבוּל, מֵאַחַר שֶׁהָאֲדָם הוּא מְגָבֵל בְּעֲצָם, וְאִם כֵּן הִיָּה
36 צְרִיף לְהִיּוֹת הַשְּׂכָר שֶׁל הַמְּצוֹת וּשְׂכָר הַעֲבוּדָה גַּם כֵּן
37 זְמָנִי וּגְבוּלִי, אֲף בְּחִסָּד הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שֶׁהוּא רַב חִסָּד,
38 הַשְּׂכָר הוּא נִצְחִי וְכִי גְּבוּלִי, וְכִמְאָמַר* "אֲלוֹ דְּבָרִים
39 שְׂאָדָם אוֹכֵל פִּירוֹתֵיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קִיָּמַת לְעוֹלָם
40 הַבָּא כו' כְּבוֹד אָב וְאִם כו' וְתִלְמוּד תוֹרָה" כו', וְכִמּוֹ
41 שְׂכָתוּב* "הוֹן וְעֶשֶׂר בְּבִיתוֹ"²⁹, שֶׁהֵם הַפְּרוֹת בְּלִבָּד,
42 "וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לְעַד", שֶׁהוּא הַקֶּרֶן קִיָּמַת בְּשְׂכָר טוֹב
43 נִצְחִי וְכִלְל גְּבוּל, כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה נִשְׂא (תְּחִלַּת
44 פְּרָשָׁה יב³⁰) "שְׁלֵשָׁה דְּבָרִים שָׁמַע מִשָּׁה מִהַקְּדוּשׁ בְּרוּף
45 הוּא וְהִרְתִּיעַ לְאַחֲרָיו (שְׁנִבְהַל מִרַב הַפְּחַד), כִּיּוֹן שְׂאָמַר
46 לוֹ 'נִתְנָנוּ אִישׁ כֶּפֶר נִפְשׁוֹ'³¹, אָמַר מִשָּׁה: מִי יוֹכֵל לְתַן
47 כֶּפֶר נִפְשׁוֹ, שְׁנִאָמַר³² 'עוֹר בְּעַד עוֹר וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן
48 בְּעַד נִפְשׁוֹ', וְעִדִּין אֵינּוּ מְגִיעַ, שְׁנִאָמַר³³ 'אֵח לֹא פָּדָה
49 יִפְדָּה אִישׁ, לֹא יִתֵּן לְאַלְקִים כֶּפֶרוֹ, וְיִקַּר פְּדִיוֹן נִפְשָׁם'
50 כו', אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא: אֵינִי מִבְּקֵשׁ לְפִי כַּחֵי
51 אֶלָּא לְפִי כְּחֵן". וּבְמִדְרָשׁ רַבָּה סוֹף פְּרָשַׁת פִּינְחָס³⁴
52 אִיתָא, "כְּתִיב³⁵ 'שְׂדֵי לֹא מְצָאָהוּ שְׂגִיא כַּח', וְכִתִּיב³⁶
53 'הֵן אֶל-יִשְׂגִיב בְּכַחוֹ מִי כְּמַהוּ מוֹרְה', כִּי צַד יִתְקַיְּמוּ שְׁנֵי
54 מְקַרְאוֹת הַלְלוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן נוֹתֵן לְפִי כַּחוֹ וְכִשְׁהוּא
55 מְבַקֵּשׁ אֵינּוּ מְבַקֵּשׁ אֶלָּא לְפִי כְּחֵן", וְהִינּוּ דְּגַם שְׂכָתֵן הוּא
56 בְּחִינַת גְּבוּל הָרִי הוּא נוֹתֵן לְפִי כַּחוֹ הַכְּלִי גְּבוּל, וְהִגַּם
57 שְׂכָחוּ גַם בְּבְחִינַת הַגְּבוּל, וְכִמּוֹ שְׂכָתֵב הַעֲבוּדָת הַקְּדָשׁ*,
58 דְּכִשֵּׁם שְׂכָחוּ בְּכִלְל גְּבוּל כֵּן כַּחוֹ בְּגְבוּל, הֵנָּה מַה שְׂאָמְרוּ
59 שְׁנוֹתֵן לְפִי כַּחוֹ, הִינּוּ שֶׁהַתְּשָׁלוּם שְׂכָר הוּא בְּלִי גְּבוּל.

שבת פרשת תבוא. תרפ"ט

(32) איוב ב, ד.
(33) תהלים מט, ח-ט.
(34) פרשה כא, כב.
(35) איוב לו, כג.
(36) שם לו, כב.

(27) ישעיה נב, י. ראה בהנסמן במקומות שבהערה הבאה.
(28) ראה ספר המאמרים תרצ"ז ע' 158. תרח"ץ ע' ב. ושם
נסמן.
(29) תהלים קיב, ג.
(30) פיסקא ג.
(31) תשא ל, יב.

לקוטי דיבורים

- 1 הרבי, מחולל ומייסד תורת ושיטת החסידות
 2 החב"דית, מסביר כל דבר בדרכו החב"דית, והסביר
 3 גם אימרתו זו של הבעש"ט בדרך חב"ד.
 4 הרבי הבעש"ט אומר, שברכה של ידידים חשובה
 5 בשמים להתקבל יותר מאשר המלצתו הטובה
 6 והתעוררות רחמי שמים של מלאך מיכאל.
 7 טעמו של דבר - אומר הרבי - הוא: כתוב "בנים
 8 אתם לה' אלקיכם", יהודים הם ילדיו של השי"ת.
 9 סדר ההנהגה למעלה הוא בדוגמא של מטה.
 10 למטה אנו רואים שהורים - אב ואם - עושים הכל
 11 לטובת ילדיהם, כך הדבר גם למעלה, כל יהודי יקר
 12 להשי"ת, הוא יתברך מצטער מהלא טוב של כל
 13 יהודי, ושמח בטוב של כל אחד מישראל, וכאשר ח"ו
- 14 וח"ו הקב"ה מעניש יהודי בבריאות או בפרנסה, הרי
 15 הכוונה היא שייטיב את דרכיו.
 16 רואים אנו למטה שלאב ואם יש העונג הגדול
 17 ביותר כשילדיהם אוהבים אחד את השני, וכך גם
 18 למעלה בשמים, זה הטעם שהרבי הבעש"ט אומר
 19 שברכה של ידידים חשובה בשמים להתקבל יותר
 20 מאשר המלצתו הטובה והתעוררות רחמי שמים של
 21 מלאך מיכאל. שכן, עד כמה שמלאך מיכאל יהיה
 22 גדול, ועד כמה שיהיה טוב, הוא מלאך בלבד, ואילו
 23 נשמות הן למעלה במדרגה ממלאכים, ולכן ברכתם
 24 של ידידים חשובה יותר בשמים מאשר המלצתו
 25 הטובה והתעוררות רחמי שמים של מלאך מיכאל.

ה' תרומה, ב' אדר, ה'תש"ה

יומן כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

- 1 יום ב' כ"א אייר.
 2 היום משעה תשיעי עד עשירי הייתי אצל הרא"פ. למד עמי והסביר לי פרק י"ז בתניא,
 3 ובביאוריו סיפר לי:
 4 (א) חותן חותנו הר"ז¹¹⁷, בהיותו בפעם ראשון אצל כ"ק אדמו"ר הזקן בליאדי¹¹⁸, והתעכב
 5 שם משך זמן¹¹⁹, הנה בתוך השיעורים שלמד עמו כ"ק אדמו"ר צ"צ¹²⁰, למד עמו במשך זמן,
 6 שמונה עשר פרקים תניא.
 7 (ב) חותן חותנו אמר לו בשם אחיו החסיד ר' משה וילענקער, כי האותיות שבתניא הם אתון
 8 רברבן¹²¹.
 9 יום ג' כ"ב אייר.
 10 היום באתי להרא"פ בשעה שביעי ואחר תפלת מנחה המשיך לימודו פרק י"ז בתניא, ובאר
 11 כי העבודה עפ"י הדרכת החסידות אינו שבירת החושים אלא להשתמש בהם בהראוי להיות, ועל
 12 זה צריכים עבודה מרובה שלא לשבור, אלא להרגיל איך יהי' שמושו, והנה באר לשון רבינו¹²²
 13 נגד החוש, כי מה שהוא נגד החוש, הנה אז הוא בהכרח לשבור את החוש, ולזה אמר כ"ק רבינו

בשבוע עם אחיו הר' זאב וואַלף וגם לחזור עמו להסביר לו
 המאמרי חסידות אשר הגיד כ"ק אדמו"ר מדי שבת בשבתו".
 (121) עוד מה שסיפר ר' משה ע"ד ספר התניא - ראה
 אגרות-קודש ח"ד ס"ע רסו ואילך.

(122) תניא שם בריש הפרק: ובוה יובן מ"ש כי קרוב אליך
 הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו, דלכאורה הוא בלבבך נגד
 החוש שלנו.

(117) ר' זאב וואַלף הי' זקנה של אשת ר' אבא פערסאָן (שיחות
 סיון-מנחם-אב תרצ"ב - תורת מנחם רשימת היומן ע' רמג).
 (118) ראה "התמים" שבהערה 3.
 (119) כתשעה חדשים ("התמים" שם).

(120) ראה "התמים" שם: "החסיד הר"ר משה הי' חביב ויקר
 בעיני כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק בעל "צמח צדק", כי חזר
 לפניו אותם המאמרי תורה ששמע מכ"ק אדמו"ר מאז בואו לכ"ק
 אדמו"ר לליאזנא, ובגלל זאת מילא בקשתו ללמוד פעמיים

1 נגד החוש, כלומר, שדבר זה אי אפשר להיות, כ"א הכוונה להביא את החוש לידי פעולה הראוי
2 להיות על ידו.

3 בתוך כך נכנס הרח"ה¹²³ וישוחחו אודות כללות ספר התניא, ויספר הרא"פ:

4 (א) בתחלת הופעתו של ספר התניא המליצו זקני החסידים לאמר, מם וסמך שבלוחות בנס
5 היו עומדים¹²⁴, והאותיות שבספר הקדוש התניא בנס הן מעמידות את הקורא אותן.

6 (ב) חסידים ראשונים קראו את ספר התניא ספר הרפואות.

7 (ג) הרח"ה מספר, כי ה[ר]י"א מהאמליע¹²⁵ הי' קורא את התניא ספר המורה, והר"ה
8 מפאריטש¹²⁶ הי' קורא את התניא ספר הסגולות.

123) הר' חנוך הענדל קוגל מפלעשצעניץ. ראה אודותו – עפשטיין מהאמיל. מחסידי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי
ולעיל ע' 000. וש"נ.
124) ראה שבת קד, א.
125) הרה"ג והרה"ח ר' יצחק אייזיק בר' מרדכי הלוי
עפשו"ר הצ"צ. אודותו – ראה ספר השיחות תרצ"ו ע' 4. תרצ"ז
ע' 237 ואילך. תש"ו ע' 25. וש"נ. ובארוכה – "תולדות הרה"ח
ר' יצחק אייזיק" (קה"ת-דא"ק, תש"מ. תשמ"ז).

אגרות קודש

10 נפשי. ואחכה כי בטח יבוא בדברים ולא ימנע הטוב.
11 עתה אשאלהו, כאשר בדעתי בעזה"י להביא הספרים
12 שלנו לפה, ורצוני הי' באם שיעזריני השי"ת להרחיבה
13 ולהאדירה, וכאשר הוא הי' היחידי אשר עשה למעני דבר
14 זה בהשגת ספרים יקרים, ע"כ חפצי לדעת (כאשר יתן
15 השי"ת ויהי ביכולתי) אם אפשר יהי להשיג מה
16 מהנדפסים וכתבי יד. רצוני רק בספרים ישנים ועתיקים
17 מדפוסים הראשונים, שלמים ויפים. וגודל בקשתי בזה
18 להודיעניו.

1 ב"ה ב' זי"ך מ"ח רפ"ב
2 מו"ה יעקב יוסף שי'
3 שלום וברכה
4 כבר הגיעני כמה מכתבים מש"ב היקרים שי' וגם
5 מזולתם ומאתו עוד לא בא דבר. ולא ידעתי סיבת דבר מה
6 זה. אשר ע"כ גודל בקשתי להודיעני משלומי ומצבו, מצב
7 ב"ב שי'. אם רק יחפוץ לא יחסר לו מה לכתוב גם בעניני
8 הפרטיים, ומה גם מעניני הכללי אשר לא אפונה כי קרא
9 מכתביי בזה, והוא מאלו אשר יכולי לידע ולהבין מהלך

אג"ק מוהרי"צ נרך יד

המשך ביאור למס' פסחים ליום שלישי עמ' ב

15 למעט דְּעַר דְּאִיקָא בּוֹלָה עָרְלָה – שעד שלא תהיה מחשבה שכולה
16 לשם ערלים לא פְּסָלָה, שתיבת 'זאת' באה למעט, שאין הקרבן
17 נפסל עד שתהא כל המחשבה רק לשם ערלים, אבל אם רק מקצת
18 המחשבה היא לשם ערלים, הערל אינו פוסל את בני חבורתו.
19 ומתפרשת הברייתא כפשוטה שהתנא משיב על השאלה שפתח
20 בה. ונמצא שלפי זה, לֹא שָׁנָא בְּשִׁחְטָהּ וְלֹא שָׁנָא בְּזִיקָה – אין
21 חילוק בין שחיטה לזריקה, ובשתייהם כולה ערלה פוסלת ומקצתה
22 אינה פוסלת.
23 רב אשי מבאר פירוש חדש במחלוקת רבה ורב חסדא: אֵלָא אָמַר
24 רַב אֲשִׁי, לֹא נַחֲלָקוּ רַבָּה וְרַב חֲסֵדָא שִׁישׁ מַחֲשַׁבְתָּ עֲרֵלִים בְּזִיקָה,
25 ולכן אם היו מנויים על הפסח ערלים ומולים, ושחטו למולים על
26 מנת שיתכפרו בזריקתו רק הערלים המנויים בו, פסול לדברי הכל,
27 ובמה נחלקו, בשחט את הפסח על מנת שיתכפרו בזריקתו ערלים
28 שאינם מנויים על הפסח, ורַב חֲסֵדָא וְרַבָּה

1 בזריקה אף בענינו שאפילו מקצת ערלה פוסלת בה.
2 רב אשי מקשה על מה שפירשה הגמרא בברייתא לפי דעת רבה
3 ורב חסדא: מְתַקֵּן לָהּ רַב אֲשִׁי – הקשה רב אשי על פירוש הגמרא
4 לפי דעת רבה ורב חסדא, שמהכתוב 'וכל ערל' אנו לומדים
5 שמקצת ערלה אינה פוסלת ועל כל פנים בשחיטה, מִפְּנֵי דְּהָאִי –
6 מנין לנו שפסוק זה 'וְכָל עָרְלָה', בּוֹלָה עֲרֵלָה מְשַׁמֵּעַ ולא מקצתה,
7 ומכאן אנו לומדים שהערל אינו פוסל בני חבורה הבאים עמו,
8 ולפיכך פירשנו בכונת הברייתא שהכתוב 'זאת' בא ללמדנו דבר
9 אחר, למעט שבזריקה הדין שונה, או להקל שאין מחשבת ערלים
10 בזריקה כלל, או להחמיר שאפילו מקצת ערלה פוסלת בה, דְּיִלְמָא
11 הָאִי – שמתא יש לפרש שהפסוק 'וְכָל עָרְלָה', מְשַׁמֵּעַ כֹּל דְּהוּ עָרְלָה –
12 משמעותו של התיבה 'כל' היא לרבות שאפילו כל שהוא ערלה
13 פוסלת, ולכן סבר התנא בשאלתו שהערל פוסל את בני החבורה
14 הבאים עמו, והשיב, שלפיכך קָתַב רַבָּה וְרַבָּה – כתבה התורה 'זאת',

פרק ג משנה ו

רַבִּי חֵלְפֵתָא בֶן דִּסְאָ אִישׁ בְּפֶר חֲנִנְיָהּ אָמַר, עֲשֶׂרָה שְׂיֹשְׁבֵינָן וְעוֹסְקֵינָן בְּתוֹרָה, שְׂכִינָה שְׂרוּיָהּ בֵּינֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר: אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדַת אֵל. וּמִנֵּן אֶפְלוּ חֲמִשָּׁה, שְׁנַאֲמַר: וְאֶנְדַּתוֹ עַל אֲרִיץ יִסְדָּהּ. וּמִנֵּן אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה, שְׁנַאֲמַר: בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט. וּמִנֵּן אֶפְלוּ שְׁנַיִם, שְׁנַאֲמַר: אִזְ נִדְּבָרוּ וְרָאִי ה' אִישׁ אֶל רַעְיוֹ וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמָע וְגו'. וּמִנֵּן אֶפְלוּ אַחַד, שְׁנַאֲמַר: בְּכָל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבֹא אֵלָיֶךָ וּבְרַבְתִּיךָ:

נקודות משיחות קודש

עסק, ש"עסק התורה הוא העמל והטורח"¹³. וכביאור הידוע¹⁴ שלימוד התורה צריך להיות כמו בעל עסק, היינו לא רק כפועל ושכיר שעבודתו היא בזמן מוגבל בלבד, כי אם כמו בעל העסק, שהעסק נוגע לו ביותר, וגם לאחר גמר המלאכה, טרודה דעתו ומחשבתו בעניני העסק, ואפילו בעת השינה חולם מעניני העסק. ודוגמתו בנמשל: לימוד התורה הוא באופן של עסק, שמסור ונתון לזה בכל לבו ונפשו, ועד כדי כך, שגם בעת השינה חולם דברי תורה¹⁵.

בתורה - הישיבה וההתעסקות בלימוד התורה היא באופן שהוא וכל מציאות העשרה הם בתורה. והיינו, שלא שייכת אצלם דעה והנחה קדומה מצד מציאותם הם (שאו יש מקום לחשוש שתגרום לאיזו נטי'), כי אם שכל מציאותם היא בתורה, להתייגע ולעמוד על אמיתתה של תורה.

ותכלית השלימות היא, שפועלים זאת אצל כל בני ישראל, הן לגבי כל עשרת הסוגים דבני ישראל¹⁶, הן לגבי תכלית הריבוי בכמות, הנכלל במספר עשרה, כמובן מפסק ההלכה¹⁷ שאחד עשרה ואחד עשרה רבוא מברכים ומזמנים בנוסח שוה.

והנה, לגבי יהודי המצוי במצב רוחני ירוד, הפירוש דמשנתנו הוא באופן דלימוד התורה סתם (עוד לפני שבאים לשלימות הלימוד). ויתירה מזה - עוד לפני שבאים ללימוד התורה בכלל, כי אם, ענין האחדות¹⁸.

עשרה - למרות שאין דיעותיהם שוות¹⁹, נעשים "עדה", מציאות אחת²⁰.

שיושבין - התיישבות וקביעות, היינו שאחדות זו אינה רק בעת מן העתים, ביום סגולה וכיוצא בזה, כי אם התיישבות וקביעות, בכל זמן ובכל מצב. ועוסקין - האחדות חודרת בעניני העסק שלו כפשוטו, מבלי לחשוש שעל ידי זה שיספר לחבירו מעניני העסק, עלול הדבר לפגוע בפרנסתו. בתורה - סוף סוף נעשית אצלם האחדות גם בתורה²¹.

לפי משנתנו יוצא שבפסוק "אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט"¹ נרמזת השראת השכינה בעשרה ובשלשה שעוסקים בתורה. ויש לדקדק בזה: מדוע דילג הכתוב על הדרגה שביניהם - השראת השכינה בחמשה שיושבים ועוסקים בתורה?

ויש לומר, דהנה בפסוק זה מדובר אודות דרגת השראת השכינה השייכת למציאות העולם, ולכן הובאו בו רק המספרים עשרה ושלשה, הקשורים במיוחד לכללות מציאות העולם (כדלקמן).

עשרה - "בעשרה מאמרות נברא העולם"². וענין זה שייך לתורה, כמארוז"³ "אסתכל באורייתא וברא עלמא". ומספר זה מתבטא בעבודת ישראל בלימוד התורה כשישנם "עשרה שיושבים ועוסקין בתורה", שעל זה נאמר "אלקים נצב בעדת אל".

שלשה - "על שלשה דברים העולם עומד"⁴. והשייכות לתורה על פי מאמר רוז"ל⁵ על הפסוק⁶ "ארץ יראה ושקטה" שנתנית התורה גרמה והביאה לידי עמידת העולם. ובעבודת בני ישראל הוא שלשה שעוסקין בתורה, שעל זה נאמר "בקרב אלקים ישפוט".

(ואילו שאר המספרים שבמשנתנו (חמשה, שנים, ואחד) אינם שייכים כל כך לכללות מציאות העולם.

חמשה - הוא חצי דבר בלבד (ביחס לעשרה)⁷. שנים - מספר זה שייך בעיקר לעולם התהו, שבו יש שני קוין בלבד (בניגוד לעולם התיקון, שבו יש גם קו שלישי, קו האמצעי המחבר שני הקוין של חסד וגבורה)⁸ אחד - מספר זה נעלה ממציאות העולם, כמאמר רוז"ל⁹ "יום אחד, שבו הי' הקב"ה יחידי בעולמו, שלא הי' בעולמו אלא הוא"¹⁰.

עֲשֶׂרָה שְׂיֹשְׁבֵינָן וְעוֹסְקֵינָן בְּתוֹרָה

יש כאן תכלית השלימות דלימוד התורה:

עשרה - העילוי דתלמוד תורה דרבים¹¹. שיושבין - לימוד באופן של התיישבות. ובלשון המשנה¹² לגבי מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם: "בישוב". ועוסקין - לימוד באופן של

השומעים בלבד. 11. ראה אגה"ק סכ"ג. 12. פ"ו מ"ו. 13. ב"ח או"ח סמ"ז (ד"ה ונוסחא). 14. ספה"מ קונטרסים ח"א עמ' רנח. 15. ראה ספה"מ ה'ש"ת עמ' א. 16. ראשיכם שביטכם גו' מחוטב עציך עד שואב מימין (ר"פ נצבים). 17. רמב"ם הלכות ברכות פ"ה ה"ד. 18. כמו שלפני מ"ת היו ישראל כאיש אחד בלב אחד (רש"י יתרו יט, ב). 19. ראה ברכות נח, א. 20. ראה ברכות כא, ב. 21. לקו"ש חכ"ח עמ' 271.

1. תהלים פב, א. 2. ריש פרק ה. 3. זח"ב קסא, ב. וראה זח"ג יא, ב: עשרה מאמרות למעשה בראשית. . עשרה מאמרות למתן תורה. 4. ריש פרק א. 5. שבת פח, א. 6. תהלים עו, ט. 7. ראה פרקי דר"א פ"ח: נטה ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ. הרי שיד אחת (ה' אצבעות) היא חצי העולם בלבד. 8. ראה ספר הליקוטסים (דא"ח להצ"צ) ערך תהו ותיקון (עמ' יב). 9. ב"ר פ"ג, ת. 10. משיחת ש"פ שלח תשמ"ג - על פי רשימת

פרשת כ"תבוא

כו « וְהָיָה כִּי־תִבְּוֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וּירַשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבַּתְּ בָּהּ: **ד** וְלִקְחָתָּ מִרֵאשִׁית | פְּלִפְרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְּוֵא מֵאֲרֻצֶּךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְשָׂמַתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁבְן שָׁמוֹ שָׁם: **ה** וּבָאתָ אֶל־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הַהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר: **ו** וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנָּא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: **ז** וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִי וַיִּרְדּ מִצְרַיִמָּה וַיִּגַּר שָׁם בְּמִתֵּי מַעֲט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָדוֹל עָצוּם וְרָב: **ח** וַיִּרְעוּ אֲתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה: **ט** וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת־עַנְיֵנוּ וְאֶת־עֲמָלְנוּ וְאֶת־לַחֲצֵנוּ: **י** וַיִּצְאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבַמָּרָא גָדֹל וּבָאֲתוֹת וּבַמִּפְתָּיִם: **יא** וַיִּבְאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ: **יב** וְעַתָּה הִנֵּה הִבָּאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: **יג** וְשִׂמַּחְתָּ בְּכָל־הַפֹּזֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ אֲתָהּ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: **יד** »

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כד עמ' 178)

ח"י אלול - יום הַלְדַת הַבַּעַל שֶׁם טוֹב וְאֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן יום לידת צדיק הוא יום שְׂמֵחָה, וְכִפִּי שְׂמִינִי בַּצִּדִּיק אֲבִינוּ (הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן נִדְחָתָה לַיּוֹם לִידְתוֹ, אֶחָד בְּנִיטָן), וּבַמִּשְׁחָה רַבְנוּ (יּוֹם לִידְתוֹ בַּשָּׁל אֶת גְּבוּרַת הַמֶּן). אֵךְ לֹא מִצִּינֵנו שְׂיוֹם זֶה יִהְיֶה יוֹם טוֹב וְיוֹם שְׂמֵחָה, בְּגִלּוֹי וּבַפְּרָסוֹם בַּמַּעֲשֵׂה בַּפַּעַל, לְכָל יִשְׂרָאֵל. וְאֵלּוֹ לְגַבִּי ח"י אֵלּוֹל קָבַע הַרְבֵּי הַרְשָׁ"ב שָׁזָהוּ יוֹם שְׂמֵחָה וְיוֹם טוֹב; וְכִ"ק מו"ח אֲדָמוֹ"ר גְּלָה זֹאת לְכָל יִשְׂרָאֵל.

(ישראל) שני יב כִּי תִבְּלָה לְעֵשֶׂר אֶת־כָּל־מַעֲשֶׂיךָ תִּבְּוֹאתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֶׂיךָ וְנָתַתָּה לְלוֹי לִגְר לִיתוֹם וְלֹא־לְמִנְה וְאָכְלוּ בַשְּׂעִרֶיךָ וְשָׁבְעוּ: **יג** וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַמֵּי חֶקְדָּשׁ מִן־הַבֵּית וְגַם נָתַתִּיו לְלוֹי וְלִגְר לִיתוֹם וְלֹא־לְמִנְה כְּכָל־מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתֵנִי לֹא־עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי: **יד** לֹא־אֶכְלַתִּי בְּאֲנִי מִמְּנוֹ וְלֹא־בַעֲרַמֵּי מִמְּנוֹ בְּטָמֵא וְלֹא־נָתַתִּי מִמְּנוֹ לְמַת שְׂמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתֵנִי: **טו** הַשְּׂקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת־עַמְּךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֲרֶץ זָבַת

חֶלֶב וְדָבָשׁ: ט

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם כט עמ' 142)

ח"י אלול - יום הַלְדַת הַבַּעַל־שֶׁם־טוֹב וְאֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן כִּ"ק מו"ח אֲדָמוֹ"ר גְּלָה אֶת תַּאֲרִיךְ לִידְתוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֶׁם טוֹב בַּשָּׁנָה תש"ג, וְעַד אַז לֹא הָיָה הַדְּבָר יָדוּעַ. וְהִנֵּה, לְגַבִּי מִתֵּן תּוֹרָה אֶמְרוּ רז"ל שֶׁרַאֲוִי הָיָה אֲדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁתָּנַתָּן תּוֹרָה עַל יָדוֹ, אֲכַל "אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפָה בַּעֲתוֹ", וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה רַק לְאַחֲרֵי כ"ו דּוֹרוֹת. וְאַף בַּתּוֹרָה עֲצֻמָּה כָּךְ: מִדּוֹר לְדוֹר מִתְּגַלִּים דְּבָרִים חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא הָיוּ יָדוּעִים לִפְנֵי זֶה.

שלישי טו הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים וְשִׂמַּחְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם כְּכָל־לְבַבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: **יז** אֶת־יְהוָה הָאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לְהִיּוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וְלִלְכַת בְּדַרְכָּיו וּלְשַׁמֵּר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּלְשַׁמַּע בְּקוֹלוֹ: **יח** וַיְהִי הָאֱמִירָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה כַּאֲשֶׁר דִּבַּר־לְךָ וּלְשַׁמֵּר כָּל־מִצְוֹתָיו: **יט** וְלִתְתֶיךָ עֲלוּיֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהַלְלָה וּלְשֵׁם וּלְתַפְאֵרַת וּלְהִיתְךָ עִם־קִדְשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּר: **כ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 27)

ח"י אלול - יום הַלְדַת הַבַּעַל־שֶׁם־טוֹב וְאֲדָמוֹ"ר הַזֶּקֶן יִשְׂרָאֵל - תַּפְאֵרַת, הַסְפִּירָה הַעֲקָרִית שֶׁל ז"א, הַמִּשְׁכַּח

חמישי א וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:
 ב אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִזִים
 ג בְּעִבְרֹכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמַעוֹן וְלוֹי וַיהוּדָה
 ד וַיִּשְׁכַּר וַיּוֹסֶף וּבְנֵימִן: ה וְאֱלֹהִים יַעֲמְדוּ עַל־
 ו הַקַּלְלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן גַּד וְאֲשֶׁר וּזְבוּלֹן דָּן
 ז וּנְפֹתָלַי: ח וְעַנּוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ
 ט יִשְׂרָאֵל קוֹל רֹם: י אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
 יא פֶּסֶל וּמִסֵּכָה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ
 יב וְשֵׁם בְּפֹתֵר וְעַנּוּ כָל־הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: יג
 יד אָרוּר מִקֻּלָּה אָבִיו וְאָמוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם
 טו אָמֵן: טז אָרוּר מִסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר
 יז כָּל־הָעָם אָמֵן: יח אָרוּר מִשֹּׁנֵה עוֹר בְּדָרֶךְ
 יט וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כ אָרוּר מִמַּטֵּה מִשְׁפַּט
 כא גְּרִי־תוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כב אָרוּר
 כג שֶׁכֶב עַם־אִשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כִּנְיָ אָבִיו וְאָמַר
 כד כָּל־הָעָם אָמֵן: כה אָרוּר שֶׁכֶב עַם־כָּל־בְּהֵמָה
 כו וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: כז אָרוּר שֶׁכֶב עַם־
 כח אַחֲתוֹ בַת־אָבִיו אוֹ בַת־אָמוֹ וְאָמַר כָּל־הָעָם
 כט אָמֵן: ל אָרוּר שֶׁכֶב עַם־חַתָּנָתוֹ וְאָמַר כָּל־
 לא הָעָם אָמֵן: לב אָרוּר מִכַּף רַעְהוּ בְּפֹתֵר וְאָמַר
 לג כָּל־הָעָם אָמֵן: לד אָרוּר לֶקַח שֶׁחַד לְהַפּוֹת
 לה נַפְשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: לו אָרוּר
 לז אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת
 לח אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: לט כֹּחַ אֱלֹהִים
 לו אִם־שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר
 לז לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם
 לח וּנְתַנֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלוֹיִן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ:
 לט וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַפְּרָכּוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁתַּיְתָּ כִּי
 לו תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: לז בְּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר
 לח וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה: לט בְּרוּךְ פְּרִי־כַמְתָּךְ וּפְרִי
 לא אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְהֵמָתְךָ שֶׁגַר אֲלַפֶּיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת
 לב צִאֲנֶיךָ: לד בְּרוּךְ מִנְאֵה וּמִשְׂאֲרֵתְךָ: לו בְּרוּךְ אַתָּה
 לז בְּבֹאֶיךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ:

אור מלמעלה למטה. שם – מלכות, זכוף המטה והעלאתו
 מלמטה למעלה. טוב – אור, פכתוב וברא אלקים את האור
 כי טוב. כאשר ז"א הוא בעל המלכות, נפעלת העלאת
 המלכות מצד ז"א (לא מצד המלכות עצמה), היינו שגם
 במלכות ישנה מעלת האור והגלוי. והוא יחוד שני הקוין
 של המשכה והעלאה שיתחדש לעתיד לבוא, "ליהוי כדון
 וכדין".

רביעי כז א וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם
 לא לֵאמֹר שְׂמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ
 לב אִתְּכֶם הַיּוֹם: ג וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת־
 לד הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 לה וְהִקַּמְתָּ לָךְ אַבְנִים גְּדֹלוֹת וְשָׂדֶת אִתְּם בְּשִׂיד:
 לו וְכִתַּבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 לז בְּעִבְרֶיךָ לְמִעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
 לח אֱלֹהֶיךָ אֶתָּן לָךְ אָרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ כְּאֲשֶׁר
 לט דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבֹתֶיךָ לָךְ: מ וְהָיָה בְּעִבְרֹכֶם
 מא אֶת־הַיַּרְדֵּן תִּקְיִמוּ אֶת־הָאַבְנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
 מב אָנֹכִי מִצְוֶיךָ אִתְּכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשָׂדֶת אוֹתָם
 מג בְּשִׂיד: מד וּבְנִיתָ שֵׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ
 מה אַבְנִים לֹא־תִנָּף עֲלֵיהֶם בְּרוּל: מו אַבְנִים שְׁלֵמוֹת
 מז תִּבְנֶנּוּ אֶת־מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ עָלָיו
 מח עוֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: מט וּבִבְחַת שְׁלָמִים וְאַכַּלְתָּ
 נ אֶת־שֶׁמֶח וְשִׂמְחַת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: נב וְכִתַּבְתָּ עַל־
 נג הָאַבְנִים אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּאֲר־
 נד הַיִּטֵּב: נה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל־כָּל־
 נו יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְבַּת אֶת־שְׁמֵעַתְּ בְּקוֹל יְהוָה
 נז אֱלֹהֶיךָ וְעִשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי
 נח מִצְוֶיךָ הַיּוֹם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוסי שיחות לד עמ' 152)

ח"י אלול - יום הולדת הבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן
 הבעל-שם-טוב עורר וגלה את כח האמונה, כנראה מן
 שנת תינוקות של בית רבן לומר 'אמן' והא שמייה רבא
 וכדומה, וכן השתדל שאיש פשוט יאמר 'ברוך השם'
 וכדומה. ואלו אדמו"ר הזקן קבע שלא די באמונה בלבד,
 אלא כל אחד חייב להבין גדלות ה' כפי יכולתו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 2 עמ' 174)

ה"י אלול - יום הולדת הפעל-שם-טוב ואדמו"ר הנקן הפעל-שם-טוב גלה חסידות באפן של נקודות ובקצור, על-דרך לשון המשנה. אדמו"ר הנקן באר חסידות בהרחבה, בהכנה והשגה (חסידות חב"ד). ושני האופנים תלויים בשני הטעמים לגלוי פנימיות התורה בדורות האחרונים הןקא. התגברות חשף הגלות - מצד זה די בגלוי באפן של נקודות. הכנה לביאת המשיח - מצד זה יש צורך בהכנה והשגה, שכן לעתיד לבא תהיה השגה גמורה בידיעת ה'.

ופרי אדמתך שגר אלפיך ועשתרת צאנך:
אָרוּר אַתָּה בְּבֹאֲךָ וְאָרוּר אַתָּה בְּצֵאתְךָ:
כִּי יִשְׁלַח יְהוָה אֶת־הַמָּאֲרָה אֶת־הַמְּהוּמָה
וְאֶת־הַמּוֹעֵרֶת בְּכָל־מִשְׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
עַד הַשְּׂמֹרֶת וְעַד־אֲבֹרֶךְ מִהֵרָ מִפְּנֵי רַע מַעֲלָלֶיךָ
אֲשֶׁר עֹבְרָתִי: כֹּה יִבְרַךְ יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבָר עַד
כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בְּא־שְׂמָה
לְרִשְׁתָּהּ: כֹּה יִכְבֶּה יְהוָה בַּשְּׁחָפֶת וּבַקִּנְדָּחַת
וּבַדִּלְקָת וּבַחֲרָחַל וּבַחֲרָב וּבַשְּׂדֵפוֹן וּבַיַּרְקוֹן
וּרְדִפוֹךָ עַד אֲבֹרֶךְ: כֹּה וְהָיוּ שְׂמִיךְ אֲשֶׁר עַל־
רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרוּל:
כֹּה יִתֵּן יְהוָה אֶת־מִטֵּר אֶרְצְךָ אֲבָק וְעֶפֶר מִן־
הַשָּׁמַיִם יִרְדּוּ עָלֶיךָ עַד הַשְּׂמֹרֶת: כֹּה יִתְנֶה יְהוָה א
נֶגֶף לִפְנֵי אֵיבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אַחַד תֵּצֵא אֵלָיו
וּבִשְׂבַע־דְּרָכִים תִּגָּוֵם לִפְנָיו וְהָיִיתָ לְעֹזָה לְכָל
מַמְלֹכוֹת הָאָרֶץ: כֹּה וְהָיִיתָ נִבְלָתְךָ לְמֵאֲכָל
לְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד:
כֹּה יִכְבֶּה יְהוָה בַּשָּׁחִין מִצְרִיִם כְּתִיב וּבַעֲפָלִים
קָרִי וּבַמְחֲרִיִם וּבַגֵּרֵב וּבַחֲרָם אֲשֶׁר לֹא־תוּכַל
לְהִרְפֹּא: כֹּה יִכְבֶּה יְהוָה בַּשְּׂעוֹן וּבַעֲרוֹן
וּבַתְּמָהוֹן לִכְבֹּ: כֹּה וְהָיִיתָ מִמִּשֵׁשׁ בַּצְּהָרִים
כַּאֲשֶׁר יִמְשַׁשׁ הָעוֹר בְּאַפְלָה וְלֹא תִצְלִיחַ
אֶת־דְּרָכֶיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עָשׂוֹק וְגִזּוּל כָּל־הַיָּמִים
וְאִין מוֹשִׁיעַ: כֹּה אִשָּׁה תִאָּרֵשׁ וְאִישׁ אַחַר
כְּתִיב יִשְׁלַח קָרִי יִשְׁכַּבְנָה בֵּית תְּבִנָּה וְלֹא־תִשָּׁב בּוֹ
כֶּרֶם תִּטַּע וְלֹא תַחֲלִלְנֵו: כֹּה שׂוֹרֶךְ טְבוּחַ לְעֵינֶיךָ
וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֹרֶךָ גִּזּוּל מִלִּפְנֵיךָ וְלֹא יֵשׁוּב
לְךָ צֹאנְךָ נִתְּנוֹת לְאֵיבֶיךָ וְאִין לְךָ מוֹשִׁיעַ:
כֹּה בְּנֵיךָ וּבְנֵי־בָנֶיךָ נִתְּנִים לְעַם אַחַר וְעֵינֶיךָ רְאוּת
וּכְלוֹת אֱלֹהִים כָּל־הַיּוֹם וְאִין לֹאל יָדְךָ: כֹּה פְרִי
אֲדָמָתְךָ וְכָל־יְגִיעֶךָ יֹאכַל עִם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעַת
וְהָיִיתָ רַק עָשׂוֹק וְרָצוּץ כָּל־הַיָּמִים: כֹּה וְהָיִיתָ

שישי ויתן יהוה את־איביך הקמים עליך נגפים
לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים
יגוסו לפניך: ה יצו יהוה אתך את־הברכה
באסמיו ובכל משלח ידך וברכך בארץ
אשר־יהוה אלהיך נתן לך: ט יקימך יהוה לו
לעם קדוש כאשר נשבע־לך כי תשמר את־
מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו: ו יראו
כל־עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו
מך: י והותרך יהוה למוצה בפרי בטנה
ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה
אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת לך: יב יפתח
יהוה א לך את־אזְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לְתֵת
מִטֵּר־אֶרֶץ בְּעֵתוֹ וּלְבָרֶךְ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ
וְהָלִייתָ גוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלּוֹה: יג ונתנך
יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא
תהיה למטה כִּי־תִשְׁמַע אֶל־מִצְוֹת א יהוה
אלהיך אשר אנכי מצוה היום לשמר ולעשות:
ד ולא תסור מפליהדברים אשר אנכי מצוה
אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים
אחרים לעבדם: פ כ והיה אם־לא תשמע
בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את־כל־
מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוה היום ובאו
עליך כל־התקלות האלה והשיגוך: ט ארוּר
אתָּה בְּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בַּשָּׂדֶה:
י אָרוּר טַנְאֶךָ וּמִשְׂאֲרֵתְךָ: יא אָרוּר פְּרִי־בִטְנְךָ

אֲשֶׁר אֶתָּה בָּטַח בְּהֶן בְּכָל־אַרְצֶךָ וְהֵצֵר לָךְ
 בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ בְּכָל־אַרְצֶךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לָךְ: ^ב וְאָכַלְתָּ פְּרִי־בִטְנֶךָ בָּשָׂר בְּגִידְךָ וּבְנִתֶיךָ
 אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק
 אֲשֶׁר־יֵצֵיךָ לָךְ אִיבֶךָ: ^ג הַאִישׁ הַרְךָ כֶּךָ וְהֵעֲנֹג
 מְאֹד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאֲחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חִיקוֹ וּבִיתֵךְ בְּנָיו
 אֲשֶׁר יוֹתִיר: ^ד מִתָּת | לְאַחַד מֵהֶם מִבָּשָׂר בְּנָיו
 אֲשֶׁר יֹאכַל מִבְּלֵי הַשְּׂאִיר־לוֹ כֹּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק
 אֲשֶׁר יֵצֵיךָ לָךְ אִיבֶךָ בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ: ^ה הֲרַפְּהָ כֶּךָ
 וְהֵעֲנָה אֲשֶׁר לֹא־נִסְתָּה כִּפְי־רַגְלָהּ הֵצִיג עַל־
 הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנֹג וּמִרָךְ תִּרְעַע עֵינָהּ בְּאִישׁ חִיקָהּ
 וּבְבִנָּהּ וּבְבַתָּה: ^ו וּבְשִׁלְתָּהּ הַיּוֹצֵת | מִבֵּין רַגְלֶיהָ
 וּבְבִנָּיהָ אֲשֶׁר תִּלְדַּ בְּיַתְּאֲכֹלֶם בְּחֶסֶר־כֹּל בְּסִתֵּךְ
 בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצֵיךָ לָךְ אִיבֶךָ בְּשְׁעָרֶיךָ:
^ז אִם־לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כְּלִדְבָרֵי הַתּוֹרָה
 הַזֹּאת הַפְּתָכִים בְּסִפֵּר הַזֶּה לְיִרְאָה אֶת־הַשֵּׁם
 הַנּוֹכַח וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^ח וְהִפְלֵא
 יְהוָה אֶת־מִכְתָּרְךָ וְאֵת מִכּוֹת וְרַעַד מִכּוֹת גְּדֹלַת
 וְנֹאמָנוֹת וְחִלּוֹם רָעִים וְנֹאמָנִים: ^ט וְהָשִׁיב כֶּךָ אֵת
 כָּל־מִדּוֹה מִצְרִים אֲשֶׁר יָגִרְתָּ מִפְּנֵיהֶם וּדְבַקוּ כֶּךָ:
^י גַּם כָּל־חֲלֵי וְכָל־מִכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּב בְּסִפֵּר
 הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמֵדָה:
^{יא} וְנִשְׂאָרְתֶם בְּמִתֵּי מַעֲטַ תַּחַת אֲשֶׁר הִייתֶם
 כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ: ^{יב} וְהָיָה כֹּאֲשֶׁר־שָׁשׂ יְהוָה עֲלֵיכֶם
 לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כֵּן יֵשִׁישׂ יְהוָה
 עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם
 וּנְסַחְתֶּם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בְּא־שָׁמָה
 לְרַשְׁתָּהּ: ^{יג} וְהִפִּיצֶךָ יְהוָה בְּכָל־הָעַמִּים מִקְּצֵה
 הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדְּתָ שֵׁם אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאַבְתִּיךָ עֵץ וְאָבֹן:
^{יד} וּבְנֹגִים הָהֵם לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא־יְהִי מְנוּחַ לְכַף־

מִשְׁגָּע מִמֶּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ^{טו} יִפְכָּה
 יְהוָה בְּשָׁחִין רָע עַל־הַבְּרָכִים וְעַל־הַשְּׁקִים אֲשֶׁר
 לֹא־תוּכַל לְהִרְפֹּא מִכָּף רַגְלְךָ וְעַד קִדְקֹדְךָ:
^{טז} וְיִלְךָ יְהוָה אֶתְךָ וְאַתְּ־מִלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקִּים עֲלֶיךָ
 אֶל־גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ אֶתָּה וְאַבְתִּיךָ וְעַבְדְּתָ
 שֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים עֵץ וְאָבֹן: ^{טז} וְהָיִיתָ לְשִׁמְהָ
 לְמוֹשֵׁל וּלְשִׁנִּינָה בְּכָל־הָעַמִּים אֲשֶׁר־יִנְהַגְךָ יְהוָה
 שָׁמָה: ^{טז} זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמַעֲטַ תֵּאֱסֹף כִּי
 יִחַסְלְנוּ הָאָרְבָּה: ^{טז} כְּרַמִּים תִּטְעַע וְעַבְדְּתָ וַיִּזֵּן
 לֹא־תִשְׁתָּה וְלֹא תִאָּגֵר כִּי תֹאכְלְנוּ הַתַּלְעֵת:
^{טז} זֵיתִים יִהְיוּ לָךְ בְּכָל־גְּבוּלְךָ וְשִׁמּוֹן לֹא תִסּוּךָ כִּי
 יִשָּׁל יִתְּךָ: ^{טז} בָּנִים וּבָנוֹת תוֹלִיד וְלֹא־יְהִיוּ לָךְ
 כִּי יִלְכוּ בְּשָׂבִי: ^{טז} כָּל־עֵצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמָתְךָ יִירֹשׁ
 הַצֹּלְצֹל: ^{טז} הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֶיךָ
 מֵעֵלָה מֵעֵלָה וְאַתָּה תִרְדַּ מִּטָּה מִטָּה: ^{טז} הוּא
 יִלְוֶךָ וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה
 תִּהְיֶה לְזָנָב: ^{טז} וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה
 וּרְדֹפוֹךָ וְהַשִּׁיגוֹךָ עַד הַשְּׂמֵדָה כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ
 בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקְתָיו אֲשֶׁר
 צִוָּךָ: ^{טז} וְהָיוּ כֶּךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֵת וּבִזְרַעְךָ עַד־
 עוֹלָם: ^{טז} תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבְדְּתָ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מִרַב כֹּל:
^{טז} וְעַבְדְּתָ אֶת־אִיבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ יְהוָה כֶּךָ
 בְּרַעַב וּבְצָמָא וּבְעִירִם וּבְחֶסֶר כֹּל וְנָתַן עַל
 בְּרִזֹל עַל־צוּאֶרְךָ עַד הַשְּׂמִידוֹ אֶתְךָ: ^{טז} וַיֵּשֶׂא
 יְהוָה עֲלֶיךָ גּוֹי מִרְחֹק מִקְּצֵה הָאָרֶץ כֹּאֲשֶׁר יִדְּאֶה
 הַנֶּשֶׂר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לְשִׁנּוֹ: ^{טז} גּוֹי עֵץ פְּגָם
 אֲשֶׁר לֹא־יִשָּׂא פְּגָם לְזָקֵן וְנֶעַר לֹא יָחֵן: ^{טז} וְאָכַל
 פְּרִי בְהִמְתָּךְ וּפְרִי־אֲדָמָתְךָ עַד הַשְּׂמֵדָה אֲשֶׁר
 לֹא־יִשְׂאִיר לָךְ דָּגֵן תִּירוֹשׁ וַיִּצְהַר שֹׁגֵר אֶלְפִיךָ
 וְעִשְׂתָּרֵת צִאֲנֶךָ עַד הַאֲבִידוֹ אֶתְךָ: ^{טז} וְהֵצֵר לָךְ
 בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ עַד רֹדֵת חֲמוֹתֶיךָ הַגְּבֹהֹת וְהַבְּצֻרוֹת

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת א)

ח"י אלול - יום ה'לדת הפעל-שם טוב ואדמו"ר הנקן מקור השם 'שניאור' הוא מתינוק שהיה לו סבא בשם 'אורי' וסבא בשם 'מאיר', ונקרא שניאור על שם שניהם. והנה, שניאור הוא שני אור. ויש לרמז: אורי - אור שלי, היינו נגלה. בלמוד זה עלולה התורה להשאיר תורת ה', שכן הלומד והתורה הם שני דברים שונים. מאיר - לאחריים, היינו נסתר. למוד זה פועל שהתורה מאירה בלומד, כך שהיא הופכת להיות תורתו, כי הוא מתאחד איתה.

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בחייכון וביומיוכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

מפטיר ויתבאו אל-המקום הזה ויצא סיתן מלך-חשבון ועוג מלך-הבשן לקראתנו למלחמה ונפם: ונקח את-ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי: ושמרתם את-דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשפילו את כל-אשר תעשון:

פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

ח"י אלול - יום ה'לדת הפעל-שם טוב ואדמו"ר הנקן הרבי הרש"ב קבע שח"י אלול הוא יום טוב. חסיד אחד מצא רמז לכך בפסוק "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם": ראשי תבות - ח"י אלול. סופי תבות - בגימטריא יו"ם טו"ב (73). כשכתב את הרמז לרבנו, קבל את המענה הבא: "תודה רבה על הבאור היפה. ועין גמרא פסחים (קיא, א): הני כ"ו הודו כנגד מי, כנגד כ"ו דורות שקרא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו".

כ"ב פסוקים, לעבר"ו סימן

רגלך ונתן יהוה לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש: ויהיו חייך תלאים לך מגגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייד: ספ בפקר תאמר מיייתן ערב ובערב תאמר מיייתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה: סח והשיבך יהוה | מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא-תסוף עוד לראתה והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה: ס ט אלה דברי הברית אשר-צוה יהוה את-משה לכת את-בני ישראל בארץ מואב מלבד הברית אשר-פרת אתם בחרב: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (קדוסי שיחות ו עמ' 37)

ח"י אלול - יום ה'לדת הפעל-שם טוב ואדמו"ר הנקן שמו הראשון של אדמו"ר הנקן, שניאור, רמזו לשני אור, וכפי שאמר עליו הפעל-שם טוב בהיותו בן שלש שנים, שעתיד להאיר את העולם בשני אורות, תורת הנגלה ותורת הנסתר. זהו גם הכנוי שלו, בעל הפניא והשלחן ערוך - שני האורות. והנגלה והנסתר מאחדים בתבה אחת (שניאור). כי שניהם התחברו אצלו לדבר אחד.

שביעי כמא ויקרא משה אל-כל-ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל-אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל-עבדיו ולכל-ארצו: ה המסות הגדלות אשר ראו עיניך האתת והמפתים הגדלים ההם: ג ולא-נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה: ד ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא-כלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא-בלתה מעל רגלך: ה לחם לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יהוה אלהיכם: ו ותבאו אל-המקום הזה ויצא סיתן מלך-חשבון ועוג מלך-הבשן לקראתנו למלחמה ונפם: ז ונקח את-ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי: ח ושמרתם את-דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשפילו את כל-אשר תעשון: פפפ

קנה

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עַץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְאֹלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. וְיִ חֲפִץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וַיִּדְוֵל תּוֹרָה וַיִּאֲדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוח. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאֻמְרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים ע"פ שי למורא

א) קוּמֵי אוּרֵי כִּי בָּא אוּרְךָ, אֵת יְרוּשָׁלַיִם, קוּמֵי וְהֵאֲרִי, כִּי בָּא אֱלֹהֵי הָאוּר, בְּלוּמֵר הַמְּלִכּוֹת וְשַׁפֵּעַ הַנְּבוּאָה וְהַשְׁמִיחָה וְהַסְּבִיחָה. וּבְכֹבֹד ח' עֲלִידָה וְרָחָה, בְּלוּמֵר, הַשְׂכִּינָה תַּחְנֵלָה עֲלֶיךָ וְתַשְׁרֵה בָּךְ. ב) הַחֲשֵׁף יְכֶסֶה אֶרֶץ, בְּלוּמֵר, אֶפְלוֹ אִם יִתְרַבּוּ צְרוֹת בְּעוֹלָם. וְעֲרַפֵּל לְאֵמִים, וְחֲשֵׁף שֶׁל עֲרַפֵּל יְכֶסֶה עַמִּים. וְהוּא כָּפַל לְשׁוֹן שֶׁל "הַחֲשֵׁף יְכֶסֶה אֶרֶץ" בְּמִלִּים אַחֲרוֹת. וְרָחָה ח', יֵאֵר לָךְ אוֹר הַיְשׁוּעָה. וּבְכֹבֹדוֹ, הַשְׂרָאָה הַשְׂכִּינָה. ג) וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוּרְךָ, בְּלוּמֵר, מִמֶּךָ יִלְמְדוּ דְרָבֵי ה', וְאֵת תַּאֲדִיר אֵת עֵינֵיהֶם. וְהוּא עַל הַרְדָּה מִי שְׁהוּא בַחֲשֵׁף, שְׂרוּאָה הַיֵּב אֵת הַיְשׁוּבִים בָּאוֹר. לְנִגְחָה וְרָחָה, לַהֲפֹצֵת הָאוֹר שְׁתוּרֵיהִי סְבִיבָךְ. ד) בְּלָם נִקְבְּצוּ, כָּל בְּנֵי וּבְנֹתֶיךָ שְׁנוּכְרִים בְּהַחֲשֵׁף הַפְּסוּק. עַל צִד הַתְּאֻמָּנָה, עַל צִד הַמְּלָכִים

הפטרת כי תבוא לקריאה בציבור ולשמו"ת

בישעיה פרק 8

ס א קוּמֵי אוּרֵי כִּי בָּא אוּרְךָ וּבְכֹבֹד יְהוָה עֲלֶיךָ וְרָחָה: ב כִּי־הִנֵּה הַחֲשֵׁף יְכֶסֶה־אֶרֶץ וְעֲרַפֵּל לְאֵמִים וְעֲלִידָה יוֹרַח יְהוָה וּבְכֹבֹדוֹ עֲלֶיךָ יִרְאֶה: ג וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוּרְךָ וּמְלָכִים לְנִגְחָה וְרָחָה: ד שְׂאֵי סְבִיב עֵינֶיךָ וּרְאִי בְּלָם נִקְבְּצוּ בְּאוּרְךָ בְּנֵיךָ מִרְחוֹק יִבְאוּ וּבְנֹתֶיךָ עַל־צִד תִּתְאֻמְנָה: ה אֵן תִּרְאִי וְנִגְחָתְךָ וּפְתַחְךָ וְרָחַב לְבַבְךָ כִּי־יִהְיֶה עֲלֶיךָ הַמּוֹן יִם חֵיל גוֹיִם

והשורות ובחיקים תהינה מאמנות ומגדלות. "תאמנה", מלשון "כאשר ישא האמן את הינק" (במדבר יא.ו). ה) אֵן תִּרְאִי וְנִגְחָתְךָ, אֵן תִּרְאִי אֵת בְּנֵיךָ בָּאִים אֱלֹהֵי, וְיֵאֵרוּ בְּנֵיךָ מִרַב שְׂמִיחָה. "ונגחת", לשון הארה ושמחה, כמו "הבישו אליו ונגרו" (תהלים 172). וּפְתַחְךָ וְרָחַב לְבַבְךָ, בָּאֵדָם הַנִּבְהָל בְּבֹא אֱלֹו טוֹבָה רַבָּה פְּתָאָם. וְכִמּוֹ שְׂצִיר הַלֵּב בְּנִלְל צָרָה וְאֵבֵל, וְרַחַב הַלֵּב בְּנִלְל טוֹבָה וְשְׂמִיחָה. כִּי יִתְפַּח עֲלֶיךָ הַמּוֹן יִם, הַמּוֹן הַעֲשֵׂר שֶׁל הַגּוֹיִם הַשׁוֹכְנִים בְּעַרְבֵי, תִּפְּדֵךְ לְבֹא עֲלֶיךָ. חֵיל

וְכִּי־יָבֹאוּ־לְךָ֙ וְשִׁפְעַתְךָ֙ גְּמֹלִים תִּכְסֹּף בְּכַרִּי מִדִּין וְעִיפָה
 בְּלֶמֶס מִשְׁבָּא יָבֹאוּ וְזָהַב וְלִבְנֹנָה יִשְׁאוּ וְתַהֲלֹת יִהְיֶה
 יְבִשְׁרוּ׃ וּפְלִצְאֵן קָדָר יִקְבְּצוּ לְךָ אֵילֵי נְבוֹיֹת
 יִשְׂרָתוּנְךָ יַעֲלוּ עַל־רְצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תַּפְאֲרָתִי
 אֶפְאָר׃ ח מִי־אֵלֶּה כָּעֵב תְּעוֹפִינָה וְכִיּוֹנִים אֶל־
 אֲרֻבְתֵיהֶם׃ ט פִּי־לִי אֵיִים יִקְוּ וְאֲנִיֹת תַרְשִׁישׁ
 בְּרֵאשׁוֹנָה לְהִבִּיא בְנִיֹךְ מִרְחֹק פֶּסֶפֶס וְזַהֲבָם אֲתָם
 לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל פִּי פֶאֶרְךָ׃
 י וּבְנֵי־נֶכֶד חוֹמַתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׂרָתוּנְךָ פִּי
 בְּקִצְפִי הַפִּיתֶיךָ וּבְרְצוֹנִי רַחֲמֶתֶיךָ׃ יא וּפְתָחוּ
 שַׁעְרֶיךָ תָּמִיד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ לְהִבִּיא אֵלֶיךָ
 חֵיל גֹּזִים וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים׃ יב פִּי־הַגְּוִי וְהַמְּמַלְכָה
 אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹדֶךָ יֵאָבְדוּ וְהַגֹּזִים חָרֵב יַחֲרִבוּ׃
 יג כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלֶיךָ יָבֹא בְרוֹשׁ תְּדַהֵר וּתֵאָשׂוּר
 יַחֲדוּ לְפֶאֶר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם רַגְלִי אֶכְבֵּד׃
 יד וְהִלְכּוּ אֵלֶיךָ שְׁחוֹחַ בְּנֵי מַעֲנִיד וְהִשְׁתַּחֲוּ עַל־
 כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ כָּל־מְנַאֲצֶיךָ וְקִרְאוּ לְךָ עִיר יְהוָה צִיּוֹן
 קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ טו תַּחַת הַיּוֹתֶךָ עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאִין
 עוֹבֵר וְשִׁמְתֶיךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דָּוָר וְדוֹר׃
 טז וַיִּנְקַתְךָ חֵלֶב גֹּזִים וְשֹׁד מְלָכִים תִּינָקִי וַיִּדְעַתְךָ
 פִּי־אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֵאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב׃ יז תַּחַת
 הַנְּחֻשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַפְּרֹזֶל אָבִיא כֶּסֶף
 וְתַחַת הָעֵצִים נְחֻשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים פְּרֹזֶל וְשִׁמְתִי
 בְּקַדְתְּךָ שָׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה׃ יח לֹא־יִשְׁמַע עוֹד
 חֲמָס בְּאַרְצֶךָ שׁוֹד וְשֹׁבֵר בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה

לְשָׁלוֹם לְךָ לְגֵאוֹן עוֹלָם, שִׁתְהִי מוֹשְׁלֵת עַד עוֹלָם. מְשׁוֹשׁ דָּוָר וְדוֹר, וְהַיּוֹת מְשׁוֹשׁ כָּל דָּוָר וְדוֹר, כְּלוּמַר, שְׁלֹא יִפְסֹק. טז) וַיִּנְקַתְךָ חֵלֶב גֹּזִים, תֹּאכְלִי אֶת
 מִטְבַּח אֶרֶץ הַגֹּזִים, כְּלוּמַר, יִתְּנוּ מִסַּלְחָה מְשִׁיחָה. יז) תַּחַת הַנְּחֻשֶׁת וְגו', בְּמִקְוֵם הַנְּחֻשֶׁת שֶׁלְּקֻחוֹ הַגֹּזִים מוֹדֵשִׁים, אָבִיא זָהָב. כְּלוּמַר,
 אֲתָן בְּלֶמֶס לְשֵׁם לְךָ כְּכַפְלֵי כְּפָלִים מִמָּה שֶׁלְּקַחְתָּ. וְשִׁמְתִי בְּקַדְתְּךָ שָׁלוֹם, וְאֲשִׁים אֶת אֲנִשֵׁי בְּקַדְתְּךָ, וְיִתְּנוּ הַבְּקָדִים שֶׁהֵיוּ נוֹמְלִים מִכֶּסֶף מִסִּים, יִהְיוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְלֹא
 יִדְחַקְךָ יוֹתֵר. וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה, וְהַנְּגִשִׁים שֶׁהֵיוּ נִגְשִׁים עַל דְּבַר הַמִּסִּים, יָבֹאוּ לַעֲשׂוֹת עִמָּךְ צְדָקָה וְחֶסֶד. יח) וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חוֹמַתֶיךָ, כְּלוּמַר, לֹא תִצְטָרְכִי

גֹּזִים, עֶשֶׂר וְנִכְסִים שֶׁל הַעַמִּים. ו) שִׁפְעַת גְּמֹלִים
 תִּכְסֹּף, רַבּוּי שְׂרֹת שֶׁל גְּמֹלִים יָבֹאוּ אֵלֶיךָ מִתְּנוּת, וְקִרְאוּ
 כְּלוּ מִכִּסִּים אֶת הָאֶרֶץ. בְּכַרִּי מִדִּין וְעִיפָה, הַגְּמֹלִים
 הַצְּעִירִים הַבָּאִים מִמֶּרְוֹן וְעִיפָה. כָּלֶם מִשְׁבָּא יָבֹאוּ, כָּל
 כְּנֵי שְׂבָא יָבֹאוּ לִירוּשָׁלַיִם. זָהָב וְלִבְנֹנָה יִשְׁאוּ, וְהֵם יָבֹאוּ
 עִמָּהֶם וְזָהָב וְלִבְנֹנָה לְמַנְחָה לָּהֶן. וְתַהֲלֹת ה' יְבִשְׁרוּ,
 וְכִבּוּאָם וְזָהָב לְאַרְצָם יְבִשְׁרוּ וּיְסַפְרוּ תַהֲלֹת ה'. ז) כָּל צֵאֵן
 קָדָר יִקְבְּצוּ לְךָ, כָּל הַצֵּאֵן שֶׁל אֶרֶץ קָדָר שֶׁשֶׁם הַמְּבַחֲרִים
 שְׂבָעָאן וְאֶפְסוּ לְהִבִּיאָם לִירוּשָׁלַיִם. אֵילֵי נְבוֹיֹת יִשְׂרָתוּנְךָ,
 הָאֵילִים הַבָּאִים מִנְבוֹיֹת שֶׁהֵם הַמְּבַחֲרִים שְׂבָאִילִים, אוֹתָם יָבֹאוּ
 הַגֹּזִים בְּאֶפֶן שֶׁל שְׂרֹת וּמַנְחָה לִירוּשָׁלַיִם. יַעֲלוּ עַל רְצוֹן
 מִזְבְּחִי, כְּמוֹ "עֲלוּ עַל מִזְבְּחִי לְרִצּוֹן". וּבֵית תַּפְאֲרָתִי
 אֶפְאָר, וְאֵת בֵּית מִקְדָּשִׁי אֶפְאָר, כִּיֹּה שִׁמְתָן בְּלֶב כָּל הַגֹּזִים
 לְפֶאֶרֹן בְּמַנְחוֹת וְקִרְבָּנוֹת. ח) מִי אֵלֶּה כָּעֵב תְּעוֹפִינָה
 וְגו', הַבְּרִיּוֹת יִשְׂאֵלוּ, מִי אֵלֶּה קְהִלוֹת יִשְׂרָאֵל הַעוֹלֹת מִהַנְּלֹת
 מִכָּל מְקוֹמוֹתֵיהֶם וּמִמְהֵרִים לְמוֹס פִּעֲנָן עַל יְדֵי הַרוּחַ, וְכְמוֹ
 הַיּוֹנִים הַשְּׂבִים אֶל חֲלוֹנוֹת הַשּׁוֹבֵךְ, שְׂאוּ הֵם מִמְהֵרִים לְעוֹף
 לְהִאֲכִיל אֶת גּוֹזְלֵיהֶם. ט) כִּי לִי אֵיִים יִקְוּ, שׂוֹכְנֵי אֵי הַיָּם
 יִקְוּ וַיִּצְפוּ שִׁמְתָן לְהֵם שְׂכָר טוֹב עַל זֶה שֶׁיָּבִיאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְאַרְצָם. וְאֲנִיֹת תַרְשִׁישׁ בְּרֵאשׁוֹנָה וְגו', וְכֵן אֲנִיֹת
 תַרְשִׁישׁ יָבֹאוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל כְּבֵרֵאשׁוֹנָה בְּיַמֵּי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ
 שֶׁהִבִּיאוּ זָהָב וְזָהָב לְשִׁלְמֹה, וְהֵם יָבֹאוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם
 מִמְּדִינָתָם, וְעוֹד יָבֹאוּ אִתָּם גַּם אֶת כֶּסֶףם וְזָהָבם לְתַתֵּם לְשֵׁם
 ה' וְגו'. כ) פֶּאֶרְךָ, אֲשֶׁר נָתַן לְךָ אֵת הַפֶּאֶר וְהַכְּבוֹד הַזֶּה.
 י) יִשְׂרָתְךָ, וְשִׁרְתֵּי אוֹתָךְ. וּבְרְצוֹנִי, וּבְרְצוֹנֵי הַטוֹב.
 יא) וּפְתָחוּ, יִהְיוּ פְתוּחִים וְעוֹמְדִים. וְאֶמֶר בְּלִשׁוֹן הַפְּעִיל,
 וְלֹא אֶמֶר "וּפְתָחוּ" בְּלִשׁוֹן קָל, עַל שֶׁשֶׁפְתִּיתֶם פְּתִיחַת עוֹלָם.
 חֵיל גֹּזִים, עֶשֶׂר וְנִכְסֵי הַגֹּזִים. וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים, וּמַלְכֵי
 הַגֹּזִים יִתְּנוּ לְבֹאוּ לְפָנֶיךָ מִלֶּךְ הַמְּשִׁיחַ בְּעִבְרִים לְפָנֶי אֲדוֹנֵיהֶם.
 פְּרוֹשׁ אַחֵר, "נְהוּגִים", מִכָּלֵם בְּשִׁבּוּיִם קְשׁוּרִים בְּשִׁלְשָׁלוֹת
 בְּרוֹל יב) וְהַגֹּזִים חָרֵב יַחֲרִבוּ, כְּלוּמַר, תִּכְבַּל מְשִׁשֶׁת
 כָּל הַגֹּזִים. יג) כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן וְגו', הַעֲצִים הַמְּבַחֲרִים
 שֶׁבְנֵעַר הַלְּבָנוֹן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ, וְהֵם בְּרוֹשׁ תְּדַהֵר וּתֵאָשׂוּר, כָּלֶם
 יַחֲדוּ. לְפֶאֶר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי, לְבֵנֹת בְּהֵם אֵת בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ. וּמְקוֹם רַגְלִי אֶכְבֵּד, כִּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְבֹנֵן בְּעֵד
 כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְנִקְרָא "הַרֵם רַגְלִי" (תְּהִלִּים ט.ז.ח). יד) שְׁחוֹתְךָ,
 בְּכַפִּיפּוֹת וְהִשְׁפֵּלָה. בְּנֵי מַעֲנִיד, הַגֹּזִים וּבְנֵי הַגֹּזִים שֶׁהֵיוּ
 מַעֲנִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּנִלּוֹת. עַל כַּפּוֹת רַגְלֶיךָ, כְּלוּמַר עַד
 סְמוּךְ לְאַרְץ. כָּל מְנַאֲצֶיךָ, כָּל הַגֹּזִים שֶׁהֵיוּ מְבֹיִם אוֹתָךְ.
 עִיר ה', עִיר שֶׁל ה'. צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, צִיּוֹן שֶׁל קְדוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל. טו) וְאִין עוֹבֵר, וְאִין מִי שֶׁעֲבָר בְּאַרְצֶךָ לְשֵׁאֵל

קנו

עוד לעלות על החומות לשמר את העיר מפני אויב, ולפיכך תקראי להם "שועה" וישעריה תהלה, ואת שערי החומות תקראי "תהלה", כי יספרו בהם תהלות ה'. יט) לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וגו', כיון שהמשיל את השועה והפוכה לאורה, לפיכך אמר, שכל כך יהיה אורך גדול, דמינו אור ה' והפוכה הגדולה, עד שלא יהיו נחשבים אור השמש ואור הירח לכולם. והוא דרך משל. ולגנה תנתי, בלילה מקבלת הארץ את אור השמש על ידי גנה הנתי, לתפארתה, תתפארי בכבוד ה'. כ) לא יבוא עוד שמשך וגו', הוא אור ה' שיהיה לך, לא ישקע עוד. וירחך לא יאסף, כלומר, לא תפסל מלכותך וממשלתך. ושלמו ימי אכלך, תמנו ונקמנו ימי האכל והגלות, כי לא תלכי עוד בגלות. כא) ועמד כלם צדיקים, העם הנשאר כך יהיו כלם צדיקים. נצח מפעני

וגו', הענף שננטעתי הוא מעשה ידי, ויש מה להתפאר בו. כלומר, העם אשר בחרתי, אתפאר בו, כי יהיו צדיקים ותמימים. כב) תקטן יהיה לאלה, תקטן יתרה לאלף פעמים ככה פרבוי תפלות. לגוי עצום, לעם גדול פרבוי האבות. אני ה', שהיכלת בך. בעתה אחישנה, בבוא העת המועדת, אעשה תדבר ברויות, ואמלא את הבטחתי.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכבה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מזדים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

סוף זמן קידוש לבנה באה"ק:
כל ליל רביעי, אור לט"ו אלול

לוח זמנים לשבוע פרשת כי תבוא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:51	18:58	19:41	19:48	19:17	19:24	10:30	10:30	9:24	9:23	8:52	8:50	6:09	6:05	באר שבע (ק)
19:53	18:49	19:43	19:50	19:18	19:25	10:29	10:28	9:22	9:21	8:50	8:49	6:06	6:02	חיפה (ק)
19:50	18:39	19:42	19:49	19:18	19:24	10:28	10:27	9:21	9:20	8:50	8:48	6:05	6:01	ירושלים (ק)
19:53	18:58	19:42	19:49	19:17	19:24	10:30	10:30	9:24	9:23	8:51	8:50	6:09	6:05	תל אביב (ק)
20:41	19:39	20:27	20:39	19:55	20:07	10:35	10:33	9:25	9:21	8:53	8:50	5:57	5:49	אוסטריה, וינה (ק)
18:32	17:36	18:21	18:16	17:55	17:50	10:31	10:34	9:34	9:39	9:02	9:07	6:50	6:58	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:28	19:37	20:24	20:35	19:53	20:04	10:39	10:38	9:30	9:26	8:57	8:54	6:04	5:57	אוקראינה, אודסה (ק)
20:04	19:13	20:00	20:12	19:29	19:40	10:10	10:08	8:59	8:56	8:27	8:24	5:32	5:24	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:16	19:24	20:12	20:24	19:40	19:52	10:21	10:19	9:10	9:07	8:38	8:35	5:43	5:34	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
20:45	19:53	20:41	20:54	20:09	20:21	10:45	10:43	9:34	9:30	9:02	8:58	6:06	5:56	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
20:39	19:47	20:35	20:48	20:03	20:15	10:37	10:35	9:26	9:22	8:54	8:50	5:57	5:47	אוקראינה, קייב (ק)
21:02	20:02	20:48	20:59	20:18	20:29	11:06	11:04	9:56	9:53	9:24	9:21	6:32	6:24	איטליה, מילאנו (ק)
18:52	18:09	18:48	18:50	18:27	18:28	10:11	10:13	9:09	9:10	8:39	8:40	6:05	6:07	אקוודור, קיטו (ח)
19:07	18:13	18:57	18:53	18:32	18:27	11:03	11:06	10:06	10:10	9:33	9:38	7:20	7:27	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:50	19:00	19:46	19:40	19:19	19:13	11:56	12:00	11:00	11:05	10:29	10:34	8:16	8:25	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:22	19:35	20:18	20:27	19:51	20:00	10:53	10:52	9:45	9:43	9:12	9:10	6:25	6:20	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:23	19:28	20:11	20:21	19:44	19:53	10:41	10:40	9:33	9:31	9:01	8:59	6:12	6:06	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:23	19:27	20:11	20:20	19:43	19:52	10:41	10:41	9:33	9:31	9:01	8:59	6:13	6:07	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:03	20:06	20:51	21:01	20:23	20:32	11:17	11:15	10:08	10:05	9:36	9:34	6:45	6:39	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:29	19:38	20:19	20:26	19:55	20:02	11:11	11:11	10:05	10:04	9:33	9:32	6:51	6:48	ארה"ב, היוסטן (ק)
20:07	19:16	19:58	20:05	19:32	19:40	10:41	10:41	9:34	9:33	9:02	9:01	6:17	6:13	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:23	19:33	20:14	20:19	19:50	19:56	11:12	11:12	10:07	10:07	9:35	9:34	6:55	6:53	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:20	19:22	20:07	20:16	19:39	19:48	10:37	10:36	9:29	9:27	8:56	8:54	6:08	6:02	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:20	19:25	20:09	20:19	19:41	19:51	10:35	10:34	9:26	9:23	8:55	8:52	6:03	5:57	ארה"ב, שיקאגו (ק)
19:01	18:16	18:57	18:56	18:35	18:34	10:34	10:36	9:33	9:36	9:04	9:07	6:35	6:39	בוליביה, לה-פס (ח)
21:39	20:32	21:21	21:34	20:47	21:00	11:21	11:19	10:10	10:06	9:38	9:34	6:40	6:31	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:38	20:32	21:21	21:34	20:48	21:00	11:22	11:19	10:10	10:06	9:38	9:34	6:40	6:31	בלגיה, בריסל (ק)
18:27	17:40	18:21	18:19	17:58	17:56	10:11	10:14	9:12	9:16	8:41	8:44	6:20	6:25	ברזיל, ס. פאולו (ח)
18:14	17:27	18:08	18:06	17:45	17:43	9:57	10:00	8:58	9:01	8:27	8:30	6:05	6:10	ברזיל, ריו דה ז'נירו (ח)
20:58	19:52	20:41	20:55	20:08	20:20	10:39	10:37	9:27	9:23	8:55	8:51	5:56	5:47	בריטניה, לונדון (ק)
21:14	20:05	20:55	21:10	20:20	20:34	10:46	10:43	9:34	9:29	9:02	8:57	6:01	5:50	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
20:53	19:59	20:49	21:03	20:15	20:28	10:44	10:42	9:32	9:28	9:00	8:56	6:01	5:51	גרמניה, ברלין (ק)
21:07	20:14	21:03	21:16	20:30	20:42	11:05	11:03	9:53	9:50	9:22	9:18	6:24	6:15	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:26	17:41	18:22	18:20	17:59	17:56	10:13	10:15	9:14	9:17	8:44	8:47	6:22	6:27	דרום-אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:28	18:44	19:24	19:29	19:02	19:06	10:33	10:33	9:28	9:28	8:56	8:56	6:20	6:18	הודו, בומביי (ח)
19:25	18:42	19:21	19:26	18:59	19:03	10:28	10:29	9:24	9:24	8:52	8:52	6:15	6:13	הודו, פונה (ח)
20:17	19:26	20:13	20:25	19:42	19:53	10:25	10:24	9:15	9:12	8:43	8:40	5:49	5:41	הונגריה, בודפשט (ק)
20:24	19:36	20:20	20:29	19:52	20:01	10:49	10:48	9:41	9:39	9:09	9:06	6:20	6:14	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:39	19:52	20:35	20:44	20:09	20:17	11:12	11:11	10:04	10:02	9:32	9:30	6:45	6:40	יוון, אתונה (ק)
20:36	19:45	20:32	20:43	20:01	20:12	10:47	10:45	9:37	9:34	9:04	9:01	6:11	6:03	מולדובה, קישינב (ק)

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
20:32	19:48	20:28	20:32	20:05	20:10	11:28	11:29	10:23	10:23	9:53	9:53	7:12	7:11	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ק)
18:28	17:41	18:24	18:18	17:57	17:50	10:42	10:46	9:47	9:53	9:15	9:20	7:07	7:17	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:07	18:22	19:03	19:09	18:39	18:45	9:53	9:53	8:47	8:46	8:16	8:16	5:33	5:30	נפאל, קטמנדו (ח)
19:39	18:56	19:35	19:37	19:14	19:15	11:03	11:05	10:02	10:03	9:29	9:30	7:00	7:01	סינגפור, סינגפור (ח)
20:23	19:30	20:19	20:33	19:45	19:58	10:14	10:11	9:02	8:57	8:30	8:26	5:30	5:20	פולין, ורשא (ק)
18:32	17:48	18:28	18:28	18:06	18:06	10:10	10:13	9:10	9:13	8:38	8:40	6:14	6:18	פרו, לימה (ח)
21:20	20:21	21:07	21:18	20:37	20:47	11:23	11:21	10:13	10:10	9:41	9:38	6:48	6:41	צרפת, ליאון (ק)
21:39	20:36	21:24	21:36	20:52	21:04	11:31	11:29	10:20	10:17	9:48	9:45	6:52	6:44	צרפת, פריז (ק)
18:38	17:55	18:34	18:36	18:13	18:15	9:52	9:54	8:49	8:51	8:19	8:21	5:44	5:45	קולומביה, בוגוטה (ח)
20:51	19:54	20:39	20:49	20:10	20:20	11:01	11:00	9:52	9:49	9:20	9:17	6:29	6:22	קנדה, טורונטו (ק)
20:33	19:33	20:19	20:30	19:49	20:00	10:37	10:35	9:27	9:24	8:55	8:52	6:03	5:55	קנדה, מונטריאול (ק)
19:53	19:07	19:49	19:57	19:24	19:31	10:34	10:33	9:27	9:26	8:54	8:53	6:11	6:07	קפריסין, לרנקה (ק)
21:51	20:55	21:47	22:03	21:11	21:25	11:32	11:29	10:19	10:14	9:47	9:42	6:44	6:33	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
21:45	20:33	21:26	21:42	20:49	21:03	11:04	11:01	9:50	9:45	9:19	9:14	6:13	6:02	רוסיה, מוסקבה (ח)
20:53	20:03	20:49	21:01	20:19	20:30	11:03	11:01	9:53	9:50	9:20	9:17	6:27	6:19	רוסיה, רוסטוב נא-דון (ח)
21:10	20:10	20:57	21:08	20:26	20:37	11:07	11:05	9:56	9:53	9:25	9:22	6:29	6:21	שווייץ, ציריך (ק)
19:03	18:20	18:59	19:03	18:37	18:41	10:13	10:14	9:10	9:10	8:37	8:38	6:03	6:03	תאילנד, בנגקוק (ח)

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התועודיות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קִדְּשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצדיקנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל־אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 - ישראל

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: www.DvarMalchus.Org

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00387
18/08/2013

P.P.
שולם
1949
תל אביב

